

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 133

YOLDAKİ ELÇİ

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE TÜRK-LEH İLİŞKİLERİ

Proje Yöneticisi / Kierownik Projektu

Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü
Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych

Prof. Władysław STĘPNIAK
Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları / Uczestnicy Projektu

Doç. Dr. Mustafa BUDAK
Genel Müdür Yardımcısı
Zastępca Dyrektora Generalnego

Dr. Hubert WAJS
Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie Dyrektor
Eski Vesikalar Merkez Arşivi Müdürü

Şaban BABA
Genel Müdür Yardımcısı / Zastępca Dyrektora Generalnego

Dr. Tadeusz KRAWCZAK
Dyrektor Archiwum Akt Nowych / Yeni Vesikalar Arşivi Müdürü

Dr. Önder BAYIR
Daire Başkanı / Dyrektor Departamentu

Mümin YILDIZTAŞ
Yayın İşleri Koordinatörü / Koordynator Publikacji

Doradca / Danışman
Prof. Dariusz KOŁODZIEJCZYK

Yayına Hazırlayanlar Przygotowanie publikacji

Numan Yekeler
Vahdettin Atik
Ahmet Özkılınç
Muzaffer Albayrak
Resül Köse
Yılmaz Karaca
Ersin Kırca
Abdullah Sivridağ
Hasan Koç

Przygotowanie publikacji Yayına Hazırlayanlar

Dr. Hubert Wajs
Jarosław Zawadzki
Eugenia Szymczuk
Maciej Próba
Małgorzata Badowska
Maria Sierocka-Pośpiech
Michał Kulecki
Rafał Jankowski

Fotoğraf / Photographer

Osman Furkan Keskin   Karol Zgliński

Tercüme / Przekład *Dariusz Cichocki*

Çeviri Redaksiyonu / Redakcja przekładu *Yard. Doç. Hacer Topaktas*

Grafik / Tasarım Barış Hacınoğmanoğlu Oktay Kılıç Öznur Gümüş

Baskı Matbaa BİON MATBAACILIK

Orta Mah. İbrahimağa Cad. No:18 Kısmet İş Merkezi B Blok K:3/8
Bayrampaşa, İstanbul - Türkiye
Tel: +90 212 567 62 62 / bionmatbaa.com

ISBN: 978-975-19-6252-2

POSEŁ W DRODZE

**STOSUNKI TURECKO – POLSKIE OD CZASÓW OSMAŃSKICH DO DNIA
DZISIEJSZEGO**

ÖNSÖZ

1414 yılında başladığı kabul edilen Türk-Leh resmî münasebetleri, içinde bulunduğumuz 2014 yılı itibarıyla 600. yılına erişmiş ve bu vesile ile konuya ilgi duyan çevrelerce çeşitli bilimsel ve sanatsal etkinlikler düzenlenmiştir. Bu kapsamda, kurumumuz tarafından da bu yılın anısına, her iki devletin arşivlerinden seçilmiş tarihî belgelerden oluşan bir yayın yapılması kararlaştırılarak elinizdeki bu eser hazırlanmıştır.

Türk-Leh münasebetleri söz konusu olduğunda sıklıkla aktarılan birkaç efsanevi anlatımlardan birisi de; Lehistan'ın işgalinden sonra Osmanlı padişahlarının, Avrupa devletlerinin elçileriyle yaptıkları toplantılarda yüksek sesle Leh elçisinin nerede olduğunu sordukları, Osmanlı sadrazamlarının da yine yüksek sesle 'Yoldadır, gelmek üzeredir padişahım.' diye cevap verdikleri şeklindedir. Osmanlı Devleti'nin, Lehistan'ın 1795 yılında Rusya, Avusturya ve Prusya arasında paylaşılarak bağımsızlığını kaybettiğini kabul etmediğinin sembolik bir ifadesi olan bu efsanevi anlatım, çalışmamızın isimlendirilmesinde ilham kaynağı olmuştur.

Kitapta 1414 - 1963 yılları arasında çeşitli tarihlere ait 148 belge yer almaktadır. Bu belgelerin 97 adedi Türkiye Cumhuriyeti arşivlerinden, geri kalan 51 belge ise Polonya Cumhuriyeti arşivlerinden seçilmiştir. Tercih edilen belgeler, tarih boyunca Türk - Leh ilişkilerini farklı yönleriyle yansıtabilecek niteliktedir.

Bunlar içerisinde Haseki Hürrem Sultan tarafından Leh Kralı II. Zygmunt August'a gönderilen taziye, tebrik ve dostluk temalı mektuplar diplomatik teamüller bakımından taşıdıkları ehemmiyetten dolayı en dikkat çekici olanlardır. Osmanlı Padişahları Kanunî Sultan Süleyman, III. Murad, III. Mehmed, IV. Murad, İbrahim, IV. Mehmed ve II. Mustafa taraflarından Leh Kralları I. Zygmunt, Stefan Batory, III. Zygmunt Waza, IV. Władysław, II. Jan Kazimierz, Michał Korybut Wiśniowiecki ve II. August'a verilen ahidnameler ise hem bir seri teşkil etmeleri hem de zengin içerikleri ve görsellikleri bakımından önemlidir. Bunlar arasında Osmanlı-Leh ilişkileri bakımından önemli yer teşkil eden Karlofça Antlaşması da bulunmaktadır. Bu ahidnamelerin tamamında dostluk ifadeleri başta olmak üzere askerî, ticarî ve hukukî alanlarda birçok hususun yer almakta olduğu görülmektedir.

Lehistan krallarının seçimi meselesi öteden beri bütün Avrupa için büyük önem arz etmiş olduğu gibi Lehistan'ın Osmanlı Devleti ile komşu olduğu zamanlarda Osmanlı Devleti için de

önemli bir mesele olmuştur. Kitaptaki belgelerden, bu meselenin 1573-1764 döneminde gerek Osmanlı-Leh gerekse Osmanlı'nın diğer Avrupa devletleri ile olan münasebetlerinde önemli bir yere sahip olduğu, Osmanlı'nın bu meselede uzun süre söz sahibi olduğu ve her defasında Lehlerin kendi krallarını kendilerinin belirlemesinden hatta mümkünse kendi içlerinden birinin kral yapılmasından yana oldukları anlaşılmaktadır.

Ticaret erbabının işlerini huzur ve güven içerisinde yapabilmesi, Osmanlı iktisadî anlayışında refah toplumu oluşturma öncelikli şartıdır. Bu bağlamda Osmanlı tüccarları için Lehistan ülkesi önemli bir ticaret ve geçiş alanıdır. Lehistan tüccarları için de Osmanlı coğrafyası aynı konumdadır. Bu nedenle iki ülke ilişkilerinde tüccarların yol ve can güvenliği, haksız ve kanunsuz vergilerle bunalılmamaları, ticarî anlaşmazlıkların takibi, tüccarların vefatları durumunda mallarının tespit ve güvenli bir şekilde iadesi hususları gerek iki ülke arasındaki antlaşmaların gerekse resmî yazışmaların en başta gelen konuları arasındadır. Her iki ülke arşivinde yüzlerce örneği bulunan bu tür belgelerden kitabımızda da yeterince örnek mevcuttur.

1704-1705 yıllarında meydana gelen Lehistan-İsveç mücadelesi sırasında ve sonrasında yaşanan gelişmelere kitabımızda birkaç belge ile temas edilmiştir. Bu belgeler arasında 1713 yılında gönderilen Osmanlı elçilik heyeti ile Lehistan Başhatmanı Adam Mikołaj Sieniawski arasında geçen müzakereleri özetleyen rapor oldukça ilgi çekicidir. 1787-1795 döneminde Lehistan'ın Rusya, Avusturya ve Prusya ile ilişkileri ve işgali bağlamında Osmanlı-Leh münasebetlerinde yaşanan gelişmeler ile iki devlet arasında ortaya konulan ittifak çabaları ve hazırlanan antlaşma taslağı, 1806 senesinde Leh halkının Napolyon'un ordusuna katılmaya çağırılması, 1849 yılında Osmanlı Devleti'ne sığınmış olan Leh ihtilalcilerin iade edilmemesi için yapılan çalışmalar ile bunlara Osmanlı Padişahı tarafından yardımda bulunulması gibi konular da bu çalışmada belgesel olarak yer bulmuştur.

1853-1856 Kırım Savaşı'nda Lehlerden Kazak alayları oluşturulması, savaştan sonra bunlardan Osmanlı vatandaşlığına geçmek isteyenlerin iskânı ile bekâr olanlarının kendi mezhepdaşları ile evlendirilmesi, 1861-1863 yılları arasında Lehistan coğrafyasında başlayan isyan hareketlerinin takibi, bilahare Lehistan Firarîleri ve Polonya Milli Komiteleri'nin Rusya'ya karşı Osmanlı Devleti ile işbirliği çalışmalarına dair arşiv belgeleri, Osmanlı Devleti'nin gerek kendi coğrafyasına sığınmış Lehler, gerekse Lehistan coğrafyasındaki Leh millî

hareketleri ile olan ilişkilerini sıcak tutmaya devam ettiğini göstermektedir. Bu türdeki kayıtlar da kitabımızda yer bulmuştur.

İstanbul'daki Lehistan Murahhas Heyeti tarafından yeni Türkiye'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın izdivacının tebriki, iki devlet arasında yapılan dostluk antlaşması belgeleri, yeni Lehistan millî devletinin (Polonya Cumhuriyeti) ilk fırsatta kadim dostları Türk halkı ve yeni Türkiye Cumhuriyeti ile canlı ve sıcak dostluğun yollarını aradığını gösteren belgeler de kitabımızda yer almaktadır.

Burada ana hatları ile tanıtılan belgeler haricinde iki ülke ilişkilerine dair daha farklı ve ilgi çekici konuları ihtiva eden arşiv belgelerinin de kitabımızda mevcut olduğunu ayrıca belirtmek gerekir.

Bu belgelerden Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olanlar hem günümüz Türkçesine göre sadeleştirilmiş olarak hem de Lehçe'ye tercüme edilmiş olarak kitapta sunulmuştur. Ancak Polonya

arşivlerinden alınan ve özellikle klasik döneme ait belgelerin ekseriyeti Latince'dir. Bu belgeler Polonya arşivleri çalışanları tarafından Lehçe olarak özetlenmiş, dipnotlandırılmış ve aynı şekliyle Türkçe'ye çevrilmiştir. Polonya'dan gelen son dönem ikili ilişkilere ait belgeler ise tam metin halinde Türkçe'ye çevrilmiştir. Kitapta, iki ülke arşivlerinden alınan belgelerin birbirlerinden tefrik edilebilmesi amacıyla TC. ve RP. rumuzları kullanılmıştır. Kitapta kullanılan belge görüntüleri ayrıca DVD ile de verilecektir.

Bu eserin Türk ve Leh milletleri arasında yakınlaşma ve işbirliğine katkıda bulunmasını, Türk ve Leh tarihi üzerine çalışanlara faydalı olmasını diler; bu vesileyle kitabın hazırlanmasında emeği geçen Polonya Arşivleri idareci ve personeline, Kurumumuz çalışanlarına, Mütercim Dariusz Cichocki'ye ve iki dilden çevirilerin redaksiyonunu yapan Yrd. Doç. Hacer Topaktaş'a, bu süreçteki ilgi ve katkılarından dolayı Türkiye Cumhuriyeti Varşova Büyükelçiliği'ne teşekkür ederim.

Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

WSTĘP

W roku 2014 historia oficjalnych stosunków turecko-polskich obchodzi swą 600-letnią rocznicę, albowiem za ich początek uznaje się rok 1414. Wiele środowisk zainteresowanych tą problematyką zorganizowało więc z tej okazji różnorakie wydarzenia naukowe i kulturalne. Również nasza instytucja, gwoili uczczenia tej daty, postanowiła przygotować publikację zawierającą dokumenty wybrane z archiwów obydwu państw, które przekazujemy właśnie w Państwa rece.

Opowiadając o stosunkach turecko-polskich, często przytacza się różne legendy, z których jedna brzmi tak: sułtanowie osmańscy podczas posiedzeń z udziałem posłów państw europejskich, organizowanych po rozbiorach Rzeczypospolitej, głośno pytali: „a gdzie jest poseł z Lechistanu?”, na co Wielcy wezyrowie – również donośnym głosem – odpowiadali: „Sułtanie, Poseł jest w drodze, zaraz przybędzie”. Legenda ta, która jest symbolem polityki Porty wobec rozbiorów Polski przez Rosję, Austrię i Prusę w 1795 roku, stała się źródłem natchnienia dla tytułu naszej pracy.

Publikacja ta zawiera 148 dokumentów odnoszących się do lat 1414-1963. 97 dokumentów spośród nich pochodzi z Tureckich Archiwów Państwowych, pozostałe zaś 51 – z Polskich Archiwów Państwowych. Wszystkie wybrane dokumenty odzwierciedlają wszechstronność stosunków turecko-polskich na przestrzeni wieków.

Jednymi z najbardziej interesujących dokumentów są - zawierające kondolencje, gratulacje, słowa przyjaźni - listy Roksolany do króla polskiego Zygmunta II Augusta. Dzięki swej bogatej treści, a także formie artystycznej, ważnymi dokumentami są też – stanowiące swego rodzaju serię – *ahdname* i traktaty zawierane przez sułtanów osmańskich: Sulejmana I Wspaniałego, Murada III, Mehmeda IV, Ibrahima, Mehmeda IV i Mustafę II z królami polskimi Zygmuntem I, Stefanem Batorym, Zygmuntem III Wazą, Władysławem IV, Janem Kazimierzem II, Michałem Korybutem Wiśniowieckim i Augustem II. Wśród nich znajduje się ważny z punktu widzenia stosunków osmańsko-polskich Traktat Karłowicki. Widzimy, że wspomniane traktaty, obok najważniejszych – przyjaźni – dotyczą szeregu innych spraw takich jak wojsko, handel i prawo.

Tak jak elekcja królów polskich miała olbrzymie znaczenie dla całej Europy, tak też od czasów, gdy państwo polskie stało się sąsiadem Imperium Osmańskiego, stała się dla niego równie

ważną kwestią. Z zawartych w tej publikacji dokumentów widać, że w latach 1573 – 1764 kwestia ta miała duże znaczenie tak w stosunkach osmańsko-polskich jak i w stosunkach Imperium Osmańskiego z innymi państwami europejskimi. Imperium Osmańskie przez długie lata miało coś do powiedzenia w tej sprawie, stojąc na stanowisku, iż to Polacy sami powinni wybierać swych królów, a nawet – o ile to możliwe – spośród swoich obywateli.

Według osmańskiego sposobu pojmowania gospodarki, najważniejszym warunkiem dla kształtowania społeczeństwa dobrobytu było zapewnienie kupcom możliwości prowadzenia handlu w spokoju i poczuciu bezpieczeństwa. Dla kupców osmańskich ziemie Polskie stanowiły ważny rynek zbytu dla ich towarów; prowadziły bowiem tędy szlaki do innych krajów. Dlatego też najczęściej poruszonymi tematami w zakresie stosunków dwustronnych, tak w traktatach zawieranych pomiędzy obydwoma państwami jak i w oficjalnej korespondencji, były bezpieczeństwo podróżowania i życia kupców, nienarażanie ich na bezprawne i nieuczciwe pobieranie podatków, rozstrzyganie sporów handlowych, zabezpieczenie towarów w razie zgonu kupca i ich zwrot jego spadkobiercom. W publikacji tej znajduje się wiele dotyczących tych kwestii dokumentów, wybranych spośród setek zgromadzonych w archiwach obydwu państw.

W książce zawarto kilka dokumentów odnoszących się do wydarzeń z okresu wojny polsko-szwedzkiej w latach 1704 – 1705 oraz z lat późniejszych. Wśród tych dokumentów znajduje się niezwykle interesujące sprawozdanie z przebiegu rozmów pomiędzy delegacją posłów osmańskich a Hetmanem Wielkim Koronnym Adamem Mikołajem Sieniawskim w roku 1713. W publikacji tej zamieszczono też dokumenty odnoszące się do takich kwestii jak stosunki Polski z Rosją, Prusami i Austrią w latach 1787-1795, stosunki Polski z Imperium Osmańskim w kontekście rozbioru Polski i związane z tym próby zawarcia sojuszu pomiędzy dwoma państwami, projekty układów, wezwanie do narodu polskiego do wstępowania do armii napoleońskiej, dokumenty opisujące działania mające na celu zapobiegnięcie ekstradycji powstańców polskich, którzy schronili się w Turcji po roku 1849, oraz pomoc udzielaną im przez osmańskich sułtanów.

Dokumenty archiwalne dotyczące tworzenia przez Polaków Dywizji Kozackich w okresie Wojny Krymskiej w latach 1853-1856, osiedlania się i zawierania małżeństw z pannami tego

samemu wyznania przez tych spośród nich, którzy po wojnie chcieli przyjąć obywatelstwo Imperium Osmańskiego, przebiegu ruchów powstańczych na ziemiach polskich w latach 1861-1863, a w szczególności współpracy pomiędzy uciekinierami z Polski i Polskim Komitetem Narodowym a Wysoką Portą przeciwko Rosji, ukazują, że Imperium Osmańskie podtrzymywało bliskie stosunki tak z Polakami, którzy schronili się na ziemiach Imperium, jak i z ruchami narodowymi na terenie samej Polski. Tego rodzaju dokumenty znalazły również miejsce w niniejszej publikacji.

Nowopowstałe państwo polskie przy pierwszej okazji wkroczyło na drogę poszukiwania gorącej i szczerzej przyjaźni z narodem tureckim i – dopiero co utworzoną – Republiką Turecką. Wśród prezentowanych dokumentów z okresu Republiki znajdują się listy gratulacyjne z okazji małżeństwa twórcy i prezydenta Republiki Tureckiej Mustafy Kemala Paszy przekazane przez Przedstawicielstwo Rzeczypospolitej w Stambule, zawarte pomiędzy obydwoma państwami traktaty o przyjaźni oraz szereg innych porozumień i protokołów.

Warto podkreślić, że oprócz powyższych dokumentów ukazujących główne kwestie stosunków pomiędzy obydwoma państwami, czytelnik znajdzie też szereg innych, które dotyczą różnych, równie interesujących tematów.

Zawarte w publikacji dokumenty sporządzone w języku osmańskim zostały przetranskrybowane na współczesny język turecki, a następnie przetłumaczone na polski. Jednakże większość dokumentów pozyskanych z archiwów polskich, szczególnie zaś te, które dotyczą okresu klasycznego, jest w języku łacińskim. Pracownicy archiwów polskich dokonali streszczeń tych dokumentów, poczynili przypisy, po czym dokumenty te zostały przełożone na język turecki. Natomiast dokumenty polskie dotyczące ostatniego okresu zostały wiernie przetłumaczone na język turecki. Celem wyróżnienia, które dokumenty pochodzą z jakiego kraju, zostały one oznaczone symbolami TC i RP. Dokumenty wykorzystane w książce zostały dodatkowo dodane w wysokiej rozdzielczości na płytę DVD.

Mam nadzieję, że praca ta przysłuży się współpracy i zbliżeniu naszych narodów i będzie pożyteczna dla tych, którzy zajmują się historią Turcji i Polski. Korzystając z okazji pragnę podziękować też dyrektorom i pracownikom Polskich Archiwów oraz tutejszych archiwów, którzy wnieśli swój wkład w powstanie tej książki, jak też tłumaczowi Dariuszowi Cichockiemu i Dr Hacer Topaktaş i Ambasadzie Republiki Turcji w Warszawie za pomoc i wkład która dokonała redakcji tłumaczeń z obydwu języków.

Doc. Dr Uğur ÜNAL

Dyrektor Naczelny Archiwów Państwowych

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	IX
1 Türklerin Macaristan'a yaptıkları akınların durdurulması talebiyle Lehistan Kralı Władysław'ın Sultan I. Çelebi Mehmed'e elçi göndermesi (1414)	2
2 Sultan II. Bayezid'in, Leh bezirgânlarının Osmanlı ülkesinde serbestçe ticaret yapabileceklerine dair fermânı (1489)	6
3 Lehistan Kralı Jan Olbracht'tan Osmanlı Devleti'ne elçi gönderilmesi (1500)	8
4 Lehistan Kralı Jan Olbracht tarafından gönderilen Elçi Mikołaj Lanckoroński vasıtasıyla Sultan II. Bayezid ile imzalanan antlaşma (1501)	10
5 Lehistan krallarından Kazimierz Jagiellończyk ve Jan Olbracht'ın Osmanlı sultanına takdim ettikleri hediyelerin listesi (1501)	12
6 Andrzej Zakrzewski'nin, dostane ilişkilerin devam ettirilmesi maksadıyla Osmanlı Sultanı I. Selim'e elçi olarak gönderilmesi (1513)	13
7 Lehistan Kralı'nın Poznań'da yaşayan Jan Crippa'ya, bir defaya mahsus olmak üzere, Osmanlı Devleti'ne 80 setnar (<i>yaklaşık 4,5 ton</i>) kalay ihraç izni verdiğine dair (1518)	15
8 Kanunî Sultan Süleyman tarafından Leh Kralı I. Zygmun'ta verilen 1525 tarihli ve üç yıl süreli ahitname (1525)	16
9 İki devletin tüccarlarının sınırdan serbestçe ve güvenli bir şekilde geçişlerini sağladığı için Lehistan Kralı I. Zygmun'tun Osmanlı Padişahı Kanunî Sultan Süleyman'a teşekkür mektubu (1525)	20
10 İstanbul'a gelen Lublin Kastelanı Jan Tęczyński'nin elçiliği hakkında kayıt (1528)	21
11 Doğan türü kuşlar satın almak maksadıyla Lehistan'a gönderilen Osmanlı Tüccarı Andrzej Chalkokandyles'in güvenliğinin sağlanmasına dair Sadrazam İbrahim Paşa'nın Kral I. Zygmun'ta mektubu (1533)	23
12 Kanunî Sultan Süleyman tarafından Leh Kralı I. Zygmun'ta gönderilen mektup (1533)	24
13 Kanunî Sultan Süleyman'ın Elçisi Jan Kierdej'in (Said Bey) kabulü ile ilgili gider hesabı (1538)	26
14 Kanunî Sultan Süleyman'ın, Kral Zygmun'tu, oğulları 14 yaşındaki Bayezid ve 8 yaşındaki Cihangir'in 28 Eylül 1539 tarihinde yapılacak sünnet töreni ile Kızı Mihrimah'ın Üçüncü Vezir Rüstem Paşa ile nikâhına davet ettiğine dair (1539)	28

SPIS TREŚCI

WSTĘP	VII
SPIS TREŚCI	IX
1 Kiedy Zygmunt, król Rzymski i Węgierski, przebywał w Konstancji, Turcy najeżdżają Węgry i strasznymi klęskami pustoszą. Władysław król Polski wysyła poselstwo do Turków, aby zaprzestali spustoszeń na Węgrzech (1414)	2
2 Rozkaz sułtana Bajazyda II dotyczący swobody prowadzenia handlu w Imperium Osmańskim przez kupców polskich (1489)	6
3 Poselstwo tureckie do Jana Olbrachta, króla polskiego (1500)	8
4 Traktat podpisany za pośrednictwem Mikołaja Lanckorońskiego, posła polskiego między Bajazydem II, sułtanem tureckim i Janem Olbrachtem, królem polskim (1501)	10
5 Spis podarunków ofiarowanych sułtanowi tureckiemu za króla Kazimierza i Jana Olbrachta (1501)	12
6 Poselstwo do Selima I, sułtana tureckiego dotyczące utrzymania Przyjaźni. Wzmianka o poprzednim poselstwie Andrzeja Zakrzewskiego (1513)	13
7 Król jednorazowo zezwala Janowi Crippie, mieszczaninowi poznańskiemu, na eksport do Turcji 80 cetnarów cyny (ok. 4,5 tony) (1518)	15
8 Ahdname (akt przymierny) sułtana Sulejmana Wspaniałego przekazany do króla polskiego Zygmunta I w roku 1525, na okres trzech lat (1525)	16
9 List Zygmunta I, króla Polski do Sulejmana Wspaniałego, sułtana tureckiego, z podziękowaniem za zapewnienie bezpieczeństwa i swobodnego poruszania się na granicy dla kupców obu stron (1525)	20
10 Register o poselstwie Jana Tęczyńskiego, kasztelana lubelskiego, przybyłym do Konstantynopola (1528)	21
11 Wielki wezyr Ibrahim Pasza prosi króla Zygmunta o opiekę nad kupcem sułtańskim Andrzejem Chalkokandylesem (Carchochandella), Grekiem wysyłanym do Polski głównie po sokoły (1533)	23
12 List sułtana Sulejmana Wspaniałego do króla polskiego Zygmunta I (1533)	24
13 O poselstwie Jana Kierdeja (Said Beg) posła sułtana Sulejmana Wspaniałego – rachunki z podejmowania posła (1538)	26
14 Zaproszenie dla króla Polski na uroczystości obrzezania 14-letniego Bajazyda i 8-letniego Cihangira w dniu 28 IX 1539 r., oraz na ślub córki Mihrimah z trzecim wezyrem Rustemem Paszą (1539)	28

15 Kral I. Zygmunt'un Kanunî Sultan Süleyman'ın düğün davetine cevabı (1539) .....30 16 Osmanlı padişahı Kanunî Sultan Süleyman'ın Lehistan Krali I. Zygmunt'a gönderdiği nâme-i hümayun (1540) .....32 17 Haseki Hürrem Sultan tarafından yeni Leh Krali II. Zygmunt August'a gönderilen tebrik ve taziye mektubu (1548) .....34 18 Haseki Hürrem Sultan tarafından yeni Leh Krali II. Zygmunt August'tan gelen mektuba cevaben gönderilen mektup (1548) .....36 19 Lehistan'da vefat eden Osmanlı bezirgânlarının mal ve alacaklarının iadesine dair Leh Krali'na nâme-i hümayûn (1560) .....38 20 Tatarlardan veya Osmanlı askerlerinden hiç kimsenin Leh ülkesine tecavüzüne meydan verilmemesine dair Akkirman Beyi'ne emir (1564) .....40 21 Tatarların denetim altında tutularak Lehistan halkını rahatsız etmelerine meydan verilmemesine dair Kırım Hanı'na nâme-i hümayûn (1564) .....42 22 Leh Krali'nın tacirlerinin ticaret için Filek Kalesi'ne gelebileceklerine dair Filek Beyi'ne emir (1564) .....44 23 Lehistan ile Boğdan arasındaki serbest ticaretin kolaylaştırılmasına dair Leh Krali'na nâme-i hümayûn (1565) .....46 24 Leh Krali Zygmunt August'a Tatar askeri gönderilerek düşmanlarına karşı yardım edilmesine dair Kırım Hanı'na nâme-i hümayûn (1565) .....48 25 Leh tüccarlarından kanunsuz vergi talep edilmemesine dair Bursa Kadısı'na emir (1565) .....50 26 Leh Ülkesine tecavüzde bulunan Türk ve Tatarların cezalandırılmasına dair Akkirman Beyi'ne emir (1567) .....52 27 Leh Krali'na bazı eşyalar almak üzere Bursa'ya gelen adamından gümrük alınmamasına dair İstanbul ve Bursa kadıları ile gümrük eminlerine emir (1568) .....54 28 Cankirman'da yağma ve katliam yapan Lehlilerin cezalandırılmasına dair Leh Krali'na nâme-i hümayûn (1568) .....56 29 Leh Krali'na yeni bir ahitname verildiğinden, Leh Ülkesine tecavüzde bulunulmamasına dair Kırım Hanı'na nâme-i hümayûn (1568) .....58 30 Osmanlı Ülkesinde ölen Leh bezirgânların geride bıraktıkları malların alınmaması ve kendi aralarındaki işlere karışılmamasına dair tüm sancakbeylerine ve kadılara emir (1568) 60	15 Odpowiedź Zygmunta I, króla Polski do Sulejmana Wspaniałego, sultana tureckiego, na zaproszenie na wesele (1539) ..... 30 16 List Sulejmana Wspaniałego, sultana tureckiego do Zygmunta I, króla polskiego (1540) ..... 32 17 List z kondolencjami i gratulacjami Roksolany [<i>Haseki Hürrem</i>] do króla polskiego Zygmunta Augusta II (1548) ..... 34 18 Odpowiedź Roksolany [<i>Haseki Hürrem</i>] na list od nowego króla polskiego Zygmunta Augusta II (1548) ..... 36 19 List sułtański do króla polskiego [Zygmunta Augusta II] w sprawie zwrotu towarów i wierzytelności kupców osmańskich zmarłych w Polsce (1560) ..... 38 20 Rozkaz do Beja Akermanu, by nie dawać sposobności do pogwałcenia ziem Polski przez jakiegokolwiek żołnierza tatarskiego lub osmańskiego (1564) ..... 40 21 List sułtański do Chana Krymu, by sprawował kontrolę nad Tatarami, tak by nie dawać im sposobności do niepokojenia narodu polskiego (1564) ..... 42 22 Rozkaz do Beja Filakowa, by zezwolił kupcom króla polskiego [Zygmunta Augusta II] na przyjazd do twierdzy Filakowo dla prowadzenia handlu (1564) ..... 44 23 List sułtański do króla polskiego w sprawie ułatwienia wolnego handlu z Rzeczpospolitą i Gospodarstwem Mołdawskim (1565) ..... 46 24 List sułtański do Chana Krymu o udzielenie pomocy królowi polskiemu Zygmunutowi Augustowi przeciwko wrogom poprzez wysłanie żołnierzy tatarskich (1565) ..... 48 25 Rozkaz do kadiego Bursy w sprawie bezprawnego żądania podatków od kupców polskich (1565) ..... 50 26 Rozkaz do Beja Akermanu w sprawie ukarania Turków i Tatarów, którzy dopuszczają się gwałtu na Polsce (1567) ..... 52 27 Rozkaz do kadich oraz komór celnych w Stambule i Bursie w sprawie niepobierania opłat celnych od kupca przybyłego do Bursy celem nabycia pewnych towarów dla króla polskiego (1568) ..... 54 28 List sułtański do króla polskiego w sprawie ukarania jego poddanych, którzy dopuścili się morderstw i rabunków w Cankirman (1568) ..... 56 29 List sułtański do chana Krymu, by nie dopuszczał się gwałtów na Polsce, dlatego że z królem zawarto nowe przymierze (1568) ..... 58 30 Rozkaz do wszystkich sandzakbejów i kadich, by nie odebrali towarów pozostawionych przez kupców polskich zmarłych w Imperium Osmańskim i by nie mieszały się do spraw pomiędzy nimi samymi (1568) 60

31 Sadrazam Sokollu Mehmed Paşa tarafından Lehistan Kralı II.Zygmunt August'a gönderilen mektup (1570).....62 32 Leh Krallığı'na getirilen Fransa Kralı'nın Kardeşi Henrik Kral'ın, bir an önce Lehistan'a gitmesine dair nâme-i hümayûn (1573).....64 33 Dini amaçla Kudüs'e gidecek olan Lehistanlı kadına ve beraberindekilere kimsenin haksız yere müdahale ettirilmemesine dair yol üzerindeki tüm kaza kadılarına emir (1573).....66 34 Leh beylerinin istek ve şartlarının uygun olması durumunda Leh Krallığı'nı kabul edebileceğine dair Erdel Voyvodası'na nâme-i hümayûn (1576).....68 35 Leh beylerinin krallarını kendi aralarında seçmesi gerektiği, Avusturyalıların Osmanlı Devleti ile dostluklarını sürdürmek istiyorlarsa Lehistan işlerine karışmamaları icap edeceğine dair Avusturya Kralı'na nâme-i hümayûn (1576) .....72 36 Leh Kralı tayin edilen Erdel Voyvodası'nın, krallık tahtına geçmesi için gerekli her türlü tedbirin alınmasına dair Boğdan ve Eflak voyvodalarına emir (1576).....74 37 Sinop'ta öldürülen Leh bezirgânların para ve mallarının, bunlara el koyan şahıslardan tahsil edilmesine dair Kastamonu sancakbeyi ile Sinop, Boyabat ve Gerze kadılarına emir (1576).....76 38 Sultan III. Murad tarafından, Leh Kralı Stefan Batory'ye verilen 1577 tarihli ahitname (1577) .....78 39 İstanbul'dan Lehistan'a dönecek olan Leh Kralı'nın adamına ve beraberindekilere kimsenin müdahale ettirilmemesine dair yol güzergâhındaki tüm sancakbeyi ve kadılara emir (1578).....84 40 Şehzade Mehmed'in sünnet merasimini tebrik için adam gönderilmesinden duyulan memnuniyete dair Leh Kralı Stefan Batory'ye nâme-i hümayûn (1582).....86 41 Lehistan Kralı Stefan Batory'nın; "Sierotka" (<i>Yetimcik</i>) Lakaplı, Büyük Litvanya Mareşali Mikołaj Krzysztof Radziwiłł'in Kutsal Topraklar'a (Kudüs) gitmesine izin verilmesi isteğiyle Osmanlı Sultanı III. Murad'a gönderdiği mektup (1573).....88 42 Osmanlı Devleti'ne vermesi gereken vergi paraları ile birlikte kaçarken Lehistan'da öldürülen Boğdan Voyvodası Yankul'un yanındaki talan edilen paralarının buldurulup iade edilmesine dair Leh Kralı'na nâme-i hümayûn (1582).....90 43 Sultan III. Murad'ın, Leh Kralı'nın Beylerinden Litvanya Büyük Mareşali Mikołaj Krzysztof Radziwiłł'in, Kudüs'ten İstanbul'a gelirken yollarda rahatsız edilmemesine dair fermanı (1583).....92 44 Yeni krallarını kendi içlerinden seçmeleri ve bu meseleyi Osmanlı Devleti dışında başkaları ile çözmeye kalkışmalarına dair Leh Beylerine nâme-i hümayûn (1587) 94	31 List Sokollu Mehmeda Paszy, wielkiego wezyra tureckiego do Zygmunta Augusta, króla polskiego (1570) ..... 62 32 List sułtański, by król Henryk, brat króla Francji, wybrany na tron polski, udał się jak najszybciej do Polski (1573) ..... 64 33 Rozkaz do kadich wszystkich okręgów położnych na trasie podróży kobiet i osób im towarzyszącym udającym się z Polski do Jerozolimy w celach religijnych, by nie dopuszczano się wobec nich bezprawnych działań (1573)..... 66 34 List do wojewody Transylwanii, by mógł przyjąć koronę polską, o ile żądania i warunki panów polskich będą odpowiednie (1576) ..... 68 35 List sułtański do króla Austrii, by Austriacy, jeśli nadal chcą przyjaznych stosunków między Austrią i Imperium Osmańskim, nie mieszały się do spraw polskich, bowiem koniecznym jest, by panowie polscy sami wybrali swego króla (1576) ..... 72 36 Rozkaz do Wojewodów Wołoszczyzny i Mołdawii, by podjęli wszelkiego rodzaju środki konieczne dla objęcia tronu przez nominowanego na króla Polski wojewodę Transylwanii (1576) ..... 74 37 Rozkaz do sandżakbeja Kastamonu oraz kadich Sinopu, Boyabat i Gerze, by odebrali pieniądze i towary zamordowanego w Sinop kupca polskiego od osób, które je zajęły (1576)..... 76 38 Ahdname (akt przmierny) sułtana Murada III przekazany dla króla polskiego Stefana Batorego w roku 1577 (1577)..... 78 39 Instrukcja do wszystkich sandżakbejów i kadich na trasie podróży wysłannika króla polskiego i osób mu towarzyszących ze Stambułu do Polski, by nie dopuścili do ich niepokojenia (1578) ..... 84 40 List sułtański do króla polskiego wyrażający zadowolenie, że przysłał swego człowieka dla uhonorowania uroczystości obrzezania syna Mehmeda (1582)..... 86 41 List Stefana Batorego, króla polskiego, do Murada III, sułtana tureckiego, z prośbą o zezwolenie na przejazd do Ziemi Świętej Mikołajowi Krzysztofowi Radziwiłłowi „Sierotce”, marszałkowi wielkiemu litewskiemu (1573)..... 88 42 List sułtański do króla polskiego dotyczący odnalezienia i zwrotu pieniędzy zrabowanych wojewodzie mołdawskiemu Yankulowi [Iancu Sasul], który został zamordowany w Polsce, dokąd uciekł z pieniędzmi na podatki, jakie miały być zapłacone Imperium Osmańskiemu (1582) ..... 90 43 Rozkaz sułtana Murada III, by nie niepokoić wielkiego marszałka Litwy Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła, jednego w wielmożów króla polskiego, w drodze z Jerozolimy do Stambułu (1583) ..... 92 44 List sułtański do panów polskich, by sami spośród siebie wybrali nowego króla i by nikt, prócz Imperium Osmańskiego, nie ważył się rozwiązywać za nich tej sprawy (1587) 94

45 Sultan III. Murad tarafından, Leh Kralı III. Zygmunt Waza'ya verilen 1591 tarihli ahitname (1591) .....98 46 Sultan III. Mehmed tarafından Leh Kralı III. Zygmunt Waza'ya verilen 1597 tarihli ahitname (1597) .....104 47 Sultan IV. Murad tarafından, Leh Kralı III. Zygmunt Waza'ya verilen 1623 tarihli ahitname (1623) .....110 48 Leh ülkesine ve halkına yönelik tecavüzlerin en ağır şekilde cezalandırılacağına dair Kili ve Akkirman idarecilerine emir (1627).....118 49 Sultan IV. Murad tarafından, Leh Kralı IV. Władysław Waza'ya verilen 1634 tarihli ahitname (1634) .....120 50 Sultan İbrahim tarafından, Leh Kralı IV. Władysław Waza'ya verilen 1640 tarihli ahitname (1640) .....126 51 Veziriazam Mustafa Paşa Sultan İbrahim tarafından Leh Kralı IV. Władysław Waza'ya elçi olarak gönderildiğinde ele alınan konular (1640).....132 52 Kırım Hanı'nın Leh ülkesine saldırmaması için aradaki antlaşmaya uyulması gerektiğine dair Sultan İbrahim tarafından Leh Kralı IV. Władysław Waza'ya gönderilen nâme-i hümayûn (1646).....136 53 Kırım Hanı'nın Leh ülkesine saldırmaması ve gerektiğinde Leh Kralı'na düşmanlarına karşı yardım etmesi için aradaki antlaşmaya uyulması gerektiğine dair Sultan IV. Mehmed tarafından Leh Kralı II. Jan Kazimierz'e gönderilen nâme-i hümayûn (1654).....140 54 Kraliyet için yaptığı tercümelerden dolayı Franciszek Mesgien'e (<i>Meniński</i>) 4 Aralık 1656 günü itibariyle 1200 florin ödenmesine dair (1656) .....144 55 Leh Kralı II. Jan Kazimierz'e, Sultan IV. Mehmed tarafından gönderilen nâme-i hümayûn (1658).....146 56 Kırım Hanı'nın yardıma gönderilmesinden dolayı teşekkür eden Leh Kralı II. Jan Kazimierz'e, Sultan IV. Mehmed tarafından gönderilen nâme-i hümayûn (1661).....150 57 Sultan IV. Mehmed tarafından, Leh Kralı II. Jan Kazimierz'e verilen 1667 tarihli ahitname (1667) .....154 58 Lehistan'dan gelen ulağın masraflarının Osmanlı hazinesince karşılanmasına dair (1671).....162 59 Osmanlı Devleti ile Lehistan arasında yapılan 18 Ekim 1672 tarihli Bucaş Antlaşması (1672).....164 60 Barış antlaşmasının kabul edildiğine dair Osmanlı Padişahı IV. Mehmed adına Sadrazam tarafından Leh Kralı III. Jan Sobieski'ye gönderilen name (1678).....172	45 Ahdname (akt przymierny) sułtana Murada III przekazany dla króla polskiego Zygmunta III Wazy w roku 1591 (1591).....98 46 Ahdname (akt przymierny) sułtana Mehmeda III przekazany dla króla polskiego Zygmunta III Wazy w roku 1597 (1597).....104 47 Ahdname (akt przymierny) sułtana Murada IV przekazany królowi polskiemu Zygmontowi III Wazie w roku 1623 (1623) .....110 48 Rozkaz do zarządców Akermanu i Kili, by surowo ukarali tych, którzy napadają na Polskę i jej lud (1627).....118 49 Ahdname (akt przymierny) sułtana Murada IV przekazany królowi polskiemu Władysławowi IV w roku 1634 (1634) .....120 50 Ahdname (akt przymierny) wydany przez sułtana Ibrahima królowi polskiemu Władysławowi IV w roku 1640 (1640) .....126 51 Sprawy omówione w związku z wysłaniem przez sułtana Ibrahima wielkiego wezyra Mustafy jako posła (1640) .....132 52 List sułtana Ibrahima do króla polskiego Władysława IV dotyczący konieczności przestrzegania traktatu, by Tatarzy nie napadli na Polskę (1646).....136 53 List sułtana Mehmeda IV do króla polskiego Jana Kazimierza II dotyczący konieczności przestrzegania traktatu, by chan Krymu nie napadał na Polskę i by w razie potrzeby udzielić królowi polskiemu pomocy przeciwko wrogom (1654).....140 54 Zapłata 12.000 florenów dnia 4 grudnia 1656 panu Franciszkowi Mesgnienemu (<i>Menińskiemu</i>) za jego wydatki związane z tłumaczeniami dla króla polskiego (1656).....144 55 List sułtana Mehmeda IV do króla polskiego Jana Kazimierza II (1658) .....146 56 List sułtana Mehmeda IV do króla polskiego Jana Kazimierza II, który podziękował za przysłanie chana krymskiego z pomocą, (1661) .....150 57 Ahdname (akt przymierny) wydany królowi polskiemu Janowi Kazimierzowi II przez sułtana Mehmeda IV (1667).....154 58 Dotyczy pokrywania kosztów posłannika z Polski ze skarbu Imperium Osmańskiego (1671).....162 59 Ahdname (akt przymierny) wydany królowi polskiemu Michałowi Korbutowi Wiśniowieckiemu przez sułtana Mehmeda IV z 23 października 1672 roku (1672) .....164 60 List wielkiego wezyra do króla polskiego [Jana III Sobieskiego] dotyczący zatwierdzenia przez sułtana [Mehmeda IV] traktatu pokojowego zawartego z Rzeczpospolitą Polską (1678) 172

- 61 Krakov Piskoposu Jan Małachowski, Vilnius Piskoposu Stefan Pac ve diğer komiserlerin, Osmanlı Devleti'ne karşı bir ittifak yapılması amacıyla Roma İmparatoru I. Leopold'ün Fevkalade Elçisi Karol Waldstein ile görüşmelerde bulunmak üzere Lehistan Kralı III. Jan Sobieski tarafından görevlendirildiğine dair (1683) **174**
- 62 Edirne'ye gelen Leh Elçisi için yapılan harcamaların listesi ve bunların Devlet Hazinesi'nden karşılanması (1694) **176**
- 63 Kamanice Kalesi ve şehrinin anahtarlarının Leh komiserlerine teslimi münasebetiyle Kale Kumandanı Kahraman Paşa'nın Leh komiserlerine gönderdiği mektup (1699) **182**
- 64 Osmanlı Devleti ile Lehistan arasında 1699 yılında yapılan Karlofça Barış Antlaşması (1699)..... **184**
- 65 Osmanlı - Lehistan sınırının tespitine dair senet (1703)..... **192**
- 66 Leh Kralı II. August'un yeni Osmanlı Padişahı III. Ahmed'e, tahta geçmesinden duyulan memnuniyet, İsveç'e karşı yardım talebi ve Kırım Hanı'ndan şikâyeteye dair gönderdiği mektup (1704)..... **198**
- 67 Karlofça Antlaşması'na uyulması ve Kırım Hanı'na da bu yönde tembihte bulunulmasına dair Leh Kralı II. August'un mektubu (1705)..... **202**
- 68 Lehistan'a giden Osmanlı Elçilik Heyeti'nin, Başhatman Sieniawski ve diğer hatmanlarla yaptığı görüşmelerin ayrıntıları hakkında sunulan rapor (1713) **206**
- 69 Bender'de bulunan Leh Eski Kralı Stanisław Leszczyński ve adamları ile İsveç Kralı'nın günlük tayinat bedellerinin Boğdan vergilerinden karşılandığına dair (1714)..... **210**
- 70 İstanbul'a kürk ve benzeri mallar getiren Leh tüccarlarından mükerrer vergi alınmamasına dair (1731) **212**
- 71 Sadrazam tarafından Leh Kralı II. August ve Başhatmanı'na yazılan mektupların konması için Hazine'den ipekli ve atlas kumaş verilmesine dair (1732) **216**
- 72 Lehistan'a kral seçimi konusunda Avrupa Devletleri arasında cereyan eden nüfuz mücadelesi hakkında Avusturya'daki Venedik Elçisi'nin İstanbul'daki Venedik Elçisi'ne gönderdiği mektup (1733)..... **218**
- 73 Rusların Leh kral seçimine müdahale amacıyla Lehistan sınırına asker sevk ettiği haber alındığından, muhtemel gelişmelere karşı askerleriyle birlikte Akkirman'a gelmesine dair Kırım Hanı'na nâme-i hümayûn (1733)..... **220**
- 74 Saksonya Herseği'nin III. August Leh Kralı seçilmesini önlemek için Fransa'nın İstanbul'daki Elçisi'nin Osmanlı Sadrazamı'na sunduğu yazı (1735)..... **224**
- 61 Jan III [Sobieski], król Polski, wyznacza Jana Małachowskiego, biskupa krakowskiego, Stefana Paca, biskupa wileńskiego i innych komisarzy do prowadzenia rokowań z [Karolem Waldsteinem] posłem nadzwyczajnym, Leopolda I, cesarza rzymskiego w sprawie zawarcia sojuszu przeciwko Turcji (1683) **174**
- 62 Zestawienie wydatków na posła polskiego, który przybył do Edirne, do pokrycia ze skarbu państwa (1694) **176**
- 63 List ostatniego tureckiego gubernatora Kamieńca Podolskiego, Kahramana Paszy, do komisarzy polskich, z zaproszeniem na ceremonię uroczystego przekazania fortecy i kluczy od bram miasta, wyznaczoną o świcie następnego dnia (1699) **182**
- 64 Traktat pokojowy zawarty w roku 1699 w Karłowicach pomiędzy Imperium Osmańskim i Rzeczpospolitą Polską (1699) **184**
- 65 Akt dotyczący ustalenia granicy pomiędzy Imperium Osmańskim i Rzeczpospolitą Polską (1703)..... **192**
- 66 List króla polskiego Augusta II do sułtana Ahmeda III wyrażającego zadowolenie z wstąpienia na tron, z prośbą o pomoc przeciwko Szwedom i skargą na chana krymskiego (1704) **198**
- 67 List króla polskiego Augusta II, by przestrzegać traktatu karłowickiego, nie zważając na tych, jak i by przestrzec w tym względzie chana krymskiego (1705)..... **202**
- 68 Sprawozdanie delegacji osmańskiej do Polski na temat szczegółów rozmów z wielkim hetmanem koronnym Adamem Mikołajem Sieniawskim i innymi hetmanami (1713) **206**
- 69 Dotyczy pokrycia kosztów pobytu w Bender poprzedniego króla polskiego Stanisława Leszczyńskiego z ludźmi oraz króla szwedzkiego [Karola XII] z podatków Mołdawii (1714) **210**
- 70 Dotyczy niepobierania po raz wtóry podatków od kupców polskich, którzy przywożą do Stambułu futra i wyroby futrzarskie (1731) **212**
- 71 Dotyczy wydania ze skarbnicy atlasu i jedwabiu do zapakowania listu władcy do króla Polski [Augusta II] i hetmana wielkiego koronnego (1732)..... **216**
- 72 List posła Wenecji w Austrii do posła Wenecji w Stambule dotyczący walki o wpływy pomiędzy państwami europejskimi w sprawie wyboru króla Polski (1733) **218**
- 73 List sułtański, w związku z wiadomością o wysłaniu przez Rosjan wojsk na granicę z Polską, by mieszać się w wybór króla polskiego, do chana Krymu, by wraz ze swymi wojskami udał się do Akermanu celem zapobieżenia ewentualnym wydarzeniom (1733) **220**
- 74 Pismo posła francuskiego w Stambule do wielkiego wezyra Imperium Osmańskiego o środkach, jakie uważa za konieczne do podjęcia, by zapobiec wyborowi Księcia Saksonii [Augusta III] na króla polskiego (1735)..... **224**

75 İstanbul'a gelen Leh Elçisi'ne, Hazine'den günlük 200 kuruş ödenmesine dair (1743).....228 76 Yalova'daki Kâğıt İmalathanesi'nde çalıştırılmak üzere Lehistan'dan getirtilen kâğıt ustalarının ücretlerine dair (1745).....232 77 Avrupa'yı kasıp kavuran savaş ve kargaşa ortamının bir an önce düzelmesi dileğine ve Osmanlı Sadrazamı'nın bu yöndeki çabalarının memnuniyet verici olduğuna dair Lehistan Kralı'nın Başvekili tarafından Osmanlı Sadrazamı'na gönderilen mektup (1745).....236 78 Leh Başpiskoposu ve Leh Başhatmanı'nın, Leh Kralı'nın vefatını ve bundan sonra Osmanlı Devleti'nden beklentilerini bildirdikleri mektupları (1763).....240 79 Krallarının ihaneti ve bazı hilelerle ülkeleri Ruslar tarafından işgal edilen Lehliler'in Osmanlı Devleti'nden yardım talebi (1764).....244 80 Lehistan'dan Hotin'e hicret eden Müslüman Lipka taifesinden Hotin'de askeri birlikler oluşturulması (1769).....248 81 Ülkelerinden göç ederek Boğdan'daki köylere yerleştirilen Lehlilerin isim ve sayıları ile iskân olundukları köyleri gösterir liste (1772).....252 82 Selanik ve çevresinde iskân edilecek Leh mültecileri (1772).....258 83 Topraklarını işgal eden Avusturyalıların kendilerine uyguladıkları dini ve ekonomik baskılar sebebiyle İstanbul'a göç eden Lehistanlı Yahudiler (1785).....260 84 Osmanlı Devleti'ne gelen Leh Elçisi Franciszek Piotr Potocki'ye verilmiş olan Venedik Cumhuriyeti Pasaportu (1789).....262 85 Lehistan'da Szczerzec şehrinin idarecisi olup Leh Kralı ve Lehistan'ın Fevkâlâde Elçisi Olarak Babialı'ye Gönderilen Franciszek Piotr Potocki'nin Pera'ya törenle girişine dair (1790).....263 86 Rus askerinin fiilen Lehistan'da bulunduğu dikkate alındığında Leh tarafınca, dostları olan Osmanlı askerinin de Lehistan'a girmesine karşı çıkılmasının anlamsız olduğuna dair padişah yazısı (1789).....264 87 Yeni Osmanlı padişahının tahta çıkmasını tebrik maksadıyla Kont Potocki'nin Fevkalade Ortaelçi olarak İstanbul'a gönderilmesi (1790).....266 88 Rusya ve Avusturya'nın sergilediği olumsuz tutumlar karşısında, Osmanlı Devleti ile Lehistan'ın birbirlerinin dostluklarına her zamankinden daha fazla ihtiyaçları olduğuna dair Leh Elçisi'nin takrirî (1790).....268 89 Osmanlı Devleti ile Lehistan arasında imzalanması planlanan savunma ve ticaret antlaşması taslağı (1790).....272	75 Dotyczy zapłaty ze skarbu państwa 200 kuruszy dniówki (1743) .....228 76 Dotyczy wynagrodzenia mistrzów piernictwa sprowadzonych z Polski celem ich zatrudnienia w wytwórni papieru w Yalova (1745) ..... 232 77 List wysłany przez pierwszego Ministra, Króla Polski, Henryka Brühla, do wielkiego wezyra Osmańskiego z życzeniami, by jak najszybciej zaprowadzić porządek w nekanej wojnami i niepokojami Europie i z wyrazami uznania dla czynionych w tym celu wysiłków wezyra (1745)..... 236 78 List prymasa [Władysława Aleksandra Łubieńskiego] i hetmana wielkiego koronnego [Jana Klemensa Branickiego] powiadamiające o śmierci króla polskiego [Augusta III] i ich oczekiwaniach od Imperium Osmańskiego (1763).....240 79 Prośba Polaków, których ziemie zostały zajęte przez Rosjan dzięki zdradzie i podstępom ich królów, o pomoc Imperium Osmańskiego (1764).....244 80 Utworzenie oddziałów wojskowych w Chocimiu z oddziałów żołnierzy muzułmańskich z Litwy, którzy uciekli z Polski do Chocimia (1769) .....248 81 Lista wsi zamieszkałych przez Polaków, wraz ich liczbą i imionami, którzy opuścili własny kraj i osiedlili się na wsiach mołdawskich (1772)..... 252 82 Uchodźcy z Polski zamieszkali w Salonikach i ich okolicach (1772) ..... 258 83 Żydzi, którzy wyemigrowali z Polski do Stambułu z powodu nacisków religijnych i ekonomicznych przez Austriaków, którzy zajęli ich ziemie (1785).....260 84 Paszport Republiki Weneckiej dla Franciszka Piotra Potockiego, posła Rzeczypospolitej do Turcji (1789).....262 85 „Opisanie uroczystego wjazdu do Pery j.w. pana Potockiego starosty szczerzeckiego, posła extraordinaryjnego y pełnomocnego j.k. mci y Rzplitej Polskiej u Porty Ottomańskiej r. 1790 od deputacji interesów zagranicznych podane” (1790) ..... 263 86 List sultański informujący, że w sytuacji, gdy żołnierze rosyjscy faktycznie znajdują się w Polsce, niezrozumiałym jest sprzeciw przeciwko wejściu do Polski będących przyjaciółmi Polaków żołnierzy osmańskich (1789).....264 87 Wysłanie hrabiego Potockiego do Stambułu jako nadzwyczajnego posła celem złożenia gratulacji z okazji objęcia tronu przez nowego sultana osmańskiego (1790)..... 266 88 Memorandum Potockiego dotyczące większej niż zazwyczaj potrzeby wzajemnej przyjaźni między Imperium Osmańskim i Rzeczpospolitą wobec niekorzystnej postawy Rosji i Austrii (1790) ..... 268 89 Projekt przymierza obronnego i handlowego między Imperium Osmańskim i Rzeczpospolitą Polską (1790)..... 272

- 90 Osmanlı padişahının tahta çıkmasını tebrik maksadıyla daha önce İstanbul'a gönderilmiş olan Kont Franciszek Piotr Potocki'nin büyükelçilik rütbesine terfi ettirildiğine dair (1791).....**276**
- 91 Sadrazam Koca Yusuf Paşa'nın İstanbul'daki Leh Elçisi'ne, halletmekle görevli olduğu işleri Reisülküttap Raşid Efendi ile görüşmesi gerektiğine dair gönderdiği mektup (1791).....**280**
- 92 Özi'nin istilası sırasında Ruslara esir düşen ve Leh Ülkesinde bulunan bazı Müslüman esirlerin Leh Elçisi tarafından İstanbul'a getirilmesi (1791) **284**
- 93 İstanbul'daki Leh Elçisi'nin hanesine 6 ay yetecek miktarda içki nakline ruhsat verilmesi (1791).....**286**
- 94 Leh ve Litvanyalıların oluşturduğu ve "İki Millet Müttefikleri" olarak adlandırılan Leh Cumhuriyeti'nin Osmanlı Devleti ile dostluğu devam ettirmek istediğine dair (1792).....**288**
- 95 Lehistan ile Osmanlı Devleti arasında yapılacak Açık Savunma ve Gizli Saldırı Antlaşmaları hakkında Leh Elçisi'yle yapılan görüşmenin detayları (1792) **290**
- 96 Rus takibatından kaçarak Osmanlı Devleti'ne sığınması muhtemel bulunan Lehliler hakkında ne şekilde işlem yapılacağına bildirilmesi talebine dair Boğdan Voyvodası'nın yazısı (1794).....**294**
- 97 Lehlilerin bağımsızlıklarını yeniden kazanabilmeleri için, yakında Lehistan'a girecek olan Napolyon'u desteklemeleri gerektiğine dair iki Leh General'in Leh halkına hitaben yayımladıkları bildiri (1806) **296**
- 98 Osmanlı Devleti'ne sığınmış olan Leh ve Macar ihtilalcilerin Rusya ve Avusturya Devletleri'ne teslim edilmemesi için Rusya nezdinde yürütülecek diplomasiye dair Fuad Efendi'ye gönderilen talimat yazısı (1849).....**298**
- 99 Ülkelerinden kaçan Lehlilerden İstanbul'a gelen 32 kişiye padişah tarafından para yardımıyla bulunulması (1849).....**302**
- 100 İslam dinine giren Leh mültecilerinden Michał Czajkowski'ye Şeyhülislam huzurunda Mehmed Sadık ismi verildiğine dair (1850).....**304**
- 101 Fransa'dan gelen Lehlilerden ikinci bir Kazak Süvari Alayı oluşturulması (1854) **306**
- 102 Lehistan prenslerinden Witold Czartoryski'nin Süvari İkinci Kazak Alayı'na Miralay olarak tayini (1855).....**310**
- 103 Adam Mickiewicz'in Kızı Maria'ya İstanbul'dan yazdığı iki mektup (1855).....**314**
- 104 İkinci Kazak Süvari Alayı'na mensup Lehlilerden Osmanlı uyruğuna geçmek isteyenlerin Rumeli ve Anadolu'daki bazı çiftliklere yerleştirilmelerine dair (1856).....**316**
- 90 Dotyczy wyniesienia do rangi ambasadora hrabiego Franciszka Piotra Potockiego, który został wcześniej przysłany do Stambułu celem złożenia gratulacji z okazji wstąpienia na tron osmański (1791) **276**
- 91 List wielkiego wezyra Kodża Jusufa Paszy do posła polskiego w Stambule, by sprawy, które ma załatwić, omówił z Reisem Efendim Raszidem (1791) **280**
- 92 Przyprowadzenie przez posła polskiego [Franciszka Piotra Potockiego] do Stambułu jeńców muzułmańskich z Polski, którzy popadli w niewolę rosyjską podczas oblężenia Oczakowa (1791) **284**
- 93 Wydanie zgody na przywóz do rezydencji posła polskiego [Franciszka Piotra Potockiego] w Stambule alkoholu w ilości wystarczającej na 6 miesięcy (1791) **286**
- 94 Dotyczy życzenia Rzeczypospolitej Polskiej, utworzonej z Polski i Litwy i zwanej „królestwem obojga narodów”, kontynuowania przyjaźni z Imperium Osmańskim (1792).....**288**
- 95 Szczegóły konferencji z posłem polskim [Franciszkiem Piotrem Potockim] na temat traktatu przymierza obronnego i zaczepnego jakie zostaną zawarte między Imperium Osmańskim i Rzeczpospolitą Polską (1792) **290**
- 96 List wojewody Mołdawii [Mihai Sutu] z prośbą o powiadomienie, co należy czynić w sprawie Polaków, którzy uciekając przed prześladowaniem Rosjan najprawdopodobniej schronią się w Imperium Osmańskim (1794).....**294**
- 97 Odezwa dwóch generałów polskich do narodu polskiego o potrzebie wsparcia Napoleona, który wkrótce przybędzie do Polski, by Polacy na nowo odzyskali niepodległość (1806) **296**
- 98 Polecenie wysłane do Fuada Beja dotyczące działań dyplomatycznych w kontaktach z Rosją, by zapobiec przekazaniu do Rosji i Austrii uciekinierów z Polski i Węgier, którzy schronili się w Imperium Osmańskim (1849).....**298**
- 99 Prośba do sułtana o pomoc finansową dla 32 osób spośród Polaków, którzy uciekli z Polski do Stambułu (1849) **302**
- 100 Dotyczy nadania Michałowi Czajkowskiemu, uchodźcy z Polski, który przeszedł na islam, imienia Mehmed Sadyk, w obecności Szejka al-Islam (1850) **304**
- 101 Utworzenie Drugiej Brygady Kawalerii Kozackiej w Turcji z Polaków z Francji (1854) **306**
- 102 Nominacja księcia polskiego Witolda Czartoryskiego na pułkownika Drugiej Brygady Kozackiej (1855).....**310**
- 103 Dwa listy Adama Mickiewicza pisane z Konstantynopola do córki, Marii (1855) **314**
- 104 Dotyczy osiedlenia w Anatolii i Rumelii Polaków z Drugiej Brygady Kawalerii Kozackiej, którzy chcą uzyskać obywatelstwo Imperium Osmańskiego (1856).....**316**

- 105 Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'nın Tırhala'daki çiftliklerine yerleştirilecek Lehlilerin listesi (1856).....**320**
- 106 Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'nın Tırhala'daki çiftliklerinde iskân olunan bekâr Lehlilerin Bosna, Manastır ve Filibe havalilerindeki kendi mezheplerinden olan kızlarla evlendirilmelerine dair (1857).....**324**
- 107 Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'nın çiftliklerine gönderilecek Lehli subay ve askerlerin maaşları, doktor tayini ve Yarbay Jordan Bey'in rütbe, nişan ve harcırahına dair (1857) **326**
- 108 Prens Adam Czartoryski'nin, Leh mültecilerine kucak açıp ihsanlarda bulunan Osmanlı Padişahı'na teşekkür için sunduğu arıza (1857) **328**
- 109 Çerkezistan'da bulunan Lehliler için silah ve mühimmat tedariki (1858).....**330**
- 110 Lehistanlı Miralay Roman Czarnocki'nin Osmanlı Ordusu Süvari Fırkaları'nı yeniden düzenleme talebi (1858) **332**
- 111 Varşova'da ortaya çıkan karışıklıklar hakkında Osmanlı Devleti'nin Viyana ve Berlin Büyükelçilikleri'nden gelen telgraflar (1861) **334**
- 112 Rus askerlerinin Leh isyancıları karşısında yenilerek geri çekilmek zorunda kaldıkları, her yerde sıkıyönetim ilan edildiği ve Varşova'da asayişin hakim olduğuna dair (1863) **336**
- 113 Lehistan ihtilalinin çıkış sebebi ve seyrine dair Osmanlı Devleti'nin Berlin Büyükelçisi'nden gelen yazı (1863) **338**
- 114 Rusya ile Prusya arasında Leh isyancıları hakkında bir antlaşma imzalandığı ve Leh isyanının giderek şiddetini artırdığına dair Osmanlı Devleti'nin Berlin Büyükelçisi'nden gelen yazı (1863).....**340**
- 115 İngiltere, Prusya ve Fransa kamuoyunun Lehistan'da yaşanan isyan ve olaylar karşısındaki tutumu hakkında Osmanlı Devleti'nin Londra Büyükelçiliği'nden gelen yazı (1863).....**342**
- 116 Leh millî hareketinin hızla yayıldığına, Avrupa Devletleri'nin Rusya'ya nota verdiğine ve Rusya'nın takındığı tutuma dair Osmanlı Devleti'nin Petersburg Büyükelçiliği'nden gelen yazı (1863).....**344**
- 117 Leh ihtilalcilerinin sayısının günden güne arttığına ve Rusya Devleti'nin içeride ve dışarıda zor durumda kaldığına dair Osmanlı Devleti'nin Berlin Büyükelçisi'nin yazısı (1863).....**348**
- 118 Polonezköy'de yerleşik bulunan Leh göçmenlerinin kendilerine bir miktar daha arazi verilmesi hakkındaki arzuhâlleri (1867).....**350**
- 119 Osmanlı uyruğuna geçmiş olan Lehlilerden telgraf mühendisi Herloński ile telgraf müfettişi Antonowicz'e nişan verilmesi (1870).....**352**
- 105 Lista Polaków do osiedlenia w gospodarstwie wielkiego wezyra Mustafy Reszida Paszy w Tirkali (1856).....**320**
- 106 Dotyczy małżeństw kawalerów polskich zamieszkujących w gospodarstwach wielkiego wezyra Mustafy Reszida Paszy w Tirkali z pannami tego samego wyznania z Bośni, Bitoli i Płowdiw (1857) **324**
- 107 Dotyczy wynagrodzenia dla oficerów i żołnierzy, którzy mają być wysłani do gospodarstw wielkiego wezyra Mustafy Reszida Paszy, powołania lekarza i stopnia, orderu i diet dla pułkownika Władysława Jordana (1857) **326**
- 108 Petycja księcia Adama Czartoryskiego z podziękowaniem dla sułtana za przysparzenie i otoczenie dobrocią uciekinierów polskich (1857).....**328**
- 109 Dostawa broni i amunicji dla Polaków w Czerkiesji (1858) **330**
- 110 Żądanie polskiego pułkownika Romana Czarnockiego dotyczące przeorganizowania kawalerii armii osmańskiej (1858).....**332**
- 111 Telegraf od ambasad tureckich w Wiedniu i Berlinie na temat zamieszek w Warszawie (1861).....**334**
- 112 Dotyczy wycofania się żołnierzy rosyjskich po porażce z powstańcami polskimi, wprowadzenia stanu wyjątkowego i zaprowadzenia publicznego porządku w Warszawie (1863) **336**
- 113 Pismo od ambasadora tureckiego w Berlinie dotyczące przyczyny wybuchu powstania i jego przebiegu (1863).....**338**
- 114 Dotyczy porozumienia między Rosją i Prusami w sprawie powstańców polskich i wzrostu napięcia powstania w Polsce (1863) **340**
- 115 Ocena ambasady tureckiej w Londynie dotycząca stanowiska opinii publicznej w Anglii, Prusach i Francji wobec powstania i wydarzeń w Polsce (1863) **342**
- 116 Pismo ambasady Imperium Osmańskiego w Petersburgu dotyczące szybkiego rozprzestrzeniania się ruchów w Polsce, przekazania przez państwa europejskie noty Rosji i stanowiska, jakie zajęła Rosja (1863).....**344**
- 117 List ambasadora Imperium Osmańskiego w Berlinie dotyczący wzrastającej z dnia na dzień liczebności powstańców polskich i trudnej sytuacji wewnętrznej i zewnętrznej Rosji (1863) **348**
- 118 Prośby uchodźców polskich osiedlonych w Adampolu [Polonezköy] o przekazanie im jeszcze trochę ziemi (1867) **350**
- 119 Przyznanie orderów inżynierowi telegrafii Herlońskiemu i inspektorowi telegrafii Antonowiczowi pochodzącym z Polaków, którzy przyjęli obywatelstwo osmańskie (1870).....**352**

- 120 Leh Firarileri Komitesi'nin, Rusya'ya karşı birlikte mücadele etme hususunda ortak çalışmalarda bulunmak üzere Osmanlı Devleti'nden bir görevli gönderilmesi talebi (1867) **354**
- 121 Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı başarılı olması dileğini bildiren Aigle Blanc İsimli Leh Cemiyeti'ne Padişah'ın duyduğu memnuniyetin iletilmesi (1877) **356**
- 122 Lehistan'ın işgalini müteakip Rusların Polonya halkına reva gördüğü zulüm ve baskılar, geçmişteki isyan hareketlerinin başarısızlık sebepleri, yeni bir isyan için Osmanlı topraklarında Polonyalıların askeri hazırlık yapması gerekliliği ve müstakbel Polonya Devleti'nin muhtemel sınırlarına dair Polonya Milli Komitesi'nin hazırladığı beyanname (1886) **358**
- 123 İstanbul-Kocamustafapaşa'da oturan Lehistanlı Müslüman muhacirlerin Konya-Aksaray'daki Leh muhacirlerinin yanında iskân edilmeleri talebi (1904) **366**
- 124 Osmanlı Devleti vatandaşı Zofia Czerniewska'ya ait kimlik belgesi (1907) **368**
- 125 Kırım Savaşı'nın 53. yıldönümü vesilesiyle 1909'da İstanbul'da düzenlenen ve Seyfeddin [Gasztowt] Bey'in konuşma yaptığı Türk-Leh ortak töreni (1909) **373**
- 126 Polonezköy'de okul ve kilise yapılmasına dair irade-i seniyye (1914) **374**
- 127 Holm [Chełm] Eyaleti'nin Ukrayna'ya terkinden dolayı Polonyalıların Avusturya'ya gösterdiği tepkilere dair (1918) **376**
- 128 Lehistan Devleti'nin tanınması ve bir Leh Konsolosluğu açılması hakkında hukukî değerlendirmeler (1919) **378**
- 129 Polonya'nın bağımsızlığının Osmanlı Devleti tarafından tanınması ve konsolosluk protokolü imzalanmasına dair (1920) **382**
- 130 Lehistan'ın taksimi hususunda Osmanlı Devleti'nin tavrı hakkında Fransa, İngiltere ve İtalya Yüksek Komiserlikleri'ne gönderilen yazı suretinin İstanbul'daki Polonya Elçiliği Askeri Ataşesi tarafından Polonya Genelkurmay Başkanlığı'na gönderildiğine dair (1922) **384**
- 131 İstanbul'daki Lehistan Murahhas Heyeti tarafından Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın nikâh akdinin tebrik edildiğine dair (1923) **386**
- 132 Lehistan'ın Türkiye ile resmî ilişkileri başlatmaya karar verdiğine dair (1923) **388**
- 133 Türkiye Cumhuriyeti ve Polonya Devletleri arasında imzalanan 23 Temmuz 1923 tarihli Dostluk Antlaşması'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edildiğine dair kanun (1923) **390**
- 120 Prośba komitetu uchodźców polskich do Imperium Osmańskiego o wyznaczenie oficjalnej osoby, celem podjęcia wspólnych działań w sprawie wspólnej walki przeciwko Rosji (1867) **354**
- 121 Przekazanie wyrazów zadowolenia sultana dla stowarzyszenia polskiego imienia Aigle Blanc [*Orla Białego*], które przekazało Imperium Osmańskiemu życzenia zwycięstwa nad Rosją (1877) **356**
- 122 Oświadczenie przygotowane przez Narodowy Komitet Polski dotyczące ucisku i niegodziwości, jakich nie szczędzili narodowi polskiemu Rosjanie po zajęciu Polski, powodów niepowodzenia ruchów powstańczych w przeszłości, konieczności przygotowań wojskowych na terytorium Imperium Osmańskiego do nowego powstania i ewentualnych granic państwa polskiego w przyszłości (1886) **358**
- 123 Prośba muzułmańskich uciekinierów z Polski zamieszkałych w Kocamustafapaşa w Stambule o zakwaterowanie ich w pobliżu uciekinierów polskich w Konyi i Aksarayu (1904) **366**
- 124 Dokument tożsamości obywatelki Imperium Osmańskiego Zofii Czerniewskiej (1907) **368**
- 125 Polsko-tureckie obchody 53. rocznicy wojny krymskiej w Konstantynopolu w 1909 r. i przemowa Tadeusza Sejfeddina Gasztowtta podczas uroczystości (1909) **373**
- 126 Pozwolenie sultana dotyczące budowy szkoły i kościoła w Adampolu (1914) **374**
- 127 Dotyczy reakcji Polaków wobec Austrii z powodu opuszczenia regionu Chełma na rzecz Ukrainy (1918) **376**
- 128 Ocena prawna uznania państwa polskiego i otwarcia konsulatu polskiego (1919) **378**
- 129 Dotyczy uznania przez Imperium Osmańskie niepodległości Polski i podpisania protokołu konsularnego (1920) **382**
- 130 Pismo attaché wojskowego w Konstantynopolu do szefa sztabu generalnego zawierające odpis listu delegacji polskiej przy Wysokiej Porcie, wystosowany do wysokich komisarzy Francji, Anglii i Włoch, zawierający informację o stosunku Imperium Otomańskiego do rozbiorów Polski. (1922) **384**
- 131 Dotyczy gratulacji ze strony delegacji poselstwa polskiego w Stambule z okazji zawarcia małżeństwa przez Gazięgo Mustafę Kemala Paszę (1923) **386**
- 132 Dotyczy decyzji o nawiązaniu oficjalnych stosunków Polski z Turcją (1923) **388**
- 133 Uchwała Wielkiego Zgromadzenia Narodu Tureckiego o przyjęciu Traktatu o Przyjaźni pomiędzy Republiką Turcji i Rzeczpospolitą Polską z dnia 23 lipca 1923 roku (1923) **390**

134	Türkiye Cumhuriyeti ve Polonya Cumhuriyeti Devletleri arasında imzalanan Dostluk Antlaşması'nın Polonya Meclisi'nde büyük tezahürat ve alkışlar eşliğinde ve oybirliğiyle kabul edildiğine dair (1919)	392
135	Polonya ile Türkiye arasında 23 Temmuz 1923 günü Lozan'da imzalanmış olan Dostluk Antlaşması (1923)	394
136	İstanbul'da açılacak olan Lehistan Fuarı'nın Tertip Komitesi'ne kolaylık gösterilmesi (1924)	396
137	Polonya kanunları hakkında bilgilendirme (1926)	398
138	1863 Ocak Ayaklanması'nın Lideri Marian Langiewicz'in mezarının restore edilmesi hakkında Türkiye'deki Polonya Büyükelçiliği'nin Polonya Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'na yazısı (1929)	400
139	Salezyen Tarikatı'ndan Papaz Antoni Wojdas ile Kilise Cemiyeti'nin üyelerinin Polonezköy (Adampol)'deki kilisenin önünde fotoğrafı (1935)	402
140	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'na dördüncü defa seçilmesi dolayısıyla 22 Haziran 1935'de Polonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ignacy Mościcki ile Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk arasında teati edilen tebrik yazıları (1935)	403
141	Polonya savaş ve ticaret gemilerinin İstanbul ve Çanakkale Boğazları'ndan geçebileceği hakkında (1937)	404
142	Polonya'da Türk şehitliği yapılması (1937)	408
143	Prens Adam Ludwik Czartoryski'nin mirasçılarının arazi mülkiyet haklarını Polonezköy (Adampol) Muhtarlığına devretmeleri ile ilgili kararı Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin kabul etmesine dair (1937)	410
144	Türkiye'deki Polonyalıların ülkelerindeki akrabalarına yardımları (1940)	412
145	Polonyalı Profesör Tadeusz Kowalski'nin, İstanbul Üniversitesi'ne gelmesi (1940)	414
146	Polonya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Michał Sokolnicki'nin, Polonya Cumhuriyeti'nin Londra'daki Dışişleri Bakanı'na gönderdiği rapor (1942)	416
147	Çocukları Almanlar tarafından toplama kampına götürülen bir Polonyalı kadının Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Adnan Menderes'e mektubu (1955)	418
148	Türkiye - Polonya Ticaret Antlaşması protokolünün yenilenmesi (1963)	420
İNDEKS		423

134	Dotyczy jednogłośniego przyjęcia, z oklaskami i objawami radości, przez Sejm Polski Traktatu o Przyjaźni pomiędzy Republiką Turcji i Rzeczpospolitą Polską (1919)	392
135	Traktat o Przyjaźni pomiędzy Polską i Turcją zawarty w Lozannie 23 lipca 1923 r (1923)	394
136	Dotyczy ułatwienia prac Komitetu Wystawy Polskiej w Stambule (1924)	396
137	Informacja na temat prawa polskiego (1926)	398
138	Pismo poselstwa Rzeczypospolitej Polskiej w Turcji do MSZ w Warszawie, z informacją o znajdującym się na cmentarzu wojskowym w Haydar Paşa w Konstantynopolu nagrobka pochowanego tu Mariana Langiewicza (1929)	400
139	Zdjęcie Ks. Antoniego Wojdasa, salezjanin z parafianami przed kościołem w Adampolu (Polonezköy) (1935)	402
140	Wymiana listów informacyjnych i gratulacyjnych pomiędzy prezydentem RP Ignacym Mościckim i prezydentem TR Kemalem Atatürkiem w związku z jego wyborem na urząd prezydenta Republiki Turcji (1935)	403
141	Prawo przepływania polskich statków wojennych i handlowych przez cieśniny w Stambule i Çanakkale (1937)	404
142	Organizacja cmentarza poległych w walce żołnierzy tureckich w Polsce (1937)	408
143	Rząd turecki akceptuje przeniesienie tytułów własności gruntów przez spadkobierców ks. Adama Ludwika Czartoryskiego na gminę Adampol (1937)	410
144	Pomoc Polaków z Turcji dla swych krewnych w kraju (1940)	412
145	Planowany przyjazd na Uniwersytet Stambuński polskiego profesora Tadeusza Kowalskiego (1940)	414
146	Raport ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej w Ankarze Michała Sokolnickiego do ministra spraw zagranicznych RP w Londynie (1942)	416
147	List Polki do premiera, której dzieci Niemcy wywieźli do obozu koncentracyjnego (1955)	418
148	Odnowienie protokołu traktatu handlowego pomiędzy Turcją i Polską (1963)	420
İNDEKS		423

BELGELER

laxisset mente consternatus, variâ ad euadendum ingenia caput
meditari.

Sigismundo Romanorum et Hungariâ
Rege apud Constantiam agente, Hun-
gari Turcas, prouocantes, ab eis ma-
gna clade afficiuntur, et plerique eo-
rum Primores capiuntur, Wladislaus
Poloniâ Rex Turcam requirit, ne graf-
setur in Hungaras, alioqui auxilio
illis sciat se præsto futurum.

Sigismundo Romanorum et Hungariâ Rege in Constan-
tienti concilio ad reintegrandum Ecclesiam Dei inten-
dente, Hungariâ Barones proprio tantum metu, milite,
Hungarico collecto, nullis externis auxiliis admixtis, expeditione
in Turcas faciunt, quibus Cæsar Turcarum, Christen appellat,
cum multitudine gentium suarum occurrens, eos miserabiliter
conflixit, et præstantiores Hungariâ Barones, videlicet Joannem
de Gara Palatinum Hungariâ, Joannem de Moruth, Gergit-
anum, et plures alios, nonnullis effugientibus, captiuauit, Quo-
rum liberatio non nisi magno auro poterat procurari, Turca
autem obtenta summi victoria, plures Districus et terras Regni
Hungariâ peruadentes usque ad alia terras grassati sunt
multaque Catholicorum milia in seruitutem barbaricam, abdu-
cunt, Comparsus autem vehementer Wladislaus Poloniâ Rex
tantis, quâ in gentem Hungaricam ingruerant, malis, remis
quoque Concilii Constantiensis et Sigismundi Romanorum et
Hungariâ Regis sollicitatus, auertere grauiora mala, Regno
Hungariâ à Turcis impendentia, in animum inducitur ad
Præfatum Turcarum Cæsarem Christen, duces milites suos, videlicet
Marbkonem de Gori et Gregorium Armenum mittit, Regans et
requirens

requirens Turcarum Imperatorem, quibus ab inuasionem et vastati-
one Regni Hungariâ quiesceret, et omnibus captiuis in libertatem
restituis, in annos sex cum Regno Hungariâ treugas firmaret
Cominas et denunciaret, se, si id facere derectaret, propter fœderis
et sanguinis, quâ sibi cum Sigismundo Romanorum et Hunga-
riâ Rege erat communionem, contra illum cum suis omnibus po-
tentibus consurrectorum, Turcarum autem Cæsar Christen Hun-
garis Regis benigne exceptis et habitis, etiam liberaliter eos ad-
ministrando singula necessaria, tractauit, frequentius quoque
secum epulari iussit, In singulis vero, pro quibus a Wladisla-
o Poloniâ Rege rogatus et requisitus erat, se monstrando monge-
rum, et cæsarum ab inferendo bello, sufferentiasque in annos sex
firmaturum cum Hungaris offert et promittit, In euidentius au-
tem oblationis sua robur, certos Nuncios suos cum Regis Hun-
garis, ab eo muneratis, ad firmandum promissa, in Hungariam
transmittit, Dum autem simul una in Hungariam procederet,
Marbek de Gori ab illis, per Valachian rectori via, ad Wladisla-
o Poloniâ Regem perueniens, et illi singula, quâ ordinauerat, ex-
positurus, diuenterat, Gregorius vero Armenus, alter Regionum
Nunciorum, Turcarum Nunciis non audientibus in Hungaria
sine saluo conductu progredi in mens Dominii Turcarum rema-
nentibus in Hungariâ Regnum, ad expediendum securitatem,
Turcarum Nunciis processit, Verum cum ad Piponem de Oso-
ra, Banum Semechniensem peruenisset, (his enim sibi primum
ex Baronibus Hungariâ occurrerat,) et rebus ordine patefactis
quas apud Sibeam gesserant, de dando saluo conductu Turca-
rum, Nunciis primum requisitis, non secus quam explorator
et hostis, ab eodem Pipone captus est, et in vincula coniectus, o-
mnesque res, vestes et sarcina sua usque ad calciamentorum co-
nigiam, ne quid literarum a Turcis, vel in earum fauorem fer-
ret scrutaret et inciperet, Propter quod Turcarum Nuncii præfa-
ti, Gregorii Armeni captiuitate et ignominia, quâ a Pipone tra-

**TÜRKLERİN MACARİSTAN'A YAPTIKLARI
AKINLARIN DURDURULMASI TALEBİYLE
LEHİSTAN KRALI WŁADYSŁAW'IN SULTAN I.
ÇELEBİ MEHMED'E ELÇİ GÖNDERMESİ**

**KIEDY ZYGMUNT, KRÓL RZYMSKI I WĘGIERSKI,
PRZEBYWAŁ W KONSTANCJI, TURCY
NAJEŻDŻAJĄ WĘGRY I STRASZNE MI KLĘSKAMI
PUSTOSZĄ. WŁADYSŁAW KRÓL POLSKI WYSYŁA
POSELSTWO DO TURKÓW, ABY ZAPRZESTALI NA
WĘGRZECH SPUSTOSZEŃ**

~1414~

Roma ve Macaristan Krali Sigismundus'un, Kilisenin birleştirilmesi amacıyla Konstanz Piskoposlar Toplantısı'na katıldığı zaman Macar soyluları, Macar ordusunu, hiçbir dış destek istemedi sadece kendi imkânları ile Türklerle karşı harekete geçirdiler. Fakat Sultan I. Mehmed Çelebi, büyük bir orduyla harekete geçip Macar soylularını mağlup etti. Bu savaşta seçkin Macar soylularından Voyvoda Jan Gar, Jan Morut, Gergizyan ve diğer birçoğu esir düştüler. Soylulardan ancak birkaçı kurtulmayı başarabildi. Esirlerin kurtarılması Macarlar için pahalıya mal oldu. Büyük zaferden sonra Türkler, Macaristan Krallığı'nın çeşitli bölgelerine akınlar yaparak, Celije topraklarına kadar ulaştılar. Böylece çok sayıda Hristiyan esarete düştü. Macar milletinın uğradığı bu feci olaylara acıyan Lehistan Krali Władysław, Roma ve Macaristan Krali Sigismundus'un Konstanz'dan gönderdiği mektubu okuyup, Macar milletinın daha büyük yenilgilere uğramalarının önüne geçmek için girişimlerde bulunmaya karar verdi. Asilzadelardan Górali Skarbek'i ve Ermeni Gregor'u Türk Sultanı'na göndererek, Türklerin Macaristan'a akınlarını durdurmasını, tüm esirleri serbest bırakmasını ve Macaristan Kraliyeti'yle altı yıllık mütareke imzalamasını rica ve talep etti. İsteklerinin yerine getirilmemesi durumunda kan bağları ve akrabalıkları sebebiyle, kendi güçleriyle Roma ve Macaristan Krali Sigismundus'un yanında yer alacakları yolunda tehditlerde de bulundu. Türk Sultanı, Leh elçilerini nezaketle kabul edip ihtiyaçlarını yerine getirirken, onları sık sık verdiği ziyafetlere davet etti. Ayrıca Osmanlı Sultanı, Kral Władysław'ın tüm isteklerini yerine getirmeye hazır olduğuna ve savaşa son vererek altı yıllık mütarekeyi imzalayacağına dair söz verdi. Niyetinin ve verdiği sözün daha iyi şekilde ispatlanması için Kral'ın elçileriyle birlikte kendi elçilerini de Macaristan'a göndermişti. Leh ve Türk elçileri birlikte yola düştüler. Fakat Górali Skarbek, Lehistan Krali Władysław'a en kısa zamanda ulaşmak için Boğdan üzerinden geçen daha kısa bir yol seçerek meslektaşlarından ayrıldı. Türk elçileri, kendilerini koruyacak askerler olmadan Macaristan'a girmeye cesaret edemediler ve Macaristan sınırında beklemeye karar verdiler. Güvenliklerinin temini için Ermeni Gregor'ı Macar topraklarına gönderdiler. Elçi Gregor yolda [muhtemelen] ilk olarak rastladığı Timişvar Beyi Pipon de Ozor'un (*Floransah Philippus Scorari*) yanına ulaşp, Osmanlılar ile yaptıkları görüşmeleri anlattı ve Türk elçilerini korumak için askerlerini göndermesini istedi. Pipon, Gregor'ın casus ve hain olduğunu sa-

Kiedy Zygmunt, król rzymski i węgierski, przebywał na soborze w Konstancji, zajmując się zjednoczeniem kościoła Bożego, panowie węgierscy, z własnego jedynie popędu, zebrawszy wojska z Węgier, bez zaciągania obcych posiłków, wyprawili się zbrojnie przeciwko Turkom. Przeciw nim cesarz turecki Krysten [Mehmed I Czelebi] zwany wyprawil ogromne siły, i zadal im wielką klęskę, przy czym pobral w niewolę celnieszych panów węgierskich, jako to Jana Gara, wojewodę węgierskiego, Jana Moruta, Gergizyana i innych; niewielu ratowalo się ucieczką. Uwolnienie jeńców wiele potem kosztowalo złota. Turcy zaś, po odniesieniu takowego zwyciestwa, przybywszy z orężem w rękę w liczne powiaty i ziemie królestwa węgierskiego, zapędzili się aż do ziemi Cylejskiej i wiele tysięcy chrześcijan w barbarzyńską zagarnęli niewolę. Ulitowal się Władysław, król polski, nad tylu nieszczęściami, które dotykaly naród węgierski, a zachęcony listem Zygmunta, króla rzymskiego i węgierskiego, pisany z Konstancji, postanowil zaslonić Węgry od grożacych im większych jeszcze klęsk ze strony Turcji; wyslal do rzezonego cesarza tureckiego Krysten dwóch swoich szlachty, to jest Skarbka z Góry i Grzegorza, rodem Ormianina, z prosbą i żądaniem „aby cesarz turecki wstrzymal swoje zagony i spustoszenia w Węgrzech, wypuscil na wolność wszystkich jeńców, i z królestwem węgierskim zawarl rozejm na lat sześć”; przy czym pogrozil, „ze jeśli cesarz tego nie uczyni, gotów wystąpić przeciw niemu z całą potęgą swoją, z powodu związków krwi i powinowactwa, które go łączą z Zygmuntem, królem rzymskim i węgierskim”. Cesarz turecki przyjąwszy posłów polskich łaskawie i z uprzejmością, zarządzil dla nich hojnie opatrzenie wszelakich potrzeb i często ich do stołu swego zapraszal. We wszystkim także, o co Władysław król polski prosil, okazal się chętnym i powolnym, przyrzeklszy zaprzestać wojny i zawrzeć z Węgrami rozejm na lat sześć. Dla lepszego zaś dowodu swoich chęci i stwierdzenia przyrzeczeń, wyslal wraz z królewskimi posłami swoich także posłów do Węgier. Ci wyjechali razem w podroż; ale Skarbek z Gór, chcąc prostszą drogą przez Wołochy zdążyć do Władysława króla polskiego, rozjechał się ze swoimi towarzyszami. Gdy zaś posłowie tureccy nie śmieli wjechać do Węgier bez straży ochronnej i zatrzymali się na granicy tureckiej ziemi, ruszył naprzód Grzegorz Ormianin do króla węgierskiego dla zapewnienia im bezpieczeństwa. Ale zaledwo przybył do Pipona de Ozora [Philippus Scolari Florentyńczyk], bana Temeswaru (tego bowiem z panów węgierskich najpierwej natrafil w drodze) i opowiadal mu wszystko, co u dworu

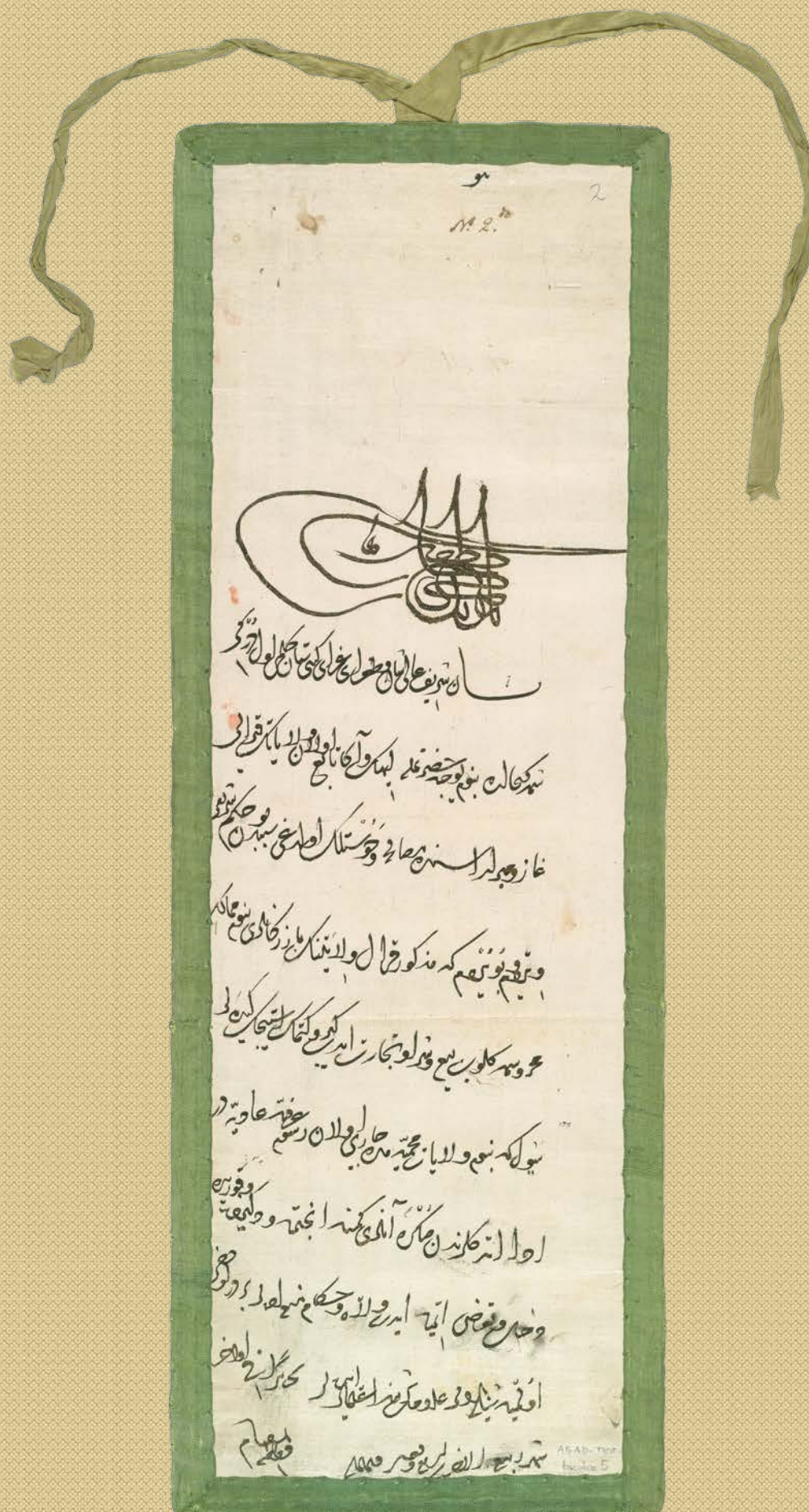
narak, onun yakalanıp hapsedilmesini ve Türkler tarafından gönderilen mektup veya lehlerine olabilecek diğer yazıların yanında bulunup bulunmadığının öğrenilmesi için tüm eşyalarının, giysilerinin, bohçalarının, hatta ayakkabı ve kemerlerinin dahi aranmasını emretti. Türk elçileri, Pipon'un Ermeni Gregor'a neler yaptığını ve onu nasıl aşağıladığını öğrenince, acilen geri döndüler. Akabinde Türkler, Macaristan'ı daha şiddetli bir şekilde yağmalamaya devam ettiler. Bu durumda Macar soyluları, Lehistan Krali Władysław'dan müteaddit defalar kendilerine yardım etmesini yalvarırcasına talep etmelerine rağmen, Władysław, Elçisi Ermeni Gregor'a yapılan utanç verici hakarete çok kızdığı için Macarların uğradıkları yağmalama ve yenilgileri önlemek için yardıma yanaşmadı. Oysa Kral Władysław onlar için geçici mütareke değil ebedi barış ittifakını temin edecek, hatta kendi askerlerini bile onlara gönderecekti. Nihayet, Ermeni Gregor'un, bir hain ve casus olmadığı anlaşıncı Macar soyluları tarafından azat edildi ve Lehistan'a, Kral Władysław'ın yanına geri döndü.

tureckiego działali, prosząc o straż ochronną dla tureckich posłów, Pipa, wzięwszy go za szpiega i zdrajcę, kazał rzezonego Grzegorza schwycić i uwięzić, a wszystkie jego rzeczy, suknie, tłumoki, aż do rzemyków u obuwia przetrząsnąć, azali nie przewoził jakich listów od Turków albo pism im usługnych. Zaczem rzeczeni posłowie tureccy, dowiedziawszy się, jaka Grzegorza Ormianina spotkała od Pipona krzywda i zniewaga, wrócili spiesznie z drogi i Turcy z większą jeszcze srogością poczęli w Węgrzech plądrować. Nie pospieszył i Władysław król polski z swoją pomocą, aby wstrzymać klęski i spustoszenia, jakich Węgrzy od Turków później doznawali, rozgniewany sromotną obelgą, sobie i posłowi swemu Grzegorzowi wyrządzoną, chociaż go panowie węgierscy po wielekroć o ratunek prosili. Nie tylko bowiem rozejm chwilowy, ale i przymierze wieczystego pokoju miał im wyjednać, gdyż tego żądali, a nawet postanowił zbrojnie przystawić im posiłki. Nareszcie Grzegorz Ormianin, uwolniony z więzów wyrokiem panów węgierskich, gdy się nic takiego nie pokazało, co by rzucało nań podejrzenie o jakąkolwiek zdradę, wrócił do Władysława króla, do Polski.

SULTAN II. BAYEZİD'İN, LEH BEZİRGÂNLARININ
OSMANLI ÜLKESİNDE SERBESTÇE TİCARET
YAPABİLECEKLERİNE DAİR FERMANIROZKAZ SUŁTANA BAJAZYDA II DOTYCZĄCY
SWOBODY PROWADZENIA HANDLU W IMPERIUM
OSMAŃSKIM PRZEZ KUPCÓW POLSKICH

~24.03.1489 • 01.04.1489 ~

*O [Allah]*BAYEZİD
BİN
MEHMED HAN*Muzaffer dâimâ*

Bu şanı yüce fermanın hükmü şudur ki:

Şu sırada benim yüce hazretimle Leh ve ona bağlı vilayetlerin Kralı olan Kazimierz¹ arasında barış ve dostluk olduğu için bu şerefli fermanı verdim ve şöyle **buyurdum**:

Adı geçen Kral'ın ülkesi halkından olan bezirgânlar benim ülkeme gelerek alışveriş ve ticaret yapıp istedikleri zaman geri dönebilirler. Ülkemde yürürlükte olan vergileri ödedikleri takdirde hiç kimse onları incitmesin; denizde ve karada satış-p karışmasın; aksine davrananları valiler ve kadılar engellesin; başka türlü değil böyle bilip uygulansınlar; şerefli alametime itimat etsinler.

Hicri Sekiz yüz doksan dört senesi Rebiülahir ayının sonlarında yazılmıştır.

Kostantiniye'de*On [Allah]*BAJAZYD
SYN
MEHMEDA CHANA*Zawsze zwycięski*

Postanowieniem niniejszego rozkazu nakazuję:

Wydaję ten rozkaz i nakazuję, albowiem pomiędzy naszą wysokością a Kazimierzem IV, Królem Polski i podległych mu prowincji, panuje pokój i przyjaźń.

Kupcy z narodu kraju tegoż Króla mogą swobodnie przyjeżdżać do mego kraju, prowadzić handel i wracać do swego kraju, kiedy tylko zechcą. W przypadku zapłacenia przez nich podatków należnych w moim kraju, nikt nie może ich niepokoić; nikt nie może występować przeciwko nim ani na morzu ani na lądzie; gubernatorzy i sędziowie mają przeszkodzić tym, którzy będą postępować inaczej; niech przyjmą to do wiadomości i tak postępują; niech okażą szacunek memu urzędowi.

Sporządzono w końcu miesiąca Rebiulahir roku Hidżry osiemset dziewięćdziesiątym czwartym.

W Konstantynopolu

¹ Kral IV. Kazimierz Jagiellończyk.

Veneramus in prefato loco similiter putabimus seu putari facimus
in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque

In quorum omni fidem Robur et testimonio prius Traxi et Sigilli
nostri appendentibus communi de certa mea scientia et libera voluntate
facimus et mandavimus dare in antiqua villa fena decemda pro
xima ante festum Cathedralis Beati Petri apostoli Anno domini 1511

Legatio Oratoris Turci ad Joha nem Albertum Polonie Regem Crac habita Anno domini Millesimo 500 Prima Martii

Inamvis aliqua mala et dampna in regno tuo a malis et turbarijs
hominibus patrata sunt. Domina tu in domino permanet. Oratorem
tuum misisti ut Cesar iustitiam faceret in confirmanda pace mutuo
facta Cesar fecit. Tu similiter iustitiam fac. Ut pax facta sit eterna
Et si ultroque faciem et amicitiam vis hinc cum Cesare pax est
Cesar tecum componere de ea quid vis.

forma Juramenti Regii

Przyrzeczamy na thy świętym Ewangeliom. Dobrym i słusznym
prawy chrześcijańskiej. przyrzeczamy bogu. stworzyć i wykonać
i złożyć. wsi polski i przyrzeczamy. baczymy chorąg. i bractwo
nasz. Alexander. Wyand. wielki litewski szlachetny i szlachetny
Bazaitem jako obywatel wsi polski chorąg. asch do dny i gaj
szlachetny wsi wsi szlachetny szlachetny bractwo obywatel nasch
ogromnego i that obywatel. jako od szlachetny i od wsi poddanych.
nam i naschym złożyć wsi szlachetny i poddanych wsi szlachetny
złożyć any szlachetny. any wyprzeczamy wsi szlachetny.

LEHİSTAN KRALI JAN OLBRACHT'TAN OSMANLI
DEVLETİ'NE ELÇİ GÖNDERİLMESİ¹POSELSTWO TURECKIE DO JANA OLBRACHTA,
KRÓLA POLSKIEGO

~01.03.1500~

Sultan ve tebaası tarafından bize, topraklarımıza ve tebaamıza saldırılmadığı sürece, biz ve biraderimiz Litvanya Prensi Aleksander, barış ve dostluğu koruyacağımıza, Sultan Beyazıt ile beraber barış ve dostluğu iki milletin biraderi olan Macaristan kralı ile birlikte kararlaştırdığımız belirli bir güne kadar muhafaza edeceğimize gök ve yeryüzünün yaratıcısı olan Tanrımızın Hristiyan kanunlarına dayanan Kutsal İncili üzerine yemin ederiz.

01.03.1500, Krakov

Przyszygamy na thy szwyathe ewangelye vedlug zakonv naschego chrzeszczyanszkyego przez pana boga stworzyczyla nyeba y zyemye, ysz pokoy y przyaczyelszthwo bądyemy chovacz y brath nasz Alexander xyandz vyelky lithewsky s czesarzem z solthanem Bayazaithem, yako obyczay jest pokoy chovacz, asch do dnya y czaszv, sz krolyem yego mylosczyą Vangyerszkyem brathem oboych naschym vczynyonego, y thak dlugo, yako od czesarza y od yego poddanych nam y naschym zyemyam wszythkym y poddanym nycz sbye zlego any szkody any nyeprzyaszny nye stanye.

1500.03.01, Krakov

¹ Belgenin orijinali Latincidir.

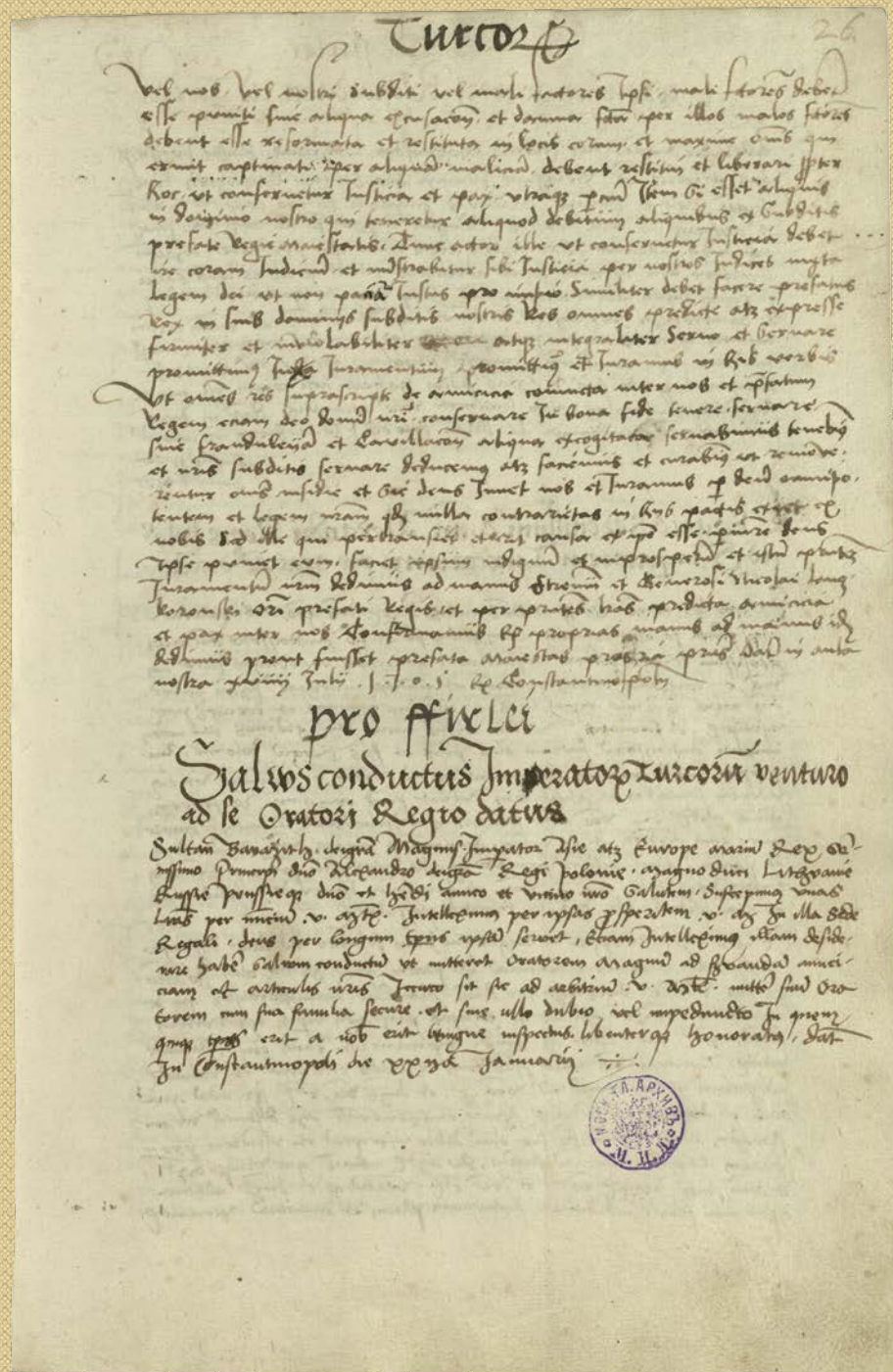

LEHİSTAN KRALI JAN OLBRACHT TARAFINDAN
GÖNDERİLEN ELÇİ MIKOŁAJ LANCKOROŃSKI
VASITASIYLA SULTAN II. BAYEZİD İLE
İMZALANAN ANTLAŞMA¹

UKŁAD ZAWARTY Z BAJAZYDEM II,
SUŁTANEM TURECKIM PRZEZ MIKOŁAJA
LANCKOROŃSKIEGO, WYSŁANEGO PRZEZ JANA
OLBRACHTA, KRÓŁA POLSKIEGO

~19.07.1501~

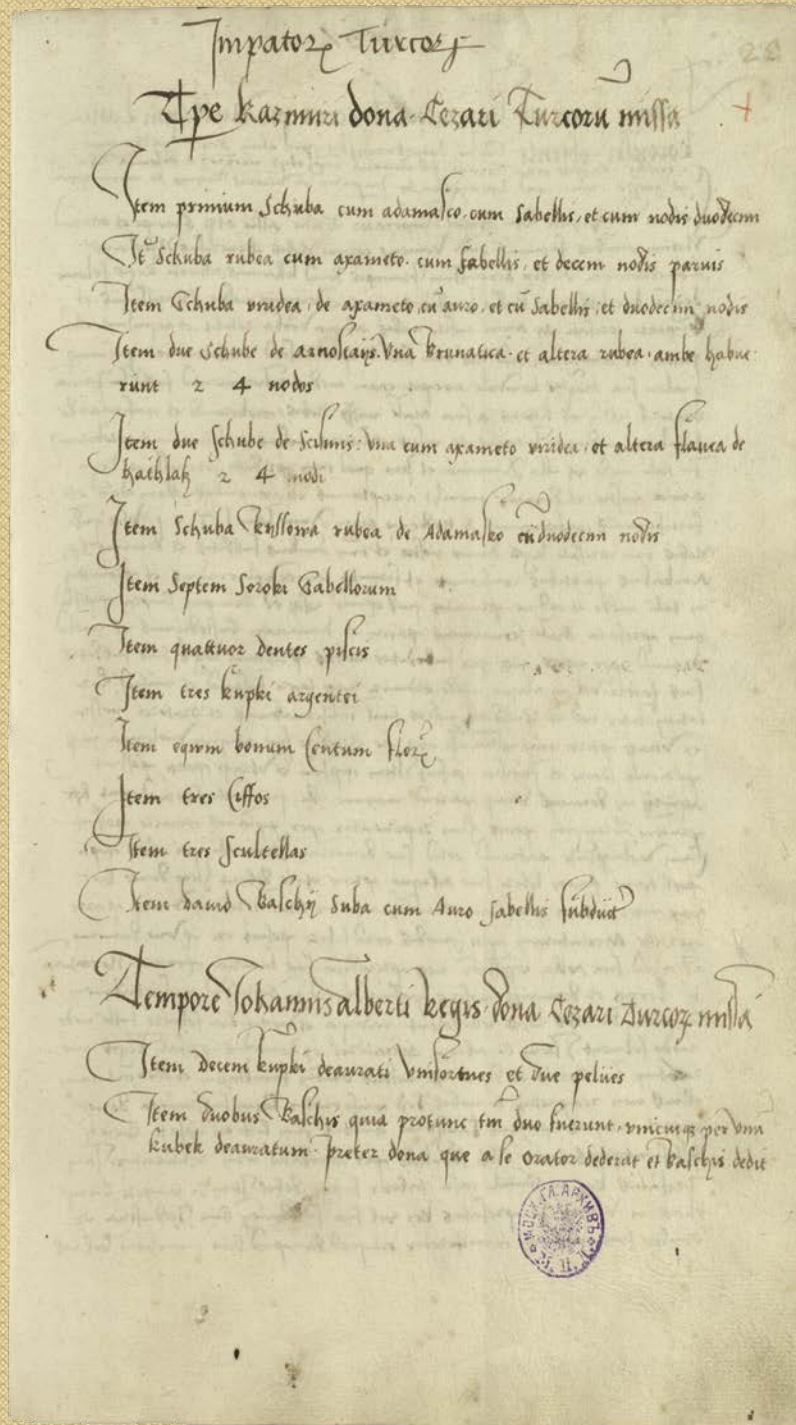

LEHİSTAN KRALLARINDAN KAZIMIERZ
JAGIELLOŃCZYK VE JAN OLBRACHT'IN OSMANLI
SULTANI'NA TAKDİM ETTİKLERİ HEDİYELERİN
LİSTESİ¹

SPIS PODARUNKÓW OFIAROWANYCH
SUŁTANOWI TURECKIEMU ZA KRÓŁA
KAZIMIERZA I JANA OLBRACHTA

~1501~

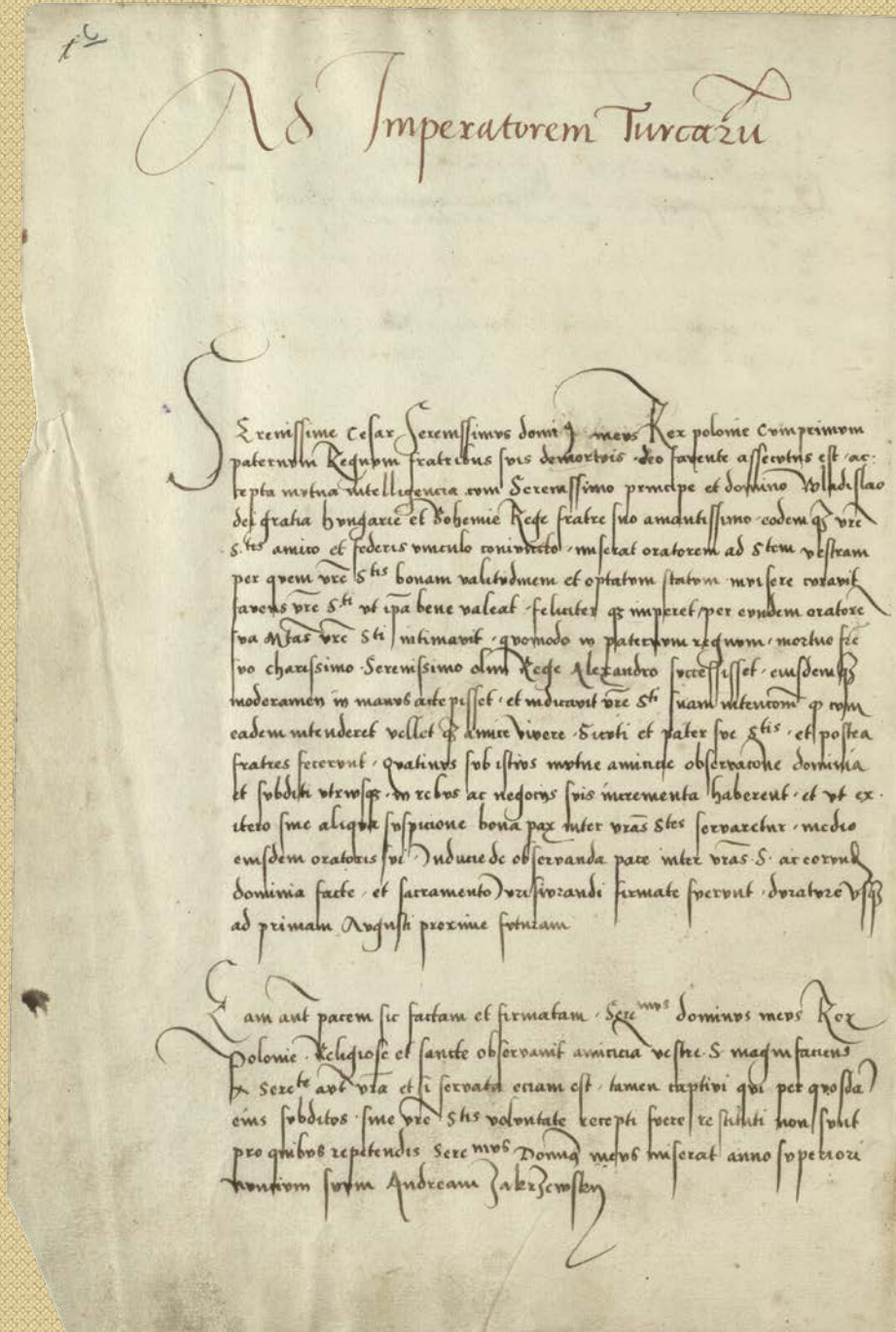
¹ Belgenin orijinali Latince'dir. Tarih tahminidir.

ANDRZEJ ZAKSZEWSKI'NİN, DOSTANE
İLİŞKİLERİN DEVAM ETTİRİLMESİ MAKSADIYLA
OSMANLI SULTANI I. SELİM'E ELÇİ OLARAK
GÖNDERİLECEĞİNE DAİR HABER VERİLMESİ¹

POSELSTWO DO SELIMA I, CESARZA TURECKIEGO
DOTYCZĄCE UTRZYMANIA PRZYJAŹNI.
WZMIANKA O POPRZEDNIM POSELSTWIE
ANDRZEJA ZAKRZEWSKIEGO

~1513~

1 Belgenin orijinali Latince dir. Tarih tahminidir.

Et quoniam Serenissimos dominos meos credit S.^{ti} vire non fuisse
voluntatem, ut ab aliquo eius subdito durante ea pace sit facta et vire
viroando confirmata. Vnde S.^{ti} dominia extorsiones hostiles facte
essent et captivi reciperentur. Sit etiam certum habet S.^{ti} S.^{ti},
eius fuisse eius voluntatem, ut captivi redderentur. Sed officialis
vire S.^{ti} ad quos nuncios S.^{ti} d. n. a vira S.^{ti} litteras habuit. capti-
vos non restituerunt, quod q. ita factum est. S.^{ti} S.^{ti} que magnificat
amiciam vire S.^{ti} istud cedem per me intimare debuit.

Vm aut Serenissimos dominos meos Rex amica et bonam et
 pacificam vicinitatem cum se vobis eiusdem q. dominis servare
 ac retinere intendat prefertim quod etiam eam esse voluntate
 Serenissimi Domini Hungarie et Bohemie et Regis fratris sui
 amantissimi cognovit, misit ad se vobis ad se vobis
 eius optatam validitatem quam eodem facit Serenissimus Dominus
 meos Rex, miserem eodem q. congratulor. Et q. ultiores
 indurias pacis vnam oratorum Serenissimi Domini Hungarie et Regis
 cum vobis. Se componam quatinus amica que inter vestras
 Altes hactenus servata est, firmioribus vincolis stabilatur et
 confirmetur et q. per amica vobis subditis vobis q. vestram in
 rementa fana et inimicos invidia exerceat.

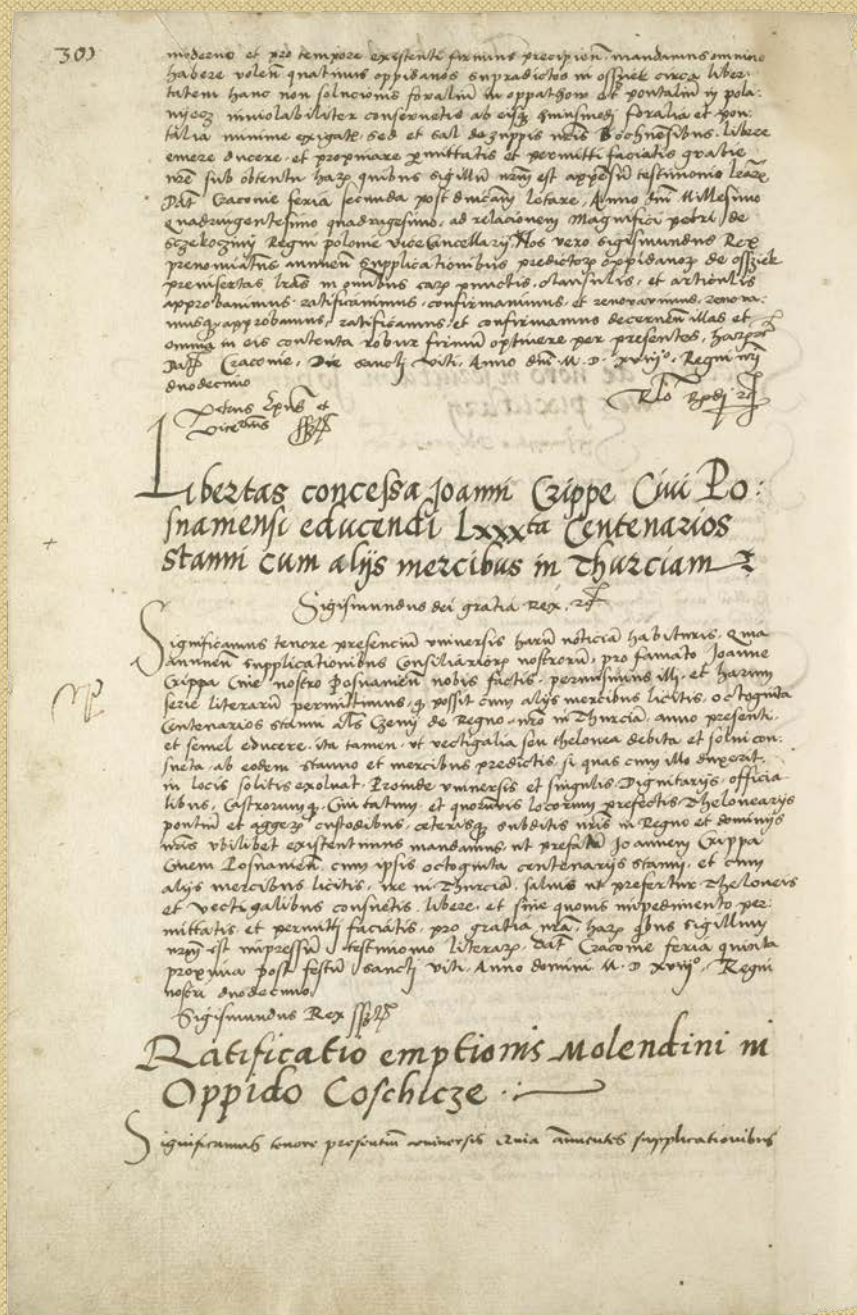

LEHİSTAN KRALI'NIN POZNAŃ'DA YAŞAYAN JAN
CRIPPA'YA, BİR DEFAYA MAHSUS OLMAK ÜZERE,
OSMANLI DEVLETİ'NE 80 SETNAR
(YAKLAŞIK 4,5 TON)¹ KALAY İHRAÇ İZNI
VERDİĞİNE DAİR²

KRÓL JEDNORAZOWO ZEZWALA JANOWI
CRIPPIE, MIESZCHANINOWI POZNAŃSKIEMU,
NA EKSPORT DO TURCJI 80 CETNARÓW CYNY
(OK. 4,5 TONY)¹

~17.06.1518~

RP. / AGAD, MK 31, k. 301

1 Muhtemelen bu malzeme Osmanlı Devleti'nin Rodos seferi hazırlıkları esnasında üretilen toplarda kullanılacaktı.
2 Belgenin orijinali Latince'dir.

1 zapewne do odlewu armat przed atakiem na Rodos.

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN TARAFINDAN LEH
KRALI I. ZYGMUNT'A VERİLEN 1525 TARİHLİ VE ÜÇ
YIL SÜRELİ AHİTNAME

AHDNAME (AKT PRZYMIERNY) SUŁTANA
SULEJMANA WSPANIAŁEGO PRZEKAZANY DO
KRÓŁA POLSKIEGO ZYGMUNTA I W ROKU 1525, NA
OKRES TRZECH LAT

~15.10.1525~

O [Allah]

çok zengin, veren ve yardım edendir.

*Kudreti apaçık
ve ismi yüce olan izzet
sahibi Hazret-i Allah'ın yardım
ve Peygamberlik göğünün güneşi, cömertlik
burcunun yıldızı, Peygamberler topluluğunun reisi,
doğruların önderi Muhammed Mustafa'nın -Allah O'na salat ve
selam kılın- çok bereketli mucizelerinin ve O'nun Dört Arka-
daşı olan Ebübekir, Ömer, Osman ve Ali'nin -Allah hepsinden
razı olsun- mukaddes ruhlarının eşliğiyle.*

SÜLEYMAN ŞAH

BİN
SELİM ŞAH HAN

El-muzaffer dâimâ

Ben ki sultanların sultanı, hakanların dayanak ve delili, yeryüzündeki hükümdarlara taç veren, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi, Akdeniz ve Karadeniz'in, Rumeli, Anadolu, Karaman, Rum, Zülkadriye, Diyarbekir, Kürdistan, Azerbaycan, Acem, Şam, Halep, Mısır, Mekke, Medine, Kudüs ve bütün Arap diyarının, Yemen'in ve aziz atalarım ve benim tarafımdan fethedilmiş olan daha nice memleketlerin Sultanı ve Pađıřahı, Sultan Bayezid Han ođlu Sultan Selim Han ođlu Sultan Süleyman Şah'ım.

Bu ahidnâme-i hümayûnumu görüp inceleyenler řunu bilsinler ki:

řu anda Leh Kralı olan Zygmunt, yüce Dergâhıma Stanisław isimli adamını gönderip arada barış ve esenlik olması dileğinde bulunduğundan, ben dahi üç yıl süreli bir barışı kabul ettim. Barışın başlangıcı, bizim Peygamberimiz iki cihanın öğüncü Muhammed Mustafa'nın -Allah'ın salat ve selam O'nun üzerine olsun- hicreti tarihine göre 1 Muharrem 932, İsa Peygamber'in -O'na selam olsun- tarihine göre 15 Ekim 1525 tarihidir. Bu barışta řu şartları kararlařtırdık:

On [Allach]

bogaty, dającego i pomagający.

*Z pomocą wszechmocnego,
silnego i wysławianego Allacha,
Muhammeda Mustafy, słońca na niebiosach
proroków, gwiazdy konstelacji odwagi, przywódcy
zgromadzenia proroków, przewodnika prawdy, niech Allach
obdarzy go pokojem, sprawcy cudownych czynów i jego
czterech przyjaciół Ebubekira, Ömera,
Osmana i Alego – niech Allach obdarzy ich swoją łaską.*

SULEJMAN SZACH

SYN
SELIMA SZACHA CHANA

Zawsze zwycięski

Ja, Sultán Sulejman, syn Selima Chana syna Sułtana Bajazyda, sultán sułtanów, opoka i świadcstwo chanatów¹, ten, który koronuje władców na ziemi, cień Allacha na ziemi, sultán i padyszach podbitych przeze mnie i przez moich czcigodnych przodków Morza Śródziemnego, Morza Czarnego, Rumelii, Anatolii, Karamanu, Rumu, Zulkadriye, Diyarbakryu, Kurdystanu, Azerbejdżanu, Adzem, Damaszk, Aleppo, Egiptu, Mekki i Medyny, Jerozolimy i całego świata arabskiego, Jemenu i jeszcze wielu licznych ziem.

Ci, którzy zobaczą i zapoznają się z tym aktem, niechaj wiedzą:

Obecny Król Polski Zygmunt przysłał do naszego urzędu człowieka imieniem Stanisław, przez którego zwrócił się z życzeniem pokoju i miłości między nami; ja zgodziłem się na pokój na okres trzech lat. Datą początkową pokoju jest – według kalendarza Hidżry piewcy dwóch światów Muhammeda Mustafy, niech Allach obdarzy go pokojem i spokojem, dzień 1 Muharrem 932, a według kalendarza Proroka Jezusa, niech będzie pozdrowiony, dzień 15 października 1525. Ustaliliśmy poniższe warunki pokoju:

¹ Chanaty tureckie, mongolskie i tatarskie

Yüce Allah'ın azameti ve Hz. Peygamber ile diğer bütün Peygamberlerin mukaddes ruhları için;

Leh Kralı tarafından antlaşmaya aykırı bir iş yapılmadığı takdirde benim tarafımdan dahi bu barış son buluncaya değin, Kral'ın iline, ülkesine, kalelerine, varoşlarına kısaca egemenliği altında bulunan memleketine benim vezir, beylerbeyi, sancakbeyi vs. görevlilerimden hiçbir şekilde zarar ve ziyan erişmeyecek; aynı şekilde benim ilime, ülkeme, kalelerime, varoşlarıma kısaca egemenliğim altında bulunan memleketlerime de adı geçen Kral ve onun bey ve adamları tarafından hiçbir şekilde zarar ve ziyan verilmeyecektir.

Arada iki tarafın elçileri gelip gidecek, kendilerine ve rızıklarına zarar ve ziyan erişmeyecektir.

Kral'ın adamları gelip, İslama girmiş olmayan Lehli esirleri arayıp bulabilecek ve sahiplerini razı edip bedelini ödeyerek alıp gidebilecek; buna kimse engel olmayacaktır. Barış döneminde iki taraftan her kim tutulursa barış süresi tamam olunca kadar bedelsiz olarak salıverilecektir.

Her iki tarafın bezirgânları denizden ve karadan gelip gidip alışveriş yapabilecek; bulundukları yerlerde yürürlükte olan vergilerini ödeyecek; kimsenin malına, canına zarar ve ziyan gelmeyecektir.

Eğer adı geçen Kral'ın memleketinden gelen bezirgânlardan bir kimse benim ülkemde ölürse, rızkı bizim tarafımızdan alınmayacak; Kral'ın mektubuyla vârisi gelinceye dek muhafaza edilip gelen vârisine benim fermanımla teslim edilecektir. Eğer bizim bezirgânlarımızdan orada ölen olursa Kral da aynı şekilde hareket edecektir.

Şayet bu barış dönemi içerisinde bana bağlı kimseler tarafından Kral'ın memleketine bir zarar ve ziyan verilirse bu yaramazlığı yapan, fermanımla buldurulup tarafımdan hakkından gelinecek ve verilen ziyan yine benim fermanımla karşılanacak; bu konuda hiçbir özür ve bahane ileri sürülmeyecektir.

Eğer bana bağlı kimselerden birinin borçlusu Kral'ın ülkesine gitse, bulunduğu yerin hâkimi huzuruna çıkarılıp teftiş olunacak ve ortaya çıkan hak her ne ise oranın hâkimleri alıp sahibine teslim edeceklerdir.

Suçu ve borcu olmayan kimse başkasının suçu ve borcundan dolayı tutulmayacak ve incitilmeyecektir. Her iki tarafın vilayetleri arasında, bu gibi suçsuz kimseler rahatsız edilmeyecek; bizim tarafımızdan dahi bu şekilde hareket edilecektir.

Böyle bilsinler ve şerefli alametime itimat etsinler.

Hicri Dokuz yüz otuz iki senesi Muharrem ayının ilk gününde yazılmıştır.

**Saltanat Merkezi
Kostantiniye'de**

W imię Wszechmocnego Allacha i Świętego Proroka oraz świętych dusz wszystkich proroków.

Jeśli Król Polski nie uczyni niczego sprzecznego z porozumieniem, to aż do końca okresu pokoju żaden z moich wezyrów, bejlerbejów, sandzakbejów i innych mi podległych nie poczyni szkody i uszczerbku krajowi Króla, jego ziemiom, twierdzom, osadom, krótko mówiąc - niczemu, co jest w jego kraju; podobnie też Król ten, jego ludzie i poddani nie uczynią szkody i nie przyniosą uszczerbku mojemu krajowi, moim ziemiom, twierdzom, osadom, krótko mówiąc - niczemu, co jest w moim kraju.

W tym czasie będą podróżować posłańcy obydwu stron, a oni sami i rzeczy, które do nich należą, nie doznają strat i uszczerbku.

Wysłannicy Króla będą mogli przybywać, szukać i odnajdywać wziętych w niewolę Polaków, którzy nie przyjęli Islamu, i po zapłaceniu wynagrodzenia, na które zgodzą się ich właściciele, zabrać ich, a nikt temu nie stanie na przeszkodzie. Ci, którzy zostaną zatrzymani w niewolę w okresie pokoju, będą mogli zostać uwolnieni, aż do czasu zakończenia pokoju, bez jakiegokolwiek zapłaty.

Kupcy obydwu stron będą mogli przybywać na ziemie drugiej strony lądem i morzem, prowadzić handel, uiszczać podatki należne w miejscach, w których się znajdują, a nikt nie dopuści się uczynienia uszczerbku na ich towarach i zamachu na ich życie.

Jeśli w moim kraju dokonał żywota jakikolwiek z kupców przybyłych z kraju wspomnianego Króla, towary jego nie zostaną przez nas zajęte, lecz będą przechowywane aż do czasu przybycia, z listem od Króla, jego spadkobiercy i na mój rozkaz wydane temu spadkobiercy. Jeśli w tamtym kraju zmarł jakikolwiek z naszych kupców, Król będzie postępować w taki sam sposób.

Jeśli w okresie pokoju ktokolwiek z moich poddanych dopuścił się poczynienia szkód i strat w kraju Króla, to osoba, która dopuścił się takiego występku, będzie na mój rozkaz odnaleziona i ukarana, a poniesione straty, również na mój rozkaz, zadośćuczynione. Niech nikt w związku z tym nie posuwa się do jakichkolwiek tłumaczeń i usprawiedliwień.

Jeśli jakikolwiek z moich poddanych będący moim dłużnikiem udał się do kraju Króla, zostanie on postawiony przed zarządcą miejsca, w którym się akurat znajduje, a sędziowie, po ustaleniu w wyniku rozpoznania praw, odbiorą mu je i zwrócą właścicielowi.

Nikt, kto nie dopuścił się występku i nie ma długu, nie będzie zatrzymany i szykanowany z powodu występku lub długu osoby innej. Na terenach obydwu stron nie będzie niepokojony nikt niewinny. W taki sam sposób będziemy się i my zachowywać.

Niechaj wszyscy to wiedzą i okażą posłuszeństwo memu światłemu nakazowi.

Sporządzono pierwszego dnia miesiąca Muharrem roku Hidżry dziewięćset trzydziestego drugiego.

**W Konstantynopolu,
Stolica Sułtanatu**

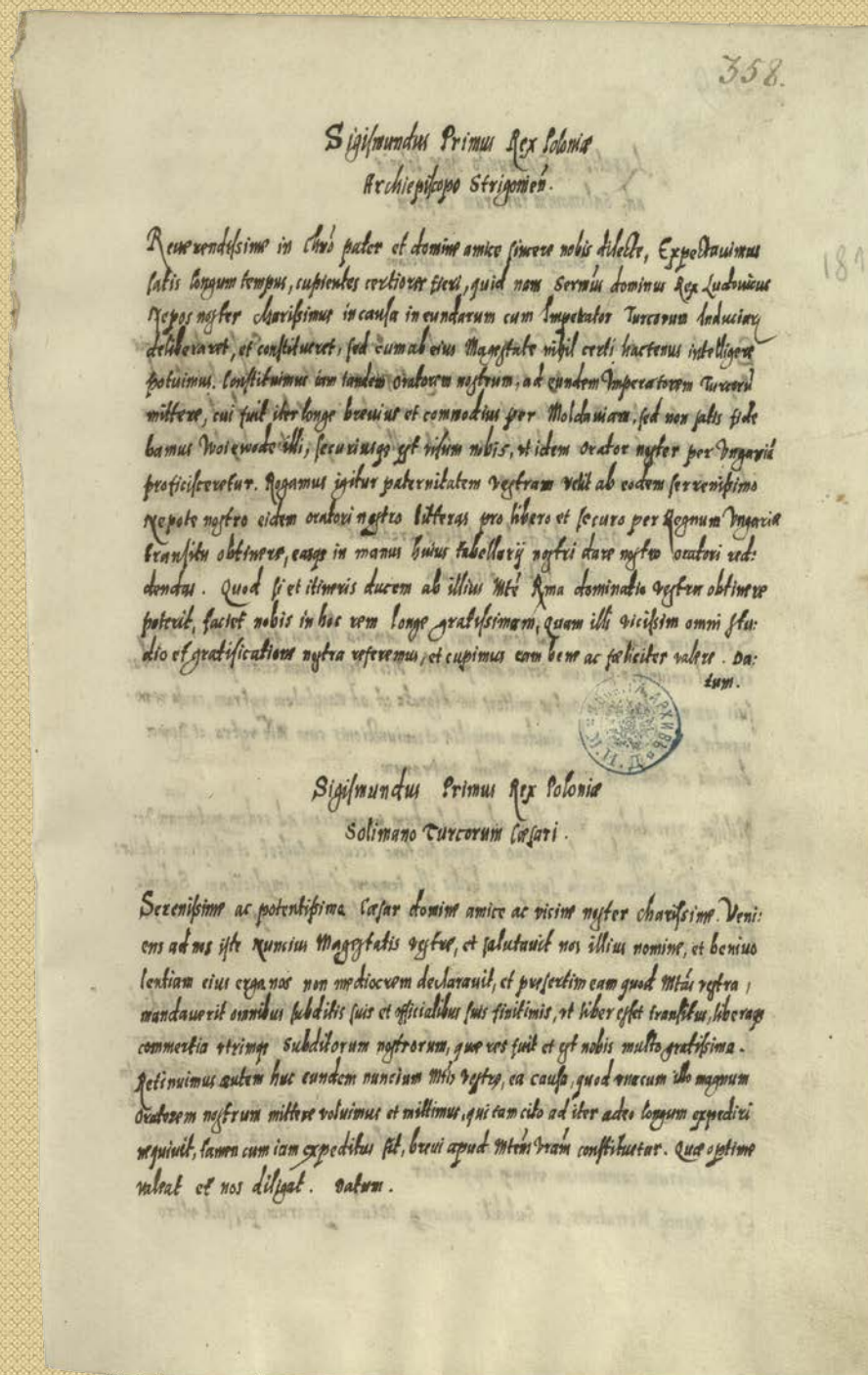

İKİ DEVLETİN TÜCCARLARININ SINIRDAN
SERBESTÇE VE GÜVENLİ BİR ŞEKİLDE GEÇİŞLERİNİ
SAĞLADIĞI İÇİN LEHİSTAN KRALI I. ZYGMUNT'UN
OSMANLI PADİŞAHI I. SÜLEYMAN'A TEŞEKKÜR
MEKTUBU¹

ZYGMUNT I, KRÓL POLSKI, DO SULEJMANA I.,
SUŁTANA TURECKIEGO, DZIĘKUJE ZA
ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA I SWOBODNEGO
PORUSZANIA SIĘ NA GRANICY DLA KUPCÓW OBU
STRON

~1525~

¹ Belgenin orijinali Latincidir.

İSTANBUL'A GELEN LUBLİN KASTELANI JAN
TĘCZYŃSKI'NİN BAŞKANLIĞINDAKİ ELÇİLİK
HEYETİ'NİN, LEHİSTAN'DA OSMANLI ALFABESİNİ
OKUYUP ANLAYABİCEK TERCÜMAN BULMAKTA
SIKINTI YAŞANDIĞINDAN BUNDAN BÖYLE
VERİLECEK AHİTNAME METİNLERİNİN LATİNCE
VEYA İTALYANCA YAZILMASINI TALEP
ETTİKLERİNE DAİR¹

**POSELSTWO JANA TĘCZYŃSKIEGO, KASZTELANA
LUBELSKIEGO, PRZYBYŁO DO KONSTANTYNOPOLA
22 IX 1528 R. W INSTRUKCJI MIEDZY INNYMI
PROŚBA O SPISANIE TRAKTATU PO ŁACINIE LUB
PO WŁOSKU „NAM NON HABEMUS IN REGNO
NOSTRO HOMINES, QUI SCIRENT LITERAS LINGUA
THURCICA AUT ARABICA SCRIPTAS”**

~22.09.1528 ~

125

Instructio in Turciam magnifico
Joanni de Thangem Castellano Lu-
blinensi

Serenissime ac potentissime Cesar, Serenissimus Princeps
Sarmine Sigismundus felix Rex et Magnus Lithuanie, Pru-
sowie, mocus gratissimus, mittere me dignatus e, ad vi-
senda sanitatem, magnifice vix, et imperio plurimum sa-
lubriter dicit, gaudens ex animo, et hanc vestra et om-
nisque valeat, et illi vniuerso populo ac Republice subleuet la-
tua animo, et vniuerso suo

offerende dehinc literas
creditime, quibus lectis
dicendum

Regia maiestas, domini meus, per Oratorem suum, quoniam
nonnumquam apud magnificum vestrum habuit iurisdictionem, et
iudicium magnifice vestre, crecenti et exultanti, ad postea
indulgentiam, tunc eam triumphos, et victorias, de hostibus
suis habitas, eis magnifice vestre gratulata e, postremo a
militum, et beneuolentia, que inter nos vix et pax
omni Regi maiestas, rari a vltimo annis dicebatur, eorum
inter Mory vestra, et e, venenosi, calidus, et crecenti
et exultanti

Hinc quod per me hoc vniuerso populo, signatim, iame

ribus, triumphis, victorijs, et omnibus alijs rebus q
finitatem vespali decorata esse audit, congruat et gratu
tongua amice et vicinis suis chaspe

no ulla amicitia et familiaritas inter transiētes vnde
ne amicitia maneat. Coniungit in multis vnde magis
ea agere et continere omni familiaritate vnde quibus
et amicitia mutua inter vtriusque situm ostēda-
ritur, terrarū gentes et singulos eorum faciemus.

scit sua pietas, et una pietas Imperatoria velut
ne Regis, haecque bonis amicus, et amicitia regis
cum sua pietate servare dignetur

modo inter personas magistratum verum, veritatem
veritatem et subiectos ipsam magistratum ipsam

civitatis Mercatoribus, et subdij quicunque Manufactu re-
 pectus alio itaqz inter Manufactu vnde, et cum Regi-
 na habere tuncqz numerare et redire negotiorum in
 his maximarum et negotiorum ponsu et decembris, ita
 os tempore dny pfectum Manufactu vnamqz fery tota

Prinativim agenda cu bassis

Whitely basis, domus regis, sicuti emy illis. 20 gr

ut videlicet bonam valentiam
sanctam et felicitatem nomine nostris
et tractare in nos. et ipsam
deservire vultisque nostrum

morte cum ipso Casare mdu:
 bis nos. in qua optasse nos
 inter nos. et ipsum Casare
 cum illo bene amorem, et in:
 et Pichena non alio anni.
 Aug.

Indicate Decay answering in:
line

tunc Inducis, siue bene
 ual fieri prebere utrum in
 et res tunc muneris, ita
 comode, per causa uisum
 e bene et augere, et proba
 tory omnes Inducis, qua
 scendes ad nouum amicitia
 no arto, semper septem, ex
 si alter fieri no potest satis
 omni in solum e fieri

in tribus annis ita quemadmodum in solidum e fieri

¶ Si ad tres quatuor annos inducimus consuetudo noluit.

ing. Sicut enim Amerigo Indias habere pos-
set quod esset ne poterit habere ne minus
Sicut ob hoc curabit et excedat ita agat
Indias habere possemus et ne sine Indis.

[illegible]

intra et inducat eum ad. et hunc
id no facies meum aliqno. Inducat ma
ria sequimur. qui en fac in hunc. Oltima
in pace et bona amicitia vixit et r.

p[ro]p[ri]et[ar]i[um] q[uo]d om[n]i[u]m p[ro]p[ri]et[ar]i[um] tribu[n]t g[e]n[er]al[ite]r s[e]c[un]d[u]m i[n]
 nob[is], q[ui] om[n]i[u]m s[u]a p[ro]p[ri]et[ar]i[um] tribu[n]t ad f[e]c[er]e o[mn]i[u]m
 q[ui] s[e]c[un]d[u]m i[n]f[er]i[or]e ab h[er]editatib[us] et q[ui] h[er]editatib[us] m[u]ltat[i]o[n]e et m[u]ltat[i]o[n]e
 b[on]a n[on] e[st] i[n]f[er]i[or]e ab h[er]editatib[us] et q[ui] h[er]editatib[us] m[u]ltat[i]o[n]e et m[u]ltat[i]o[n]e

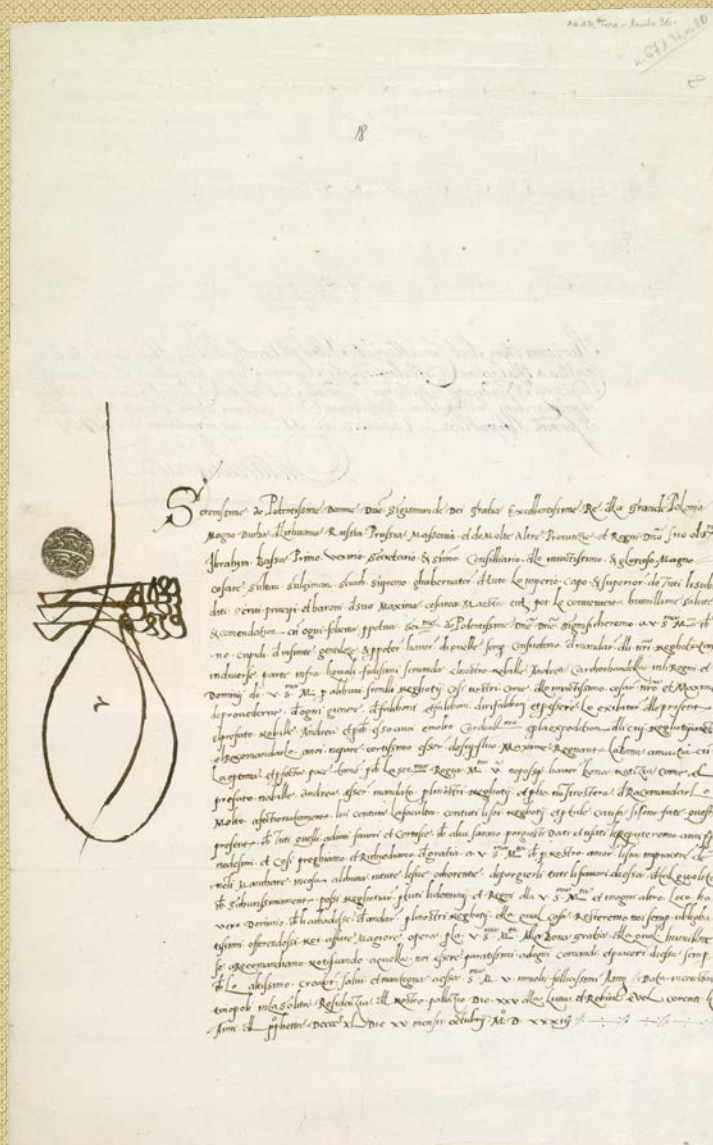

DOĞAN TÜRÜ KUŞLAR SATIN ALMAK
MAKSADIYLA LEHİSTAN'A GÖNDERİLEN OSMANLI
TÜCCARI ANDRZEJ CHALKOKANDYLES'İN
GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINA DAİR SADRAZAM
İBRAHİM PAŞA'NIN KRAL I. ZYGMUNT'A
MEKTUBU¹

WIELKI WEZYR IBRAHIM PASZA PROSI
KRÓLA ZYGMUNTA I O OPIEKĘ NAD KUPCEM
SUŁTAŃSKIM ANDRZEJEM CHALKOKANDYLESEM
(CARCHOCHANDELLA), GREKIEM WYŚLANYM DO
POLSKI GŁÓWNIEMIE PO SOKOŁY¹

~15.10.1533 ~

RP./ AGAD, AKW, „Tureckie” 67, teczka 36, nr 80

¹ Rum Andrzej (Andreas) Chalkokandyles sultanin tüccarıydı (*mercator regius*). 1515 - 1553 yılları arasında, doğan ve samur kürkleri satın almak üzere zaman zaman Lehistan'da bulundu veya benzer amaçlarla Moskova'ya giderek Lehistan topraklarından müteaddit defalar geçti. Andrzej Chalkokandyles, Bizans İmparatorluğu'nda yaşamış olan aristokrat bir ailenin evladı olarak doğmuştu. Osmanlı Devleti'nin tarihçisi olan Atinalı Laonikos Chalkokandyles (ö. 1465) ve dilbilimci Atinalı Dementrios Chalkokandyles (ö. 1511) onun atalarındandı. Andrzej, ikisi Paleolog hanedanından olan dört tüccarla birlikte, 1476 yılında, Türk limanlarındaki gümrük işlemlerini kiralama ruhsatı almıştı. Ticaretten başka, sultan mektuplarını intikal ettirirdi. (*Hubert Wajs*)

¹ Grek Andrzej Chalkokandyles był kupcem sułtańskim (*mercator regius*). W latach 1515–1553 wielokrotnie przebywał w Polsce lub przejeżdżał przez nią w drodze do Moskwy, skąd sprowadzał futra sobole i sokoły. Pochodził z arystokratycznego rodu z cesarstwa bizantyńskiego, jego przodkami byli historyk dziejów tureckich Laonikos Chalkokandyles z Aten (†1465) i uczony gramatyk Dementrios Chalkokandyles z Aten (†1511). Andrzej, wraz z czterema innymi kupcami, w tym dwoma Paleologami, w 1476 r. otrzymał w dzierżawę pobór cel w portach tureckich. Oprócz działalności kupieckiej, był też pośrednikiem dyplomatycznym, m.in. przekazywał korespondencję sułtańską. (*Hubert Wajs*)

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN TARAFINDAN LEH
KRALI I. ZYGMUNT'A GÖNDERİLEN MEKTUPLIST SUŁTANA SULEJMANA WSPANIAŁEGO DO
KRÓLA POLSKIEGO ZYGMUNTA I

~28.11.1533~

*Kudreti apaçık
ve ismi yüce olan izzet
sahibi Hazret-i Allah'ın yardım
ve Peygamberlik göğünün güneşi,
cömertlik burcunun yıldızı, Peygamberler
topluluğunun reisi, doğruların önderi Muhammed
Mustafa'mn -Allah O'na salat ve selam kılsın- çok bereketli
mucizelerinin ve O'nun Dört Arkadaşı olan Ebubekir, Ömer,
Osman ve Ali'nin ve diğer Allah dostlarının -Allah hepsinden
razi olsun- ruhlarının eşliğiyle.*

SÜLEYMAN ŞAH
BİN
SELİM ŞAH HAN*El-muzaffer dâimâ*

Ben ki; sultanların sultanı, hakanların dayanak ve delili, yeryüzündeki hükümdarlara taç veren, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi, Akdeniz ve Karadeniz'in, Rumeli, Anadolu, Rum, Karaman, Zülkadriye, Diyarbekir, Azerbaycan, Şam, Halep, Mısır, Yukarı Said, Kudüs-i Şerif, Mekke-i Muazzama, Medine-i Münevvere, Cidde ve bütün Arap diyarının, Yemen'in ve aziz atalarım ve benim tarafımdan fethedilmiş olan daha nice memleketlerin Sultanı ve Padişahı, Sultan Selim Şah Han oğlu Sultan Süleyman Şah Han'ım.

Sen ki; Leh ve ona bağlı memleketlerin Kralı Zygmunt'sun.

Şu sırada; dilek ve ümitlerin yeşerdiği, kısra ve kralların dudaklarının öptüğü yer olan şanı yüce mutluluk Eşiğime, engin samimiyet ve bağlılığınızın gereği olarak değerli ve güvenilir adamınız Anderye'yi Elçi olarak tayin edip dostluk yüklü mektubunuzla birlikte göndermiş ve sözlü olarak da bazı haberler yollamışsınız. Kendisi en güzel ve uğurlu vakitte gelip bunları yüce Makamımıza arz etmiş; biz de bunlar hakkında ayrıntılı olarak bilgi sahibi olmuşuzdur. Benim ulu tarafımdan da bunlara karşı her ne cevap verilmiş ise adı geçen adamınıza söylenmiştir. İnşallah kendisi geldiğinde bunları size aktarıp bilgilendirecektir. Böyle bilirsiniz.

Hicri, Dokuz yüz kırk senesi Cumâdelevvel ayının ortalarında yazılmıştır.

Saltanat Merkezi
Kostantiniye'de

*Z łaski nadzwyczaj
obfitych w cuda uczynków
Muhammeda Mustafy, sługi Allacha,
pana olbrzymiej mocy i wielkości słowa,
pana doskonałości, słońca na niebie proroctw,
gwiazdy zodiaku łaskawości, przewodnika świata proroków,
pasterza prawdy, oby Allah obdarzył go modlitwą i pokojem,
oraz świętych dusz Jego czterech przyjaciół Ebubekira, Ömera,
Osmana i Alego,
niech Allah czerpie z nich zadowolenie.*

SULEJMAN SZACH
SYN
SELIMA SZACHA CHANA*Zawsze zwycięski*

Ja, Sultan Sulejman, syn Selima Chana syna Sułtana Bajazyda, sułtan sułtanów, opora i świadectwo chanatów, ten, który koronuje władców na ziemi, cień Allacha na ziemi, sułtan i padyszach podbitych przeze mnie i przez moich czcigodnych przodków Morza Śródziemnego, Morza Czarnego, Rumelii, Anatolii, Rumu, Karamanu, Zulkadriye, Diyarbakiru, Azerbejdżanu, Damaszku, Aleppo, Egiptu, górnego Egiptu, Jerozolimy Mekki i Medyny, Dżidzy i całego świata arabskiego, Jemenu i jeszcze wielu licznych ziem.

Ty jesteś Zygmuntem, Królem Polski i podległych mu ziem.

Gwoli swej nieskończonej przyjaźni i przywiązania wyznaczyłeś Andrzeja swym posłem i wysłałeś go, wraz z listem przepelnionym przyjaźnią, do mych progów, sławy wielkiej szczęśliwość, które okrywają pocałunki królów i gdzie życzenia rozkwitają zielenią, jak też przekazałeś przezeń słownie pewne wieści. Przybył on osobiście do nas w najdogodniejszym i w najbardziej szczęśliwym czasie i przekazał je nam, a my posiadliśmy o nich szczegółową wiedzę. Jeśli nawet nie zostały na nie udzielone przez naszą wysokość odpowiedzi, to wszystko zostało powiedziane twemu wysłannikowi. Jak Bóg pomoże, to samo je wam przekaże po przybyciu. Wiedz to.

Sporządzono w połowie miesiąca Dzumadelevvel roku Hidżry dziewięćset czterdziestym.

W Konstantynopolu,
Stolica Sułtanatu

Anno domini 1530.

Ratio sumaria sumtus
facti in promissione expen
et alijs necessarijs Hunce
Cesaris tuncarum Kerdey
ad utrum Regiam venientem
in obitum eius missus fuit
Leopoldus Volski Cancellarius
Regis promissor eius. qui illi
Leopoldi promissionem eius omnia
suscripta. cum tam in itinere
ad utrum Regiam cuncto. Quia
romia veniendo recte numero
dicendum est prout ex eius dote
et hisanno Regis facta claret
omnibus necessarijs providebat
usque ad diem nonam novembrijs
exclusivum. qua vix die promi
sio eiusdem oratoris Stanislas
orator erat remissa. A die
istius producta nona novembrijs
usque ad diem 22 eiusdem mensis
exclusivum per septimanam vix
vix et sex dies orator pre
fatus cum personis 21 et
equis 19 (incluso promissore)
Caronie mansit. pro cuius pro
missione per tempus prefatum

Podany List do Chancelary

Summa distributa pro
alimēto et requirit ne
cessarijs alijsque victua
libus vix caribus fe
runt pennis lignum
bus oleis fructibus
vino armis mille li
bris candidis et ceteris
fimo straminibus et ceteris
25 tunc spemibus et
matris et amica ex
pns facit 40 80 # 131/26

Summa distributa pro 52
militibus annis 40 12
ultra cor 43 per vix
militibus 20 24

Summa sumtus Ca
ronie facti ff 152/20
Quia oratoris pro

Die tandem 22 mensis no
vembrijs orator supradictus
Gypatius personis 27 equis
10 et quia suscipiat
semitas polonos duos equos
proprios hinc frax et
quos orator multum p
stam et multum cum ro
mutat sunt 2 Caronia egressi
versus Leopoldum et cunctos

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN'IN ELÇİSİ JAN
KIERDEJ'İN (SAİD BEY)¹ KABULÜ İLE İLGİLİ GİDER
HESABI²POSEŁ SUŁTANA SULEJMANA I JAN KIERDEJ (SAID
BEG) – RACHUNKI Z PODEJMOWANIA POSŁA ¹

~1538~

¹ Sultan'a hizmet eden Lehistan asilzadesi Jan Kierdej'in (Said Bey, 1490 - 1577) babası, kendi armasına sahip ve Krasnystaw ve Trembowla Kaymakamı olan Zygmunt Kierdej, annesi ise Sienna'lı Dorota Oleska idi. 1498 yılında Pomorzany'deki kendi şatosunu savunan babasının vefatından sonra Kierdej, küçük yaşta Türklere esir düştü. Müteakip 30 yıl içinde, nerede bulunduğu bilinmemektedir. Sultan'ın dergâhında eğitim gördüğü tahmin edilebilir. Eğitim gördükten sonra bürokraside memur tayin edildi. Lehçe bildiği için Sadrazam İbrahim Paşa tarafından kendisine diplomatik görev verilmiştir. 1531 baharında, Kral I. Zygmunt'a ve Kançılar'ı olan Krzysztof Szydłowski'ye elçi olarak gönderilmişti. Krakov'a gelince annesiyle görüşebildi. Müteakiben 1531 - 1532 yılında, İbrahim Paşa adına diplomatik görevini gerçekleştirerek, Pomorzany mülkünü Sieniawski ailesinden geri almaya çalışsa da başarısız oldu. Sonra, 1532 - 1533 yılında düzenlenen Sejm (*meclis*) oturumuna elçi olarak gönderildi. 1535 yazında yine Lehistan'a gelip Kral'la görüştüktan sonra Vilnius'a giderek Kamanice yakınlarında katledilen Osmanlı tüccarlarının mallarının iadesi hususunda görüşmeler yaptı. 1538, 1539 ve 1541 yıllarında, tüccarların mallarıyla ilgili olan çeşitli hususlarda Lehistan'ı ziyaret etmiş, 1543 yılında ise, Krakov'da, Osmanlı politikalarına karşı olan Zygmunt August'un Habsburg Hanedanı'ndan Elżbieta ile evliliğini önlemeye çalıştı. Ancak bu girişimi sonuçsuz kaldı. Bu onun sekizinci ve tahminlere göre son Lehistan göreviydi. Kendisinin her zaman Lehistan'ın dostu olduğu kabul edildiğinden müteakip yıllarda, İstanbul Elçisi Andrzej Bzicki'yi himayesi altına alması kendisinden istenmişti. (*Hubert Wajs*)

² Belgenin orijinali Latince'dir.

¹ Jan Kierdej czyli Said beg (1490-1577), szlachcic polski w służbie sułtańskiej, był synem Zygmunta Kierdeja, herbu własnego, starosty krasnostawskiego i trembowelskiego i Doroty z Sienna Oleskiej. W 1498 r. jako małoletni chłopiec dostał się, po śmierci ojca, obrońcy rodzinnego zamku w Pomorzanych, do niewoli tureckiej. Przez następnych 30 lat nic o nim nie wiadomo, można się jedynie domyślać, że był wychowywany w szkole paziów, a po jej ukończeniu otrzymał funkcję w kancelarii Wysokiej Porty. Zapewne ze względu na znajomość polskiego został wyznaczony przez wielkiego wezyra İbrahima paszę do misji dyplomatycznych w Polsce. Wiosną 1531 r. posłował po raz pierwszy do Krakowa, do króla Zygmunta I i kanclerza Krzysztofa Szydłowieckiego. Tu także spotkał się ze swoją matką. Następnie z misją od wielkiego wezyra był na przełomie 1531/1532, wówczas też starał się bezskutecznie odzyskać od Sieniawskich majątek Pomorzany. Kolejny raz posłował w latach 1532–1533 na sejm do Piotrkowa. Latem 1535 r. znów był w Polsce i pojechał za królem do Wilna (w sprawach zwrotu mienia karawany kupców tureckich pomordowanych pod Kamieńcem). W różnych sprawach, związanych z towarami kupców był jeszcze Kierdej w latach 1538, 1539 i 1541 r., a w 1543 r. próbował bezskutecznie w Krakowie zapobiec, niekorzystnemu z punktu widzenia Wysokiej Porty, małżeństwu Zygmunta Augusta i Elżbiety Habsburżanki. Była to jego ósma i ostatnia, jak się wydaje, misja do Polski. Uznawano go zawsze za życzliwego sprawom Królestwa, a w późniejszych latach proszono o opiekę nad polskim posłem nad Bosforem – Andrzejem Bzickim. (*Hubert Wajs*)

de adventu sue do: dicende habet, ut et solici:
tudine liberi, et ad illam excipiendum parati
ut decet esse possemus

*Transumptum litterarum
ab imperatore Turcarum
Lingua polonica*

Pan wyełkie mu między krześcijanśkijm pa:
ni womeśiaszowej wjeze pan mędroemu naszemu
przyjacielowi niemu polśkiemu Colemanu Sigmun:
towui. Znajmyemy wam, którego zassu nasz liść
do wabz przędzje. pýsszemy do wab jako do
przyjacielja swego niulego. szdrowie wasze
nawiedzajęz. i waszego niulego sły na wespo:
lele. A prośyemy was jako swego przyjacielja
niulego i sły sły na wespełie, które we:
selje mamy mięz, według naszego zakonu, mię:
moze być liść wasze wespełie jako tso ma być

Mamy dwu sły now Bażyda i Dengyba mamy
je kręz, na boszu wjeze na sławny zakon, kto:
ry tseraz trzymamy. prośyemy was jako przyjaciel:
ja swego niulego. abyście mnabz na wespełju
byli. Abo myemy być tseraz przyjaciel przyjacielja
miał na kraj sły atsa, kiedy kol wjeł pan bog nasz
jednemu dacz wespełie. powymien kaszdy przy a:
ciel przyjacielowi dacz sły przetso miśzmy
tseraz powymien was przyjacielja swego na swe wes:
selje prośy, abo myemy między wszyśskijm
krześcijanśkijm panim, niemamy żadnego krze:
ścijanśkiego pana przyjacielja nad was
A polim prośyemy was na drugie wespełie, ktozu
przyjacielce mamy i tseraz sa męz wje dawamy, wspeł:
ze tso abo dwójce wespełie ma być i jednego krę:
z, którego przeżywamy Rzedzjęb, nobym
kręz, mamy tseraz wszyśskij wespełja sprawę
abyście tak międzjęli. dat

**KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN'IN, KRAL
ZYGMENT'U, OĞULLARI 14 YAŞINDAKİ BAYEZİD
VE 8 YAŞINDAKİ CİHANGİR'İN 28 EYLÜL 1539
TARİHİNDE YAPILACAK SÜNNET TÖRENİ İLE KIZI
MİHRİMAH'IN ÜÇÜNCÜ VEZİR RÜSTEM PAŞA İLE
NİKÂHINA DAVET ETTİĞİNE DAİR**

**ZAPROSZENIE NA UROCZYSTOŚĆ OBRZEZANIA
SYNÓW SUŁTANA 14-LETNIEGO BAJAZYDA I
8-LETNIEGO CİHANGİRA I WESELE JEGO CÓRKI
MIHRIMAH Z TRZECIM WEZYREM RUSTEM PASZĄ**

~1539~

Mesih dinine bağlı olan ve Hristiyan kralları arasında yüce, hikmetle dolu, cana yakın dostumuz Kral Zygmunt, siz ulu dostumuzu ve oğlunuzu, dinimize ve törelerimize uygun olarak düzenlenecek [...] düğüne, [...] ve oğullarımız Bayezid ve Cihangir'i dinimizin kadim usullerine göre sünnet ettireceğimiz için sizi bu törene can dostumuz olarak davet ettiğimizi bildirmekteyiz [...].

Panu wielkiemu między chrześcijańskimi panami w messiaszowej wierze, panu mądrymu, naszemu przyjacielowi miłemu polskiemu królowi Zygmontowi. Oznajmujemy wam, którego czasu nasz list do was jako do przyjaciela swojego miłego [...] prosimy was jako swego przyjaciela wielkiego i ze swoim synem na wesele, które wesele mamy mieć według naszego zakonu [...] mamy dwóch synów Bajezida i Dengysa mamy je chrzcić na bożej wierze na stary zakon, który teraz trzymamy, prosimy was jako przyjaciela swego miłego, abyście w nasz na weselu byli [...]

112
 cum nostrum ad gaudium nostrum invitare. quod
 iam scimus. quod inter omnes christianos principes
 non habemus amicum maiorem quam vob. Deinde
 invitamus vob ad aliud gaudium. nam filiam nostram
 nuptui tradimus. utrumque tamen hoc gaudium uno
 mense futurum est Januario. eo mense omnia
 haec gaudia et sitis scientes. habituri sumus

Imperatori Thurcorum

 Serenissimo ac potentissimo principi et domino Soltan
 Sulejman Saeb dei gracia Imperatori maximo Constae
 tniopolitano. Asiae Turopae. persarum Arabum Syriarum
 et Aegypti etc. domino. Amico et vicino nostro charissimo
 salutem et omne bonum. Serenissime et potentissime
 princeps et domine Amice et vicine nre charissime.
 Accepimus lras nras vestre quibus certiores nob.
 facit de suis gaudijs. atque ut eis interesse velimus
 perhumaniter invitat. fuerunt ee nobis multo
 gratissime. quod clara signa dabant non vulga-
 ris in nob amicitie et benevolentie nris vre

KRAL I. ZYGMUNT'UN SULTAN I. SÜLEYMAN'IN
DÜĞÜN DAVETİNE CEVABI¹ZYGMUNT I, KRÓL POLSKI, DO SULEJMANA
I, SUŁTANA TURECKIEGO, ODPOWIADA NA
ZAPROSZENIE NA WESELE

~12.11.1539~

Itē qna maiorem quam dici potest capimus volup-
tatem. Nam cum non alia res magis nobis curę sit
quam quem admodum ea que nobis et filio nostro
cum mte vĩa illius filio intercedit amicitia ma-
gis in dies atqz magis augeri queat et amplificari
cum primis id gratum id nobis accidit et iucundum
quod vram quoqz mtem eodem esse in nob animo
conspicimus Itaqz quod postulat a nobis. id libet
atqz alacri animo facturū esse mte. nisi vel alio
nob nostra affecta prohiberet. vel locorū ingens
temporis vero perexiguū intervallum. Rur-
m vře omnia a deo felicia precamur. utqz
hec illius gaudia solida sint illi et diuturna. Itqz
illud vna rogamus. ut nob q neqz ipsi venire. neqz
filium nrm mittere possimus. excusatos habebat
velit. Itaqz sibi omnia de nobis prolixę polliceat
que de principe sui amantissimo. Non saltem
spem illius. et opinionem de nobis. Ac eadem
et si absentes ab ista leticia erimur. hic tamē sub
illud tempus. quo mte vĩa sua capere solacia

feriemur. apud nos signa et testimonia eius ge-
nerum aliorum edere curabimus et amice pre-
stare Ceterum ut qna possimur ex parte deside-
rio mte vře satifaciamus. mitemus istuc
brevis qm vicem nram obeat. amiqz nri studia
et officia amica declaret. Quem cupiemus qdem
ad tempus et incipit celebritatis istius gaudiorū
mte vře venire. ut qm istuc aderunt nostram
preparationem erga mtem vram conspiciant. In
si per istam angustiam temporis et locorū magna
distantiam scribis quam oporteat. et nob uellemus
venire. mte vĩa mte mitemus amicitiam et pro-
ptam voluntatem nram erga se ex eo quod
prestari potuit. et non ex adventu tardiore
mteat. Quam nob interim omni felicitate co-
mulatam recte valere optamus. Dat/ Cracovie
duodecima mensis Novembris. Anno domini
millesimo quingentesimo trigesimo nono
Sigsismundus Rex sps

et firmis vest parochis et al atq. his tam:
mendamus. Quibus libet illud nam recipi sine
sin pect in colorem. Pars mixturae
et al. Anno dom. 11. Q. xli.

My dear Magg
 de d. i. p. m.
 et cetera et cetera
 principis
 Lue imp. m. per u.
 do. Andrea de Gorka
 cast. posian Vilna
 ix. Novembris M. d. x. h. Allata

Przjacielowiy naszemu Cielowiy piosku
 y ymies panstw Zakonu Chrystyjanstwu
 wam przjacielowiy y pioskowiy
 pismo spisywmye y dajcie zwaz przeto
 tenc nasob kysse zofisz przepisy do
 myje y do mego wyspokiengo swowu spm
 pma owego Zakonu Chrystyjanstwu
 Stareste y Hetsmana swego na ymies
 pana Andereja wyspyskwyje spyssem
 swim idz on posle wasz do nas przeto
 spsot zofisz kichwyje przeto mygo wska
 Zaly do nas swowem mowyje tenc pos
 le wasz w spiske tenc dostatekmye przeto
 namy swowey wmonyl. I mi tenc
 wpsik kypu do kaze dostatekmye swi wiespo:

[illegible]

OSMANLI SULTANI KANUNÎ İ. SÜLEYMAN'IN,
POZNAŃ KASTELANI GÓRKALI ANDRZEJ
VASITASIYLA LEHİSTAN KRALI I. ZYGMUNT'A
GÖNDERDİĞİ NÂME-İ HÜMÂYÜNÜN TÜRKÇE'DEN
LEHÇE'YE TERCÜMESİ

SULEJMAN I, SUŁTAN TURECKI, DO ZYGMUNTA
I, KRÓŁA POLSKIEGO. LIST PRZYWIEZIONY
PRZEZ ANDRZEJA Z GÓRKI, KASZTELANA
POZNAŃSKIEGO DO WILNA. PRZEKŁAD NA
JĘZYK POLSKI Z TURECKIEGO

~1540~

Sarayımıza göndermiş olduğunuz Andrzej isimli Elçiniz tarafından getirilen mektubunuzun elimize geçtiğini, bu mektupla Lehistan Krali ve Hristiyan dinine bağlı olan devletlerin krali dostumuz ve komşumuza bildirmektedirim¹. Elçiniz, sözlü emirlerinizi huzurumuzda tam ifade etti ve biz söylediklerini tam olarak anladik.

Ahfadınız ve sizinle akdettiğimiz sulh ve kurduğumuz dostluğu ve aramızdaki yeminden vazgeçmeyeceğimizi ve bunları devam ettireceğimizi dostumuza bildirmektediriz. Aramızdaki yemine uyarak, kötü durumların tarafınızda ortaya çıkmaması ve aramızdaki yemin ve barışın devam etmesi için elinizden geleni yapmanızı rica ederim.

Zira dostumuzun Elçisi huzurumuza çıkıp, emir ve talimatlarınıza dürüstçe uydu. Biz de Elçinizin sarayımızdan ayrılmasına ve dostumuzun yanınıza gitmesine izin verdiğimiz dostumuza bildirmektediriz.

Bu name, Buda'da, [Şehzade] Mehmed'in 946'da vefatından sonra tarafımızdan yazdırıldı.

H. 946 / Eylül 1540, Buda

Przyjacielowi naszemu, królowi polskiemu i innych państw Zakonu Chrześcijańskiego, wam, przyjacielowi i sąsiadowi swemu, oznajmuję i daję znać przez ten nasz list; coście przysłali do mnie i do mego wysokiego dworu z państwa swego, Zakonu Chrześcijańskiego, starostę i hetmana swego, na imię pana Andrzeja, w poselstwie z listem swym, gdyż on, poseł wasz, do nas przyszedł. Cościekolwiek przez niego wskazali do nas słowem mówić, ten poseł wasz wszystko to ostatecznie przed nami słowem wymówił i my temu wszystkiemu dobrze dostatecznieśmy wyrozu mieli.¹

A tak oznajmujemy wam, przyjacielowi swemu, którzyśmy mieli ślub i przyjaźń przodkiem między sobą - teraz ja tego ślubu i przysięgi od was, przyjaciela swego, nie odstępuję, chcę się tego trzymać, a inaczej tego nie uczynię. Jedno wy, przyjaciel mój, miejcie baczność też na swój ślub, który mamy między sobą, aby z waszej strony co takowego złego się nie poczęło, abychmy mieli na obie strony ten ślub nasz poczciwie otrzymać.

Bo ten poseł wasz, przyjaciela mego, do nas przyszedł i poczciwie postępował, jako na dobrego a na wiernego radę waszego przystało. I my też zasię tego posła waszego od dworu naszego dobrze i poczciwie do was, przyjaciela naszego, opuścili, iżbyś, przyjaciel nasz, o tym wiedział.

Pisan ten list u Budzynia, po śmierci Mehmeda 946 roku, miesiąca września.

Wrzesień, 1540 (946 h.), Buda

¹ Sultan I. Süleyman'ın "yaşlı" lakabına sahip olan Lehistan Krali I. Zygmunta'a mektubu, Osmanlıların 1541 yılında Buda'yı 2 Eylül 1541 günü aldıktan ve Lehistan Krali'nin kızı ve aynı zamanda Macaristan'ın dul Kraliçesi olan Izabela Jagiellonska'nın şehirden gönderilmesinden sonra yazılmıştı. Sultan, Macaristan'ın düşman Avusturya tarafından işgal edilmesini önlemek için Osmanlı Devleti'ne yardım için müracaat etmiş olan Büyük Varadin Piskoposu Jerzy Utişenovi'nin arzı üzerine Buda şehrinin yakınlarına ordusuyla birlikte yaklaşmıştı. Bu müdahalenin sonucu, Sultan, Macaristan Krali Jan Zapolya ve Izabela Jagiellonska'nın tek oğlu Jan Zygmunta Zapolya reşit olunca kadar Macaristan'ın hamisi olacağını bildirmişti. Sultan'ın isteği üzerine Kraliçe Buda'dan ayrılıp, oğluyla birlikte Erdel'e yerleşecekti. Genç kral adayı Erdel'i Sancakbeyi sıfatıyla yönetecekti. Bu mektupta, Sultan I. Süleyman, Kral Zygmunta ile kurduğu dostluğu devam ettireceğini, 1533 yılında akdedilmiş olan barış ittifakının geçerli olduğunu bildirmekte ve iki devlet arasında temin edilmiş olan barış ittifaklarının hükümlerini ihlal edebilecek herhangi müdahaleden sakınmasını rica etmektedir. (Małgorzata Badowska)

¹ List sultana Sulejmana do króla polskiego Zygmunta I Starego został napisany po bezkrwawym zajęciu przez Turków Budy w dniu 2 września 1541 roku i usunięciu stamtąd królowej wdowy węgierskiej Izabeli Jagiellonki, córki króla polskiego oraz jej rocznego syna. Sulejman wraz ze swoją armią przybył pod Budę na prośbę Jerzego Utişenovicia, biskupa Wielkiego Waradynu, który odwołał się do pomocy Turcji, by nie dopuścić do zajęcia Węgier przez wroga im Austrię. Na wskutek tej interwencji sultan ogłosił się opiekunem Węgier aż do czasu osiągnięcia pełnoletniości przez Jana Zygmunta Zapolyę, jedynego syna króla węgierskiego Jana Zapolyi i Izabeli Jagiellonki. Wedle woli sultana królowa miała opuścić Budę i zamieszkać z synem w Siedmiogrodzie, którym królewicz miał rządzić jako sandzakbej. W powyższym liście sultan Sulejman zapewnia króla Zygmunta I Starego o przyjaźni i zachowaniu w mocy traktatu pokojowego z 1533 roku, prosząc go, by powstrzymał ewentualne działania mogące zniweczyć postanowienia pokojowe między oboma państwami. (Małgorzata Badowska)

مو

Nr. 218

2

قول احضرتاين شوبله معلوم شين بول فقهه بزرگوار و فاضل و لدق نصاكان بگوشا اولد و غلر اسماع اولد و لدق
 حضرت حق علم عظمه كذا و حنده اولد و بولمير نور و كوكيز سار و حاصل و لدق ايرالاقه نعلاند و تكميل
 لدريله عامل و ده سوز و بون مكنو معقور بولمست و بروج حسن اغاي خاكي بي شينفكان ارسل اولد و لدق و صولي
 مبسر اولد و لدق و الحاق و لدق با كنه هم جو و منتض عدره موي البه كوريند كوز حضور شينفكان موزن و نور و نصير
 بوجاننده بكنو حسن اعتقاد ليله اعظم ايسوريله ما و نديكس لهر مدره سوز و لدق مخفي او لمبه
 اضماع العيون
 حاصله
 الحاصل

**HASEKİ HÜRREM SULTAN TARAFINDAN YENİ
LEH KRALI II. ZYGMUNT AUGUST'A GÖNDERİLEN
TEBRİK VE TAZİYE MEKTUBU**

**LIST Z GRATULACJAMI I KONDOLENCJAMI
ROKSOLANY, ŻONY SULEJMANA [HASEKİ HÜRREM]
DO KRÓLA POLSKIEGO ZYGMUNTA AUGUSTA II**

~01.04.1548*~

Kral hazretlerinin şöyle malumu olsun ki:

Babanız vefat ettikten sonra Padişah olduğunuz duyuldu. Mübarek olsun. Hazret-i Hak her şeyi hakkıyla ve en ince ayrıntısına kadar bilendir ki, çok mutlu olduk; kalbimize nur, gönlümüze sevinç doldu. Emir yüce Allah'ındır, elden ne gelir. Artık "*Hüküm Allah'ındır.*" kaidesine göre hareket etmelisiniz.

Bundan sonra; bu sevgi yüklü mektup ile işbu bizim Hasan Ağa şerefli huzurunuza gönderildi. Kendisi size ulaştığında sonsuz lütuflarınızdan şunu bekler ve dileriz ki, adı geçen kölenizin şerefli huzurunuza arz ettiği ve söyleyip anlattığı her şeyin bizim tarafımızdan olduğu bilinsin ve böylece inanılıp doğruluğuna itimat buyurulsun.

Artık ne söylenebilir ki, zaten bunlar sizlere gizli değildir.

Haseki Sultan

Do wiadomości Jego Wysokości Króla:

Usłyszeliśmy, że po śmierci ojca zostaliście następcą tronu. Niech się szczęści ten, którego imię jest wielkie, jest Wszystkowiedzącym, jest tym, który daje człowiekowi duszę, niech światło spłynie na wasze serca, niech radość ogarnie nasze serca. Należy przyjąć wolę Wszechmocnego i działać wedle zasady, że „osąd należy do Allacha”.

Z listem tym, wyrażającym naszą przyjaźń, wysłany został do waszej wysokości nasz Hasan Ağa. Gdy dotrze bez przeszkód, to co by nie przekazał i opowiedział waszej wysokości, którego wspaniałomyślność nie zna końca, niech będzie wam wiadomym i obyście temu w dobrej wierze zaufali i zawierzili.

Cóż poza tym należy powiedzieć, niech pozostanie w skrytości serca i duszy.

Haseki Sultan

* Tarih tahminidir.

* Data w przybliżeniu

مو

Nr 219

الله تعالى اخبرنا انك عني يا ابا عبد الله وسبحك ونوذ بغير الحبحح موضع فقيه ابو جعفر جيت ناك اول وصول بولد قري
 اولو حظ اندك قابله بامر بولدر مضمر مستند محض لهما سنا عباده وبوجوه فلكا لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا
 لاهم موقعا بيان الخش كذا بانه بولدر مضمر مستند محض لهما سنا عباده وبوجوه فلكا لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا
 و حسن فوم نفير لندوك و سلفا لاجانه منت بلوب بياق خبتا و بياق هانبا لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا
 قابله بامر بولدر مضمر مستند محض لهما سنا عباده وبوجوه فلكا لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا
 مبيت دوسرورده كل من فلي لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا
 بياق هانبا لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا
 مكتوب بخت نهى لولما غيبي لركه جفت و نوكا لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا
 بونجسي لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا
 باق مبيت غرولت سندر لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا

لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا
 حاصه لاهم لست بياق خبتا و بياق هانبا

م

**HASEKİ HÜRREM SULTAN TARAFINDAN YENİ
LEH KRALI II. ZYGMUNT AUGUST'TAN GELEN
MEKTUBA CEVABEN GÖNDERİLEN MEKTUP**

**ODPOWIEDŹ ROKSOLANY, ŻONY SUŁTANA
SULEJMANA [HASEKİ HÜRREM] NA LIST OD NOWEGO
KRÓLA POLSKIEGO ZYGMUNTA AUGUSTA II**

~01.04.1548*~

Yüce Allah Kral hazretlerinin ömrünü artırsın ve bir gününü bin eylesin.

Bu fakir şunu arz eder ki:

Sevgi yüklü mektubunuz gelip ulaştığında o kadar çok sevişip memnun oldum ki, anlatmak mümkün değildir. Mektubunuzda; sağlık ve esenlik içerisinde olduğunuz ve bu samimi dostunuza karşı duyduğunuz muhabbet ve özlem ile yüce Padişah hazretlerine olan sevginiz ifade olunmuş ki anlatmak mümkün değildir. Ömrünüz uzun ve daima gönlünüz hoş olsun. Şerefli mektubunuzda yazılı olan muhabbetleri ve kulum Hasan'ın sözlü olarak anlattığı dostlukları cana minnet bilip Padişah hazretlerine arz edince yüce Padişah hazretleri o kadar çok memnun oldu ki, anlatmak mümkün değildir. "*Koca Kral bizim ile iki kardaş gibi idi; rahmeti bol olan Allah'ın dilemesiyle bu Kral ile de atayla oğul gibi olahtı.*" deyip, bu sevinçten dolayı, bir ferman yazılmasını emredip kulum Hasan'ı şerefli huzuruza gönderdi.

Kral hazretlerinin şöyle malumu olsun ki; Padişah yanında herhangi bir hususta sizlerden söz açılınca sizleri çokça hayır ile anmayı cana minnet biliriz dostluktan dolayı. Bu sevgi yüklü mektup boş gitmesin diye uçkuruya birlikte iki çift don ve gömlek, altı tane elbezi ve bir tane el yüz makremesi gönderildi. Bohçası ile kabul buyurup bizi hoş göresiniz. Zira gönderilen giysiler sizlere layık değildir. İnşallah bundan sonra bilhassa işlemeli yaptıralım¹.

Son olarak; kulların Rabbi'nin izniyle ömrünüz ve devletiniz daim olsun.

Haseki Sultan

Niech Najwyższy obdarzy waszą wysokość Króla długim życiem i niechaj z jednego dnia uczyni dni tysiąc.

Uniżona przekazuje:

Gdy otrzymałam wasz przepelniony miłością list, tak bardzo się ucieszyłam i uradowałam, że trudno wyrazić to słowami. W liście swoim piszecie, że jesteście zdrowi i szczęśliwi, że trudno wypowiedzieć słowami miłość i tęsknotę, jaką odczuwacie do swego szczerzego przyjaciela, jak wielka jest wasza miłość do jego wysokości Padyszacha. Niech życie wasze będzie długie, a serce zawsze przepelnione sympatią. Gdy uczucia sympatii, jakie znalazły się w waszym liście, i słowa o przyjaźni, jakie doniósł nam słownie nasz sługa Hasan, przekazano jego wysokości Padyszachowi, jego wysokość Padyszacha ogarnęło takie zadowolenie, że niemożliwym jest jego opisanie. Odrzekł: „z potężnym Królem jesteśmy jak dwaj bracia. Za przyzwoleniem szczerobliwego Allacha, będę dla tego Króla i jego poprzedników jak brat” i rozkazał napisanie tych słów i wysłanie naszego sługi Hasana do waszej wysokości.

Niech jego wysokość Król wie, że kiedykolwiek w obecności Padyszacha jest mowa o was, wspomina on was z dobrocią i wyraża wdzięczność za przyjaźń. Wraz z tym listem sympatii, by nie był pustosłowny, przesyłamy dwie pary koszul i spodni wraz z przepaskami, sześć sztuk chusteczek i ręczniki do rąk i twarzy. Prosimy o przyjęcie i radowanie się nimi, chociaż i tak przesyłane ubiory nie są was godne. Jak Bóg pozwoli, następnym razem każę wykonać bardziej ozdobne.

Na zakończenie: niech Bóg wasz obdarzy was długim życiem, a państwo wasze niech trwa na zawsze.

Haseki Sułtan

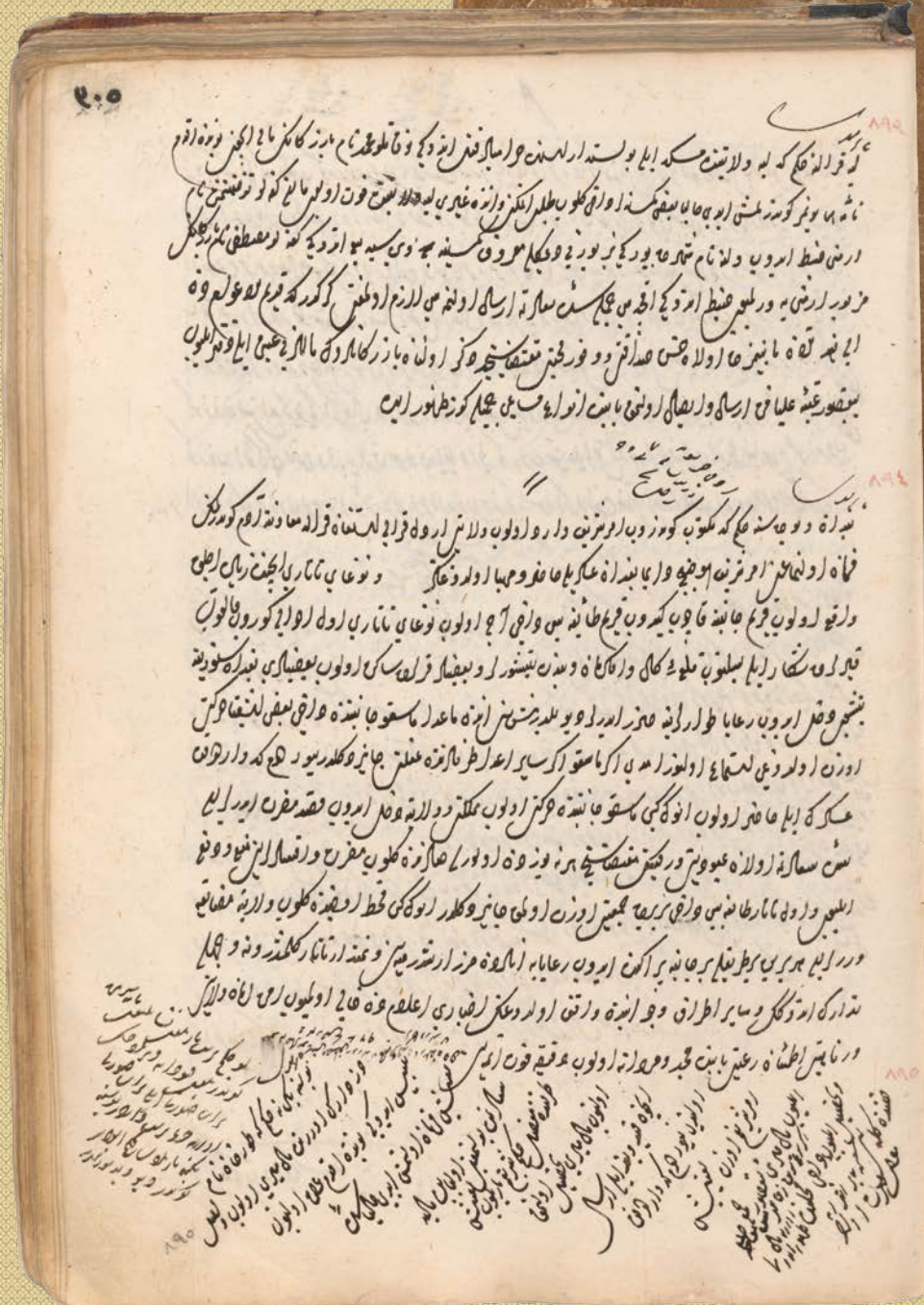
* Tarih tahminidir.

1 Yukarıda tercih edilen sadeleştirmenin dışında okuyucunun da değerlendirmede bulunmasına imkân verebilmek bakımından, söz konusu bölümün çeviri yazısı altları çizilerek buraya aktarılmıştır: Çeviri yazıdaki altları çizili bölümler yukarıdaki sadeleştirilmiş metinde tercih edilen anlamların dışında da manalandırılabilir.

"... sizlerden zikrolunursa on ol kadar sizleri hayr ile zikretmeği cana minnet bilürüz dostluğa binâen mektûb-ı mahabbet tehî-dest olmamağıcün iki çift don ve gönlek uçkuruya ve altı dâne destmâl ve bir dâne el yüz makremesi gönderildi bohçası ile ma'zûr buyurasız. Zîrâ sizlere lâynk esbâb gönderilmedi. İnşâallahü'r-Rahmân şimden girü kasd ile işledelim ...".

* Data przybliżona

LEHİSTAN'DA VEFAT EDEN OSMANLI
BEZİRGÂNLARININ MAL VE ALACAKLARININ
İADESİNE DAİR LEH KRALI'NA¹ NÂME-İ HÜMÂYÛN

LIST SUŁTAŃSKI DO KRÓŁA POLSKIEGO
[ZYGmunTA AUGUSTA II] W SPRAWIE ZWROTU
TOWARÓW I WIERZYTELNOŚCI KUPCÓW
OSMAŃSKICH ZMARŁYCH W POLSCE

~26.05.1560~

Leh Krah'na

Ülkenizde Meske(?) ve Boliste(?) isimli yerler arasında hara-
miler tarafından öldürülen Tokatlı Mehmed isimli bezirgânın
malları için daha önce size nâme-i hümayûnumuz gönderil-
miş idi. Hâlâ bazı kimseler Kapımıza gelip bizden bu malları
talep etmektedirler.

Bundan başka bir de Kefeli Mustafa bezirgân meselesi var ki,
o da ülkenizde ölmüş ve malları Kefeli Tohtamış isimli bir
Ermeni tarafından Vilne² şehrinde Yorgi isimli şahsa veresiye
olarak satılmış, ancak bedeli alınamamış idi.

Artık bunların hepsinin tarafımıza gönderilmesi lazım geldi-
ğinden, ülkelerimiz arasında eskiden beri var olan dostluk ve
sadakatin gereği olarak sizden adı geçen bezirgânların malla-
rının, listesi ile birlikte eksiksiz olarak İstanbul'a ulaştırılması
hususunda her türlü çabayı göstermenizi bekliyoruz.

Do Króla Polskiego

Wcześniej już wystosowaliśmy nasz list w sprawie towarów
należących do kupca imieniem Mehmed z Tokat, który został
zamordowany w waszym kraju przez zbójców, gdzieś pomiędzy
miejscowościami Meske [?] i Boliste [?]. Teraz zaś do drzwi
naszych dobijają się pewni osobnicy, którzy żądają od nas zwrotu
tychże towarów.

Jest poza tym jeszcze sprawa kupca imieniem Mustafa z Kaffy,
który także samo zmarł był w waszym kraju, a towary jego
zostały odsprzedane jako spuścizna przez Ormianina imieniem
Tohtamış z Kaffy jakiejś osobie imieniem Jorgi z miasta Wilna,
lecz w zamian za które nie otrzymał zapłaty.

Ponieważ stało się rzeczą konieczną, by odesłać do nas wszystkie
[te towary], więc oczekujemy, byście w imię uczciwości i
przyjaźni, jaka od wieków łączy nasze kraje, podjęli wszelakie
możliwe starania, by towary tych kupców zostały przesłane do
Stambułu wraz z ich spisem i bez jakichkolwiek braków.

¹ Kral II. Zygmunt August.
² Vilnius.

سویف نوردی
۸۷

٢٧٢ ص ١٧٢

[illegible][illegible]

۸۸

人

نظمیہ ۹۷۲

طريق

[illegible]

TATARLARDAN VEYA OSMANLI ASKERLERİNDEN
HIÇ KİMSENİN LEH ÜLKESİNE TECAVÜZÜNE
MEYDAN VERİLMEMESİNE DAİR AKKIRMAN
BEYİ'NE EMİR

ROZKAZ DO BEJA AKERMANU, BY NIE DAWAĆ
SPOSOBNOSĆI DO POGWAŁCENIA ZIEM
POLSKI PRZEZ JAKIEGOKOLWIEK ŻOŁNIERZA
TATARSKIEGO LUB OSMANŚKIEGO

~29.09.1564~

Akkirman Beyi Hasan Bey'e

Akkirman sancağında bulunan Tatarlardan veya Osmanlı askerlerinden hiç kimsenin Leh ülkesine tecavüzde bulunmasına iznim yoktur. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, kimsenin Leh sınırına ve ülkesine tecavüz etmesine izin vermesin.

Akkirman sancağının Özi tarafından Leh toprağına koyun ve davar geçirecek çobanlara da tembihte bulunasin ki; zarara uğradıkları takdirde talepte bulunabilmeleri için, bunları gizlice değil her iki tarafın yetkililerinin bilgisi dahilinde ve miktarlarını sicile kaydettirerek geçirsinler.

Ayrıca Leh tarafında koyun ve davarı bulunanlar, aradaki antlaşma gereğince eskiden beri veregeldikleri şekilde otlak vergisini versinler. Sen de, koyun vergisi alınacağı zaman, tarafların vergi görevlilerini herhangi bir vergi kaybına uğramaları için yeterli miktarda adam ile tahsilat yapılan yerde hazır edesin. Ancak bundan dolayı herhangi bir kötülük veya taraflara zarar verecek durumun ortaya çıkmasından sakınsın.

Do Beja Akermanu - Hasan Beja

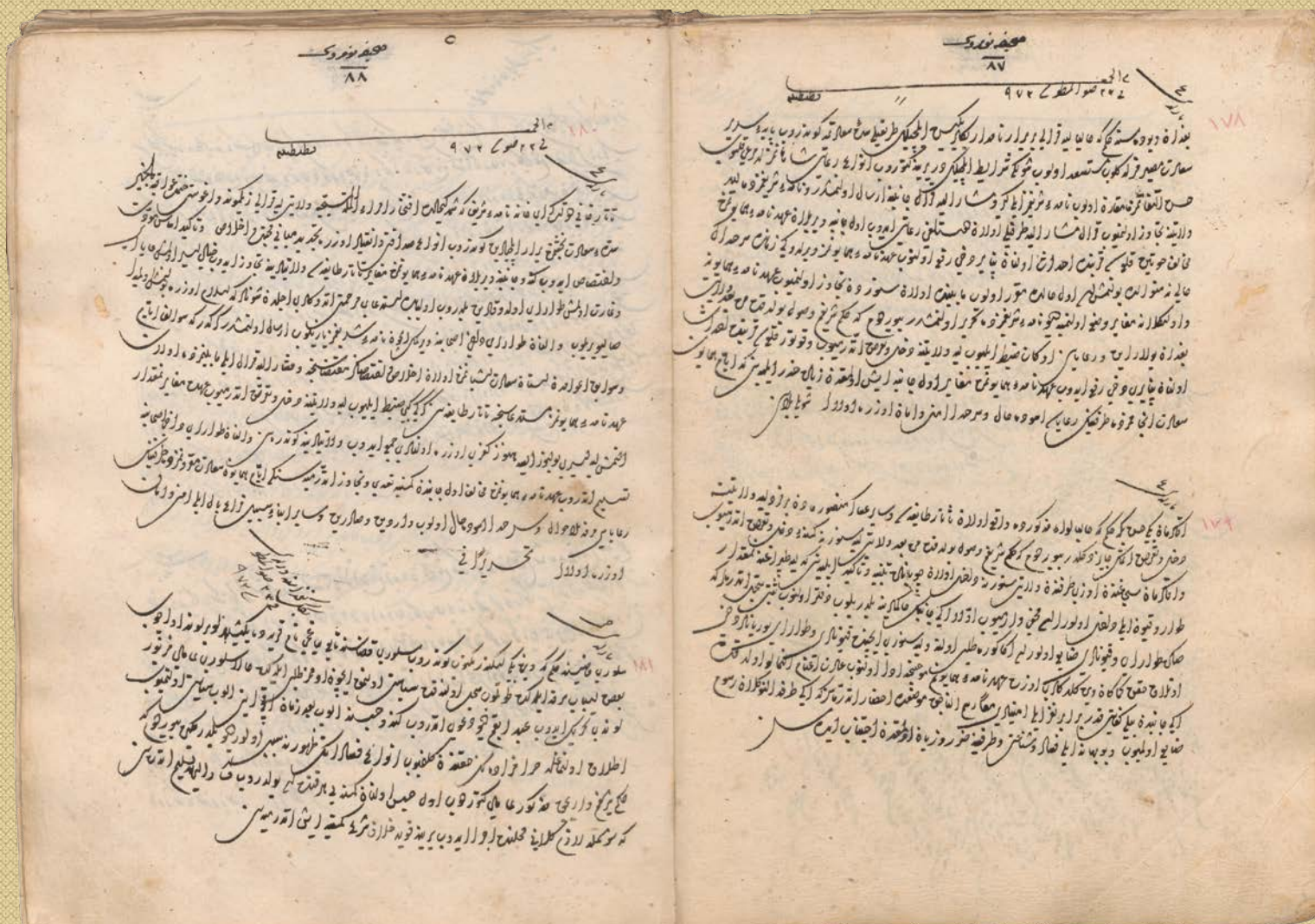
Nie ma mego przyzwolenia, by jakikolwiek żołnierz tatarski bądź osmański spośród tych z sandzaku Akermanu dopuścił się pogwałcenia ziem Polski. Nakazuję więc:

Gdy otrzymasz ten rozkaz, nie możesz dawać przyzwolenia, by ktokolwiek naruszył granice i ziemie polskie.

Napomnij też pasterzy, którzy przeprowadzają swe stada kóz i owiec z sandzaku Akerman na ziemie polskie od stron Dniepru, by – gdy będą dochodzić swych strat – nie robili tego po kryjomu, lecz za wiedzą osób zaufanych obydwu stron podając wielkość strat do rejestrów.

Poza tym ci, którzy mają swe stada owiec i kóz po stronie polskiej, niech nadal płacą podatki od wypasu, tak jak zwykli czynić to od dawna i jak stanowi umowa. A i Ty, na czas poboru podatków pogłównych, zapewnij w miejscach, gdzie podatek ten będzie zbierany, odpowiednią ilość ludzi, tak by poborcy podatkowi nie doznali uszczerbku w podatkach. Przy tym zaś unikaj też sytuacji, by z tego powodu dochodziło do nieuczciwości i strat dla obydwu stron.

**TATARLARIN DENETİM ALTINDA TUTULARAK
LEHİSTAN HALKINI RAHATSIZ ETMELERİNE
MEYDAN VERİLMEMESİNE DAİR KIRIM HANI'NA
NÂME-İ HÜMÂYÛN**

**LIST SUŁTAŃSKI DO CHANA KRYMU, BY
SPRAWOWAŁ KONTROLĘ NAD TATARAMI,
TAK BY NIE DAWAĆ IM SPOSOBNOŚCI DO
NIEPOKOJENIA NARODU POLSKIEGO**

~29.09.1564~

Kırım Ham Devlet Giray Han'a

Leh Krali Zygmunt August tarafımıza elçiler göndererek; tam bir sadakat ve bağlılık üzere dostluk ve samimiyet binalarını yenileyip temellerini güçlendirmiş, Tatarların aramızdaki antlaşmaya aykırı olarak ülkesine tecavüzde bulunup Leh halkından birçok insanı esir ettiklerini ve hayvanları yağmaladıklarını bildirerek bizden yardım istemiştir.

Biz de kendisine, İslam dinine mensup olmayan Lehlilerin serbest bırakılıp hayvanların sahiplerine iade edileceğine dair bir nâme-i hümayûn yazıp gönderdik.

Şimdi bize olan bağlılığınıza güvenerek sizden; Lehlilerle aramızda yapılmış olan antlaşmaya uygun biçimde Tatarları denetim altına almanızı, Leh ülkesine tecavüzde bulunmalarına izin vermemenizi, antlaşmaya aykırı olarak esir edilmiş Lehlilerden İslam dinine mensup olmayanları geri memleketlerine göndermenizi, alınan hayvanları sahiplerine teslim ettirmenizi ve Leh ahalisine aramızdaki antlaşmaya aykırı olarak zulüm ve haksızlık yaptırmamanızı bekliyoruz. Umarız ki böylece bizim şu güzel saltanat dönemimizde her iki tarafın halkı refah, sınır bölgeleri huzur, yolcular ve gelip gidenler de emniyet ve gönül rahatlığı içerisinde olurlar.

Do Chana Krymskiego Geraja

Król polski Zygmunt August przysłał do nas swych posłów, odnowiliśmy gmachy przyjaźni i szczerości, umocniliśmy ich fundamenty, tak by panowało pełne zaufanie i bliskość związków; a także poprosił nas o pomoc, albowiem Tatarzy, na przekór porozumieniom między nami, dopuszczają się gwałtów na jego ziemiach, uprowadzają w niewolę poddanych z narodu polskiego, grabią i zagarniają zwierzęta.

My, (Padyszach), przesłaliśmy mu list sułtański, by Polacy niebędący wyznawcami Islamu zostali uwolnieni, a zwierzęta zostały na powrót zwrócone ich właścicielom.

Pełni wiary w związki pomiędzy nami, oczekujemy, że zapanujecie nad Tatarami w sposób zgodny z porozumieniem między nami i Polakami, nie dacie im swego przyzwolenia na akty gwałtu na ich kraju, Polacy, którzy nie są wyznawcami Islamu, a którzy zostali uprowadzeni w niewolę wbrew porozumieniom, odesłacie z powrotem do ich kraju, a zagrabione zwierzęta niechaj zostaną zwrócone ich właścicielom, jak też nie przyzwolicie na czynienie narodowy Polaków nieprawą i gwałtu w niezgodzie z porozumieniami. Mamy nadzieję, że w tym radosnym okresie sułtanatu narody obydwu państw będą żyć w dobrobycie, na obszarach przygranicznych panować będzie spokój, a podróżni będą radować się bezpieczeństwem i spokojem ducha.

LEH KRALI'NIN TACİRLERİNİN TİCARET İÇİN
FİLEK KALESİ'NE GELEBİLECEKLERİNE DAİR FİLEK
BEYİ'NE EMİR

ROZKAZ DO BEJA FILAKOWA, BY ZEZWOLIŁ
KUPCOM KRÓLA POLSKIEGO [ZYGmunTA
AUGUSTA II] NA PRZYJAZD DO TWIERDZY
FILAKOWO DLA PROWADZENIA HANDLU

~04.10.1564~

Filek Beyi'ne

Leh Kralı'nın Elçisi Gregorine Jazłowiecki¹, Filek Kalesi yakınında bazı yerlerinin bulunduğunu bildirerek Leh Kralı'nın tacirlerinin ticaret amacıyla Filek Kalesi'ne gelip gitmelerine tarafımızdan izin verilmesi talebinde bulunmuştur. **Buyurdum ki:**

Onlar tarafından dostluğa ve aradaki antlaşmaya uyulduğu sürece, adamları ticaret için ülkemize geldikleri gibi Filek Kalesi'ne de emniyet içerisinde gelebilirler. Gelmelerine ve ticaret yapmalarına engel olmayasın ve kimsenin aradaki dostluk ve antlaşmaya aykırı iş yapmasına izin vermeyesin.

Do Beja Filakowa

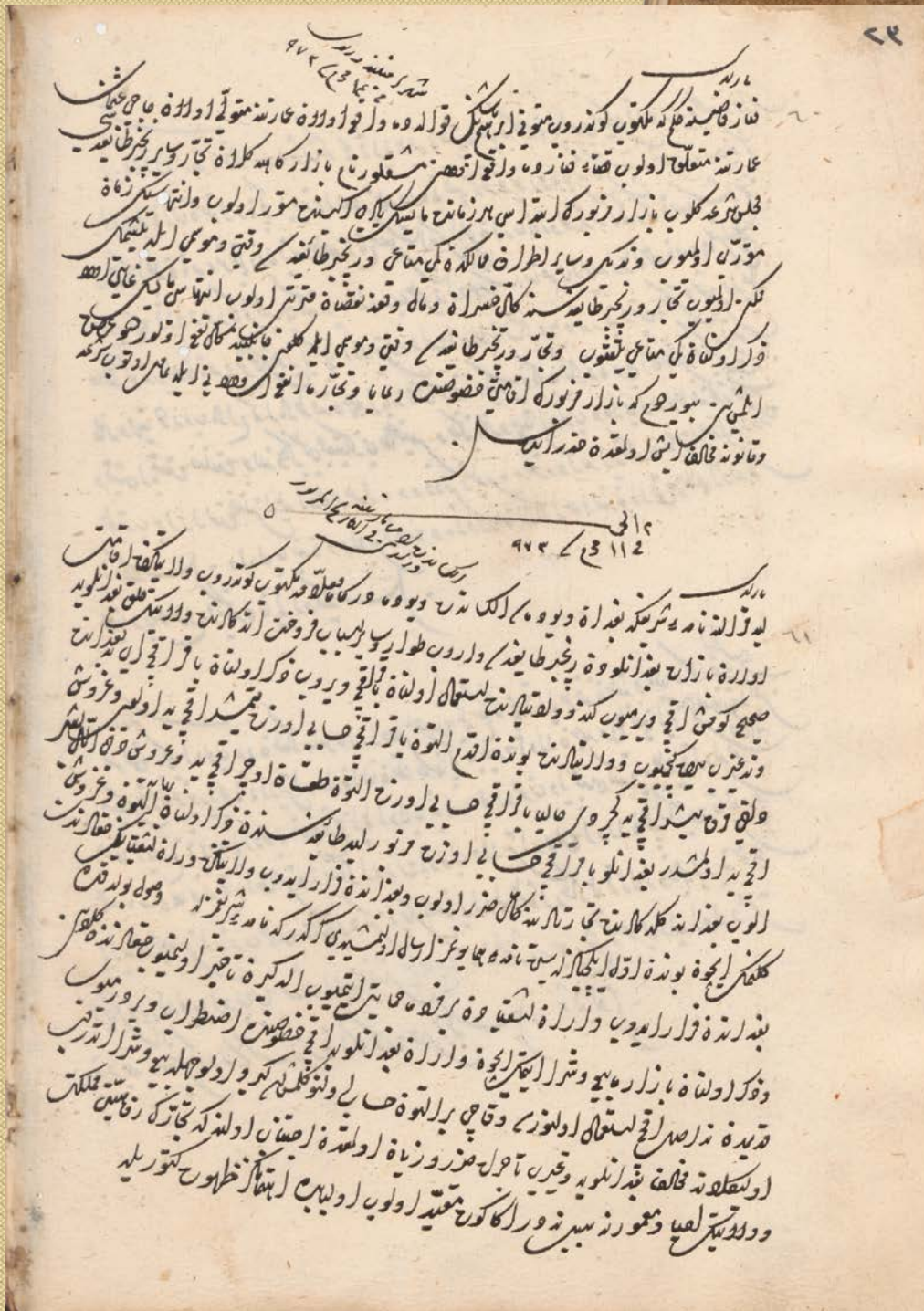
Posel Króla polskiego Jerzy Jazłowiecki informując nas, że w pobliżu Twierdzy Filakowo znajdują się pewne jego osady, zwrócił się do nas o wydanie zgody, by kupcy - poddani Króla polskiego – mogli przybywać do Twierdzy Filakowo dla prowadzenia handlu. Nakazuję więc:

Jak długo będą oni pozostawać wiernymi przyjaźni i porozumieniom, niech mogą bezpiecznie przybywać do Twierdzy Filakowo tak samo jak przybywają do naszego kraju dla prowadzenia handlu. Niech nikt nie stwarza przeszkód dla ich przyjazdów i prowadzenia przez nich handlu i niechaj nikt nie daje swego przyzwolenia, by ktokolwiek uczynił coś wbrew przyjaźni i porozumieniom.

¹ Jerzy Jazłowiecki.

**ÜLKELERİN GELİŞMESİ TACİRLERİN REFAH
İÇİNDE OLMALARINA BAĞLI OLDUĞUNDAN
LEHİSTAN İLE BOĞDAN ARASINDAKİ SERBEST
TİCARETİN KOLAYLAŞTIRILMASINA DAİR LEH
KRALI'NA NÂME-İ HÜMÂYÛN**

**LIST SUŁTAŃSKI DO KRÓŁA POLSKIEGO W
SPRAWIE UŁATWIENIA WOLNEGO HANDLU
Z RZECZPOSPOLITĄ I HOSPODARSTWEM
MOŁDAWSKIM, ALBOWIEM ROZWÓJ KRAJÓW
ZALEŻY OD DOBROBYTU KUPCÓW**

~08.08.1565~

Leh Kral'na

Boğdan Voyvodası Aleksandra tarafımıza göndermiş olduğu mektupta; halkınızın ülkenizde kurulan pazara gelen Boğdanlı tüccarların sattıkları mal ve hayvanlar karşılığında hakiki gümüş akçe yerine bakır akçe verdiklerini, ancak bu paranın Boğdan'da da başka yerde de geçmediğini, ayrıca bu bakır akçelerin altın veya kuruşa çevirilmesinde eskiden beri uygulanan 1 altın 70, 1 kuruş 45 bakır akçe hesabı yerine, 1 altın 93, 1 kuruş 55 bakır akçe hesabı üzerinden işlem yaptıklarını, bunun sonucunda da Boğdanlıların ülkelerine döndüklerinde bu alışverişten önemli ölçüde zarar ettiklerini bildirmektedir.

Bundan başka bir de, Boğdan'dan ülkenize kaçan eşkıya konusu var ki, bunların haklarından gelinmesi gerektiği daha önce elçilerinizle tarafınıza göndermiş olduğumuz nâme-i hümayûnumuzda ifade edilmişti. Bunların bir tekinin bile himaye edilmeyip yakalananların derhâl cezalandırılması lüzumunu bu nâme-i hümayûnumuzda da tekrar hatırlatırız.

Alışveriş yapmak için ülkenize gelen söz konusu Boğdanlı tüccarlar konusunda da, kendilerine akçe hususunda sıkıntı çektilirmemesini ve pazarda eskiden beri hangi akçe kullanılagelmiş ve altına çevirmede hangi hesap esas alınmışsa o akçe ve hesabın geçerli olmasını sağlamanızı bekliyoruz. Çünkü, ister Boğdanlı ister başka milletten olsun, memleketin gelişip bayındır hâle gelmesi tüccarların refah içerisinde olmasına bağlıdır.

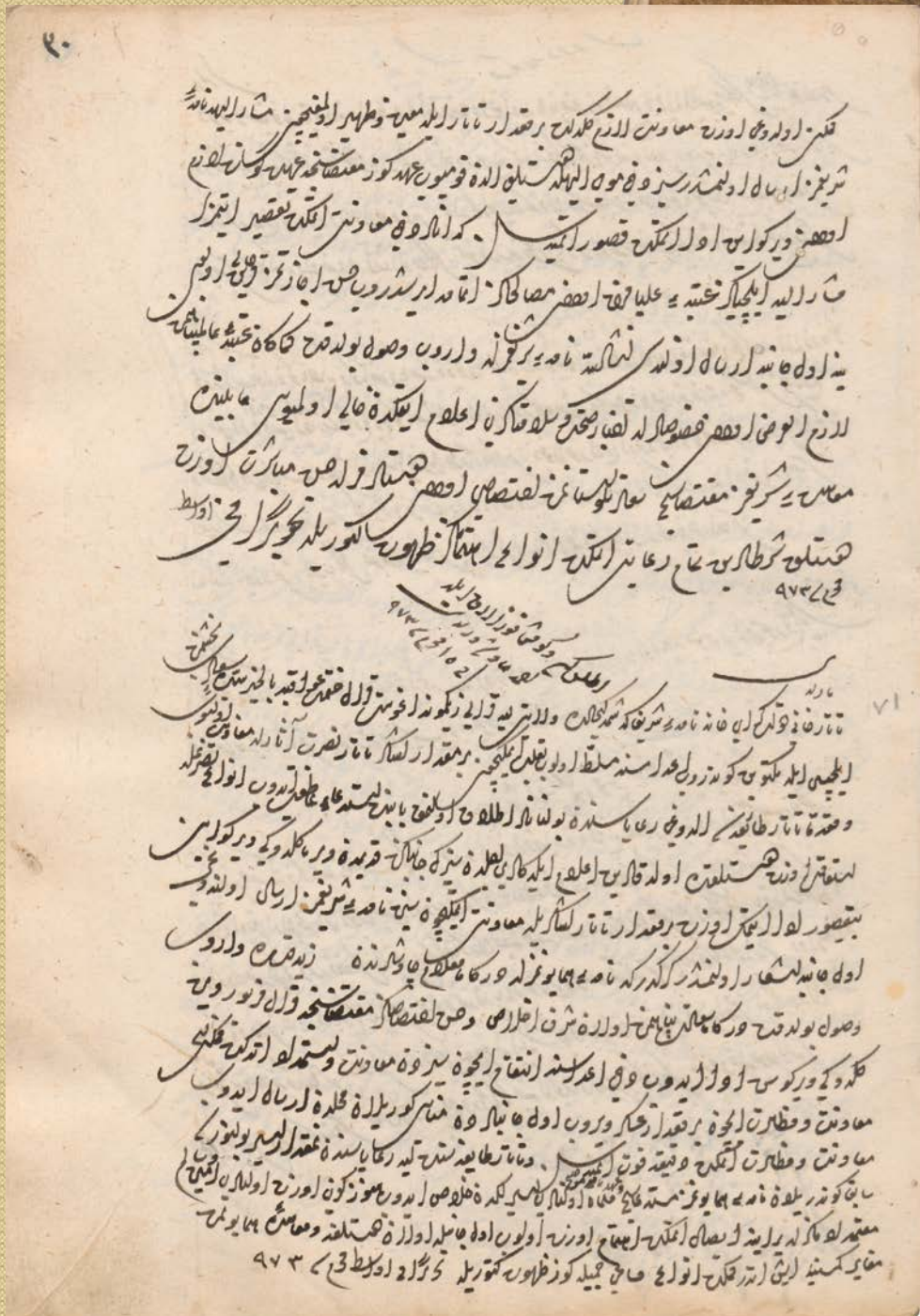
Do Króla Polskiego

Hospodar Mołdawii Aleksander przekazał nam list, w którym pisze, że ludność wasza płaci kupcom mołdawskim, jacy przybywają na targi w waszym kraju, by sprzedać swe towary i zwierzęta, nie monetami srebrnymi lecz miedzianymi, które później nie są przyjmowane w żadnym innym miejscu, w tym i w samym Gospodarstwie Mołdawskim, a poza tym przy przeliczaniu tych monet miedzianych na złote bądź grosze nie wypłaca się 70 monet miedzianych za 1 złotego i 45 monet miedzianych za 1 grosz, jak to miało miejsce od dawna, lecz 93 miedziaków za 1 złotego i 55 miedziaków za 1 grosz, w wyniku czego kupcy mołdawscy, po powrocie do swego kraju, ponoszą na tym handlu poważne straty.

Poza tym jest jeszcze sprawa rozbójników, którzy uciekają z Mołdawii do waszego kraju, o konieczności rozprawienia się z którymi pisaliśmy już w liście przekazanym wam za pośrednictwem waszego posła. Ponownie przypominamy tym listem, by nawet jeden z nich nie znalazł u was schronienia, a pochwyconych należy karać natychmiast.

Jeśli chodzi o kupców mołdawskich, którzy przyjeżdżają dla handlu do waszego kraju, oczekujemy, że nie będą oni narażeni na kłopoty związane z monetami, i że zapewnicie, by na targach używane były pieniądze, jakie były w użyciu w przeszłości, a i przy przeliczaniu ich na złoto stosować się będzie rachunek jak ongiś. Albowiem rozwój i dobrobyt narodów, czy to mołdawskiego czy też jakiegokolwiek innego, zależy od dobrobytu kupców.

**LEH KRALI ZYGMUNT AUGUST'A TATAR ASKERİ
GÖNDERİLEREK DÜŞMANLARINA KARŞI YARDIM
EDİLMESİNE DAİR KIRIM HAN'NA NÂME-İ
HÜMÂYÛN**

**LIST SUŁTAŃSKI DO CHANA KRYMSKIEGO Z
PROŚBĄ O UDZIELENIE POMOCY KRÓLOWI
POLSKIEMU ZYGMUNTOWI AUGUSTOWI
PRZECIWKO WROGOM POPRZECZ WYSŁANIE
ŻOŁNIERZY TATARSKICH**

~10.08.1565~

Tatar Ham Devlet Giray Han'a

Leh Krali Zygmunt August gönderdiği mektubunda; düşmanına karşı galip gelebilmesi için kendisine bir miktar Tatar askeri göndererek yardımda bulunmamızı ve daha önce Tatarlar tarafından esir edilen Lehlilerden, bulunabilenlerin serbest bırakılmasını istihham etmiş; kendisinin samimi dostumuz olduğunu bildirmiştir.

Biz de kendisine cevaben; Tatar Hanlığına eskiden beri vermekte olduğu vergiyi eksiksiz olarak ödemesi şartıyla bir miktar Tatar askeriyle yardımına gitmeniz için size nâme-i hümayûn gönderdiğimizi bildirdik.

Şimdi; bu nâme-i hümayûnumuz size ulaştığında, şayet Leh Krali Zygmunt August ödemekte olduğu olağan vergisini verir ve düşmanından intikam almak için sizden yardım isterse, sizin de bize olan bağlılığınızın gereği olarak mümkünse kendisine yardım ve destek için uygun olan güzergâhtan bir miktar asker göndermenizi ve yardımdan geri durmamızı bekliyoruz.

Ayrıca, daha önce tarafınıza gönderilen nâme-i hümayûnumuzda da belirtildiği üzere, Lehlilerle aramızdaki antlaşmanın gereği olarak, Tatarların elinde esir olarak bulunan Lehlilerden İslam dinine girenleri kendi iradelerinde bırakıp, Müslüman olmayanların güvenilir adamlarınız eşliğinde memleketlerine götürülmeleri hususunda da gerekli çabayı göstermeli ve hiç kimsenin Lehlilerle olan dostluğumuza ve aradaki antlaşmaya aykırı iş yapmasına izin vermemelisiniz.

Do Chana Tatarskiego Geraja

Król polski Zygmunt August w liście swym zwrócił się o łaskę udzielenia mu pomocy w zwycięstwie nad swym wrogiem poprzez wysłanie mu pewnej liczby żołnierzy tatarskich, jak i o zwolnienie z niewoli tych spośród Polaków, którzy wcześniej zostali pochwyteni przez Tatarów, podkreślając przy tym, iż jest naszym szczerym przyjacielem.

W odpowiedzi przekazaliśmy mu, że przesłaliśmy wam ten list, abyście udzielili mu pomocy w pewnej liczbie żołnierzy tatarskich, jednakże pod warunkiem, że nadal będzie płacić Chanatowi Tatarskiemu wszystkie należne podatki, jak czynił to w przeszłości.

Tak więc teraz, gdy list ten dotrze do was, oczekujemy, że ze względu na związki, jakie nas łączą, jeśli będzie to możliwe, nie odmówicie pomocy i wyślecie mu pewną ilość żołnierzy trasą odpowiednią dla udzielenia mu pomocy i wsparcia, o ile Król Zygmunt August przekaze podatki, jakie zwyczajowo ma płacić, i o ile zwróci się do was o pomoc w dokonaniu zemsty na wrogu.

Poza tym też, jak napisaliśmy we wcześniej przekazanym wam liście, zgodnie z porozumieniem pomiędzy nami i Polakami, powinniście wykazać się koniecznymi staraniami w sprawie Polaków wziętych przez Tatarów w niewolę, tak, by ci spośród nich, którzy przeszli na wiarę Islamu, sami zdecydowali o własnym losie, a ci, którzy nie stali się muzułmanami, zostali odesłani do swych krajów pod opieką waszych zaufanych ludzi, jak też byście nie przyzwolili na to, by ktokolwiek uczynił coś niegodnego naszej przyjaźni z Polakami i niezgodnego z porozumieniem pomiędzy nami.

LEH TÛCCARLARINDAN KANUNSUZ VERGİ TALEP
EDİLMEMESİNE DAİR BURSA KADISI'NA EMİRROZKAZ DO KADIEGO BURSİY W SPRAWIE
BEZPRAWNEGO ŻĄDANIA PODATKÓW OD
KUPCÓW POLSKICH

~17.09.1565~

Bursa Kadısı'na

Bu fermanı getiren Yanko Griško ve Haçno Yaneş isimli kişiler, kendilerinin Leh halkından olduklarını, ticaret yapmak amacıyla Bursa'ya gittiklerinde yavacıların¹ kendilerini yakalayıp yava haracı isteyerek rahatsız ettiklerini bildirdiler. **Bu-yurdum ki:**

Durumu inceleyesin; bu kişiler gerçekten Osmanlı halkından olmayıp Leh halkından oldukları hâlde yavacılar bunları bu şekilde rahatsız ederlerse, bunu önleyesiniz ve kimseye kanun dışı iş yaptırmayasınız.

Do Kadiego Bursiy

Osoby Janko Griszeko i Haczno Janesz, które przynoszą ci ten dekret, są z narodu polskiego i donoszą, że gdy przyjechali do Bursy, by zajmować się handlem, byli niepokojeni przez poborców podatkowych, którzy żądali od nich zapłacenia podatku¹. Nakazuję więc:

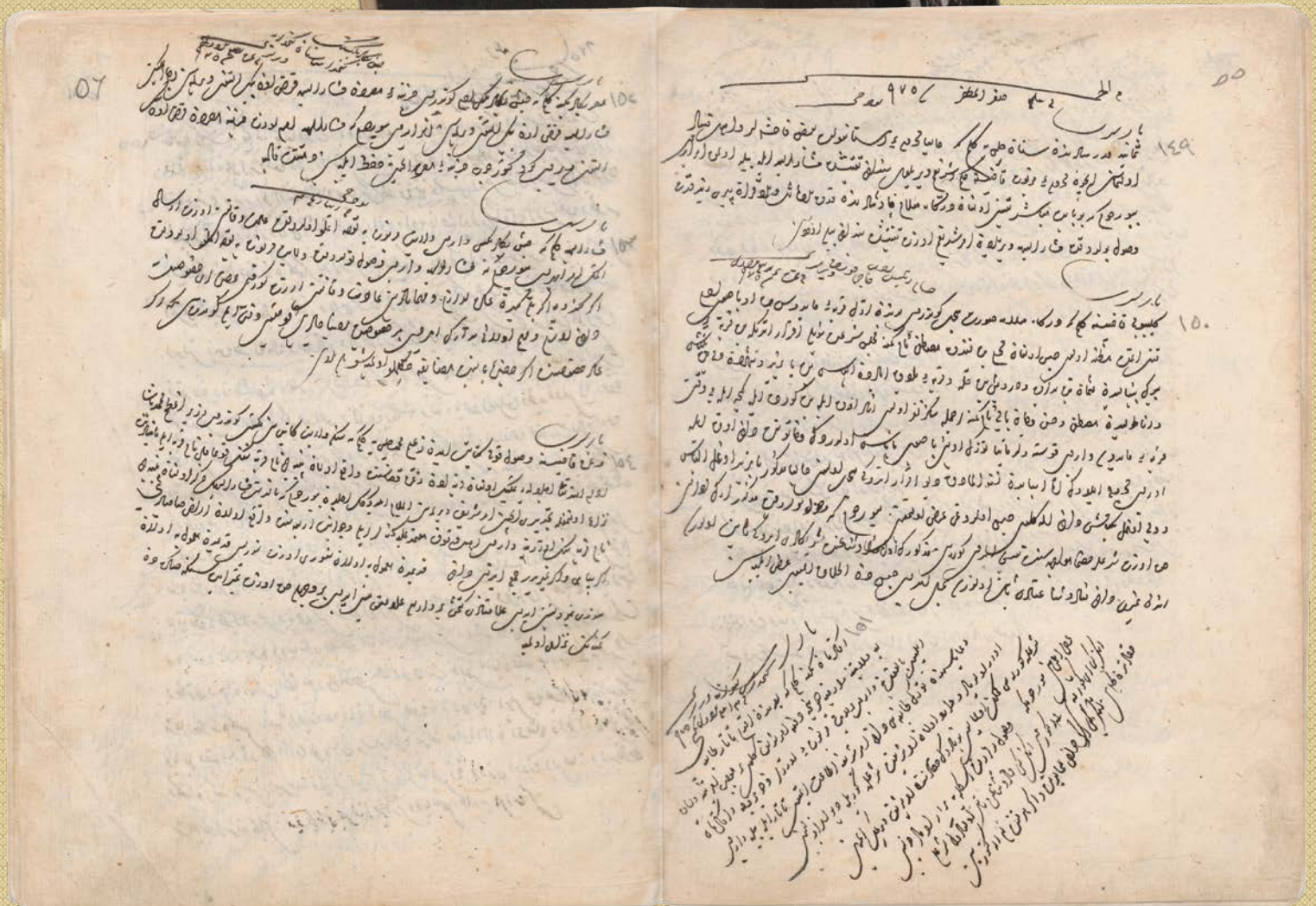
Zbadać sprawę i jeśli osoby te rzeczywiście nie są z narodu osmańskiego, lecz pochodzą z narodu polskiego, macie zapobiec niepokojeniu ich w jakikolwiek sposób przez poborców podatkowych i podejmowaniu wobec kogokolwiek jakichkolwiek działań poza prawem.

¹ Yava ve Yavacı: Buradaki anlamına göre, gayrimüslim halktan olup asıl memleketlerini terk ederek başka bir yere yerleşenlerden alınan vergi ve bunu takip etmekle görevli kimse. Bu vergi ilave bir vergi olmayıp asıl vatanlarında vermeleri gereken vergiye mukabil olarak alınmaktaydı.

¹ Chodzi tu o podatek (yava), jaki był pobierany od nie muzułman zamieszkałych poza swym krajem; podatek nie miał charakteru podatku dodatkowego, lecz miał być podatkiem, jakie osoby te musiałyby zapłacić w swym kraju.

LEH ÜLKESİNE TECAVÜZDE BULUNAN TÜRK
VE TATARLARIN CEZALANDIRILMASINA DAİR
AKKİRMAN BEYİ'NE EMİR

ROZKAZ DO BEJA AKERMANU W SPRAWIE
UKARANIA TURKÓW I TATARÓW, KTÓRZY
DOPUSZCZAJĄ SIĘ GWAŁTU NA POLSKĘ

~04.09.1567~

Akkirman Beyi'ne

Tatarların, Leh topraklarına saldırmamaları hususunda daha önce gönderilmiş olan fermanlara aldırış etmeyip tecavüzlerini sürdürdüklerini, onlara Dobruca ve Akkirman'daki Türklerin de katıldıklarını, gelen fermanda bu olayların hukuk çerçevesinde halledilmesi emredilmekte ise de bunların artık hukuk yoluyla halledilme imkânı kalmadığından, bu olayları yapanlar hakkında emr-i şerif çıkarılması gerektiğini bildirmişsin. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında, iskeleye adamlar koyarak bu gibileri geçirmeyip yakalayasin ve bu kötü işleri yaptıkları sabit olanların hukuk çerçevesinde haklarından gelesin. Bunlar her nerede olurlarsa olsunlar, benim haslarım da bile olsalar, yakalayasin.

Do Beja Akermanu

Doniosleś, że Tatarzy nie wzięli sobie do serca wcześniejszych dekretów dotyczących ich napadów na ziemie polskie i nadal dopuszczają się gwałtów na te ziemie, przy czym też dołączają do nich Turcy w Dobrudży i Akermanu, a jeśli chodzi o dekrety, w których nakazano rozwiązanie tych kwestii w ramach prawa, to obecnie nie ma już takiej możliwości i zachodzi konieczność wydania wobec tych, którzy to czynią, rozkazu padyszacha. Nakazuję więc:

Z chwilą otrzymania tego rozkazu, wystaw na przejściach ludzi i niech pochwyć oni tych, którzy to czynią, nie zezwalając im na przejście, a ci, którym udowodniono, że robili coś złego, niech zostaną ukarani zgodnie z prawem. Gdziekolwiek by oni nie byli, mają zostać pochwyceni, nawet gdyby znajdowali się na moich ziemiach.

LEH KRALI'NA BAZI EŞYALAR ALMAK ÜZERE
BURSA'YA GELEN ADAMINDAN GÜMRÜK
ALINMAMASINA DAİR İSTANBUL VE BURSA
KADILARI İLE GÜMRÜK EMİNLERİNE EMİR

ROZKAZ DO KADICH ORAZ KOMÓR CELNYCH W
STAMBULE I BURSIE W SPRAWIE NIEPOBIERANIA
OPŁAT CELNYCH OD KUPCA PRZYBYŁEGO DO
BURSY CELEM NABYCIA PEWNYCH TOWARÓW
DLA KRÓLA POLSKIEGO

~10.05.1568~

Bursa Kadısı'na ve Bursa Gümrük Eminî'ne

Leh Elçisi¹ Kapımıza arzuhâl sunarak; Leh Kralı'na bazı eşyalar almak üzere 4.000 filori ile Bursa'ya gönderilen adamı Yanko Armeni'den gümrük alınmaması isteğinde bulunmuştur. **Buyurdum ki:**

Bu emrim size ulaştığında, Leh Kralı'nın Bursa'ya gönderdiği adamının satın aldığı eşyaların 4.000 filorilik kısmından gümrük talep etmeyiniz. Ancak bu bahane ile 4.000 filorilikten fazla eşya geçirilmesine veya gümrük ödememek için başkalarına ait malların Kral'ın adamının mallarına karıştırılarak geçirilmesine karşı da dikkatli olasınız.

Bu emrin birer suretleri, İstanbul Kadısı'na ve Gümrük Eminî'ne de gönderilmiştir.

Do Kadiego Bursy i Komory Celnej w Bursie

Posel Polski zwrócił się do nas z prośbą, by nie pobierano opłat celnych od Janko Armeni, który został przysłany do Bursy, by nabyć dla króla polskiego różne towary za sumę 4.000 florenów. Nakazuję więc:

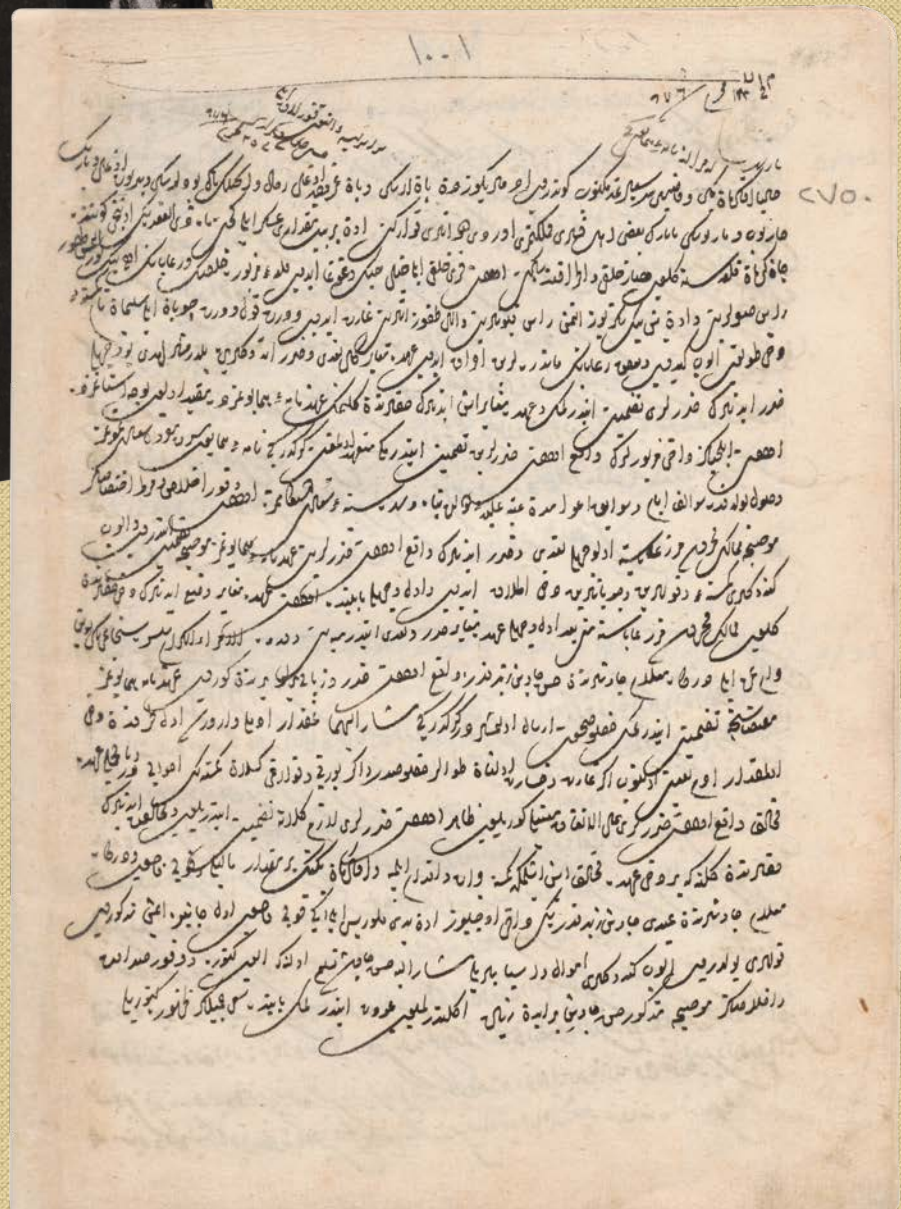
Byście, z chwilą otrzymania tego rozkazu, nie żądali opłat celnych od towarów nabytych przez osobę, którą wysłał do Bursy król polski, od części do wysokości 4.000 florenów. Jednakże powinniście też zachować czujność, by pod tym pretekstem nie próbowano wywieźć towarów za więcej niż za 4.000 florenów, bądź też - by gwoili uniknięcia zapłaty należności celnych - z towarami nabytymi przez wysłannika króla nie wymieszano towarów należących do innych osób.

Po jednej kopii tego rozkazu wysłano też do Kadiego Stambułu i Komory Celnej w Stambule.

¹ Piotr Zborowski.

**CANKIRMAN'DA YAĞMA VE KATLIAM YAPAN
LEHLİLERİN CEZALANDIRILMASINA DAİR LEH
KRALI'NA NÂME-İ HÜMÂYÛN**

~03.07.1568~

Leh Krah'na

Akkirman Sancakbeyi ile Kadısı yüce Kapımıza gönderdikleri mektupta; Pan Laski ve isimleri yazılı diğer adamlarınızın Tatar eşkiyasının sizin memleketinize saldırdığı gerekçesi ile geçen Zilkade ayının onuncu günü 11.000 askerle Cankirman Kalesi'ne geldiklerini, Kale ve etrafındaki köylerde yaşayan halkla bir hayli savaştıktan sonra onlara ait 3.169 baş sığır, 15.860 baş koyun ve 59 baş atı yağmaladıklarını, 4 köle ve 4 çoban ile Süleyman isimli bir şahsı yanlarında götürdüklerini, halktan bazıların mandıralarını yaktıklarını, sonuçta aramızdaki antlaşmaya aykırı olarak orada çok büyük zulümler işleyip zararlara yol açtıklarını bildirmişlerdir.

Aramızdaki antlaşmaya göre böyle bir durumda, bu işleri yapanların cezalandırılması ve halkımıza vermiş oldukları zararların tazmin ettirilmesi gerekmektedir. Zaten yüce Eşiğimize göndermiş olduğunuz Elçiniz1 de tazminat hususunda bize taahhütte bulunmuştur.

Bu durumda size düşen; bu nâme-i hümayûnumuz size ulaştığında, bize karşı olan samimiyetinizin gereği olarak ülkemiz halkına bu şekilde zulmedenleri cezalandırmanız ve verdikleri zararları tazmin ettirmenizdir. Ayrıca, beraberlerinde götürdükleri esir ve çobanlar ile Süleyman isimli şahsı serbest bırakılmalı, aramızdaki antlaşmaya aykırı olarak bu şekilde iş yapanların haklarından gelinmeli ve bundan sonra da ülkemiz halkına yönelik bu gibi saldırı ve zararlara tarafınızdan asla müsaade edilmemelidir.

Tazminat konusunu görüşmek ve zararı bizzat yerinde tespit etmek üzere bizim tarafımızdan Silistre Sancakbeyimiz Yunus Bey ile Dergâh-ı Muallâ'mız çavuşlarından Hasan Çavuş gönderilmiştir.

Bu iki görevlimiz zarar tespiti için yanlarında kaç kişi ile gelirse sizin tarafınızdan da o kadar kişi görevlendirilerek yukarıda sözü edilen burun ve kulak kesilmesi, hayvan yağması vs. bütün zarar ziyanın birlikte tespitinin yapılp hak sahiplerine ödettirilmesini bekliyoruz. Buna karşı gelenler de derhâl cezalandırılmalıdır ki, bir daha kimse bu gibi işler yapmağa kalkışmasın.

Bu yazılanların dışında bir de Akkirman Sancakbeyi'nin kölesi bir miktar malını alarak kaçmış. Ayrıca Dergâh-ı Muallâ'mız çavuşlarından Abdi Çavuş'un iki kölesi de aynı şekilde 317 filorisini alıp kaçmışlar. Bu kaçaklar sizin o taraflarda imişler. Bunları da buldurarak alıp götürdükleri mallarla birlikte yukarıda adı geçen görevlimiz Hasan Çavuş'a teslim ettirmenizi ve kendisini 1 aydan fazla bekletmeyip bu tarafa göndermenizi bekliyoruz.

1 Piotr Zborowski.

**LIST SUŁTAŃSKI DO KRÓŁA POLSKIEGO W
SPRAWIE UKARANIA JEGO PODDANYCH, KTÓRZY
DOPUŚCILI SIĘ MORDERSTW I RABUNKÓW W
CANKIRMAN**

Do Króla Polskiego

Bej Sandżaku Akerman wraz z kadim donoszą w nadesłanym liście, że Pan Laski oraz inni wasi ludzie, których imiona tam podają, dziesiątego dnia ubiegłego miesiąca Zilkade, pod pretekstem napadu rozbójników tatarskich na wasz kraj, przybyli w liczbie 11.000 żołnierzy do twierdzy Cankirman i po stoczeniu zaciętych walk z ludnością zamieszkującą wieś nieopodal twierdzy, zgrabili 3.169 wołów, 15.860 owiec i 59 koni, jak też uprowadzili z sobą 4 jeńców, 4 pastuchów i osobę imieniem Sulejman, a na dodatek spalili część obór, czym dopuścili się olbrzymich gwałtów niezgodnych z zawartym między nami porozumieniem i doprowadzili do olbrzymich strat.

Zgodnie z porozumieniem między nami, w takiej sytuacji należy ukarać tych, którzy dopuścili się tych czynów, jak też zadośćuczynić stratom poniesionym przez nasz lud. Wszelako poseł, [Piotr Zborowski] którego wysłaliście do naszych progów, zobowiązał się wobec nas do takiego zadośćuczynienia.

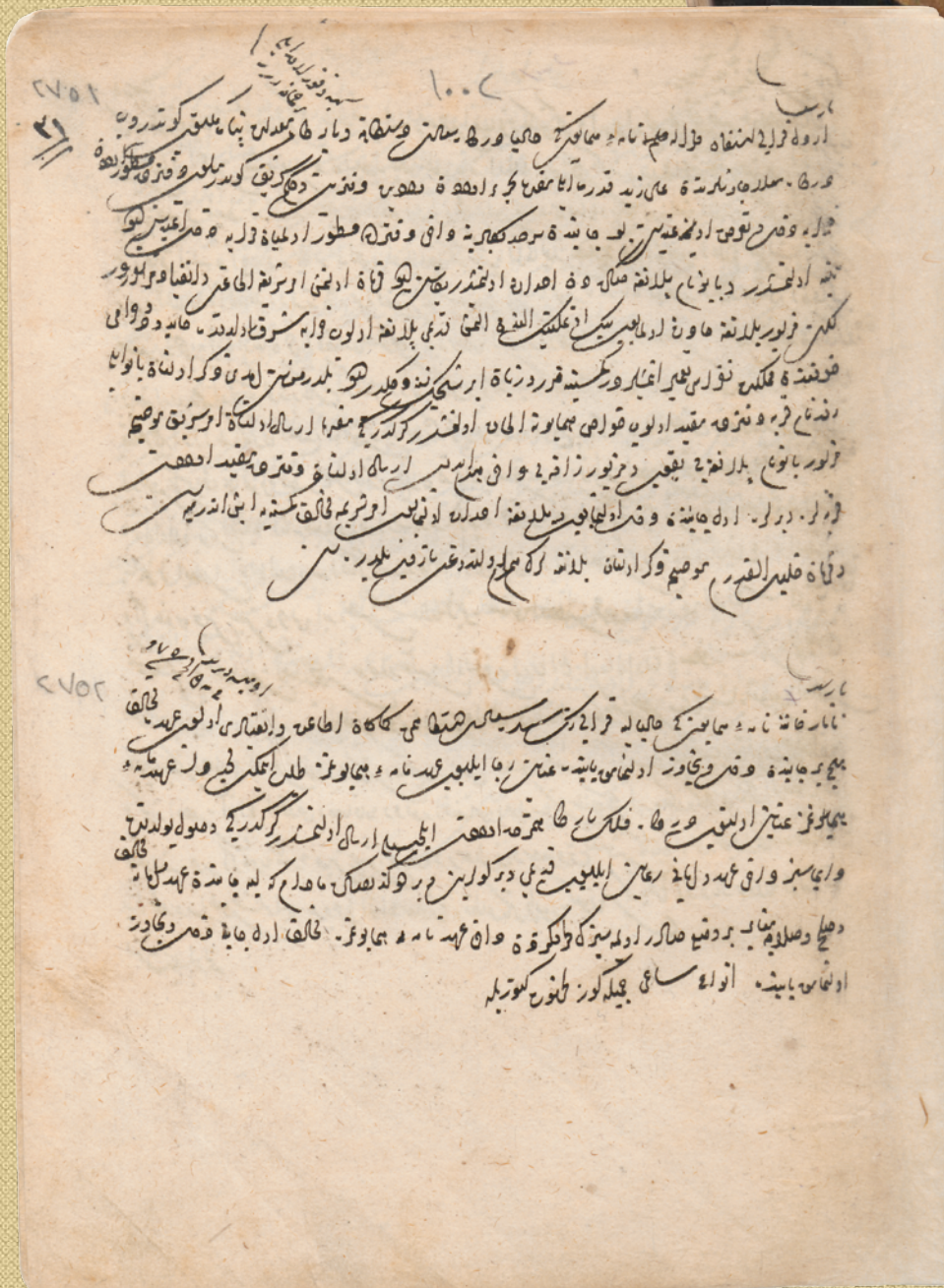
Wobec tego, to co na was spoczywa do zrobienia, gdy otrzymacie ten list, to gwoili uczciwości wobec nas musicie ukarać tych, którzy dopuścili się gwałtu na naszych ludziach oraz pokryć straty, jakie ci ludzie spowodowali. Ponadto też oczekujemy uwolnienia uprowadzonych, pastuchów i osobnika imieniem Sulejman, których osobnicy ci uprowadzili, rozliczenia się z tymi, którzy dopuścili się czynów niezgodnych z porozumieniem między nami i niezezwalania na tego typu napady na nasz lud i czynienie mu szkód w przyszłości.

Dla omówienia sprawy odszkodowania i oszacowania na miejscu strat, wysłamy Yunus Beja - Beja Sandżaku Silistra i Czawusza Hasana z Czawuszów dworu osmańskiego.

Oczekujemy, że dla oceny szkód przekażecie ze swej strony taką samą liczbę osób, z iloma przybędą do was moi wysłannicy, tak by wspólnie dokonali oceny, ilu osobom odcięto uszy i nosy, ile zwierząt zrabowano, w jakiej wysokości poniesiono straty, po czym poszkodowanym zostanie wypłacone odszkodowanie. Ci, którzy się temu będą przeciwstawiać, mają być natychmiast ukarani, tak by nikt więcej nie odważył się na takie czyny.

Oprócz tego, co zostało już napisane, uciekł też jeden z niewolników Beja Sandżaku Akerman zabierając z sobą pewne dobra. Podobnie też zbiegło dwóch niewolników Czawusza Abdi'ego z dworu osmańskiego zabierając z sobą 317 florenów. Uciekinierzy ci byli w waszych stronach. Oczekujemy, że znajdziecie też tych osobników i przekażecie ich wraz ze zrabowanymi dobrami wspomnianemu Czawuszowi Hasanowi, jak też, że nie będziecie zwlekać i odeślecie go do nas z powrotem nie później niż w ciągu 1 miesiąca.

LEH KRALI'NA YENİ BİR AHİTNAME
VERİLDİĞİNDEN, LEH ÜLKESİNE TECAVÜZDE
BULUNULMAMASINA DAİR KIRIM HANI'NA
NÂME-İ HÜMÂYÛN

LIST SUŁTAŃSKI DO CHANA KRYMU, BY NIE
DOPUSZCZAŁ SIĘ GWAŁTÓW NA POLSCE, Z
KTÓREGO KRÓLEM ZAWARTO NOWE AHDNAME
[AKT PRZYMIERNY]

~03.07.1568~

Kırım Han'na

Leh Krali'na¹, talebi üzerine, "bize tam bir bağlık içerisinde ol-
ması kaydıyla Leh ülkesine hiçbir taraftan tecavüzde bulunulma-
yacağı"na dair yeni bir ahitname verilip yüce Dergâhımızda
bulunan Elçisi² ile gönderilmiştir.

Bu nâme-i hümayûnumuz size ulaştığında; sizin de antlaşma-
ya uymanızı ve Leh tarafı eskiden beri size verelmekte ol-
dukları vergilerini vermeye devam edip antlaşmaya aykırı bir
iş yapmadıkları sürece sizin de Leh ülkesine yönelik herhangi
bir saldırı ve tecavüzde bulunmamanızı ve bu konuda elden
gelen çaba ve gayreti göstermenizi bekliyoruz.

Do Chana Krymu

Na prośbę Króla Polskiego [Zygmunt August] zawarte zostało
nowe przymierze, które przesłaliśmy za pośrednictwem jego
wysłannika przy naszym dworze, „pod warunkiem, że będzie
pozostawać całkowicie związany z nami, w zamian za co żadna
ze stron nie dopuści się gwałtów na Państwie Polskim”.

Gdy list ten dotrze do waszych rąk, oczekujemy, że będziecie
stosować się do tego przymierza i że nie dopuścicie się
jakiegokolwiek napaści i jakiegokolwiek gwałtu na Państwie
Polski, jak też że zrobicie wszystko, co w waszej mocy, by tak
się nie stało, o ile strona polska będzie nadal płacić wam podatki,
tak jak czyniła to od dawna, i nie robi nic, co będzie sprzeczne
z tym przymierzem.

¹ Kral Zygmunt August.
² Piotr Zborowski.

٦٤٤

م الـ ٢٢ في ١٧٦

[illegible][illegible][illegible]

752

کتابخانه دارالکتاب
۲۴۶
۱۷۱۸

۱۷۶۶ قمری فاتحه - انصاف فناء بکفر کبریا - زنجیر اوجین و من اسرار که انشای از قلم ابراهیم علیا لزلزل
 اودین یورک و وار و قور و لور که از این شوی ایام اهل و علیا اعلیا اوله عاتیه - از این ابراهیم
 به دینش دوله که از این ابراهیم به دینش ادر - زنجیر ادر -

۱۷۶۷ در عهد روح بیگلربیگ خان کاسرسلطان ملکوتی که در سن وادیاة علی اوقالی که در کمال کثافتة اولادش در قریه
معیاش از فقر و غنیمت که در آنجا بود که در کمال کثافتة اولادش در قریه
و در همدان بنابر نامه آنکه در قضاة بکسای قاضی غفری و یوری که در عهد اولادش در قریه
معدله کمالی از سن و کماله که در قضاة بکسای قاضی غفری و یوری که در عهد اولادش در قریه

[illegible]

٩
لو علو رند عني بالمدني فالحق
داوود

**OSMANLI ÜLKESİNDE ÖLEN LEH BEZİRGÂNLARIN
GERİDE BIRAKTIKLARI MALLARIN
ALINMAMASI VE KENDİ ARALARINDAKİ
İŞLERE KARIŞILMAMASINA DAİR TÜM
SANCAKBEYLERİNE VE KADILARA EMİR**

**ROZKAZ DO WSZYSTKICH SANDŻAKBEJÓW
I KADICH, BY NIE ODEBRALI TOWARÓW
POZOSTAWIONYCH PRZEZ KUPCÓW POLSKICH
ZMARŁYCH W IMPERIUM OSMANSKIM I BY NIE
MIESZALI SIĘ DO SPRAW POMIĘDZY NIMI SAMYMI**

~17.07.1568~

Osmanlı Ülkesinde Bulunan Sancakbeylerine ve Kadılara

Leh Krali'nın İstanbul'da olan Elçisi¹ Dergâh-ı Muallâ'mıza arzuhâl sunarak; Leh uyruklu bezirgânlardan veya onların hizmetkârlarından birisi Osmanlı ülkesinde öldüğünde Beytülmal görevlilerinin iki devlet arasındaki antlaşmaya aykırı olarak bunların geride kalan mal ve eşyalarına müdahale ettiklerini bildirip bunun önlenmesi için tarafımızdan ferman çıkarılması talebinde bulunmuştur. **Buyurdum ki:**

Bu emrim size ulaştığında, Leh uyruklu bezirgânlardan veya onların hizmetkârlarından birisi bizim ülkemizde ölürse geride kalan mal ve eşyalarına Beytülmal görevlileri karışmasınlar; sadece para veya eşya, kalan her ne ise bunları eksiksiz olarak yazıp sicile geçirip sicil suretleri ile birlikte kervanbaşlarına teslim etsinler. Sizler de hiç kimsenin aramızdaki antlaşmaya aykırı iş yapmasına izin vermeyiniz.

Aynı şekilde Leh uyrukluların kendi aralarında kavga ve anlaşmazlık çıktığında da bunu kendi kervanbaşları yatıştırsın; subaşılar karışmasın. Sizler de başkalarının dışarıdan olaya karışmasına izin vermeyiniz.

Do Sandzakbejów i Kadich w Imperium Osmańskim

Posel Króla Polskiego [Piotr Zborowski] w Stambule przekazał, że w przypadku zgonu w Imperium Osmańskim jakiegokolwiek kupca polskiego bądź jakiegokolwiek z ich pomocników, urzędnicy skarbu państwa, w sprzeczności z porozumieniem pomiędzy naszymi dwoma państwami, zajmują towary i rzeczy, jakie pozostały po [zmarłych], i zwrócił się do dworu osmańskiego z prośbą, byśmy wydali rozkaz mający na celu zapobieżenie tego typu postępowaniu. Nakazuję więc:

Gdy rozkaz ten dotrze do was: niech urzędnicy skarbu państwa nie mieszają się do towarów i rzeczy pozostałych po śmierci jakiegokolwiek kupca polskiego lub jakiegokolwiek z ich pomocników, lecz niech jedynie spiszą bez jakichkolwiek braków pieniądze i rzeczy, wszystko, co po nich pozostało, niech wprowadzą do rejestrów, i niech przekażą je wraz z odpisami rejestrów przewodnikom karawany. I nie przyzwalaj, by ktokolwiek uczynił coś niezgodnego z porozumieniem pomiędzy nami.

Podobnie też: w przypadku sporów i nieporozumień pomiędzy obywatelami Polskimi, niech łagodzą je przewodnicy karawan, a stróże miejscy niechaj się w nie w ogóle nie mieszają. Wy też nie dawajcie swego przyzwolenia, by do sprawy mieszały się jakiegokolwiek osoby z zewnątrz.

¹ Piotr Zborowski.

2

1570

aber nie willkürlich

Israhim buch münterschen
a namssig thumart etc. Jago
Giesst: milch: Lapp: lunt: etc.

SADRAZAM SOKOLLU MEHMED PAŞA
TARAFINDAN LEHİSTAN KRALI II. ZYGMUNT
AUGUST'A GÖNDERİLEN MEKTUP¹

LIST SOKOLLU MEHMEDA PASZY, WIELKIEGO
WEZYRA TURECKIEGO, DO ZYGMUNTA AUGUSTA,
KRÓLA POLSKIEGO¹

~14.06.1570~

¹ Bu mektup Osmanlı Sultanı'nın Baştercümanı İbrahim Bey (*Joachim Strasz*) tarafından Lehçe'ye tercüme edilmiştir. Osmanlılar Türk esaretine düştükten sonra İslam'ı kabul etmiş Leh asıllılardan tercüman olarak yararlanırdı. İslamı kabul ettikten sonra İbrahim Bey adını alan *Joachim Strasz* da bunların en ünlüsüdür. Yıllarca tercüman olarak çalıştıktan sonra mesleğinde ilerleyerek Osmanlı Sarayının Baştercümanlığına getirildi. Leh kralına Osmanlı sultanları ve devlet erkânı tarafından yazılan name ve mektuplar, Osmanlı sarayında tanzim edilerek Lehçe tercümeleriyle beraber gönderilirdi. İbrahim Bey (*Strasz*) 1564 ve 1569 yıllarında olmak üzere Lehistan'a iki defa elçi olarak gönderilmiş ve o dönemde dünyanın en güçlü hükümdarlarından biri olan Osmanlı sultanının elçisine layık muhteşem törenlerle karşılanmıştı. Lehistan ve Hristiyan bakış açısından bakıldığında "dönek" sayılsa da hiç kimse onu rencide etmezdi. (*Michał Kulecki*)

¹ Przekład na język polski tego listu został sporządzony przez İbrahima Beja [Joachima Strasza] najwyższego tłumacza sultana tureckiego. Dwór turecki niejednokrotnie korzystał z usług tłumaczy Polaków, którzy znaleźli się w niewoli tureckiej i przyjęli wiarę muzułmańską. Najbardziej znanym z nich był porwany zapewne w początkach XVI w. Joachim Strasz. Po przejściu na islam stał się İbrahimem begiem i przez wiele lat pracował jako tłumacz. Stopniowo awansował, zostając ostatecznie głównym tłumaczem dworu osmańskiego. W czasach jego aktywności napływające na polski dwór królewski listy od sultanów i najwyższych urzędników tureckich były zaopatrzone w sporządzone już w kancelarii sultańskiej przekłady na język polski. Strasz dwukrotnie (1564 i 1569) posłował do Polski, gdzie przyjmowano go z honorami należnymi przedstawicielowi sultana, jednego z najpotężniejszych monarchów świata. Nikomu nie przeszkadzało, że z polskiego i chrześcijańskiego punktu widzenia Strasz był renegatem. (*Michał Kulecki*)

[illegible][illegible][illegible]

LEH KRALLIĞI'NA GETİRİLEN FRANSA KRALI'NIN KARDEŞİ HENRIK¹ KRAL'IN, BİR AN ÖNCE LEHİSTAN'A GİTMESİNE DAİR NÂME-İ HÜMÂYÛN

LIST SUŁTAŃSKI, BY KRÓŁ HENRYK, BRAT KRÓŁA FRANCJI, WYBRANY NA TRON POLSKI, UDAŁ SIĘ JAK NAJSZYBCIEJ DO POLSKI

~05.07.1573~

Fransa Kralı'nın Kardeşı Olup Leh Krallığı'na Getirilen Henrik Kral'a

Yüce Kapımıza öteden beri sadakatle bağlı bulunan kardeşiniz Fransa Kralı, Elçisi vasıtasıyla, bize sadakatle bağlı olan Leh Kralı'nın öldüğünü bildirip orada kral olmaya uygun ve layık kimse bulunmadığından sizin Leh Kralı olmanızı bizden istemiş idi.

Gerek Fransa Kralı olan kardeşinizin gerekse sizin bize karşı içten bağlılığınızdan dolayı kardeşinizin bu yöndeki isteğini kabul ettik. Zaten hem ülkemizin komşusu olan hem de Devletimizin himayesi altında bulunan Leh halkı da Krallarının öldüğünü, kimi kral seçecekleri hususunda bizim ferمانımızı beklediklerini bildirdiklerinden, kendilerine ferمانımız gönderilerek Krallığa sizi getirmeleri yönünde tembihte bulunulmuştu. Onlar da buna olumlu yaklaşıtlarından hicri 981 senesinin Muharrem ayı ortalarında bize tekrar yazı gönderip sizi Krallığa kabul ettiklerini, ancak etraftaki kralların her birinin kendi oğullarını kral yaptırmak amacıyla asker topladıklarını, birtakım bozguncu fikirlerle meşgul olduklarını ve bu hususta ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını bildirmişlerdir. Biz de bunun üzerine, yeri göğü yaradan yüce Allah'ın sonsuz yardımıyla sizi Leh ülkesine kral tayin ettik ve siz hazırlıklarınızı yapıp o tarafa ulaşınca kadar Leh ülkesinin düşman saldırılarından korunması için Tatar askerleriyle birlikte hazır olması hususunda Kırım Hanı Devlet Giray Han'a nâme-i hümayûn; aynı şekilde askerleriyle birlikte hazır hâlde bulunmaları için bizim sancakbeylerimize de emirler gönderdik. Böylece Leh ülkesine yönelik düşman saldırısına karşı gerekli tedbirler alınmıştır. Şayet siz hazırlıklarınızı tamamlayıp Leh ülkesine geleceğiniz zaman herhangi bir zorluk ve sıkıntı yaşanacak olur ise doğrudan bizim tarafımıza gönderilmeniz hususunda da Kardeşinize nâme-i hümayûnumuz gönderilmiştir.

Bu nâme-i hümayûnumuz size ulaştığında, hazırlıklarınızı bir an önce tamamlamak hususunda elinizden gelen çabayı göstermeniz gerektiğini, şayet o taraftan Leh ülkesine gitmeniz mümkün olmazsa yüce Eşiğimiz tarafına geldiğiniz takdirde bize olan bağlılığınız sebebiyle, uygun olan yoldan sizi kral olacağınız ülkeye ulaştıracağımızı, bu konuda hızlı ve acele hareket etmenizi, hiçbir şekilde gecikmenizi ve beklemenizi uygun görmediğimizi ifade ederiz.

¹ Kral Henry de Valois.

Do Króla Henryka brata Króla Francji, wybranego na tron Polski

Brat wasz Król Francji, związany od wieków z Wielką Portą uczuciem wierności, za pośrednictwem swego wysłannika, powiadomił nas o zgonie wiernego nam Króla Polskiego, a że nie ma tam nikogo, kto by nadawał się i był godnym bycia królem, poprosił nas, byście to wy zostali Królem Polskim.

Ze względu na wierność tak waszego brata Króla Francji, jak też wasze głębokie przywiązanie do nas, zaakceptowaliśmy prośbę waszego brata. Ponieważ naród polski, który przecież jest sąsiadem naszego państwa, a nadto znajduje się też pod opieką naszego państwa, powiadomił nas o śmierci swego króla i oczekuje od nas dyspozycji w sprawie, kogo mają wybrać na króla, przesłaliśmy im nasz rozkaz i nakazaliśmy, by to was osadzono na tronie królewskim. Ponieważ okazali oni wobec powyższego swe zadowolenie, ponownie w połowie miesiąca Muharrem roku Hidżry 981 przesłali do nas list, w którym piszą, że zgadzają się na osadzenie was na tronie, jednakże królowie z sąsiednich państw, z których każdy chciałby uczynić królem swego syna, rozpoczęli gromadzenie żołnierzy, w głowach ich zagnieżdżyło się szereg szkodliwych pomysłów i czynią w tej sprawie wszystko, co w ich mocy. Wobec tego my, z nieskończoną pomocą pana nieba i ziemi, wszechmocnego Allacha, naznaczyliśmy was królem Polskim, i wysłaliśmy do Chana Krymu Geraja list sułtański, by był w gotowości ze swymi żołnierzami tatarskimi dla zapewnienia ochrony Polski przed napadami wroga, jak też nakazaliśmy naszym sandżakbejom, by ich żołnierze pozostawali w gotowości, aż do czasu, gdy zakończycie przygotowania i przyjedziecie w tamte strony. I tak podjęliśmy niezbędne środki, by uchronić państwo Polskie przed wrogimi zamiarami. Wysłaliśmy też list do waszego brata, że jeśli byście, po zakończeniu przygotowań, po przybyciu do Polski napotkali się z jakimikolwiek trudnościami i niewygodami, macie zostać odesłani bezpośrednio do nas.

Gdy list ten dotrze do waszych rąk, wiedźcie, że macie czynić wszystko, co w waszej mocy, by jak najszybciej ukończyć przygotowania i jeśli było by rzeczą niemożliwą, byście udali się do Polski stamtąd, to jeśli przybylibyście w nasze progi, to gwoli związków między nami, pomożemy wam dotrzeć do kraju, którego macie być królem, najbardziej odpowiednią drogą; oczekujemy, że w sprawie tej będziecie działać bez ociągania się, gdyż nie uznamy za właściwe jakiejkolwiek opóźnienie i zwleknięcie.

[illegible]

معه كذا بكبرية وقاضية وفوزة من كل ما لا يورث بمصر وولته ولولته لوقاة الكونج وارب
مشرق اولوب حصاره خيرة معطس اولوب وحق اعلم اولوب حق وركه حلال وحقه
معطس اوقاف ووزن من ايسر وقوة اولوفش اوقاف ووزن من ايسر نفسهم اولوب من
سورج وهدو وبلقش بوياع ايجام الملبوس في اولوف اوقاف ووزن قراره منق اولوب من ايسر
قرار اولوف اوقاف منق اولوب وناظر اولوب ووزن من ايسر وقوة ايسر ووزن من ايسر
البروزة نفسهم اولوب من قرار اولوف ايسر من قرار اولوب من قرار اولوب
من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب
اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب
كعبه اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب
وبالجملة اوقاف اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب
من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب
قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب
الابو من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب
الابو من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب من قرار اولوب

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

DİNÎ AMAÇLA KUDÜS'E GİDECEK OLAN
LEHİSTANLI KADINA VE BERABERİNDEKİLERE
KİMSENİN HAKSIZ YERE MÜDAHALE
ETTİRİLMEMESİNE DAİR YOL ÜZERİNDEKİ TÜM
KAZA KADILARINA EMİR

ROZKAZ DO KADICH WSZYSTKICH OKRĘGÓW
POŁOŻNYCH NA TRASIE PODRÓŻY KOBIET I OSÓB
IM TOWARZYSZĄCYM UDAJĄCYM SIĘ Z POLSKI
DO JEROZOLIMY W CELACH RELIGIJNYCH, BY NIE
DOPUSZCZANO SIĘ WOBEC NICH BEZPRAWNYCH
DZIAŁAŃ

~13.08.1573~

*Kudüs-i Şerif'e Varıncaya Kadar Yol Üzerinde Bulunan
Kazaların Kadılarına*

Leh ülkesinden Aksabet Vasil kızı Armeni isimli kadın Kudüs-i Şerif'e gidip dinî amaçlı olarak orada kalmasına izin verilmesi ve gerek yollarda, gerek Kudüs-i Şerif'te kimsenin kanun ve hukuka aykırı olarak kendisine, cariyesi Kahna'ya, hizmetkârı Ağsa'ya ve yanındaki Krzysztof ve Merd isimli kişilere müdahale etmemesi hususunda kendisine bir ferman verilmesi talebinde bulunmuştur. **Buyurdum ki:**

Adı geçen kadın herhangi birinizin kazasına geldiğinde kimsenin kendisine, hizmetkârına, cariyesine, eşya ve hayvanlarına hukuka ve kanunlara aykırı olarak karışmasına, sataşmasına izin vermeyip engel olasınız; dinlemeyenleri bildiresiniz.

*Do Kadich okręgów znajdujących się na trasie
podróży do Jerozolimy*

Córka Aksabet Vasil z Polski imieniem Armeni, która zamierza odbyć w celach religijnych podróż do Jerozolimy i pozostać tam, zwróciła się z prośbą o wydanie rozkazu, by nikt, ani na drogach ani w Świętym Mieście Jerozolimie, nie dopuszczał się wobec niej samej, jej służebnicy imieniem Kahna, służki Aksy oraz towarzyszącym jej osobom o imionach Krzysztof i Merd jakichkolwiek bezprawnych działań. Nakazuję więc:

Gdy wspomniana z imienia kobieta przybędzie do jakiegokolwiek z waszych okręgów, nie dawajcie przyzwolenia na podejmowanie jakichkolwiek bezprawnych i niezgodnych z prawem działań wobec niej samej, jej służebnicy i służki, jej rzeczy i zwierząt, macie temu zapobiegać i powiadomić o tych, którzy tego nie usłuchają.

ایستاد سید محمد علی خان که در این کتاب
سود است و در این کتاب که در این کتاب
که در این کتاب که در این کتاب
که در این کتاب که در این کتاب

۹۹۹
که در این کتاب که در این کتاب
که در این کتاب که در این کتاب
که در این کتاب که در این کتاب

۹۹۹
که در این کتاب که در این کتاب
که در این کتاب که در این کتاب
که در این کتاب که در این کتاب

۹۹۹
که در این کتاب که در این کتاب
که در این کتاب که در این کتاب
که در این کتاب که در این کتاب

**LEH BEYLERİNİN İSTEK VE ŞARTLARININ UYGUN
OLMASI DURUMUNDA LEH KRALLIĞI'NI KABUL
EDEBİLECEĞİNE DAİR ERDEL VOYVODASI'NA¹
NÂME-İ HÜMÂYÛN**

**LIST DO WOJEWODY TRANSYLWANII [STEFANA
BATOREGO], BY MÓGL PRZYJĄĆ KORONĘ POLSKĄ,
O ILE ŻĄDANIA I WARUNKI PANÓW POLSKICH
BĘDĄ ODPOWIEDNIE**

~22.01.1576~

Erdel Voyvodası'na

Gönderdiğin mektupta; Leh Krallığı konusunda Leh beylerinin ikiye ayrıldığını, bir kısmının seni, diğer kısmının ise Nemçe Kralı'nın oğlunu istediklerini, Nemçe Kralı'nın askeri güç kullanarak zorla oğlunu kral yapma sevdasında olduğunu, Moskov Kralı'nın da Nemçe Kralı ile birlikte hareket ettiğini, Leh beylerinden dördünün sana gelmek üzere olduklarını, bu hususta benim emrimi beklemekte olduğunu, bu sebeple Kırım Hanı'nın Moskov ülkesine gazaya çıkıp Vezir Mustafa Paşa'nın da askerini toplayıp hazır hâlde beklemesini ve bunların dışında daha başka hususları bildirmişsin.

Leh Krallığı konusunda daha önce Leh beylerine emir gönderilerek dışarıdan kral atanmasına rızamızın bulunmadığını bildirmiş ve seni veya içlerinden uygun gördükleri birini kral yapmalarını istemiş idik.

Şimdi; Leh beyleri seni kral yapmak üzere yanına geldiklerinde şayet yerine getirilebilecek isteklerde bulunur, aykırı şartlar ileri sürmezlerse bunları bizim tarafımıza bildirsin. Şayet bizden cevap gelinceye kadar beklediğin takdirde fırsatın kaçırılma ihtimali varsa ve önerdikleri şartlar da antlaşmaya aykırı değilse senin bunları bize bildirdikten hemen sonra beklemeden Leh ülkesine gidip kral olman uygundur.

Ancak Budun Muhafızı olan Vezirim Mustafa Paşa gönderdiği mektupta; Koca Kral'ın bir-iki yıldır memleketinin Beç'den içerideki bölgelerinde olduğunu, şu sıralarda da hersekler ve birçok tüfekli ve piyade askerle Beç'e geldiğini, bir herseği 8-9 bin adamla Hırvat ülkesine, bölük bölük binlerce askeri de diğer sınır bölgelerine göndererek oralardaki kalelere dağıttığını, Lazar isimli hilekâr adamını 12.000 asker ile Beç'e yakın bir yerde harbe hazır hâlde beklettiğini, bu hazırlıklara göre niyetinin ya oğlu Covan'ı Leh Krallığına getirmek veya Erdel'e saldırmak olduğunu bildirmiştir. Bunun üzerine bizim tarafımızdan Kırım Hanı'na Moskov ülkesine gazaya çıkma emri verilmiş ve o da 200.000 Tatar askeriyle bunun için hazır beklemektedir. Vezirim Mustafa Paşa da aynı şekilde Budun'daki sancakbeyleri, Tımişvar Beylerbeyi ve sancakbeyleri ve akıncılarla birlikte savaşa hazır hâlde beklemektedir. Kendisine şayet Nemçe Kralı antlaşmayı bozup Leh ülkesine

Do Wojewody Transylwanii

W nadesłanym liście napisałeś o paru sprawach, a wśród nich i o tym, że panowie polscy podzielili się na dwie frakcje w kwestii wyboru króla polskiego: część z nich chciałaby widzieć Ciebie, inni zaś – syna Króla Niemiec, który ma zamiar uczynić swego syna królem przy pomocy siły zbrojnej, że Król z Moskwy współdziała w tym z Królem Niemiec, że czterech z panów polskich ma przybyć do Ciebie i oczekiwać w tej sprawie mego rozkazu, jak też, że ponadto w związku z tym Chan Krymu wyruszył na świętą wojnę do państwa moskiewskiego, a wezyr Mustafa Pasza zgromadził żołnierzy i pozostaje w oczekiwaniu.

W kwestii korony polskiej już wcześniej przesłaliśmy panom polskim rozkaz, w którym powiadomiliśmy, że nie zgadzamy się na króla z zewnątrz i zażądaliśmy, by uczynili królem Ciebie bądź kogoś odpowiedniego spośród was.

Obecnie więc, jeśli panowie polscy przybędą do Ciebie, by uczynić Cię królem, postawią warunki, które będą możliwe do spełnienia i nie wysuną żądań przeciwnych, powiadom nas o tym. Jeśliby zaś, czekając na odpowiedź od nas, mógłbyś utracić tę szansę, a postawione przez nich warunki nie będą sprzeczne z porozumieniem, to właściwym było by, byś natychmiast po przekazaniu nam tego, nie zwlekając, udał się do Polski i został królem.

Jednakże Wezyr Mustafa Pasza – Dowódca Twierdzy Budun w nadesłanym liście powiadomił nas, że Wielmożny Król od jednego - dwóch lat przebywa w jednym z okręgów kraju, w Wiedniu, obecnie też przybyli do Wiednia, piechota i żołnierze zbrojni w strzelby, jednego z Hercegowin wraz z 8-9 tysiącami ludzi wysłał do Chorwacji, wiele oddziałów w liczbie tysięcy żołnierzy do innych obszarów przygranicznych, gdzie dokonali spustoszenia tamtejszych twierdz, że na jego polecenie podstępny osobnik imieniem Lazar wraz z 12.000 żołnierzy oczekuje w stanie gotowości do walki gdzieś tam w pobliżu Wiednia, tak że biorąc pod uwagę te przygotowania, zamiarem jego jest bądź wprowadzenie na tron polski swego syna Jana (Covana) bądź dokonanie napaści na Transylwanię. W tej sytuacji wydaliśmy Chanowi Krymu rozkaz wyruszenia na wojnę na ziemię moskiewskie, tak że oczekuje on z 200.000 żołnierzy tatarskimi.

¹ Voyvoda Stefan Batory.

veya Erdel'e saldırarak olursa üzerine varması emredilmiştir. Nemçe Kralı'na da Leh ülkesine antlaşmalara aykırı olarak müdahale etmeyip el çekmesi hususunda nâme-i hümayûnu-muz gönderilmiştir.

Fakat bütün bunlar olup biterken, neden sen Nemçe ülkesinde işe yarar casuslar bulundurup bunları öğrenip bize bildirmezsin?.. **Buyurdum ki:**

Bu emrim sana ulaştığında; söz konusu Leh beyleri gelip seni isterlerse sen onlarla birlikte gidesin ve onların şartlarının ve cevaplarının ne olduğunu bize bildirsin. Ayrıca senin yerine Erdel Voyvodalığı'na Erdel beylerinden kimin münasip olduğunu, Erdel halkının senin Kardeşini Voyvodalığa kabul edip etmeyeceğini, bütün Erdel beylerinin ve ileri gelenlerinin kimi kabul edeceğini de bildirsin. Bekeş Gaspar dışında kimi münasip görürlerse bildirsin ki, ona göre bir tayin yapılsın.

Sen Leh ülkesine gittiğinde şayet Nemçelilerin Erdel'e saldırıp istila etme fikri veya Nemçe Kralı'nın kendi oğlunu zorla Leh Kralı yapma isteği varsa Vezirim Mustafa Paşa ile haberleşerek en uygun hareket tarzını belirleyesiniz ve daha sonra da bunların defedilmeleri için elden gelen gayreti gösteresiniz.

Bundan sonra da Nemçe ve Leh ülkelerine işe yarar casuslar gönderme konusunda ihmalkârlık yapmayıp oraların durumlarını öğrenerek ona göre hazırlık yapasın ve bu bilgileri gecikmeden bize de arz edesin.

Bir de, Kırım Hanı'nın Leh ülkesine saldırmamasını istemişsin. Şayet Lehliler eskiden beri vermekte oldukları vergilerini öderlerse Kırım Hanı onları rahatsız etmez.

Wezyr nasz Mustafa Pasza również w stanie gotowości do wojny oczekuje wraz z sadzakbejami z Budun, panami i sandzakbejami z Timisoary i z swymi żołnierzami. Tak więc wydano rozkaz, by - jeśli Król Niemiec pogwałcił porozumienie i dopuścił się napadu na Państwo Polskie lub Transylwanię - wystąpić przeciwko niemu. Do Króla Niemiec też został wysłany list Padyszacha na wypadek, gdyby się podjął działań przeciwko Polsce wbrew porozumieniu i by odstąpił od nich.

Jednakże, gdy to wszystko się dzieje, dlaczego nie przekazałeś do naszej wiadomości, że znalazłeś w kraju niemieckim mogących się przydać szpiegów. Nakazuję więc:

Gdy rozkaz ten dotrze do Twoich rąk: jeśli wspomniani polscy panowie przyjdą do Ciebie i zechcą Ciebie, masz pójść wraz z nimi i przekazać nam jakie są ich warunki i odpowiedzi. Oprócz tego, masz powiadomić, kto spośród panów w Transylwanii odpowiednim jest na Wojewodę Transylwanii, czy lud Transylwanii zaakceptuje Twego brata jako wojewodę i kogo mogą zaakceptować panowie i wielmożowie z Transylwanii. Powiadom, kogo – prócz Gaspara Bekesz - uznają za odpowiednią osobę, a nominacja zostanie dokonana podług tego.

Gdy udasz się do Polski, to - jeśli ludność Niemiec zamierza dokonać najazdu i zajęcia Transylwanii, bądź Król Niemiec zamierza na siłę uczynić swego syna królem polskim – masz, w porozumieniu z Wezyrem Mustafą Paszą, określić najbardziej odpowiedni sposób działania, a następnie uczynić wszystko, co w Twej mocy, by zniweczyć te zamiary.

Następnie też nie zaniedbaj wysłania do Polski i Niemiec sprawnych szpiegów, tak by podjąć przygotowania odpowiednio do tego, czego oni się tam dowiedzą, jak też niezwłocznie przekaż nam te informacje.

Jednocześnie zażądałeś, by Chan Krymu nie dokonywał na napaści na ziemie Polski. Jeśli Polacy nadal będą płacić podatki, jak czynią to od dawna, to Chan Krymu nie będzie ich niepokoić.

لا سكه سله بنگين اردو بخير طبع ليرين استيله درك كارت زولور و باغ و دله اوغلن حراز اوله
سود استيله ديس شاره اوله بولور و جود سوز اولور و دله اوغلن حراز اوله اوغلن حراز اوله
بلي خويده و دله اوغلن حراز اوله اوغلن حراز اوله اوغلن حراز اوله اوغلن حراز اوله
كوتك و دله اوغلن حراز اوله اوغلن حراز اوله اوغلن حراز اوله اوغلن حراز اوله
اين حراز اوله اوغلن حراز اوله اوغلن حراز اوله اوغلن حراز اوله اوغلن حراز اوله

[illegible][illegible][illegible]

نوعیت و احوال ۲۱

۴۹۶
انواع ووصف الکندر و یونجه کاکا حال عارض قدیه او تر نشسته و سعالش نشسته ارسل الیه کلمه و کلمه
خواجه و قتیق ایدین سمانه ارسل الیه ایدین ایدین سیر حرقه و صعدا و لافوقه صمد بوتانده نشسته
مجلد المسانده اوانه غبوقه و قتیق صمد عارض قدیه او نشسته ارسل الیه کلمه و کلمه خواجه
و قتیق و صمد کلمه کلمه لایحه کونه یا بنوا ایدین سیر و قتیق ایدین ارسل الیه طبعین غرق و باقیه و قدر
ایطین

ابلیس
صورتی که در آن زمان از او خلق شده و از حضرت
نوح علیه السلام گرفته و از او به ارادت می بردند

[illegible]

**LEH BEYLERİNİN KRALLARINI KENDİ ARALARINDA
SEÇMESİ GEREKTİĞİ, AVUSTURYALILARIN
OSMANLI DEVLETİ İLE DOSTLUKLARINI
SÜRDÜRMEK İSTİYORLARSA LEHİSTAN İŞLERİNE
KARIŞMAMALARI İÇAP EDECEĞİNE DAİR
AVUSTURYA KRALI'NA¹ NÂME-İ HÜMÂYÛN**

~22.01.1576~

Beç Krah'na yazılacak nâme-i hümayûnun suretidir.

Sizin de bildiğiniz üzere Leh beyleri ve kralları eskiden beri bizim atalarımızla barış ve dostluk içerisinde olmuş, Leh halkı da bizim himayemizde bulunagelmıştır. Ancak Allah'ın takdiri ile Leh Kralı vefat ettiğinde geride kendi yerine geçecek oğlu kalmadığından Leh tarafının da rızası ile bizimle dostluk üzere bulunan Fransa Kralı'nın Kardeşi, Leh ülkesine kral olarak atanmış; ancak daha sonra kendisinin bundan vazgeçip ülkesine dönmesi üzerine Leh ülkesi kralsız kalmış idi. Birkaç yıldır Leh halkı bizim himayemizde gayet mutlu bir şekilde hayatlarını sürdürmüşlerdir. Osmanlı tahtına zatının geçmesi üzerine Leh beyleri bize adamlar ve mühürlü mektuplar göndererek münasip gördüğümüz birini kral seçmek için bizden izin istemişler idi. Bunun üzerine biz de, Osmanlı Devleti'ne sadık ve bağlı olanlardan birkaç kimse veya kendi içlerinden dilediklerini kendi usullerine göre kral seçmeleri için izin verdiğimiz bir fermanla kendilerine bildirmiş idik.

Ancak şu anda Moskov Kralı'nın ve sizin asker toplayıp zorla oğullarınızı Leh Kralı yapmak istediğiniz işitilmektedir. Şayet böyle bir durum var ise bu münasip değildir. Zaten Moskov Kralı'nın bize itaat ettiği yoktur ve daima sınır bölgelerindeki adamlarıyla Kırım Hanı Devlet Giray Han ve bizim bazı sancakbeylerimiz fırsat düştükçe savaşmaktadırlar. Ancak sizinle atalarımız barış içerisinde olmuş ve yakın zamanda da aramızdaki barış antlaşması yenilenmiştir. Hâl böyle iken sizin antlaşmaya aykırı olarak Leh ülkesine saldırmanız kabul edilemez.

Bu nâme-i hümayûnumuz size ulaştığında şunu bilmenizi isteriz ki, şayet böyle bir durum varsa siz aradaki antlaşmaya aykırı olarak Leh ülkesine saldırırmamalısınız, Leh beyleri kendi krallarını kendi usulleri ile seçmelidir. Ayrıca Moskov Kralı'nın da Leh ülkesine saldıracağı işitildiğinden Kırım Hanı'na Moskov Kralı'nın üstüne varmasını bildirdik; o da 200.000 askerle bunun için hazır hâlde beklemektedir. Şayet Leh tarafına bir saldırı gerçekleşirse Allah'ın yardımıyla haklarından gelinecektir.

Şayet sizin tarafınızdan da antlaşmaya uyulmayıp Leh ülkesine veya Erdel'e asker gönderilecek olur ise bunun engellenmesi için Vezirimiz Mustafa Paşa'ya, Budun ve Rumeli'deki sancakbeyleri ve akıncı taifesiyle, Tımsıvar Beylerbeyi de aynı şekilde kendi sancakbeyleri ile hazır hâlde bulunması için emir gönderilmiştir.

Leh beyleri hiçbir zaman bizim emrimize karşı gelmemiş itaat ve bağlılık içerisinde olmuşlardır. Aynı şekilde Erdel halkı da bizim vergi veren halkımız olduğu gibi ülkeleri de bizim ülkemizin bir parçası hükmündedir. Şayet siz bizimle barış içerisinde olmaktan hoşnut iseniz o tarafa herhangi bir müdahalede bulunulmamalıdır ki, onlar da bizim sayemizde mutlu ve huzurlu olsunlar.

¹ Kral II. Maximilian.

**LIST SUŁTAŃSKI DO KRÓŁA AUSTRII, BY
AUSTRIACY, JEŚLI NADAL CHCĄ PRZYJAZNYCH
STOSUNKÓW MIĘDZY AUSTRIĄ I IMPERIUM
OSMAŃSKIM, NIE MIESZALI SIĘ DO SPRAW
POLSKICH, BOWIEM KONIECZNYM JEST, BY
PANOWIE POLSCY SAMI WYBRALI SWEGO KRÓŁA**

Odpis listu Padyszacha do Króla Austrii

Jak i Wam jest wiadomym, panowie i królowie polscy od wieków żyli z naszymi przodkami w pokoju i przyjaźni, a naród polski pozostawał cały czas pod naszą opieką. Jednakże wraz ze zgonem – z woli Allacha – króla polskiego, który nie pozostawił po sobie mogącego zastąpić go syna, za przyzwoleniem narodu polskiego oraz naszego, na króla Państwa Polskiego wyznaczony został brat pozostającego z nami w przyjaźni króla francuskiego. Jednakże później sam z tego zrezygnował i powrócił do swego kraju, tak że naród polski pozostał bez króla. Przez szereg lat naród polski wiodł całkiem szczęśliwie życie pod naszą ochroną. W związku z wstąpieniem naszej wysokości na tron Imperium Osmańskiego panowie polscy wysłali do nas swych ludzi wraz z opieczetowanymi kopertami, prosząc nas o zgodę na wybór na króla osobę, którą my uznamy za odpowiednią. Wobec tego przekazaliśmy im naszym dekretem, że zgadzamy się, by wybrali króla kogoś spośród wiernych i oddanych Imperium Osmańskiemu bądź spośród siebie, zgodnie ze swymi zasadami.

Jednakże obecnie słyszy się, że wraz z Królem Moskwy zebraliście żołnierzy chcąc na siłę uczynić królem waszego syna. Jeśli w rzeczywistości tak jest, nie jest to właściwe. Wiadomo, że Król Moskwy nie jest tym, który by nas słuchał, ciągle bowiem ludzie jego z terenów przygranicznych, gdy tylko nadarzy się okazja, toczą walki z Chanem Krymu Girajem oraz niektórymi naszymi sandzakbejami. Nasi ojcowie żyli z Wami w przyjaźni, a w nie tak dawnym czasie została też odnowiona umowa pokojowa między nami. W tej sytuacji napadnięcie przez was na Polskę, co jest niezgodne umową, jest nie do zaakceptowania.

Gdy list ten dotrze do Waszych rąk: chcemy, byście wiedzieli, żebyście nie napadali na Polskę, co jest sprzeczne z umową, i aby panowie polscy wybrali króla według własnych zasad. Poza tym, ponieważ słyszy się, że Król Moskwy również zamierza dokonać napaści na Polskę, powiadomiliśmy Chana Krymu, by wystąpił przeciwko Królowi Moskwy. Tak że jest on teraz w stanie gotowości ze swymi 200.000 żołnierzami. Jeśli więc dopuści się jakiegokolwiek napaści na Polskę, to z pomocą Allacha zostanie karany.

Na wypadek, gdybyście i Wy nie pozostali wierni porozumieniu i wysłali swych żołnierzy czy to przeciwko Polsce czy też przeciwko Transylwanii, to Wezyrowi Mustafie Paszy wydany został rozkaz, by on sam oraz jego sandzakbejowie pozostawali w gotowości bojowej wespół z sandzakbejami w Budun i Rumeli, z oddziałami bojowymi oraz z panami z Timisoara.

Panowie polscy nigdy nie wystąpili przeciwko naszym rozkazom, zawsze pozostawali nam posłuszni i wierni. Podobnie też ludność Transylwanii jest narodem, który płaci nam podatki, a ich ziemie są częścią naszego państwa. Jeśli więc jesteście zadowoleni z tego, że pozostajecie z nami w pokoju, to nie powinno dojść do jakichkolwiek działań przeciwko tamtym ziemiom, tak by i oni byli dzięki nam szczęśliwi i żyli w spokoju.

LEH KRALI TAYİN EDİLEN ERDEL
VOYVODASI'NIN¹, KRALLIK TAHTINA GEÇMESİ
İÇİN GEREKLİ HER TÜRLÜ TEDBİRİN ALINMASINA
DAİR BOĞDAN VE EFLAK VOYVODALARINA EMİR

ROZKAZ DO WOJEWODÓW WOŁOSZCZYZNY I
MOŁDAWII, BY PODJĘLI WSZELKIEGO RODZAJU
ŚRODKI KONIECZNE DLA OBJĘCIA TRONU PRZEZ
NOMINOWANEGO NA KRÓŁA POLSKI WOJEWODĘ
TRANSYLWANII [STEFANA BATOREGO]

~29.02.1576~

Boğdan Voyvodası'na

Gönderdiğin mektupta; Erdel Voyvodası'nın kral olmak için emrim gereğince Leh ülkesine gitmek üzere olduğunu, ancak Nemçe Kralı onların geçeceği yolları tuttuğu için onun da Boğdan içlerinden gitmek istediğini ve iki sancakbeyinin askerleriyle birlikte Hotin Kalesi yakınında beklemesi gerekliliğini bildirmişsin. Şu duruma göre Erdel Voyvodası'na belirtilen mahalden gitmesi için yol verilmesini ve Leh Krallık merkezine kadar kendisine eşlik etmek üzere yanına yeterli miktarda Boğdan askeri katılmasını emredip **buyurdum ki:**

Bu konu üzerinde önemle durup emrim gereğince, Erdel Voyvodası'na anılan mahalden gitmesi için yol verip yanına yeterli miktarda Boğdan askeri katarak kendisine her türlü yardım ve desteği sağlayasın. Ne zaman yola çıkıp gittiğini ve senin kendisine ne şekilde yardımda bulunup gönderdiğini yazıp bildiresin. Silistre, Niğbolu ve Akkirman sancakbeylerine, arz ettiğin üzere askerleriyle birlikte o bölgeye giderek Erdel Voyvodası Leh Krallık merkezine ulaşip Krallık tahtına oturuncaya kadar hazır hâlde beklemeleri emredilmiştir. Kendilerine o bölgeye vardıklarında yiyecek konusunda sıkıntı çekermeyesin. Eğer Erdel Voyvodası oraya geldiğinde ihtiyaç olur da seni de yanında Leh ülkesine beraber götürmek isterse onunla birlikte Leh Krallık merkezine gidip kendisini Krallığa geçiresin. Bu hususta her türlü gayreti gösteresin. Şayet senin birlikte gitmeni gerektirecek bir durum olmaz ise, sen de anılan sancakbeyleri ile birlikte Hotin Kalesi yakınında askerlerle hazır bekleyesin. Şayet asker talep ederse yanına yeterli miktarda asker katıp gönderesin. Ancak Erdel Voyvodası'nın Krallık merkezine ulaştığı ve düşman tehlikesi kalmadığına dair doğru bilgi geldikten sonra diğer sancakbeyleri gibi sen de o bölgeden kalkıp kendi memleketinin muhafazasına dönesin.

Bu emrin bir sureti Eflak Voyvodası'na da gönderilmiştir.

Do Wojewody Mołdawii

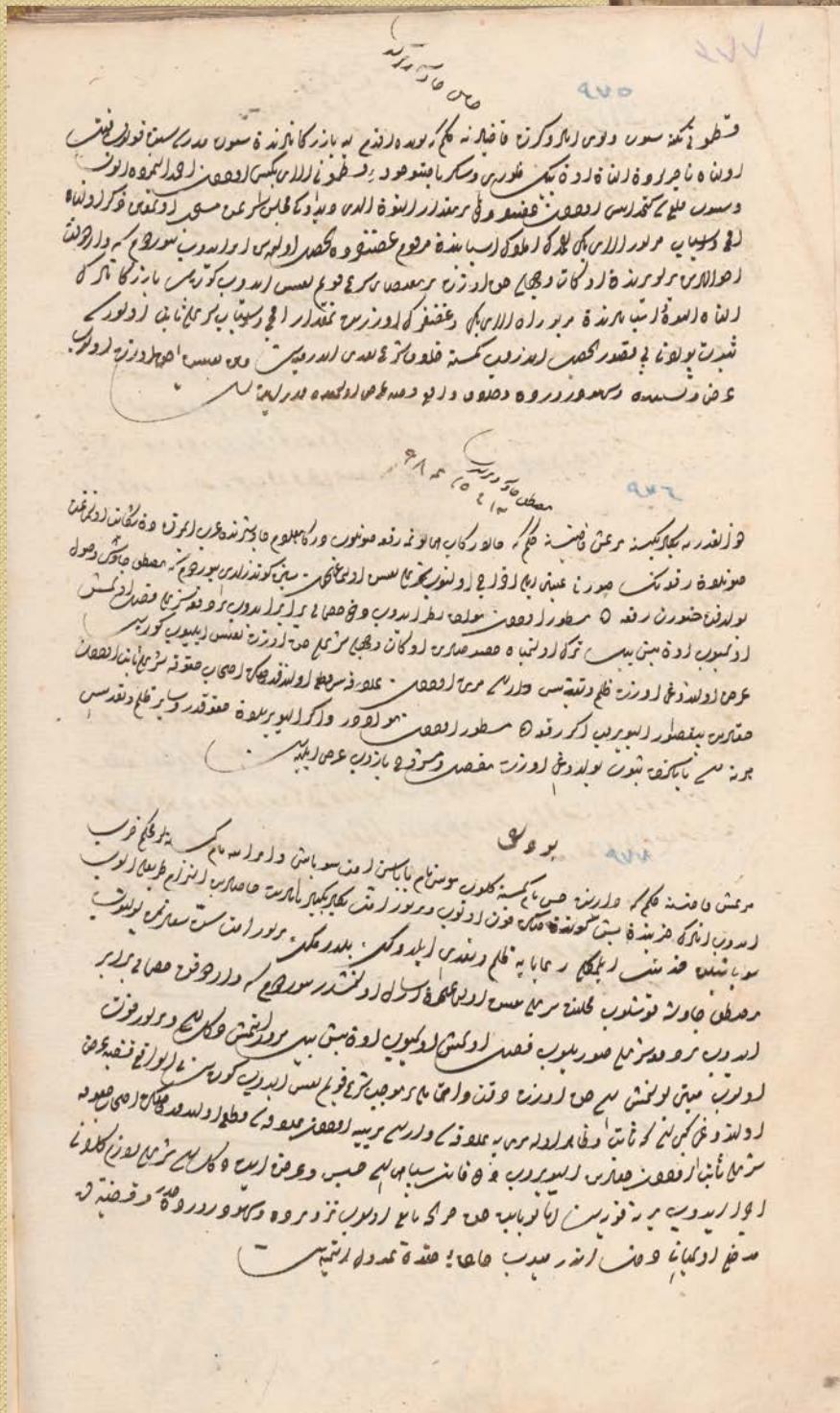
W nadesłanym liście powiadomiłeś, że Wojewoda Transylwanii, zgodnie z moim poleceniem, by został królem, jest w drodze do Polski, lecz ponieważ Król Niemiec panuje nad drogami, którymi ma on podróżować, chciałby przejechać przez Mołdawię, wobec czego czeka teraz wraz z żołnierzami dwóch sandżakbejów w pobliżu twierdzy Chocim. W tej sytuacji wydałem polecenie, by udostępniono Wojewodzie Transylwanii drogi, którymi mógłby podróżować z podanego miejsca, oraz by dołączyli do niego, gwoili towarzyszenia w drodze aż do siedziby królów polskich, żołnierze wołowscy w odpowiedniej liczbie. Nakazałem więc:

Po dokładnym rozważeniu sprawy, zgodnie z moim poleceniem, macie udostępnić Wojewodzie Transylwanii drogi, tak by mógł wyruszyć z wspomnianego miejsca, oraz zapewnić mu wszelkiego rodzaju pomoc i wsparcie poprzez dołączenie do niego żołnierzy mołdawskich w odpowiedniej liczbie. Macie mnie też powiadomić, kiedy wyruszył on w drogę, i jakiego rodzaju pomoc została mu przez was zapewniona. Nakazano też sandżakbejom Silistry, Nikopolu i Akermanu, by udali się wraz ze swymi żołnierzami na tamten teren i oczekiwali w gotowości aż do czasu, gdy Wojewoda Transylwanii dotrze do siedziby królów polskich i osiadzie na królewskim tronie. Gdy dotrą na tamten teren, niech nie uskarżają się na wyżywienie. Jeśli Wojewoda Transylwanii, po przybyciu tam, będzie potrzebował, byś podróżował wraz nim aż do Polski, masz udać się z nim do siedziby królów polskich i osadzić go na tronie. W kwestii tej masz dołożyć wszelkich starań. Jeśli zaś nie zajdą okoliczności, które wymagałyby podróżowania wraz z nim, to wraz z wymienionymi sandżakbejami pozostań razem ze swymi żołnierzami w oczekiwaniu w pobliżu twierdzy Chocim. Jeśli zażąda żołnierzy, oddaj mu ich do dyspozycji w odpowiedniej liczbie. Jednakże po otrzymaniu wiadomości, że Wojewoda Transylwanii dotarł do siedziby królów polskich i nie istnieje już zagrożenie, to – podobnie jak pozostali sandżakbejowie – masz opuścić tamten teren i udać się pod ochronę własnych ziem.

Kopia tego rozkazu została też wystosowana do Wojewody.

¹ Kral Stefan Batory.

**SİNOP'TA ÖLDÜRÜLEN LEH BEZİRGÂNLARIN
PARA VE MALLARININ, BUNLARA EL KOYAN
ŞAHİSLARDAN TAHSİL EDİLMESİNE DAİR
KASTAMONU SANCAKBEYİ İLE SİNOP, BOYABAT
VE GERZE KADILARINA EMİR**

**ROZKAZ DO SANDŹAKBEJA KASTAMONU ORAZ
KADICH SİNOPU, BOYABAT I GERZE, BY ODEBRALI
PIENIĄDZE I TOWARY ZAMORDOWANEGO W
SİNOP KUPCA POLSKIEGO OD OSÓB, KTÓRE JE
ZAJĘŁY**

~12.11.1576~

Kastamonu Beyi'ne, Sinop, Boyabat ve Gerze Kadılarına

Sinop Medresesi'nde konaklarken öldürülen Leh uyruklu bezirgânların 10.000 filori paralarını ve 8 pastav çukalarını Kastamonu Alaybeyi Ahmed'in, bir miktar altınlarını da Sinop Kalesi Kethüdası Gazanfer'in aldığı mahkemede sicile kaydeldiğinden, söz konusu para ve eşyaların Alaybeyi Ahmed'in malından, mülkünden ve adı geçen Gazanfer'den tahsil edilmesini emredip **buyurdum ki:**

Bu emrim size vardığında, bu kişilerin durumlarını iyice ve hakkaniyetle teftiş edesiniz. Teftiş sonucunda Lehli bezirgânların adı geçen Alaybeyi Ahmed ve Gazanfer üzerinde hukuk ne kadar para ve eşyaları sabit olursa eksiksiz olarak tahsil ettiresiniz. Hukuka aykırı olarak kimseye haksızlık ettirmeyesiniz. Teftiş sırasında hakkaniyet üzere hareket edip kasıt, inat, yalancı şahit ve gerçeğe aykırı beyanla iş yapmaktan sakınasınız.

Do Beja Kastamanou, Kadich Sinopu, Boyabat i Gerze

W rejestrach sądowych zapisano, że należące do kupców polskich, którzy zostali zamordowani podczas pobytu w medresie w Sinop, 10.000 florenów i 8 bel materiału zabrał Ahmet - komendant pułku w Kastamonu, a pewną ilość złota – Gazanfer – zastępca dowódcy janczarów z twierdzy w Sinop. Polecając, by z majątku komendanta Ahmeta odebrać wymienione pieniądze i towary, jak też z dóbr Gazanfera, rozkazuje:

Gdy rozkaz ten dotrze do Twych rąk: masz dokładnie i sprawiedliwie zbadać sytuację tych osób i jeśli w wyniku dochodzenia stwierdzisz zgodnie z prawem, że komendant Ahmet i Gazanfer są w posiadaniu pieniędzy i towarów należących do kupców polskich, masz je odebrać w całości. Nie czyń nikomu nieprawości niezgodnie z prawem i podczas dochodzenia działaj sprawiedliwie, unikając nieprawdziwych zeznań, kłamliwych świadków, przymusu.

**SULTAN III. MURAD TARAFINDAN, LEH KRALI
STEFAN BATORY'YE VERİLEN 1577 TARİHLİ
AHİTNAME**

**AHDNAME (AKT PRZMIERNY) SUŁTANA MURADA
III PRZEKAZANY DLA KRÓLA POLSKIEGO STEFANA
BATOREGO W ROKU 1577**

~17.07.1577~

O Allah

**bir, tek, hiçbir varlığa muhtaç olmayan, çok zengin,
zengin kılan, veren ve yardım edendir.**

Kudreti apaçık

ve ismi yüce olan izzet

sahibi Hazret-i Allah'ın sonsuz

yardım ve Peygamberlik göğünün güneşi,

cömertlik burcunun yıldızı, Peygamberler topluluğunun

reisi, doğruların önderi, iki cihanın ögüncü Peygamberimiz

Hazret-i Muhammed Mustafa'mn -Allah O'na salat ve selam

kılsın- çok bereketli mucizeleri ile ve O'nun Dört Arkadaşı'mn
-Allah hepsinden razı olsun- ve bütün Allah dostları ve takva

sahiplerinin mukaddes ruhlarının eşliğiyle.

**ŞAH MURAD
BİN
SELİM ŞAH HAN**

El-muzaffer dâimâ

Ben ki; çağın sultanlarının sultanı, hakanlarının dayanak ve delili, cihanın hükümdarlarına taç veren, her şeyin sahibi ve ihsanı bol olan Allah'ın dünyadaki gölgesi, şehirlerin en şerefli Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere'nin, memleketlerin en mukaddesi Kudüs-i Şerif'in, esenlik yurdu Şam'ın, Mısır, Yemen, San'a, Aden, Diyarbakir, Kürdistan, Erzurum, Gürcistan, Bağdad, Van, Halep, bütün Arabistan, Anadolu, Karaman, Zülkadriye, Rodos adası, Rum, Trablus, Basra ve Şehr-i Zol vilayetlerinin, hükümdarların özlemi olan İstanbul şehrinin, Kıbrıs adasının, Afrika diye bilinen Tunus memleketlerinin, cihad yurdu Cezâyir-i Mağrib, Halkulvad ve Habeş ve Lahsa'nın, diyar ve memleketlerin direği Rumeli, Budun ve Tımışvar vilayetlerinin, Deşt-i Kıpçak iklimlerinin, Akdeniz ve Karadeniz'in, Eflak ve Boğdan'ın, Erdel vilayeti'nin ve bunların emsali daha nice bayındır memleketlerin Sultanı ve Padişahı, Sultan Murad Han oğlu Sultan Mehmed Han oğlu Sultan Bayezid Han oğlu Sultan Selim Han oğlu Sul-

On Allah

**Jedyny, nie pragnący żadnego bytu, bardzo bogaty,
czyniący bogatym i pomagający.**

Z pomocą wszechmocnego,

silnego i wysławianego Allacha,

Muhammeda Mustafy, słońca na niebiosach proroków,

gwiazdy konstelacji odwagi, przywódcy zgromadzenia

proroków, przewodnika prawdy, niech Allah obdarzy go

pokojem, sprawcy cudownych czynów i jego czterech przyjaciół

Ebubekira, Ömera, Osmana i Alego – niech Allah obdarzy

ich swoją łaską.

**SZACH MURADA
SYN
SELIMA SZACHA CHANA**

Zawsze zwycięski

Ja, sułtan sułtanów tego wieku, opora i świadectwo chanatów, ten, który koronuje władców na ziemi, cień wielce szczodrobliwego Allacha na ziemi, sułtan i padyszach najczcigodniejszych ze wszystkich miast Mekki i Medyny, najświętszego ze wszystkich krajów Jerozolimy, źródła radości Damaszk, Egiptu, Jemenu, Sany, Adenu, Diyarbakiru, Kurdystanu, Erzurum, Gruzji, Bagdadu, Vanu, Aleppo, całego Półwyspu Arabskiego, Anatolii, Karamanu, Zulkadriye, Wyspy Rodos, Rumu, Trypolis, Basry, Şehr-i Zol i obiektu tęsknoty władców miasta Sambul, Wyspy Cypr, krajów tunezyjskich w Afryce, miejsca dżihadu Maghrebu i Algierii, twierdzy Halkulvad, Habesz i Lahsy, opoki krajów Rumelii, Budun, Timisoary, krajów Deszt-i Kipczak, Morza Śródziemnego i Morza Czarne, prowincji Wołoszczyzny, Mołdawii i Transylwanii i jeszcze wielu licznych krajów, sułtan Murad, syn Sułtana Selima syna Sułtana Sulejmana syna Sułtana Selima syna Sułtana Bajazyda syna Sułtana Muhammeda syna Sułtana Murada.

tan Süleyman Han oğlu Sultan Selim Han oğlu Hazret-i Sultan Murad Han'ım.

Hâlen Leh ülkesinin Krali ve Litvanya, Prusya, Rusya ve Mazoviya'nın, Livonya ve sair yerlerin ulu Dukası haşmetli, vakarlı Batory Stefan Kral, kendisine tarafımdan yeni bir ahitname verilmesi dileğinde bulunup; yüce hazretimle dostluk ve barışıklık olması için yüce Eşiğimize, Veziri ve Halicki'nin idarecisi olan Jan Sienieński isimli seçkin adamını Büyükelçi olarak göndererek bağlılık ve samimiyetini ortaya koyduğundan, işbu ahidnâme-i hümayûnu verdim ve şöyle **buyurdum**:

Adı geçen Kral'ın il ve ülkesine, kalelerine, varoşlarına ve egemenliği altında bulunan bütün memleketine ulu tarafımdan ve yüce vezir, beylerbeyi ve beylerimden ve askerlerimden hiçbir şekilde zarar ve ziyan eriştirilmeyecek; aynı şekilde, adı geçen Kral ve onun bey ve adamları taraflarından da benim ülkeme, sınır boylarındaki kalelerime, varoşlarıma ve memleketime bağlı olan diğer kasaba, köy ve araziye hiçbir şekilde zarar ve ziyan değmeyecektir. Kısaca dostumuza dost, düşmanımıza düşman olacak; arada iki tarafın adamları ve elçileri gelip gidecek ve kendilerine, mallarına ve rızıklarına zarar ve ziyan olmayacaktır.

Kral'ın adamları gelip ülkemdeki İslama girmiş olmayan Lehli esirleri arayıp bulup sahiplerini razı ederek satın alıp gidebilecek; kimse buna engel olmayacaktır. Bu ahidnâme-i hümayûnumun başlangıç tarihinden sonra iki taraftan her kim tutulursa bedelsiz olarak salıverilecektir.

Her iki tarafın bezirgânları denizden ve karadan gelip gidip alışveriş yapabilecek; bulundukları yerlerde yürürlükte olan vergilerini verecek; kimsenin malına ve canına zarar ve ziyan olmayacaktır.

Osmanlı ülkesinde ölen Leh bezirgânlarının geride bıraktıkları mal ve eşyaları alınmayıp muhafaza edilecek; vârisi Leh Kralı'nın mektubuyla geldiğinde, geride bıraktığı her şey benim fermanımla ona teslim edilecektir. Leh Kralı da Leh ülkesinde ölen Osmanlı bezirgânları hakkında aynı şekilde hareket edecektir.

İşbu ahitnamenin başlangıç tarihinden sonra Kral'ın memleketine benim tarafımdaki kimselerce zarar ve ziyan verilirse bu yaramazlığı yapan benim emrimle bulunup hakkından gelinecek ve söz konusu ziyan da yine benim emrimle giderilecek; bu konuda hiçbir özür ve bahane ileri sürülmeyecektir. Bu konuda Leh Kralı tarafından da aynı şekilde hareket edilecektir.

Eğer benim ülkemden bir kimsenin borçlusu Kral'ın ülkesine gitse o yerin hâkimi huzuruna çıkarılıp teftiş olunacak ve

Jego wysokość Król Stefan Batory, król Państwa Polskiego i Wielki Książę Litwy, Prus, Rosji i Mazowsza, Łotwy i innych ziem, poprosił o wydanie mu przez nas nowego aktu przymiernego i pokojowego; ponieważ pozostaje z naszą wysokością w pokoju i przyjaźni i wysłał do naszej siedziby władców i wezyrów swego wybranego człowieka imieniem Jan Sienieński który jest kasztelanem Halickim z wyrazami oddania i przyjaźni, nakazałem wydanie niniejszego aktu:

Ani ja ani żaden z moich wezyrów, bejlerbejów, panów i żołnierzy nie przysporzy szkód i strat krajowi wymienionego Króla, jego twierdzom, osadom i jakimukolwiek z miejsc pod jego panowaniem, i w taki sam sposób żaden z ludzi i panów wymienionego Króla nie narazi na straty i szkody mego kraju, twierdz w granicach kraju, osad i ziem, wsi, przysiółków i gruntów. Krótko mówiąc, będzie przyjacielem naszych przyjaciół i wrogiem naszych wrogów; w tym czasie będą podróżować posłańcy obydwu stron, a oni sami i rzeczy, które do nich należą, nie doznają strat i uszczerbku.

Wysłannicy Króla będą mogli przybywać, szukać i odnajdywać wziętych w niewolę Polaków, którzy nie przyjęli Islamu, i po zapłaceniu wynagrodzenia, na które zgodzą się ich właściciele, zabrać ich, a nikt temu nie stanie na przeszkodzie. Ci którzy zostaną pochwyceni po wejściu tego aktu w życie, będą uwalniani bez jakiegokolwiek zapłaty.

Kupcy obydwu stron będą mogli przybywać na ziemie drugiej strony lądem i morzem, prowadzić handel, uiszczać podatki należne w miejscach, w których się znajdują, a nikt nie dopuści się uczynienia uszczerbku na ich towarach i zamachu na ich życie.

Jeśli w moim kraju dokonał żywota jakikolwiek z kupców przybyłych z kraju wspomnianego Króla, towary jego nie zostaną przez nas zajęte, lecz będą przechowywane aż do czasu przybycia, z listem od Króla, jego spadkobiercy i na mój rozkaz wydane temu spadkobiercy. Jeśli w Polce zmarł jakikolwiek z kupców Osmańskich, będzie postępować się w taki sam sposób.

Jeśli w okresie po wejściu tego aktu w życie, ktokolwiek z moich poddanych dopuścił się poczynienia szkód i strat w kraju Króla, to osoba, która dopuści się takiego występku, będzie na mój rozkaz odnaleziona i ukarana, a poniesione straty, również na mój rozkaz, zadośćuczynione. Niech nikt w związku z tym nie posuwa się do jakichkolwiek tłumaczeń i usprawiedliwień. W sprawie tej Król Polski będzie działać w taki sam sposób.

Jeśli jakikolwiek z moich poddanych będący moim dłużnikiem udał się do kraju Króla, zostanie on postawiony przed sędzią miejsca, w którym się akurat znajduje, a sędzia, po ustaleniu praw, odbierze mu je i zwróci właścicielowi.

Nikt, kto nie dopuścił się występku i nie ma długu, nie będzie zatrzymany i szykanowany z powodu występku lub długu osoby

ortaya çıkan hak her ne ise oranın hâkimi alıp sahibine verecektir.

Suçu ve borcu olmayan kimse başkasının suçu ve borcundan dolayı tutulmayacak, incitilmeyecek ve her iki tarafın vilayetleri arasında, bu gibi suçsuz kimseler rahatsız edilmeyecektir.

Baba ve dedelerim zamanından beri iki taraf arasında yapılmış olan antlaşmalar hiçbir yerden zarar gelmeden geçerliliğini koruyacaktır.

İki tarafın eskiye ait zarar ve ziyanları için taraf vekilleri bir araya gelememiş olduğundan, işbu ahitnamenin başlangıç tarihinden önceki zamana ait zararlardan artık vazgeçilecek ve davası görülmeyecektir.

Eskiden beri Leh Kralı tarafından Kırım Hanı'na verilegelmekte olan vergi Kral tarafından bundan sonra da zamanında ödenmeye devam edildiği ve antlaşmaya aykırı bir iş yapılmadığı sürece Kırım Hanı, oğulları, mirzaları ve bütün askerleri tarafından da Kral'ın memleketine, adamlarına karışılmayacak, saldırlılmayacak, zarar ve ziyan eriştirilmeyecektir. Şayet Tatarlar tarafından zarar erişirse benim fermanımla hak sahiplerinin hakkı alıverilecektir. Boğdan Voyvodası'ndan ve Boğdanlılardan Leh Kralı'nın ülkesine ve adamlarına zarar erişmeyecek; erişirse benim emrimle bu zarar yerine konulacaktır. Aynı şekilde Leh Kralı veya adamları tarafından Tatar halkına, Boğdanlılara ve bunların adamlarına ve memleketlerine zarar verilirse Leh tarafı da bu zararı yerine koyup yapanları cezalandıracak; bu konuda özür ve bahane ileri sürmeyeceklerdir. Boğdan'dan kaçıp Leh ülkesine sığındıktan sonra bir yolunu bulup Boğdan'a gelerek fitne çıkaran bozguncular talep edildiğinde verilecektir.

Leh Kralı'nın adamları, şimdiye değin alınan esirleri benim ülkemde her nerede bulurlarsa kaçsın satın aldığına dair sahiplerine yemin verdikten sonra satın alabilecekler; sahipleri fazla para isteyemeyecektir. Bu esirlerden İslama girmiş olanlar salıverilecek, girmemiş olanların gitmesine de kimse engel olmayacaktır. Lehliler de aynı şekilde bu esirleri salıverecek ve yerlerine gelmelerine engel olmayacaklardır.

Esir olan Müslümanları ve dostluk içinde iken gelen elçilere haber iletip getiren kimselere engel olunmayacak; güvenlik içerisinde gidip gelecekler; sınır başlarına geldiklerinde yanlarına adamlar koşulacaktır. Leh tarafı da aynı şekilde hareket edecektir.

Âdet ve kanun gereği vermeleri gereken gümrüklerini verdikten sonra bezirgânlara engel ve zorluk çıkarılmayacaktır.

Osmanlı ülkesi halkından bir kimsenin Leh Kralı'na bağlı bir kimsede hakkı olsa ve istese memleket hâkimleri hakkını alıverecektir.

innej. Na terenach obydwu stron nie będzie niepokojony nikt niewinny.

Wszystkie umowy poczynione od czasów mych ojców i dziadów będą pozostawać ważnymi, o ile nie zostaną naruszone przez którąś stronę.

Jeśli chodzi o straty i szkody należące do starych czasów, to z powodu niemożliwości spotkania się przedstawicieli stron, z dniem wejścia tego aktu w życie odstępuje się od nich i nie będzie prowadzić się żadnych spraw.

Jak długo Król Polski będzie nadal płacić podatki, jakie były płacone od dawna przez królów polskich na rzecz Chana Krymu, i jak długo nie uczyni nic sprzecznego w porozumieniu, Chan Krymu, jego synowie i żołnierze nie będą występować przeciwko krajowi Króla, jego ludziom, nie będą na nich napadać, nie będą czynić szkód i przynosić strat. Jeśli Tatarzy dopuszczają się szkód, na mocy rozkazu prawo właściciela zostanie mu przywrócone. Wojewoda Mołdawii i Mołdawianie nie będą czynić szkód krajowi i ludziom Króla Polskiego, a jeśli tak uczynią, na mój rozkaz pokryją je. Tak samo Król Polski i jego ludzie, jeśli uczynią szkody Mołdawii i Mołdawianom, ich krajowi i dobrom, pokryją je na mój rozkaz. Jeśli tak samo, Król Polski i jego ludzie poczynią szkody narodowi tatarskiemu, Mołdawianom, ich ludziom i ziemiom, strona polska pokryje straty i ukarze tych, którzy się tego dopuścili. I niechaj nikt w związku z tym nie wysuwa jakichkolwiek tłumaczeń i usprawiedliwień. Jeśli wichrzyciele, którzy uciekający z Mołdawii znaleźli schronienie w Polsce, dopuszczają się niegodności, zostaną na żądanie odesłani do Mołdawii.

Ludzie Króla Polskiego, jeśli znajdą w moim kraju ludzi wziętych do tej pory w niewolę, będą mogli odkupić ich za cenę, za jaką kupili ich właściciele, co oświadczą pod przysięgą; właściciele nie będą mogli żądać więcej pieniędzy. Jeńcy, którzy przeszli na Islam, zostaną uwolnieni, a tym, którzy nie przeszli, nie będzie stwarzać się przeszkód do powrotu. Tak samo Polacy uwolnią wziętych w niewolę i nie będą przeszkadzać im w powrocie do swych miejsc.

Nie będzie stwarzać się przeszkód nikomu, kto powiadomi posła i przyprowadzi wziętych w niewolę Muzułman w poczuciu przyjaźni; będą mogli podróżować z poczuciem bezpieczeństwa; po przybyciu na granicę zostaną im przydzieleni ludzie. Strona polska będzie postępować w taki sam sposób.

Kupcom, którzy zapłacą cła, jakie muszą zapłacić zgodnie z prawem i tradycją, nie będzie stwarzać się jakichkolwiek przeszkód.

Każdy z narodu Imperium Osmańskiego będzie, jeśli zechce, mógł dochodzić swych praw od poddanych Króla Polskiego i sędziowie zwrócą mu te prawa.

Hırsız ve haramiler zarar ve ziyan verdiklerinde yetkililer bu hırsızları derhâl arayacak, bulduğunda da bunlar salıverilmeyip haklarından gelinecek ve hırsızlıkta aldıkları şeyler, sabit olduktan sonra, eksiksiz olarak sahiplerine verilecektir.

Tüccarlarla veya başka bir kimse ile alışveriş yapanların ellerinde bir belge veya resmî kayıt yoksa davası görülmeyecek; kefalet veya borç verme sebebiyle bir talepleri olduğunda ellerindeki belge veya resmî kayda müracaat olunacaktır. Bu ikisinden biri yoksa yalancı şahit getirerek sahtekârlık yapılmayacaktır. Aynı şekilde Leh Kralı tarafından da, memleket hâkimlerinin bilgisi olmayınca dava görülmeyecektir.

Silistre ve Akkirman sancakları beyleri, iskele eminleri ve geçiş vergisi toplayıcıları benim adamlarımdan ve iki tarafın tacirlerinden başkasının Turlu Suyu'ndan Leh ülkesine geçmelerine izin vermeyecekler; Leh veya Osmanlı tarafından gelenlerin yanlarında esirler bulunursa bunları alıp geri döndüreceklerdir.

Çobanlar Leh ülkesine geçtiklerinde memleket hâkimlerine kendilerini ve koyunlarını bildirecek, gizlice geçmeyecek ve otlak hakkı verecekler; kendilerini bildirdikten sonra koyunları zayı olur ise memleket hâkiminden isteyeceklerdir.

Gelip gidenlerin beygirlerini ulak tutmayacak; sefer hâlindeki yeniçeriler atlarını almayacaklardır.

Boğdan voyvodaları önceki Leh kralları ile olduğu gibi mevcut Leh Kralı ile de iyi ilişkiler içerisinde olacaklar; aradaki dostluk şartlarına aykırı bir iş yapılmayacaktır.

Her iki tarafın tacirlerinin vergileri ve gümrükleri fazla olmayacaktır.

Leh Kralı'nın eli altındaki Ermeni vs. gayrimüslim bezirgânlar Boğdan ülkesine veya benim ülkemdeki diğer yerlere gelip ticaret yapmak istediklerinde kırlardan, çöllerden ve gizli yerlerden gelmeyip eskiden beri bezirgânların kullandıkları ana yoldan gelecekler; herhangi birinin malına ve canına zarar gelirse yapan yakalanıp hakından gelinecek; gelen bezirgânlar dürüstçe ticaret yaptıkları sürece incitilmeyecek; gümrükleri eskiden beri yürürlükte olan kanuna göre alınacaktır.

Başkasının borcundan dolayı tüccarlar tutulmayacaktır.

Çavuş, sipahi ve yeniçeriler yollarda Leh halkının beygirlerini almayacaklardır.

Leh Kralı'nın bezirgânları Osmanlı ülkesinde esir olan Leh-lileri parasını verip satın alıp kurtarmak istediklerinde kadınlar engel olmayacak; bedeli ödenip kurtarılmış olanlar da bezirgânların ellerinden çekilip alınmayacaktır. Ancak, İslama

Jeśli złodzieje i rozbójnicy poczynią straty i szkody, będą natychmiast poszukiwani i w razie odnalezienia, dostaną to, na co zasługują, bez uwalniania, a rzeczy, jakie uzyskali z kradzieży, zostaną bez jakiegokolwiek uszczerbku zwrócone im właścicielom, po ich ustaleniu.

Nie będzie wszczynana sprawa, jeśli osoba prowadząca handel z kupcami lub kimkolwiek innym nie ma w ręku urzędowego dokumentu lub dowodu; w przypadku roszczeń z powodu pożyczki lub poręczenia, dochodzić się będzie praw tylko na podstawie urzędowego dokumentu lub dowodu. Jeśli nie ma żadnego z nich, nie będzie przedstawiać się fałszywych świadków i dopuszczać fałszerstw. Tak samo Król Polski nie będzie rozstrzygać spraw bez wiedzy sędziów swego kraju.

Panowie okręgów Silistria i Akerman, urzędnicy w komorach celnych i podatkobiorcy nie będą zezwalać na przechodzenie do Polski przez Dniestr komukolwiek innemu niż moi ludzie i kupcy obydwu stron. Jeśli podróżni z Polski lub Imperium Osmańskiego będą mieli z sobą jeńców, zostaną oni zatrzymani i zawróceni.

Pasterze, przechodząc do Polski, będą zgłaszać sędziom tego kraju swoje stada i siebie; nie będą przechodzić po kryjomu i przestrzegać praw wypasu; jeśli po zgłoszeniu swych stad, poniosą straty, będą dochodzić swych praw u sędziów.

Ogiery podróżnych nie będą zabierane przez posłańców przynoszących wiadomości, a ich konie w trakcie podróży nie będą zabierane przez janczarów.

Wojewoda Mołdawii będzie pozostawać w dobrych stosunkach z obecnym Królem Polskim, jak to było za czasów poprzednich królów polskich; nie będzie czynić się nic sprzecznego z warunkami przyjaźni.

Nie będzie pobierać się nadmiernie dużych podatków i cel od kupców obydwu stron.

Kupcy niemuzułmańscy pod panowaniem Króla Polskiego, na przykład z Armenii, jeśli będą chcieli przybyć do Mołdawii lub różnych miejsc w moim kraju, nie będą przechodzić po kryjomu, przez stopy i pustynie, lecz podróżować drogami, z których korzystali kupcy w przeszłości. W razie strat w towarze lub utraty życia, sprawca tego zostanie pochwyceny i ukarany. Kupcy nie będą narażeni na szykany, jeśli będą prowadzić handel w sposób uczciwy; cła będą pobierane, jak dawniej, zgodnie z obowiązującym prawem.

Kupcy nie będą aresztowani z powodu długów innych.

Konni, janczarowie i sierżanci nie będą zabierać koni narodu polskiego w podróży.

girmiş olanlar da Leh Krali tarafından talep olunmayacaktır. Sahibi tarafından süreye bağlı olarak tutulan ve süre bitiminde serbest kalıp elinde serbestlik belgesi bulunan İslama girmemiş Lehli esirlere, Müslüman olduğu sabit olmaksızın "*Müslüman oldu*." denilerek engel olunmayacaktır.

Bursa'da Lehlilerden, eskiden beri kanunen alınmakta olan-dan daha fazla vergi ve gümrük istenmeyecektir.

Leh Krali'nın şu anda egemenliği altında bulunan ülkesine ve bundan sonra Moskov vs. gayrimüslim memleketlerden fet-hedeceği yerlere benim yüce tarafımdan karışılmayacak, ta-mamı Kral'ın tasarruf ve egemenliği altında olacaktır.

Bu ahidnâme-i hümayûnumda yazılı olan şartlara uyulması hususunda yüce Allah'ın azametine ve bizim Peygamberimiz ve diğer Peygamberlerin mukaddes ruhlarına yemin ederim ki; biz hayatta olduğumuz müddetçe adı geçen Kral tarafın-dan antlaşmaya aykırı bir iş yapılmadığı takdirde benim yüce tarafımdan dahi barışa ve antlaşmaya aykırı bir iş yapılmaya-caktır.

Hicri, Dokuz yüz seksen beş senesi Cumâdelevvel ayının bi-rinci günü yazılmıştır.

**Saltanat Merkezi
Kostantiniye'de**

Jeśli kupcy Króla Polskiego będą chcieli wykupić Polaków pozostających w niewoli w Państwie Osmańskim, sędziowie nie będą się temu sprzeciwiać; uwolnieni, za których zapłacono, nie będą mogli być z powrotem odebrani kupcom. Jednakże Król nie będzie mógł żądać tych, którzy przeszli na Islam. Jeńcom polskim, którzy zostali po pewnych czasie uwolnieni przez właścicieli i posiadają świadectwo uwolnienia, a którzy nie przeszli na Islam, nie będzie stwarzać się przeszkód mówiąc, że zostali muzułmanami, bez potwierdzenia tego.

W Bursie nie będzie pobierać się od Polaków wyższych podatków i cel niż te, jakie były pobierane zgodnie z prawem w przeszłości.

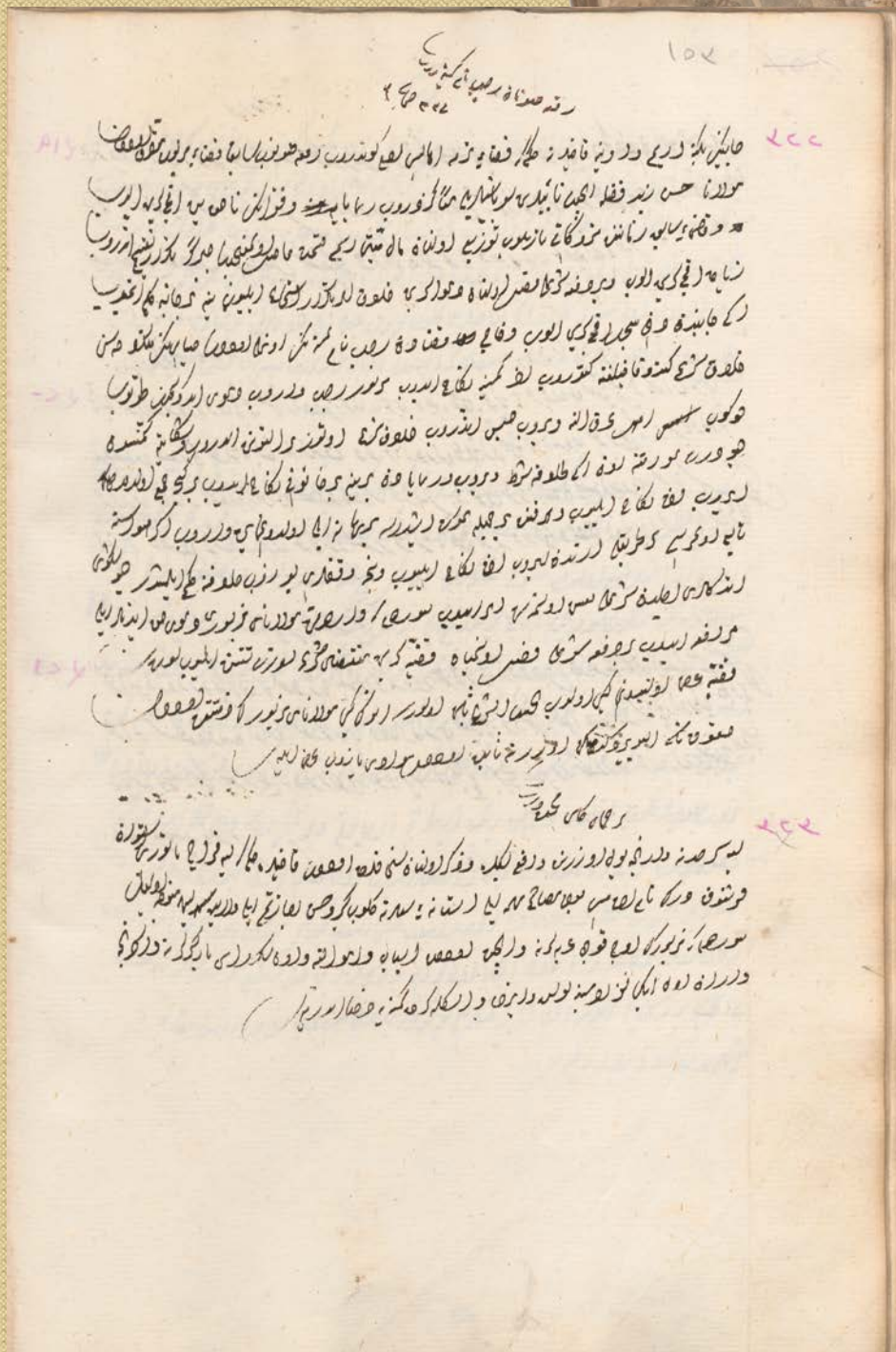
Nasza wysokość nie będzie wtrącać się w sprawy kraju, który obecnie znajduje się pod panowaniem Króla Polskiego, ani krajów niemuzułmańskich, jak Moskwa, które zdobędzie; wszystkie pozostaną pod panowaniem i zarządem Króla.

Oдноśnie do przestrzegania warunków opisanych w tym pakcie, przysięgam na Wszechmocnego Allacha i naszych proroków, jak i święte dusze innych proroków: jak długo pozostaniemy przy życiu i jeśli wymieniony Król nie uczyni nic niezgodnego z umową, my również nie uczynimy nic przeciwko pokojowi i porozumieniu.

Sporządzono pierwszego dnia miesiąca Dzumadelevvel roku Hidzry dziewięćset osiemdziesiątym piątym.

**Stolica Sułtanatu
Konstantynopol**

İSTANBUL'DAN LEHİSTAN'A DÖNECEK OLAN LEH
KRALI'NIN ADAMINA VE BERABERİNDEKİLERE
KİMSENİN MÜDAHALE ETTİRİLMEMESİNE DAİR
YOL GÜZERGAHINDAKİ TÜM SANCAKBEYİ VE
KADILARA EMİR

INSTRUKCJA DO WSZYSTKICH SANDŻAKBEJÓW
I KADICH NA TRASIE PODRÓŻY WYŚLANNIKA
KRÓLA POLSKIEGO I OSÓB MU TOWARZYSZĄCYCH
ZE STAMBUŁU DO POLSKI, BY NIE DOPUŚCILI DO
ICH NIEPOKOJENIA

~28.04.1578~

*Leh Ülkesi Sınırlarına Varncaya Kadar
Yol Üzerinde Bulunan Sancakbeylerine ve Bu Sancaklarda
Bulunan Kadılara*

Bazı önemli işler için İstanbul'a gelmiş olan Leh Kralı Batory Istvan'ın Krzysztof Dzierżek isimli adamına tarafımdan ülkesine dönüş izni verilmiştir. **Buyurdum ki:**

Adı geçenin 3 adet koçı arabasına, içerisinde bulunan mallarına, 18 baş beygirlerine ve kendisinin arkasından gelen 12 adamına yollarda ve iskelelerde kimseyi müdahale ettirmeyesiniz.

*Do wszystkich sandżakbejów i kadich na t
rasie podróży aż do czasu dotarcia do granic polskich*

Wyślannikowi Króla Polskiego Stefana Batorego imieniem Krzysztof Dzierżek, który przybył do Stambułu z pewnymi ważkimi sprawami, wydaliśmy zgodę na powrót do swego kraju. Nakazałem:

Byście nie zezwolili komukolwiek na niepokojenie, czy to na drogach czy też na przejściach, jego samego i podróżujących wraz z nim 12 ludzi, 3 zaprzęgniętych w woły wozów, znajdujących się na nich towarów i 18 koni.

**ŞEHZADE MEHMED'İN SÜNNET MERASİMİNİ
TEBRİK İÇİN ADAM¹ GÖNDERİLMESİNDEN
DUYULAN MEMNUNİYETE DAİR LEH KRALI
STEFAN BATORY'YE NÂME-İ HÜMÂYÛN**

**LIST SUŁTANSKI DO KRÓŁA POLSKIEGO
WYRAŻAJĄCY ZADOWOLENIE, ŻE
PRZYSŁAŁ SWEGO CZŁOWIEKA [HIERONIMA
FILIPOWSKIEGO] DLA UHONOROWANIA
UROCZYSTOŚCI OBRZĘZANIA SYNA MEHMEDA**

~06.08.1582~

Leh Krah'na

Oğulları sünnet ettirmek Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) sünneti olduğundan ve O'nun sünnetine uymak da ebedi sadeti getirdiğinden, gözümün nuru oğlum Mehmed Han'ın sünnet ettirilmesine ve bunun için de bir düğün tertip edilmesine karar vermiş; atalarımız zamanından beri bizimle dostluk içerisinde bulunan hükümdarların da bu düğünde bizimle birlikte olmaları Padişahlığımızın köklü bir geleneği olduğundan nâme-i hümayûnumuzu göndererek sizi de davet etmiş idik. Siz de bize olan dostluğunuzu göstererek tebrik için muteber adamlarınızı göndermiş idiniz.

Adamlarınız son derece ağırbaşlı ve edepli bir şekilde tebrik ve muhabbetlerini bildirip görevlerini eksiksiz olarak yerine getirdiler ve düğün merasimimizin sona ermesinin ardından kendilerine dönüş izni verilip gönderildiler.

Sizden bundan sonra da aradaki dostluğu sadakat ve dürüstlikle sürdürmenizi, antlaşma şartlarına riayet etmenizi ve sağlık, esenlik haberleriniz ile çevrenizden elde ettiğiniz doğru bilgileri bize iletmekten geri durmamanızı bekliyoruz. Şüpheniz olmasın ki, bunlar aradaki dostluğu pekiştirir.

Do Króla Polskiego

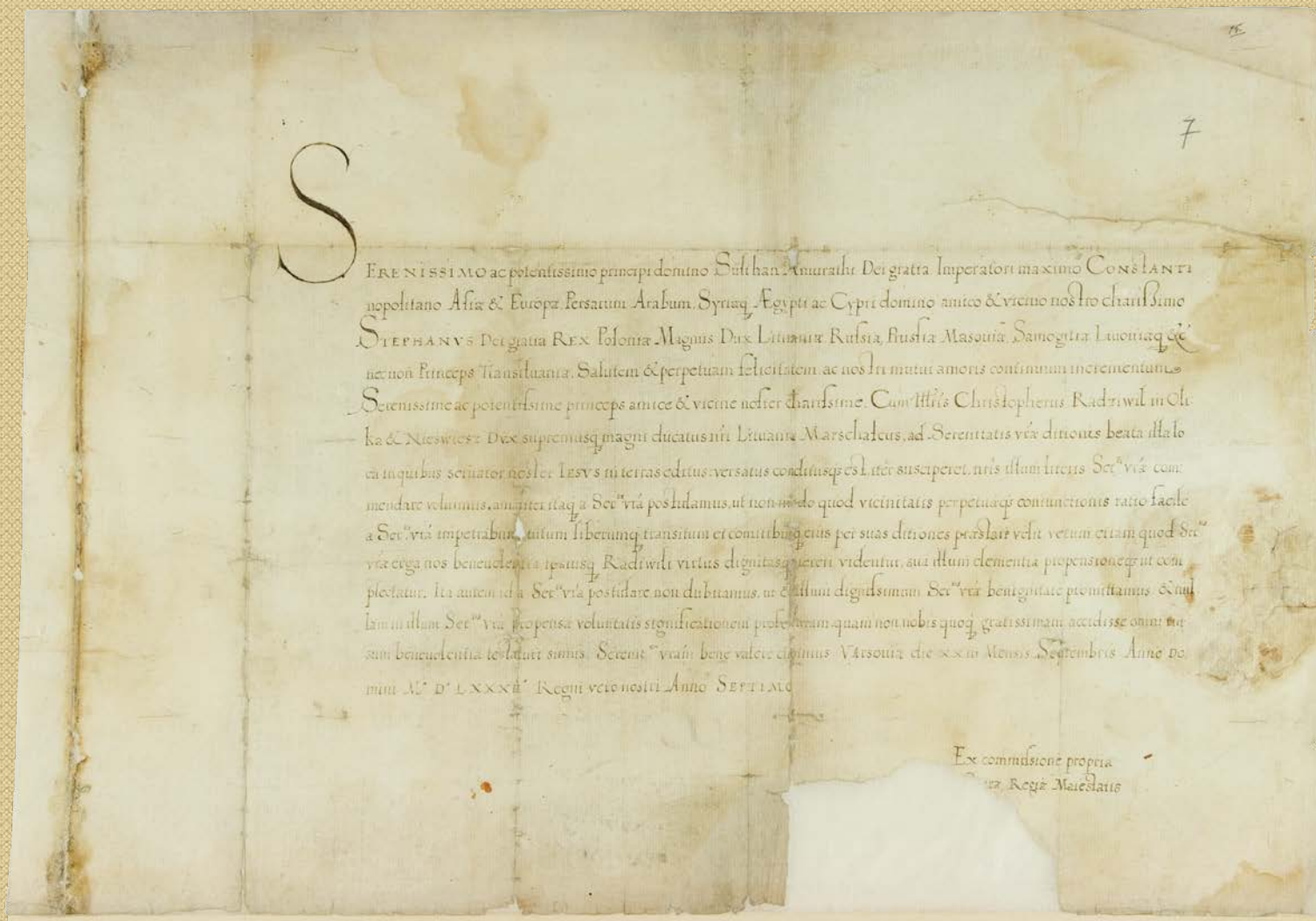
Jako, że obrzezanie syna stanowi nakaz naszego Proroka (s.a.v.), a przestrzeganie jego nakazów jest źródłem wiecznej szczęśliwości, podjęliśmy decyzję o obrzezaniu naszego syna Mehmeda, światłości naszych oczu i zorganizowaniu z tej okazji uroczystości obrzezania. Głęboko zakorzenioną tradycją jest, że podczas tej uroczystości przebywają z nami władcy, którzy od czasów naszych ojców pozostają z nami w przyjacielskich związkach. Dlatego też listem sułtańskim zaprosiliśmy i was, wy zaś, okazując nam swą przyjaźń, wysłaliście z gratulacjami swych godnych szacunku ludzi.

Ludzie wasi przekazali nam swe gratulacje i wyrazy miłości w sposób dostojny i zgodnie z zasadami kurtuazji, spełniając w ten sposób swe obowiązki w sposób doskonały, po czym, po zakończeniu świętowania uroczystości obrzezania, zezwolono im na powrót.

Również w przyszłości oczekujemy od was kontynuowania stosunków przyjaźni i wierności pomiędzy nam, okazywania poszanowania warunkom porozumień, niezwlekania z przekazywaniem nam, wraz z wieściami o zdrowiu i powodzeniu, również dokładnych informacji, jakie będziecie uzyskiwać ze swego otoczenia. Niech nie będzie wątpliwości, że wszystko to zacieśni więzy przyjaźni między nami.

¹ Hieronim Filipowski.

**LEHİSTAN KRALI STEFAN BATORY'NIN;
"SIEROTKA" (YETİMCİK) LAKAPLI, BÜYÜK
LİTVANYA MAREŞALI MIKOŁAJ KRZYSZTOF
RADZIWIŁŁ'IN¹ KUTSAL TOPRAKLAR'A (KUDÜS)
GİTMESİNE İZİN VERİLMESİ İSTEĞİYLE OSMANLI
SULTANI III. MURAD'A GÖNDERDİĞİ MEKTUP**

**LIST STEFANA BATOREGO, KRÓLA POLSKIEGO, DO
MURADA III, SUŁTANA TURECKIEGO, Z PROŚBĄ O
ZEZWOLENIE NA PRZEJAZD DO ZIEMI ŚWIĘTEJ
MIKOŁAJOWI KRZYSZTOFOWI RADZIWIŁŁOWI¹
„SIEROTCE”, MARSZAŁKOWI WIELKIEMU
LITEWSKIEMU**

~31.08.1573~

¹ Gençlikte yaptığı yolculuklar sırasında yakalandığı zührevi hastalık, *"Sierotka"* lakaplı, Büyük Litvanya Mareşali ve Vilnius Voyvodası Mikołaj Krzysztof Radziwiłł'in (1549-1616) hayatını önemli derecede etkiledi ve siyasi alandaki etkinliğini de önemli ölçüde sınırlandırdı. Ancak bu durum onun dine bağlılığını artırdı ve Eylül 1575'de, sağlık durumu yolculuğa imkân verdiği takdirde Kudüs'teki kutsal mekânlara seyahat edeceğine dair yemin etti ve 1582 yılında bu yeminini gerçekleştirmek için harekete geçti. 31 Ağustos 1582 günü, Lehistan Kralı Stefan Batory'den Sultan III. Murad'a hitaben yazılmış bir tavsiye mektubu aldı. Mektupta Kral onun için; Osmanlı Devleti idaresi altında bulunan Kutsal Topraklar'a seyahat izni verilmesini arz ediyordu. Kral'ın müsaadesini alıp Grodno şehrinde Kral'a veda ettikten sonra 16 Eylül'de Nieśwież'den İtalya'ya hareket etti. Aralık ayının başlarında İtalya'ya geldi. 16 Nisan 1583 günü, seyyah giysisini giyip Ortadoğuya giden Venedik ticaret gemisine bindi. Girit ve Kıbrıs adalarını gezdikten sonra Yafa'ya giden bir gemiye bindi. Fakat karşı esen rüzgârlar nedeniyle 18 Haziran 1583 günü Trablus'da karaya çıktı. Yolda Şam'ı gezdikten sonra 25 Haziran'da Kudüs'e ulaştı. Kutsal Kabir Kilisesi, Golgotha tepesi, Zeytindağı ve Beytüllahim'i ziyaret etti. 29 Haziran'da Kutsal Kabir Şövalyesi beratını Kudüs'teki Aziz Bernard Manastırı'nın Başkanı'ndan aldı. O zaman, altın kadeh ile komünyon tepisini Kudüs'teki Kilise'ye ve Beytüllahim'deki Hazret-i İsa'nın Doğum Kilisesi'ne hibe edip Bernard Manastırı'na ve Kutsal Kabir Kilisesi'nde devamlı yanan lamba için yıllık 125 duka tutarında bağışta bulundu. Filistin'de iki hafta geçirdikten sonra deniz yoluyla Trablus'a hareket etti. İstanbul'a gidecek gemiyi beklerken, orada iki hafta geçirdi. Hiç bir "Hristiyan" gemisini kiralamadan yolculuğunu devam ettirmeye karar verdi. Temmuz'da Mısır'a gitti. Orada yaklaşık iki ay geçirdi. Osmanlı başkentine gelen Lehistan Kralı tebaası Piotr Broniewski'nin arzı üzerine, Sultan III. Murad, 12 hizmetçisiyle birlikte Kudüs'ten İstanbul'a gitmek isteyen *"Sierotka"* (*"Yetimcik"*) lakaplı, Büyük Litvanya Mareşali Mikołaj Krzysztof Radziwiłł'e karşı yolda zorluklar çıkarmalarını ve gıda maddelerini para karşılığı satın almasını engellemelerini ve kendi fermanını inceledikten sonra adı geçen şahsa iade etmelerini kadırlara emretmişti. Bu pasaport işlevini gören ferman hiç bir zaman kullanılmadı. Zira Radziwiłł İskenderiye'den Girit adasına gemiyle gitti. İtalya'ya gidecek gemi beklerken Ekim 1583 sonlarından itibaren zamanını üç ay kadar Girit adasında geçirdi. 3 Nisan 1584 günü Venedik'e ulaşıp, orada kısa bir süre dinlendikten sonra Trident, Innsbruck ve Viyana üzerinden 2 Temmuz'da ikametgâhı olan Nieśwież'e geldi. (Rafał Jankowski)

¹ Na życiu Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotki” (1549–1616), marszałka wielkiego litewskiego i wojewody wileńskiego, zaciążyła rozwijająca się choroba weneryczna, której nabawił się w trakcie młodzieńczej podróży. Kłopoty ze zdrowiem były jedną z przyczyn pogłębiającej się dewocji Radziwiłła. We wrześniu 1575 r. złożył śluby, że uda się w pielgrzymkę do Grobu Świętego w Jerozolimie w momencie, gdy stan zdrowia umożliwi odbycie tej podróży. Przede wszystkim skutkiem choroby było znaczne ograniczenie aktywności „Sierotki” na arenie politycznej. W 1582 r. przystąpił Radziwiłł do spełnienia obietnicy dotyczącej pielgrzymki do Ziemi Świętej. 31 VIII 1582 r. uzyskał list od Stefana Batorego (1533–1586), króla polskiego (od 1576 r.) do Murada III (1546–1595), sultana tureckiego (od 1574), z prośbą o zezwolenie na przejazd do Ziemi Świętej, która była pod panowaniem Imperium Osmańskiego. Po pożegnaniu króla w Grodnie i uzyskaniu jego pozwolenia wyruszył 16 IX t. r. z Nieświeża w drogę do Włoch. W początku grudnia przybył do Włoch, gdzie spędził całą zimę w oczekiwaniu na sprzyjającą pogodę do podróży morskiej. Dopiero 16 IV 1583 r. w stroju pielgrzyma wsiadł na wenecki statek handlowy udający się na Bliski Wschód. Po zwiedzeniu Krety i Cypru Mikołaj Krzysztof Radziwiłł, marszałek wielkiego księstwa litewskiego, wynajął statek do Jaffy, lecz na skutek przeciwnego wiatru wylądował 18 VI 1583 r. w Trypolisie. Do Jerozolimy dotarł 25 czerwca, zwiedzając po drodze m.in. Damaszek. Był w kościele Grobu Pańskiego, na wzgórzu Kalwarii i Górze Oliwnej, udał się także do Betlejem. 29 czerwca otrzymał od gwardiana jerozolimskiego konwentu bernardynów przywilej na rycerza Grobu Pańskiego. Przekazał wówczas w darze kościołowi w Jerozolimie złoty kielich z pateną, a dla kościoła Narodzenia Pańskiego w Betlejem srebrny kielich i patenę oraz dokonał zapisu w wysokości 125 dukatów rocznie dla bernardynów na utrzymanie ich klasztoru i na wieczną lampę w kaplicy Grobu Chrystusa. Po dwóch tygodniach spędzonych w Palestynie Radziwiłł wyruszył drogą morską do Trypolisu. Tu zabawił całe dwa tygodnie, czekając na okręt do Konstantynopola. Nie mogąc nająć żadnego „chrześcijańskiego okrętu” postanowił „Sierotka” podjąć dalszą podróż i w końcu lipca popłynął do Egiptu, gdzie spędził około dwóch miesięcy. W międzyczasie, na prośbę przybyłego do Porty Piotra Broniewskiego, poddanego króla polskiego, sultan Murad III wydał tugrę, w której polecał kadijom, by Mikołajowi Radziwiłłowi, marszałkowi wielkiego księstwa litewskiego, który wraz ze swymi 12 sługami zamierza udać się z Jerozolimy do Konstantynopola, nie stawiali żadnych przeszkód w drodze, ani nie bronili nabywać za pieniądze żywności, a rozporządzenie to – tylko je obejrzawszy – pozostawili w rękach marszałka. Ów paszport nigdy nie został wykorzystany, gdyż „Sierotka” 9 października popłynął statkiem z Aleksandrii na Kretę. Tam przebywał ponad trzy miesiące, od końca października 1583 r., oczekując na statek do Włoch. 3 IV 1584 r. przybył do Wenecji i po krótkim tam odpoczynku przez Trydent, Innsbruck i Wiedeń dotarł 2 lipca t. r. do rodzinnego Nieświeża. (Rafał Jankowski)

**OSMANLI DEVLETİ'NE VERMESİ GEREKEN VERGİ
PARALARI İLE BİRLİKTE KAÇARKEN LEHİSTAN'DA
ÖLDÜRÜLEN BOĞDAN VOYVODASI YANKUL'UN
YANINDAKİ TALAN EDİLEN PARALARININ
BULDURULUP İADE EDİLMESİNE DAİR LEH
KRALI'NA NÂME-İ HÜMÂYÛN**

~22.12.1582~

Leh Krah'na

Dergâh-ı Muallâ'mıza gönderdiğiniz namenizde; Boğdan memleketine başka voyvoda tayin olunması üzerine önceki Voyvoda Yankul'un¹ bütün mal ve eşyalarını toplayıp kaçtığını, Leh ülkesinden geçip giderken adamlarınızın haber alıp kendisine yettiğini, sıkı bir savaştan sonra kendisinin öldüğünü ve yanında bulunan her şeyin dağıldığını bildirmişsiniz. Ayrıca daha önce bize bildirmiş olduğunuz bazı taleplerinizin bizim tarafımızdan kabul edilmiş olmasına karşılık bizim de sizden her ne isteğimiz olursa daha önceden bildirilmesini, böylece isteğimizin yerine getirileceğini, her bakımdan samimi ve dostumuzu dost, düşmanımıza düşman olunacağını bildirmişsiniz. Bunlardan başka namenizde yer alan diğer konular da bize arz edildi ve bilgi sahibi olduk.

Şimdi; önceki Boğdan Voyvodası'nın kaçarken yanında götürdüğü para Boğdan'dan yüce Eşiğimize gönderilmesi âdet olan vergi parası idi. Kendisi bunları topladığı hâlde yüce Eşiğimize göndermediği ve hıyaneti açığa çıktığı için yerine başka birisi voyvoda tayin olunmuş ve o da bunu duyunca bu paraları alıp 200 araba ile kaçmış idi. Şu duruma göre kendisi ölmüş olsa da alıp götürdüğü paraların zayi olması münasip değildir. Bu sebeple, ne kadar para alıp gitmiş ise bize olan bağlılığınızın gereği olarak tamamının ele geçirilip tarafımıza gönderilmesi gerekmektedir. Bu aramızdaki dostluğu pekiştirecektir. Sizden beklentimiz şudur ki:

Bu nâme-i hümayûnumuz size ulaştığında, hiç gecikmeden bize olan dostluğunuzun gereği olarak bu husus için güvenilir ve işe yarar adamlarınızı tayin edip adı geçenin öldüğü yere gönderip söz konusu paraları, her kimin eline geçmiş ise iyice araştırıp buldurup yüce Eşiğimize gönderesiniz ki, dostluğunuzun bir sonucu ortaya çıksın. Hain Voyvoda'nın alıp götürmüş olduğu söz konusu vergi paralarının bu defa da sizin ülkenizde sizin adamlarınızın elinde telef olmasına rızamız yoktur. Bu para başka bir yerde olsa ve biz sizi haberdar etsek, sizin derhâl onu ele geçirmeğe teşebbüs etmeniz gerekirken sizin egemenliğinizin altındaki bir yerde ve sizin adamlarınızın elinde telef olması dostlukla bağdaşmaz; her ne şekilde olursa olsun mutlaka ele geçirilmesi gerekmektedir. Söz konusu para hain Voyvoda'nın kendi parası değildi ki, yakalandığında arada çarçur edilsin; Boğdan halkından toplanıp bizim Hazine'ye gönderilmesi gereken vergi parasıydı. Şimdi bu para Boğdan halkından yeniden toplanacak olsa onlara zulmedilmiş olacaktır. Bu sebeple bu paranın ortaya çıkarılması sizin sorumluluğunuzdadır. Dostlukta sağlam olduğunuz gibi bu paranın ortaya çıkarılması için de her türlü çabayı göstermenizi bekliyoruz. Aramızdaki dostluk gereğince bu sorunu çözmek için ne yaptığınızı, söz konusu paradan ne kadarının ele geçirilebildiğini yazıp bildirmenizi bekliyoruz.

¹ Voyvoda Iancu Sasul.

**LIST SUŁTAŃSKI DO KRÓŁA POLSKIEGO
DOTYCZĄCY ODNALEZIENIA I ZWROTU PIENIĘDZY
ZRABOWANYCH WOJEWODZIE MOŁDAWSKIEMU
YANKUŁOWI [IANCU SASUL], KTÓRY ZOSTAŁ
ZAMORDOWANY W POLSCE, DOKĄD UCIEKŁ
Z PIENIĘDZMI NA PODATKI, JAKIE MIAŁY BYĆ
ZAPŁACONE IMPERIUM OSMANŃSKIEMU**

Do Króla Polskiego

W piśmie, jakie nadesłaliście do naszego Urzędu, przekazaliście, że poprzedni Wojewoda-Yankul (Iancu Sasul), po tym jak na Mołdawii ustanowiony został nowy wojewoda, uciekł zabierając z sobą cały swój dobytek i rzeczy. A gdy przejeżdżał przez państwo polskie, ludzi wasi pozyskali o tym informacje, dogonili go i po ostrej walce on sam został zabity, a wszystko, co miał przy sobie, zostało zrabowane. Ponadto, jak wcześniej nas poinformowaliście, w zamian za naszą zgodę na pewne wasze żądania, mieliśmy przekazywać wam to, czego od was byśmy oczekiwali, a żądania nasze zostaną spełnione, że pod każdym względem będziecie szczerzy i będziecie przyjacielem naszych przyjaciół, a wrogiem naszych wrogów. Również inne kwestie, jakie znalazły się w waszym piśmie, zostały nam przekazane i posiadliśmy o nich wiedzę.

Obecna zaś sprawa, to pieniądze z podatków, jakie zabrał z sobą uciekając poprzedni wojewoda mołdawski, a jakie zwyczajowo są przekazywane do naszego Urzędu. Chociaż zebrał je on sam, to nie przekazał je naszym urzędem, tak że gdy zdrada jego ujrziała światło dzienne, na jego miejsce wyznaczony został inny wojewoda, a wówczas on, gdy o tym posłyszał, zabrał te pieniądze i uciekł 200 wozami. W tej sytuacji, nawet jeśli ona sam dokonał żywota, to niewłaściwym jest, by pieniądze, które zebrał i zabrał, poszły na straty. Dlatego też, ze względu na związki bliskości między nami, należy, byście odebrali wszystkie pieniądze, bez względu na to, ile ich zabrał uciekając, i przekazali je nam, co przyczyni się do umocnienia przyjaźni pomiędzy nami. Oczekujemy od was:

Gdy otrzymacie ten list: przez wzgląd na przyjaźń, jaką do nas żywicie, wyznaczycie bezzwłocznie zaufanych i odpowiednich ludzi, których wyślecie do miejsca, gdzie wymieniony dokonał żywota, by poszukali i odnaleźli pieniądze, bez względu na to, w czyich rękach się teraz znajdują, po czym odesłacie je do dworu osmańskiego, tak by widocznym stał się objaw waszej przyjaźni. Nie ma też naszego przyzwolenia na to, by pieniądze z podatków, które zebrał i zabrał ten zdradziecki wojewoda, zostały sprzeniewierzone w waszym kraju przez waszych ludzi. Nawet gdyby te pieniądze były w innym miejscu, a my byśmy was o tym powiadomili, to musielibyście podjąć działania, by położyć na nich rękę; tym bardziej więc sprzeniewierzenie ich w miejscu i przez ludzi, nad którymi sprawujecie władzę, nie licuje z przyjaźnią. Pieniądze, o których mowa, nie są pieniędzmi tego zdrajcy wojewody, tak by mogły zostać roztrwonione, gdy już zostaną przechwycone. To są pieniądze z podatków, jakie zostały zebrane z ludności Mołdawii i które miały zostać przekazane do naszego skarbu. Gdyby zaś teraz trzeba było ponownie zebrać je u ludności mołdawskiej, oznaczałoby to jej pogwałcenie. Dlatego też odnalezienie tych pieniędzy jest waszą odpowiedzialnością. Oczekujemy, że tak jak pozostajecie wierni naszej przyjaźni, tak też podejmiecie wszelkiego rodzaju wysiłki, by odnaleźć te pieniądze. Oczekujemy, że gwoili przyjaźni między nami będziecie informować nas, co zrobiliście, by rozwiązać ten problem, jak też ile z tych pieniędzy udało się wam odzyskać.

SULTAN III. MURAD'IN, LEH KRALI'NIN
BEYLERİNDEN LİTVANYA BÜYÜK MAREŞALİ
MIKOŁAJ KRZYSZTOF RADZIWIŁŁ'IN, KUDÜS'TEN
İSTANBUL'A GELİRKEN YOLLARDA RAHATSIZ
EDİLMEMESİNE DAİR FERMANI

ROZKAZ SUŁTANA MURADA III, BY NIE NIEPOKOIĆ
WIELKIEGO MARSZAŁKA LITWY MIKOŁAJA
KRZYSZTOFA RADZIWIŁŁA, JEDNEGO W
WIELMOŻÓW KRÓŁA POLSKIEGO, W DRODZE Z
JEROZOLIMY DO STAMBUŁU

~08 - 17.11.1583~

O [Allah]

ŞAH MURAD
BİN
SELİM ŞAH HAN

El-muzaffer dâimâ

Kudüs-i Şerif'ten İstanbul'a gelinceye kadar güzergâh üzerinde bulunan kazaların kadıları; bu fermanım ulaştığında malumunuz olsun ki:

Leh Kralı'nın Piotr Broniewski isimli adamı yüce Eşiğime gelip; Litvanya ülkesinin Büyük Mareşali olan Mikołaj Krzysztof Radziwiłł isimli beylerinin, Kudüs-i Şerif'ten 12 adamı ile birlikte İstanbul'a gelmek istediğini bildirip, yollarda ve konak yerlerinde kendisine, eşyalarına, hayvanlarına ve adamlarına kimsenin karışıp sataşmaması hususunda kendilerine tarafımdan bir ferman verilmesi talebinde bulunduğundan, **buyurdum ki:**

Adı geçen şahıs, bu fermanımla hanginizin kazasına gelirse; kendisine, adamlarına, eşyalarına, hayvanlarına ve mallarına yollarda, konak yerlerinde, geçitlerde vs. mahallerde asla kimseyi müdahale ettirmeyesiniz ve gerekli olan yiyeceklerini bedeli mukabilinde tedarik etmek istediklerinde kimseye hukuka ve kanuna aykırı olarak incittirmeyesiniz.

Böyle bilesiniz ve gördükten sonra bu fermanımı geri verip kendisinde bırakasınız; şerefli alametime itimat edesiniz.

Hicri, Dokuz yüz doksan bir senesi Ramazan ayının sonlarında yazılmıştır.

Kostantiniye'de

On [Allah]

SZACH MURADA
SYN
SELIMA SZACHA CHANA

Zawsze zwycięski

Gdy rozkaz ten dotrze do naczelników gmin znajdujących się na trasie od Jerozolimy do Stambułu, niechaj oni wiedzą, że:

Przybył człowiek Króla Polskiego imieniem Piotr Broniewski, poinformował nas, że Wielki Marszałek Litwy Mikołaj Krzysztof Radziwiłł wraz z 12 ludźmi podróżuje z Jerozolimy do Stambułu i poprosił nas o wydanie rozkazu, by nikt nie przestępował drogi i wszczynał waśni z nimi ani na drogach ani w miejscach postoju, jak też by nikt nie próbował zamachnąć się na ich rzeczy i zwierzęta. Nakazuję więc:

Gdy osoba ta przybędzie do jakiegokolwiek z waszych gmin, macie absolutnie nie dopuścić, by ktokolwiek niepokoił jego i jego ludzi, zwierzęta i rzeczy, czy to na drogach, czy w zajazdach, na przejściach itp., a jeśli poproszą o dostarczenie za opłatą żywności, niechaj nikt nie czyni nic sprzecznego z prawem.

Sporządzono w końcu miesiąca Ramazan roku Hidżry dziewięćset dziewięćdziesiątym pierwszym.

W Konstantynopolu

A fragment of a palm-leaf manuscript, likely from the same collection as the previous image. It features Arabic script in black ink. At the top, the number '62' is written in blue ink. The main text includes 'أفتره' (Aftara) and 'المواصف' (Al-Mawassaf). Below this, there is a date '٤٩٥' (495) and the number '٦٢' (62). The fragment is decorated with intricate floral and foliate patterns in black ink.

44

**YENİ KRALLARINI KENDİ İÇLERİNDEN SEÇMELERİ
VE BU MESELEYİ OSMANLI DEVLETİ DIŞINDA
BAŞKALARI İLE ÇÖZMEYE KALKIŞMAMALARINA
DAİR LEH BEYLERİNE NÂME-İ HÜMÂYÜN**

**LIST SUŁTAŃSKI DO PANÓW POLSKICH, BY SAMI
SPOŚRÓD SIEBIE WYBRALI NOWEGO KRÓLA I
BY NIKT, PRÓCZ IMPERIUM OSMANŃSKIEGO, NIE
WAŻYŁ SIĘ ROZWIĄZYWAĆ ZA NICH TEJ SPRAWY**

~11.03.1587~

Leh Beylerine

Sultanların ve hakanların sığınağı olan yüce Eşiğimize Elçinizle göndermiş olduğunuz mektubunuzda; "Leh Kralı Istvan Kral'ın Erbain'in on ikisinde öldüğünü, kendisinin Kral olmasından itibaren ülkesini adaletle idare ettiğini, her bakımdan size uğurlu geldiğini, yapılmış olan barış antlaşmasına tam bir şekilde uyduğunu, o nasıl antlaşmaya riayet etmişse sizin de onun gibi riayet edeceğinizi" bildirerek; "bizim tarafımızdan da aynı şekilde riayet edilmesini, Leh memleketine verilen ahitnamenin sadece Leh Kralı adına değil, bütün Leh beyleri adına olması gerektiğini, zira sizin ülkenizin daha önce gelip geçmiş kralları aradaki antlaşmaya nasıl uymuşlarsa sizin de o yoldan çıkmayacağınızı, ayrıca yüce Eşiğimize bazı bozguncuların gelip aradaki köklü dostluğu bozmak istediklerini, bizden bunların sözlerine itibar etmememizi, barış ve antlaşmaya aykırı herhangi bir şeye rızanız bulunmadığını" bildirmişsiniz. Elçiniz her ne söylemişse hepsi ayrıntılı olarak tarafımıza arz olundu; biz de bilgi sahibi olduk.

Şimdi; eğer nesiller boyunca Leh krallarıyla aramızda var olan barış ve dostluğun devamını istemekte iseniz, eskiden beri nasıl olagelmışse yine aynı şekilde devam etmesi sizin elinizdedir. Bize dostluk edene de düşmanlık edene de Kapımız açıktır; nerede kaldı ki eskiden beri barış ve dostluğa riayet edenlere yardımda bulunmayalım. Ölen Kralınızın ülkenizi adaletle yönetmesi ve size uğurlu gelmesinin yegâne sebebi bize olan bağlılığında kararlı olmasıydı. Çünkü Kral olduğunda kendisine nasıl nasihatlerde bulunulup iyilik yönüne sevk edildiğini kendisi bilirdi. Şimdi de başınıza gelecek kral bize dostluk edecek ve bizim kral olmasına izin verdiğimiz veya sizin kendi içinizden Krallığa layık görüp bize arz ettiğiniz ve bizim de tayin ettiğimiz biri olursa, işte o zaman yeni kralınız eskisinden daha adil bir şekilde krallık yapacaktır. Halifelüğün sahibi olan bizim Hanedanımız öyle olur olmaz bozguncuların lafıyla hareket etmez; böyle bir lekeden uzaktır. Gücümüz, kudretimiz öyle bir noktadadır ki, samimi olmayanın, hilesi, tuzağı olanın gelip bize bir söz söyleme imkânı yoktur. Ta ki bize bağlılıkta kararlı olduğu bizim tarafımızdan defalarca görülüp bilinir; o takdirde sözü dinlenir.

Madem ki siz aramızda eskiden beri var olan barışın ve antlaşmanın bozguncular sözüyle bozulmamasını istemektesiniz, o zaman kralınızın bizim onayımızla tayin olunması gerek-

Do Panów polskich

W liście, jaki nadesłaliście przez swego posła do naszej siedziby, ostoi sułtanów i władców, napisaliście, że król Polski Stefan zmarł dwunastego dnia miesiąca Erbain, że od chwili wstąpienia na tron rządził on krajem w sposób sprawiedliwy, pod każdym względem był dla was źródłem powodzenia, całkowicie przestrzegał zawartych porozumień pokojowych i - tak jak on szanował zawarte porozumienia - tak i wy będziecie je szanować; że również i my powinniśmy okazywać taki sam szacunek, a gwarancja pokoju powinna dotyczyć nie tylko samego króla Polski, lecz wszystkich panów polskich, i tak ja wszyscy wcześniejsi królowie polscy szanowali zawierane porozumienia, tak i wy nie zbaczycie z tej drogi; jak też informując, że u progów waszych pojawiają się osobnicy, którzy chcieliby zburzyć przyjaźń pomiędzy nami, prosicie byśmy nie zwracali uwagi na ich słowa, zapewniając, że nie ma waszego przyzwolenia na jakiekolwiek działania sprzeczne z porozumieniami; wszystko, co przekazał nam wasz wysłannik, przyjął do wiadomości i stało się źródłem naszej wiedzy.

Jeśli więc obecnie chcecie, by pokój i przyjaźń, jakie panowały pomiędzy nami i królami polskimi przez wiele pokoleń, trwały nadal, to w waszych rękach jest, by panowały one w taki sam sposób, w jaki zwykły były być od dawna. Drzwi nasze otwarte są i dla tych, którzy darzą nas przyjaźnią, i dla tych, którzy żywią do nas wrogość. Dlaczegoż to nie mielibyśmy pośpieszyć z pomocą tym, którzy od dawna wierni byli przyjaźni i pokojowi. Jedynym powodem, że wasz zmarły król rządził waszym państwem w sposób sprawiedliwy i przynosił wam tym szczęśliwość, było jego zdecydowanie, by stosunki z nami pozostawały zażyłe. Sam wiedział, ilu porad mu udzielono i ile dobroci mu okazano po tym, gdy został królem. Jeśli więc teraz królem, którym będzie nad wami rządził, zostanie wybrany ktoś, kto będzie okazywać nam przyjaźń, czy to będzie ktoś, na wybór którego my wydaliśmy zgodę, czy też ktoś, kogo sami uznacie za osobę odpowiednią ku temu, by została królem, i powiadomicie nas o swym wyborze, lub też ktoś, kogo my naznaczymy, to wówczas wasz nowy król będzie sprawować swój urząd w sposób jeszcze bardziej sprawiedliwy niż było to w przeszłości. Dwór nasz, który ma wpływ na wybór następcy, nie działa ot tak po wpływie słów wichrzycieli, daleki jest od splamienia się takim działaniem. Nasza siła i moc są obecnie takie, że nie dajemy posłuchu nikomu, kto nie jest szczery, kto posuwa się do oszustwa, zastawia pułapki. Wielokrotnie widzieliśmy, kto jest nam wierny, i słowa takiego będą wysłuchane.

mektedir. Yüce Eşiğimize elçi göndermekteki amacınızın kral atamasından başka bir şey olmadığı açıktır. Kral hususunu başkası ile halletmeye çalışmanız boşunadır. Namenizle buraya güvenilir adamınızı gönderip sonra da bizim bilgimiz ve onayımız olmadan orada kral tayin eder iseniz, bilesiniz ki buna bizim rızamız yoktur. Böyle bir durumda aramızda var olan barış ve esenliğin ne şekilde gideceği daha sonra malumunuz olur. Sizin, ülkenizde huzur ve mutluluk içerisinde olmanız ancak samimi bir şekilde bize bağlılığınızla mümkündür; bunun bilinmesi gerekir.

Şimdi; bu nâme-i hümayûnumuz size ulaştığında, bu hususun üzerinde önemle durmalısınız. Şayet iki Devlet arasındaki barışın ve antlaşmanın devamını ve belki eskisinden bile daha iyi durumda olmasını isterseniz, aramızda eskiden beri var olan dostluğu sürdürecektir ve içinde düzenbazlık bulunmayan birinin bizim iznimizle veya içinizden Krallığa layık ve üstesinden gelecek birinin sizin seçiminizle kral tayin edilmesi gerekmektedir. Böylece sizler mutlu olduğunuz gibi biz de sizin bölgenizi gözetiriz; önceki Kralınızın döneminden daha iyi durumda olursunuz. Şayet bizim iznimiz olmadan Beç, Nemçe, İspanya, Fransa, İngiltere ve Moskov tarafından belirlenen birini kral seçerseniz, buna rızamız yoktur. Bu durumda bize olan samimiyet ve bağlılığınızı terk edip aykırı davranmış olursunuz. Sonra pişmanlık fayda vermez; ebedi barış ve esenlik ortadan kalkar. Ancak siz can u gönülden bu dostluğun bozulmamasını ve devam etmesini istiyorsanız, bizim icazetimizle ve dostluk üzere olanlardan birinin veya sizin âdetiniz olduğu üzere kendiniz seçip bizim yüce Kapımıza bildirdiğiniz birinin kral tayin edilmesi gerekmektedir. Her ne suretle olursa olsun bu iki şekil dışında bir kral atanması durumunda huzur bulamazsınız, ülkeniz ve halkınıza ihtilal düşer; bizimle olan dostluğunuz da bozulur, harcanır gider. Ona göre dikkatli olmalı ve bu iki sözden birini yapmalısınız. Madem ki, sürekli olarak bizimle olan barışa uymayı ve aksine hareketten kaçınmayı dilinizden düşürmüyorsunuz, o takdirde bu öğüdümü tutup aksine harekete kesinlikle izin vermemelisiniz. Elçi gönderip Kral'ın öldüğünü ve dostluğunuzu sürdürme konusunda kararlı olduğunuzu bildirmekteki amacınız çok açık ki kral seçimine iznimi almak içindir. O zaman memleketinizde huzur içerisinde oturmak istiyorsanız, yukarıda açıklandığı şekilde hareket etmeli, dostumuza dost, düşmanımıza düşman olmalı, başkalarının sözüne kulak asmamalısınız.

Skoro tak, jeśli nie chcecie, by panujący od dawien pomiędzy nami pokój i porozumienia nie zostały pogwałcone słowami wichrzycieli, to król wasz powinien zostać wybrany przy naszej akceptacji. Widać bowiem wyraźnie, że jedynym celem wysłania do naszych progów swego posłańca, było wyznaczenie króla. Próby rozwiązania przez was kwestii mianowania króla przy współpracy z innymi są próżne. Jeśli więc byście, po tym jak przysłaliście do nas swego zaufanego człowieka, mianowali króla bez naszej wiedzy i bez naszej akceptacji, to wiedźcie, że nie ma na to naszego przyzwolenia. I zobaczylibyście wówczas, jakimi drogami potoczyłyby się panujący między nami pokój i szczęśliwość. Wasze życie w swym kraju w spokoju i w szczęściu możliwe jest jedynie dzięki szczerym związkom między nami, co należy wiedzieć.

Gdy list ten dotrze do waszych rąk: z uwagą należy wam się zastanowić nad tą sprawą. Jeśli chcecie, by między obydwojema państwami nadal trwał pokój i obowiązywały porozumienia, a nawet by stosunki były jeszcze lepsze niż w przeszłości, musi zostać wybrany król, który będzie kontynuować odwieczne stosunki przyjaźni pomiędzy nami; musicie wybrać za naszym przyzwoleniem kogoś, kto nie będzie krętał, lub kogoś spośród was godnego na stanowisko króla, który poradzi z tym sobie. W ten sposób i wy będziecie szczęśliwi, a i my otoczmy wasz kraj naszą opieką, tak że będzie wam się działo lepiej niż za czasów poprzedniego króla. Jeślibyście, bez naszego przyzwolenia, wybrali na króla kogoś wyznaczonego przez Niemcy, Hiszpanię, Francję, Anglię i Moskwę, to nie będzie na to naszego przyzwolenia. W takiej sytuacji będzie to znaczyć, że odstąpiliście od przyjaźni z nami i będzie postępować przeciwnie. Późniejsza skrucha nie przyniesie korzyści, a odwieczny pokój i dobrobyt zanikną. Jeśli jednak chcecie całą duszą i sercem nie dopuścić do zepsucia stosunków przyjaźni, lecz do ich dalszego trwania, wybierzcie za naszą zgodą i gwoili przyjaźni kogoś spośród nich lub zgodnie z waszymi zwyczajami – kogoś spośród siebie; na króla trzeba wybrać kogoś, o kim poinformujecie nas. Jakby nie było, jeśli król zostanie wybrany w sposób inny niż te dwa, nie zaznacie spokoju, wasz kraj i naród ogarną zawieruchy, przyjaźń z nami zostanie narażona na szwank, zniszczona i zapomniana. Dlatego powinniście być ostrożni i dokonać wyboru między tymi słowami. Jeśli język wasz będzie nadal wyrażać szacunek dla pokoju pomiędzy nami i będziecie uciekać od działań przeciwnych, to powinniście przyjąć naszą radę i nie dawać przyzwolenia na czyny sprzeczne z tym. Widać wyraźnie, że przysłanie przez was swego posłańca z informacją o śmierci Króla i zapewnieniem o chęci podtrzymania przyjaźni pomiędzy nami, miało na celu uzyskanie naszej zgody na wybór króla. Jeśli więc chcecie zamieszkiwać w swym kraju w spokoju, powinniście postępować w sposób opisany powyżej, być przyjacielem naszych przyjaciół, wrogiem naszych wrogów i nie dawać posłuchu temu, co mówią inni.

A. Ten

[illegible]

Antonio's father

حضرته الغفر جلت قدرته وعلمت حكمته تلك غنايت بنو عاقب ومحمد بن يوسف
أخضر بن جرج رسلت بنواؤا زمر ابنها مقتداؤا زفره اصفيا ابو عمران بن محمد بن مصطفى
صلى الله عليه وآله وسلم ملك مجاز بنو الكاكي اليه ويجازوا وكره بنو عمران بن علي
عليه السلام بنو جرج واليا وكرامك واقصيا عظامك اربعاء قدس ليرم اصفيا اليه

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

**SULTAN III. MURAD TARAFINDAN, LEH KRALI
III. ZYGMUNT WAZA'YA VERİLEN 1591 TARİHLİ
AHİTNAME**

**AHDNAME (AKT PRZYMIERNY) SUŁTANA
MURADA III PRZEKAZANY DLA KRÓLA POLSKIEGO
ZYGMUNTA III WAZY W ROKU 1591**

~10.10.1591 • 20.10.1591~

*Kudreti apaçak
ve ismi yüce olan izzet
sahibi Hazret-i Allah'ın sonsuz yardım
ve Peygamberlik göğünün güneşi, Resullük burcunun
yıldızı, Peygamberler topluluğunun reisi, doğruların önderi, iki
cihamn öğüncü Muhammed Mustafa'nın -Allah O'na salat ve
selam kılın- çok bereketli mucizeleri ile ve O'nun Dört Seçkin
Arkadaş'ının -Allah hepsinden razı olsun- ve bütün Allah dost-
ları ve takva sahiplerinin mukaddes ruhlarının eşliğiyle.*

**ŞAH MURAD
BİN
SELİM ŞAH HAN**

El-muzaffer dâimâ

Ben ki; zamanın sultanlarının sultanı ve çağın hakanlarının dayanak ve delili, cihanın hükümdarlarına taç veren, her şeyin sahibi ve ihsanı bol olan Allah'ın gölgesi, Haremeyn-i Şerife'nin hizmetkârı, ikinci İskender-i Zülkarneyn, "O hâlde Rabbi'nin nimetini çokça söyle, haber ver." ayetinin¹ anlamı gereğince; belde ve şehirlerin en şerefli ve en mukaddesi Mekte-i Müşerreffe-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere-i Muazzama'nın, Kudüs-i Şerif, Lahsa, Katif, Mısır, Yemen, San'a, Aden, Basra, Habes, Sivas, Maraş, esenlik yurdu Şam, Halep, Trablusşam, Nihavend, Pelengân, Musul, Diyarbekir, Van, Tebriz, Nahçıvan, Erzurum ve İrevan'ın, Şirvan, Karabağ ve Gürcistan memleketlerinin, bütün Kürdistan ve Türkistan'ın, Anadolu ve Karaman vilayetlerinin, Boğdan, Eflak, Demirkapı ve Deşt-i Kıpçak iklimlerinin, Akdeniz, Karadeniz ve Kızıldeniz'in, Arap ve Acem diyarının, Türk ve Deylem iklimlerinin, Bağdad ve Şehrizol'un, hükümdarların özlemi olan İstanbul şehrinin, cihad ve harp yurdu olan Cezâyir-i Mağrib, Trablusgarb, Evtân-ı Tunus ve Kıbrıs adasının, memleket ve diyarların direği olan Rumeli'nin, Tımsıvar, Bosna, Budun, Kefe ve Trabzon taraflarının ve bunların benzeri daha nice bayındır memleket ve sınırsız yolların, gök gibi yüksek kalelerin ve bol kazançlı yerlerin Padişahı, Sultanı, Şehinşahı ve Hakanı Sultan Murad Han oğlu Sultan Mehmed Han

*Z pomocą wszechmocnego,
silnego i wysławianego
Allacha oraz Muhammeda Mustafy,
słońca na niebiosach proroków, gwiazdy konstelacji odwagi,
przywódcy zgromadzenia proroków, przewodnika prawdy,
niech Allah obdarzy go pokojem, sprawcy cudownych czynów
i jego czterech przyjaciół Ebubekira, Ömera, Osmana i Alego –
niech Allah obdarzy ich swoją łaską.*

**SZACH MURADA
SYN
SELIMA SZACHA CHANA**

Zawsze zwycięski

Ja, sultan sultanów tego wieku, opora i świadectwo chanatów, ten, który koronuje władców na ziemi, cień wielce szczodrobliwego i posiadającego wszystko Allacha na ziemi, sługa dwóch Świętych Miast, drugi Aleksander-Zulkarnayn, posłuszny wersowi „A o dobrodziejstwie swego Pana opowiadaj”¹, sultan i padyszach najczcigodniejszych ze wszystkich miast prześwietnej Mekki i czcigodnej Medyny, Jerozolimy, Lahsy, Katif, Egiptu, Jemenu, Sany, Adenu, Basry, Habesz, Sivasu, Maraszu, źródła radości Damaszk, Aleppo, Trypolis, Nihavend, Pelengan, Mosulu, Diyarbakiru, Vanu, Tebrizu, Nachczewan, Erzurum, Erewania, Szerwanu, Karabachu i Gruzji, całego Kurdystanu i krajów tureckich, Anatolii i Karamanu, Mołdawii i Wołoszczyzny, krajów Demirkapı i Deszt-i Kipczak, Morza Śródziemnego i Morza Czarnego, Morza Czerwonego i świata arabskiego i Adzemskiego, obszarów tureckich i Mazenderanu, Bagdadu i Szehrizoru, obiektu tęsknoty władców miasta Sambu, miejsca dżihadu i wojny Maghrebu i Algierii, twierdzy Halkulvad, Habesz i Lahsy, Wyspy Cypr i Tunezji, opoki krajów Rumelii, Budun, Timisoary, Bośni, Kaffy i Trabzonu, oraz jeszcze wielu licznych ziem, krajów i dróg, twierdz sięgających nieba i przynoszących wielkie zyski miejsc, sultan Murad, syn Sułtana Selima syna Sułtana Sulejmana syna Sułtana Selima syna Sułtana Bajazyda syna Sułtana Muhammeda syna Sułtana Murada.

¹ Kur'an-ı Kerim, Duha suresi, 93/11.

¹ Koran, Sura „Jasność poranka” 93/11 [<http://www.poznajkoran.pl/?s=pibgfb-seb>]

oğlu Sultan Bayezid Han oğlu Sultan [Selim Han] oğlu Sultan Süleyman Han oğlu Sultan Selim Han oğlu Sultan Murad Han'ım.

Daha önce Leh Kralı olanlar yüce Eşiğimize sadakat ve samimiyet ile bağlanıp daima dostluk ve muhabbetlerini arz edediklerinden, şu anda Leh Kralı ve Litvanya, Rusya, Prusya, Mazoviya, Livonya vs. yerlerin ulu Dukası ve Svicsiye² vilayetinin vârisi ve gelecekteki Kralı olan haşmetli, vakarlı Zygmunt da mutluluk yurdu olan Eşiğimize güvenilir ve seçkin beylerinden Łomża'nın idarecisi olan Jan Zamoyski'yi³ Elçilik vazifesi ile göndererek bağlılık ve samimiyetini ortaya koyup adı geçen Elçisi ile gönderdiği namesinde aradaki barış ve esenliğin aynen devam etmesi dileğiyle kendisine tarafımdan yeni bir ahidnâme-i hümayûn verilmesi ricasında bulunduğundan, Padişahlığımıza yaraşır bol merhamet ve cömertliğimiz gereğince isteğini kabul buyurup, eskiden verilenlerle aynı üslupta işbu yeni ahidnâme-i hümayûnumu verdim ve şöyle **buyurdum**:

Adı geçen Kral'ın il ve ülkesine, kalelerine, varoşlarına ve egemenliği altında bulunan bütün memleketine ulu tarafımdan ve yüce vezir, beylerbeyi ve beylerimden ve askerlerimden hiçbir şekilde zarar ve ziyan eriştirilmeyecek; aynı şekilde, adı geçen Kral tarafından ve onun beylerinden, Kazak eşkiyasından, ona bağlı olanlardan ve diğer bozgunculardan da benim ülkeme, sınır boylarındaki kalelerime, varoşlarıma ve memleketime bağlı olan diğer kasaba, köy ve araziye hiçbir şekilde saldırılmayacak ve zarar, ziyan eriştirilmeyecek; kısaca dostuma dost, düşmanıma düşman olacak; arada iki tarafın adamları ve elçileri gelip gidecek ve kendilerine, mallarına ve rızıklarına zarar ve ziyan verilmeyecektir.

Geçen sene yaşanan karışıklıkta Lehlilerin bu taraftan aldıkları esirleri adı geçen Kral dikkat ve ihtimamla araştırıp buldurup güvenli bir şekilde bu tarafa gönderecek; daha sonra aynı dönemde Leh ülkesinden alınıp İslam dinine girmemiş olan esirler dahi Lehli oldukları kesinleştikten sonra Kral'ın gelen adamına teslim olunacaktır. İşbu ahidnâme-i hümayûnumun yürürlüğe girmesinden sonra iki taraftan bir biçimde esir edilen olur ise hiçbir bedel talep edilmeyecek; Lehli olduğu sabit olduktan sonra sahipleri salıvereceklerdir.

Her iki tarafın bezirgânları denizden ve karadan gelip gidip alışveriş yapabilecek; bulundukları yerlerde yürürlükte olan vergilerini ödeyecek; kimsenin malına, canına zarar ve ziyan gelmeyecektir.

Eğer Leh memleketinden gelen bezirgânlardan benim ülkemde ölen olursa, ölenin geride bıraktığı mal vs. eşyaları bizim

Tak jak w dawnych czasach ci, którzy byli królami Polski związani byli z nami uczuciami wierności i przyjaźni, tak i obecny Król Polski, Wielki Książę Litwy, Rosji, Prus, Mazowsza, Łotwy, i wielu innych miejsc, przewspaniały Król Zygmunt, spadkobierca prowincji Szwedów obdarzył nas zaufaniem i przysłał do nas swego człowieka imieniem Jan Grzymała Zamoyski który jest urzędnikiem Łomży, jako swego posłańca, przez którego przekazał wyrazy przyjaźni i oddania; posłaniec ten zwrócił się do nas z prośbą o kontynuowanie pokoju i radości między nami i bym wydał w tej sprawie akt; jako, że wymogiem jest, by Padyszach okazał łaskawość i litość, przyjąłem jego prośbę i nakazałem sporządzić akt w takim samym tonie, jak to było robione w przeszłości.

Ani ja ani żaden z moich wezyrów, bejlerbejów, panów i żołnierzy nie przysporzy szkód i strat krajowi wymienionego Króla, jego twierdzom, osadom i jakimukolwiek z miejsc pod jego panowaniem, i w taki sam sposób żaden z ludzi i panów wymienionego Króla, ani ze zbójców kozackich, nie będą napadać i narażać na straty i szkody mego kraju, twierdz w granicach kraju, osad i ziem, wsi, przysiółków i gruntów. Krótko mówiąc, będzie przyjacielem naszych przyjaciół i wrogiem naszych wrogów; w tym czasie będą podróżować posłańcy obydwu stron, a oni sami i rzeczy, które do nich należą, nie doznają strat i uszczerbku.

Król Polski okaże wielką uwagę i dokładność, by znaleźć wziętych od nas w niewolę przez Polaków podczas zamętów w ostatnim roku i po znalezieniu ich odeśle w naszą stronę. Tak samo Polacy, którzy zostali wzięci w niewolę w tym samym czasie, którzy nie przeszli na Islam, zostaną przekazani ludziom Króla, po upewnieniu się, że są Polakami. Ci którzy zostaną pochwyceni po wejściu tego aktu w życie, będą uwalniani bez jakiegokolwiek zapłaty. Po stwierdzeniu, że są Polakami, ich właściciele uwolnią ich.

Kupcy obydwu stron będą mogli przybywać na ziemię drugiej strony lądem i morzem, prowadzić handel, uiszczać podatki należne w miejscach, w których się znajdują, a nikt nie dopuści się poczynienia uszczerbku na ich towarach i zamachu na ich życie.

Jeśli w moim kraju dokonał żywota jakikolwiek z kupców przybyłych z kraju wspomnianego Króla, towary jego nie zostaną przez nas zajęte, lecz będą przechowywane aż do czasu przybycia, z listem od Króla, jego spadkobiercy i na mój rozkaz wydane temu spadkobiercy. Jeśli w Polce zmarł jakikolwiek z kupców osmańskich, będzie postępować się w taki sam sposób.

Jeśli w okresie po wejściu tego aktu w życie, ktokolwiek z moich poddanych dopuścił się poczynienia szkód i strat w kraju Króla, to osoba, która dopuścił się takiego występku, będzie na mój rozkaz odnaleziona i ukarana, a poniesione straty, również na mój rozkaz, zadośćuczynione. Niech nikt w związku z tym nie posuwa się do jakichkolwiek tłumaczeń i usprawiedliwień. W sprawie tej Król Polski będzie działać w taki sam sposób.

² Szwedów = İsveçliler.

³ Jan Grzymała Zamoyski.

tarafımızdan alınmayıp muhafaza edilecek ve Leh tarafından Kral'ın mektubuyla vârisi geldiğinde ona teslim olunacaktır. Eğer bizim bezirgânlarımızdan orada ölen olursa Kral da aynı şekilde hareket edecektir.

İşbu ahitname yürürlüğe girdikten sonra Kral'ın ülkesine Osmanlı tarafına mensup bir kimse tarafından zarar ve ziyan verilirse bu yaramazlığı yapan bulunup hakkından gelinecek ve verilen zarar karşılanacak, bu konuda hiçbir özür ve bahane ileri sürülmeyecektir. Böyle bir durumda Kral da aynı şekilde hareket edecektir.

Eğer benim ülkemden bir kimsenin borçlusu Kral'ın ülkesine gitse, bulunduğu yerin hâkimi huzuruna çıkarılacak ve teftiş sonucunda borç sabit olursa alınıp hak sahibine verilecektir. Suçu ve borcu olmayan kimse başkasının suçu ve borcundan dolayı tutulmayacak, incitilmeyecek; bu gibi suçsuz kimseler her iki tarafın vilayetleri arasında rahatsız edilmeyecektir.

Baba ve dedelerim zamanından beri iki taraf arasında yapılmış olan antlaşmalar geçerliliğini koruyacak; tarafların eskiye ait zarar ve ziyanları için taraf vekilleri bir araya gelememiş olduğundan, artık işbu ahitnamenin başlangıç tarihinden önceki zamana ait zararlardan vazgeçilecek ve davası görülmeyecektir.

Eskiden beri Leh Kralı tarafından Kırım Hanı'na verilegelmekte olan vergi Kral tarafından bundan sonra da zamanında ödenmeye devam edildiği ve antlaşmaya aykırı bir iş yapılmadığı takdirde Kırım Hanı ve Tatar askerleri tarafından da Kral'ın memleketine, adamlarına karışılmayacak, saldırılmayacak, zarar ve ziyan eriştirilmeyecek; şayet zarar erişirse benim fermanımla hak sahiplerinin hakkı alıverilecektir. Boğdan Voyvodası'ndan ve Boğdanlılardan Leh Kralı'nın ülkesine ve adamlarına zarar erişmeyecek; erişirse, bu zarar sabit olduktan sonra benim emrimle yerine konulacaktır. Aynı şekilde Leh Kralı veya adamları tarafından Tatar halkına, Boğdanlılara ve bunların adamlarına ve memleketlerine zarar verilirse Leh tarafı da bu zararı yerine koyup yapanları cezalandıracaktır. Boğdan'dan kaçıp Leh ülkesine sığındıktan sonra bir yolunu bulup Boğdan'a gelerek fitne çıkaran bozguncular istendiğinde verilecektir.

Leh Kralı'nın adamları, şimdiye değin alınan esirleri benim ülkemde her nerede bulurlarsa, kaçsa satın alındığına dair satıcılarına yemin verdikten sonra satın alabilecek; satıcılar fazla para isteyemeyecektir. Bu esirlerden İslama girmiş olanlar salıverilecek, girmemiş olanların gitmesine engel olunmayacaktır. Kral'ın ülkesinde olanları da onlar salıverecek; yerlerine gelmelerine mâni olmayacaklardır.

Esir olan Müslümanları ve dostluk içinde iken gelen elçilere haber iletip getiren kimselere engel olunmayacak; güvenlik

Jeśliby jakikolwiek z moich poddanych będący moim dłużnikiem udał się do kraju Króla, zostanie on postawiony przed sędzim miejsca, w którym się akurat znajduje, a sędzia, po ustaleniu praw, odbierze mu je i zwróci właścicielowi. Nikt, kto nie dopuścił się występku i nie ma długu, nie będzie zatrzymany i szykanowany z powodu występku lub długu osoby innej. Na terenach obydwu stron nie będzie niepokojony nikt niewinny.

Wszystkie umowy poczynione od czasów mych ojców i dziadów będą pozostawać ważnymi, o ile nie zostaną naruszone przez którąś stronę. Jeśli chodzi o straty i szkody należące do starych czasów, to z powodu niemożliwości spotkania się przedstawicieli stron, z dniem wejścia tego aktu w życie odstępuje się od nich i nie będzie prowadzić się żadnych spraw.

Jak długo Król Polski będzie nadal płacić podatki, jakie były płacone od dawna przez królów polskich na rzecz Chana Krymu, i jak długo nie uczyni nic sprzecznego w porozumieniu, Chan Krymu i jego tatarscy żołnierze nie będą występować przeciwko krajowi Króla, jego ludziom, nie będą na nich napadać, nie będą czynić szkód i przynosić strat. Wojewoda Mołdawii i Mołdawianie nie będą czynić szkód krajowi i ludziom Króla Polskiego, a jeśli tak uczynią, na mój rozkaz pokryją je. Tak samo Król Polski i jego ludzie, jeśli uczynią szkody Mołdawii i Mołdawianom, ich krajowi i dobrom, pokryją je na mój rozkaz. Jeśli tak samo, Król Polski i jego ludzie poczynią szkody narodowi tatarskiemu, Mołdawianom, ich ludziom i ziemiom, strona polska pokryje straty i ukarze tych, którzy się tego dopuścili. Jeśli wichrzyciele, którzy uciekły z Mołdawii znaleźli schronienie w Polsce, dopuszczają się niegodności, zostaną na żądanie odesłani do Mołdawii.

Ludzie Króla Polskiego, jeśli znajdą w moim kraju ludzi wziętych do tej pory w niewolę, będą mogli odkupić ich za cenę, za jaką kupili ich właściciele, co oświadczą pod przysięgą; właściciele nie będą mogli żądać więcej pieniędzy. Jeńcy, którzy przeszli na Islam, zostaną uwolnieni, a tym, którzy nie przeszli, nie będzie stwarzać się przeszkód do powrotu. Tak samo Polacy uwolnią wziętych w niewolę i nie będą przeszkadzać im w powrocie do swych miejsc.

Nie będzie stwarzać się przeszkód nikomu, kto powiadomi posła i przyprowadzi wziętych w niewolę Muzułman w poczuciu przyjaźni; będą mogli podróżować z poczuciem bezpieczeństwa; po przybyciu na granicę zostaną im przydzieleni ludzie. Strona polska będzie postępować w taki sam sposób.

Kupcom, którzy zapłacą cła, jakie muszą zapłacić zgodnie z prawem i tradycją, nie będzie stwarzać się jakichkolwiek przeszkód.

Każdy z narodu Imperium Osmańskiego będzie, jeśli zechce, mógł dochodzić swych praw od poddanych Króla Polskiego i sędziowie zwrócą mu te prawa.

içerisinde gidip gelecekler; sınır başlarına geldiklerinde yanlarına adamlar koşulacaktır. Bu hususta Leh tarafı da aynı şekilde hareket edecektir.

Âdet ve kanun gereği vermeleri gereken gümrüklerini verdikten sonra bezirgânlara engel ve zorluk çıkarılmayacaktır.

Osmanlı ülkesi halkından bir kimsenin Leh Kralı'na bağlı bir kimsede hakkı olsa ve istese memleket hâkimleri hakkını alıverecek; hırsız ve haramiler zarar ve ziyan verdiklerinde yetkililer buldurup derhâl haklarından gelecek; hırsızlıkla aldıkları şeyler sabit olduktan sonra eksiksiz olarak sahiplerine geri verilecektir.

Tüccarlar bir kimse ile alışveriş yaptıklarında ellerinde bir belge veya resmî kayıt yoksa davası görülmeyecek; kefalet veya borç verme sebebiyle bir dava ve talepleri olduğunda ellerindeki belge veya resmî kayda bakılacak; bu ikisinden biri yoksa yalancı şahit getirerek sahtekârlık yapılmayacaktır. Aynı şekilde Leh Kralı tarafından da, memleket hâkimlerinin bilgisi olmayınca dava dikkate alınmayacaktır.

Silistre ve Akkirman sancakları beyleri, iskele eminleri ve geçiş vergisi toplayıcıları benim adamlarımdan ve iki tarafın tacirlerinden başkasının Turlu Suyu'ndan Leh ülkesine geçmelerine izin vermeyecekler; Leh veya Osmanlı tarafından gelenlerin yanlarında esirler bulunursa bunları alıp geri göndereceklerdir.

Çobanlar Leh ülkesine geçtiklerinde memleket hâkimlerine kendilerini ve koyunlarını bildirecek, gizlice geçmeyecek ve otlak hakkı verecekler; kendilerini bildirdikten sonra koyunları zayi olur ise memleket hâkiminden isteyeceklerdir. Gelip gidenlerin beygirlerini ulak tutmayacak; sefer hâlindeki yeniçeriler atlarını almayacaklardır.

Boğdan voyvodaları önceki Leh kralları ile nasıl dostluk içerisinde olagelmışler ise aynı şekilde hareket edip dostluk şartlarına aykırı bir iş yapmayacaklardır. Her iki tarafın tacirlerinin vergileri ve gümrükleri fazla olmayacaktır.

Leh Kralı'nın eli altındaki Ermeni vs. gayrimüslim bezirgânlara Boğdan'a veya benim diğer memleketlerime gelip ticaret yapmak istediklerinde kırlardan, çöllerden ve gizli yerlerden gelmeyip eskiden beri bezirgânların kullandıkları ana yoldan gelecekler; herhangi birinin malına ve canına zarar gelirse yapanlar yakalanıp haklarından gelinecek; dürüstçe gelip giden bezirgânlara incitilmeyecek; gümrükleri eskiden beri geçerli olan kanuna göre alınacaktır. Tüccarlar başka birinin borcundan dolayı tutulmayacaktır.

Çavuş, sipahi ve yeniçeriler yollarda halkın beygirlerini almayacaklardır.

Jeśli złodzieje i rozbójnicy poczynią straty i szkody, będą natychmiast poszukiwani i w razie odnalezienia, dostaną to, na co zasługują, bez uwalniania, a rzeczy, jakie uzyskali z kradzieży, zostaną bez jakiegokolwiek uszczerbku zwrócone im właścicielom, po ich ustaleniu.

Nie będzie wszczynana sprawa, jeśli osoba prowadząca handel z kupcami lub kimkolwiek innym nie ma w ręku urzędowego dokumentu lub dowodu; w przypadku roszczeń z powodu pożyczki lub poręczenia, dochodzić się będzie praw tylko na podstawie urzędowego dokumentu lub dowodu. Jeśli nie ma żadnego z nich, nie będzie przedstawiać się fałszywych świadków i dopuszczać fałszerstw. Tak samo Król Polski nie będzie rozstrzygać spraw bez wiedzy sędziów swego kraju.

Panowie okręgów Silistria i Akerman, urzędnicy w komorach celnych i podatkobiorcy nie będą zezwalać na przechodzenie do Polski przez Dniestr komukolwiek innemu niż moi ludzie i kupcy obydwu stron. Jeśli podróżni z Polski lub Imperium Osmańskiego będą mieli z sobą jeńców, zostaną oni zatrzymani i zawróceni.

Pasterze, przechodząc do Polski, będą zgłaszać sędziom tego kraju swoje stada i siebie; nie będą przechodzić po kryjomu i przestrzegać praw wypasu; jeśli po zgłoszeniu swych stad, poniosą straty, będą dochodzić swych praw u sędziów.

Wojewoda Mołdawii będzie pozostawać w dobrych stosunkach z obecnym Królem Polskim, jak to było za czasów poprzednich królów polskich; nie będzie czynić się nic sprzecznego z warunkami przyjaźni.

Kupcy niemuzułmańscy pod panowaniem Króla Polskiego, na przykład z Armenii, jeśli będą chcieli przybyć do Mołdawii lub różnych miejsc w moim kraju, nie będą przechodzić po kryjomu, przez stopy i pustynie, lecz podróżować drogami, z których korzystali kupcy w przeszłości. W razie strat w towarze lub utraty życia, sprawca tego zostanie pochwyceny i ukarany. Kupcy nie będą narażeni na szykany, jeśli będą prowadzić handel w sposób uczciwy; cła będą pobierane, jak dawniej, zgodnie z obowiązującym prawem. Kupcy nie będą aresztowani z powodu długów innych.

Konni, janczarowie i sierżanci nie będą zabierać koni narodu polskiego w podróż.

Jeśli kupcy Króla Polskiego będą chcieli wykupić Polaków pozostających w niewoli w Państwie Osmańskim, sędziowie nie będą się temu sprzeciwiać; uwolnieni, za których zapłacono, nie będą mogli być z powrotem odebrani kupcom. Jednakże Król nie będzie mógł żądać tych, którzy przeszli na Islam. Jeńcom polskim, którzy zostali po pewnym czasie uwolnieni przez właścicieli i posiadają świadectwo uwolnienia, a którzy nie przeszli na Islam, nie będzie stwarzać się przeszkód mówiąc, że

Leh Krali'nın bezirgânları kendi halklarından Osmanlı ülkesinde esir olanları parasıyla satın alıp kurtarmak istediklerinde kadılar engel olmayacak; bedeli ödenip kurtarılmış olanlar da bezirgânların ellerinden çekilip alınmayacaktır. Ancak İslama girmiş olanlar da Leh Kralı tarafından tekrar talep olunmayacaktır. Sahibi tarafından süreye bağlı olarak tutulan ve süre bitiminde serbest kalıp elinde serbestlik belgesi bulunan İslama girmemiş Lehli esirlere, Müslüman olduğu sabit olmaksızın "*Müslüman oldu.*" denilerek engel olunmayacaktır.

Bursa'da Lehlilerden, eskiden beri kanunen alınmakta olan daha fazla vergi ve gümrük istenmeyecektir.

Leh Krali'nın şu anda egemenliği altında bulunan ülkesine ve bundan sonra Moskov vs. gayrimüslim memleketlerden fethedeceği yerlere bu taraftan karışılmayacak, tamamı Krali'nın tasarruf ve egemenliği altında olacaktır.

Ahidnâme-i hümayûnumda yazılı olan şartlara uyulması hususunda yüce Allah'ın azametine ve Peygamberimiz ile diğer Peygamberlerin mukaddes ruhlarına yemin ederim ki; biz hayatta olduğumuz müddetçe adı geçen Kral tarafından antlaşmaya aykırı bir iş yapılmadıkça benim tarafımdan dahi barışa ve antlaşmaya aykırı herhangi bir şey ortaya çıkmayacaktır.

Hicri, Dokuz yüz doksan dokuz senesi Zilhicce ayının sonlarında yazılmıştır.

Kostantiniye'de

zostali muzulmanami, bez potwierdzenia tego.

W Bursie nie będzie pobierać się od Polaków wyższych podatków i cel niż te, jakie były pobierane zgodnie z prawem w przeszłości.

Nasza wysokość nie będzie wtrącać się w sprawy kraju, który obecnie znajduje się pod panowaniem Króla Polskiego, ani krajów niemuzułmańskich, jak Moskwa, które zdobędzie; wszystkie pozostaną pod panowaniem i zarządem Króla.

Odnosnie do przestrzegania warunków opisanych w tym pakcie, przysięgam na Wszechmocnego Allacha i naszych proroków, jak i święte dusze innych proroków: jak długo pozostaniemy przy życiu i jeśli wymieniony Król nie uczyni nic niezgodnego z umową, my również nie uczynimy nic przeciwko pokojowi i porozumieniu.

Sporządzono w końcu miesiąca Zilhicce roku Hidzry dziewięćset dziewięćdziesiątym dziewiątym.

W Konstantynopolu

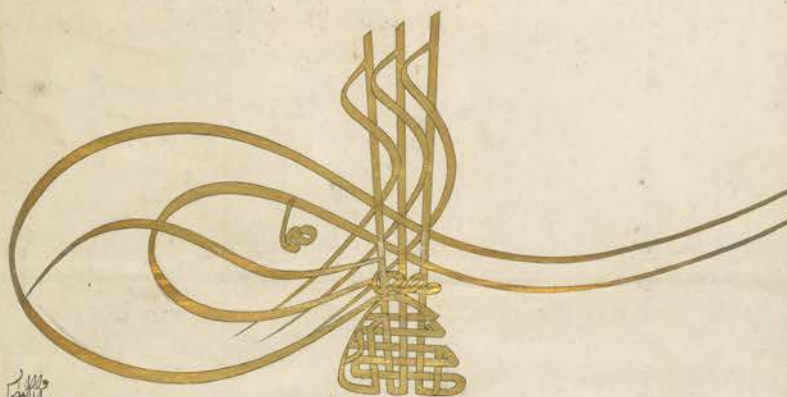

2

N 92

Anno 1589.

حضرت زکریا علیه السلام وعلیہ السلام وعلیہ السلام وعلیہ السلام
 پنداری در انبیا مقدسین و انبیا ائمه و انبیا ائمه و انبیا ائمه
 و انبیا ائمه و انبیا ائمه و انبیا ائمه و انبیا ائمه
 و انبیا ائمه و انبیا ائمه و انبیا ائمه و انبیا ائمه

بنام سلطان و امیر و شاه و پادشاه و امیر و شاه و پادشاه
 و امیر و شاه و پادشاه و امیر و شاه و پادشاه
 و امیر و شاه و پادشاه و امیر و شاه و پادشاه
 و امیر و شاه و پادشاه و امیر و شاه و پادشاه
 و امیر و شاه و پادشاه و امیر و شاه و پادشاه
 و امیر و شاه و پادشاه و امیر و شاه و پادشاه
 و امیر و شاه و پادشاه و امیر و شاه و پادشاه
 و امیر و شاه و پادشاه و امیر و شاه و پادشاه

**SULTAN III. MEHMED TARAFINDAN LEH KRALI
III. ZYGMUNT WAZA'YA VERİLEN 1597 TARİHLİ
AHİTNAME**

**AHDNAME (AKT PRZYMIERNY) SUŁTANA
MEHMEDA III PRZEKAZANY DLA KRÓLA
POLSKIEGO ZYGMUNTA III WAZY W ROKU 1597**

~11.11.1597~

*Kudreti apaçak
ve ismi yüce olan izzet
sahibi Hazret-i Allah'ın sonsuz yardım
ve Peygamberlik göğünün güneşi, Resullük burcunun
yıldızı, Peygamberler topluluğunun reisi, doğruların önderi, iki
cihamn öğüncü Muhammed Mustafa'nın -Allah O'na salat ve
selam kılın- çok bereketli mucizeleri ile ve O'nun Dört Seçkin
Arkadaş'ının -Allah hepsinden razı olsun- ve bütün Allah dost-
ları ve takva sahiplerinin mukaddes ruhlarının eşliğiyle.*

**MEHMED
BİN
MURAD HAN**

El-muzaffer dâimâ

Ben ki; zamanın sultanlarının sultanı ve çağın hakanlarının dayanak ve delili, cihanın hükümdarlarına taç veren, her şeyin sahibi ve ihsanı bol olan Allah'ın gölgesi, Haremeyn-i Şerife'nin hizmetkârı, ikinci İskender-i Zülkarneyn, "O hâlde Rabbi'nin nimetini çokça söyle, haber ver." ayetinin¹ anlamı gereğince; belde ve şehirlerin en şerefli ve en mukaddesi Mekte-i Müşerreffe-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere-i Muazzama'nın, Kudüs-i Şerif, Lahsa, Katif, Mısır, Yemen, San'a, Aden, Basra, Habes, Sivas, Maraş, esenlik yurdu Şam, Halep, Trablusşam, Nihavend, Pelengân, Musul, Diyarbekir, Van², Tebriz, Nahçıvan, Erzurum ve İrevan'ın, Şirvan, Karabağ ve Gürcistan memleketlerinin, bütün Kürdistan ve Türkistan'ın, Anadolu ve Karaman vilayetlerinin, Boğdan, Eflak, Demirkapı ve Deşt-i Kıpçak iklimlerinin, Akdeniz, Karadeniz ve Kızıldeniz'in, Arap ve Acem diyarının, Türk ve Deylem iklimlerinin, Bağdad ve Şehrizol'un, hükümdarların özlemi olan İstanbul'un, cihad ve harp yurdu olan Cezâyir-i Mağrib'in, Trablusgarb'ın, Evtân-ı Tunus'un, Kıbrıs adasının, memleket ve diyarların direği olan Rumeli'nin, Tımişvar, Bosna, Budun, Kefe ve Trabzon taraflarının ve bunların benzeri daha nice bayındır memleket ve sınırsız yolların, gök gibi yüksek kalelerin ve bol kazançlı yerlerin Padişahı, Sultanı, Şehinşahı ve Hakanı Sultan Murad Han oğlu Sultan Mehmed Han oğlu

*Z pomocą wszechmocnego,
silnego i wysławianego Allacha,
Muhammeda Mustafy, słońca na niebiosach proroków,
gwiazdy konstelacji odwagi, przywódcy zgromadzenia
proroków, przewodnika prawdy, niech Allach obdarzy go
pokojem, sprawcy cudownych czynów i jego czterech przyjaciół
Ebubekira, Ömera, Osmana i Alego – niech Allach obdarzy ich
swoją łaską.*

**MEHMEDA
SYN
MURADA CHANA**

Zawsze zwycięski

Ja, sułtan sułtanów tego wieku, opora i świadectwo chanatów, ten, który koronuje władców na ziemi, cień wielce szczodrobliwego i posiadającego wszystko Allacha na ziemi, sługa dwóch Świętych Miast, drugi Aleksander-Zulkarnayn, posłuszny wersowi "A o dobrodziejstwie swego Pana opowiadaj"¹, sułtan i padyszach najczcigodniejszych ze wszystkich miast prześwieatnej Mekki i czcigodnej Medyny, najświętszego ze wszystkich krajów Jerozolimy, Lahsy, Katif, Jemenu, Sany, Adenu, Basry, Habesz, Sivasu, Maraszu, źródła radości Damaszk, Aleppo, Trypolis, Nihavend, Pelengan, Mosulu, Diyarbakiru, Vanu, Tebrizu, Nachczewan, Erzurum, Erewania, Szerwanu, Karabachu i Gruzji, całego Kurdystanu i krajów tureckich, Anatolii i Karamanu, Mołdawii i Wołoszczyzny, krajów Demirkapı i Dzikiego Pola, Morza Śródziemnego i Morza Czarne, Morza Czerwonego i świata arabskiego i adzemskiego, obszarów tureckich i Mazenderanu, Bagdadu i Sehrizolu obiektu tęsknoty władców miasta Stambułu, miejsce dżihadu i wojny Maghrebu i Algierii, Tunezji i Wyspy Cypr, opoki krajów Rumelii, Timisoary, Bośni, Budun, Kaffy i Trabzonu, oraz jeszcze wielu licznych ziem, krajów i dróg, twierdz sięgających nieba i przynoszących wielkie zyski miejsc, sułtan Mehmed, syn sułtana Murada, syn Sułtana Selima syna Sułtana Sulejmana syna Sułtana Selima syna Sułtana Bajazyda syna Sułtana Mehmeda syna Sułtana Murada.

¹ Kur'an-ı Kerim, Duha suresi, 93/11.

² Metinde "Revan" şeklinde geçmektedir.

¹ [Uwaga tłum.: Koran, Sura „Jasność poranka” 93/11, <http://www.poznajkoran.pl/?s=pibgfbseb>

Sultan Bayezid Han oğlu Sultan Selim Han oğlu Sultan Süleyman Han oğlu Sultan Selim Han oğlu Sultan Murad Han oğlu Sultan Mehmed Han'ım.

Daha önce Leh Kralı olanlar yüce Eşiğimize sadakat ve samimiyet ile bağlanıp daima dostluk ve muhabbetlerini arz ededildiklerinden, şu anda Leh Kralı ve Litvanya, Rusya, Prusya, Mazoviya, Livonya vs. yerlerin ulu Dukası ve Svicsiye³ vilayetinin vârisi ve Kralı olan haşmetli, vakarlı Zygmunt mutluluk yurdu olan Eşiğimize güvenilir ve seçkin beylerinden Bar şehrinin idarecisi Stanisław Pan Gulski'yi Elçilik vazifesi ile göndererek bağlılık ve samimiyetini ortaya koyup adı geçen Elçisi ile gönderdiği namesinde aradaki barış ve esenliğin aynen devam etmesi dileğiyle kendisine tarafımdan yeni bir ahidnâme-i hümayûn verilmesi ricasında bulunduğundan, Padişahlığımıza yaraşır bol merhamet ve cömertliğimiz gereğince isteğini kabul buyurup, eskiden verilenlerle aynı üslupta işbu yeni ahidnâme-i hümayûnu verdim ve şöyle **buyurdum**:

Adı geçen Kral'ın il ve ülkesine, kalelerine, varoşlarına ve egemenliği altında bulunan bütün yerlerine ulu tarafımdan ve yüce vezir, beylerbeyi ve beylerimden ve askerlerimden hiçbir şekilde zarar ve ziyan eriştirilmeyecek; aynı şekilde, adı geçen Kral tarafından ve onun beylerinden, Kazak eşkıyasından, ona bağlı olanlardan ve diğer bozgunculardan da benim ülkeye, sınır boylarındaki kalelerime, varoşlarıma ve memleketime bağlı olan diğer kasaba, köy ve araziye hiçbir şekilde saldırılmayacak ve zarar, ziyan eriştirilmeyecek; kısaca dostuma dost, düşmanıma düşman olacak; arada iki tarafın adamları ve elçileri gelip gidecek ve kendilerine, mallarına ve rızıklarına zarar ve ziyan verilmeyecektir.

Geçen sene yaşanan karışıklıkta Lehlilerin bu taraftan aldıkları esirleri adı geçen Kral dikkat ve ihtimamla araştırıp buldurup güvenli bir şekilde bu tarafa gönderecek; daha sonra aynı dönemde Leh ülkesinden alınıp İslam dinine girmemiş olan esirler dahi Lehli oldukları kesinleştikten sonra Kral'ın gelen adamına teslim olunacaktır. İşbu ahidnâme-i hümayûnumun yürürlüğe girmesinden sonra iki taraftan bir biçimde esir edilen olur ise hiçbir bedel talep edilmeyecek; Lehli olduğu sabit olduktan sonra sahipleri salıvereceklerdir.

Her iki tarafın bezirgânları denizden ve karadan gelip gidip alışveriş yapabilecek; bulundukları yerlerde yürürlükte olan vergilerini ödeyecek; kimsenin malına, canına zarar ve ziyan gelmeyecektir.

Eğer Leh memleketinden gelen bezirgânlardan benim ülkeye ölen olursa, ölenin geride bıraktığı mal vs. eşyaları bizim tarafımızdan alınmayıp muhafaza edilecek ve Leh tarafından Kral'ın mektubuyla vârisi geldiğinde ona teslim olunacaktır. Eğer bizim bezirgânlarımızdan orada ölen olursa Kral da aynı şekilde hareket edecektir.

Tak jak w dawnych czasach ci, którzy byli królami Polski związani byli z nami uczuciami wierności i przyjaźni, tak i obecny Król Polski, Wielki Książę Litwy, Rosji, Prus, Mazowsza, Łotwy, i wielu innych miejsc, przewspaniały Król Zygmunt, spadkobierca prowincji Szwedów obdarzył nas zaufaniem i przysłał do nas swego człowieka imieniem Stanisław Gulski jako swego posłańca, przez którego przekazał wyrazy przyjaźni i oddania; posłaniec ten zwrócił się do na z prośbą o kontynuowanie pokoju i radości między nami i bym wydał w tej sprawie akt; jako, że wymogiem jest, by Padyszach okazał łaskawość i litość, przyjąłem jego prośbę i nakazałem sporządzić akt w takim samym tonie, jak to było robione w przeszłości.

Ani ja ani żaden z moich wezyrów, bejlerbejów, panów i żołnierzy nie przysporzy szkód i strat krajowi wymienionego Króla, jego twierdzom, osadom i jakimukolwiek z miejsc pod jego panowaniem, i w taki sam sposób żaden z ludzi i panów wymienionego Króla, ani ze zbójców kozackich, nie będą napadać i narażać na straty i szkody mego kraju, twierdz w granicach kraju, osad i ziem, wsi, przysiółków i gruntów. Krótco mówiąc, będzie przyjacielem naszych przyjaciół i wrogiem naszych wrogów; w tym czasie będą podróżować posłańcy obydwu stron, a oni sami i rzeczy, które do nich należą, nie doznają strat i uszczerbku.

Król Polski okaże wielką uwagę i dokładność, by znaleźć wziętych od nas w niewolę przez Polaków podczas niepokoїв w ostatnim czasie, i po znalezieniu ich odeśle w naszą stronę. Tak samo Polacy, którzy zostali wzięci w niewolę w tym samym czasie, którzy nie przeszli na Islam, zostaną przekazani ludziom Króla, po upewnieniu się, że są Polakami. Ci którzy zostaną pochwyceni po wejściu tego aktu w życie, będą uwalniani bez jakiegokolwiek zapłaty. Po stwierdzeniu, że są Polakami, ich właściciele uwolnią ich.

Kupcy obydwu stron będą mogli przybywać na ziemię drugiej strony lądem i morzem, prowadzić handel, uiszczać podatki należne w miejscach, w których się znajdują, a nikt nie dopuści się uczynienia uszczerbku na ich towarach i zamachu na ich życie.

Jeśli w moim kraju dokonał żywota jakikolwiek z kupców przybyłych z kraju wspomnianego Króla, towary jego nie zostaną przez nas zajęte, lecz będą przechowywane aż do czasu przybycia, z listem od Króla, jego spadkobiercy i na mój rozkaz wydane temu spadkobiercy. Jeśli w Polce zmarł jakikolwiek z kupców osmańskich, będzie postępować się w taki sam sposób.

Jeśli w okresie po wejściu tego aktu w życie, ktokolwiek z moich poddanych dopuścił się poczynienia szkód i strat w kraju Króla, to osoba, która dopuści się takiego występku, będzie na mój rozkaz odnaleziona i ukarana, a poniesione straty, również na mój rozkaz, zadośćuczynione. Niech nikt w związku z tym nie posuwa się do jakichkolwiek tłumaczeń i usprawiedliwień. W sprawie tej Król Polski będzie działać w taki sam sposób.

³ Szwedów = İsveçliler.

İşbu ahitname yürürlüğe girdikten sonra Kral'ın ülkesine Osmanlı tarafına mensup bir kimse tarafından zarar ve ziyan verilirse bu yaramazlığı yapan bulunup hakkından gelinecek ve verilen zarar karşılanacak, bu konuda hiçbir özür ve bahane ileri sürülmeyecektir. Böyle bir durumda Kral da aynı şekilde hareket edecektir.

Eğer benim ülkemden bir kimsenin borçlusu Kral'ın ülkesine gitse, bulunduğu yerin hâkimi huzuruna çıkarılacak ve teftiş sonucunda borç sabit olursa alınıp hak sahibine verilecektir. Suçu ve borcu olmayan kimse başkasının suçu ve borcundan dolayı tutulup zincire vurulmayacak; bu gibi suçsuz kimseler her iki tarafın vilayetleri arasında rahatsız edilmeyecektir.

Baba ve dedelerim zamanından beri iki taraf arasında yapılmış olan antlaşmalar geçerliliğini koruyacak; tarafların eskiye ait zarar ve ziyanları için taraf vekilleri bir araya gelememiş olduğundan, artık işbu ahitnamenin başlangıç tarihinden önceki zamana ait zararlardan vazgeçilecek ve davası görülmeyecektir.

Eskiden beri Leh Kralı tarafından Kırım Hanı'na verilemekte olan vergi Kral tarafından bundan sonra da zamanında ödenmeye devam edildiği ve antlaşmaya aykırı bir iş yapılmadığı takdirde Kırım Hanı ve Tatar askerleri tarafından da Kral'ın memleketine, adamlarına karışılmayacak, saldırılmayacak, zarar ve ziyan eriştirilmeyecek; şayet zarar erişirse benim fermanımla hak sahiplerinin hakkı alıverilecektir. Boğdan Voyvodası'ndan ve Boğdanlılardan Leh Kralı'nın ülkesine ve adamlarına zarar erişmeyecek; erişirse, bu zarar sabit olduktan sonra benim emrimle yerine konulacaktır. Aynı şekilde Leh Kralı veya adamları tarafından Tatar halkına, Boğdanlılara ve bunların adamlarına ve memleketlerine zarar verilirse Leh tarafı da bu zararı yerine koyup yapanları cezalandıracaktır. Boğdan'dan kaçıp Leh ülkesine sığındıktan sonra bir yolunu bulup Boğdan'a gelerek fitne çıkaran bozguncular istendiğinde verilecektir.

Leh Kralı'nın adamları, şimdiye değin alınan esirleri buldukları yerde, kaçsa satın aldığına dair satıcılarına yemin verdikten sonra satın alabilecek; satıcılar fazla bedel isteyemeyecektir. Bu esirlerden İslama girmiş olanlar salıverilecek, girmemiş olanların gitmesine engel olunmayacaktır. Leh ülkesindeki esirleri de Leh tarafı salıverecek ve gelmelerine engel olmayacaklardır.

Esir olan Müslümanları ve dostluk içinde iken gelen elçilere haber verip getiren kimselere engel olunmayacak; bunlar sınır başlarına geldiklerinde yanlarına adamlar koşulacaktır. Leh tarafı da aynı şekilde hareket edecektir.

Âdet ve kanun gereği vermeleri gereken gümrüklerini verdikten sonra bezirgânlara engel ve zorluk çıkarılmayacaktır.

Jeśliby jakikolwiek z moich poddanych będący moim dłużnikiem udał się do kraju Króla, zostanie on postawiony przed sędzim miejsca, w którym się akurat znajduje, a sędzia, po ustaleniu praw, odbierze mu je i zwróci właścicielowi. Nikt, kto nie dopuścił się występku i nie ma długu, nie będzie zatrzymany i szykanowany z powodu występku lub długu osoby innej. Na terenach obydwu stron nie będzie niepokojony nikt niewinny.

Wszystkie umowy poczynione od czasów mych ojców i dziadów będą pozostawać ważnymi, o ile nie zostaną naruszone przez którąś stronę. Jeśli chodzi o straty i szkody należące do starych czasów, to z powodu niemożliwości spotkania się przedstawicieli stron, z dniem wejścia tego aktu w życie odstępuje się od nich i nie będzie prowadzić się żadnych spraw.

Jak długo Król Polski będzie nadal płacić podatki, jakie były płacone od dawna przez królów polskich na rzecz Chana Krymu, i jak długo nie uczyni nic sprzecznego w porozumieniu, Chan Krymu i jego tatarscy żołnierze nie będą występować przeciwko krajowi Króla, jego ludziom, nie będą na nich napadać, nie będą czynić szkód i przynosić strat. Wojewoda Mołdawii i Mołdawianie nie będą czynić szkód krajowi i ludziom Króla Polskiego, a jeśli tak uczynią, na mój rozkaz pokryją je. Tak samo Król Polski i jego ludzie, jeśli uczynią szkody Mołdawii i Mołdavianom, ich krajowi i dobrom, pokryją je na mój rozkaz. Jeśli tak samo Król Polski i jego ludzie poczynią szkody narodowi tatarskiemu, Mołdawianom, ich ludziom i ziemiom, strona polska pokryje straty i ukarze tych, którzy się tego dopuścili. Jeśli wichrzyciele, którzy uciekły z Mołdawii znaleźli schronienie w Polsce, dopuszczają się niegodności, zostaną na żądanie odesłani do Mołdawii.

Ludzie Króla Polskiego, jeśli znajdą w moim kraju ludzi wziętych do tej pory w niewolę, będą mogli odkupić ich za cenę, za jaką kupili ich właściciele, co oświadczą pod przysięgą; właściciele nie będą mogli żądać więcej pieniędzy. Jeńcy, którzy przeszli na Islam, zostaną uwolnieni, a tym, którzy nie przeszli, nie będzie stwarzać się przeszkód do powrotu. Tak samo Polacy uwolnią wziętych w niewolę i nie będą przeszkadzać im w powrocie do swych miejsc.

Nie będzie stwarzać się przeszkód nikomu, kto powiadomi posła i przyprowadzi wziętych w niewolę Muzułman w poczuciu przyjaźni; będą mogli podróżować z poczuciem bezpieczeństwa; po przybyciu na granicę zostaną im przydzieleni ludzie. Strona polska będzie postępować w taki sam sposób.

Kupcom, którzy zapłacą cła, jakie muszą zapłacić zgodnie z prawem i tradycją, nie będzie stwarzać się jakichkolwiek przeszkód.

Każdy z narodu Imperium Osmańskiego będzie, jeśli zechce, mógł dochodzić swych praw od poddanych Króla Polskiego, i sędziowie zwrócą mu te prawa. Jeśli złodzieje i rozbójnicy

Bizim tarafımızdan bir kimsenin Leh Krali'na bağlı bir kimse hakkı olsa ve istese memleket hâkimleri hakkını aliverecek; hırsız ve haramiler zarar ve ziyan verdiklerinde yine hâkimler buldurup derhâl haklarından gelecek; hırsızlıktan aldıkları şeyler, sabit olduktan sonra, eksiksiz olarak sahiple-rine geri verilecektir.

Tüccarlar bir kimse ile alışveriş yaptıklarında ellerinde bir belge veya resmî kayıt yoksa dikkate alınmayacak; kefalet veya borç verme sebebiyle bir dava ve talepleri olduğunda ellerin-deki belge veya resmî kayda bakılacak; bu ikisi yoksa yalancı şahit getirerek sahtekârlık yapılmayacaktır. Aynı şekilde Leh Krali tarafından da, memleket hâkimlerinin bilgisi olmayınca dava dikkate alınmayacaktır.

Silistre ve Akkirman sancakları beyleri, iskele eminleri ve geçiş vergisi toplayıcıları benim adamlarımdan ve iki tarafın tacirlerinden başkasının Turlu Suyu'ndan Leh ülkesine geç-melerine izin vermeyecekler; Leh veya Osmanlı tarafından gelenlerin yanlarında esir bulunursa ellerinden alıp geri gön-dereceklerdir.

Çobanlar Leh ülkesine geçtiklerinde memleket hâkimlerine kendilerini ve koyunlarını bildirecekler, gizlice geçmeyecekler; kendilerini bildirdikten sonra koyunları zayi olur ise memleket hâkimlerinden isteyeceklerdir.

Gelip gidenlerin beygirlerini ulak tutmayacak; sefer hâlindeki yeniçeriler atlarını almayacaklardır.

Boğdan voyvodaları önceki Leh kralları ile nasıl dostluk içe-risinde olagelmışler ise yine aynı şekilde hareket edip dostluk şartlarına aykırı bir iş yapmayacaktır.

Her iki tarafın tacirlerinin vergileri ve gümrükleri fazla olma-yacaktır.

Leh Krali'nın eli altındaki Ermeni vs. gayrimüslim bezirgân-lar Boğdan'a veya benim diğer memleketlerime gelip ticaret yapmak istediklerinde kırlardan, çöllerden ve tehlikeli⁴ yol-lardan gelmeyip eskiden beri bezirgânların kullandıkları ana yoldan gelecekler; herhangi birinin malına ve canına zarar ge-lirse yapanlar yakalanıp haklarından gelinecek; dürüstçe gelip giden bezirgânlar incitilmeyecek; gümrükleri eskiden beri ge-çerli olan kanuna göre alınacaktır.

Tüccarlar başka birinin borcundan dolayı tutulmayacaktır.

Çavuş, sipahi ve yeniçeriler yollarda halkın beygirlerini alma-yacaklardır.

poczynią straty i szkody, będą natychmiast poszukiwani i w razie odnalezienia, dostaną to, na co zasługują, a rzeczy, jakie uzyskali z kradzieży, zostaną bez jakiegokolwiek uszczerbku zwrócone im właścicielom, po ich ustaleniu.

Nie będzie wszczynana sprawa, jeśli osoba prowadząca handel z kupcami lub kimkolwiek innym nie ma w ręku urzędowego dokumentu lub dowodu; w przypadku roszczeń z powodu pożyczki lub poręczenia, dochodzić się będzie praw tylko na podstawie urzędowego dokumentu lub dowodu. Jeśli nie ma żadnego z nich, nie będzie przedstawiać się fałszywych świadków i dopuszczać fałszerstw. Tak samo Król Polski nie będzie rozstrzygać spraw bez wiedzy sędziów swego kraju.

Panowie okręgów Silistria i Akerman, urzędnicy w komorach celnych i podatkobiorcy nie będą zezwalać na przechodzenie do Polski przez Dniestr komukolwiek innemu niż moi ludzie i kupcy obydwu stron. Jeśli podróżni z Polski lub Imperium Osmańskiego będą mieli z sobą jeńców, zostaną oni zatrzymani i zwrócenii.

Pasterze, przechodząc do Polski, będą zgłaszać sędziom tego kraju swoje stada i siebie; nie będą przechodzić po kryjomu i przestrzegać praw wypasu; jeśli po zgłoszeniu swych stad, poniosą straty, będą dochodzić swych praw u sędziów.

Ogiery podróżnych nie będą zabierane przez posłańców wiadomości, a ich konie w trakcie podróży nie będą zabierane przez janczarów.

Wojewoda Mołdawii będzie pozostawać w dobrych stosunkach z obecnym Królem Polskim, jak to było za czasów poprzednich królów polskich; nie będzie czynić się nic sprzecznego z warunkami przyjaźni.

Nie będzie się pobierać nadmiernych podatków i ceł od kupców obydwu stron.

Kupcy niemuzułmańscy pod panowaniem Króla Polskiego, na przykład z Armenii, jeśli będą chcieli przybyć do Mołdawii lub różnych miejsc w moim kraju, nie będą przechodzić przez niebezpieczne stopy i pustynie, lecz podróżować drogami, z których korzystali kupcy w przeszłości. W razie strat w towarze lub utraty życia, sprawca tego zostanie pochwyceny i ukarany. Kupcy nie będą narażeni na szykany, jeśli będą prowadzić handel w sposób uczciwy; cła będą pobierane, jak dawniej, zgodnie z obowiązującym prawem.

Kupcy nie będą aresztowani z powodu długów innych.

Konni, sierżanci i janczarowie nie będą zabierać koni ludzi w podróży.

⁴ Diğer ahitname metinlerinde "mahfi=gizli" kelimesi kullanılmış olmasına kar-şın bu ahitnamede "mahûf=tehlikeli" kelimesi kullanılmıştır.

Leh Krali'nın bezirgânları kendi halklarından Osmanlı ülkesinde esir olanları parasıyla satın alıp kurtarmak istediklerinde kadılar engel olmayacak; bedeli ödenip kurtarılmış olanlar da bezirgânların ellerinden çekilip alınmayacaktır. Ancak İslama girmiş olanlar da Leh Krali tarafından talep olunmayacaktır. Sahibi tarafından süreye bağlı olarak tutulan ve süre bitiminde serbest kalıp elinde serbestlik belgesi bulunan İslama girmemiş Lehli esirlere, Müslüman olduğu sabit olmaksızın "*Müslüman oldu*." denilerek engel olunmayacaktır.

Bursa'da Lehlilerden, eskiden beri kanunen alınmakta olanlardan daha fazla vergi ve gümrük istenmeyecektir.

Leh Krali'nın şu anda egemenliği altında bulunan ülkesine ve bundan sonra Moskov vs. gayrimüslim memleketlerden fetheceği yerlere bu taraftan karışılmayacak, tamamı Krali'nın tasarruf ve egemenliği altında olacaktır.

Ahidnâme-i hümayûnumda yazılı olan şartlara uyulması hususunda yüce Allah'ın azametine ve Peygamberimiz ile bütün Peygamberlerin mukaddes ruhlarına yemin ederim ki; ben hayatta olduğum müddetçe adı geçen Kral tarafından antlaşmaya aykırı bir iş yapılmadığı takdirde benim yüce tarafımdan dahi barışa ve antlaşmaya aykırı herhangi bir şey ortaya çıkmayacaktır.

Yüce Dergâhımıza daima elçileriniz geldiğinde, yanlarındaki para ve ticarî mallarından gümrük veya '*reft*' ve '*kasab*' adı altında bir akçe veya tane alınmayacaktır.

Hiz. Peygamber'in -*en üstün selam O'na olsun*- hicreti tarihine göre, Bin altı senesi Rebiulahir ayının başlarında yazılmıştır.

Kostantiniye'de

Jeśli kupcy Króla Polskiego będą chcieli wykupić Polaków pozostających w niewoli w Państwie Osmańskim, sędziowie nie będą się temu sprzeciwiać; uwolnieni, za których zapłacono, nie będą mogli być z powrotem odebrani kupcom. Jednakże Król nie będzie mógł żądać tych, którzy przeszli na Islam. Jeńcom polskim, którzy zostali po pewnych czasie uwolnieni przez właścicieli i posiadają świadectwo uwolnienia, a którzy nie przeszli na Islam, nie będzie stwarzać się przeszkód mówiąc, że zostali muzułmanami, bez potwierdzenia tego.

W Bursie nie będzie pobierać się od Polaków wyższych podatków i cel niż te, jakie były pobierane zgodnie z prawem w przeszłości.

Nasza wysokość nie będzie wtrącać się w sprawy kraju, który obecnie znajduje się pod panowaniem Króla Polskiego, ani krajów niemuzułmańskich, jak Moskwa, które zdobędzie; wszystkie pozostaną pod panowaniem i zarządem Króla.

Oдноśnie do przestrzegania warunków opisanych w tym pakcie, przysięgam na Wszechmocnego Allacha i naszych proroków, jak i święte dusze innych proroków: jak długo pozostaniemy przy życiu i jeśli wymieniony Król nie uczyni nic niezgodnego z umową, my również nie uczynimy nic przeciwko pokojowi i porozumieniu.

Po przybyciu do naszej Porty stałego posła, nie będą pobierane od posiadanych przezeń pieniędzy i towarów handlowych cła ani inne opłaty za wysyłkę towarów czy pogrówne.

Sporządzono według kalendarza Proroka, niech będzie obdarzony najszczęśliwymi błogosławieństwami, na początku miesiąca Rebiulahir roku Hidżry tysiąc szóstym.

W Konstantynopolu

[illegible]

SULTAN IV. MURAD TARAFINDAN, LEH KRALI
III. ZYGMUNT WAZA'YA VERİLEN 1623 TARİHLİ
AHİTNAME

AHDNAME (AKT PRZYMIERNY) SUŁTANA
MURADA IV PRZEKAZANY KRÓLOWI POLSKIEMU
ZYGMUNTOWI III WAZIE W ROKU 1623

~10.10.1623~

O [Allah]

Eşi ve
benzeri olmayan
yüce Allah hazretlerinin ebedi
yardımlarının uğur ve bereketleri ve O'nun
verdiği yüksek muvaffakiyetlerin güzellikleri ile
ve "Eflâk" ülkesinin başşehrinin sultan ve yüce "Levlâk"¹
makamının sahibi, âdemoğullarının ögüncü, âlemin yaratılış
gayesi, "Lî ma'a'llâh"² sırrının sahibi, Allah'ın Resulü Hazret-i
Muhammed'in -salatve selam O'nun üzerine olsun- çok bere-
ketli mucizeleri ile ve O'nun değerli Dört Arkadaşı'nın ve diğer
sahabilerinin -Allah onların hepsinden razı olsun-
ruhaniyetleri ile.

ŞAH MURAD
BİN
AHMED HAN

El-muzaffer dâimâ

Ben ki; zamanın sultanlarının sultanı ve çağın hakanlarının en büyüğü, cihanın hükümdarlarına taç veren, her şeyin sahibi ve ihsanı bol olan Allah'ın gölgesi, Haremeyn-i Şerifeyn'in hizmetkârı, ikinci İskender-i Zülkarneyn, belde ve şehirlerin en şerefli Kabe-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere'nin -Allah ikisini de çok şerefli kılın-, memleketlerin en mukaddesi Kudüs-i Şerif'in, Halep ve cennet kokulu Şam'ın, asrın biriciği Mısır tahtının, Yemen, Aden, San'a, Sebe ve Habeş'in, esenlik yurdu Bağdad'ın, Basra ve Lahsa'nın, Enûşirvan'ın Medâyin'i-

1 "لولاك لولاك لما خلقت الأفلاك" "Levlâke levlâk, le-mâ halaktü'l-e flâk = Sen olmasaydın, âlemleri yaratmazdım." (Hadis-i Kudsi. Bkz. Ali el-Kâri, Şerhu's-Şifâ, c. I, s. 77, 382, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1421).

2 "لئى مع الله وقت لا يسعنى فيه ملك مقرب ولا نبي مرسل" "Lî ma'a'llâhi vaktün, lâ yese'umî fihi melekün mukarrabün ve lâ nebiyyün mürselün = Benim Allah ile bir vaktim vardır ki, bu hususta ne bir mukarreb melek ne de bir peygamber bana yetişebilir." (Hadis-i Şerif. Bkz. Münâvi, Feyzül-Kadîr, c. IV, s. 6, El-Mektebetü't-Ticâriyyetü'l-Kübrâ, Mısır, 1356).

On [Allach]

Z łaskami i szczęściem
wiecznej pomocy Wszchemogącego Allacha,
który nie ma odpowiednika i równego sobie,
z pomocą sultana głównego miasta kraju Niebios i piękna
czynionego za Jego zgoda i Pana tego, co by nie stworzył¹,
gdyby Go nie było, piewcy potomków Adama, celu stworzenia
światów, posiadacza tajemnicy „bliskości z Allachem”²,
Muhammeda Wysłannika Allacha, niech pokój będzie z nim,
jego czterech przyjaciół z ich cudownymi uczynkami,
niech Allach będzie im łaskawy.

SZACH MURADA
SYN
AHMEDA CHANA

Zawsze zwycięski

Ja, sultan sultanów wszystkich czasów, największy z chanów wieku, ten, który wkłada korony na głowy panujących, cień Allacha, który posiada wszystko i jest pełen łask, sługa dwóch Świętych Miast, drugi Aleksander-Zulkarnayn, władca najprześwieńszych miast Kabe i Mediny, niech Allach uczyni je sławnymi, najświętszego z miast Jerozolimy, Aleppo i pachnącego wonią rajy Damaszk, tronu Egiptu, Jemenu, Adenu, Sany, Sebe i Habesz, ojczyzny radości Bagdad, Basry i Lahsy, Enuszirwan i Medayin, Wyspy Rodos, Rumu, Trypolis i Szehrizol, obiektu

1 "لولاك لولاك لما خلقت الأفلاك" "Levlâke levlâk, le-mâ halaktü'l-e flâk = Sen olmasaydın, âlemleri yaratmazdım." (Hadis-i Kudsi. Patrz: Ali el-Kâri, Şerhu's-Şifâ, c. I, s. 77, 382, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Bejrut, 1421)

2 "لئى مع الله وقت لا يسعنى فيه ملك مقرب ولا نبي مرسل" "Lî ma'a'llâhi vaktün, lâ yese'umî fihi melekün mukarrabün ve lâ nebiyyün mürselün = Benim Allah ile bir vaktim vardır ki, bu hususta ne bir mukarreb melek ne de bir peygamber bana yetişebilir." (Hadis-i Şerif. Patrz: Münâvi, Feyzül-Kadîr, c. IV, s. 6, El-Mektebetü't-Ticâriyyetü'l-Kübrâ, Egipt, 1356)

nin, Rodos adasının, Rum vilayetinin, Trablus ve Şehrizol'un, hükümdarların özlemi olan İstanbul şehrinin, Kıbrıs adasının, cihad ve harp yurdu olan Cezâyir, Tunus ve diğer Garb memleketlerinin, Deşt-i Kıpçak ve Tatar memleketinin, Diyarbekir, Kürdistan, Erzurum, Çıldır ve Van'ın, Azerbaycan ve Gürcistan'ın, Akdeniz ve Karadeniz'in ve bütün Rumeli, Anadolu, Karaman, Eflak, Boğdan, Erdel, Üngürüs, Bosna ve Macar memleketlerinin ve bunlardan başka aziz atalarımın ezici güç ve kudretleri ile fethettikleri daha nice bayındır ve sınırsız memleketlerin, gök gibi yüksek kalelerin ve bol kazançlı yerlerin Padişahı ve Sultanı ve nice şanlı ve taht sahibi sultan ve hakanların şehir ve diyarlarının buyruk sahibi, Hazret-i sultan oğlu sultan oğlu sultan, Sultan Süleyman Han oğlu Sultan Selim Han oğlu Sultan Murad Han oğlu Sultan Mehmed Han oğlu Sultan Ahmed Han oğlu Sultan Murad Han'ım.

İşbu ahidnâme-i hümayûnumda yazılı olan hususları uygulayacak olan ve benim barış ve yeminim kapsamında bulunan bütün Leh Kralı'nın memleketindeki en üst ve en alt sınıflara mensup küçük-büyük herkese sözüm şudur ki:

Eskiden beri, Leh kralları zaman ve çağın kayser ve kisralarının sığındığı ve başvurduğu yer olan adaletli yüce Eşiğimize samimiyet, dürüstlük ve bağlılıklarını arz edegilip, ulu atalarımın ve benden önceki Osmanlı padişahlarının emniyetli devirlerinde dostluk yolundan zerre miktarı çıkmayıp ve hiçbir şekilde doğru yolu terk etmeyip iki taraf arasında üzerinde anlaşmaya varılan barış ve esenlik şartlarına hakkıyla uyup Kazak eşkıyasını ve kötülük yapan diğer bozguncuları defetmeğe gayret ettikleri için bu taraftan da onların il ve memleketlerine zarar ve ziyan erişitilmeyip bütün Leh ahalisi sayemde mutlu ve savaş taraftarlarının saldırılarından emin olmuşlar iken, her şeyin sahibi ve ihsanı bol olan Allah'ın rahmetine kavuşmuş olan büyük kardeşim cennetlik Sultan Osman Han Kazak eşkıyasının tecavüzlerine karşı sefer açma gereği ortaya çıkınca Müslümanların askerleriyle Hotin altına varmış; burada birçok savaşlar yapıldıktan sonra Leh Kralı'nın Vekili ve askerlerinin komutanı ve diğer komutanları bütün Leh askerlerinin de oy birliğiyle arzlar ve toplu dilekçeler yazıp adı geçen rahmetli Kardeşim'in Makamına göndererek eskiden olduğu gibi barış ve esenlik olması dileklerini iletmışler; O da halkın huzur ve rahatı için bu talebi kabul buyurmuş; daha sonra, her istediğini yapmağa kadir olan şanı yüce Rabb'in dilemesi ve takdiri ile Osmanlı Saltanatı'nın dizgini Amcam Sultan Mustafa'ya verilince adı geçen Leh Kralı güvenilir beylerinden Duka Zbaraski³ isimli Elçisini yüce Eşiğime göndererek; adı geçen merhum Sultan Osman hazretlerinin geçerli kabul ettiği şekilde ahidnâme-i hümayûn verilmesi isteğinde bulunmuş ve bu dileği kabul edilerek tuğralı ahidnâme-i hümayûn verilmiş; o tarihten şimdiye değin iki taraf arasında barış ve esenlik geçerli ve yürürlükte olmuş idi.

tęsknoty władców miasta Stambułu, Wyspy Cypr, miejsce wojny i dzihadu Algierii, Tunezji i innych krajów Zachodu, krajów tatarskich i Dzikiego Pola, Diyarbakiru, Kurdystanu, Erzurum, Çıldır i Vanu, Gruzji, Morza Śródziemnego i Morza Czarnego, całej Rumeli, Anatolii, Karamanu, Wołoszczyzny, Moldawii, Transylwanii, Ungurus, Bośni i Węgier, oraz jeszcze wielu licznych ziem zdobytych przemożną siłą przez naszych drogich przodków, Padyszach i Sultan twierdz wysokich do nieba i miejsc zyskowych, pan słowa światów i miast, ja Sułtan Murad, syn Sułtana Ahmeda, syna Sułtana Mehmeda, syna Sułtana Murada, syna Sułtana Selima, Syna Sułtana Sulejmana, syna Sułtanów synów Sułtanów.

Słowo moje do wszystkich małych i wielkich, warstw wywyższonych i poniżonych w całym kraju Króla Polski, pod przysięgą przestrzegania pokoju i spraw opisanych w tym pakcie, jest takie:

Od dawna Król Polski okazywał przyjaźń, szczerość i bliskość naszym progom, w których, pod opiekę sprawiedliwości, chronili się cesarze i szachowie, który ani na krok nie zboczył z drogi przyjaźni ani w czasach naszych wielkich poprzedników ani w okresie Padyszachów Osmańskich panujących przede mną, który w żaden sposób nie zagubił ścieżki prawdy, stosował się do warunków pokoju uzgodnionych między naszymi dwiema stronami, dążył do pozbycia się rozbójników tatarskich i innych czyniących zło wichrzycieli; w zamian za co również z naszej strony kraj jego nie doznał szkód i strat, a naród polski dzięki nam był szczęśliwy; a w czasach, gdy staliśmy się obiektem napadu ze strony zwolenników wojny, gdy okazało się koniecznym wyjście w pole przeciwko złoczyńcom kozackim, którzy dopuścili się gwałtu na Sułtanie Osmanie, który dostąpił już łaski Allacha, przybył wraz z żołnierzami osmańskimi pod twierdzę Chocim; po wielu walkach tam stoczonych, pełnomocnik Króla Polskiego i dowódca jego wojsk wraz z innymi dowódcami, za jednogłośnie zgodą wszystkich żołnierzy polskich, wystosowali i wysłali do mego świętej pamięci brata zbiorową petycję, w której wyrazili prośbę o pokój, jak to było za dawnych czasów; on zaś gwoili spokoju i pokoju narodu przyjął ją, a następnie za przyzwoleniem Najwyższego, który jest zdolny do spełnienia wszystkich żądań, przyjął jednego z zaufanych panów Króla Polskiego człowieka imieniem Książę Krzysztof X. Zabarski, który przekazał prośbę o wydanie aktu przymiernego i pokojowego za zgodą wspomnianego świętej pamięci Sułtana Osmana; prośba ta została przyjęta i wydano akt z pieczęcią sułtana; i od tamtych czasów po dzień dzisiejszy strony żyją w pokoju.

Obecnie zaś, z łaski i za przyzwoleniem największego z władców Wszechmogącego Allacha Sułtanat Osmański i los Kalifatu złożony został w moich silnych rękach; dźwięki bębnow sułtanatu zagłuszyły hałas całego wszechświata, a głos przyszłości został usłyszany przez wszystkich żyjących na ziemi; z pomocą

³ Krzysztof X. Zbaraski.

Şu anda ise en büyük Hükümdar olan yüce Allah'ın inayet ve takdiri ile Osmanlı Saltanat ve Hilafeti'nin dizgini benim kudretli elime verilip Osmanlı tahtı bana nasip olmuş; saltanat ve yücelik davulumun gümbürtüsü bütün kâinatı gürültüye boğup ululuk ve ikbalimin sesi yeryüzünde yaşayanlar tarafından duyulmuş; uğurlu baht ve talihimin müsaade ve yardımıyla işbu Bin otuz iki senesi Zilkade ayının Ondördüncü günü kutlu bir vakitte tahta geçişim gerçekleşmiş; bütün insanlara ve dostlara bol bol iyilik, ihsan ve lütuflarda bulunulduğunda, şu anda Leh memleketinin Kralı ve Li[t]vanya, Rusya, Prusya, Mazoviya⁴, Livonya⁵ vs. memleketlerin Dukası ve Şvinçste⁶ vilayetinin vârisi ve gelecekteki Kralı olan haşmetli, vakarlı Zygmunt tarafından mutluluk yurdu olan adaletli yüce Eşiğimize Elçilik vazifesi ile gönderilen adı geçen Büyükelçi'nin Tercümanı olan Krzysztof isimli Tercüman'ın benim tahta geçişim esnasında yüce Dergâhımda bulunduğu ve daha önce kendilerine verilen ve şimdiye kadar geçerli olan ahitnameleri getirip kendilerine şerefli Padişahlığım tarafından yine aynı şekilde yeni bir ahidnâme-i hümayûn verilmesi ricasında bulunduğu yüce vezirlerim ve vekillerim taraflarından yüce Makamıma arz olunmuştur. Aramızda geçerli olan söz konusu ahitnamede durumların ayrıntıları şu şekilde yazılmış ki:

"Leh Kralı ile beyleri ve kapudanları tarafından ve Kazak eşkıyası ve onlara bağlı olanlardan ve diğer bozgunculardan benim memleketimin serhaddinde olan kalelerime, varoşlarıma ve memleketime bağlı olan diğer kasaba, köy ve araziye hiçbir şekilde saldırılmadığı, Karadeniz'de Kazak adı kalmadığı, Kazak eşkıyası herhangi bir zarar verdiğinde *"Moskov Kazığı yapmıştır."* diye bahane ileri sürülmediği, Moskov ve Leh Kazaklarının birbirleriyle yardımlaşmalarına izin verilmeyip sıkı kontrol altına alındıkları ve uymayanlar cezalandırıldığı takdirde, Leh Kralı'nın ülkesine, kalelerine, varoşlarına vs. kasaba ve köylerine de benim tarafımdan ve yüce vezir, beylerbeyi ve beylerimden ve askerlerimden ve Boğdanlılardan ve Dobruca, Akkirman, Bender ve Özi'de olan Tatarlardan ve başkalarından zarar olmayacak; Nester⁷, Turlu vs. Tatar geçitleri o tarafların hâkimlerince muhafaza ettirilecek; eğer muhafaza etmekte ihmalkârlık yaparlarsa azlolunup cezalandırılacaklardır.

Kırım Hanları tarafına Leh Kralı'ndan gönderilmesi âdet olan vergi her yıl vaktinde gönderilip Yaş'ta Kırım Hanının adamlarına ulaştırılıp teslim olunduktan sonra Kırım Hanı dahi üzerine düşen dostluğun şartlarına uyacak ve bundan sonra Han tarafından ve Kalgay Sultandan ve diğer mirzalardan Leh memleketlerine hiçbir şekilde zarar ve ziyan eriştirilmeyecektir. Şayet Leh Kralı düşman istilasına uğrar da adam gönderip yardım ve destek talep ederse, Kırım Hanı dahi benim tarafımdan bu hususta gönderilecek ferman gereğince Tatar aske-

şçesi ve losu w czternastym dniu miesiąca Zilkade roku Hidzry tysiąc trzydziestym drugim, w czasie szczęśliwości, wstąpiłem na tron, obdarzając wszystkich ludzi i przyjaciół dobrem, łaskami i pożytecznymi czynami; Król Kraju Polskiego i Wielki Książę Litwy, Rosji, Prus, Mazowsza i Łotwy oraz innych krajów, spadkobierca prowincji Szwedów, wielki Król Zygmunt przysłał do naszych progów będących ojczyzną szczęścia i sprawiedliwości w roli posłańca swego tłumacza imieniem Krzysztof, który znajdował się w tych stronach podczas mego wstąpienia na tron i który teraz, z pośrednictwem mych wezyrów i pełnomocnych, wystąpił z prośbą o wydanie przez Padyszacha nowego aktu przymiernego i pokojowego w miejsce aktu wcześniej wydanego i nadal pozostającego w mocy. Szczegóły aktu przymiernego i pokojowego, obowiązującego między nami, zostały opisane w ten sposób:

Król Polski, jego panowie i kapitanowie oraz rozbójnicy kozaccy i ludzi z nimi związani i inni wichrzyciele nie będą napadać na moje twierdze wzdłuż granic, miasta i inne osiedla przynależne do mego kraju; na Morzu Czarnym nie ma być nic, co by nosiło kozacką nazwę, a w razie jakichkolwiek szkód poczynionych przez Kozaków, nie będzie się tłumaczyć słowami *„zrobili to Kozacy Moskiewscy”*; Moskwa i Polska nie pozwolą, by Kozacy pomagali sobie nawzajem, lecz będą sprawować nad nimi ścisłą kontrolę, a tych, co się nie przystosują, będą karać; tak samo ja, moi ludzie, wezyrowie, bejlerbejowie i żołnierze, jak i nikt z Mołdawii, nie będą pustoszyć kraju Króla Polskiego, jego twierdz, miast, wsi i osiedli, jak też nie będą napadać na nikogo z Dobrudży, Akermanu, Bender i na Tatarów znad Dunaju, ani też na innych; przejścia przez Dniestr, Dniepr i inne będą strzeżone przez sędziów z tamtych stron, a jeśli ci zaniedbają ochrony, zostaną odwołani i ukarani.

Król Polski będzie co roku na czas przysyłać Chanom Krymu tradycyjnie płacone przezeń podatki, dostarczając je ludziom Chana w Jassach na Krymie, za co Chan Krymu będzie przestrzegać nałożonych nań warunków przyjaźni i od tej pory ani Chan ani nikt z Sułtanatu Kalgaj i ich poddani nie będą czynić jakichkolwiek szkód państwu polskiemu. Jeśli Król Polski dozna napaści ze strony wroga i wyśle człowieka z prośbą o pomoc, Królowi zostanie udzielona pomoc tak przeze mnie jak i przez żołnierzy tatarskich, na mocy wydanego przeze mnie rozkazu. Jeśli podczas wyprawy przeze mnie w jakąkolwiek stronę okaże się konieczne, by wzięli w niej udział żołnierze tatarscy oraz Chan Krymu lub Sułtan Kalgaju lub jego poddani, to nie będą oni przechodzić przez Polskę, lecz przez miejsca, przez które tradycyjnie przechodzili wcześniej. Tatarzy nie będą osiedlać się w Mołdawii.

Jeśli w okresie po wydaniu tego aktu ktokolwiek z Tatarów z Mołdawii bądź skądkolwiek uda się do kraju Króla Polskiego, splądruje go i weźmie jeńca, to gdy Król powiadomi o tym

4 Metinde *"Marodiya"* şeklinde geçmektedir.

5 Metinde *"Lirinya"* şeklinde geçmektedir.

6 Szwedów = İsveçliler.

7 Dinyester.

ri ile Leh Krali'na yardım edecektir. Şayet benim tarafımdan herhangi bir tarafa sefer açılıp Tatar askerlerinin de Kırım Hanı veya Kalgay Sultan veya mirzaları ile bu sefere katılmaları gerekirse Leh memleketinin içine uğramayacak; daha önce hangi mahalden geçegelmişler ise yine o yerden geçeceklerdir. Tatarlar Boğdan memleketinde sakin olmayacaklardır.

Bu ahidnâme-i hümayûnumdan sonra Tatar veya Boğdanlı veya daha başka kimseler Leh Krali'nın memleketine varıp yağma yapıp esir alırlarsa, bu durum Kral tarafından bildirildiğinde, bu gibiler -ahitname tarihinden sonra esir edilmiş oldukları takdirde- benim memleketimde satılmayacaktır.

Aynı şekilde, Kazak eşkıyasından benim ülkeme gelip yağma yapanları da Leh Kralı buldurup haklarından gelecek; esir edilenleri ve eşyalarını geri iade ettirecek; bundan sonra Leh memleketinde Osmanlı esir satılmayacaktır.

Gayrimüslim veya daha başka krallardan biri üzerine benim tarafımdan sefer açılıp bizzat ben veya tayin edilen kumandan tarafından, askerlerimle ve Erdel, Boğdan ve Eflak voyvodalarıyla o düşmana karşı harekete geçildiğinde, düşmanın tarafından Leh Krali'na adam gönderilip yardım ve destek talebinde bulunulursa, Leh Kralı yüce Eşiğime olan sadakati ve dostluğu gereğince düşmana askeri ve mali olarak yardım etmeyecek; düşmanın Leh memleketinden paralı asker toplamasına müsaade etmeyip engelleyecek; kendi istekleri ile düşmana yardıma gitmek isteyen beylerini, kumandanlarını veya daha başka kimseleri salıvermeyecek, gizli veya açıktan izin vermeyecektir.

Erdel ülkesi yüce atalarımın bana miras yoluyla geçmiş memleketim konumunda olduğundan, Leh Kralı Erdel hâkimleriyle ve Osmanlı tarafına bağlı Macar kralları ile de tam bir dostluk içerisinde olacak; şayet Erdel taraflarında bir düşman ortaya çıkarsa o düşmana Leh tarafından gizli veya açıktan yardımda bulunulmayacaktır. Leh Kralı Erdel, Boğdan ve Eflak voyvodaları taraflarından veya beylerinden ve diğer kimselerden suç işleyip Leh memleketine kaçanları kabul etmeyecek, aradaki dostluğun gereği olarak yakalayıp tarafımıza gönderecek; bu şekilde dostuma dost düşmanıma düşman olacaktır.

Aradaki dostluğun artması için, Turlu Nehri üzerinden Akkırman İskelesi'ne ticarî mal getirip alışveriş yapmalarına izin verilmesi istenen Leh'e bağlı ve Leh halkından kimselere, benim ülkeme zarar ve ziyan vermek maksadıyla değil de kendi hâlinde ticaret yapmak amacıyla gelmişlerse, kimse mâni olmayacaktır.

Leh Kralı bizimle dostluktan ayrılmadığı sürece, Boğdan voyvodaları da kendisiyle önceki Leh kralları ile nasıl dostluk içerisinde olagelmışler ise yine aynı şekilde dostluk üzere olacaktır.

zdarzeniu, osoby takie, jeśli zostały pochwycone po dacie aktu, nie będą mogły być sprzedawane w moim kraju.

W podobny też sposób, jeśli rozbójnicy kozaccy przybędą do mego kraju i złupią go, Król Polski odnajdzie ich i ukarze; wzięci do niewoli i zrabowane rzeczy zostaną zwrócone. Od tej pory w kraju polskim nie będą sprzedawani jeńcy osmańscy.

Jeśli ja wydam wojnę przeciwko jednemu z królów niemuzułmańskich lub innym i rozpoczniemy naszymi żołnierzami działania, ja osobiście lub mianowany przeze mnie dowódca, przeciwko temu wrogowi wspólnie z wojewodami Wołoszczyzny, Mołdawii i Transylwanii, to gdy wróg mój wyśle do Króla Polskiego swego człowieka z prośbą o wsparcie i pomoc, to Król Polski, z uwagi na przyjaźń i wierność z nami, nie udzieli takiej pomocy ani finansowo ani w formie żołnierzy; nie zostanie też wydana zgoda, a wręcz będzie się przeszkadzać wrogowi zaciągania żołnierzy z Polski za pieniądze; nie będzie też zgody, jawnej czy ukrytej, by wrogowi pomagali panowie i dowódcy, którzy zechcą to czynić z własnej woli.

Ponieważ Transylwania jest moim krajem, który przeszedł na mnie jako spadek po moich przodkach, Król Polski będzie pozostawać w pełnej przyjaźni z władcami Transylwanii i królami Węgier związanymi z Imperium Osmańskim; jeśli na Transylwanię napadnie wróg, Polska nie będzie mu udzielać jawnej bądź ukrytej pomocy. Król Polski nie będzie przyjmować osób, które popełniły przestępstwo na Mołdawii, Wołoszczyźnie, czy to będą wojewodowie, panowie czy inni, i zgodnie z nakazem przyjaźni pochwyti on takie osoby i odeśle je w nasze strony; tak więc będzie on wrogiem naszych wrogów i przyjacielem naszych przyjaciół.

Gwoli rozkwitu przyjaźni między nami, nikt nie będzie przeszkadzać nikomu z Polski lub z narodów polskich, kto będzie chciał otrzymać zgodę na prowadzenie handlu i przywożenie towaru do komory w Akermanie, o ile będzie przybywać do mego kraju nie celem czynienia szkód i strat, lecz jedynie dla prowadzenia normalnego handlu.

Jak długo Król Polski będzie pozostawać z nami w przyjaźni, Król Polski będzie utrzymywać przyjazne stosunki z wojewodami mołdawskimi w taki sam sposób, jak mieli to w zwyczaju poprzedni królowie z Polski.

Ludzie z Polski będą mogli przybywać do mego kraju i szukać Polaków uprowadzonych jako jeńcy w poprzednim okresie niepokojów; tych którzy nie przeszli na Islam będą mogli wykupić od ich właścicieli po przysięgnięciu za ile ich nabyli; ci natomiast nie będą mogli żądać za nich więcej; po zapłaceniu wykupu będą mogli zabrać ich do swego kraju, czemu nikt nie będzie się przeciwstawiał. Jednakże ci spośród jeńców, którzy odeszli od

Leh tarafından adamlar gelip, daha önce karışıklık döneminde esir edilen ve İslama girmemiş olan Lehlileri benim ülkemde buldukları yerde, sahiplerine kaçta satın aldıklarına dair yemin verip satın alabilecek; bunlar için bu bedelden daha fazla para talep edilmeyecek; bedeli ödendikten sonra bunların alınıp kendi memleketlerine götürülmesine kimse mâni olmayacaktır. Ancak bu esirlerden eski dininde kalmayıp İslama girmiş olanlara karışılmayacak ve kendi hâllerine bırakılacaklardır. Her iki taraftan da, ahitname tarihinden sonra esir edilmiş olanlar bedelsiz olarak salıverilecektir.

Her iki tarafın elçileri ve adamları vire kâğıdına ihtiyaç duymadan gidip gelebilecek; kendilerine ve mallarına zarar ve ziyan erişmeyecektir.

Her iki tarafın bezirgânları denizden, karadan ve kullanılagelen istedikleri iskelelerden gelip gidip alışveriş yapabilecek; bulundukları yerlerde yürürlükte olan vergilerini ödeyecek; hiç kimse mallarına ve canlarına zarar vermeyecektir.

Eğer Leh Kralı'nın memleketinden gelen bezirgânlardan benim ülkemde ölen olursa, rızıkları Devlet tarafından alınmayacak; ülkesine götürülüp vârislerine teslim edilmek üzere kervanbaşlarına teslim olunacaktır. Aynı şekilde bizim bezirgânlarımızdan Leh memleketinde ölenlerin sahip oldukları mal ve eşyaya da Leh tarafınca müdahale edilmeyecek, bu taraftaki vârislerine gönderilecektir.

Her iki taraf mensuplarından bezirgân veya başka bir kimse, bir kimseden alacak, borç verme, alışveriş vs. hususlarda davacı olup hak talebinde bulunursa, ister bu tarafta ister Leh tarafında, bulundukları yerin hâkimi huzuruna çıkarılıp davaları hak üzere görüldükten sonra sabit olan hak ve alacakları her ne ise alıverilecek; inat ve muhalefet ettirilmeyecektir. Ancak borcu ve günahı olmadan, bir kimseyi başkasının borç ve hakkından dolayı dava edip haksız yere incitmek isteyenler her iki taraftan da menolunacak; hiç kimse bir zarara kefil olduğu sabit olmadan sebepsiz olarak rahatsız ettirilmeyecektir. Bu gibilerin ellerinde olan belge ve resmi kayda bakılmaksızın sırf yalancı şahitlere dayanarak ortaya koydukları asılsız iddialara göre işlem yapılmayacak; her iki tarafın hâkimleri tam bir titizlik gösterecek ve davanın aslı ve hakikati olduğunu bilmeden sebepsiz olarak davalarını görmeyeceklerdir. Aynı şekilde hırsız ve haramiler bir kimsenin malına ve canına zarar ve ziyan verdiklerinde hâkimler o gibileri buldurup iyice haklarından gelecek; hırsızlıkta aldıkları şeyler, sabit olduktan sonra sahiplerine teslim olunacaktır.

Dostluk içinde gelen elçileri ve diğer adamları engellenmeyecek; güvenlik içerisinde gelip gidecekler; sınır başlarına geldiklerinde yanlarına adamlar koşulacaktır. Bu hususta Leh tarafı da aynı şekilde hareket edecektir.

swey poprzedniej wiary i przyjęli Islam, zostaną pozostawieni swemu losowi i nikt nie będzie się do nich wtrącać. Każda ze stron aktu uwolni tych, którzy popadli w niewolę po zawarciu aktu, bez żądania zapłaty.

Posłowie każdej ze stron będą mogli poruszać się swobodnie i im samym oraz ich majątkom nie będzie czyniona szkoda.

Kupcy obydwu stron będą mogli przybywać na ziemię drugiej strony lądem i morzem, prowadzić handel, uiszczać podatki należne w miejscach, w których się znajdują, a nikt nie dopuści się uczynienia uszczerbku na ich towarach i zamachu na ich życie.

Jeśli w moim kraju dokonał żywota jakikolwiek z kupców przybyłych z kraju Króla Polskiego, towary jego nie zostaną zajęte przez państwo, lecz będą przekazane przewodnikowi karawany i przechowywane celem wydania jego spadkobiercy. Jeśli w Polce zmarł jakikolwiek z naszych kupców, strona polska nie będzie mieszać się do jego rzeczy i dobytku, lecz odeśle jego spadkobiercom po naszej stronie.

Jeśli jakikolwiek członek społeczeństwa jednej ze stron, kupiec lub ktokolwiek inny wystąpił jako powód z żądaniem odnośnie do długu, należności, handlu itp., zostanie postawiony przed sędzią kraju, w którym się znajduje, czy to w Polsce czy u nas, i po stwierdzeniu jego praw, jakie by nie były, należności lub inne, zostaną mu one przywrócone; w kwestii tej nie będzie sprzeciwów. Jednakże jeśli ktoś będzie chciał oskarżyć kogoś, kto nie ma długu i grzechu na sumieniu, bezzasadnie, ktoś taki zostanie odrzucony przez obydwie strony; nikt nie będzie narażony na szykany bez udowodnienia, że przyczynił się do strat. W takich przypadkach, gdy ktoś nie posiada urzędowego dokumentu i rejestru, nie będzie prowadzić się postępowania jedynie na podstawie fałszywych świadków i bezzasadnych zarzutów; sędziowie obydwu stron okazywać będą staranność i nie będą prowadzić spraw, gdy nie będą znali prawdy i przedmiotu sprawy. Podobnie też, gdy złodzieje i rozbójnicy poczynią straty w dobrach i dopuszczą się zamachu na życie innej osoby, sędziowie odnajdą ich i przykładnie ich ukażą; rzeczy zdobyte kradzieżą, po ustaleniu, zostaną zwrócone ich właścicielom.

Nie będą niepokojeni posłowie i ludzie przybywający w przyjaźni; będą mogli przybywać i wyjeżdżać bezpiecznie; gdy przybędą na granicę, zostaną im przydzieleni ludzie. Strona polska będzie w tej kwestii działać w taki sam sposób.

Panowie okręgów Silistria i Akerman, urzędnicy w komorach celnych i podatkobiorcy nie będą zezwalać na przechodzenie do Polski przez Dniestr komukolwiek innemu niż moi ludzie i kupcy obydwu stron. Jeśli podróżni z Polski lub Imperium Osmańskiego będą mieli z sobą jeńców, zostaną oni zatrzymani i zawróceni.

Silistre ve Akkirman sınırlarının idarecileri, iskele eminleri ve geçiş vergisi toplayıcıları benim adamlarımdan ve iki tarafın tacirlerinden başkasının Turlu Suyu'ndan Leh ülkesine geçmelerine izin vermeyecekler; Leh veya Osmanlı tarafından gelenlerin yanlarında esirler bulunursa bunları alıp geri gönderceklerdir.

Çobanlar Leh ülkesine geçtiklerinde memleket hâkimlerine kendilerini ve koyunlarını bildirecek, gizlice geçmeyecek ve otlak hakkı verecekler; kendilerini bildirdikten sonra koyunları zayi olur ise memleket hâkimleri bulup vereceklerdir.

Gelip gidenlerin beygirlerini ulak tutmayacak; sefer hâlindeki yeniciler vs. atlarını almayacaklardır.

Her iki tarafa mensup tacirlerden, eskiden beri veregeldikleri vergi ve gümrükleri ödedikten sonra, daha fazlası istenmeyecek; angarya yüklenmeyecek; şimdiye kadar ne şekilde ve ne kadar vergi veregelmişlerse yine o kadar verecekler; olagelene aykırı iş yapılmayacaktır.

Leh Krali'nin eli altındaki Ermeni vs. gayrimüslim bezirgânlar Boğdan'a veya benim diğer memleketlerime gelip ticaret yapmak istediklerinde kirlardan, çöllerden ve gizli yerlerden gelmeyip eskiden beri bezirgânların kullandıkları ana yoldan gelecekler; herhangi birinin malına ve canına zarar gelirse yapanlar yakalanıp haklarından gelinecek; dürüstçe gelip giden bezirgânları incitilmeyecek; gümrükleri eskiden beri geçerli olan kanuna göre alındıktan sonra İstanbul'da, Bursa'da ve Edirne'de "reft" veya "kassabiye" adı altında ayrıca para istenmeyecek; riyal, kara kuruş, arslani ve Leh kuruşu cinsinden yanlarında getirdikleri paralardan gümrük talep olunmayacaktır."

Bu hususların tamamı, adı geçen Elçi'nin söz konusu ettiği ahidnâme-i hümayûnda yazılı ve ağır yeminlerle bağlanmış olduğundan, ben dahi Allah'ın kullarının güvenlik, rahat ve refahı için aynen bu şekilde adı geçen Leh Krali'nin benim kutlu ve yüce Eşiğim ile olan barışıklık, dostluk ve ahbablığını makbul, muteber, doğru ve geçerli görüp, yeni baştan işbu ahidnâme-i hümayûnu verdim ve **buyurdum ki:**

Bundan sonra benim Devlet ve Saltanatım zamanında da yukarıda ayrıntılı olarak yazılı olan şart ve kayıtlar, madde ve ahitler gereğince hareket edilecek; barış ve esenliğin gerekleri en mükemmel şekilde yerine getirilecektir.

Leh Krali ve onun idareci ve beyleri taraflarından ve diğer kimselerden bu ahit, yemin ve şartları bozacak, barış ve esenliğe aykırı herhangi bir iş yapılmaz, dostluk ve barışıklık hukukuna gereğince uyulur, fitne ve fesat sebebi olan Kazak eşkıyasının defedilmesinde hakkıyla dikkat ve gayret gösterilirse, yüce tarafımdan dahi ağır yemin ile yemin ederim ki;

Pasterze, przechodząc do Polski, będą zgłaszać sędziom tego kraju swoje stada i siebie; nie będą przechodzić po kryjomu i przestrzegać praw wypasu; jeśli po zgłoszeniu swych stad, poniosą straty, będą dochodzić swych praw u sędziów.

Ogiery podróżnych nie będą zabierane przez posłańców wiadomości, a ich konie w trakcie podróży nie będą zabierane przez janczarów.

Kupcy obydwu stron będą płacić podatki i cła, jak to było tradycją w przeszłości, i nie będzie się żądać od nich więcej, nie będą oni nadmiernie obciążani; jakie podatki i w jakiej wysokości zwykli płacić w przeszłości, tyle też będą płacić teraz; nie będzie się robić nic sprzecznego z tradycją.

Kupcy niemuzułmańscy pod panowaniem Króla Polskiego, na przykład z Armenii, jeśli będą chcieli przybyć do Mołdawii lub różnych miejsc w moim kraju, nie będą przechodzić przez niebezpieczne stopy i pustynie, lecz podróżować drogami, z których korzystali kupcy w przeszłości. W razie strat w towarze lub utraty życia, sprawca tego zostanie pochwycony i ukarany. Kupcy nie będą narażeni na szyskany, jeśli będą prowadzić handel w sposób uczciwy; cła będą pobierane, jak dawniej, zgodnie z obowiązującym prawem. Po opłaceniu cła, jak czynili to w przeszłości, nie będzie się żądać od nich, czy to w Stambule czy w Bursie i Edirne, dodatkowych opłat pod nazwą „pogłównie” lub „wywozowe”. Nie będzie się żądać od nich podatków celnych od pieniędzy, jakie przywieźli ze sobą, riali, polskich groszy czy innych.

Wszystkie te sprawy zostały spisane w pakcie, o którym mówił wymieniony poseł, i przypieczętowane przysięgą. Gwoli bezpieczeństwa, spokoju i wygody sług Allacha, a wśród nich i mnie, uważając przez Króla Polskiego i przez nas, że pokój, przyjaźń i braterstwo za przyjęte, obowiązujące, prawdziwe i ważne, wydałem ten akt i poleciłem:

Od tej pory, przez czas trwania naszego państwa i sułtanatu, postępować się będzie zgodnie z aktem, jego artykułami i warunkami, tak by w najpełniejszy sposób wypełnić to, co jest potrzebne dla pokoju.

Król Polski, jego ludzie i kapitanowie, jak i wszyscy inni nie złamią warunków aktu i przysięgi, nie uczynią nic niegodnego pokoju i spokoju, będą stosować się do praw pokoju i przyjaźni; jeśli okażą starania, by przegonić rozbójników kozackich, przyczynę oszustw i zła, to też przysięgam na Allacha, który stworzył niebo i ziemię z niczego i na jego wielkich proroków, słońce obydwu światów Muhammeda Mustafę, niech Allah obdarzy go pokojem, że i z naszej strony nie zostanie naruszony żaden, mniejszy czy większy, artykuł tego aktu i nie będzie działać się sprzecznie z nim. Państwo moje jest wieczne i przez

yeri ve göğü yoktan var eden şanı yüce Allah hakkı için ve ulu ve aziz Peygamberimiz, iki cihan güneşi Muhammed Mustafa'nın *-Allah O'na salat ve selam kılın-* mucizeleri hakkı için şu yazılı olan şekil üzere ahitleşilen maddelerden küçük veya büyük herhangi bir hususta aykırı davranılmayıp had tecavüz olunmayacak; Devletim baki ve ben Saltanatta bulunduğum müddetçe bu barış, esenlik ve antlaşma yürürlükte ve geçerli olacak; bütün o memleketlerin ahalisi sayemde mutlu ve huzurlu olacaklardır.

Böyle bilsinler; şerefli alametime itimat kılınlar.

Bu şerefli ahitnamem, Hz. Peygamber'in *-Allah O'na salat ve selam kılın-* hicreti tarihine göre, Bin otuz iki senesi Zilhicce ayının on beşinci gününde Saltanat merkezi Kostantiniye'de yazılmıştır.

**Saltanat Merkezi
Kostantiniye'de**

czas, gdy będę sultanem, pokój i akt przymierny będą panować, tak by narody krajów były dzięki mnie szczęśliwe i spokojne.

Oby tak było wiadomym i oby tego przestrzegano.

Akt ten został spisany, według kalendarza naszego Proroka, niech Allach obdarzy go spokojem, w piętnastym dniu miesiąca Zilhicce roku Hidżry tysiąc trzydziestym drugim, w Konstantynopolu.

**Stolica Sułtanatu
Konstantynopol**

LEH ÜLKESİNE VE HALKINA YÖNELİK
TECAVÜZLERİN EN AĞIR ŞEKİLDE
CEZALANDIRILACAĞINA DAİR KİLİ VE
AKKİRMAN İDARECİLERİNE EMİR

ROZKAZ DO ZARZĄDCÓW AKERMANU I KILI, BY
SUROWO UKARALI TYCH, KTÓRZY NAPADAJĄ NA
POLSKĘ I JEJ LUD

~25.07.1627~

Akkirman ve Kili Kadılarına ve Mütesellimlerine

Özi Ordusu Serdarı Vezir Hasan Paşa'ya Leh Kralı'nın Hatmanı'ndan gelen Elçi iki Devlet arasındaki barış antlaşmasının pekiştirilmesi ve iki taraftan da antlaşmaya aykırı iş yapmaması hususunu dile getirmiştir. Bu sebeple Akkirman ve Kili'de bulunan asker veya ahali, hiç kimsenin çete veya başka bir yöntemle Leh ülkesi sınırları içerisindeki kale ve köylere çapul için saldırmamalarını ve barışa aykırı iş yapmamalarını emredip **buyurdum ki:**

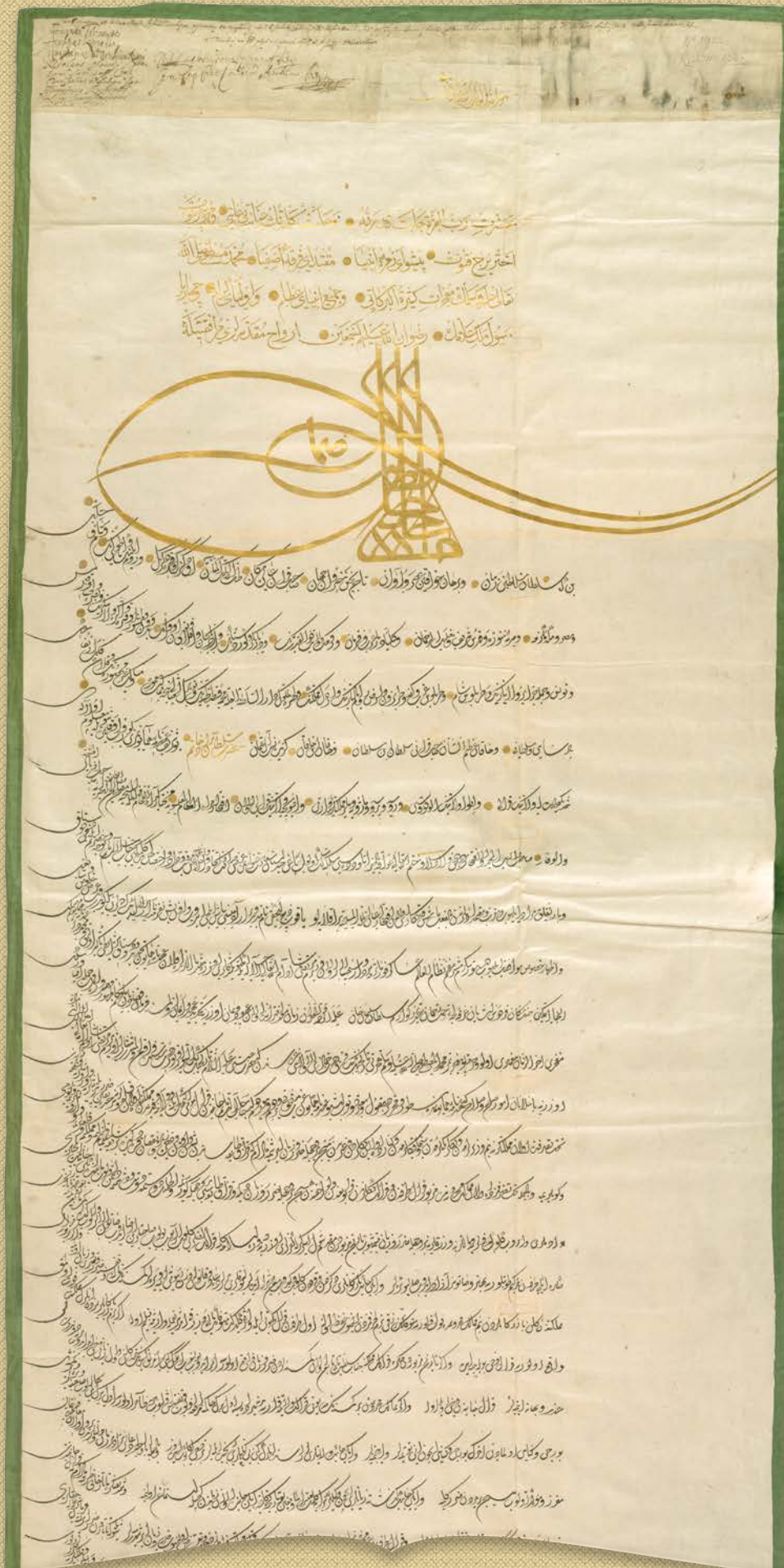
Bu emrim size ulaştığında, kalelerdeki dizdar ve ağalar ile askerlere ve dışarıdan gelip orada sakin olan Tatarlara iyice tembih edesiniz ki, bundan sonra hiç kimse herhangi bir şekilde aradaki barışa aykırı olarak Leh ülkesine gitmesin ve çapul için saldırmasın. Bundan sonra her kim çapul yapmak için çete usulüyle Leh ülkesine saldırıp yağma yapmağa kalkışırsa, barışa aykırı iş yapmaktan dolayı herkese ibret olacak şekilde cezalandırılacaktır. Herkes bu durumu göz önünde tutup kendi hâlinde yaşasın ve hiç kimse sulha aykırı iş yapmasın. Görevliler olarak sizler de bu gibi işlere izin vermeyesiniz.

Do Kadich i Urzędników Akermanu i Kili

Posłaniec Króla Polskiego w liście do głównodowodzącego armii Dniepru Wezyra Hasana Paszy poruszył sprawę umocnienia stosunków pokojowych pomiędzy naszymi krajami i nieczynienia przez żaden z nich niczego niezgodnego z umowami pokojowymi. Dlatego też wydałem polecenie, by nikt spośród żołnierzy bądź ludności Akermanu i Kili nie dokonywał najazdów na wsie i twierdze w granicach Polski, czy to w grupie czy w jakikolwiek inny sposób, gwoli ich grabienia, i by nie czynił nic czegokolwiek przeciwko pokojowi; nakazuję więc:

Gdy list ten dotrze do waszych rąk: ostrzeżcie ostro dowódców i żołnierzy w twierdzy, jak i Tatarów, którzy przybywszy tam zamieszkują, by od tej chwili żaden z nich nie udawał się, wbrew pokojowi, w jakikolwiek sposób do Polski, by dokonywać napadów dla grabieży. Jeśli od tej chwili ktokolwiek odważy się w grupie napaść na Polskę, dokonywać grabieży, to zostanie przykładnie ukarany za czyn przeciwko pokojowi. Niechaj każdy o tym pamięta, żyje sobie w spokoju, i niech nie czyni czegokolwiek wbrew pokojowi. Wy, jako przełożeni, nie dawajcie swego przyzwolenia na tego typu czyny.

**SULTAN IV. MURAD TARAFINDAN, LEH KRALI IV.
WŁADYSLAW WAZA'YA VERİLEN 1634 TARİHLİ
AHİTNAME**

**AHDNAME (AKT PRZYMIERNY) SUŁTANA MU-
RADA IV PRZEKAZANY KRÓLOWI POLSKIEMU
WŁADYSLAWOWI IV W ROKU 1634**

~23.10.1634~

O Allah

*daima galip ve üstün, kudret sahibi, çok iyilik ve
ihlanda bulunandır.*

Kudreti apaçık

ve ismi yüce olan

izzet sahibi Hazret-i Allah'ın

sonsuz yardım ve Peygamberlik göğünün

güneşi, cömertlik burcunun yıldızı, Peygamberler

topluluğunun reisi, doğruların önderi, Muhammed Mustafa'nın

-Allah O'na salat ve selam kılsın- çok bereketli mucizeleri ile ve

bütün büyük Peygamberlerin ve Allah dostlarının ve her şeyi

bilen ve sahibi olan Allah'ın Resulü'nün Dört Arkadaşı'nın -Al-

lah hepsinden razı olsun- mukaddes ruhlarının eşliğiyle.

ŞAH MURAD

BİN

AHMED HAN

El-muzaffer dâimâ

Ben ki; zamanın sultanlarının sultanı ve çağın hakanlarının dayanak ve delili, cihanın hükümdarlarına taç veren, derecesi pek yüksek hükümdar, her şeyin sahibi ve ihsanı bol olan Allah'ın gölgesi, Akdeniz ve Karadeniz'in, Rumeli'nin ve Anadolu'nun, Şam, Halep, Mısır, Mekke-i Mükerreme, Medine-i Münevvere, Kudüs-i Şerif, Halilürrahman ve bütün Arap diyarının, Karaman, Rum, Zülkadriye, Diyarbakir ve Kürdistan'ın, Azerbaycan, Eflak, Boğdan ve Van'ın, Budun, Tımsıvar, Kanije ve Eğre vilayetlerinin Basra, Lahsa, Katif, Kıbrıs, Tunus ve bütün Cezâyir vilayetlerinin, Trablusşam, Trablusgarb, Kefe, Trabzon ve Erzurum eyaletlerinin, Erdel memleketinin, hükümdarların özlemi olan Osmanlı Saltanat merkezi Kostantiniye şehrinin ve bunların benzeri daha nice bayındır memleketlerin, sınırsız yolların ve gök gibi yüksek kalelerin Padişahı, Sultanı ve şanı büyük ve üstün Hakani, sultan oğlu sultan ve hakan oğlu hakan, Osmanoglu hanedanının seçkini Hazret-i Sultan Murad Han'ım.

On Allach

*Zawsze zwycięskiego, najwyższego, Pana mocy,
dobroci i łask.*

Z łaskami i szczęściem wiecznej pomocy

Wszchemogącego Allacha,

który nie ma odpowiednika i równego sobie,

z pomocą sułtana głównego miasta kraju Niebios i piękna

czynionego za Jego zgoda i Pana tego, co by nie stworzył,

gdyby Go nie było, piewcy potomków Adama, celu stworzenia

światów, posiadacza tajemnicy „bliskości z Allachem”,

Muhammeda Wysłannika Allacha, niech pokój będzie z nim,

jego czterech przyjaciół z ich cudownymi uczynkami, niech

Allach będzie im łaskawy.

SZACH MURADA

SYN

AHMEDA CHANA

Zawsze zwycięski

Ja, sultan sultanów wszystkich czasów, największy z chanów wieku, ten, który wkłada korony na głowy panujących, władca najwyższego poziomu, cień Allacha, który posiada wszystko i jest pełen łask, Morza Śródziemnego i Morza Czarnego, Rumelii i Anatolii, Damaszk, Aleppo, Egiptu, najprześwietniejszych miast Mekki, Medyny i oraz całego świata rabskiego, Karamanu, Rumu, Zulkadriye, Diyarbakiru i Kurdystanu, Azerbejdżanu, Wołoszczyzny, Mołdawii i Van, Budun, Timisoary, Kanije i Eğre, Basry, Lahsy, Katif, Wyspy Cypr, Tunezji i wszystkich gubernatorstw w Algierii, Trypolis Zachodniego i Trypolisu Wschodniego, Kaffy, Trabzonu i Erzurum, Transylwanii i obiektu tęsknoty wszystkich władców miasta Stambułu, oraz jeszcze wielu licznych ziem, bezkresnych dróg, Padyszach i Sułtan twierdz wysokich do nieba, ja Sułtan Murad, wybraniec władców osmańskich i największy, najslawniejszy władca, syn Sułtanów synów Sułtanów, syn władców synów władców.

Bu şerefli ahidnâme-i hümayûnumuzu görüp okuyanlar şöyle bilsinler ki:

Hâlen Leh ülkesinin Kralı ve Litva memleketinin ulu Dukası, Rusya, Prusya, Mazoviya vs. memleketlerin vârisi ve İşviçye¹ vilayetinin Kralı haşmetli, vakarlı Dördüncü Władysław, ata ve dedesinin yolunda giderek onların yüce Eşiğimize sadakat, birlik ve samimiyetini arz edip sevgi, muhabbet ve bağlılıklarını ortaya koyageldikleri gibi benim yüce hazretim ile dahi dostluk ve barışıklık murad eyleyip en yakın ve güvendiği adamlarından hâlen Başkadehkârı olan Braklayalı Jakub Zieliński isimli iş bilir ve işe yarar adamını Başelçi tayin edip on beş Leh beyzadesiyle birlikte göndererek; samimiyet, bağlılık ve muvafakatini bildirip çok değerli Vezirim ve muzaffer askerlerimin Kumandanı Murtaza Paşa ile mektuplaştıkları şekilde daha önce ellerinde olan ahidnâme-i hümayûnun yenilenmesi, dostluk şartlarının güçlendirilmesi ve yeni baştan ahidnâme-i hümayûnum verilmesi için girişimde bulunduğundan, ahit ve yeminlerin çok merhametli olan yüce Allah'ın rahmetine kavuşmuş olan cennetlik Büyükdadem Sultan Süleyman'ın kutlu zamanlarındaki antlaşmalara uygun biçimde yenilenmesi için Hükümdarlık fermanımı çıkardım ve; bütün Peygamber ve Resullerin öğüncü, son Peygamber, ulu ve hürmetli Peygamberimiz Muhammed Mustafa'nın *-Allah Öna salat ve selam kılsın-* hicreti tarihine göre Bin kırk dört senesi Cumâdelevvel ayının birinci günü ki, Hazret-i İsa Peygamber *-Öna selam olsun-* tarihiyle Bin altı yüz otuz dört senesinde, adı geçen Vezirim Murtaza Paşa ile altı madde üzerine bağlanan ve ahidnâme-i hümayûnumda yazılı olan barış ve esenlikle ilgili konuları makbul ve muteber tutup işbu yüce ahidnâme-i hümayûnu verdim ve **buyurdum ki:**

Benim ulu tarafımdan adı geçen Kral'ın il ve ülkesine, eskiden beri memleketinde olan kalelerine, sınır bölgesine yakın zararsız palankalarına ve varoşlarına ve eskiden beri egemenliği altında bulunan bütün memleketlerine benim vezir, beylerbeyi, sancakbeyi ve diğer beylerimden ve başkalarından hiçbir şekilde zarar ve ziyan eriştirilmeyecektir. Buna karşılık; Kazaklardan beş, on ve daha fazla veya eksik Karadeniz'e bir sayka çıkmayacak; benim ilime ve ülkeme, kale, varoş, nahiye ve köylerime ve egemenliğimiz altında olan bütün memleketimize adı geçen Kral tarafından ve Kral'ın beylerinden ve kendisine bağlı ve ilgili kimselerden hiçbir şekilde zarar ve ziyan değmeyecek; Kazak taifesi hiçbir şekilde görünmeyecektir. Kısaca dostuma dost, düşmanıma düşman olacak; arada iki tarafın adamları ve elçileri gelip gidecek ve kendilerine, mallarına ve rızıklarına hiçbir şekilde zarar ve ziyan olmayacaktır.

Kral'ın adamları gelip ülkemdeki İslama girmiş olmayan Lehli esirleri arayıp bulup sahiplerini razı ederek satın alıp götürebilecek; kimse buna engel olmayacaktır. Bu ahitnamenin başlangıç tarihinden sonra her iki taraftan tutulanlar bedelsiz olarak salıverilecektir.

Her iki tarafın bezirgânları denizden ve karadan gelip gidip alış-veriş yapabilecek; bulundukları yerlerde yürürlükte olan vergilerini verecek ve kimsenin malına ve canına zarar ve ziyan olmayacaktır.

¹ Szwedów = İsveçliler.

Ci, którzy zobaczą i przeczytają ten akt, niech wiedzą, co następuje:

Król Państwa Polskiego i Wielki Książę Litwy, spadkobierca Rosji, Prus, Mazowsza i innych krajów, Król prowincji Szwecji, Wielki Król Władysław IV, krocząc drogą swych ojców i dziadów, którzy okazywali nam wierność, jedność i szczerość, zapewniali o miłości i bliskości, również przekazuje naszej wysokości słowa przyjaźni i pojednania i przysłał do nas jednego ze swych najbliższych i najbardziej zaufanych ludzi Głównego Podczaszego imieniem Jakub Zieliński z Braklaja [?] który jest człowiekiem rozważnym i mądrym, jako swego Wielkiego Posła, a ten przybył wraz z piętnastoma szlachciami; wyraził nam swe oddanie i szczerość i poprosił, jak wcześniej pisał do mego drogiego wezyra i dowódcy mych zwycięskich żołnierzy Murtaza Paszy, o odnowienie aktu przymierzego i pokojowego i wydanie całkiem nowego aktu, który przyczyni się do wzmocnienia przyjaźni; i podobnie jak mój dziad Sułtan Sulejman, który dostąpił już łaski osiągnięcia Allacha i przebywa w niebie, który wydał w swych szczęśliwych czasach taki akt, poleciłem wydanie rozkazu, by przygotować nowy na podobieństwo tamtego; w pierwszym dniu miesiąca Dzumadelevvel roku Hidżry tysiąc czterdziestego czwartego według kalendarza naszego ostatniego Proroka, przewodnika wszystkich proroków i posłańców, wielkiego i szanowanego Muhammeda Mustafy, niech mu Allah zapewni pokój, który to rok odpowiada rokowi tysiąc sześćset trzydziestemu czwartemu według kalendarza Proroka Jezusa, niech pokój będzie z nim, wspólnie z wspomnianym moim wezyrem Murtaza Paszą wydaliśmy akt, w którym zawarto sześć artykułów; uznając sprawy pokoju i szczęścia za ważne wydałem poniższy akt:

Żaden z moich wezyrów, bejlerbejów, sandżakbejów, ani żaden z moich panów i innych poddanych nie będzie przysparzać szkód i strat krajowi Króla, znajdujących się od dawien w jego kraju twierdzom, umocnieniom wzdłuż granic, miastom oraz prowincjom będącym od dawien pod jego panowaniem. W zamian zaś pięciu – dziesięciu lub więcej bądź mniej Kozaków nie będzie wypływać czajkami na Morze Czarne; Król, ani żaden z jego ludzi, jego poddanych i inni z nim związani nie będą przysparzać szkód i strat memu krajowi, twierdzom, miastom, wsiom, jak i żadnemu z krajów pozostających pod moim panowaniem. Nie będzie się widywać załóg kozackich. Krótko mówiąc: będzie przyjacielem moich przyjaciół i wrogiem moich wrogów; w tym czasie będą mogli przybywać i wyjeżdżać posłowie obu stron i żadnemu z nich ani ich rzeczom nie stanie się krzywda.

Ludzie Króla będą mogli przybywać do mego kraju i szukać Polaków, którzy nie przeszli na Islam; po ich znalezieniu odkupią ich od właścicieli ku ich zadowoleniu i nikt nie będzie temu przeszkadzał. Jeńcy pochwyceni po dacie tego aktu będą zwalniani bez zapłaty.

Kupcy obydwu stron będą mogli przybywać na ziemię drugiej strony lądem i morzem, prowadzić handel, uiszczać podatki należne w miejscach, w których się znajdują, a nikt nie dopuści się uczynienia uszczerbku na ich towarach i zamachu na ich życie.

Jeśli w Państwie Osmańskim dokonał żywota jakikolwiek z kupców polskich, towary jego nie zostaną przez nas zajęte, lecz

Osmanlı ülkesinde ölen Leh bezirgânlarının rızıkları bizim tarafımızdan alınmayıp muhafaza edilecek; vârisi Leh Kralı'nın mektubuyla geldiğinde, ölenin malı ve rızkı benim fermanımla ona teslim edilecektir. Leh Kralı da Leh ülkesinde ölen Osmanlı bezirgânları hakkında aynı şekilde hareket edecektir.

İşbu ahitnamenin başlangıç tarihinden sonra Kral'ın memleketine Osmanlı Devleti'ne bağlı kimselerce zarar ve ziyan verilirse bu yaramazlığı yapan benim emrimle bulunup hakkından gelinecek ve söz konusu ziyan da yine benim emrimle giderilecek; bu konuda özür ve bahane ileri sürülmeyecektir. Bu konuda Leh Kralı tarafından da aynı şekilde hareket edilecektir.

Eğer benim ülkemden bir kimsenin borçlusu Kral'ın ülkesine gitse, bulunduğu yerin hâkimi huzuruna çıkarılıp teftiş olunacak; sonuçta ortaya her ne çıkarsa oranın hâkimi alıp sahibine verecektir. Suçu ve borcu olmayan kimse başkasının suçu ve borcundan dolayı tutulmayacak, incitilmeyecek ve her iki tarafın vilayetleri arasında, bu gibi suçsuz kimseler rahatsız edilmeyecektir. Bizim tarafımızdan da aynı şekilde hareket edilecektir.

Baba ve dedelerim zamanında yapılan bütün antlaşmalar geçerliliğini koruyacak ve hiçbir yerden zarar gelmeyecektir. İki tarafın eskiye ait zarar ve ziyanları için taraf vekilleri bir araya gelmemiş olduğundan, iki tarafın işbu ahitnamenin başlangıç tarihinden önceki zamana ait zararlarından vazgeçilecek ve davası görülmeyecektir.

Eskiden beri Leh Kralı tarafından Kırım Hanı'na verilegelmekte olan vergi Kral tarafından bundan sonra da zamanında ödenmeye devam edildiği ve antlaşmaya aykırı bir iş yapılmadığı sürece Kırım Hanı tarafından ve Tatar askerlerinden Kral'ın memleketine ve adamlarına karışılmayacak, saldırılmayacak, zarar ve ziyan eriştirilmeyecektir. Şayet Tatarlar tarafından zarar erişirse benim fermanımla Lehlilerin hakkı alıverilecektir. Boğdan ve Eflak halkından da Leh Kralı'nın ülkesine ve adamlarına zarar erişmeyecek; erişirse, bu durum ortaya çıktığında benim emrimle bu zarar yerine konulacaktır. Aynı şekilde Leh Kralı veya adamları tarafından da Tatar halkına, Eflak ve Boğdanlılara ve bunların adamlarına ve memleketlerine zarar verilirse Leh tarafı da bu zararı yerine koyup yapanları cezalandıracak; bu konuda özür ve bahane ileri sürmeyeceklerdir.

Boğdan ve Eflak memleketlerinden kaçıp Leh ülkesine sığındıktan sonra bir yolunu bulup bu memleketlere gelerek fitne çıkaran bozguncular talep edildiğinde verilecektir. Leh Kralı'nın adamları, şimdiye değin alınan esirleri benim ülkemde bulduklarında, kaçsa satın alındığına dair [yemin] verildikten sonra satın alılabilecek; [fazla] para istenmeyecektir. Bu esirlerden İslama girmiş olanlar salıverilecek, girmemiş olanların gitmesine de kimse engel olmayacaktır. Leh ülkesindeki Müslüman esirler de Lehliler tarafından salıverilecek ve yerlerine gelmelerine engel olunmayacaktır.

Dostluk için gelen elçiler bir yerde bekletilmeyip gelişte ve gidişte yanlarına adamlar koşulup haber iletilip getirilecek; kimse engel olmayacak; güvenlik içerisinde gidip geleceklerdir. Leh tarafında da aynı şekilde hareket edilecektir.

będą przechowywane aż do czasu przybycia, z listem od Króla, jego spadkobiercy i na mój rozkaz wydane temu spadkobiercy. Jeśliby w Polce zmarł jakikolwiek z kupców osmańskich, Król Polski będzie postępować w taki sam sposób.

Jeśliby w okresie po wejściu tego aktu w życie, ktokolwiek z moich poddanych dopuścił się poczynienia szkód i strat w kraju Króla, to osoba, która dopuścił się takiego występku, będzie na mój rozkaz odnaleziona i ukarana, a poniesione straty, również na mój rozkaz, zadośćuczynione. Niech nikt w związku z tym nie posuwa się do jakichkolwiek tłumaczeń i usprawiedliwień. W sprawie tej Król Polski będzie działać w taki sam sposób.

Jeśliby jakiś z moich poddanych będący moim dłużnikiem udał się do kraju Króla, zostanie on postawiony przed sędzim miejsca, w którym się akurat znajduje, a sędzia, po ustaleniu praw, odbierze mu je i zwróci właścicielowi. Nikt, kto nie dopuścił się występku i nie ma długu, nie będzie zatrzymany i szykanowany z powodu występku lub długu osoby innej. Na terenach obydwu stron nie będzie niepokojony nikt niewinny. My ze swej strony będziemy działać w taki sam sposób.

Wszystkie umowy poczynione od czasów mych ojców i dziadów będą pozostawać ważnymi i nie będą naruszone przez którąś stronę. Jeśli chodzi o straty i szkody należące do starych czasów, to z powodu niemożliwości spotkania się przedstawicieli stron, z dniem wejścia tego aktu w życie odstępuję się od nich i nie będzie prowadzić się żadnych spraw.

Jak długo Król Polski będzie nadal płacić podatki, jakie były płacone od dawna przez królów polskich na rzecz Chana Krymu, i jak długo nie uczyni nic sprzecznego w porozumieniu, Chan Krymu i jego tatarscy żołnierze nie będą występować przeciwko krajowi Króla, jego ludziom, nie będą na nich napadać, nie będą czynić szkód i przynosić strat. Jeśli Tatarzy poczynią szkody, prawa Polaków zostaną zadośćuczynione na mój rozkaz. Narody Mołdawii i Mołdawianie nie będą czynić szkód krajowi i ludziom Króla Polskiego, a jeśli okaże się, że tak uczynili, na mój rozkaz pokryją je. Jeśli tak samo, Król Polski i jego ludzi poczynią szkody narodowi tatarskiemu, Mołdawii lub Wołoszczyźnie, ich ludziom i ziemiom, strona polska pokryje straty i ukarze tych, którzy się tego dopuścili. Nikt nie będzie w tej sprawie wysuwać jakichkolwiek usprawiedliwień i przeprosin.

Wichrzyciele, którzy uciekli z Mołdawii i Wołoszczyzny i znaleźli schronienie w Polsce, znowu przybędą do tych krajów, by siać niepokój, zostaną na żądanie wydani. Jeśli ludzie króla znajdą w moim kraju wziętych do tej pory jeńców, będą mogli ich wykupić po złożeniu przysięgi, za ile ich kupili, i nie będzie żądać się więcej pieniędzy. Ci z jeńców, którzy przeszli na Islam, zostaną uwolnieni, a ci, którzy nie przyjęli Islamu, będą mogli odejść bez przeszkód. Jeńcy muzułmańscy w Polsce zostaną przez Polaków uwolnieni i nie będzie się im przeszkadzać w powrocie do swych miejsc.

Posłowie przybywający w przyjaźni nie będą przetrzymywani, lecz otrzymają ludzi, którzy będą im towarzyszyć; nikt nie będzie temu przeszkadzać; będą mogli podróżować bezpiecznie. Strona polska będzie postępować w taki sam sposób.

Âdet ve kanun gereği vermeleri gereken gümrüklerini verdikten sonra bezirgânlara engel ve zorluk çıkarılmayacak; karadan veya denizden gelip gidebilecekler; Azaklılar veya başkaları gemilerini incitmeyeceklerdir.

Osmanlı ülkesi halkından bir kimsede bir kimsenin hakkı var ise Lehliler gelip istediklerinde, sabit olduktan sonra, hâkimlerimiz bekletmeyip geri alvereceklerdir. Hırsız ve haramiler zarar ve ziyan verdiklerinde yetkililer arayıp bulup yakaladıklarında salıverilmeyip hakkında gelinecek ve hırsızlıkta aldıkları şeyler, sabit olduktan sonra, sahibine eksiksiz olarak verilecektir.

Tüccar taifesi vs., bir kimse ile alışveriş yaptıklarında ellerinde bir belge veya resmi kayıt yoksa davası görülmeyecek; kefalet veya borç sebebiyle bir dava ve talepleri olduğunda ellerindeki belge veya resmi kayda müracaat olunacaktır. Bu ikisinden biri yoksa yalancı şahit getirerek sahtekârlık yapılmayacaktır. Aynı şekilde Leh Kralı tarafından da, memleket hâkimlerinin bilgisi olmayınca ve yazılmayınca dava görülmeyecektir.

Silistre ve Akkirman sancakları beyleri, iskele eminleri ve geçiş vergisi toplayıcıları, benim adamlarım ve iki tarafın tacirlerinin dışında Turlu Suyu'ndan geçenlerin, Leh veya Osmanlı, yanlarında esir bulunursa ellerinden alıp geri döndüreceklerdir.

Çobanlar Leh ülkesine geçtiklerinde memleket hâkimlerine kendilerini ve koyunlarını bildirecek, gizlice geçmeyecek ve otlak hakkı verecekler; kendilerini bildirdikten sonra koyunları zayi olur ise memleket hâkiminden isteyeceklerdir.

Gelip giden Leh tüccarlarının beygirlerini ulaklar tutmayacak; sefer hâlindeki yeniçeriler binek hayvanlarını² almayacaklardır.

Bundan sonra Kazak taifesinden beş, on veya daha fazla veya eksik, şayka denize açılıp antlaşmamıza aykırı olarak memleketimize, sınır bölgesindeki halkımıza veya deniz kenarındaki ahalimize saldırmayacaklar; eğer saldırırlarsa barış devam ettirilmeyecek, tarafımızdan tekrar sefer açılacaktır.

Bu ahitnamede yazılı olan bütün bu şartlara uyulması hususunda yüce Allah'ın azametine ve Peygamberimiz ile bütün Peygamberlerin mukaddes ruhlarına yemin ederim ki; ben hayatta olduğum müddetçe adı geçen Kral tarafından antlaşmaya aykırı bir iş yapılmadığı ve Kazak şaykalarının denize çıkması engellendiği takdirde benim yüce tarafımdan dahi ahdime aykırı herhangi bir şey ortaya çıkmayacak; Tatar askerlerinin Leh memleketine zarar vermeleri engellenecek; adı geçen Vezirimiz Murtaza Paşa ile söylendiği üzere barış her iki taraftan da geçerli ve yürürlükte ve bu ahitnamemizde olan dostluk ve barışıklığın gerekleri ebedi ve sürekli olacaktır.

Hiz. Peygamber'in -en üstün selam O'na olsun- hicreti tarihine göre, Bin kırk dört senesi Cumâdelülâ ayının başlarında yazılmıştır.

**Saltanat Merkezi
Kostantiniye'de**

Kupcom, po opłaceniu przez nich ceł zgodnie z prawem i tradycją, nie będzie stwarzać się trudności i przeszkód; będą mogli przybywać i wyjeżdżać morzem i lądem. Ich towary i statki nie będą narażone na szkany.

Każdy z narodu Imperium Osmańskiego będzie, jeśli zechce, mógł dochodzić swych praw od poddanych Króla Polskiego, a sędziowie bez ociągania zwrócą mu te prawa. Jeśli złodzieje i rozbójnicy poczynią straty i szkody, będą natychmiast poszukiwani i w razie odnalezienia, dostaną to, na co zasługują, a rzeczy, jakie uzyskali z kradzieży, zostaną bez jakiegokolwiek uszczerbku zwrócone im właścicielom, po ich ustaleniu.

Nie będzie wszczynana sprawa, jeśli osoba prowadząca handel z kupcami lub kimkolwiek innym nie ma w ręku urzędowego dokumentu lub dowodu; w przypadku roszczeń z powodu pożyczki lub poręczenia, dochodzić się będzie praw tylko na podstawie urzędowego dokumentu lub dowodu. Jeśli nie ma żadnego z nich, nie będzie przedstawiać się fałszywych świadków i dopuszczać fałszerstw. Tak samo Król Polski nie będzie rozstrzygać spraw bez wiedzy sędziów swego kraju.

Panowie okręgów Silistria i Akerman, urzędnicy w komorach celnych i podatkobiorcy nie będą zezwalać na przechodzenie do Polski przez Dniestr komukolwiek innemu niż moi ludzie i kupcy obydwu stron. Jeśli podróżni z Polski lub Imperium Osmańskiego będą mieli z sobą jeńców, zostaną oni zatrzymani i zwrócenici.

Pasterze, przechodząc do Polski, będą zgłaszać sędziom tego kraju swoje stada i siebie; nie będą przechodzić po kryjomu i będą przestrzegać praw wypasu; jeśli po zgłoszeniu swych stad, poniosą straty, będą dochodzić swych praw u sędziów.

Ogiery podróżujących kupców polskich nie będą zabierane przez posłańców wiadomości, a ich konie w trakcie podróży nie będą zabierane przez janczarów.

Od tej pory nie będą wypływać na morze czajki kozackie w liczbie pięciu – dziesięciu, mniejszej lub większej, a ich załogi nie będą napadać na nasz naród przygraniczny ani na naszych ludzi wzdłuż wybrzeża; jeśli dopuszczą się napadu, pokój przestanie obowiązywać i ponownie wyjdziemy w pole.

Jeśli będą przestrzegane wszystkie warunki zawarte w tym pakcie, to przysięgam na Wszechmogącego Allacha i święte dusze naszych Proroków, że jak dłużej pozostanę przy życiu i póki Król nie uczyni nic sprzecznego i będzie uniemożliwiać Kozakom wypływanie czajkami w morze, to i ja nie uczynię nic wbrew temu aktowi; będzie się przeszkadzać żołnierzom tatarskim pustoszenia ziem polskich; i jak uzgodniono z moim wezyrem Murtaza Paszą, pokój obowiązujący jest dla obu stron, a akt ten będzie obowiązywać na wieczność zgodnie z potrzebami pokoju i pojednania.

Sporządzono na początku miesiąca Dzumadelula roku Hidżry tysiąc czterdziestego czwartego według kalendarza naszego Proroka, oby pokój był z nim.

**Stolica Sułtanatu
Konstantynopol**

² Metinde "davar" kelimesi ile ifade edilmiştir.

**SULTAN İBRAHİM TARAFINDAN, LEH KRALI IV.
WŁADYSŁAW WAZA'YA VERİLEN 1640 TARİHLİ
AHİTNAME**

**AHDNAME (AKT PRZYMIERNY) WYDANY PRZEZ
SUŁTANA İBRAHIMA KRÓLOWI POLSKIEMU
WŁADYSŁAWOWI IV WAZIE W ROKU 1640**

~13 - 22.05.1640~

*Kudreti apaçak ve ismi yüce olan izzet
sahibi Hazret-i Allah'ın sonsuz yardım
ve Peygamberlik göğünün güneşi, Resullük burcunun
yıldızı, Peygamberler topluluğunun reisi, doğruların önderi, iki
cihamn öğüncü Muhammed Mustafa'mn -Allah O'na salat ve
selam kılın- çok bereketli mucizeleri ile ve O'nun Dört Seçkin
Arkadaş'ın -Allah hepsinden razı olsun- muvafakati ve diğer
Allah dostları ve takva sahiplerinin mukaddes ruhlarının eşliğiyle.*

ŞAH İBRAHİM

BİN

AHMED HAN

El-muzaffer dâimâ

Ben ki; zamanın sultanlarının sultanı ve çağın hakanlarının dayanak ve delili, cihanın hükümdarlarına taç veren, her şeyin sahibi ve ihsanı bol olan Allah'ın gölgesi, Haremeyn-i Şerifeyn'in hizmetkârı, ikinci İskender-i Zülkarneyn, belde ve şehirlerin en şerefli ve memleketlerin en mukaddesi Mekke-i Mükerreme, Medine-i Münevvere ve Kudüs-i Şerif'in, Lahsa, Katif, Mısır, Yemen, San'a, Aden, Basra, Habeş, Sivas, Maraş, esenlik yurdu Şam, Halep, Trablusşam, Nihavend, Pelengân, Musul, Diyarbakir, Van, Nahçıvan, Revan ve Karabağ'ın, Şirvan, Erzurum, Gürcistan, Kürdistan, Lüristan, Anadolu, Karaman, Boğdan, Eflak ve Demirkapı memleketlerinin, Deşt-i Kıpçak iklimlerinin, Akdeniz, Karadeniz ve Kızıldeniz'in, Arap ve Acem diyarının, Türk ve Deylem iklimlerinin, Bağdad ve Şehrizol'un, hükümdarların özlemi olan İstanbul şehrinin, cihad ve harp yurdu olan Cezâyir-i Mağrib, Trablusgarb ve Evtân-ı Tunus'un, Kıbrıs adasının, memleketlerin direği olan Rumeli, Tımsıvar, Bosna ve Budun'un, Kefe ve Trabzon'un ve bunlardan başka daha nice bayındır memleket ve sınırsız yerleşim yerleri¹ ile gök gibi yüksek kalelerin ve bol kazançlı yerlerin Padişahı ve Sultanı ve nice şanlı ve taht sahibi hakanların şehir ve diyarlarının buyruk sahibi, Hazret-i sultan oğlu sultan, hakan oğlu hakan, Sultan Süleyman Han oğlu Sultan Selim Han oğlu Sultan Murad Han oğlu Sultan Mehmed Han oğlu Sultan Ahmed Han oğlu Sultan İbrahim Han'ım.

Eskiden beri, Leh kralları zaman ve çağın kayser ve kisralarının sığındığı ve başvurduğu yer olan yüce Eşiğimize sa-

*Z pomocą wszechmocnego,
silnego i wysławianego Allacha,
Muhammeda Mustafy, słońca na niebiosach
proroków, gwiazdy konstelacji odwagi, przywódcy
zgromadzenia proroków, przewodnika prawdy, niech Allah
obdarzy go pokojem, sprawcy cudownych czynów i jego
czterech przyjaciół – niech Allah obdarzy ich swoją łaską.*

SZACH İBRAHİM

SYN

AHMEDA CHANA

Zawsze zwycięski

Ja, sultan sultanów tego wieku, opora i świadectwo chanatów, ten, który koronuje władców na ziemi, cień wielce szcudrobliwego i posiadającego wszystko Allacha na ziemi, sługa dwóch Świętych Miast, drugi Aleksander-Zulkarnayn, sultan i padyszach najczcigodniejszych ze wszystkich miast prześwieatnej Mekki i czcigodnej Medyny, najświętszego ze wszystkich miast Jerozolimy, Lahsy, Katif, Egiptu, Jemenu, Sany, Adenu, Basry, Habesz, Sivasu, Maraszu, źródła radości Damaszk, Aleppo, Trypolisu Wschodniego, Nihavend, Pelengan, Mosulu, Diyarbakiru, Vanu, Nachczewanu, Erewania, Karabachu i Szirwanu, Erzurum, Gruzji, Kurdystanu, Lurestanu, Anatolii i Karamanu, Mołdawii, Wołoszczyzny i Demirkapı, Dzikiego Pola, Morza Śródziemnego i Morza Czarnego, Morza Czerwonego i świata arabskiego i adzemskiego, obszarów tureckich i Mazenderanu, Bagdadu i Szehrizoru miasta tęsknoty wszystkich władców Stambułu, miejsce wojny i dżihadu Maghrebu i Algierii, Trypolisu Zachodniego, Tunezji, Wyspy Cypr, opoki krajów Rumelii, Budun, Timisoary, Bośni, Kaffy i Trabzonu, oraz jeszcze wielu licznych ziem i bezgranicznych terenów, twierdz sięgających nieba, sultan İbrahim, syn Ahmeda, syna Mehmeda, syna Murada, syna Selima, syna Sulejmana, syna Hakana, syna sultanów synów sultanów, władca świata i prześwieatnego tronu.

Od dawna Król Polski okazywał przyjaźń, szczerość i bliskość naszym progom, w których, pod opiekę sprawiedliwości, chronili

¹ Önceki ahitnamelerde "mesâlik=yollar" kelimesi kullanılmasına rağmen, bu ahitnamede "mesâkin" kelimesi kullanılmıştır.

mimiyet, dürüstlük ve bağlılıklarını arz edegelip; şu anda da cihandarlık dizgini yüce Yaratacının yardımı ile bize takdir ve teslim edilmiş, Padişahlık tahtına geçişimizin davulunun gümbürtüsü bütün kâinatı gürültüye boğup ululuk ve ikbalimizin sesi yeryüzünde yaşayanlar tarafından duyulmuş ve tarafımızdan en alt tabakadan en üst tabakaya kadar bütün insanlara ve dostlara bol bol iyilik, ihsan ve lütuflarda bulunulmuş olduğundan, hâlen Leh Krali ve Li[t]vanya, Rusya, Prusya, Mazoviya ve Livonya'nın Dukası ve İşviçye vilayetinin² vârisi ve gelecekteki Krali olan haşmetli, vakarlı Władysław, eskiden beri var olan antlaşmayı yenilemek ve güçlendirmek için güvenilir ve seçkin beylerinden Albert Miaskowski'yi³ Elçilik vazifesi ile gönderip tahta çıkışımızdan dolayı tebriklerini takdim edip dostluğun gereklerini yerine getirdiğinden başka, daha önce Osmanlı tahtında oturmakta olan merhum cennetlik Kardeşim Gazi Sultan Murad Han hazretleri tarafından verilen ahidnâme-i hümayûnu da beraber gönderip iki taraf arasındaki barışıklığın aynen devam ettirilmesini dileyerek o ahitname ile aynı muhtevada yüce Saltanatımız tarafından yeni baştan ahidnâme-i hümayûnumuz ihsan olunmasını rica ettiğinden, Padişahlığımıza yaraşır bol merhamet ve cömertliğimizden dolayı onun bu dileğini kabul buyurup ahalinin rahat ve huzuru için ulu Peygamberimiz, iki cihanın ögücüsü, Hazret-i Muhammed Mustafa'nın -*Allah O'na salat ve selam kılın*- hicreti tarihine göre Bin elli senesi Muharrem ayının ortalarında; Hazret-i İsa Peygamber'in -*selam bizim Peygamberimiz'e ve O'na olsun*- tarihine göre Bin altı yüz kırk tarihinde, aşağıda zikrolunacak şartlarına yüce Allah'ın izniyle uyulmak üzere bu ahidnâme-i hümayûnu verdim ve **buyurdum ki**:

Leh Krali ile beyleri ve kapudanları tarafından ve Kazak eşkıyası ve onlara bağlı olanlardan ve diğer bozguncularından benim memleketimin serhaddinde olan kalelerime, varoşlarıma ve memleketime bağlı olan diğer kasaba, köy ve araziye hiçbir şekilde saldırılmadığı, Karadeniz'de Kazak adı kalmadığı, Kazak eşkıyası herhangi bir zarar verdiğinde "*Moskov Kazağı yapmıştır*." diye bahane ileri sürülmediği, Moskov ve Leh Kazaklarının birbirleriyle yardımlaşmalarına izin verilmeyip sıkı kontrol altına alındıkları ve uymayanlar cezalandırıldığı takdirde, Leh Krali'nin ülkesine, kalelerine, varoşlarına vs. kasaba ve köylerine de benim tarafımdan ve yüce vezir, beylerbeyi ve beylerimden ve askerlerimden ve Boğdanlılardan ve Dobruca, Akkirman, Bender ve Özi'de olan Tatarlardan ve başkalarından zarar olmayacak; Nester⁴, Turlu vs. Tatar geçitleri o tarafların hâkimlerince muhafaza ettirilecek; eğer muhafaza etmekte ihmalkârlık yaparlarsa azlolunup cezalandırılacaklardır.

Leh Krali tarafından Kırım Hanı'na gönderilmesi âdet olan vergi her yıl vaktinde gönderilip Kırım Hanı'nın adamlarına eskiden beri her ne mahalde verilmiş ise yine o mahalde teslim edilip ulaştırıldıktan sonra Kırım Hanı dahi eskiden beri var olan kanun gereğince üzerine düşen dostluk ve muhabbetin gereklerine uyacak ve bundan sonra Han tarafından ve Kalgay Sultandan ve diğer mirzalardan Leh memleketlerine hiçbir şekilde zarar ve ziyan erişirilmeyecektir. Şayet Leh Krali düşman

się cesarze i szachowie; obecnie zaś, z pomocą Najpotężniejszego los świata złożony został powierzony nam; dźwięki bębnów sułtanatu zagłuszyły hałas całego wszechświata, a głos przyszłości został usłyszany przez wszystkich żyjących na ziemi; wstąpiłem na tron, obdarzając wszystkich ludzi i przyjaciół dobrem, łaskami i pożytecznymi czynami; Król kraju polskiego i Wielki Książę Litwy, Rosji, Prus, Mazowsza i Łotwy oraz innych krajów, spadkobierca prowincji Szwedów, wielki Król Władysław przysłał do nas swego, wybranego spośród zaufanych i wiernych mu ludzi, posłańca imieniem (Albert) Wojciech Miaskowski jako Wielkiego Posła, by odnowić akt przymierny, jaki obowiązywał od dawna; przybył on i złożył życzenia z okazji objęcia przeze mnie tronu i przywiózł z sobą akt przymierny, jaki został wydany przez mego świętej pamięci brata Murada Chana, który zasiadał na tronie Osmańskim przede mną, a dostąpił już raju; i przedstawił życzenie dalszego kontynuowania pokoju między nami oraz sporządzenia przez nasz sułtanat na nowo aktu przymierzego i pokojowego o takiej samej treści; my, z racji szczodroblewości i łask, jakie przystoją Padyszachowi, przyjęliśmy jego prośbę i gwoili pokoju i szczęśliwości narodów, wydaliśmy w połowie miesiąca Muharrem roku Hidżry tysiąc pięćdziesiątym według kalendarza naszego Proroka Muhammeda Mustafy, piewcy dwóch światów, niech go Allah obdarzy pokojem, a w roku tysiąc sześćset czterdziestym według kalendarza Proroka Jezusa, niech pokój będzie z Nim i z naszym Prorokiem, ten akt, którego warunki mają być – za przyzwoleniem Allacha – przestrzegane:

Król Polski, jego panowie i kapitanowie oraz rozbójnicy kozaccy i ludzi z nimi związani i inni wichrzyciele nie będą napadać na moje twierdze wzdłuż granic, miasta i inne osiedla przynależne do mego kraju; na Morzu Czarnym nie ma być nic, co by nosiło kozacką nazwę, a w razie jakichkolwiek szkód poczynionych przez Kozaków, nie będzie się tłumaczyć słowami „*zrobili to Kozacy Moskiewscy*”; Moskwa i Polska nie pozwolą, by Kozacy pomagali sobie nawzajem, lecz będą sprawować nad nimi ścisłą kontrolę, a tych, co się nie przystosują, będą karać; tak samo ja, moi ludzie, wezyrowie, bejlerbejowie i żołnierze, jak i nikt z Mołdawii, nie będą pustoszyć kraju Króla Polskiego, jego twierdz, miast, wsi i osiedli, jak też nie będą napadać na nikogo z Dobrudży, Akermanu, Bender i na Tatarów znad Dunaju, ani też na innych; przejścia przez Dniestr, Dniepr i inne będą strzeżone przez sędziów z tamtych stron, a jeśli ci zaniedbają ochrony, zostaną odwołani i ukarani.

Król Polski będzie co roku na czas przysyłać Chanom Krymu tradycyjnie płacone przezeń podatki, dostarczając je ludziom Chana w miejsca, w które zazwyczaj to czynili, za co Chan Krymu będzie przestrzegać nałożonych nań warunków przyjaźni i od tej pory ani Chan ani nikt z Sułtanatu Kalgaj i ich poddani nie będą czynić jakichkolwiek szkód państwu polskiemu. Jeśli Król Polski dozna napaści ze strony wroga i wyśle człowieka z prośbą o

² Szwedów = İsveçliler.

³ Wojciech Miaskowski.

⁴ Dinyester.

istilasına uğrar da adam gönderip yardım ve destek talep ederse, benim tarafımdan ferman olunduğunda Kırım Hanı dahi Tatar askeri ile Leh Krali'na yardım edecektir. Şayet benim tarafımdan herhangi bir tarafa sefer açılıp Tatar askerlerinin de Kırım Hanı veya Kalgay Sultan veya mirzaları ile bu sefere katılmaları gerekirse Leh memleketinin içine uğramayacak; daha önce hangi mahalden geçegelmişler ise yine o yerden geçeceklerdir. Tatarlar Boğdan memleketinde sakin olmayacaklardır.

Bu ahidnâme-i hümayûnumdan sonra Tatarlar veya Boğdanlılar veya daha başka kimseler Leh Krali'nın memleketine varıp yağma yapıp esir alırlarsa, bu durum Kral tarafından bildirildiğinde, bu gibiler -ahitname tarihinden sonra esir edilmiş oldukları takdirde- benim memleketimde satılmayacaktır. Aynı şekilde, Kazak eşkiyasından benim ülkeme gelip yağma yapanları da Leh Krali buldurup haklarından gelecek; esir edilenleri ve eşyalarını geri iade ettirecek; bundan sonra Leh memleketinde Osmanlı esir satılmayacaktır.

Gayrimüslim veya daha başka krallardan biri üzerine benim tarafımdan sefer açılıp bizzat ben veya tayin edilen kumandan tarafından, askerlerimle ve Erdel, Boğdan ve Eflak voyvodalarıyla o düşmana karşı harekete geçildiğinde, düşmanım tarafından Leh Krali'na adam gönderilip yardım ve destek talebinde bulunulursa, Leh Krali yüce Eşiğime olan sadakat ve dostluğu gereğince düşmana askeri ve mali olarak yardım etmeyecek; düşmanın Leh memleketinden paralı asker toplamasını engelleyecek ve müsaade etmeyecek; kendi istekleri ile düşmana yardıma gitmek isteyen beylerini, kumandanlarını veya daha başka kimseleri salıvermeyecek, gizli veya açıktan izin vermeyecektir.

Erdel ülkesi yüce atalarımın bana miras yoluyla geçmiş memleketim konumunda olduğundan, Leh Krali Erdel hâkimleriyle ve Osmanlı tarafına bağlı Macar kralları ile de tam bir dostluk içerisinde olacak; şayet Erdel taraflarında bir düşman ortaya çıkarsa o düşmana Leh tarafından gizli veya açıktan yardımda bulunulmayacaktır. Leh Krali Erdel, Boğdan ve Eflak voyvodaları taraflarından veya beylerinden ve diğer kimselerden suç işleyip Leh memleketine kaçanları kabul etmeyecek, aradaki dostluğun gereği olarak yakalayıp yüce Eşiğimize gönderecek; bu şekilde dostuma dost, düşmanıma düşman olacaktır.

Aradaki dostluğun artması için, Turlu Nehri üzerinden Akkırman İskeleyi'ne ticarî mal getirip alışveriş yapmalarına izin verilmesi istenen Leh'e bağlı ve Leh halkından kimselere, benim ülkeme zarar ve ziyan vermek maksadıyla değil de kendi hâlinde ticaret yapmak amacıyla gelmişlerse, kimse mâni olmayacaktır.

Leh Krali bizimle olan dostluğunu devam ettirdiği sürece, Boğdan voyvodaları da eskiden beri Leh kralları ile nasıl dostluk içerisinde olagelmışler ise aynı şekilde dostluk üzere olacaklardır.

pomoc, Królowi zostanie udzielona pomoc tak przeze mnie jak i przez żołnierzy tatarskich, na mocy wydanego przeze mnie rozkazu. Jeśli podczas wyprawy przeze mnie w jakąkolwiek stronę okaże się konieczne, by wzięli w niej udział żołnierze tatarscy oraz Chan Krymu lub Sułtan Kalgaju lub jego poddani, to nie będą oni przechodzić przez Polskę, lecz przez miejsca, przez które tradycyjnie przechodzili wcześniej. Tatarzy nie będą osiedlać się w Mołdawii.

Jeśli w okresie po wydaniu tego aktu ktokolwiek z Tatarów z Mołdawii bądź skądkolwiek uda się do kraju Króla Polskiego, splądruje go i weźmie jeńca, to gdy Król powiadomi o tym zdarzeniu, osoby takie, jeśli zostały pochwycone po dacie aktu, nie będą mogły być sprzedawane w moim kraju. Podobnie też, jeśli rozbójnicy kozaccy przybędą do mego kraju i złupią go, Król Polski odnajdzie ich i ukarze; wzięci do niewoli i zrabowane rzeczy zostaną zwrócone. Od tej pory w kraju polskim nie będą sprzedawani jeńcy osmańscy.

Jeśli ja wydam wojnę przeciwko jednemu z królów niemuzułmańskich lub innym i rozpoczniemy naszymi żołnierzami działania, ja osobiście lub mianowany przeze mnie dowódca, przeciwko temu wrogowi wspólnie z wojewodami Wołoszczyzny, Mołdawii i Transylwanii, to gdy wróg mój wyśle do Króla Polskiego swego człowieka z prośbą o wsparcie i pomoc, to Król Polski, z uwagi na przyjaźń i wierność z nami, nie udzieli takiej pomocy ani finansowo ani w formie żołnierzy; nie zostanie też wydana zgoda, a wręcz będzie się przeszkadzać wrogowi zaciągania żołnierzy z Polski za pieniądze; nie będzie też zgody, jawnej czy ukrytej, by wrogowi pomagali panowie i dowódcy, którzy zechcą to czynić z własnej woli.

Ponieważ Transylwania jest moim krajem, który przeszedł na mnie jako spadek po moich przodkach, Król Polski będzie pozostawać w pełnej przyjaźni z władcami Transylwanii i królami Węgier związanymi z Imperium Osmańskim; jeśli na Transylwanię napadnie wróg, Polska nie będzie mu udzielać jawnej bądź ukrytej pomocy. Król Polski nie będzie przyjmować osób, które popełniły przestępstwo na Mołdawii, Wołoszczyźnie, czy to będą wojewodowie, panowie czy inni, i zgodnie z nakazem przyjaźni pochwyci on takie osoby i odeśle je w nasze strony; tak więc będzie on wrogiem naszych wrogów i przyjacielem naszych przyjaciół.

Gwoli rozkwitu przyjaźni między nami, nikt nie będzie przeszkadzać nikomu z Polski lub z narodów polskich, kto będzie chciał otrzymać zgodę na prowadzenie handlu i przywożenie towaru do komory w Akermanie, o ile będzie przybywać do mego kraju nie celem czynienia szkód i strat, lecz jedynie dla prowadzenia normalnego handlu.

Leh tarafından adamlar gelip, daha önce karışıklık döneminde esir edilen ve İslama girmemiş olan Lehlileri benim ülkemde buldukları yerde, sahiplerine kaç para satın aldıklarına dair yemin verip satın alabilecek; bunlar için bu bedelden daha fazla para talep edilmeyecek; bedeli ödendikten sonra bunların alınıp kendi memleketlerine götürülmesine kimse mâni olmayacaktır. Ancak bu esirlerden eski dininde kalmayıp İslama girmiş olanlara karışılmayacak ve kendi hâllerine bırakılacaklardır. Her iki taraftan da, bu ahitnameden sonra esir edilmiş olanlar bedelsiz olarak salıverilecektir.

Her iki tarafın elçileri ve adamları vire kâğıdına ihtiyaç duymadan gidip gelebilecek; kendilerine ve mallarına zarar ve ziyan erişmeyecektir.

Her iki tarafın bezirgânları denizden, karadan ve kullanılabilen istedikleri iskelelerden gelip gidip alışveriş yapabilecek; bulundukları yerlerde yürürlükte olan vergilerini ödeyecek; hiç kimse mallarına ve canlarına zarar vermeyecektir.

Eğer Leh Kralı'nın memleketinden gelen bezirgânlardan benim ülkemde ölen olursa, rızıkları Devlet tarafından alınmayacak; ülkesine götürülüp vârislerine teslim edilmek üzere kervanbaşlarına teslim olunacaktır. Aynı şekilde bizim bezirgânlarımızdan Leh memleketinde ölenlerin mal ve rızıklarına da Leh tarafınca müdahale edilmeyecek, bu taraftaki vârislerine gönderilecektir.

Her iki tarafa mensup bezirgân veya başka bir kimse, bir kim-seden borç, borç verme, alışveriş vs. hususlarda davacı olup hak talebinde bulunursa, ister bu tarafta ister Leh tarafında, bulundukları yerin hâkimi huzuruna çıkarılıp davaları hak üzere görüldükten sonra sabit olan hak ve borçları her ne ise alıverilecek; inat ve muhalefet ettirilmeyecektir. Ancak borcu ve günahı olmadan bir kimseyi başkasının borç ve hakkından dolayı dava edip haksız yere incitmek isteyenler her iki taraftan da menolunacak; hiç kimse bir zarara kefil olduğu sabit olmadan sebepsiz olarak incitilmeyecek, rahatsız ettirilmeyecektir. Bu gibilerin ellerinde olan geçerli belge ve resmi kayda bakılmaksızın sırf yalancı şahitlere dayanarak ortaya koydukları asılsız iddialara göre işlem yapılmayacak; her iki tarafın hâkimleri tam bir titizlik gösterecek ve davanın aslı ve hakikati olduğunu kesin olarak bilmeden sebepsiz olan davalarını görmeyeceklerdir. Aynı şekilde hırsız ve haramiler bir kimsenin malına ve canına zarar ve ziyan verdiklerinde hâkimler o gibileri buldurup iyice haklarından gelecek; hırsızlıkta aldıkları şeyler, sabit olduktan sonra, sahiplerine teslim olunacaktır.

Dostluk içinde gelen elçileri ve diğer adamları engellenmeyecek; güvenlik içerisinde gelip gidecekler; sınırbaşlarına geldiklerinde yanlarına adamlar koşulacaktır. Bu hususta Leh tarafı da aynı şekilde hareket edecektir. Silistre ve Akkırman serhatlerinin idarecileri, iskele eminleri ve geçiş vergisi toplayıcıları benim adamlarımdan ve iki tarafın tacirlerinden başkasının

Jak długo Król Polski będzie pozostawać z nami w przyjaźni, Król Polski będzie utrzymywać przyjazne stosunki z wojewodami mołdawskimi w taki sam sposób, jak mieli to w zwyczaju poprzedni królowie z Polski.

Ludzie z Polski będą mogli przybywać do mego kraju i szukać Polaków uprowadzonych jako jeńcy w poprzednim okresie zawieruch; tych którzy nie przeszli na Islam będą mogli wykupić od ich właścicieli po przysięgnięciu za ile ich nabyli; ci natomiast nie będą mogli żądać za nich więcej; po zapłaceniu wykupu będą mogli zabrać ich do swego kraju, czemu nikt nie będzie się przeciwstawiał. Jednakże ci spośród jeńców, którzy odeszli od swej poprzedniej wiary i przyjęli Islam, zostaną pozostawieni swemu losowi i nikt nie będzie się do nich wtrącać. Każda ze stron aktu uwolni tych, którzy popadli w niewolę po zawarciu aktu, bez żądania zapłaty.

Posłowie każdej ze stron będą mogli poruszać się swobodnie i im samym oraz ich majątkom nie będzie czyniona szkoda.

Kupcy obydwu stron będą mogli przybywać na ziemię drugiej strony lądem i morzem, prowadzić handel, uiszczać podatki należne w miejscach, w których się znajdują, a nikt nie dopuści się uczynienia uszczerbku na ich towarach i zamachu na ich życie.

Jeśli by w moim kraju dokonał żywota jakikolwiek z kupców przybyłych z kraju Króla Polskiego, towary jego nie zostaną zajęte przez państwo, lecz będą przekazane przewodnikowi karawany i przechowywane celem wydania jego spadkobiercy. Jeśli by w Polce zmarł jakikolwiek z naszych kupców, strona polska nie będzie mieszać się do jego rzeczy i dobytku, lecz odeśle jego spadkobiercom po naszej stronie.

Jeśli by jakikolwiek członek społeczeństwa jednej ze stron, kupiec lub ktokolwiek inny wystąpi jako powód z żądaniem odnośnie do długu, należności, handlu itp., zostanie postawiony przed sędzią kraju, w którym się znajduje, czy to w Polsce czy u nas, i po stwierdzeniu jego praw, jakie by nie były, należności lub inne, zostaną mu one przywrócone; w kwestii tej nie będzie sprzeciwów. Jednakże jeśli ktoś będzie chciał oskarżyć kogoś, kto nie ma długu i grzechu na sumieniu, bezzasadnie, ktoś taki zostanie odrzucony przez obydwie strony; nikt nie będzie narażony na szykany bez udowodnienia, że przyczynił się do strat. W takich przypadkach, gdy ktoś nie posiada urzędowego dokumentu i rejestru, nie będzie prowadzić się postępowania jedynie na podstawie fałszywych świadków i bezzasadnych zarzutów; sędziowie obydwu stron okazywać będą staranność i nie będą prowadzić spraw, gdy nie będą znali prawdy i przedmiotu sprawy. Podobnie też, gdy złodzieje i rozbójnicy poczynią straty w dobrach i dopuszczą się zamachu na życie innej osoby, sędziowie odnajdą ich i przykładowo ich ukażą; rzeczy zdobyte kradzieżą, po ustaleniu, zostaną zwrócone ich właścicielom.

Nie będą niepokojeni posłowie i ludzie przybywający w przyjaźni; będą mogli przybywać i wyjeżdżać bezpiecznie; gdy przybędą na granicę, zostaną im przydzieleni ludzie. Strona polska będzie w tej kwestii działać w taki sam sposób. Panowie okręgów Silistria i Akerman, urzędnicy w komorach celnych i podatkobiorcy

Turlu Suyu'ndan Leh ülkesine geçmelerine izin vermeyecekler; Leh veya Osmanlı tarafından gelenlerin yanlarında esirler bulunursa bunları ellerinden alıp geri göndereceklerdir.

Çobanlar Leh ülkesine geçtiklerinde memleket hâkimlerine kendilerini ve koyunlarını bildirecek, gizlice geçmeyecek ve otlak hakkı verecekler; kendilerini bildirdikten sonra koyunları zayi olur ise memleket hâkimleri bulup vereceklerdir. Gelip giden kimselerin beygirlerini ulak tutmayacak ve sefer hâlindeki yeniçeri vs. kimseler atlarını almayacaklardır.

Her iki tarafa mensup tacirlerden, eskiden beri veregeldikleri vergi ve gümrükleri ödedikten sonra, daha fazlası istenmeyecek; angarya yüklenmeyecek; şimdiye kadar ne şekilde ve ne kadar vergi veregelmişlerse yine o kadar verecekler; olagelene aykırı uygulama yapılmayacaktır.

Leh Kralı'nın eli altındaki Ermeni vs. gayrimüslim bezirgânlar Boğdan memleketine veya benim diğer memleketlerime gelip ticaret yapmak istediklerinde kırlardan, çöllerden ve gizli yerlerden gelmeyip eskiden beri bezirgânların kullandıkları ana yoldan gelecekler; herhangi birinin malına ve canına zarar gelirse yapanlar yakalanıp haklarından gelinecek; dürüstçe gelip giden bezirgânları incitilmeyecek; gümrükleri eskiden beri geçerli olan kanuna göre alındıktan sonra İstanbul'da, Bursa'da ve Edirne'de "refi" veya "kassabiye" adı altında ayrıca para istenmeyecek; yanlarında getirdikleri ayarı düzgün kuruştan gümrük talep olunmayacaktır.

Leh Kralı ve onun idareci ve beyleri taraflarından ve diğer kimselerden bu ahit, yemin ve şartları bozacak, barışa aykırı herhangi bir iş yapılmaz, dostluk ve barışıklık hukukuna gereğince uyulur, fitne ve fesat sebebi olan Kazak eşkıyasının defedilmesinde hakkıyla dikkat ve gayret gösterilirse, daha önce adı geçen merhum Kardeşim tarafından verilen ahitnamede yazılı olduğu şekilde ben dahi yemin ederim ki, yerleri ve gökleri yoktan var eden şanı yüce Allah hakkı için ve ulu ve aziz Peygamberimiz, iki cihan güneşi Muhammed Mustafa'nın *-Allah Ōna salat ve selam kılsın-* çok bereketli mucizelerinin hakkı için şu üzerinde ahitleşilen maddelerden küçük veya büyük herhangi bir hususta aykırı davranılmayıp had tecavüz olunmayacak; Devletim baki ve ben Saltanatı bulduğum müddetçe bu barış, esenlik ve antlaşma yürürlükte ve geçerli olacak; bütün o memleketlerin ahalisi sayemde mutlu ve huzurlu olacaklardır.

Böyle bilsinler.

Hiz. Peygamber'in *-en üstün selam Ōna olsun-* hicreti tarihine göre, Bin elli senesinin Muharrem ayının sonlarında yazılmıştır.

**Saltanat Merkezi
Kostantiniye'de**

nie będą zezwalać na przechodzenie do Polski przez Dniestr komukolwiek innemu niż moi ludzie i kupcy obydwu stron. Jeśli podróżni z Polski lub Imperium Osmańskiego będą mieli z sobą jeńców, zostaną oni zatrzymani i zawróceni.

Pasterze, przechodząc do Polski, będą zgłaszać sędziom tego kraju swoje stada i siebie; nie będą przechodzić po kryjomu i będą przestrzegać praw wypasu; jeśli po zgłoszeniu swych stad, poniosą straty, będą dochodzić swych praw u sędziów. Ogiery podróżnych nie będą zabierane przez posłańców wiadomości, a ich konie w trakcie podróży nie będą zabierane przez janczarów.

Kupcy obydwu stron będą płacić podatki i cła, jak to było tradycją w przeszłości, i nie będzie się żądać od nich więcej, nie będą oni nadmiernie obciążani; jakie podatki i w jakiej wysokości zwykli płacić w przeszłości, tyle też będą płacić teraz; nie będzie się robić nic sprzecznego z tradycją.

Kupcy niemuzułmańscy pod panowaniem Króla Polskiego, na przykład z Armenii, jeśli będą chcieli przybyć do Mołdawii lub różnych miejsc w moim kraju, nie będą przechodzić przez niebezpieczne stopy i pustynie, lecz podróżować drogami, z których korzystali kupcy w przeszłości. W razie strat w towarze lub utraty życia, sprawca tego zostanie pochwycony i ukarany. Kupcy nie będą narażeni na szykany, jeśli będą prowadzić handel w sposób uczciwy; cła będą pobierane, jak dawniej, zgodnie z obowiązującym prawem. Po opłaceniu cła, jak czynili to w przeszłości, nie będzie się żądać od nich, czy to w Stambule czy w Bursie i Edirne, dodatkowych opłat pod nazwą „poglówne” lub „wywozowe”. Nie będzie się żądać od nich podatków celnych od pieniędzy, jakie przywieźli ze sobą.

Król Polski, jego ludzie i kapitanowie, jak i wszyscy inni nie złamią warunków aktu i przysięgi, nie uczynią nic niegodnego pokoju i spokoju, będą stosować się do praw pokoju i przyjaźni; jeśli okażą starania, by przegonić rozbójników kozackich, przyczynę oszustw i zła, to też i ja, na podobieństwo aktu wydanego przez wspomnianego wcześniej mego świętej pamięci brata, przysięgam na Allacha, który stworzył niebo i ziemię z niczego i na jego wielkich proroków, słońce obydwu światów Muhammeda Mustafę, niech Allah obdarzy go pokojem, że i z naszej strony nie zostanie naruszony żaden, mniejszy czy większy, artykuł tego aktu i nie będzie działać się sprzecznie z nim. Państwo moje jest wieczne, i przez czas, gdy będę sułtanem, pokój i akt przmierny będą panować, tak by narody krajów były dzięki mnie szczęśliwe i spokojne.

Oby tak było wiadomym.

Akt przmierny ten został spisany, według kalendarza naszego Proroka, niech Allah obdarzy go pokojem, w końcu miesiąca Muharrem roku Hidżry tysiąc pięćdziesiątym.

**Stolica Sułtanatu
Konstantynopol**

[illegible][illegible][illegible][illegible]

ناتاراضه طر فتنه قدیمی دیبا کوته خالار یان دی کجوات لرتوقا سندر اولوب ایچیم
صغیر عزت خلعلق (المیرا) محلی ملردو قورقین اولوب کلاجه دیبا کونیه سندن برسنه و دیبا
زبان برسنه طلب اولور سر نامده اولوب ایلی سوغ و خلعلق الیدر برنغ و دهج اولور
زبان سندن لاراکه علیله راضا و دیبا کونیه خلعلق اولوب ایلیش ایتد و دیر

قرآن المقدس وریا و تقوی و حکم و محکم و بزرگوار و بزرگوار
محمد نام و اوین و اوین و اوین و اوین و اوین و اوین و اوین و اوین
صیقل السیوف و حلاله و حلاله و حلاله و حلاله و حلاله و حلاله و حلاله و حلاله
امیر شریف و امیر شریف و امیر شریف و امیر شریف و امیر شریف و امیر شریف و امیر شریف و امیر شریف
بکام و بکام و بکام و بکام و بکام و بکام و بکام و بکام
لیه و لیله و لیله و لیله و لیله و لیله و لیله و لیله

و بیکه حتماً خوشتر بجای لایم اخلاص را بدای که حانه تعمیر ریند و بواجتمه لایم بجای
میرد و خدیویند و اردو بکانه قرار دادی اولین و برادر لایم کجاست -
لایم باجمه خدیویند و کله در لایم لایم که بواجتمه مانا لایم و در و کله حاطه لایم
نست کله سوه بوضوح لایم و در و تقصیر لایم لایم لایم لایم لایم
در و لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم
بر بست لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم
شوه لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم لایم

Reverisimo Subcancellariatu Vmri et Excellentissimi Dni
Agacynthi Magni Comitis a Malachowia Malachowski
Supremi Regni Cancellarij, Radoszynski, Janicensis et
Procezensis Capitanei. Litteris subscrisptis consilium
Legationum, et primarium intermedium Legationum
Orientalium Sacre Regie Majestatis et serenissima
Reipublicae. Varaviae die 22. Mensis Junij Anno
Domini 1789. Antonius Pratta

A. 1633.

**VEZİRİAZAM MUSTAFA PAŞA SULTAN İBRAHİM
TARAFINDAN LEH KRALI IV. WŁADYSŁAW
WAZA'YA ELÇİ OLARAK GÖNDERİLDİĞİNDE ELE
ALINAN KONULAR**

**SPRAWY OMÓWIONE W ZWIĄZKU Z WYSŁANIEM
PRZEZ SUŁTANA İBRAHIMA WIELKIEGO WEZYRA
MUSTAFA JAKO POSŁA
DO KRÓLA POLSKIEGO WŁADYSŁAWA IV WAZY**

~24.12.1640~

Saadet, azamet ve

*şevket sahibi Sultan İbrahim Han
hazretlerinin Veziriazam Mustafa Paşa hazretlerini,
nâme-i hümayûn ile Leh Krah hazretlerine elçi olarak
gönderdikleri zaman ele ahnan konulardır ki, aşağıda
zikredilmiştir. 10 Ramazan, sene 1050*

Azak Kalesi üzerine Osmanlı Devleti tarafından sefer açılıp da İslam askeri harekete geçtiğinde, askerlerimizin Leh ülkesine zarar vermemeleri hususu daha önce Leh Büyükelçisi, daha sonra da, şu yeni gitmiş olan Leh Elçisi tarafından bildirilmiştir.

Şu anda henüz Osmanlı askerinin o tarafa gitmesi söz konusu değildir. Ancak gidecek olursa, Osmanlı Devleti tarafından Lehlilere dostça bu durum bildirilir ve hizmetin gereği haber verilir. Bizim askerimiz tarafından Leh ülkesine asla zarar verilme ihtimali yoktur; Leh memleketi her bakımdan korunur. Ancak Leh tarafından da aynı şekilde, Azak'ta olan Kazak eşkıyasına, gizli veya açık, hiçbir yolla zerrece yardım ve destek olunmamasını bekleriz. Leh memleketinden Kazak eşkıyasından öldürülme korkusuyla 12.000 hane Kazağın, kadın ve çocuklarıyla birlikte Azak bölgesine gelerek bir yere kondukları, Kırım Hanı hazretleri ve Kefe Beylerbeyi tarafından bildirilmiştir. Askerlerimiz Azak üzerine yürümeden önce devletli ve saadetli Kral dostumuz tarafından Büyük Hatman ve Kır Hatmanı'na emir verilerek kendi ahalileri olan bu Kazakların nasihatle ikna edilerek geri kendi yurtlarına götürülmeleri sağlanmalıdır. Böylece hem bizim askerlerimiz Azak üzerine geldiğinde bu Kazaklar tarafından Azak Kalesi'ne yardımda bulunulması, hem de bizim askerlerimizden onlara bir zarar gelmesi önlenmiş olur. Bu sebeple bir an önce bu ahalinin o mahalden her ne yolla olursa olsun vaktiyle geri götürülmesine çaba ve gayret gösterilmeli; kışın başka diyarda kendi başlarına başıboş bırakılmamalıdır. Bu konuda Büyük Hatman dostumuz ve Kır Hatmanı uyarılmalı ve özellikle de devletli ve saadetli Kral dostumuz hazretlerinin sadık ve iş bilir olduğunu işittiğimiz dış işlerini yürütmekle görevli adamına ve Kazanowski dostumuza da bu durum bildirilmeli ve mutlaka söz konusu 12.000 hane ahalinin Leh tarafının alacağı tedbirlerle, Azak tarafından kaldırılıp geri kendi yurtlarına götürülmesine gayret edilmelidir.

Poniżej przedstawiono

*sprawy, jakie zostały omówione w związku
z wysłaniem przez wielkiego, prześwietnego
i potężnego Sultana Ibrahima jego wysokości Wielkiego
Wezyra Mustafy Paszy wraz z listem Padyszacha jako posła do
Króla Polaków. 10 dzień miesiąca Ramazan rok Hidżry 1050.*

Najpierw poprzedni Wielki Poseł Polski, następnie zaś obecnie nowoprzybyły Poseł z Polski zostali poinformowani, że państwo polskie nie dozna żadnego uszczerbku po tym, gdy Imperium Osmańskie wyruszyło na wojnę przeciwko twierdzy Azowskiej, i że żołnierze Islamu przeszli do działania.

Obecnie nie ma mowy, by żołnierze osmańscy mieli udać się w tamtą stronę. Jeśli jednak pójdą, Imperium Osmańskie powiadomi o tym Polaków w przyjacielski sposób i gwoili obowiązku – przekazać wiadomość. Absolutnie nie ma możliwości, by żołnierze nasi przysporzyli szkód państwu polskiemu. Jednakże oczekujemy, że strona polska nie udzieli nawet najmniejszej pomocy, czy to w sposób jawny czy po kryjomu, rozbójnikom kozackim w Azowie. Jego Wysokość Chan Krymu i bejlerbejowie z Kaffy poinformowali, że 12.000 rodzin kozackich, z kobietami i dziećmi spośród wichrzycieli kozackich, ze strachu przed zabiciem, uciekło z kraju polskiego i osiedliło się w okręgu azowskim. Przed wyruszeniem naszych żołnierzy w stronę Azowa, nasz przewspaniały przyjaciel Król powinien wydać rozkaz Wielkiemu Hetmanowi i Hetmanowi Kiru, żeby poradzili i przekonali tych Kozaków, by powrócili do swych miejsc. W ten sposób zapobiegnie się sytuacji, gdy nasi żołnierze przybędą pod twierdzę Azowską, że Kozacy ci pobiegną z pomocą twierdzy, a jednocześnie nie zostanie im wyrządzona jakakolwiek szkoda ze strony naszych żołnierzy. Dlatego też, jak najszybciej należy zrobić wszystko, by lud ten powrócił do siebie, bez względu na to, jakimi drogami; nie powinni oni zostać pozostawieni samym sobie na czas zimy. Należy przestrzec w tej sprawie i Wielkiego Hetmana i Hetmana Kiru, a przede wszystkim nasz potężny i wierny przyjaciel Król powinien powiadomić o tej sytuacji swego człowieka Kazanowskiego, który odpowiedzialny jest za sprawę zewnętrzną i - jak słyszeliśmy - jest człowiekiem wiernym i znającym się na pracy, tak by poczynić wysiłki, środkami, jakie przedsięwzięmie strona polska, by te 12.000 rodzin kozackich zostało usuniętych z okolic Azowa i powróciło do swych ojczyzn.

Aramızdaki antlaşma gereğince Leh memleketinin bezirgân-ları Edirne, İslambol, Bursa, Engürü, Şam, Şark, Boğdan, Eflak ve Erdel vilayetlerinde kısaca öte yakada ve beri yakada istedikleri her yere gidip gelmekte, kimse kendilerine "Nereye gidersiniz?" ve "Nereden gelirsiniz?" diye sorup etmemekte, bir münafık sözüyle kimse kendilerine sataşıp karışmamaktadır. Daha önce bozguncular sözüyle aramızda savaşların yaşandığı dönemlerde dahi Leh bezirgânlarına tarafımızdan kimse karışmamış, ticaretlerini sürdürmüşler, kimse kendilerini hapsedmemiş ve mallarını almamıştır. Zaten bu mübarek barışıklık da ticaret erbabının iki tarafta da mutlu olmaları içindir. Hâl böyle iken İslambol'dan nice bezirgânlarımız Leh ve Moskov memleketlerine gidip oralarından bizim memleketimize samur vs. derisinden başka bir mal getirmediikleri hâlde bizim memleketimizden o taraflara birçok işe yarar ve kıymetli mallar ve atlar gider. Bunları ayrıca söylemeye gerek yoktur; zaten kendileri de bunu bilmektedirler. Hâl böyle iken; bizim tarafımızdan onlara gösterilen bu dostluğa rağmen ve aradaki antlaşmaya aykırı olarak şu kadar bezirgânlarımız devletli ve saadetli Kral dostumuzun ve Hatman dostumuzun bilgisi dışında yakalanıp şu kadar malları alınmış ve Moskov sınırına yakın bir kalede şu ana dek hapis tutulmakta imiş; bunu o hapis tutulan bezirgânlar bir mektupla haber verdiler. Şayet bu kimseler şu ana kadar serbest bırakılmadıysa Büyük Hatman dostumuzla görüştüğünüzde, bunu onlara tercüme ettirip hapiste ne kadar adam varsa serbest bıraktırap alınan mal ve paralarının son tanesine kadar geri alınmasına dikkat olunsun. Kimsenin antlaşmaya aykırı bu gibi işler yapmasına izin vermesinler. Nitekim biz kendi memleketimizde böyle işler ettirtmeyiz. Daha sonra devletli Kral hazretlerine vardığınızda da onların huzurunda ve yetkililerine dahi bu hususları tercüme ettirtiniz ki olup bitenden haberleri olsun. Bu husus elçilerine dahi huzurumuzda söylenip bildirilmiştir.

Leh Elçisi huzurumuzda, Kırım Hanı tarafından eskiden beri ödenen verginin iki katı vergi talep edildiğini bildirdi. Şayet Leh Kralı eskiden beri vermekte olduğu vergisini her sene ödediği hâlde daha fazla vergi talep olunursa, tanınmış adamlarıyla bu durumu bize bildirdikleri takdirde tarafımızdan bunun önüne geçilir; onlar istedi diye fazla vergiye tarafımızdan onay verilmez ve antlaşmaya aykırı iş yaptırılmaz.

Kazak eşkıyasının denizden ve karadan Osmanlı ülkesine herhangi bir zarar vermesi antlaşmalar gereğince önlenmelidir. Aynı şekilde biz de bu tarafta Tatarları sıkı kontrol altında tutmaktayız. Nitekim Kırım Hanı'nın Kırım'dan, Özi Beylerbeyi'nin de Akkirman, Bender, Özi, Kılburun ve Dobruca'dan hiç kimsenin akın ve çete için Leh ülkesine geçmesine izin vermemeleri hususunda gerek şimdiki Kırım Hanı hazretlerine ve gerek Özi Muhafızı Vezir Hüseyin Paşa'ya fermanlar gönderilerek sıkı tembihte bulunulmuştur.

Zgodnie z porozumieniem między nami, kupcy z Polski mogą podróżować do Edirne, Stambułu, Bursy, Damaszk, na Wschód, na Mołdawię, Wołoszczyznę i do Transylwanii, krótko mówiąc dokąd tylko chcą po tamtej i po tej stronie [kontynentu]. W czasach, gdy za podszeptem wichrzycieli toczyły się między nami wojny, nikt z naszej strony nie mieszał się w sprawy kupców polskich, mogli prowadzić handel, nikt ich nie wtrącał do więzienia i nie ograbiał ich z towarów. Taki święty pokój służy kupcom każdej strony. I tak wielu waszych kupców podróżowało ze Stambułu do Polski i do Moskwy, a stamtąd przywozili do naszego kraju futra sobolowe i inne towary; z naszego kraju wywieziono wiele pożytecznych i cennych towarów i koni. Ale o tym nie ma nawet potrzeby mówić; sami o tym doskonale wiedzą. Lecz mimo okazywanej przez nas im przyjaźni, niezgodnie z porozumieniem, bez wiedzy naszego szczerego i oddanego przyjaciela Króla i Hetmana, wielu naszych kupców zostało pochwycenych, wiele ich towarów zostało zabranych, i nawet do dzisiaj przetrzymywani są oni w jakiejś twierdzy w pobliżu Moskwy. Kupcy ci, przetrzymywani w więzieniu, przesłali o tym wiadomość w liście. Jeśli osoby te nie zostały dotychczas uwolnione, to rozmawiając z Wielkim Hetmanem, przetłumacz mu te słowa, tak by zwrócił uwagę na to, by wszyscy ci uwięzieni ludzie, ilu by ich nie było, zostali uwolnieni, a zabrane im towary i pieniądze zostały im zwrócone do ostatniego grosza. Niech nie dają nikomu przyzwolenia na tego typu działania, gdyż my w swoim kraju nie zezwalamy na to. Następnie, gdy dotrzesz do jego wysokości Króla, wytłumaczcie jemu samemu i jego ludziom te sprawy, tak by wiedzieli, co się wydarzyło. Sprawa ta została też tak przedstawiona posłom.

Posel polski powiedział w naszej obecności, że Chan Krymu zażądał podatków, jakie były płacone od dawien, w podwójnej wysokości. Jeśli Król Polski płaci te podatki od dawien, corocznie, to jeśli zażąda się większych podatków, ma powiadomić o tym nas poprzez swoich ludzi, a my temu zapobiegniemy. To, że oni chcą, to nie wystarczy: my nie zatwierdzimy wyższych podatków i nie pozwolimy na robienie czegokolwiek sprzecznego z porozumieniem.

Zgodnie z porozumieniami należy zapobiegać, by rozbójnicy kozaccy czynili jakiegokolwiek szkody Imperium Osmańskiemu, czy to od morza czy od lądu. Podobnie i my trzymamy tutaj Tatarów pod ścisłą kontrolą. Przecież wysłano ostre ostrzeżenia i rozkazy do jego wysokości Chana Krymu i Obrońcy Dniestru Wezyra Hüseyina Paszy, by nie dawali zezwolenia na przechodzenie do Polski Chana Krymu z Krymu, bejlerbejów Dniestru z Akermanu, Bender, Dniestru i Dobrudży.

Wielki Hetman za pośrednictwem naszego przyjaciela Posła, przekazał, że zezwolono Aytemirowi Mirza i innym na zamieszkanie w Budzak, w miejscowości Hantimur, z którego to powodu odczuwa smutek.

Büyük Hatman dostumuz Leh Elçisi aracılığıyla; Aytemir Mirza ve diğerlerinin, Bucak'ta, Hantimur yerinde mekân tutmalarına izin verildiğini, bundan üzüntü duyduğunu bildirmiş.

Bu konudaki haber doğru değildir. Bucak'ta Tatarlara yer verilmeyeceği hususunda bize itimat etsin ve hatırına bir şey gelmesin. Bu husus Elçi'ye de ayrıntılı olarak bildirildiğinden kendisi Elçi'den de bu konu hakkında malumat sahibi olacaktır.

Lehliler dostluk üzere olup barışı bozacak bir iş yapmadıkları sürece bizim tarafımızdan da dostluktan başka bir şey görülmez.

Bu şekilde bilsinler.

Wiadomość ta nie jest prawdziwa. Niech nam udzieli zapewnienia, że Tatarom nie będzie dane miejsce w Budzak. Sprawa to została szczegółowo przedstawiono Posłowi, tak że sam może osiąść wiedzę w tej sprawie od niego.

Jak długo Polacy będą żyć w przyjaźni i nie zrobią nic, co by zepsuło pokój, to i z naszej strony doświadczą jedynie przyjaźni.

Nie tak to wiedzą.

KIRIM HANI'NIN LEH ÜLKESİNE SALDIRMAMASI
İÇİN ARADAKİ ANTLAŞMAYA UYULMASI
GEREKTİĞİNE DAİR SULTAN İBRAHİM
TARAFINDAN LEH KRALI IV. WŁADYSŁAW
WAZA'YA GÖNDERİLEN NÂME-İ HÜMÂYÛN

LIST SUŁTANA İBRAHİMA DO KRÓŁA POLSKIEGO
WŁADYSŁAWA IV WAZY DOTYCZĄCY
KONIECZNOŚCI PRZESTRZEGANIA TRAKTATU, BY
TATARZY NIE NAPADLI NA POLSKĘ

~20.11.1646~

O [Allah]

ŞAH İBRAHİM
BİN
AHMED HAN

El-muzaffer dâimâ

Haşmetli, vakarlı dostumuz Leh Król Dördüncü Władysław, bu şanı yüce fermanımız size ulaştığında bilesiniz ki:

Ulu ve yüce Hazret-i Hakk'ın önü sonu olmayan destek ve muvaffakiyetleri ile ve Peygamberlerin Sultanı, iki cihan güneşi Peygamberimiz Muhammed Mustafa *-en saf salat ve du-alar Onun üzerine olsun-* hazretlerinin çok bereketli, yüce ve ebedi mucizeleriyle, çağın ve zamanın sultan ve hakanlarının başvurduğu ve sığındığı yer olan yüce Eşiğimize, muhabbet ve köklü samimiyetinizi ortaya koymak ve bize daimi bağlılığınızın gereği olan dostluğunuzu bildirmek için göndermiş olduğunuz, sadıkane üsluplu ve ihlas yüklü mektubunuz yüce ve saygıdeğer vezir ve vekillerimiz taraflarından tercüme edilip, sade ve öz biçimde yüce huzurumuza arz olundu. Mektubunuzda daha önce adalet ve insaf sahibi baba ve soylu atalarım ile sizin önceki krallarınız arasında var olan dostluğun ve yapmış oldukları barış antlaşmalarının sizin zamanınızda da eskisinden daha sağlam biçimde devam etmesini ve buna aykırı bir iş yapılmasına kesinlikle razı olmadığınızı bildirip Kırım Hanı'nın barışa aykırı olarak ülkenize ateş ve kılıç ile saldırıp yağmadan geri durmadığını belirterek kendisinin kontrol altına alınması için yüce Hükümdarlığımızın yardımını istemişsiniz.

İmdi; eski devirlerden bu zamana dek ihsanı bol Eşiğimize ve Hanedanımıza son derece temiz kalp ve kalıp ile sadakat ve bağlılık gösterip cihanın sığınağı olan yüce Eşiğimizden kendilerine lütuf dolu ahidnâme-i hümayûnumuz inayet ve ihsan olunan dostlarımız tarafından antlaşmaya, vefa ve dostluğa aykırı bir iş yapılmadığı takdirde bizim şevketli tarafımızdan

On [Allah]

SZACH IBRAHIM
SYN
AHMEDA CHANA

Zawsze zwycięski

Nasz wielki i wspaniały przyjaciel, Król Polski Władysław IV; niech będzie mu wiadomym, gdy dostanie ten list, że:

Wasz list, pełen miłych słów i przyjacielski, jaki przesłaliście, by wyrazić swą miłość i szczerłość oraz by powiadomić o waszej wiecznej przyjaźni i oddaniu, do naszej Porty, gdzie szukali schronienia i dokąd uciekali się sułtanowie i władcy wszystkich czasów, obdarowanej dostatkiem i nieprzemijającymi i olbrzymimi cudami przez Muhammeda Mustafę, niech będą z nim modlitwy i pokój, słońce obydwu światów, Sułtana Proroków, za przyzwoleniem i pomocą Najwyższego i Najpotężniejszego, został przetłumaczony przez naszych szanownych wezyrów i ministrów i przedstawiony mi w czystej i esencjonalnej formie. W liście swym przekazujecie, że życzyście sobie kontynuacji przyjaźni, jaka istniała między królami przed wami a naszym, pełnym sprawiedliwości pokory ojcem i naszymi przodkami, oraz umów pokojowych, jakie oni zawarli, w jeszcze bardziej dobitny sposób niżli w przeszłości, jak też informujecie, że nie godzicie się, by uczyniono coś przeciwnego; po czym piszecie, że Chan Krymu, wbrew pokojowi, najechał na wasz mieczem i ogniem, nie przestaje go grabić, wobec czego prosicie o pomoc naszą wysokość, by zapanować nad jego postępami.

Tak jak nie jest możliwym, byśmy my uczynili coś wbrew porozumieniu, o ile przyjaciele nasi, którzy od dawien do chwili obecnej okazywali naszej dynastii i domowi czystość serca, wierność i przywiązanie i którzy otrzymali od naszego domu, będącego schronieniem dla świata, nasze pełne szacunku wobec nich listy, nie uczynią nic sprzecznego z porozumieniem i przyjaźnią, nie jest rzeczą możliwą, by Chan Krymu, który został

dahi antlaşmaya aykırı bir iş yapılması imkânsız olduğu gibi, yüce Devlet ve Saltanatımız tarafından atanan ve fermanımızı za itaati, devlet ve izzetinin sermayesi bilen Kırım Hanı'nın da fermanımızın hükmünden zerrece ayrılmaya cüret etmesi ihtimal dışıdır.

Ancak aramızdaki antlaşmaya göre; Kazak eşkıyasının tarafınızdan zapt olunup Özi'den ve Ten Kazağı¹ adı altında Azak Suyu'ndan şayka çıkarılmaması ve Karadeniz'de şayka adının anılmaması, ayrıca Kırım Hanı'na eskiden beri verdiğiniz vergilerinizi her sene vaktiyle verip dostluk eyledikçe bizim tarafımızdan da Kırım Hanı'nın ve Bucak Tatarlarının zapt olunup bu taraflardan ülkenize akın yapılmaması ve barışın icaplarına uyulması gerekmekte idi. Hâl böyle iken bir-iki senedir Kırım Hanı'na vergi verilmediğini, Kazak eşkıyasının zapt olunmadığını, Han'ın Elçisi'nin alıkonulduğunu ve barışa uyulması hususunda tarafınızdan dikkat gösterilmediğini adı geçen Kırım Hanı'ndan işitmiş idik; ancak Kırım Hanı'nın Leh ülkesine akın ettiği Padişahlığımızca malum değil idi. Şimdiki hâlde Kırım Hanı'na nâme-i hümayûnumuz gönderilip; sizin tarafınızdan barışa ve antlaşmanın şartlarına gereğince uyulup kendisine tarafınızdan gönderilmesi âdet olan vergiyi her sene vaktiyle verip dostluk üzere olduğunuz müddetçe, bundan sonra gizli veya açık bir şekilde Leh ülkesine akın etmemesi ve Tatarları sıkı bir şekilde kontrol altına alması için tarafımızdan tembihte bulunulmuştur. Bu vesileyle size de bu nâme-i hümayûnumuz yazılıp gönderilmiştir. Dergâh-ı Muallâ'mız çavuşlarından Mehmed Çavuş size ulaştığında gerekli olan şudur ki:

Yüce Padişahlık Makamımıza gönderdiğiniz mektubunuzda ayrıntılı olarak belirttiğiniz üzere, barışa aykırı bir iş yapıldığına bizim asla rızamız bulunmadığından, ahitnamelerimizde yazılı ve kayıtlı olduğu şekilde Kırım Hanı'na her sene gönderilmesi âdet olan vergilerinizi vaktiyle gönderip, Kazak eşkıyasını sıkı biçimde kontrol altına alıp, Özi Boğazı'ndan ve Ten Kazağı adı altında Azak Suyu'ndan Karadeniz'e Kazak çıkartmayıp, barış şartlarına layık vechile uyasınız ki, bizim Padişahlığımız tarafından da antlaşmaya gereği gibi uyulsun ve Kırım Hanı Leh ülkesine akın etmekten menolunup zapt olunsun. Özi taraflarında bulunmakta olan Ordu Kumandanımıza Bucak Tatarını zapt edip Leh ülkesine barışa aykırı olarak zarar erişirmekten men ve defedilmeleri hususunda Padişahlığımızca tembihte bulunulmuştur.

Hicri, Bin elli altı senesi Şevval ayının ortalarında yazılmıştır.

Kostantiniye'de

wyznaczony przez nasze państwo i sułtanat i którego upór, wierność i posłuszeństwo rozkazom są znane, odważył się choć o krok odstąpić od postanowienia naszego rozkazu.

Jednakże zgodnie z porozumieniem między nami, jak długo rozbójnicy kozaccy będą przez was powstrzymywani, jak długo nie będą wypływać czajkami z wód zwanych Morzem Azowskim, z Dniepru i wód zwanych Donem Kozackim i słowo czajka nie będzie słyszane na Morzu Czarnym, a ponadto jak długo będziecie płacić Chanowi Krymu na czas podatki, jakie zwyczajowo płaciecie od dawien i będziecie pozostawać w przyjaźni, tak też i my będziemy powstrzymywać Chana Krymskiego i Tatarów z Budżak, by z tej strony nie przeprowadzali najazdów na wasz kraj i przestrzegali wymogów pokoju. Jednakże od Chana Krymskiego słyszymy, że od roku – dwóch nie płaciecie podatków dla Chana Krymu, nie powstrzymujecie rozbójników kozackich, że został zatrzymany poseł Chana, jak też że nie przywiązujecie wagi do przestrzegania pokoju; lecz to, że Chan Krymu najechał na wasz kraj nie było Padyszachowi wiadomym. W tej sytuacji do Chana Krymu został wysłany list Sultanski, by przez czas, gdy będziecie przestrzegać warunków pokoju i umów, gdy będziecie na czas co roku wysyłać mu zwyczajowe podatki i będziecie pozostawać w przyjaźni, zaprzestał dokonywania napadów na Polskę, w sposób jawny lub po kryjomu, i uprzedziliśmy go, by wziął Tatarów pod ścisłą kontrolę. Z tej okazji list ten został wysłany również do was. Gdy jeden z naszych sierżantów z Mehmed przybędzie do was, to trzeba będzie:

Tak jak opisaliście to szczegółowo w liście, który przesłaliście do wielkiego urzędu Padyszacha, nie ma naszego przyzwolenia, by czynić cokolwiek przeciwko pokojowi, macie więc, jak to zostało zapisane w aktach, przesyłać co roku Chanowi Krymu na czas podatki, które zwyczajowo płaciecie, wziąć pod ścisłą kontrolę rozbójników kozackich, nie pozwalać, by Kozacy nie wypływali z wód zwanych Morzem Azowskim, z Dniepru i wód zwanych Donem Kozackim na wody Morza Czarnego, i macie przestrzegać postanowień pokojowych; wówczas my jako Padyszach zapewnimy, by Chan Krymu przestrzegał porozumienia i powstrzymywał od napadów na Polskę. Nasz dowódca armii stacjonującej w okolicach Dniepru został pouczony, by powstrzymał Tatarów z Budżak, tak by nie dokonywali szkód w Polsce na szkodę pokoju.

Sporządzono w połowie miesiąca Szewwal roku Hidżry tysiąc pięćdziesiątym szóstym.

W Konstantynopolu

¹ Don / Ton Kazağı.

KIRIM HANI'NIN LEH ÜLKESİNE SALDIRMAMASI
VE GEREKTİĞİNDE LEH KRALI'NA
DÜŞMANLARINA KARŞI YARDIM ETMESİ İÇİN
ARADAKİ ANTLAŞMAYA UYULMASI GEREKTİĞİNE
DAİR SULTAN IV. MEHMED TARAFINDAN LEH
KRALI II. JAN KAZIMIERZ'E GÖNDERİLEN
NÂME-İ HÜMÂYÜN

LIST SUŁTANA MEHMEDA IV DO KRÓŁA
POLSKIEGO JANA KAZIMIERZA II DOTYCZĄCY
KONIECZNOŚCI PRZESTRZEGANIA TRAKTATU, BY
CHAN KRYMU NIE NAPADAŁ NA POLSKĘ I BY W
RAZIE POTRZEBY UDZIELIĆ KRÓŁOWI POLSKIEMU
POMOCY PRZECIWKO WROGOM

~19.04.1654 • 28.04.1654 ~

ŞAH MEHMED
BİN
İBRAHİM HAN

El-muzaffer dâimâ

Hâlen Leh Králi olan haşmetli, vakarlı Jan Kazimierz, bu şanı
yüce fermanımız ulaştığında bilesiniz ki:

Ulu ve yüce Hazret-i Hakk'ın önü sonu olmayan destek ve
muvaffakiyetleri ile ve Peygamberlerin Sultanı, iki cihan
güneşi Peygamberimiz Muhammed Mustafa *-en saf salat ve
dualar Onun üzerine olsun-* hazretlerinin çok bereketli muc-
zeleriyle çağın ve zamanın sultan ve hakanlarının başvurdu-
ğu ve sığındığı yer olan yüce Eşiğimize muhabbet ve köklü
samimiyetinizi ortaya koymak ve bize daimi bağlılığınızın
gereği olan dostluğunuzu bildirmek için göndermiş oldu-
nuz, sadıkane üsluplu ve ihlas yüklü mektubunuz Osmanlı
Saltanat geleneğine uygun olarak yüce ve saygıdeğer vezir ve
vekillerimiz taraflarından tercüme edilip, sade ve öz biçimde
yüce huzurumuza arz olunmuş; Elçiliğe tayin olunan güve-
nilir adamlarınızdan Bieganowski Nikola¹ ile yanında olan
tanınmış beyzadeleriniz, aramızdaki dostluğa binaen yüce
Makamımıza yüz sürüp Elçilik merasimini yerine getirdikten
sonra köklü âdetimiz gereğince her birisi Padişahlığımızın
şerefli hilatleri ile ödüllendirilmişlerdir. Adı geçen Elçiniz;
daha önce adalet ve insaf sahibi baba ve soylu atalarım ile si-
zin önceki krallarınız arasında var olan dostluğun ve yapmış
oldukları barış antlaşmasının sizin zamanınızda da devam et-
mesini istediğinizi, buna aykırı bir iş yapılmasına kesinlikle
razı olmadığınızı, ancak ülkenizde ve halkınız arasında büyük
bir karışıklık yaşandığından elçiler ve mektuplar göndererek
dostluğunuzu ortaya koyma hususunda gecikmiş olmanızdan
dolayı özür beyanını ve Kırım Hanı İslam Giray Han ile Ka-
maniçe altında yapılmış olan barış antlaşmasını sözlü olarak
ifade etmiş; Kırım Hanı ve Tatar askerleri tarafından ülkenize
ve vilayetlerinize zarar eriştirilmemesi için yüce Hükümdarlı-

SZACH MEHMED
SYN
IBRAHIMA CHANA

Zawsze zwycięski

Niech będzie wiadomym obecnemu wielkiemu Królowi Polski
Janowi Kazimierzowi, gdy dostanie ten list, że:

Wasz list, pełen miłych słów i przyjacielski, jaki przesłaliście,
by wyrazić swą miłość i szczerość oraz by powiadomić o waszej
wiecznej przyjaźni i oddaniu, do naszej Porty, gdzie szukali
schronienia i dokąd uciekali się sułtanowie i władcy wszystkich
czasów, obdarowanej dostatkiem i nieprzemijającymi i
olbrzymimi cudami przez Muhammeda Mustafę, niech będą z nim
modlitwy i pokój, słońce obydwu światów, Sultana Proroków,
za przyzwoleniem i z pomocą Najwyższego i Najpotężniejszego,
został zgodnie z tradycją Sułtanatu Osmańskiego przetłumaczony
przez naszych szanownych wezyrów i ministrów i przedstawiony
mi w czystej i esencjonalnej formie. Mikołaj Bieganowski,
jeden z waszych zaufanych ludzi, mianowany Posłem, wraz
towarzyszącymi mu szlachcicami, wymogiem przyjaźni między
nami został przyjęty przez nas, i po spełnieniu wymogów
przyjmowania poselstwa, każdy z nich został uhonorowany
przez naszego Padyszacha ozdobnym kaftanem. Poseł wasz
przekazał, że życzyacie sobie kontynuacji przyjaźni, jaka istniała
między królami przed wami a naszym, pełnym sprawiedliwości
pokory ojcem i naszymi przodkami, oraz umów pokojowych,
jakie oni zawarli, jak też poinformował, że nie godzicie się, by
uczyniono coś przeciwnego; przekazał prośbę o wybaczenie, że
z powodu niepokojów przeżywanych obecnie w kraju waszym
i wśród waszego narodu, zbyt późno wysłaliście listy i posłów,
czym spóźniliście się też w przekazaniu wyrazów przyjaźni,
jak też przekazał słownie treść porozumienia pokojowego, jaki
zawarliście z Chanem Krymu Gerajem w Kamieńcu; przekazał

¹ Mikołaj Bieganowski.

gımızca yardımda bulunulmasını istediğinizi anlatmıştır.

İmdi; eski devirlerden bu zamana dek ihsanı bol Eşiğimize ve Hanedanımıza son derece temiz kalp ve kalıp ile sadakat ve bağlılık gösterip yüce Eşiğimizden kendilerine lütfet dolu ahidnâme-i hümayûnumuz inayet ve ihsan olunan dostlarımız tarafından antlaşmaya, vefa ve dostluğa aykırı bir iş yapılmadığı takdirde bizim şevketli tarafımızdan dahi antlaşmaya aykırı bir iş yapılması imkânsız ve ihtimal dışı olduğu gibi, yüce Devlet ve Saltanatımız tarafından atanan ve fermanımızla itaati, devlet ve izzetinin sermayesi bilen Kırım Hanı'nın da fermanımızın hükmünden zerrece ayrılmaya cüret etmesi mümkün değildir.

Ancak, aramızdaki barış antlaşmasına göre; Özi ve Ten Kazığı² adı altında şayka çıkmaması, Kırım Hanı'na eskiden beri verdiğiniz vergilerinizin her sene vaktiyle Yaş isimli yerde Han'ın adamına verilmesi ve dostluk edilmesi, bizim tarafımızdan da Kırım Hanı'nın ve Bucak Tatarlarının zapt olunup barışın icaplarına uyulması gerekmekte idi. Hâl böyle iken senelerce Kırım Hanı'na âdet olarak ve antlaşmalar gereğince verilmesi gereken vergi verilmeyerek barışa uyulmadığı daha önce Kırım Hanı tarafından bize bildirilmişti. Şimdi ise arada olanlardan geçip, yüce Eşiğimiz ile eskiden beri var olan muhabbet ve sevgi zincirine yapışıp samimiyet ve sadakatini arz eylediğiniz için bu isteğinizi yüce Padişahlığımızca kabul olunmuştur. Aramızda eskiden beri var olan antlaşmaya her iki taraftan uyulduğu, Hanedanımızca atanan Kırım Hanı ile yeni yapılan antlaşma geçerli kılınıp yüce atalarım zamanlarında olduğu gibi her sene verilegelen vergileri tamamen ödendiği ve barış antlaşmasının şartları yerine getirildiği sürece, bundan sonra Tatar askerlerinin gereği gibi zapt olunması ve düşmanlarınız ortaya çıktığında dostluğun gereğinin yerine getirilmesi hususlarında tarafımızdan ferman çıkarılacaktır. Bu sebeple işbu nâme-i hümayûnumuz yazılıp tarafınıza gönderilmiştir. **Gerektir ki:**

Tarafınızdan yüce Makamımıza gönderilen mektubunuzda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere; barış, esenlik ve kurtuluşun sebeplerine gereğince riayet edip daha önceki ahidnâme-i hümayûnumuzda var olan şartlara uyup Kırım Hanı ile yeni yapılan antlaşmada yer aldığı şekilde her sene verilmesi âdet olan vergiyi vaktiyle verip teslim eyleseniz ki, bizim tarafımızdan da Kırım Hanı'na nâme-i hümayûnumuz gönderilerek ülkenize zarar erişirmekten menolunup, düşmanlarınıza karşı sizin savunulmanızda ihtimam göstermesi hususunda Padişahlığımız tarafından tembihte bulunulsun. Diğer konularla ilgili ayrıntılar ise Veziriazamımız'ın mektubunda yer alacaktır.

Hicrî, Bin altmış dört senesi Cemaziyelahir ayının başlarında yazılmıştır.

**Saltanat Merkezi
Kostantiniye'de**

też waszą prośbę o udzielenie przez naszego władcę pomocy, by Chan Krymu i żołnierze tatarscy nie pustoszyli waszego kraju i prowincji.

Tak jak nie jest możliwym, byśmy my uczynili coś wbrew porozumieniu, o ile przyjaciele nasi, którzy od dawien do chwili obecnej okazywali naszej dynastii i domowi czystość serca, wierność i przywiązanie, i którzy otrzymali od naszego domu, będącego schronieniem dla świata, nasze pełne szacunku wobec nich listy, nie uczynią nic sprzecznego z porozumieniem i przyjaźnią, nie jest rzeczą możliwą, by Chan Krymu, który został wyznaczony przez nasze państwo i sułtanat i którego upór, wierność i posłuszeństwo rozkazom są znane, odważył się choć o krok odstąpić od postanowienia naszego rozkazu.

Jednakże zgodnie z porozumieniem między nami: Kozacy znad Dniepru i Donu nie mogą wypływać czajkami, należy co roku na czas płacić podatki Chanowi Krymu, jak to płaciliście od dawna, poprzez przekazanie ich ludziom Chana w miejscu zwanym Jassy, i utrzymywać z nim przyjacielskie stosunki; a my też musimy powstrzymywać Chana Krymskiego i Tatarów z Budżak i stosować się do wymagań pokoju. Ale Chan Krymu powiadomił nas, że od wielu lat nie płacicie podatków, jakie macie płacić Chanowi Krymu zgodnie z tradycją i umowami, jak też nie przestrzegacie warunków pokoju. Teraz zaś, minęło to, a że wy jesteście oczkiem łańcucha miłości i przyjaźni, jakie nas łączyły, i wyraziliście waszą szczerłość i oddanie, prośba wasza została przez Padyszacha przyjęta. Więc na podobieństwo czasów naszych przodków, gdy porozumienia były od dawien przestrzegane przez obydwie strony i obowiązywała umowa zawarta z Chanem Krymu, zostanie przez nas wydany rozkaz, o ile podatki, jakie należy płacić co roku, będą płacone w całości, a postanowienia umowy pokojowej będą przestrzegane, by powstrzymywać żołnierzy tatarskich i spełnić to, czego wymaga przyjaźń, w razie wystąpienia przeciwko wam waszych wrogów. Dlatego też został napisany i przesłany do was niniejszy list.

Tak jak zostało to szczegółowo opisane w waszym liście przesłanym do naszego wysokiego urzędu: macie przestrzegać pokoju i przyjaźni, przestrzegać warunków określonych w poprzednich ahdname i płacić na rzecz Chana Krymu co roku i na czas podatki, jakie płaciliście corocznie zgodnie z warunkami nowej umowy zwartej z Chanem Krymu; a wówczas my prześlemy do Chana Krymu list i pouczymy go, by powstrzymał się od czynieni strat waszemu krajowi i by okazywał wam pomoc w obronie przeciwko waszym wrogom. Szczegóły w innych sprawach będą opisane w liście naszego Wielkiego Wezyra.

Sporządzono na początku miesiąca Cemaziyelahir roku Hidżry tysiąc sześćdziesiątym czwartym.

W Konstantynopolu, Stolica Sułtanatu

Jaśnie Wielmożnemu I.M.T. Krzysztofowi Tyшкевичowi Wojewodzie Czerniechowskiemu ad rationem dlugu na Com missiis liquidowanego	fl	1000.
I.M.T. Chorażemu Czerniechowskiemu za podietę kosztów, zaciąg ia ludzi do wstąpienia Rzeczy pod czas zamieszany	fl	5000
Szlachetnemu Panu Franciszkowi Mejsnerowi Turbieltu na Tłumaczu Koronne pro Anno 1656 który się zaczął adie 4. De cembris 1656		1200
I.M.T. Marcinowi Wnorowskiemu Tractamentu extraordynary nego a ex consensu Ich M.M.T. Commissarzy pozwolone	fl	400.
Na fortificatia Miasta Lwowa zwoli I.R.M. dano	fl	730 15 g.
I.M.T. Janowi Tanskiemu Insulatorowi Kor. pocurociel Skarżaro zne w kosztach w sprawach Skarbowych poniesione, a osobnym Re jestrem na coto podat verificowane	fl	561 20
I.M.T. Alexandrowi Jaraczewskiemu zatakowosz w kosztach w spra wach Skarbowych podietę	fl	179 20
I.M.T. Samuelowi Mikulowskiemu Pisarzowi Grodzkiemu Ra domskiemu za przepisanie ckt Tribunalu Radomskiego	fl	300.
Romownikom R.L.M. w roznych sprawach Skarbowych roznie wy stawnym na Postach residuiacym dano in Summa	fl	1153.

Impe. Mawiszewi

KRALİYET İÇİN YAPTIĞI TERCÜMELERDEN
DOLAYI FRANCISZEK MESGNIEN'E (MENIŃSKI)¹
4 ARALIK 1656 GÜNÜ İTİBARIYLA 1200 FLORİN
ÖDENMESİNE DAİR

O ZAPŁACIE 1200 FLORINÓW DNIA 4 GRUDNIA 1656
„PANU FRANCISZKOWI MESGNIENOWI
(MENIŃSKIEMU) ZA JEGO WYDATKI ZWIĄZANE Z
TŁUMACZENIAMI DLA KRÓLA POLSKIEGO”¹

~04.12.1656~

¹ 1654'de, Lehleştirilmiş Fransız hümanisti Franciszek a Mesgnien Meniński (Franciscus Mesgnien Lotharingus, ykl. 1620-1698), Leopold Bayraktarı Mikołaj Bieganowski'nin İstanbul elçiliğinde muhtemelen tercüman olarak bulunuyordu. Jawor Kaymakamı ve gelecek Lehistan Kralı Jan Sobieski de bu elçiliğe katıldı. Türkçe öğrenmek için Franciszek a Mesgnien İstanbul'da iki yıl kalmıştı. İstanbul'da İslamiyet'e geçtikten sonra Divan-ı Hümayun Baştercümanlığına getirilen Jaxa sülale armasına sahip, ünlü Leh asilzadesi olan Wojciech Bobowski (Ali Ufki Bey), Osmanlıca'yı ilerletmesine yardım ediyordu. Bobowski dillere olağanüstü yatkındı. İncil'i Osmanlıca'ya tercüme etmiş ve Türkçe el kitabını hazırlamıştı (el yazması *Paris Bibliothèque Nationale*'de bulunmaktadır). Wojciech Bieczyński'nin vefatından sonra kralın Baştercümanı olmak için 1655'de Meniński Varşova'ya geri döndü. Müteakip yıllarda Osmanlı Devleti'ne iki defa elçi olarak gitti. Fakat 1660'lı yıllarda Viyana'ya taşınıp Nemçe İmparatoru'nun umumi kaleminde Şark Dilleri Tercümanı olarak görevlendirildi. Orada, *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcica, Arabica, Persica* adlı sözlüğünü yazdı. Osmanlıca'nın en kapsamlı sözlüğü olan bu kitap 1680 yılında Viyana'da 3 cilt olarak yayımlandı. Osmanlı metinlerinin, Latince, Almanca, İtalyanca, Fransızca ve Lehçe olmak üzere 5 dile çevrildiği ve sözlükte deyim ve atasözlerinin bulunduğu için sözlük, bu dillerin söz yapısı açısından değerli bir kaynak niteliğindedir. Ayrıca, Meniński *Linguarum orientalium Turcica, Arabica, Persica institutiones; seu Grammatica Turcica etc.* adlı Osmanlıca gramer kitabını da yazdı. (Viyana, 1680). (Hubert Wajs)

¹ W 1654 r. Franciszek a Mesgnien Meniński (Franciscus Mesgnien Lotharingus; ok. 1620–1698), naturalizowany w Polsce humanista francuski, przebywał z poselstwem polskim Mikołaja Bieganowskiego, chorążego lwowskiego, w Stambule, zapewne jako tłumacz. W poselstwie tym uczestniczył też m. in. starosta jaworowski Jan Sobieski (przyszły król). Franciszek a Mesgnien pozostał w Stambule przez dwa lata (jako rezydent) w celu „przećwiczenia się w języku tureckim”. W pogłębianiu znajomości tego języka pomagał mu wybitny polski poturczeniec, szlachcic herbu Jaxa Wojciech Bobowski (Ali bej, Ali Ufki), piastujący w Stambule urząd naczelnego tłumacza rady sułtańskiej. Bobowski był niezwykle uzdolniony językowo; m.in. przetłumaczył Biblię na język turecki i opracował podręcznik do nauki tureckiego (rkps w *Bibliothèque Nationale* w Paryżu). W 1655 r. Meniński wrócił do Warszawy, by po śmierci Wojciecha Bieczyńskiego zostać tłumaczem królewskim. W następnych latach jeszcze dwukrotnie posłował do Turcji, jednak ostatecznie, ok. 1660 r., wstąpił na służbę Habsburgów i przeniósł się do Wiednia, gdzie został tłumaczem języków orientalnych w kancelarii cesarskiej. Tu też opracował swój *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcica, Arabica, Persica* (3 tomy wyd. drukiem w Wiedniu, 1680). Słownik ten jest najobszerniejszym słownikiem języka osmańsko-tureckiego. Ponieważ przy tym materiał osmański jest tam tłumaczony na 5 języków (łacine, niemiecki, włoski, francuski i polski), stanowi on także ciekawe źródło do historii leksyki tych języków, tym bardziej że Meniński uwzględniał frazeologizmy i przysłowia. Ponadto opracował on gramatykę turecką *Linguarum orientalium Turcica, Arabica, Persica institutiones; seu Grammatica Turcica etc.* (Wiedeń 1680). (Hubert Wajs)

KIRIM HANI'NIN, RAKOCZI BEY'E KARŞI
KENDİSİNE YARDIM ETMESİNDEN DOLAYI
TEŞEKKÜR EDİP AHİTNAME VERİLMESİ
TALEBİNDE BULUNAN LEH KRALI II. JAN
KAZIMIERZ'E, TALEBİNİN KARŞILANABİLMESİ
İÇİN İSTANBUL'A BİR BÜYÜKELÇİ GÖNDERMESİ
GEREKTİĞİNE DAİR SULTAN IV. MEHMED
TARAFINDAN GÖNDERİLEN NÂME-İ HÜMÂYÛN

LIST SUŁTANA MEHMEDA IV DO KRÓŁA
POLSKIEGO JANA KAZIMIERZA II, KTÓRY
DZIEKUJE ZA POMOC UDZIELONĄ MU PRZEZ
CHANA KRYMSKIEGO PRZECIWKO RAKOCZEMU
I PROSI O WYDANIE AHDNAME (AKTU
PRZYMIERNEGO), O KONIECZNOŚCI PRZYSŁANIA
PRZEZEŃ DO STAMBUŁU POSŁA, BY UCZYNIĆ
ZADOŚĆ TEJ PROŚBIE

~22.06.1658 • 01.07.1658 ~

ŞAH MEHMED

BİN
İBRAHİM HAN

El-muzaffer dâimâ

Leh ülkesinin Krali haşmetli, vakarlı ulu dostumuz Jan Kazimierz, bu şanı yüce fermanımız ulaştığında bilesiniz ki:

Zamanın sultanlarının dayanağı ve çağın hakanlarının sığınağı olan yüce Eşiğimize ve Devletimize Elçiniz Pan Sisanuş Makomčki¹ vasıtasıyla gönderdiğiniz mektubunuz gelip ulaşmış; Osmanlı Saltanat geleneğine uygun olarak yüce ve saygıdeğer vezir ve vekillerimiz taraflarından tercüme edilip, yüce huzurumuza arz ve muhtevası malumumuz olmuştur. Ayrıca adı geçen Elçiniz huzurumuza kabul edilme şerefine nail olmuş, dostluğa layık şekilde hilatler ve çeşitli iltifatlarla gönlü hoş edilmiştir.

Devlet-i Aliyye'mizin sadık kulu olan Kırım Hanı Mehmed Giray Han'ın bizim fermanımız gereğince imdadınıza yetişip tuz ve ekmek haini olan Rakoczi Bey ve askerlerini cezalandırıp ülkenizi şerlerinden kurtarmasına teşekkür etmiş; bundan sonra eskiden olageldiği gibi Devletimiz ile dostluk ve iyi ilişkiler içerisinde olmayı ve iki Devlet arasında dostluk ve muhabbetin hüküm sürmesi için tarafımızdan ahidnâme-i hümayûn gönderilmesini istemişsiniz.

Rablerin Rabbi, sebeplerin ortaya çıkarıcısı, şanı yüce Allah; iki cihan güneşi, Peygamberimiz, Hüdâ'nın sevgilisi Muhammed Mustafa -yüce Allah O'na salat ve selam kılsın- hazretlerinin mucizeleri ve O'nun aile ve evladının ve sahabilerinin kerametlerinin kuvveti ile ebedi Devletimizin saadetin yurdu olan kapısını dost ve düşmana açık ve lütuf ve ihsanlarımızın

SZACH MEHMEDA

SYN
IBRAHIMA CHANA

Zawsze zwycięski

Gdy ten list dotrze do naszego wszechmocnego przyjaciela Króla Polski Jana Kazimierza, niechaj wie on co następuje:

Dotarł do naszego państwa i progów, będących oporą sultanów i miejscem schronienia władców wieków, wasz list, jaki przesłaliście za pośrednictwem swego posła Pana Sebastiana Machowskiego; zgodnie z tradycją Imperium Osmańskiego został on przetłumaczony przez naszych drogich wezyrów i ministrów i treść jego została przedstawiona naszej wysokości. Ponadto poseł wasz dostąpił zaszczytu przyjęcia przez naszą wysokość i serce jego przepełniono miłymi słowami, jakich godni są przyjaciele.

Chan Krymu Muhammed Girej, wierny sługa naszego potężnego państwa, posłuchawszy naszego rozkazu pośpieszył wam z pomocą i ukarał zdrajcę Rakoczego i jego żołnierzy; podziękował za uwolnienie waszego kraju od tego zła; teraz zaś chcecie, by między naszymi państwami panowały stosunki przyjaźni, jak to było od dawien, i byśmy wydali akt przymierny, tak by między dwoma państwami panowały już przyjaźń i miłość.

Państwo nasze, będące siedzibą szczęścia, za sprawą Pana Panów, sprawcy wszystkiego, co się dzieje, Wszechmocnego Allacha, słońca dwóch światów naszego Proroka, ukochanego Najwyższego, sprawcy wielu cudów Muhammeda Mustafy, nie Allah ześle nań pokój, trzyma drzwi otwarte i dla przyjaciół i dla wrogów, i zawsze jest gotowe i sprawne do działania dla tych, którzy są wobec nas wierni. Szczególnie zaś od szczęśliwych

¹ Sebastian Machowski.

sebeplerini bize sadık olanlar hakkında hazır ve amade kıl-mıştır. Özellikle soylu ecdadımızın kutlu zamanlarından beri sizden önceki Leh kralları bu şanlı ve sapasağlam Hanedanı-mıza sadakat üzere kulluk edip dostlarına dost ve düşmanları-na düşman olduğu için, egemenlikleri altında olan memleket ve şehirler ve bunların içerisinde yerleşik olan ahali düşman tuzağından korunmuş, gerektiğinde imdat ve yardımda bu-lunulmuşlardır. Ancak bir süredir dostluk ve barış elbisesi-nin yenilenmesine ve dostluk ve birliğin temellendirilmesine dikkat olunmadığından aradaki bu ilke unutulup işlemez hâle gelmişti.

Şimdi ise, dostluğa riayet olunmak hususunda tarafınızdan müracaat olunduğu için, inşallah çok değerli baba ve soylu atalarımızın sizden önceki Leh kralları ile eyledikleri muame-le bizim tarafımızdan da geçerli tutulup ülkenizin düşmandan korunması için yüce Padişahlığımız tarafından çaba gösteri-lecektir. Adı geçen Elçiniz görevini lâyıkı vechile yerine ge-tirdiği için kendisine izin ve ruhsat verilmiş ve işbu nâme-i hümayûnumuz yazılıp gönderilmiştir. Bu namemiz size ulaştığında gerekli olan şudur ki:

Siz de bu sapasağlam Hanedanımıza ve Devletimize tam bir sadakat ile hizmet edip, sizden önceki krallar gibi doğruluk dairesinden ayrılmayıp, gittikleri samimiyet ve bağlılık cadde-sinden sapmayasınız. Bundan sonra yüce Dergâhımıza sizden önceki kralların ve etraftaki hükümdarların âdeti üzere müs-takil tanınmış büyükelçinizi gönderesiniz ki, mektubunuzda istediğiniz şekilde ahidnâme-i hümayûnumuz gönderilsin.

Bunun dışındaki diğer konular Veziriazamımız ve Ordu Ku-mandanımız Mehmed Paşa'nın mektubunda yer alacaktır.

Yüce Peygamberimiz'in hicreti tarihine göre, Bin altmış sekiz senesi mübarek Ramazan ayının sonlarında yazılmıştır.

**Edirne Ovası
Yurdunda**

czasów naszych szlachetnych przodków Król Polski, który był przed wami, uczynił ze swej wierności wobec naszej trwałej dynastii cnotę i stał się przyjacielem naszych przyjaciół oraz wrogiem naszych wrogów; dlatego też chronili ono miasta i wsie, jakie pozostawały pod ich panowaniem, jak i żyjących w nich ludzi przed wrogiem, a w potrzebie służyli pomocą. Lecz od pewnego czasu nie przywiązywano uwagi od odnowienia szat pokoju i przyjaźni i wzmocnienia jedności i przyjaźni, tak że zasada ta została zapominana.

Ponieważ teraz wystąpiliście z prośbą, by okazywać przyjaźni szacunek, to uznając za swoje i właściwe działania, jakie prowadzili nasi szlachetni ojcowie i przodkowie wobec poprzednich królów polskich, również nasz urząd Padyszacha będzie okazywać wysiłki na rzecz ochrony waszego państwa przed wrogiem. Ponieważ poseł wasz wypełnił swoje zadanie w sposób należyty, wydano mu zgodę i zezwolenie na wyjazd, by dostarczył wam ten list. Tak więc, gdy otrzymacie ten list, koniecznym będzie:

Byście służyli naszemu trwałemu państwu i dynastii pełnią wierności, na podobieństwo swych poprzedników nie zbaczali z drogi prawdy, nie opuścili ścieżki oddania i szczerości, jaką oni kroczyli. I tak jak czynili to zwyczajowo poprzedni królowie i inni władcy z okolic, macie przysłać swego ambasadora, a wówczas zostanie wydany akt przymierny, o jaki prosicie w swym liście.

Inne, poza powyższą sprawę znajdują się w listach naszego Wielkiego Wezyra i Dowódcy Armii Muhammeda Paszy.

Napisano w końcu miesiąca Ramazan roku Hidżry tysiąc sześćdziesiątym ósmym.

W siedzibie w dolinie Edirne

List Sultan Mehmeda Cezaza Chomanskogo
D. K. R. L. S. M. I. J. A. N. K. A. R. I. M. I. Z. A.

AGAR, A.Y. 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 68, 70, 72, 74, 76, 78, 80, 82, 84, 86, 88, 90, 92, 94, 96, 98, 100, 102, 104, 106, 108, 110, 112, 114, 116, 118, 120, 122, 124, 126, 128, 130, 132, 134, 136, 138, 140, 142, 144, 146, 148, 150, 152, 154, 156, 158, 160, 162, 164, 166, 168, 170, 172, 174, 176, 178, 180, 182, 184, 186, 188, 190, 192, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208, 210, 212, 214, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230, 232, 234, 236, 238, 240, 242, 244, 246, 248, 250, 252, 254, 256, 258, 260, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 274, 276, 278, 280, 282, 284, 286, 288, 290, 292, 294, 296, 298, 300, 302, 304, 306, 308, 310, 312, 314, 316, 318, 320, 322, 324, 326, 328, 330, 332, 334, 336, 338, 340, 342, 344, 346, 348, 350, 352, 354, 356, 358, 360, 362, 364, 366, 368, 370, 372, 374, 376, 378, 380, 382, 384, 386, 388, 390, 392, 394, 396, 398, 400, 402, 404, 406, 408, 410, 412, 414, 416, 418, 420, 422, 424, 426, 428, 430, 432, 434, 436, 438, 440, 442, 444, 446, 448, 450, 452, 454, 456, 458, 460, 462, 464, 466, 468, 470, 472, 474, 476, 478, 480, 482, 484, 486, 488, 490, 492, 494, 496, 498, 500, 502, 504, 506, 508, 510, 512, 514, 516, 518, 520, 522, 524, 526, 528, 530, 532, 534, 536, 538, 540, 542, 544, 546, 548, 550, 552, 554, 556, 558, 560, 562, 564, 566, 568, 570, 572, 574, 576, 578, 580, 582, 584, 586, 588, 590, 592, 594, 596, 598, 600, 602, 604, 606, 608, 610, 612, 614, 616, 618, 620, 622, 624, 626, 628, 630, 632, 634, 636, 638, 640, 642, 644, 646, 648, 650, 652, 654, 656, 658, 660, 662, 664, 666, 668, 670, 672, 674, 676, 678, 680, 682, 684, 686, 688, 690, 692, 694, 696, 698, 700, 702, 704, 706, 708, 710, 712, 714, 716, 718, 720, 722, 724, 726, 728, 730, 732, 734, 736, 738, 740, 742, 744, 746, 748, 750, 752, 754, 756, 758, 760, 762, 764, 766, 768, 770, 772, 774, 776, 778, 780, 782, 784, 786, 788, 790, 792, 794, 796, 798, 800, 802, 804, 806, 808, 810, 812, 814, 816, 818, 820, 822, 824, 826, 828, 830, 832, 834, 836, 838, 840, 842, 844, 846, 848, 850, 852, 854, 856, 858, 860, 862, 864, 866, 868, 870, 872, 874, 876, 878, 880, 882, 884, 886, 888, 890, 892, 894, 896, 898, 900, 902, 904, 906, 908, 910, 912, 914, 916, 918, 920, 922, 924, 926, 928, 930, 932, 934, 936, 938, 940, 942, 944, 946, 948, 950, 952, 954, 956, 958, 960, 962, 964, 966, 968, 970, 972, 974, 976, 978, 980, 982, 984, 986, 988, 990, 992, 994, 996, 998, 1000, 1002, 1004, 1006, 1008, 1010, 1012, 1014, 1016, 1018, 1020, 1022, 1024, 1026, 1028, 1030, 1032, 1034, 1036, 1038, 1040, 1042, 1044, 1046, 1048, 1050, 1052, 1054, 1056, 1058, 1060, 1062, 1064, 1066, 1068, 1070, 1072, 1074, 1076, 1078, 1080, 1082, 1084, 1086, 1088, 1090, 1092, 1094, 1096, 1098, 1100, 1102, 1104, 1106, 1108, 1110, 1112, 1114, 1116, 1118, 1120, 1122, 1124, 1126, 1128, 1130, 1132, 1134, 1136, 1138, 1140, 1142, 1144, 1146, 1148, 1150, 1152, 1154, 1156, 1158, 1160, 1162, 1164, 1166, 1168, 1170, 1172, 1174, 1176, 1178, 1180, 1182, 1184, 1186, 1188, 1190, 1192, 1194, 1196, 1198, 1200, 1202, 1204, 1206, 1208, 1210, 1212, 1214, 1216, 1218, 1220, 1222, 1224, 1226, 1228, 1230, 1232, 1234, 1236, 1238, 1240, 1242, 1244, 1246, 1248, 1250, 1252, 1254, 1256, 1258, 1260, 1262, 1264, 1266, 1268, 1270, 1272, 1274, 1276, 1278, 1280, 1282, 1284, 1286, 1288, 1290, 1292, 1294, 1296, 1298, 1300, 1302, 1304, 1306, 1308, 1310, 1312, 1314, 1316, 1318, 1320, 1322, 1324, 1326, 1328, 1330, 1332, 1334, 1336, 1338, 1340, 1342, 1344, 1346, 1348, 1350, 1352, 1354, 1356, 1358, 1360, 1362, 1364, 1366, 1368, 1370, 1372, 1374, 1376, 1378, 1380, 1382, 1384, 1386, 1388, 1390, 1392, 1394, 1396, 1398, 1400, 1402, 1404, 1406, 1408, 1410, 1412, 1414, 1416, 1418, 1420, 1422, 1424, 1426, 1428, 1430, 1432, 1434, 1436, 1438, 1440, 1442, 1444, 1446, 1448, 1450, 1452, 1454, 1456, 1458, 1460, 1462, 1464, 1466, 1468, 1470, 1472, 1474, 1476, 1478, 1480, 1482, 1484, 1486, 1488, 1490, 1492, 1494, 1496, 1498, 1500, 1502, 1504, 1506, 1508, 1510, 1512, 1514, 1516, 1518, 1520, 1522, 1524, 1526, 1528, 1530, 1532, 1534, 1536, 1538, 1540, 1542, 1544, 1546, 1

A: 5.7

Anno 1654.

[illegible]

Antonius Ruyter

انقضى الالام العظام العسوية محمد الكوراني في الدار السجدة
 من مئة وخمسة عشر سنة في شهر ربيع الاول سنة ١٢٠٤
 بمكة المكرمة في داره في ربيع الاول سنة ١٢٠٤
 بمكة المكرمة في داره في ربيع الاول سنة ١٢٠٤

[illegible]

وہی جو افسانہ خالق کائنات و مہر مومنین و مومنین

و از بیم غفلتی و استیلا بر غایت از این غلام و در این ایام طریقی در میان من و شما نمود

[illegible][illegible]

KIRIM HANI'NIN YARDIMA GÖNDERİLMESİNDEN
DOLAYI TEŞEKKÜR EDEN LEH KRALI II.
JAN KAZIMIERZ'E, DOSTLUĞUN DEVAMI
İÇİN ANTLAŞMAYA UYULMASI VE LEH
KRALLIĞI İÇİN RAKOCZI-OĞLU İSMİNDEN
VAZGEÇİLMESİ GEREKTİĞİNE DAİR
SULTAN IV. MEHMED TARAFINDAN
GÖNDERİLEN NÂME-İ HÜMÂYÛN

LIST SUŁTANA MEHMEDA IV DO KRÓŁA
POLSKIEGO JANA KAZIMIERZA II, W KTÓRYM
DZIEKUJE ZA PRZYSŁANIE CHANA KRYMSKIEGO
Z POMOCĄ, W KTÓRYM ZWRACA UWAGĘ NA
POTRZEBĘ PRZESTRZEGANIA POROZUMIEŃ DLA
ZAPEWNIENIA
KONTYNUACJI PRZYJAŹNI I
ZREZYGNOWANIA Z SYNA
RAKOCZEGO NA TRON POLSKI

~09.06.1666~

ŞAH MEHMED BİN İBRAHİM HAN

El-muzaffer dâimâ

Hâlen Leh Krali olan haşmetli, vakarlı dostumuz Jan Kazimierz, bu şanı yüce fermanımız ulaştığında bilesiniz ki:

Ulu ve yüce Hazret-i Hakk'ın önu sonu olmayan destek ve muvaffakiyetleri ve Peygamberlerin Sultanı, iki cihan güneşi, Peygamberimiz Muhammed Mustafa *-en saf salat ve dualar Onun üzerine olsun-* hazretlerinin çok bereketli mucizeleriyle çağın ve zamanın sultan ve hakanlarının başvuruğu ve sığındığı yer olan yüce Eşiğimize muhabbet ve köklü samimiyetinizi ortaya koymak ve bize daimi bağlılığınızın gereği olan dostluğunuzu bildirmek için göndermiş olduğunuz, sadıkane üsluplu ve ihlas yüklü mektubunuz Osmanlı Saltanat geleneğine uygun olarak yüce ve saygıdeğer vezir ve vekillerimiz taraflarından tercüme edilip, sade ve öz biçimde yüce huzurumuza arz olunmuş; Elçiliğe tayin olunan güvenilir adamlarınızdan Başkapıcıbaşı ve Çanşigiriniz olan Covan Ronski¹ diğer beyzadeleriniz ile, aramızdaki dostluğa binaen yüce Makamımıza yüz sürüp Elçilik merasimini yerine getirdikten sonra eskiden beri var olan güzel âdetimiz gereğince her birisi Padişahlığımızın şerefli hilatleri ile ödüllendirilmişlerdir.

Daha önce bizim adalet ve insaf sahibi baba ve soylu atalarımız ile sizin önceki krallarınız arasında var olan dostluk ve yapmış oldukları barış antlaşması aramızda yürürlükte olduğundan, düşmanlarınızın cezalandırılmaları hususunda yüce Allah'ın lütfuyla tarafımızdan görevlendirilen Devletimizin dostu Kırım Hanı Mehmed Giray Han ile tam bir uyum ve iş birliği içerisinde gayretler sarf edildiğini, yüce Allah'ın yardımıyla Kazak taifesinin canını kurtarmak için itaat ettiğini, Moskovlulara da gerekli dersin verildiğini, bu hususta yüce tarafımızdan yapılan yardıma teşekkür ettiğinizi ve düşmanlarınızın mağlubiyetini bildirmişsiniz.

SZACH MEHMEDA SYN IBRAHIMA CHANA

Zawsze zwycięski

Gdy ten list dotrze do naszego wszechmocnego przyjaciela Króla Polski Jana Kazimierza, niechaj wie on co następuje:

Wasz list, pełen miłych słów i przyjacielski, jaki przesłaliście, by wyrazić swą miłość i szczerłość oraz by powiadomić o waszej wiecznej przyjaźni i oddaniu, do naszej Porty, gdzie szukali schronienia i dokąd uciekali się sułtanowie i władcy wszystkich czasów, obdarowanej dostatkiem i nieprzemijającymi i olbrzymimi cudami przez Muhammeda Mustafę, niech będą z nim modlitwy i pokój, słońce obydwu światów, Sultana Proroków, za przyzwoleniem i pomocą Najwyższego i Najpotężniejszego, został zgodnie z tradycją Sułtanatu Osmańskiego przetłumaczony przez naszych szanownych wezyrów i ministrów i przedstawiony mi w czystej i esencjonalnej formie. Jan Wieniawski (Covan Ronski), mianowany posłem spośród waszych zaufanych ludzi, wasz Wielki Odźwierny i Podstolny, wraz z innymi szlachciami, wymogiem przyjaźni między nami, został przez nas przyjęty i po spełnieniu wymogów przyjmowania poselstwa, każdy z nich został uhonorowany przez naszego Padyszacha ozdobnym kaftanem.

Napisaliście, że pokonaliście swych wrogów i dziękujecie za pomoc jakiej udzielił wam przyjaciel naszego państwa Chan Krymu Geraj, na którego z pomocą i łaską Allacha nałożyliśmy obowiązek ukarania waszych wrogów i który dołożył wysiłków, by przy pomocy Wszechpotężnego Allacha zmusić Kozaków do ratowania swych dusz, jak też dał konieczną nauczkę Moskwie, albowiem porozumienia pokojowe zawarte pomiędzy

¹ Jan Wieniawski.

İmdi; eski zamanlardan şimdiye kadar yüce Eşiğimize ve sapa-sağlam Hanedanımıza tam bir temiz kalplilikle sadakatini ortaya koyan ve yüce Eşiğimizden kendisine lütfkâr ahidnâme-i hümayûnumuz inayet ve ihsan olunan dostlarımız tarafından antlaşmaya, vefa ve dostluğa aykırı bir iş yapılmadıkça yüce Padişahlığımız tarafından da barış ve esenliğe aykırı bir iş yapılması imkânsız ve ihtimal dışı olduğu gibi yüce Devletimiz tarafından atanmış olan ve emrimize itaati izzet ve devletinin sermayesi bilen Kırım Hanı'nın da fermanımızın hükmünden zerrece sapmaya cüret etmesi mümkün değildir. Ancak daha önce yüce Padişahlığımız tarafından sizinle yapılmış olan barış antlaşmasının yürürlükte olan maddeleri de malumunuzdur. Yüce Eşiğimiz ile eskiden beri var olan muhabbet ve sevgi yoluna yapışıp samimiyet ve sadakatini ortaya koyduğunuz için isteğiniz yüce Padişahlığımızca kabul buyurulmuştur. Eskiden beri aramızda yapılmış olan antlaşmaya uyulur ve bu sağlam Hanedanımızın dostu olan Kırım Hanı ile bu defa yapılan antlaşma da aynı şekilde geçerli tutulup aziz atalarımın kutlu zamanlarında olduğu gibi her sene vergileri kendilerine tamamen ödenirse ve barış antlaşmasının şartları yerine getirilirse, bundan sonra da dostluğun gereğini yerine getirmesi için kendisine fermanımız gönderilecektir. Bu sebeple size de işbu nâme-i hümayûnumuz yazılıp gönderilmiştir. **Gerektir ki:**

Tarafınızdan yüce Makamımıza gönderilen muhabbet yüklü mektubunuzda yazılıp açıklandığı üzere, barış, esenlik ve selametın şart ve icapları hakkıyla yerine getirilip daha önceki ahidnâme-i hümayûnumuzda yer alan şartlara uyulduğu sürece yüce Allah'ın inayeti ile Hükümdarlığımız tarafından dostluk-tan başka bir şey görülmez ve her iki tarafın iş birliğiyle iki tarafın halkı mutlu ve huzurlu olurlar. Adı geçen Elçiniz görevini layıkı vechile yerine getirmiş ve çeşit çeşit inayetlerimize mazhar olarak tarafımızdan kendisine dönüş izni verilmiştir.

Siz dostumuzdan sonra Krallığa kimin geçeceği hususunda kulağımıza bazı duyumlar ulaşmıştır. Şûranızda Rakoczi-oğlu'nu dile getirmişsiniz. Böyle bir tercih Devlet-i Aliyye'ne faydalı olmadığından başka ülkenizin harap ve karga ve baykuşların yurdu olmasına sebep olacaktır. Bizim ona hiçbir şekilde rızamız olmadığından, hatmanlarınıza ve kanslara [kançılara(?)] dahi yazılmıştır. Onun dışında, usulünüze göre her kim olursa getiriniz. Ancak Rakoczi-oğlu'ndan vazgeçilmesi iki taraf için de en uygun ve en faydalı olanıdır. Bu husustaki cevabınız için Dergâh-ı Muallâ'mız Çavuşu Oruç tayin olunmuştur. Eğer memleketinizi kayırıp ulu Devletimizle olan dostluğu sürdürmek istiyorsanız cevabını gönderesiniz.

Hicri, Bin yetmiş bir senesi Şevval ayının ortalarında yazılmıştır.

**Saltanat Merkezi
Kostantiniye'de**

naszym ojcem i naszymi przodkami, pełnymi sprawiedliwości i laskowości, a królami panującymi przed wami, jak i przyjaźń i pokój między nami przetrwały do dzisiaj.

Tak jak nie jest możliwym, byśmy my uczynili coś wbrew porozumieniu, o ile przyjaciele nasi, którzy od dawien do chwili obecnej okazywali naszej dynastii i domowi czystość serca, wierność i przywiązanie, i którzy otrzymali od naszego domu, będącego schronieniem dla świata, nasze pełne szacunku wobec nich listy, nie uczynią nic sprzecznego z porozumieniem i przyjaźnią, nie jest rzeczą możliwą, by Chan Krymu, który został wyznaczony przez nasze państwo i sułtanat i którego upór, wierność i posłuszeństwo rozkazom są znane, odważył się choć o krok odstąpić od postanowienia naszego rozkazu. Jednakże znane są wam postanowienia porozumienia pokojowego zawartego pomiędzy naszym urzędem Padyszacha a wami. Padyszach przyjął waszą prośbę, gdyż okazujecie wierność i szczerłość krocząc drogą miłości i przyjaźni z naszą Portą. Jeśli nadal będzie się przestrzegać zawartych między nami porozumień i pozostawać wiernym porozumieniu zawartym z przyjacielem naszej dynastii Chanem Krymu, jak też – jak to się działo za szczęśliwych czasów naszych przodków – nadal będzie się co roku płacić mu należne podatki i przestrzegać warunków pokoju, to gwoździ przyjaźni między nami nakażemy [Chanowi] przestrzegania przyjaźni. Dlatego też został napisany i przekazany wam ten list. Należy więc:

Jak zostało napisane w waszym, pełnym słów przyjaźni liście, jak długo przestrzegane będą pokój, przyjaźń i spokój i jak długo będzie się stosować do warunków określonych w naszym poprzednim liście, to z łaską Wszechmocnego Allacha również nasza władza nie uczyni nic przeciwko przyjaźni, tak by za sprawą współpracy między nami narody nasze żyły w spokoju i szczęściu. Poseł wasz wypełnił swą misję w sposób dostojny i jako godny naszych łask dostał zgodę na powrót.

Dotarły do nas pewne pogłoski o tym, kto ma zostać królem po was, naszym przyjacielu. W piśmie swym wspomnieliście o synu Rakoczego. Wybór taki nie jest widziany przez nasze państwo za korzystny, a wręcz stanie się powodem pograżenia waszego kraju w wojnę i zamieszki, w siedlisko kruków. Napisaliśmy do waszego hetmana, że nigdy nie będzie naszej zgody na niego. Osadźcie na tronie kogokolwiek innego, zgodnie z waszymi zwyczajami, oprócz niego. Rezygnacja z syna Rakoczego będzie korzystna i pożyteczna dla obydwu naszych stron. Dla uzyskania waszej odpowiedzi w tej sprawie mianowaliśmy naszego sierżanta Oruç. Jeśli chcecie służyć swemu krajowi i pozostawać w przyjaźni z naszym państwem, przysłacie odpowiedź.

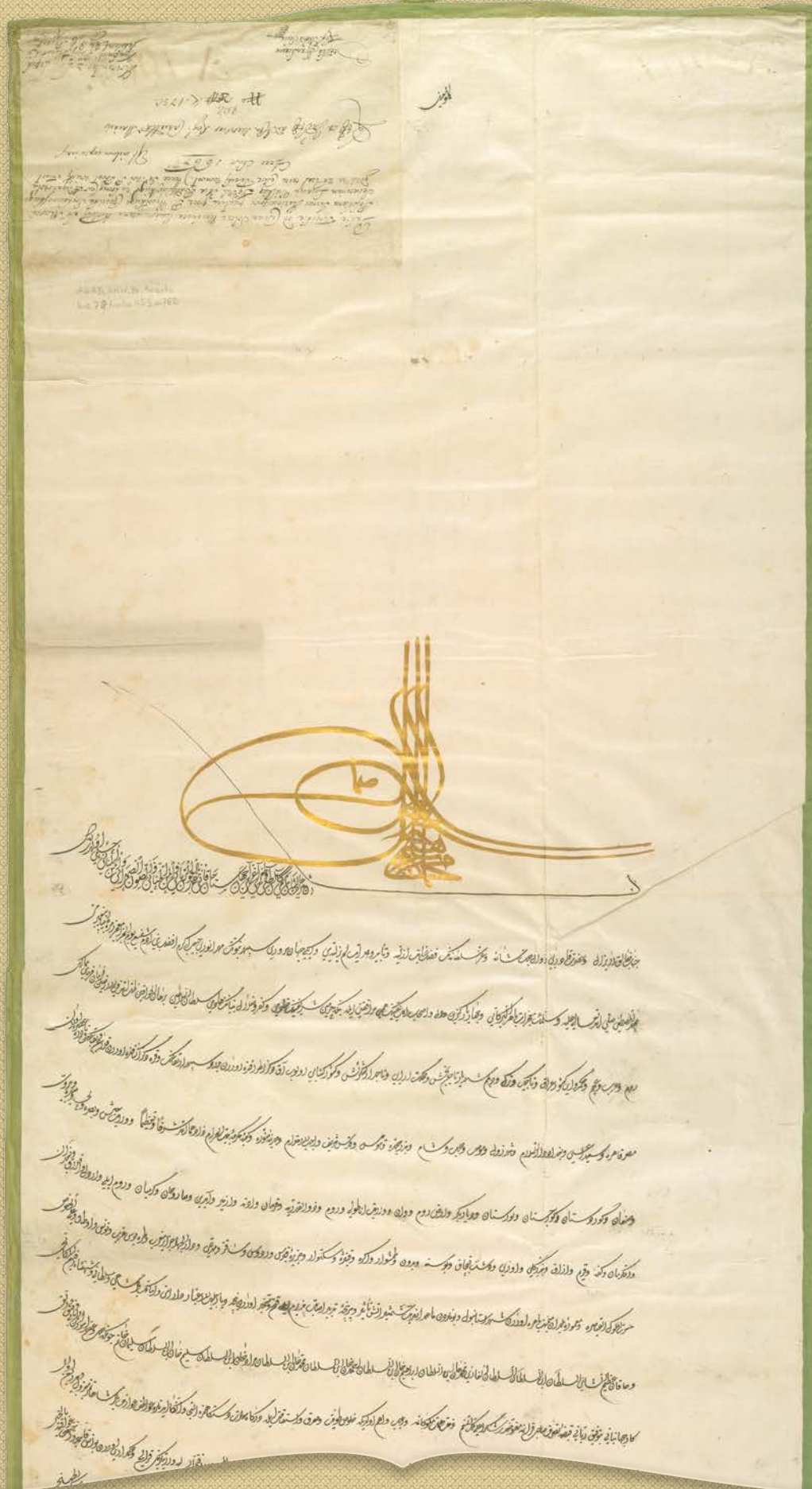
Napisano w połowie miesiąca Szewwal roku Hidżry tysiąc siedemdziesiątym pierwszym.

W Stolicy Sułtanatu, Konstantynopolu

SULTAN IV. MEHMED TARAFINDAN, LEH KRALI
II. JAN KAZIMIERZ'E VERİLEN 1667 TARİHLİ
AHİTNAME

AHDNAME (AKT PRZYMIERNY) WYDANY
KRÓLOWI POLSKIEMU JANOWI KAZIMIERZOWI II
PRZEZ SUŁTANA MEHMEDA IV

~02.08.1667 • 11.08.1667~

*O [Allah]
yardım edicidir.*

*On [Allah]
Niosący pomoc.*

ŞAH MEHMED
BİN
İBRAHİM HAN

El-muzaffer dâimâ

*Bu şerefli, şam yüce ve derecesi yüksek sultanlık nişam ve
hakanlık tuğrasının, Allah'ın yardımıyla yerine getirilecek
hükümü şudur ki:*

Şanı büyük ve sultanlığı yüce olan, varlığı sonsuz ve zevalsiz yüce Yaratıcı ve Kudret Sahibi'nin önü sonu olmayan üstün inayet, destek ve hidayeti ile ve iki cihanın önderi, Peygamberlik göğünün en parlak güneşi, en değerli sevgili, âdemoğullarının en üstünü, ceza gününün şefaatçisi, Peygamberimiz Muhammed Mustafa'nın -yüce Allah O'na salat ve selam kılın- bereketli mucizeleri ve O'nun seçkin Dört Arkadaşı'nın, ailesinin ve değerli sahabilerinin himmetleri ve eşliği ile ben ki; Haremeyn-i Şerifeyn'in hizmetkârı, küfür ve sapıklık binalarının yıkıcısı, sultanların sultanı ve hakanların dayanak ve delili, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi, Rum, Arap ve Acem memleketlerinde fermanı yürüyen, Irak, Tacik, Türk ve Deylem ülkelerinde hükümü yürüyen, taç veren, cihangir, ordu kumandanı ve fatih hükümdar, Akdeniz taraflarındaki gök gibi yüksek beldelerin, Karadeniz taraflarındaki kale ve yerleşim yerlerinin, asrın biriciği Mısır-ı Kahire'nin, Yukarı Said'in, esenlik yurdu Bağdad'ın, Şehrizol, Musul, Halep, Şam, Bender-i Cidde ve Süveys'in, saygıdeğer Kudüs-i Şerif'in, Medine-i Münevvere ve mukaddes Ev Kabe-i Mükerreminin -Allah her ikisinin de şeref ve saygınlığını artırsın-, Habeş, Basra, Lahsa, Sayda, Beyrut, San'a, Kürdistan, Gürcistan, Lûristan, Diyarbakir, Erzurum ve Van'ın, Anadolu, Rum, Zülkadriye,

SZACH MEHMEDA
SYN
IBRAHIMA CHANA

Zawsze zwycięski

*Postanowienia tego aktu przymiernego opatrzonego wielką
pieczęcią i oznaką Najwyższego i Najjaśniejszego Sułtanatu,
jakie należy wypełnić, są takie:*

Z pomocą Najwyższego Stwórcy i Pana Mocy, który nie ma końca i nie przemija, największego i najprześwietniejszego z sułtanów, jego dobroci, która nie ma początku i nie ma końca, jego wsparcia, miłości i opieki, naszego proroka Muhammeda Mustafy, niech pokój będzie z nim, przywódcy dwóch światów, najjaśniejszego słońca na niebiosach proroków, najukochańszego, największego z synów Adama, jego cudownych uczynków, i jego czterech wybranych przyjaciół, ich rodzin i sług, ja sługa dwóch Świętych Miast, burzyciel nieprawości i odszczepieństwa, sułtan sułtanów, opoka chanatów, cień Allacha na ziemi, którego rozkaz jest słuchany w świecie rumskim, arabskim i adzemskim, sprawujący władzę nad Irakiem, Turkami, Tadżykami i krajami wokół Morza Kaspijskiego (Deylem), pan świata, koronujący głowy, dowódca armii i zwycięski władca, władca sięgających nieba twierdz nad Morzem Śródziemnym, twierdz, osad i miast nad Morzem Czarnym, wyjątkowego Kairu w Egipcie, górnego Egiptu, źródła radości Bagdadu, Szehrizolu, Mosulu, Aleppo, Damaszkę, Bender-i Dżidży i Sueza, świętego miasta Jerozolimy, prześwieatnej Medyny i światłej Mekki, niech Allah wywyższa ich chwałę, Habesz, Basry, Lahsy, Saidy, Bejrutu, Sany, Kurdystanu, Gruzji, Lurestanu, Diyarbakiru, Erzurum i Vanu, Anatolli, Rumu, Zulkadriye, Karamanu, Adany, Izmiru, Aydinu,

Karaman, Adana, İzmir, Aydın, Saruhan, Germiyan, Rumeli, Erdel, Eflak, Boğdan, Akkirman, Kefe, Kırım, Azak, Bender-i Kili, Özi, Deşt-i Kıpçak, Bosna, Budun, Tımışvar, Eğre, Kanije ve Sigetvar'ın, Kıbrıs, Rodos, Sakız ve Midilli adalarının, cihad yurdu olan Cezâyir-i Mağrib, Trablusgarb, Tunus ve Evtân'ın, özellikle de hükümdarların ve kayserlerin özlemi olan, uğurlu beldelerin bayındırı İstanbul şehrinin ve bunların dışında güç ve tedbirimle fethedilmiş daha nice kıymetli ve güvenli diyarların Padişahı, Sultanı, yüksek dereceli Şehinşahı ve şanı büyük Hakanı, sultan oğlu sultan, Sultan Süleyman Han oğlu Sultan Selim Han oğlu Sultan Murad Han oğlu Sultan Mehmed Han oğlu Sultan Ahmed Han oğlu Sultan İbrahim Han oğlu Sultan Gazi Mehmed Han'ım.

Emniyet, huzur ve Hükümdarlığın işlerinin yoluna konulması Rabb'in muvaffak kılmasıyla benim yetkime verildiği için, bana da bu nimetlerin şükürü olmak üzere; yüce Dergâhımıza samimiyet, sadakat ve dürüstlükla sığınıp dayananlara Padişahlığının lütuf ve atıfetlerinin bolca dağıtılması ve esirgenmemesi gerekli ve mühim olmuştur.

Bundan dolayı; Leh memleketinin Kralı ve Hükümdarı olan haşmetli, vakarlı Jan Kazimierz, çağın ve cihanın kayser ve hakanlarının başvuru, dayanak, sığınak ve kurtuluş yeri olan çok yüce Eşiğimize, köklü ve daimi antlaşmanın yenilenip temelini güçlendirilmesi için seçkin ve güvenilir beylerinden Hieronim Radziejowski isimli elçisini gönderip, yüce baba ve atalarımızın kutlu zamanlarından beri her iki tarafça uyulan barış sapaşğlam tutulup, cennetlik Babam Sultan İbrahim Han ve Büyük Amcam Sultan Murad Han taraflarından daha önce verilen ahidnâme-i hümayûn gereğince bizim yüce Saltanatımız tarafından da ahidnâme-i hümayûnumuz ihsan olunmasını istediği için, biz de Padişahlığımıza yaraşır bol inayet ve atıfetimizden dolayı isteğini kabul buyurup ahalinin güvenlik ve rahatı, Allah'ın kullarının huzur ve istirahati için barış antlaşması yapıp ahidnâme-i hümayûnumuzu vereceğimiz sırada adı geçen Elçi öldüğünden, yerine Leh tarafından Vekil ve İkinci Elçi tayin edilen Çeşnik [Cześnik] Franciszek Kazimierz Wysocki ile yeni baştan aynı üslup üzere söz bağlanmıştır. Ulu Peygamberimiz, iki cihanın ögüncü Muhammed Mustafa'nın hicreti tarihine göre, Bin yetmiş sekiz senesi Safer ayının ( ) gününde aşağıda zikrolunacak ve geçerli kabul edilen ahit ve şartlara Allah'ın izniyle uyulmak üzere işbu ahidnâme-i hümayûnu verdim ve **buyurdum ki:**

Leh Kralı ile beyleri ve idarecileri tarafından ve Kazak eşkıyası ve onlara bağlı olanlardan ve diğer bozgunculardan benim memleketimin serhaddinde olan kalelerime, varoşlarıma ve memleketime bağlı olan diğer kasaba, köy ve araziye hiçbir şekilde saldırılmadığı, Moskov ve Leh Kazaklarının birbirleriyle yardımlaşmalarına izin verilmeyip sıkı kontrol altına alındıkları ve uymayanlar cezalandırıldığı takdirde, Leh Kralı'nın ülkesine, kalelerine, varoşlarına vs. kasaba ve köylerine

Saruhanu, Germiyanu, Rumeli, Transylwanii, Mołdawii, Wołoszczyny, Akermanu, Kaffy, Krymu, Azowa, Bender-i Kili, Oczaków, Dzikiego Pola, Bośni, Budun, Timisoary, Egre, Kanije i Szegedu, Wysp Cypr, Rodos, Chios, Lesbos, ojczyzny dżihadu Algierii, Trypolisu Zachodniego, Tunezji i Ewtan a w szczególności miasta – źródła tęsknoty i westchnień władców Stambułu, a oprócz tego wielu ziem zdobytych siłą i rozsądkiem, wielu innych cennych światów, ja Padyszach, Sułtan Gazi Mehmed, Syn Sułtana Ibrahima, syna Sułtana Ahmeda, syna Sułtana Mehmeda, Syna Sułtana Murada, syna Sułtana Selima, syna Sułtana Sulejmana, sułtanów synów sułtanów, wielki władca i szach szachów.

Ponieważ za przyzwoleniem Najwyższego bezpieczeństwo, spokój i władza zostały złożone w moich rękach, to w dowód wdzięczności za te łaski, koniecznym jest, byśmy jako Padyszach nie szczędzili naszych niezmiennych łask i dobroci tym, którzy uciekają się pod naszą wierność, szczerość i otwartość.

Dlatego też: ponieważ Król państwa polskiego, władca, potężny i wszechmocny Król Kazimierz, wysłał do nas, siedziby będącej miejscem schronienia, opoką i ratunkiem władców i cesarzy, swego posła Hieronima Radziejowskiego, jednego ze swych zaufanych i wybranych ludzi, z życzeniem odnowy i wzmocnienia porozumienia między nami, i poprosił nasz Sułtanat o sporządzenie nowego aktu przymiernego i pokojowego, jak to było zwyczajem od szczęśliwych czasów naszego ojca i dziadów, i jak też uczynił to mój ojciec Sultan İbrahim i mój wielki wuj Sultan Murad, by uczynić pokój między dwoma państwami trwałym, my przyjęliśmy tę prośbę gwoili dobrej woli i łaskawości godnej Padyszacha, tak by zapewnić bezpieczeństwo i spokój naszych narodów; jednakże z powodu śmierci wspomnianego posła w czasie, gdy dla zapewnienia pokoju i wygody sług Allacha mieliśmy wydać nowy akt przymierny, podjęliśmy i zakończyliśmy rozmowy z nowym przedstawicielem Polski posłem cześnikiem Franciszkiem Kazimierzem Wysockim. Akt ten został wydany dnia ( ) miesiąca Safer roku Hidżry tysiąc siedemdziesiątego ósmego według kalendarza naszego Proroka Muhammeda Mustafy, piewcy obu światów, na warunkach i zasadach, jakie mają być przestrzegane za zgodą Allacha.

Król Polski, jego panowie i kapitanowie oraz rozbójnicy kozaccy i ludzi z nimi związani i inni wicherzyciele nie będą napadać na moje twierdze wzdłuż granic, miasta i inne osiedla w granicach mego kraju; Moskwa i Polska nie pozwolą, by Kozacy pomagali sobie nawzajem, lecz będą sprawować nad nimi ścisłą kontrolę, a tych, co się nie przystosują, będą karać; tak samo ja, moi ludzie, wezyrowie, bejlerbejowie i żołnierze, jak i nikt z Mołdawii, nie będą pustoszyć kraju Króla Polskiego, jego twierdz, miast, wsi i osiedli, jak też nie będą napadać na nikogo z Dobrudży, Akermanu, Bender i na Tatarów znad Dunaju, ani też na innych; przejścia przez Dniestr, Dniepr i inne będą strzeżone przez sędziów z tamtych stron, a jeśli ci zaniedbają swego obowiązku ochrony, zostaną odwołani ze stanowisk i ukarani.

de benim tarafımdan ve yüce vezir, beylerbeyi ve beylerimden ve askerlerimden ve Boğdanlılardan ve Dobruca, Akkirman, Bender ve Özi'de olan Tatarlardan ve başkalarından zarar olmayacak; Nester¹, Turlu vs. Tatar geçitleri o tarafların hâkimlerince muhafaza ettirilecek; eğer muhafaza etmekte ihmalkârlık yaparlarsa azlolunup cezalandırılacaklardır.

Leh tarafının Kırım hanları tarafına İslam Giray Han zamanında vermeyi taahhüt ettikleri vergi her yıl vaktinde gönderilip Kırım Hanı'nın adamlarına teslim edilip ulaştırıldıktan sonra Kırım Hanı dahi eskiden beri var olan kanun gereğince üzerine düşen dostluk ve muhabbetin gereklerini yerine getirecek ve bundan sonra Han tarafından ve Kalgay Sultandan ve diğer mirzalardan Leh memleketine hiçbir şekilde zarar ve ziyan eriştirilmeyecektir. Şayet Leh Kralı düşman istilasına uğrar da adam gönderip yardım ve destek talep ederse, Kırım Hanı dahi benim tarafımdan ferman gönderildiğinde Tatar askeri ile Leh Kralı'na yardım edecektir. Şayet benim tarafımdan herhangi bir tarafa sefer açılıp Tatar askerlerinin de Kırım Hanı veya Kalgay Sultan veya mirzaları ile bu sefere katılmaları gerekirse Leh memleketinin içine uğramayacak; daha önce hangi mahalden geçegelmişler ise yine o yerden geçeceklerdir. Tatarlar Boğdan memleketinde sakin olmayacaklardır.

Bu ahidnâme-i hümayûnumdan sonra Tatar veya Boğdanlı veya daha başka kimseler Leh Kralı'nın memleketine varıp yağma yapıp esir alırlarsa, bu durum Kral tarafından bildirildiğinde, bu gibiler -ahitname tarihinden sonra esir edilmiş oldukları takdirde- benim memleketimde satılmayacaktır. Aynı şekilde, Kazak eşkıyasından benim ülkeme gelip yağma yapanları da Leh Kralı buldurup haklarından gelecek; esir edilenleri ve eşyalarını geri iade ettirecek; bundan sonra Leh memleketinde Osmanlı esir satılmayacaktır.

Gayrimüslim veya daha başka krallardan biri üzerine benim tarafımdan sefer açılıp bizzat ben veya tayin edilen kumandan tarafından, askerlerimle ve Erdel, Boğdan ve Eflak voyvodalarıyla o düşmana karşı harekete geçildiğinde, düşmanım tarafından Leh Kralı'na adam gönderilip yardım ve destek talebinde bulunulursa, Leh Kralı yüce Eşiğime olan sadakati ve dostluğu gereğince düşmanıma askeri ve mali olarak yardım etmeyecek; düşmanımın Leh memleketinden paralı asker toplamasına müsaade etmeyip engelleyecek; kendi istekleri ile düşmana yardıma gitmek isteyen beylerini, kumandanlarını veya daha başka kimseleri salıvermeyecek, gizli veya açıktan izin vermeyecektir.

Erdel ülkesi yüce atalarımın bana miras yoluyla geçmiş memleketim konumunda olduğundan, Leh Kralı Erdel hâkimleriyle ve Osmanlı tarafına bağlı Macar kralları ile de tam bir dostluk içerisinde olacak; şayet Erdel taraflarında bir düş-

Król Polski będzie co roku na czas przysyłać Chanowi Krymu Gerajowi tradycyjnie płacone przezeń podatki, dostarczając je ludziom Chana w miejsca, w które zazwyczaj to czynili, za co Chan Krymu będzie przestrzegać nałożonych nań warunków przyjaźni i od tej pory ani Chan ani nikt z Sułtanatu Kalgaj i ich poddani nie będą czynić jakichkolwiek szkód państwu polskiemu. Jeśli Król Polski dozna napaści ze strony wroga i wyśle człowieka z prośbą o pomoc, Królowi zostanie udzielona pomoc tak przeze mnie jak i przez żołnierzy tatarskich, na mocy wydanego przeze mnie rozkazu. Jeśli podczas wyprawy przeze mnie w jakąkolwiek stronę okaże się konieczne, by wzięli w niej udział żołnierze tatarscy oraz Chan Krymu lub Sułtan Kalgaju lub jego poddani, to nie będą oni przechodzić przez Polskę, lecz przez miejsca, przez które tradycyjnie przechodzili wcześniej. Tatarzy nie będą osiedlać się w Mołdawii.

Jeśli w okresie po wydaniu tego aktu ktokolwiek z Tatarów z Mołdawii bądź skądkolwiek uda się do kraju Króla Polskiego, splądruje go i weźmie jeńca, to gdy Król powiadomi o tym zdarzeniu, osoby takie, jeśli zostały pochwycone po dacie aktu, nie będą mogły być sprzedawane w moim kraju. Podobnie też, jeśli rozbójnicy kozaccy przybędą do mego kraju i złupią go, Król Polski odnajdzie ich i ukarze; wzięci do niewoli i zrabowane rzeczy zostaną zwrócone. Od tej pory w kraju polskim nie będą sprzedawani jeńcy osmańscy.

Jeśli my wypowiemy wojnę przeciwko jednemu z królów niemuzułmańskich lub innym i rozpoczniemy działania naszymi żołnierzami, ja osobiście lub mianowany przeze mnie dowódca, przeciwko temu wrogowi wspólnie z wojewodami Wołoszczyzny, Mołdawii i Transylwanii, to gdy wróg mój wyśle do Króla Polskiego swego człowieka z prośbą o wsparcie i pomoc, to Król Polski, z uwagi na przyjaźń i wierność z nami, nie udzieli takiej pomocy ani finansowo ani w formie żołnierzy; nie zostanie też wydana zgoda, a wręcz będzie się przeszkadzać wrogowi zaciągania żołnierzy z Polski za pieniądze; nie będzie też zgody, jawnej czy ukrytej, by wrogowi pomagali panowie i dowódcy, którzy zechcą to czynić z własnej woli.

Ponieważ Transylwania jest moim krajem, który przeszedł na mnie jako spadek po moich przodkach, Król Polski będzie pozostawać w pełnej przyjaźni z władcami Transylwanii i królami Węgier związanymi z Imperium Osmańskim; jeśli na Transylwanię napadnie wróg, Polska nie będzie mu udzielać jawnej bądź ukrytej pomocy. Król Polski nie będzie przyjmować osób, które popełniły przestępstwo na Mołdawii, Wołoszczyźnie, czy to będą wojewodowie, panowie czy inni, i zgodnie z nakazem przyjaźni pochwyci on takie osoby i odeśle je w nasze strony; tak więc będzie on wrogiem naszych wrogów i przyjacielem naszych przyjaciół.

¹ Dinyester.

man ortaya çıkarsa o düşmana Leh tarafından gizli veya açıktan yardımda bulunulmayacaktır. Leh Krali Erdel, Boğdan ve Eflak voyvodaları taraflarından veya beylerinden ve diğer kimselerden suç işleyip Leh memleketine kaçanları kabul etmeyecek, aradaki dostluğun gereği olarak yakalayıp tarafımıza gönderecek; bu şekilde dostuma dost, düşmanıma düşman olacaktır.

Aradaki dostluğun artması için, Turlu Nehri üzerinden Akkirman İskeleyi'ne ticarî mal getirip alışveriş yapmalarına izin verilmesi istenen Leh'e bağlı ve Leh halkından kimselere, benim ülkeme zarar ve ziyan vermek maksadıyla değil de kendi hâlinde ticaret yapmak amacıyla gelmişlerse, kimse mâni olmayacaktır.

Leh Krali bizimle olan dostluğunda devamlı oldukça, Boğdan voyvodaları da kendisiyle önceki Leh kralları ile nasıl dostluk içerisinde olagelmışler ise aynı şekilde dostluk üzere olacaktır.

Leh tarafından adamlar gelip, daha önce karışıklık döneminde esir edilen ve İslama girmemiş olan Lehlileri benim ülkemde buldukları yerde, sahiplerine kaçsa satın aldıklarına dair yemin verip satın alabilecek; bunlar için bu bedelden daha fazla para talep edilmeyecek; bedeli ödendikten sonra bunların alınıp kendi memleketlerine götürülmesine kimse mâni olmayacaktır. Ancak bu esirlerden eski dininde kalmayıp İslama girmiş olanlara karışılmayacak ve kendi hâllerine bırakılacaklardır. Her iki taraftan da, ahitname tarihinden sonra esir edilmiş olanlar bedelsiz olarak salıverilecektir.

Her iki tarafın elçileri ve adamları vire kâğıdına ihtiyaç duymadan gidip gelebilecek; kendilerine ve mallarına zarar ve ziyan erişmeyecektir.

Her iki tarafın bezirgânları denizden, karadan ve kullanılagelen istedikleri iskelelerden gelip gidip alışveriş yapabilecek; bulundukları yerlerde yürürlükte olan vergilerini ödeyecek; hiç kimse mallarına ve canlarına zarar vermeyecektir.

Eğer Leh Krali'nın memleketinden gelen bezirgânlardan benim ülkemde ölen olursa, rızıkları Devlet tarafından alınmayacak; ülkesine götürülüp vârislerine teslim edilmek üzere kervanbaşlarına teslim olunacaktır. Aynı şekilde bizim bezirgânlarımızdan Leh memleketinde ölenlerin mallarına ve rızıklarına da Leh tarafınca müdahale edilmeyecek, bu taraftaki vârislerine gönderilecektir.

Her iki taraf mensuplarından bezirgân veya başka bir kimse, bir kimseden borç, borç verme, alışveriş vs. hususlarda davacı olup hak talebinde bulunursa, ister bu tarafta ister Leh tarafında, bulundukları yerin hâkimi huzuruna çıkarılıp davaları hak üzere görüldükten sonra sabit olan hak ve borçları her

Gwoli rozkwitu przyjaźni między nami, nikt nie będzie przeszkadzać nikomu z Polski lub z narodów polskich, kto będzie chciał otrzymać zgodę na prowadzenie handlu i przywożenie towaru do komory w Akermanie, o ile będzie przybywać do mego kraju nie celem czynienia szkód i strat, lecz jedynie dla prowadzenia normalnego handlu.

Jak długo Król Polski będzie pozostawać z nami w przyjaźni, wojewodowie moldawscy będą pozostawać w przyjaźni z Królem Polski w taki sam sposób, jak mieli to w zwyczaju poprzedni królowie z Polski.

Ludzie z Polski będą mogli przybywać do mego kraju i szukać Polaków uprowadzonych jako jeńcy w poprzednim okresie zawieruch; tych którzy nie przeszli na Islam będą mogli wykupić od ich właścicieli po przysięgnięciu za ile ich nabyli; ci natomiast nie będą mogli żądać za nich więcej; po zapłaceniu wykupu będą mogli zabrać ich do swego kraju, czemu nikt nie będzie się przeciwstawiać. Jednakże ci spośród jeńców, którzy odeszli od swej poprzedniej wiary i przyjęli Islam, zostaną pozostawieni swemu losowi i nikt nie będzie się do nich wtrącać. Każda ze stron aktu uwolni tych, którzy popadli w niewolę po zawarciu aktu, bez żądania zapłaty.

Posłowie każdej ze stron będą mogli poruszać się swobodnie i im samym oraz ich majątkom nie będzie czyniona szkoda.

Kupcy obydwu stron będą mogli przybywać na ziemię drugiej strony lądem, morzem i drogami, jakimi zazwyczaj przybywali, prowadzić handel, uiszczając podatki należne w miejscach, w których się znajdują, a nikt nie dopuści się uczynienia uszczerbku na ich towarach i zamachu na ich życie.

Jeśli w moim kraju dokonał żywota jakikolwiek z kupców przybyłych z kraju Króla Polskiego, towary jego nie zostaną zajęte przez państwo, lecz będą przekazane przewodnikowi karawany i przechowywane celem wydania jego spadkobiercy. Jeśli w Polsce zmarł jakikolwiek z naszych kupców, strona polska nie będzie mieszać się do jego rzeczy i dobytku, lecz odeśle jego spadkobiercom po naszej stronie.

Jeśli jakikolwiek członek społeczności jednej ze stron, kupiec lub ktokolwiek inny wystąpi jako powód z żądaniem odnośnie do długu, należności, handlu itp., zostanie postawiony przed sędzią kraju, w którym się znajduje, czy to w Polsce czy u nas, i po stwierdzeniu jego praw, jakie by nie były, należności lub inne, zostaną mu one przywrócone; w kwestii tej nie będzie sprzeciwów. Jednakże jeśli ktoś będzie chciał oskarżyć kogoś, kto nie ma długu i grzechu na sumieniu, bezzasadnie, ktoś taki zostanie odrzucony przez obydwie strony; nikt nie będzie narażony na szykany bez udowodnienia, że przyczynił się do strat. W takich przypadkach, gdy ktoś nie posiada urzędowego dokumentu i rejestru, nie będzie prowadzić się postępowania

ne ise aliverilecek; inat ve muhalefet ettirilmeyecektir. Ancak borcu ve günahı olmadan, bir kimseyi başkasının borç ve hakkından dolayı dava edip haksız yere incitmek isteyenler her iki taraftan da menolunacak; bir zarara kefil olduğu sabit olmadan sebepsiz olarak rahatsız ettirilmeyecektir. Bu gibilerin ellerinde olan geçerli belge ve resmî kayda bakılmaksızın sırf yalancı şahitlere dayanarak ortaya koydukları asılsız iddialara göre işlem yapılmayacak; her iki tarafın hâkimleri tam bir titizlik gösterecek ve davanın aslı ve hakikati olduğunu bilmeden sebepsiz olan davalarını görmeyeceklerdir. Aynı şekilde hırsız ve haramiler bir kimsenin malına ve canına zarar ve ziyan verdiklerinde hâkimler o gibileri buldurup iyice haklarından gelecek; hırsızlıkta aldıkları şeyler, sabit olduktan sonra, sahiplerine teslim olunacaktır.

Dostluk için gelen elçileri ve diğer adamları engellenmeyecek; güvenlik içerisinde gelip gidecekler; sınırbaşlarına geldiklerinde yanlarına adamlar koşulacaktır. Bu hususta Leh tarafı da aynı şekilde hareket edecektir.

Silistre ve Akkirman sınırlarının görevlileri, iskele eminleri ve geçiş vergisi toplayıcıları, benim adamlarımdan ve iki tarafın tacirlerinden² başkasının Turlu Suyu'ndan Leh ülkesine geçmelerine izin vermeyecekler; Leh veya Osmanlı tarafından gelenlerin yanlarında esirler bulunursa bunları ellerinden alıp geri göndereceklerdir.

Çobanlar Leh ülkesine geçtiklerinde memleket hâkimlerine kendilerini ve koyunlarını bildirecek, gizlice geçmeyecek ve otlak hakkı verecekler; kendilerini bildirdikten sonra koyunları zayı olur ise memleket hâkimleri bulup vereceklerdir. Gelip giden kimselerin beygirlerini ulak tutmayacak; sefer hâlindeki yeniçeri vs. kimseler atlarını almayacaklardır.

Her iki tarafa mensup tacirlerden, eskiden beri veregeldikleri vergi ve gümrükleri ödedikten sonra, daha fazlası istenmeyecek; angarya yüklenmeyecek; şimdiye kadar ne şekilde ve ne kadar vergi veregelmişlerse yine o kadar verecekler; olagelene aykırı iş yapılmayacaktır.

Leh Kralı'nın eli altındaki Ermeni vs. gayrimüslim bezirgânlar Boğdan'a veya benim diğer memleketlerime gelip ticaret yapmak istediklerinde kırlardan, çöllerden ve gizli yerlerden gelmeyip eskiden beri bezirgânların kullandıkları ana yoldan gelecekler; herhangi birinin malına ve canına zarar gelirse yapanlar yakalanıp haklarından gelinecek; dürüstçe gelip giden bezirgânları incitilmeyecek; gümrükleri eskiden beri geçerli olan kanuna göre alındıktan sonra İstanbul'da, Bursa'da ve Edirne'de "reft" veya "kassabiye" adı altında ayrıca para istenmeyecek; riyal, kara kuruş, esedi ve Leh kuruşu cinsinden yanlarında getirdikleri paralardan gümrük talep olunmayacaktır.

jedynie na podstawie fałszywych świadków i bezzasadnych zarzutów; sędziowie obydwu stron okazywać będą staranność i nie będą prowadzić spraw, gdy nie będą znali prawdy i przedmiotu sprawy. Podobnie też, gdy złodzieje i rozbójnicy poczynią straty w dobrach i dopuszczą się zamachu na życie innej osoby, sędziowie odnajdą ich i przykładowo ich ukażą; rzeczy zdobyte kradzieżą, po ustaleniu, zostaną zwrócone ich właścicielom.

Nie będą niepokojeni posłowie i ludzie przybywający w przyjaźni; będą mogli przybywać i wyjeżdżać bezpiecznie; gdy przybędą na granicę, zostaną im przydzieleni ludzie. Strona polska będzie w tej kwestii działać w taki sam sposób. Panowie okręgów Silistria i Akerman, urzędnicy w komorach celnych i podatkobiorcy nie będą zezwalać na przechodzenie do Polski przez Dniestr komukolwiek innemu niż moi ludzie i kupcy obydwu stron. Jeśli podróżni z Polski lub Imperium Osmańskiego będą mieli z sobą jeńców, zostaną oni im odebrani i odesłani z powrotem.

Pasterze, przechodząc do Polski, będą zgłaszać sędziom tego kraju swoje stada i siebie; nie będą przechodzić po kryjomu i będą przestrzegać praw wypasu; jeśli po zgłoszeniu swych stad, poniosą straty, będą dochodzić swych praw u sędziów. Ogiery podróżnych nie będą zabierane przez posłańców wiadomości, a ich konie w trakcie podróży nie będą zabierane przez janczarów.

Kupcy obydwu stron będą płacić podatki i cła, jak to było tradycją w przeszłości, i nie będzie się żądać od nich więcej, nie będą oni nadmiernie obciążani; jakie podatki i w jakiej wysokości zwykli płacić w przeszłości, tyle też będą płacić teraz; nie będzie się robić nic sprzecznego z tradycją.

Kupcy niemuzułmańscy pod panowaniem Króla Polskiego, na przykład z Armenii, jeśli będą chcieli przybyć do Mołdawii lub różnych miejsc w moim kraju, nie będą przechodzić przez niebezpieczne stopy i pustynie, lecz podróżować drogami, z których korzystali kupcy w przeszłości. W razie strat w towarze lub utraty życia, sprawca tego zostanie pochwyceny i ukarany. Kupcy nie będą narażeni na szykany, jeśli będą prowadzić handel w sposób uczciwy; cła będą pobierane, jak dawniej, zgodnie z obowiązującym prawem. Po opłaceniu cła, jak czynili to w przeszłości, nie będzie się żądać od nich, czy to w Stambule czy w Bursie i Edirne, dodatkowych opłat pod nazwą „pogłówna” lub „wywozowa”. Nie będzie się żądać od nich podatków celnych od pieniędzy, jakie przywieźli ze sobą.

Wszystkie te sprawy są opisane w pakcie pokojowym, o którym mówił poseł, i zostały potwierdzone solidną przysięgą; my i Król Polski będziemy żyć w pokoju u przyjaźni, miłości i braterstwie dla dobra i spokoju obydwu narodów; dlatego też nakazałem przygotować ten nowy akty przymierne i pokojowy, którego spisane warunki i postanowienia mają być dokładnie przestrzegane tak, jak wymagają tego pokój i przyjaźń, i w taki też sposób należy postępować.

² Metinde "bâcdâr" şeklinde geçmektedir.

Bu hususların tamamı, adı geçen Elçi'nin söylediği ahidnâme-i hümayûnda yazılı ve ağır yeminlerle bağlanmış bulunduğundan, ben dahi Allah'ın kullarının güvenlik, rahat ve refahı için aynen bu şekilde adı geçen Leh Kralı'nın benim kutlu ve yüce Eşiğim ile olan barışıklık, dostluk ve ahbablığını makbul, muteber, doğru ve geçerli görüp, yeni baştan işbu ahidnâme-i hümayûnu verdim ki, bundan sonra benim Devlet ve Saltanatım zamanında da yukarıda ayrıntılı olarak yazılan şart ve kayıtlar, madde ve ahitler gereğince hareket edilsin, barış ve esenliğin gerektirdiği hususlar tertip edilip tamamlansın.

Leh Kralı ve onun idareci ve beyleri taraflarından ve diğer kimselerden bu ahit, yemin ve şartları bozacak, barış ve esenliğe aykırı herhangi bir iş yapılmaz, dostluk ve barışıklık hukukuna gereğince uyulur, fitne ve fesat sebebi olan Kazak eşkiyasının defedilmesinde dikkat ve gayret gösterilirse, yüce tarafımdan dahi ağır yemin ile yemin ederim ki; yeri ve göğü yoktan var eden şanı yüce Allah hakkı için ve ulu ve aziz Peygamberimiz, iki cihan güneşi Muhammed Mustafa'nın *-Allah O'na salat ve selam kılsın-* mucizeleri hakkı için şu yazılı olan şekil üzere ahitleşilen maddelerden küçük veya büyük herhangi bir hususta aykırı davranılmayıp had tecavüz olunmayacak; Devletim baki ve ben Saltanatta bulunduğum müddetçe bu barış, esenlik ve antlaşma yürürlükte ve geçerli olacak; bütün o memleketlerin ahali sayemde mutlu ve huzurlu olacaklardır.

Böyle bilsinler; şerefli alametime itimat kılsınlar.

Hicrî, Bin yetmiş sekiz senesi Safer ayının ortalarında yazılmıştır.

Edirne'de

Król Polski, jego ludzie i kapitanowie, jak i wszyscy inni nie złamią warunków aktu i przysięgi, nie uczynią nic niegodnego pokoju i spokoju, będą stosować się do praw pokoju i przyjaźni; jeśli okażą starania, by przegonić rozbójników kozackich, przyczynę oszustw i zła, to też i ja, na podobieństwo aktu wydanego przez wspomnianego wcześniej mego świętej pamięci brata, przysięgam na Allacha, który stworzył niebo i ziemię z niczego i na jego wielkich proroków, słońce obydwu światów Muhammeda Mustafę, niech Allah obdarzy go pokojem, że i z naszej strony nie zostanie naruszony żaden, mniejszy czy większy, artykuł tego aktu i nie będzie działać się sprzecznie z nim. Państwo moje jest wieczne, i przez czas, gdy będę sułtanem, pokój i akt przymierny będą panować, tak by narody krajów były dzięki mnie szczęśliwe i spokojne.

Niech tak będzie wiadomym i przestrzegany.

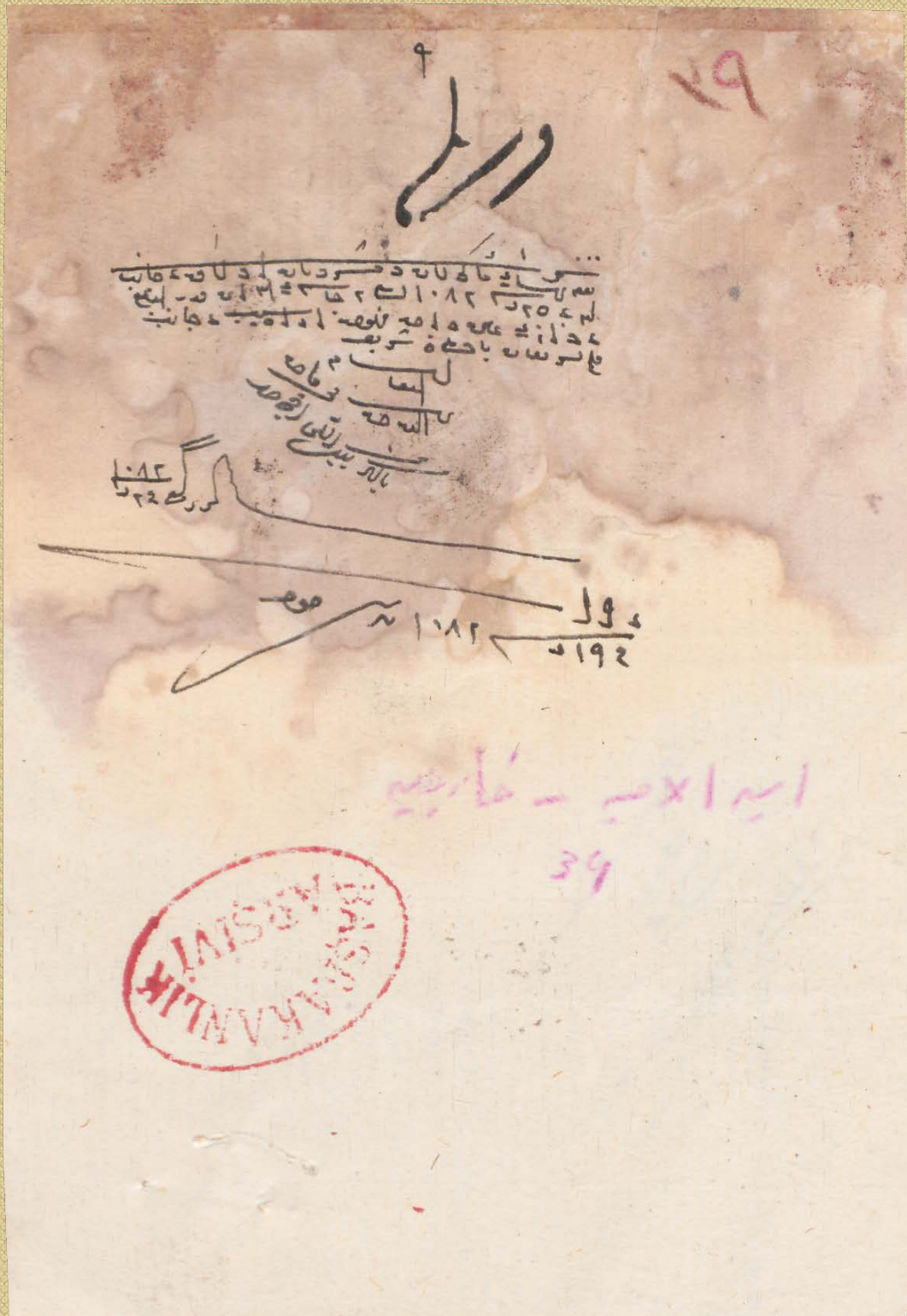
Spisano w połowie miesiąca Safer roku Hidżry tysiąc siedemdziesiątym ósmym.

W Edirne

LEHİSTAN'DAN GELEN ULAĞIN
MASRAFLARININ OSMANLI HAZİNESİNCE
KARŞILANMASINA DAİR

DOTYCZY POKRYWANIA KOSZTÓW
POŚLANNIKA Z POLSKI ZE SKARBU
IMPERIUM OSMAŃSKIEGO

~ 30.08.1671 ~

Verilsin.

Leh tarafından gelen ulağın, 25 Rebiülahir - 2 Cemaziyelevvel 1082 tarihleri arasındaki yiyecek ve içecek giderleri için, aşağıda miktarı yazılı meblağın Osmanlı Devlet Hazinesi'nden verilmesi Teşrifat Kalemi tarafından gelen ferman gereğince emrolundu.

Gün: 7	Birim Fiyat: 150 akçe	Toplam: 1.050 akçe
Yalnız 1.050 akçedir.		

24 Rebiülahir 1082'de
yazılmıştır.

Do zapłaty.

Nakazano, by zgodnie z poleceniem Protokołu, koszty wyżywienia i napojów posłańca z Polski za okres od 25 Rebiulahir do 2 Dzemaziyelevvel 1082 roku, w ilości i kwocie jak podano poniżej, zostały pokryte ze Skarbu Państwa.

Dni: 7	Cena jednostkowa: 150 akçe	Razem: 1.050 akçe
łącznie: 1.050 akce		

Sporządzono dnia 24 Rebiulahir roku
Hidżry 1082.

OSMANLI DEVLETİ İLE LEHİSTAN ARASINDA
YAPILAN 18 EKİM 1672 TARİHLİ BUCAŞ
ANTLAŞMASI

TRAKTAT POKOJOWY W BUCZACZU POMIĘDZY
IMPERIUM OSMANSKIM A POLSKĄ Z 18
PAŹDZIERNIKA 1672 ROKU

~23.10.1672~

O [Allah]

On [Allah]

ŞAH MEHMED

BİN

İBRAHİM HAN

El-muzaffer dâimâ

Bu şerefli, şam yüce ve derecesi yüksek sultanlık nişanı ve hakanlık tuğrasının Allah'ın yardımıyla yerine getirilecek hükmü şudur ki:

Şanı büyük ve sultanlığı yüce olan, varlığı sonsuz ve zevalsiz yüce Yaratıcı ve Kudret Sahibi'nin yardım ve inayeti ve Peygamberlerin Önderi Hazret-i Muhammed Mustafa'nın -yüce Allah'ına salat ve selam kılsın- mucizelerinin bereketleriyle ben ki; Haremeyn-i Şerifeyn'in hizmetkârı, küfür ve sapıklık binalarının yıkıcısı, sultanların sultanı ve hakanların dayanak ve delili, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi, Rum, Arap ve Acem memleketlerinde fermanı yürüten, Irak, Tacik, Türk ve Deylem ülkelerinde hükmü geçen, taç veren, cihangir, ordu kumandanı ve fatih hükümdar, Mekke, Medine ve Kudüs-i Şerif'in, İstanbul'un, Akdeniz ve Karadeniz'in, Rumeli ve Anadolu'nun, Rum, Karaman, Erzurum ve Diyarbakir'in, Kürdistan, Lûristan, Gürcistan ve Erzincan'ın, Zülkadriye, Mısır, Şam, Sayda, Beyrut, Trablusşam ve bütün Arabistan ve Bağdad ve Basra'nın, Mağrib-zemin, Cezâyir-i Garb ve Girit adasının, Tatar ve Deşt-i Kıpçak'ın, Eflak, Boğdan ve Erdel vilayetinin ve ona bağlı yerlerin ve bunlardan başka gücümle feth olunmuş daha nice vilayet ve memleketlerin Padişahı ve Sultanı, Sultan Ahmed Han oğlu Sultan İbrahim Han oğlu fatih¹ Sultan Mehmed Han'ım.

SZACH MEHMEDA

SYN

IBRAHIMA CHANA

Zawsze zwycięski

Postanowienia tego aktu opatrzonego wielką pieczęcią i oznaką Najwyższego i Najjaśniejszego Sultanatu, jakie należy wypełnić z pomocą Allacha, są takie:

Z pomocą Najwyższego Stwórcy i Pana Mocy, który nie ma końca i nie przemija, największego i najprześwietniejszego z sultanów, jego dobroci, która nie ma początku i nie ma końca, jego wsparcia, miłości i opieki, naszego proroka Muhammeda Mustafy, niech pokój będzie z nim, sługa dwóch Świętych Miast, burzyciel nieprawości i odszczepieństwa, sultan sultanów, opoka chanatów, cień Allacha na ziemi, którego rozkaz jest słuchany w świecie rumskim, arabskim i adzemskim, sprawujący władzę nad Irakiem, Turkami, Tadżykami i krajami wokół Morza Kaspijskiego (Deylem), dowódca armii i zwycięski władca, pan świata, koronujący głowy, pan Mekki, Medyny, Jerozolimy, Stambułu, Morza Śródziemnego i Morza Czarnego, Rumeli i Anatolii, Rumu, Karamanu, Erzurumu i Diyarbakiru, Kurdystanu, Lurestanu, Gruzji i Erzincanu, Zülkadriye, Egiptu, Damaszk, Saidy, Bejrutu, Trypolisu Wschodniego i całego świata arabskiego, Bagdadu i Basry, Maghrebu, Algierii Zachodniej, Wyspy Krety, krajów tatarskich i Dzikiego Pola, Moldawii, Wołoszczyzny i Transylwanii i miejsc z nimi związanych, a oprócz tego wielu ziem zdobytych siłą, ja zwycięski Sultán Mehmed, syn Sultana Ibrahima, syna Sultana Ahmeda.

¹ Metinde "Ebül-feth" kelimesi ile ifade edilmiştir.

Allah'ın muvaffak kılmasıyla Osmanlı Devlet ve Saltanatı'nın işlerinin yoluna konulması benim Padişahlığıma mahsus olduğundan, bana da; sultanlığımın gidiş dizginini ahalî ve yerleşim yerlerinin durumunun tanzim ve ıslahı yönüne çevirmek ve Padişahlığımın bütün çabasını halkın müreffeh olmasına sarf etmek gerekli ve mühim olmuştur. Bundan dolayı; Leh memleketinin Krali ve Hükümdarı olan haşmetli, vakarlı Mihail² yüce Eşiğimize seçkin ve güvenilir vekiller gönderip bazı sebeplerden dolayı arada meydana gelen savaşın kaldırılıp eskiden beri var olan barış ve esenliğin yeniden kurulmasını rica eylediği için, Padişahlığıma yarasır bol merhamet ve cömertliğimden dolayı rica ve dileği huzurumuzda kabul buyurulmuş, ahalinin güvenlik ve emniyeti için önceki antlaşmaya dört madde ilavesiyle yeni baştan söz bağlanmıştır. Ulu Peygamberimiz, iki cihanın ögüncü, Muhammed Mustafa'nın *-Allah O'na salat ve selam kılsın-* hicreti tarihine göre Bin seksen üç senesi Cemaziyelahir ayının Yirmi beşinci gününde, aşağıda zikrolunacak dört madde ile mevcut olan geçerli şart ve kayıtlara yüce Allah'ın izniyle uyulmak üzere yeni baştan işbu ahidnâme-i hümayûnu verdim ve **buyurdum ki**, ayrıntıları şu şekildedir:

Birinci Madde: Hâlen çıkıp Ordu-yı Hümayûnuma katılan Lipka Tatarlarının ailelerine ve mallarına zarar ve ziyan verilmeyecek; bunlardan İslam ülkesine gelmek isteyenlere mâni olunmayacak; aileleri ve mallarıyla birlikte çıkabilecekler; kimse kendilerine mâni olmayacaktır.

İkinci Madde: Padişahlığıma her sene yirmi ikişer bin altın vergi³ verilecektir. Bu hususta işbu Bin seksen üç senesinin Rûz-ı Kasım⁴ sene başı, Bin seksen dört senesinin Rûz-ı Kasım sene sonu itibar edilmiştir. Bu zaman zarfında getirilip Padişahlığımın Hazine-i Âmir'e'sine tamamen teslim edilecektir. Buna karşılık İslam askeri, Tatarlar ve Kazaklar gelip Leh memleketini vurup yağmalamayacak; yağmalarlarsa durum Kamanice hâkimine bildirilecek; buna rağmen önüne geçilmez ise Osmanlı Devlet merkezine bildirilecek; yine engellenmez ise o senenin vergisi verilmeyecektir.

Üçüncü Madde: Podolya memleketi, eskiden beri geçerli olan sınırlarıyla tamamen yüce Halifeligiime ait olacak; Leh askeri buradaki kalelerden aileleri, eşyaları ve kendi silahlarıyla çıkıp gidecek, ancak kalelerin top ve cebehanesinden bir şey götürmeyeceklerdir. Buna karşılık Podolya dışında, alınan Rus palankaları, içinde mevcut olan adamları ve toplarıyla kendilerine geri verilecektir. Podolya memleketinin sınır ve hududunda anlaşmazlık ortaya çıkarsa her iki tarafın yetkilileri marifetiyle adamlar tayin olunacak ve sınırın her iki taraf ahalilerinden yaşlı ve ihtiyar vilayet erleriyle anlaşmazlık çıkan yerin üzerine varılacak, çoğunluk sınırın hangi tarafına

Za przyzwoleniem Allacha kierowanie wszystkimi sprawami Imperium Osmańskiego i Sułtanatu powierzone zostało mnie jako Padyszachowi; stąd też jest rzeczą konieczną i ważną, by Padyszach skierował swe wysiłki na rzecz naprawy sytuacji narodu i miejsc, w których on zamieszkuje, jak i sprawnego działania sułtanatu, i by wysiłków tych nie skąpił. Dlatego też, Król i Władca Polski, prześwieatny Michał¹ wysłał do naszych progów swych wybranych i zaufanych przedstawicieli, by poprosili o zaprzestanie wojen, jakie toczą się między nami z różnych powodów, i ustanowienie na nowo pokoju i szczęścia, jak to bywało wcześniej; my Padyszach, kierując się łaskawością i hojnością, jak przystoi Padyszachowi, przyjęliśmy tę prośbę i związaliśmy się słowem, dodając do poprzedniej umowy cztery nowe artykuły. W piątym dniu miesiąca Dzemaziyelahir roku Hidżry według kalendarza naszego Wszechmocnego Proroka, piewcy obydwu światów Muhammeda Mustafy, niechaj Allah nagrodzi go pokojem, tysiąc osiemdziesiątego trzeciego zawarto umowę na warunkach podanych poniżej w szczegółowy sposób, które za zgodą Allacha mają być przestrzegane.

Artykuł pierwszy: Tatarom litewskim, którzy przyłączyli się do naszej armii, ich rodzinom i dobytkom nie będzie czynić się jakichkolwiek szkód i przysparzać strat; nie będzie przeszkadzać się tym spośród nich, którzy będą chcieli udać się do kraju Islamu; będą mogli wyjechać z rodzinami i dobytkiem i nikt nie stanie im na drodze.

Artykuł drugi: Padyszachowi będzie się co roku płacić po dwadzieścia dwa tysiące talarów podatku². Początkiem będzie dzień Ruz-i Kasimi³ roku Hidżry tysiąc osiemdziesiątego trzeciego, a końcem dzień Ruz-i Kasimi roku Hidżry tysiąc osiemdziesiątego czwartego. W tym czasie zostanie on przywieziony i całkowicie wpłacony do skarbca Padyszacha. W zamian żołnierze Islamu, Tatarzy i Kozacy nie będą napadać i pustoszyć ziem polskich; jeśli tak uczynią, zostanie o tym powiadomiony sędzia w Kamieńcu; jeśli nie uda mu się temu zapobiec, podatek za ten rok nie będzie płacony.

Artykuł trzeci: Polska, w swych starych granicach, stanie się całkowicie przynależna do mego Kalifatu; żołnierze polscy, wraz z rodzinami, dobytkiem i bronią, opuszczą tamtejsze twierdze, nie zabierając jednakże armat i nic ze zbrojowni. W zamian za to zostaną im zwrócone warownie rosyjskie, z wyjątkiem Podola, wraz z pozostającymi tam ludźmi i armatami. Jeśli na Podolu dojdzie do nieporozumienia na tle granic, przedstawiciele obydwu stron wyznaczą ludzi, którzy udadzą się w te miejsca, wraz ze starszyzną spośród narodów po obydwu stronach granicy; granice będą ustalone zgodnie z tym, co zaświadczy większość spośród nich. Podole nie będzie przedmiotem zapisów; jeśli jakikolwiek spośród szlachciców polskich, którzy posiadają tu od dawien

² Kral Michał Korybut Wiśniowiecki.

³ Metinde "pişkeş" kelimesi kullanılmıştır.

⁴ 8 Kasım.

¹ Michał Korybut Wiśniowiecki

² Haracz

³ 8 listopada.

dahil olduğuna tanıklık eder ise ona göre işlem yapılacaktır. Podolya memleketi tahrir olunacak; eskiden beri burada palanka sahibi olan Leh beyzadelerinden her kim burada kalmak isterse daha önce ellerinde olan palankalarının ve köylerinin haraç, öşür vs. vergileri hesap olunup maktu olarak o beyzadeler vasıtasıyla toplanacak, kendilerine de geçimlik bir şey tayin olunacak; kendileri ve çocukları bunlardan muaf olacak; bu hizmette yolsuzlukları görülmediği müddetçe hizmetten alınmayacak, hukuka aykırı olarak incitilmeyeceklerdir. Devşirme ferman olunur ise bunlardan ve ahalilerinden devşirme alınmayacaktır. Kalelerde cami ve mescit olanların dışında ellerinde bırakılan kiliselerine müdahale olunmayacak, âyinlerini diğer serhatlerdeki gibi icra eylediklerinde incitilmeyeceklerdir. Kamanıçe'den ve Podolya palankalarından Leh memleketine gitmek isteyen beyzadeler iki ay içerisinde aile ve çocuklarıyla güvenli bir şekilde gidebilecek, kimse mâni olmayacaktır. Ancak bu bahane ile ahaliden kimse gitmeyecektir.

Dördüncü Madde: Ukrayna memleketi eskiden beri bilinen hududuyla Kazaklara verilecektir. Ukrayna memleketinin hudut ve sınırında anlaşmazlık ortaya çıkarsa tıpkı Podolya memleketinde olduğu gibi çözülecektir. Biała Cerkiew isimli Kale ile Ukrayna'da olan diğer kalelerden Leh askeri çıkarılıp silah, eşya ve aileleriyle iki ay içerisinde gidecekler; giderken kaledeki toplar ve cebehanesi kalacak; ancak Biała Cerkiew-Kalesi'nden büyük, küçük ve orta boylardan on beş top götürcekler; yeni yaptıkları binaları yıkmayacaklardır. Hanenko isimli Kazak'ın yanında olan Kazaklar Ukrayna'da olan evlerine gelmek istediklerinde kimse mâni olmayacak; kendi hâllerinde oldukları sürece incitilmeyecekler; ancak Hanenko gelmeyecektir.

Bu ahitnameden önce geçerli olan ahitnamenin maddelerinden yukarıda yazılı olan şart ve kayıtlara aykırı olan maddeler iptal olunacak, uygun olanlar eskiden olduğu gibi yürürlükte kalacaktır.

Leh Kralı ile beyleri ve idarecileri tarafından ve onlara bağlı olanlardan ve diğer bozgunculardan benim memleketimin serhaddinde olan kalelerime, varoşlarıma ve memleketime bağlı olan diğer kasaba, köy ve araziye hiçbir şekilde saldırılmadığı takdirde, Leh Kralı'nın ülkesine, kalelerine, varoşlarına vs. kasaba ve köylerine de benim tarafımdan ve yüce vezir, beylerbeyi ve beylerimden ve askerlerimden ve Boğdanlılardan ve Dobruca, Akkirman, Bender ve Özi'de olan Tatarlardan ve başkalarından zarar olmayacak; Nester⁵, Turlu vs. Tatar geçitleri o tarafların hâkimlerince muhafaza ettirilecek; eğer muhafaza etmekte ihmalkârlık yaparlarsa azlolunup cezalandırılacaklardır.

⁵ Dinyester.

swe warownie, zechce tu pozostać, od posiadanych przez nich wcześniej warowni i osad zostaną naliczone podatki jak haracz, dziesięcina i inne i zebrane przez tych szlachciców; im samym będzie przyznane część na przeżycie; zwolnieni od nich będą oni sami i ich dzieci; jak długo nie dopuszczą się sprzeniewierzeniu tej służbie, pozostaną w niej i nie będą narażeni na działania wbrew prawu. Jeśli zostanie wydany rozkaz branki, w brankę nie będą zabierani oni sami i ich ludność. Nie będzie podejmować się żadnych działań wobec kościołów pozostawionych w ich rękach w twierdzach, poza tymi, w których są meczety i domy modlitewne; nabożeństwa nie będą narażone, podobnie jak w innych miejscach przygranicznych, na szykany. Szlachcice, którzy będą chcieli udać się z twierdz w Kamieńcu i na Podolu do Polski, będą mogli uczynić to bezpiecznie, wraz z rodzinami i dziećmi, w ciągu dwóch miesięcy, i nikt im w tym nie będzie przeszkodą. Lecz pod tym pretekstem nie będą zabierać z sobą nikogo z ludności.

Artykuł czwarty: Ukraina, w swych starych granicach, zostanie przekazana Kozakom. Jeśli na Ukrainie pojawią się nieporozumienia co do granic, to będą rozwiązywane w taki sam sposób jak w Polsce. Twierdzę znaną jako Biała Cerkiew oraz inne twierdze na Ukrainie opuszczą żołnierze polscy, wraz z bronią, dobytkiem i rodzinami, w ciągu dwóch miesięcy, lecz pozostawią wszystkie armaty i zbrojownie. Jedynie z Białej Cerkwi będzie zabranych piętnaście armat spośród małych, średnich i dużych; nie będą burzyć oni nowowypbudowanych budynków. Kozacy pozostający z Kozakiem imieniem Hanenko, jeśli będą chcieli udać się do swych domów na Ukrainie, nikt nie będzie im w tym przeszkadzać, nie będzie ich szykanować, jak długo nic nie będą robić, lecz Hanenko nie będzie mógł wyjechać.

Artykuły z umowy obowiązującej przed tą umową, które są sprzeczne z postanowieniami podanymi powyżej, zostają anulowane, a pozostałe będą obowiązywać tak jak to miało miejsce wcześniej.

Król Polski, jego panowie i kapitanowie oraz rozbójnicy kozaccy i ludzi z nimi związani i inni wichrzyciele nie będą napadać na moje twierdze wzdłuż granic, miasta i inne osiedla w granicach mego kraju; Moskwa i Polska nie pozwolą, by Kozacy pomagali sobie nawzajem, lecz będą sprawować nad nimi ścisłą kontrolę, a tych, co się nie przystosują, będą karać; tak samo ja, moi ludzie, wezyrowie, bejlerbejowie i żołnierze, jak i nikt z Mołdawii, nie będą pustoszyć kraju Króla Polskiego, jego twierdz, miast, wsi i osiedli, jak też nie będą napadać na nikogo z Dobrudży, Akermanu, Bender i na Tatarów znad Dunaju, ani też na innych; przejścia przez Dniestr, Dniepr i inne będą strzeżone przez sędziów z tamtych stron, a jeśli ci zaniedbają swego obowiązku ochrony, zostaną odwołani ze stanowisk i ukarani.

Şu sırada barış antlaşması yenilenirken, Kırım Hanları tarafına vermeyi taahhüt ettikleri vergileri her yıl vaktinde gönderilip Kırım Hanı'nın adamlarına ulaştırılıp teslim olunduktan sonra Kırım Hanı dahi eskiden beri var olan kanun gereğince üzerine düşen dostluk ve muhabbetin icaplarını yerine getirecek ve bundan sonra Han tarafından ve Kalgay Sultandan ve diğer mirzalardan Leh memleketine hiçbir şekilde zarar ve ziyan eriştirilmeyecektir. Şayet Leh Kralı düşman istilasına uğrarsa Kırım Hanı da Tatar askeri ile Leh Kralı'na imdat ve yardım edecektir. Şayet benim tarafımdan herhangi bir tarafa sefer açılıp Tatar askerlerinin de Kırım Hanı veya Kalgay Sultan veya mirzaları ile bu sefere katılmaları gerekirse Leh memleketinin içine uğramayacak; daha önce hangi mahalden geçegelmişler ise yine o yerden geçeceklerdir.

Bu ahidnâme-i hümayûnumdan sonra Tatar veya Boğdanlı veya daha başka kimseler Leh Kralı'nın memleketine varıp yağma yapıp esir alırlarsa, bu durum Kral tarafından bildirildiğinde, bu gibiler -ahitname tarihinden sonra esir edilmiş oldukları takdirde- benim memleketimde satılmayacaktır. Bundan sonra Leh memleketinde de Osmanlı esir satılmayacaktır.

Gayrimüslim veya daha başka krallardan biri üzerine benim tarafımdan sefer açılıp bizzat ben veya tayin edilen kumandan tarafından, askerlerimle ve Erdel, Boğdan ve Eflak voyvodalarıyla o düşmana karşı harekete geçildiğinde, düşmanım tarafından Leh Kralı'na adam gönderilip yardım ve destek talebinde bulunulursa, Leh Kralı yüce Eşiğime olan sadakati ve dostluğu gereğince düşmanıma askeri ve mali olarak yardım etmeyecek; düşmanımın Leh memleketinden paralı asker toplamasına müsaade etmeyip engelleyecek; kendi istekleri ile düşmanıma yardıma gitmek isteyen beylerini, kumandanlarını veya daha başka kimseleri salıvermeyecek, gizli veya açıktan izin vermeyecektir.

Erdel ülkesi yüce atalarımın bana miras yoluyla geçmiş memleketim olduğundan, Leh Kralı Erdel hâkimleriyle ve Osmanlı tarafına bağlı Macar kralları ile de tam bir dostluk içerisinde olacak; şayet Erdel taraflarından bir düşman ortaya çıkarsa o düşmana Leh tarafından gizli veya açıktan yardımda bulunulmayacaktır. Leh Kralı Erdel, Boğdan ve Eflak voyvodaları taraflarından veya beylerinden ve diğer kimselerden suç işleyip Leh memleketine kaçanları kabul etmeyecek, aradaki dostluğun gereği olarak yakalayıp tarafımıza gönderecek; bu şekilde dostuma dost, düşmanıma düşman olacaktır.

Aradaki dostluğun artması için, Turlu Nehri üzerinden Akkırman İskelesi'ne ticarî mal getirip alışveriş yapmalarına izin verilmesi istenen Leh'e bağlı ve Leh halkından kimselere, benim ülkeme zarar ve ziyan vermek maksadıyla değil de kendi hâlinde ticaret yapmak amacıyla gelmişlerse, kimse mâni olmayacaktır.

Po tym odnowieniu umowy pokojowej, Król Polski będzie co roku na czas przysyłać Chanowi Krymu Girejowi tradycyjnie płacone przezeń podatki, dostarczając je ludziom Chana w miejsca, w które zazwyczaj to czynili, za co Chan Krymu będzie przestrzegać nałożonych nań warunków przyjaźni i od tej pory ani Chan ani nikt z Sultanatu Kalgaj i ich poddani nie będą czynić jakichkolwiek szkód państwu polskiemu. Jeśli Król Polski dozna napaści ze strony wroga i wyśle człowieka z prośbą o pomoc, Królowi zostanie udzielona pomoc tak przeze mnie jak i przez żołnierzy tatarskich, na mocy wydanego przeze mnie rozkazu. Jeśli podczas wyprawy przeze mnie w jakąkolwiek stronę okaże się konieczne, by wzięli w niej udział żołnierze tatarscy oraz Chan Krymu lub Sułtan Kalgaju lub jego poddani, to nie będą oni przechodzić przez Polskę, lecz przez miejsca, przez które tradycyjnie przechodzili wcześniej.

Jeśli w czasie po zawarciu tego aktu ktokolwiek z Tatarów z Mołdawii bądź skądkolwiek uda się do kraju Króla Polskiego, splądruje go i weźmie jeńca, to gdy Król powiadomi o tym zdarzeniu, osoby takie, jeśli zostały pochwycone po dacie aktu, nie będą mogły być sprzedawane w moim kraju. Od tej pory w kraju polskim nie będą sprzedawani jeńcy osmańscy.

Jeśli my wypowiemy wojnę przeciwko jednemu z królów niemuzułmańskich lub innym i rozpoczniemy działania naszymi żołnierzami, ja osobiście lub mianowany przeze mnie dowódca, przeciwko temu wrogowi wspólnie z wojewodami Wołoszczyzny, Mołdawii i Transylwanii, to gdy wróg mój wyśle do Króla Polskiego swego człowieka z prośbą o wsparcie i pomoc, to Król Polski, z uwagi na przyjaźń i wierność z nami, nie udzieli takiej pomocy ani finansowo ani w formie żołnierzy; nie zostanie też wydana zgoda, a wręcz będzie się przeszkadzać wrogowi zaciągania żołnierzy z Polski za pieniądze; nie będzie też zgody, jawnej czy ukrytej, by wrogowi pomagali panowie i dowódcy, którzy zechcą to czynić z własnej woli.

Ponieważ Transylwania jest moim krajem, który przeszedł na mnie jako spadek po moich przodkach, Król Polski będzie pozostawać w pełnej przyjaźni z władcami Transylwanii i królami Węgier związanymi z Państwem Osmańskim; jeśli na Transylwanię napadnie wróg, Polska nie będzie mu udzielać jawnej bądź ukrytej pomocy. Król Polski nie będzie przyjmować osób, które popełniły przestępstwo na Mołdawii, Wołoszczyźnie, czy to będą wojewodowie, panowie czy inni, i zgodnie z nakazem przyjaźni pochwyci on takie osoby i odeśle je w nasze strony; tak więc będzie on wrogiem naszych wrogów i przyjacielem naszych przyjaciół.

Gwoli rozkwitu przyjaźni między nami, nikt nie będzie przeszkadzać nikomu z Polski lub z narodów polskich, kto będzie chciał otrzymać zgodę na prowadzenie handlu i przywożenie towaru do komory w Akermanie, o ile będzie przybywać do mego kraju nie celem czynienia szkód i strat, lecz jedynie dla prowadzenia normalnego handlu, i nikt nie będzie im przeszkadzać.

Leh Krali bizimle olan dostluğunda devamlı olduğu sürece, Boğdan voyvodaları da kendisiyle önceki Leh kralları ile nasıl dostluk içerisinde olagelmışler ise aynı şekilde dostluk üzere olacaklardır.

Leh tarafından adamlar gelip, daha önce karışıklık⁶ döneminde esir edilen ve İslama girmemiş olan Lehlileri benim ülkemde buldukları yerde, sahiplerine kaça satın aldıklarına dair yemin verip satın alabilecek; bunlar için bu bedelden daha fazla para talep edilmeyecek; bedeli ödendikten sonra bunların alınıp kendi memleketlerine götürülmesine kimse mâni olmayacaktır. Ancak bu esirlerden eski dininde kalmayıp İslama girmiş olanlara karışılmayacak, kendi hâllerine bırakılacaklardır. Her iki taraftan da, bu ahitnameden sonra esir edilmiş olanlar bedelsiz olarak salıverilecektir.

Her iki tarafın elçileri ve adamları vire kâğıdına ihtiyaç duymadan gidip gelebilecek; kendilerine ve mallarına zarar ve ziyan erişmeyecektir.

Her iki tarafın bezirgânları denizden, karadan ve kullanılagelen istedikleri iskelelerden gelip gidip alışveriş yapabilecek; bulundukları yerlerde yürürlükte olan vergilerini ödeyecek; hiç kimse mallarına ve canlarına zarar vermeyecektir.

Eğer Leh Kralı'nın memleketinden gelen bezirgânlardan benim ülkemde ölen olursa, rızıkları Devlet tarafından alınmayacak; ülkesine götürülüp vârislerine teslim edilmek üzere kervanbaşlarına teslim olunacaktır. Aynı şekilde bizim bezirgânlarımızdan Leh memleketinde ölenlerin sahip oldukları mal ve rızıklarına da Leh tarafınca müdahale edilmeyecek, bu taraftaki vârislerine gönderilecektir.

Her iki taraf mensuplarından bezirgân veya başka bir kimse, bir kimseden borç, borç verme, alışveriş vs. hususlarda davacı olup hak talebinde bulunursa, ister bu tarafta ister Leh tarafında, bulundukları yerin hâkimi huzuruna çıkarılıp davaları hak üzere görüldükten sonra sabit olan hak ve borçları her ne ise alıverilecek; inat ve muhalefet ettirilmeyecektir. Ancak borcu veya başkasına kefaleti beyan edilmeden bir kimseyi başkasının borç ve hakkından dolayı dava edip haksız yere incitmek isteyenler her iki taraftan da menolunacak; hiç kimse bir zarara kefil olduğu sabit olmadan sebepsiz olarak incitilmeyecektir. Bu gibilerin ellerinde olan geçerli belge ve resmî kayda bakılmaksızın sırf yalancı şahitlere dayanarak ortaya koydukları asılsız iddialara göre işlem yapılmayacak; her iki tarafın hâkimleri tam bir titizlik gösterecek ve davanın aslı ve hakikati olduğunu bilmeden sebepsiz olan davalarını görmeyeceklerdir. Aynı şekilde hırsız ve haramiler bir kimsenin malına ve canına zarar ve ziyan verdiklerinde hâkimler o gibileri buldurup iyice haklarından gelecek; hırsızlıkta aldıkları şeyler, sabit olduktan sonra, sahiplerine teslim olunacaktır.

Jak długo Król Polski będzie pozostawać z nami w przyjaźni, wojewodowie mołdawscy będą pozostawać w przyjaźni z Królem Polski w taki sam sposób, jak mieli to w zwyczaju poprzedni królowie z Polski.

Ludzie z Polski będą mogli przybywać do mego kraju i szukać Polaków uprowadzonych jako jeńcy w poprzednim okresie zawieruch; tych którzy nie przeszli na Islam będą mogli wykupić od ich właścicieli po przysięgnięciu za ile ich nabyli; ci natomiast nie będą mogli żądać za nich więcej; po zapłaceniu wykupu będą mogli zabrać ich do swego kraju, czemu nikt nie będzie się przeciwstawiać. Jednakże ci spośród jeńców, którzy odeszli od swej poprzedniej wiary i przyjęli Islam, zostaną pozostawieni swemu losowi i nikt nie będzie się do nich wtrącać. Każda ze stron aktu uwolni tych, którzy popadli w niewolę po zawarciu aktu, bez żądania zapłaty.

Posłowie każdej ze stron będą mogli poruszać się swobodnie i im samym oraz ich majątkom nie będzie czyniona szkoda.

Kupcy obydwu stron będą mogli przybywać na ziemię drugiej strony lądem, morzem i drogami, jakimi zazwyczaj przybywali, prowadzić handel, uiszczając podatki należne w miejscach, w których się znajdują, a nikt nie dopuści się uczynienia uszczerbku na ich towarach i zamachu na ich życie.

Jeśli by w moim kraju dokonał żywota jakkolwiek z kupców przybyłych z kraju Króla Polskiego, towary jego nie zostaną zajęte przez państwo, lecz będą przekazane przewodnikowi karawany i przechowywane celem wydania jego spadkobiercy. Jeśli by w Polce zmarł jakkolwiek z naszych kupców, strona polska nie będzie mieszać się do jego rzeczy i dobytku, lecz odeśle jego spadkobiercom po naszej stronie.

Jeśli by jakkolwiek członek społeczności jednej ze stron, kupiec lub ktokolwiek inny wystąpi jako powód z żądaniem odnośnie do długu, należności, handlu itp., zostanie postawiony przed sędzią kraju, w którym się znajduje, czy to w Polsce czy u nas, i po stwierdzeniu jego praw, jakie by nie były, należności lub inne, zostaną mu one przywrócone; w kwestii tej nie będzie sprzeciwów. Jednakże jeśli ktoś będzie chciał oskarżyć kogoś, kto nie ma długu i grzechu na sumieniu, bezzasadnie, ktoś taki zostanie odrzucony przez obydwie strony; nikt nie będzie narażony na szkany bez udowodnienia, że przyczynił się do strat. W takich przypadkach, gdy ktoś nie posiada urzędowego dokumentu i rejestru, nie będzie prowadzić się postępowania jedynie na podstawie fałszywych świadków i bezzasadnych zarzutów; sędziowie obydwu stron okazywać będą staranność i nie będą prowadzić spraw, gdy nie będą znali prawdy i przedmiotu sprawy. Podobnie też, gdy złodzieje i rozbójnicy poczynią straty w dobrach i dopuszczą się zamachu na życie innej osoby, sędziowie odnajdą ich i przykładnie ich ukażą; rzeczy zdobyte kradzieżą, po ustaleniu, zostaną zwrócone ich właścicielom.

⁶ Metinde "barışkhk" şeklinde yazılıdır.

Dostluk için gelen elçileri ve diğer adamları engellenmeyecek; güvenlik içerisinde gelip gidecekler; sınırbaşlarına geldiklerinde yanlarına adamlar koşulacaktır. Bu hususta Leh tarafı da aynı şekilde hareket edecektir. Silistre ve Akkirman sınırlarının görevlileri, iskele eminleri ve geçiş vergisi toplayıcıları benim adamlarımdan ve iki tarafın tacirlerinden⁷ başkasının Turlu Suyu'ndan Leh ülkesine geçmelerine izin vermeyecekler; Leh veya Osmanlı tarafından gelenlerin yanlarında esir bulunursa ellerinden alıp geri göndereceklerdir.

Çobanlar Leh ülkesine geçtiklerinde memleket hâkimlerine kendilerini ve koyunlarını bildirecek, gizlice geçmeyecek ve otlak hakkı verecekler; kendilerini bildirdikten sonra koyunları zayi olur ise memleket hâkimleri bulup vereceklerdir. Gelip giden kimselerin beygirlerini ulak tutmayacak; sefer hâlindeki yeniçeri vs. kimseler atlarını almayacaklardır.

Her iki tarafa mensup tacirlerden, eskiden beri veregeldikleri vergi ve gümrükleri ödedikten sonra, daha fazlası istenmeyecek; angarya yüklenmeyecek; şimdiye kadar ne şekilde ve ne kadar vergi veregelmişlerse yine o kadar verecekler; olagelene aykırı iş yapılmayacaktır.

Leh Kralı'nın eli altındaki Ermeni vs. gayrimüslim bezirgânlar Boğdan'a veya benim diğer memleketlerime gelip ticaret yapmak istediklerinde kırlardan, çöllerden ve gizli yerlerden gelmeyip eskiden beri bezirgânların kullandıkları ana yoldan gelecekler; bunların malına ve canına zarar gelirse yapanlar yakalanıp haklarından gelinecek; dürüstçe gelip giden bezirgânları incitilmeyecek; gümrükleri eskiden beri geçerli olan kanuna göre alındıktan sonra İstanbul'da, Bursa'da ve Edirne'de "refl" veya "kassabiye" adı altında ayrıca para istenmeyecek; riyal, kara kuruş, esedi ve Leh kuruşu cinsinden yanlarında getirdikleri paralardan gümrük talep olunmayacaktır.

Bu hususların tamamı, adı geçen Elçi'nin söylediği ahidnâme-i hümayûnda yazılı ve ağır yeminlerle bağlanmış bulunduğundan, ben dahi Allah'ın kullarının güvenlik, rahat ve refahı için aynen bu şekilde adı geçen Leh Kralı'nın benim kutlu ve yüce Eşiğim ile olan barışıklık, dostluk ve ahbablığını makbul, muteber, doğru ve geçerli tutup, yeni baştan işbu ahidnâme-i hümayûnu verdim ki, bundan sonra benim Devlet ve Saltanatım zamanında da yukarıda ayrıntılı olarak yazılan kayıt ve şartlar, madde ve ahitler gereğince hareket edilsin, barış ve esenliğin gerektirdiği hususlar tertip edilip tamamlansın.

Leh Kralı ve onun idarecileri ve beyleri taraflarından ve diğer kimselerden bu ahit, yemin ve şartları bozacak, barış ve esenliğe aykırı herhangi bir iş yapılmaz, dostluk ve barışıklık hukukuna gereğince uyulursa, yüce tarafımdan dahi ağır yemin ile yemin ederim ki; yeri ve göğü yoktan var eden şanı yüce Allah hakkı için ve ulu Peygamberimiz, iki cihan güneşi Muhammed Mustafa'nın -Allah O'na salat ve selam kıl-sın- mucizeleri hakkı için şu yazılı olan şekil üzere ahitleşilen maddelerden küçük veya büyük herhangi bir hususta aykırı davranılmayıp had tecavüz olunmayacak; Devletim baki ve

Nie będą niepokojeni posłowie i ludzie przybywający w przyjaźni; będą mogli przybywać i wyjeżdżać bezpiecznie; gdy przybędą na granicę, zostaną im przydzieleni ludzie. Strona polska będzie w tej kwestii działać w taki sam sposób. Panowie okręgów Silistria i Akerman, urzędnicy w komorach celnych i podatkobiorcy nie będą zezwalać na przechodzenie do Polski przez Dniestr komukolwiek innemu niż moi ludzie i kupcy obydwu stron. Jeśli podróżni z Polski lub Imperium Osmańskiego będą mieli z sobą jeńców, zostaną oni im odebrani i odesłani z powrotem.

Pasterze, przechodząc do Polski, będą zgłaszać sędziom tego kraju swoje stada i siebie; nie będą przechodzić po kryjomu i przestrzegać praw wypasu; jeśli po zgłoszeniu swych stad, poniosą straty, będą dochodzić swych praw u sędziów. Ogiery podróżnych nie będą zabierane przez posłańców wiadomości, a ich konie w trakcie podróży nie będą zabierane przez janczarów.

Kupcy obydwu stron będą płacić podatki i cła, jak to było tradycją w przeszłości, i nie będzie się żądać od nich więcej, nie będą oni nadmiernie obciążani; jakie podatki i w jakiej wysokości zwykli płacić w przeszłości, tyle też będą płacić teraz; nie będzie się robić nic sprzecznego z tradycją.

Kupcy niemuzułmańscy pod panowaniem Króla Polskiego, na przykład z Armenii, jeśli będą chcieli przybyć do Mołdawii lub różnych miejsc w moim kraju, nie będą przechodzić przez niebezpieczne stopy i pustynie, lecz podróżować drogami, z których korzystali kupcy w przeszłości. W razie strat w towarze lub utraty życia, sprawca tego zostanie pochwyceny i ukarany. Kupcy nie będą narażeni na szyskany, jeśli będą prowadzić handel w sposób uczciwy; cła będą pobierane, jak dawniej, zgodnie z obowiązującym prawem. Po opłaceniu cła, jak czynili to w przeszłości, nie będzie się żądać od nich, czy to w Stambule czy w Bursie i Edirne, dodatkowych opłat pod nazwą „poglówne” lub „wywozowe”. Nie będzie się żądać od nich podatków celnych od pieniędzy, jakie przywieźli ze sobą.

Wszystkie te sprawy są opisane w pakcie pokojowym, o którym mówił poseł, i zostały potwierdzone solidną przysięgą; my i Król Polski będziemy żyć w pokoju u przyjaźni, miłości i braterstwie dla dobra i spokoju obydwu narodów; dlatego też nakazałem przygotować ten nowy akty przymierne i pokojowy, którego spisane warunki i postanowienia mają być dokładnie przestrzegane tak, jak wymagają tego pokój i przyjaźń, i w taki też sposób należy postępować.

Król Polski, jego ludzie i kapitanowie, jak i wszyscy inni nie złamią warunków aktu i przysięgi, nie uczynią nic niegodnego pokoju i spokoju, będą stosować się do praw pokoju i przyjaźni; jeśli okażą starania, by przegonić rozbójników kozackich, przyczynę oszustw i zła, to też i ja, na podobieństwo aktu wydanego przez wspomnianego wcześniej mego świętej pamięci brata, przysięgam na Allacha, który stworzył niebo i ziemię z niczego i na jego wielkich proroków, słońce obydwu światów Muhammeda Mustafę, niech Allah obdarzy go pokojem, że

⁷ Metinde "bâcdâr" şeklinde geçmektedir.

ben Saltanatta bulunduğum müddetçe bu barış, esenlik ve antlaşma yürürlükte ve geçerli olacak; bütün o memleketlerin ahalisi sayemde mutlu ve huzurlu olacaklardır.

Hicrî, Bin seksen üç senesi Receb ayının birinci günü yazılmıştır.

**İzvanıçe⁸ Kalesi Ovası
Yurdunda**

i z naszej strony nie zostanie naruszony żaden, mniejszy czy większy, artykuł tego aktu i nie będzie działać się sprzecznie z nim. Państwo moje jest wieczne, i przez czas, gdy będę sułtanem, pokój i akt przymierny będą panować, tak by narody krajów były dzięki mnie szczęśliwe i spokojne.

Spisano pierwszego dnia miesiąca Redzeb roku Hidżry tysiąc osiemdziesiątego trzeciego.

**W Obozie w Dolinie Twierdzy
Żwaniec**

⁸ Żwaniec.

**BARİŞ ANTLAŞMASININ KABUL EDİLDİĞİNE
DAİR OSMANLI PADİŞAHI¹ ADINA SADRAZAM
TARAFINDAN LEH KRALI'NA² GÖNDERİLEN NAME**

**LIST WIELKIEGO WEZYRA DO KRÓLA
POLSKIEGO [JANA SOBIESKIEGO III] DOTYCZĄCY
ZATWIERDZENIA PRZEZ SUŁTANA [MEHMEDA
IV] TRAKTATU POKOJOWEGO ZAWARTEGO Z
RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ**

~ 06 - 15.11.1678 ~

Yüce Allah'ın yardımını ile hakan ve hükümdarların sığınağı olan yüce Kapımıza barışın sağlamlştırılması için gönderdiğiniz Büyükelçiniz İvan İvincki³ gelip kabulümüze mazhar olmuş ve getirdiği nameniz tercüme olunup manası vezirlerim tarafından özetlenerek bana arz olunmuştur.

Namenizde; bazı sebeplerden dolayı aramızda çıkan savaşın son bulup seferde olan Osmanlı Devleti'nin vekilleri ile barış maddeleri görüşülüp konuşulduktan sonra iki taraf arasında kararlaştırılan maddelerin yemin ile temessük olunduğu belirtilerek yapılan barışın sağlamlştırılması ve ahidnâme-i hümayûnumuz verilmesi rica olunmuş. Devletimizin vekillerinin yaptığı görüşmeler neticesinde üzerinde anlaşılan ve temessükle bağlanan sulh maddeleri bizim tarafımızdan da uygun görülmüştür. Elçiniz sizin adınıza, antlaşmaya bazı maddelerin daha eklenmesini istirham ettiğinden, o isteğiniz de kabul olunup yeniden ahidnâme-i hümayûn verilmiş ve kendisi âdetimiz gereği yeniden huzurumuza kabul edildikten sonra ülkesine dönüş izni verilmiştir.

Bundan sonra sizden, belirtilen antlaşma şartlarına gereği gibi uyulmasını, sadakat ve doğruluk caddesinden çıkılmamasını, dostluğun devamlı kılınıp iki tarafa faydalı olacak tarzda hareket edilmesini, dostluğa aykırı davranışlardan kaçınılmasını bekliyoruz. Sizin tarafınızdan antlaşmaya aykırı bir davranış olmadığı sürece bizim tarafımızdan da dostluk ve komşuluk şartlarına uyulacaktır. Sınırlarda olan vezir ve idarecilerimize bu hususta tarafımızdan tembihte bulunulmuştur. İnşallah günden güne dostluk ve komşuluğa layık ve iki taraf ahalisine faydalı nice iyilikler meydana gelir.

Selam hidayet yoluna girenlerin üzerine olsun. 1089 senesi Ramazan ayı sonlarında.

**Hacıoğlupazarı Sahrası
Yurdunda**

*Sadrazam tarafından
teslim ve tahrir edilmiştir.*

Posel wasz Jan Krzysztof Gniński, którego wysłaliście do naszej Wielkiej Porty, będącej z pomocą Allacha siedzibą władców i panów, gwoli uczynienia pokoju trwałym, przybył i został z łaskawością przyjęty, list wasz został przetłumaczony i treść jego został mi przekazana przez mych wezyrów.

W piśmie waszym wyrażona jest prośba, by dać koniec wojnom pomiędzy nami, do jakich dochodzi z różnych powodów, by ze znajdującymi się w polu przedstawicielami Imperium Osmańskiego omówić i uzgodnić warunki pokojowe, po uzgodnieniu przez strony tych warunków potwierdzić je przysięgą i byśmy my - gwoli utrwalenia zawartego porozumienia pokojowego - wydali akt potwierdzający zawarcie umowy pokojowej. My również uznaliśmy za właściwe warunki pokojowe, jakie zostały uzgodnione i potwierdzone przysięgą w wyniku rozmów z przedstawicielami naszego Imperium. Ponieważ posel wasz wyraził uniżoną prośbę, by do umowy tej dodać jeszcze parę warunków, prośba wasza została przyjęta i sporządzony został nowy akt, po czym zgodnie z naszymi zwyczajami posel został przez nas ponownie przyjęty i udzielono mu zezwolenia na powrót do swego kraju.

Wobec tego oczekujemy od was, że od teraz będziecie przestrzegać warunków tej umowy, nie zboczycie z drogi wierności i prawowitości, będziecie stale trwać przy pokoju i działać w sposób korzystny dla obydwu stron i będziecie unikać działań niegodnych przyjaźni. Jak długo nie uczynicie nic, co będzie sprzeczne z umową, również i my będziemy przestrzegać warunków przyjaźni i dobrego sąsiedztwa. Zostali też o tym powiadomieni i ostrzeżeni nasi wezyrowie i dowódcy stacjonujący na granicach. Jeśli Allah pozwoli, z dnia na dzień będzie dziać się wiele dobrego, z korzyścią dla narodów obydwu stron, godnego przyjaźni i dobrego sąsiedztwa.

Ku korzyści tych, którzy kroczą drogą prawdy. Koniec miesiąca Ramazan roku Hidżry 1089.

**W koszarach
Hacıoğlupazarı**

*Sporządzony i przekazany
przez Wielkiego Wezyra.*

¹ Sultan IV. Mehmed.

² Kral III. Jan Sobieski.

³ Jan Krzysztof Gniński(?).

209
 539
 Ioannes Tertius Dei gratia REX Poloniae Magnus Dux Lithuae Rusciae Prussiae
 Masoviae Samogitiae Volhyniae Kyov Podol Podlachiae Lemn Smol Scythiae Gernikoway.
 N. 12.
 II. 5. 2.
 Ignoscimus Gentibus his quorum interest universis et Singulis. Quia Nos in Gentibus Gnathbus Regni Comitis volentes
 certa decorena, Prepositi nes, puncta, et certitines nemine Serenissimi et Potentissimi Dni Legalis Curia favente Clementia Electi Ro.
 manorum Imperatoris semper Augusti per Conradinum eiusdem Gloriam Illu.
 ad Nos atq. Edmes Regni formati et allati, sufficienter exegere, indeq. pro communi inter Nos ac Im^m Alti^m commido, atq. utinis Christianita:
 tis Emolumentis pendere et animo cupientes, deservimus q. Gentibus q. Deservimus ex Senatu. Pides in Chis Patres LI. Illi Magnificos
 Joannem Malackowski Cracovien Stephanum Jac Vilnen Michalek Radzinski Varmien Stanislaum Wytwicki Lucevien
 Casimirus Opalinski Culmich Stanislaum Wroclawski Cameracensis Episcopus. Andrzej Potocki Castellanus Policem Ro.
 tucki Cracovien. Christophorum Grymiltowski Polonien Casimirus Sapieha Vilnen Exercituum MDL Stanislaum Jablonski
 Ruffia Regni Exercituum Gnathus Michaelowiczki Volhyn Rm. Oginski Alci MDL Campi Ducatus Martine Zamoyi Lublinski Chrapinski
 Vichevski Francisci Bielinski Marienburgi Palatines Constantine Breza Jozefowiczki Martinum Karcki Leopoldi
 Zuzewski Podlachia. Piascewiczki Bresten M. D. Lithuanie. Vladislav Les Culmenem. Castellanos.
 Dan eboem plenam et omnimodam facultatem et potestatem Vlo Alimung. Regni nemine, negotia mutua libertatis inter Nos ac
 Im^m Alti^m cum memoratis Memis Legalis Consideranda tractare, concludere, atq. eo nomine certum tractatum pro commido, mutua defensionis et uni
 versis Christianita ad conficere et asendere, ita ut quicquid per eosdem Legatos, seu Commisarios Vlos in commissis negotiis gestum et conclusum fuerit id
 totum Nobis Regniq. Nobis Omnibus ratum gratumq. futurum sit. In quorum fidem presentes manu Vlo subscriptas Sigille Regni communin
 tusimus Dubantur. Parsagato Infamitius Regni Gnathbus Dni Alenosi Anno Dni MDCLXXXVI Rm Nbi 12. Et Anno.

Joannis Rex

N. 539.
 AGAD
 11

KRAKOV PİSKOPOSU JAN MAŁACHOWSKI, VILNIUS
PİSKOPOSU STEFAN PAC VE DİĞER KOMİSERLERİN,
OSMANLI DEVLETİ'NE KARŞI BİR İTTİFAK
YAPILMASI AMACIYLA ROMA İMPARATORU
I. LEOPOLD'ÜN FEVKALADE ELÇİSİ KAROL
WALDSTEIN İLE GÖRÜŞMELERDE BULUNMAK
ÜZERE LEHİSTAN KRALI III. JAN SOBIESKI
TARAFINDAN GÖREVLENDİRİLDİĞİNE DAİR

JAN III [SOBIESKI], KRÓL POLSKI, WYZNACZA
JANA MAŁACHOWSKIEGO, BISKUPA
KRAKOWSKIEGO, STEFANA PACA, BISKUPA
WILEŃSKIEGO I INNYCH KOMISARZY DO
PROWADZENIA ROKOWAŃ Z [KAROLEM
WALDSTEINEM] POSŁEM NADZWYCZAJNYM,
LEOPOLDA I, CESARZA RZYMSKIEGO W SPRAWIE
ZAWARCIA SOJUSZU PRZECIWKO TURCJI

~1683~

**EDİRNE'YE GELEN LEH ELÇİSİ İÇİN YAPILAN
HARCAMALARIN LİSTESİ VE BUNLARIN DEVLET
HAZİNESİ'NDEN KARŞILANMASI**

~ 08.02.1694 ~

*Elçi için fermana yazılı olandan fazla olarak
Hasan Ağa tarafından alınan eşyamn listesidir.
25 Cemaziyelevvel¹, sene 1105*

Balık 13 kıyye Fiyat: 20	Badem 1 kıyye Fiyat: 30	Razaki üzüm 5 kıyye Fiyat: 18
Zeytinyağı 5 kıyye Fiyat: 30	Pirinç 2 keyl Fiyat: 110	Sadeyağ 2,5 kıyye Fiyat: 44
Ekmek 76 çift	Sığır eti 23 kıyye Fiyat: 4,5 para	Balmumu 0,5 kıyye Fiyat: 20
Yağmumu 2 kıyye Fiyat: 33	Süt 2 kıyye Fiyat: 12	Havyar 1 kıyye Fiyat: 80
Yumurta 20 adet	Sirke 3 kıyye Fiyat: 1,5 para	Şarap 80 kıyye Fiyat: 3 para
Lahana 8 adet	Şalgam 3 kıyye	Kahve 1 kıyye Fiyat: 52 para
Tütün 0,5 kıyye Fiyat: 10		Odun 3 çeki Fiyat: 3,5 kuruş
Toplam: 31,5 kuruş 1 çeyrek		

Abdurrahman Ağa için verilen eşyamn listesidir.

Koyun eti 6 kıyye	Ekmek 20 çift	Pirinç 0,5 kile
Sadeyağ 1,5 kıyye	Yağmumu 100 dirhem	Odun 1,5 çeki
Kahve 0,5 kıyye		Bal 1 kıyye
Toplam: 8 kuruş 8 para		

Kıymetli efendim. Elçi için gerekenleri Hasan Ağa'dan almamızı emir buyurmuştunuz. Yukarıda yazılı olan yiyecek vs. maddeler 6 gün boyunca her gün Hasan Ağa'dan alınıp Elçi'ye teslim edilmiş ve bunu tasdik için işbu mühürlü liste verilmiştir.

**Abdurrahman Ağa
(Mühür)**

1 Orijinal metinde "C." (Cemaziyelahir) şeklinde geçmektedir.

**ZESTAWIENIE WYDATKÓW NA POSŁA POLSKIEGO,
KTÓRY PRZYBYŁ DO EDİRNE, DO POKRYCIA ZE
SKARBU PAŃSTWA**

*Zestawienie przedmiotów nabytych przez Hasana Aęę poza
tymi, jakie były określone w poleceniu. 25 Dzemaziyelevvel¹, ro
k 1105*

Ryby 13 kıyye ² Cena: 20	Migdały 1 kıyye Cena: 30	Winogrona 5 kıyye Cena: 18
Oliwa z oliwek 5 kıyye Cena: 30	Ryż 2 keyl ³ Cena: 110	Masło 2,5 kıyye Cena: 44
Chleb 76 podwójnych	Wołowina 23 kıyye Cena: 4,5 para	Świece z wosku pszczego 0,5 kıyye Cena: 20
Świece z tłuszczu 2 kıyye Cena: 33	Mleko 2 kıyye Cena: 12	Kawior 1 kıyye Cena: 80
Jaja 20 sztuk	Ocet 3 kıyye Cena: 1,5 para	Wino 80 kıyye Cena: 3 para
Kapusta 8 sztuk	Şalgam ⁴ 3 kıyye	Kawa 1 kıyye Cena: 52 para
Tytoń 0,5 kıyye Cena: 10		Drewno 3 wiązki ⁵ Cena: 3,5 kuraszy
Razem: 31,5 kuraszy 1 ćwiartka		

Lista rzeczy przekazanych dla Abdurrahmana Aęę.

Baranina 6 kıyye	Chleb 20 podwójnych	Ryż 0,5 kile
Masło 1,5 kıyye	Tłuszcz 100 dirhem	Drewno 1,5 wiązki
Kawa 0,5 kıyye		Miód 1 kıyye
Razem: 8 kuraszy 8 para		

Drogi Panie. Nakazaliście, by to co potrzebne dla posła, zakupić od Hasana Aęę. Wszystkie wymienione powyżej artykuły itp. były przez 6 dni nabywane od Hasana Aęę i przekazywane posłowi. Na potwierdzenie ta opatrzona pieczęcią lista.

**Abdurrahman Aęę
(pieczęć)**

1 W tekście oryginalnym „C” (Dzemaziyelahir)

2 [Uwag tłum.] Jednostka wagi, ca. 1,3 kg.

3 [Uwag tłum.] „Keyl” lub „kile” Jednostka miary zboża, miarka

4 [Uwaga tłum.] napój ze sfermentowanych czerwonych buraków

5 [Uwaga tłum.] jednostka miary, ca. 250 kg

Ahnan diğer bazı eşyaların listesidir.

Pencere için muşamba 60 zirâ Fiyat: 10 para 15 kuruş	Abdurrahman Ağa için Selanik keçesi 1 adet 17,5 kuruş	Abdurrahman Ağa için Yanbolu kebesi 8 adet Fiyat: 2 kuruş, 1 çeyrek 18 kuruş
Elçi için minder 2 adet 4,5 kuruş	Kapı perdesi 1 adet 2 kuruş	Hasır 2 kuruş
Süpürge 1 kuruş	Savatlı leğen ve ibrik 3 adet 19,5 kuruş	Büyük boy tencere 8 kıyye 10 kuruş
Orta boy tencere 1 adet 5 kuruş, 1 çeyrek	Tencere: 2 adet Sahan: 4 adet 9 kuruş	Kahve ibriği 1 adet 1,5 kuruş
Güğüm 1 adet, 4 kıyye 5 kuruş	Deri torba 8 adet 1 kuruş	Testi 8 adet 32 para
Bardak 8 adet 8 kuruş	İbrik 8 adet 8 para	Şamdan 14 adet 7 para
Kaşık 1 deste 6 para	Et taşıma ücreti Günlüğü: 10 para	Edirne'den Timurtaş'a odun nakliyesi için araba ücreti 24 araba 720 para
Toplam: 132 kuruş 1 çeyrek		

Kıymetli efendim. Yukarıda yazılı olan eşyalar da Hasan Ağa'dan alınmış ve bunu tasdik için işbu mühürlü liste verilmiştir.

Abdurrahman Ağa
(Mühür)

- Başmuhasebe'den hesap edilsin.

Zestawienie innych zakupionych rzeczy

Materiał na zasłonę do okien 60 łokci Cena: 10 para 15 kuruszy	Filc z Selanik dla Abdurrahmana Agi 1 sztuka 17,5 kuruszy	Filc z Yanbolu dla Abdurrahmana Agi 8 sztuk Cena: 2 kuruszy, 1 ćwiartka 18 kuruszy
Poduszka dla posła 2 sztuki 4,5 kuruszy	Zasłona do drzwi 1 sztuka 2 kurusze	Mata 2 kurusze
Szczotka 1 kurusze	Miednica i dzbanek ze srebra z wzorem z ołowiu 3 sztuki 19,5 kurusza	Talerz duży 8 sztuk 10 kuruszy
Talerz średni 1 sztuka 5 kuruszy, 1 ćwiartka	Talerz: 2 sztuki Patelnia: 4 sztuki 9 kuruszy	Dzbanek na kawę 1 sztuka 1,5 kuruszy
Dzbanek na wodę 1 sztuka, 4 kıyye 5 kuruszy	Torba ze skóry 8 sztuk 1 kuruşy	Dzbanek 8 sztuk 32 para
Szklanka 8 sztuk 8 kuruszy	Czajniczek 8 sztuk 8 para	Świecznik 14 sztuk 7 para
Łyżka 1 komplet 6 para	Oplata za dostarczanie mięsa Dniówka: 10 para	Koszt powozu do przewozu drewna z Edirne do Timurtaş 24 wozy 720 para
Razem: 132 kuruszy 1 ćwiartka		

Drogi Panie. Powyżej wypisane produkty zostały nabyte od Hasana Agi, na potwierdzenie ta opatrzona pieczęcią lista.

Abdurrahman Aga
(pieczęć)

-Rachunek do wystawienia.

*Timurtaş'ta bulunan Leh Elçisi ve Abdurrahman Ağa için
Hasan Ağa tarafından bazı kimselerden satın alınarak Elçi'ye
teslim edilen ihtiyaç maddelerinin bedelleri.*

Pencere muşambası 60 zira Fiyat: 10 600 para 15 esedi kuruş	Abdurrahman Ağa için	
	Selanik keçesi 1 adet 17,5 esedi kuruş	Yanbolu kebesi 8 adet Fiyat: 2 esedi kuruş, 1 çeyrek 18 esedi kuruş
Minder 2 adet 4,5 esedi kuruş	Kapı perdesi 1 adet 2 esedi kuruş	Hasır 2 esedi kuruş
Süpürge 1 esedi kuruş	Savatlı leğen ve ibrik 3 adet 19,5 esedi kuruş	Büyük tencere 8 adet 10 esedi kuruş
Orta boy tencere 1 adet 5 esedi kuruş, 1 çeyrek	Tencere ve sahan 4 adet 9 kuruş	Kahve ibriği 1 adet 1,5 esedi kuruş
Bakır güğüm 1 adet, 4 kıyye 5 esedi kuruş	Deri torba 8 adet 1 esedi kuruş	Testi 8 adet 32 para
Bardak 8 adet 8 para	İbrik 8 adet 8 para	Şamdan 14 adet 7 para
Kaşık 1 deste 6 para		
Et taşıma ücreti Günlüğü: 10 para 6 gün 60 para		
Timurtaş'a odun nakli için araba ücreti 24 araba 720 para		
Toplam: 132 esedi kuruş, 1 çeyrek		

*Rachunek rzeczy dane przez Hasana Aęę dla posła polskiego i
Abdurrahmana Aęi w Timurtaş*

Materiał na zasłonę do okien 60 łokci Cena: 10 para 15 kruszy	Dla Abdurrahmana Aęi	
	Filc z Selanik dla Abdurrahmana Aęi 1 sztuka 17,5 kruszy	Filc z Yanbolu dla Abdurrahmana Aęi 8 sztuk Cena: 2 kruszy, 1 ćwiartka 18 kruszy
Poduszka 2 sztuki 4,5 kruszy	Zasłona do drzwi 1 sztuka 2 krusze	Mata 2 krusze
Szczotka 1 krusze	Miednica i dzbanek ze srebra z wzorem z ołowiu 3 sztuki 19,5 krusza	Talerz duży 8 sztuk 10 kruszy
Talerz średni 1 sztuka 5 kruszy, 1 ćwiartka	Garnek i patelnia 4 sztuki 9 kruszy	Dzbanek na kawę 1 sztuka 1,5 kruszy
Dzbanek na wodę 1 sztuka, 4 kıyye 5 kruszy	Torba ze skóry 8 sztuk 1 kruszy	Dzbanek 8 sztuk 32 para
Szklanka 8 sztuk 8 kruszy	Czajniczek 8 sztuk 8 para	Świecznik 14 sztuk 7 para
Łyżka 1 komplet 6 para		
Opłata za dostarczanie mięsa Dniówka: 10 para		
Koszt powozu do przewozu drewna z Edirne do Timurtaş 24 wozy 720 para		
Razem: 132 kruszy 1 ćwiartka		

Leh Elçisi'nin Edirne'ye geldiği 25 Cemaziyelevvel², sene 1105 tarihinden itibaren fazladan verilen tayinat

Günlük

Balık 13 kıyye 6 günlük 78 kıyye Fiyat: 20 1.560 akçe	Badem 1 kıyye 6 günlük 6 kıyye Fiyat: 30 180 akçe	Razaki üzüm 5 kıyye 6 günlük 30 kıyye Fiyat: 18 540 akçe
Zeytinyağı 5 kıyye 6 günlük 30 kıyye Fiyat: 30 900 akçe	Pirinç 2 keyl 6 günlük 12 kile Fiyat: 110 1.320 akçe	Sadeyağ 2,5 kıyye 6 günlük 15 kıyye Fiyat: 40 600 akçe
Ekmek 76 çift 6 günlük 456 çift ekmek Fiyat: 2 912 akçe 160 akçe 1 esedi kuruş hesabıyla 4,5 esedi kuruş	İnek eti 23 kıyye 6 günlük 138 kıyye Fiyat: 4,5 621 para	Balmumu 0,5 kıyye 6 günlük 3 kıyye Fiyat: 20 60 para
Mumyağı 2 kıyye 6 günlük 12 kıyye Fiyat: 33 396 akçe	Süt 2 kıyye 6 günlük 12 kıyye Fiyat: 12 144 akçe	Havyar 1 kıyye 6 günlük 6 kıyye Fiyat: 80 480 akçe
Yumurta 20 adet 6 günlük 120 adet Fiyat: 3 tanesi 1 para 40 para	Sirke 3 kıyye 6 günlük 18 kıyye Fiyat: 1,5 para 27 para	Şarap 80 kıyye 6 günlük 480 kıyye Fiyat: 3 para 1.440 para
Lahana 6 kıyye 6 günlük 36 kıyye	Şalgam 3 kıyye 6 günlük 18 kıyye	Kahve 1 kıyye 6 günlük 6 kıyye Fiyat: 52 para 312 para
Toplam: 54 kıyye Fiyat: 2 para 108 para		
Tütün 0,5 kıyye 6 günlük 3 kıyye Fiyat: 10 para 30 para		Odun 3 çeki 6 günlük 18 çeki Fiyat: 3,5 63 esedi kuruş
Toplam: 184 esedi kuruş 18 para		

Dodatkowe zaopatrzenie od dnia 25 Dzemaziyelevvel roku 1105, kiedy to przybył poseł polski

Codziennie

Ryba 13 kıyye 6 dni 78 kıyye Cena: 20 1.560 akçe ⁶	Migdały 1 kıyye 6 dni 6 kıyye Cena: 30 180 akçe	Winogrona 5 kıyye 6 dni 30 kıyye Cena: 18 540 akçe
Oliwa z oliwek 5 kıyye 6 dni 30 kıyye Cena: 30 900 akçe	Ryż 2 keyl 6 dni 12 kile Cena: 110 1.320 akçe	Masło 2,5 kıyye 6 dni 15 kıyye Cena: 40 600 akçe
Chleb 76 podwójnych 6 dni 456 chlebów podwójnych Cena: 2 912 akçe 160 akçe 1 Po przeliczeniu na kurusze z lwem ⁷ : 4,5	wołowina 23 kıyye 6 dni 138 kıyye Cena: 4,5 621 para	Świeca z wosku pszczelego 0,5 kıyye 6 dni 3 kıyye Cena: 20 60 para
Tłuszcz do świec 2 kıyye 6 dni 12 kıyye Cena: 33 396 akçe	Mleko 2 kıyye 6 dni 12 kıyye Cena: 12 144 akçe	Kawior 1 kıyye 6 dni 6 kıyye Cena: 80 480 akçe
Jaja 20 sztuk 6 dni 120 sztuk Cena: 3 sztuki = 1 para 40 para	Ocet 3 kıyye 6 dni 18 kıyye Cena: 1,5 para 27 para	Wino 80 kıyye 6 dni 480 kıyye Cena: 3 para 1.440 para
Kapusta 6 kıyye 6 dni 36 kıyye	Şalgam 3 kıyye 6 dni 18 kıyye	Kawa 1 kıyye 6 dni 6 kıyye Cena: 52 para 312 para
Razem: 54 kıyye Cena: 2 para 108 para		
Tytoń 0,5 kıyye 6 dni 3 kıyye Cena: 10 para 30 para	Drewno 3 wiązki 6 dni 18 çeki Cena: 3,5 63 kuruszy z lwem	
Razem: 184 kuruszy z lwem 18 para		

⁶ [Uwaga tłum:] drobna moneta srebrna lub moneta z metalu

⁷ [Uwaga tłum.] kurusze, na których znajdował się wizerunek lwa, używane w Imperium Osmańskim od 17. wieku

² Orijinal metinde "C." (Cemaziyelahir) şeklinde geçmektedir.

Leh Elçisi'nin yanında bulunan Abdurrahman Ağa için verilen

Günlük

Et 6 kıyye 6 günlük 36 kıyye Fiyat: 4,5 para 162 para	Ekmek 20 çift 6 günlük 120 çift Fiyat: 2 para 240 akçe	Pirinç 0,5 kile 6 günlük 3 kile Fiyat: 110 akçe 330 akçe
Sadeyağ 1,5 kıyye 6 günlük 9 kıyye Fiyat: 40 akçe 360 akçe	Mumyağı 100 dirhem 6 günlük 600 dirhem Kıyye hesabıyla: 1,5 Fiyat: 33 akçe 49 akçe	Odun 1,5 çeki 6 günlük 9 çeki Fiyat: 3,5 kuruş 31,5 esedî kuruş
Kahve 0,5 kıyye 6 günlük 3 kıyye Fiyat: 52 para 156 para	Bal 1 kıyye 6 günlük 6 kıyye Fiyat:23 akçe 138 akçe	
Toplam: 48 esedî kuruş, 1 çeyrek		
Genel Toplam: 364,5 esedî kuruş, 18 para		

Yukarıda ayrıntılı olarak ifade edildiği üzere işbu listede yazılı olan eşyaların bedelleri hesaplandığında 6 günde 364,5 kuruş 18 para tutmaktadır. Hazine tezkiresi verilmesini rica etmektedir. Ferman sultanıdır. 9 Cemaziyelahir sene 1105

(İmza)

Kulunuzun arzı şudur ki:

Kırım Hanı hazretlerine gelen Leh Elçisi için görevlendirilen kulunuz Hasan'ın, Han hazretlerinin adamlarından Abdurrahman Ağa marifetiyle, daha önce çıkarılan fermana yazılı olandan ayrı olarak yapmış olduğu bazı gerekli masraflar, yukarıdaki listede yazılı olduğu üzere 364,5 kuruş tutmakta olduğundan, bu meblağın Devlet tarafından karşılanması için ödeme tezkiresi verilmesini emirlerinize arz ederim.

(İmza)

***Telhisi gereğince 364,5 kuruş için ödeme tezkiresi verilmesini buyurdum.
9 Cemaziyelahir sene 1105***

*Hazine tezkiresi verildi.
12 Cemaziyelahir sene 1105*

*Przekazano Abdurrahmanowi Ağa towarzyszącemu
posłowi polskiemu*

Codziennie

Mięso 6 kıyye 6 günlük dni 36 kıyye Cena: 4,5 para 162 para	Chleb 20 podwójnych 6 dni 120 podwójnych Cena: 2 para 240 akçe	Ryż 0,5 kile 6 dni 3 kile Cena : 110 akçe 330 akçe
Masło 1,5 kıyye 6 dni 9 kıyye Cena: 40 akçe 360 akçe	Wosk świecowy 100 dirhem 6 dni 600 dirhem Kıyye: 1,5 Cena: 33 akçe 49 akçe	Drewno 1,5 wiązki 6 dni 9 wiązki Cena : 3,5 kuraszy 31,5 kuraszy z lwem
Kawa 0,5 kıyye 6 dni 3 kıyye Cena: 52 para 156 para	Miód 1 kıyye 6 dni 6 kıyye Cena: 23 akçe 138 akçe	
Razem: 48 kuraszy z lwem, 1 ćwiartka		
Łącznie: 364,5 kuraszy z lwem, 18 para		

Rachunek rzeczy wyszczególnionych powyżej za 6 dni opiewa na 364,5 kuraszy 18 para. Uprasza się o wydanie zlecenia Skarbowi Państwa. Decyzja należy do mego sultana. 9 Dzemaziyelahir, roku Hidżry 1105.

(Podpis)

Życzenia waszego sługi:

W powyższej liście wyszczególniono niektóre z koniecznych wydatków, poczynionych poza tymi, jakie zostały określone w wydanym wcześniej rozkazie, przez waszego sługę Hasana, przy zapobiegliwości jednego z ludzi jego wysokości chana Abdurrahmana Agi, w związku z przyjazdem posła polskiego do jego wysokości Chana Krymu. Jako że kwota wydatków wynosi 365,6 kuraszy, uprasza się o wydanie polecenia pokrycie tej kwoty przez Skarb Państwa.

(Podpis)

***Wydano polecenie zapłaty 364,5 kuraszy.
9 Cemaziyelahir roku Hidżry 1105***

Wydano polecenie Skarbowi Państwa, 12 Dzemaziyelahir, roku Hidżry 1105

42

10 24

Janie Wielmożni Mui Panowie Comitarze
 Moie Wielce Miwelpanstwo, y Przyjaciele

Jutrzego dnia iak nayrani, z dniem ~~moim~~
 zapraszam miwelpantwa, przed
 za mę na odstawanie, Forcy
 y Ktaczow. od Bram, tam sie gdy
 pozegnawszy, roz iedkiem, y przed
 soby moziecie miwelpantwo dai
 znae. ieno proze iak nayrani
 co do niuz y Gekam na szę liny
 Przyiad miwelpantwa, ateraz tym:
 sie pize zem Jet

W. P. Pantwa iak zydinym
 Przyacielem y Ktaczow
 Lotow

Kahreman Para NaKa

W Kamiziu Podolskim
 Di 26 Septembri 1699

20

**KAMANİÇE KALESİ VE ŞEHRİNİN
ANAHTARLARININ LEH KOMİSERLERİNE
TESLİMİ MÜNASEBETİYLE KALE KUMANDANI
KAHRAMAN PAŞA'NIN LEH KOMİSERLERİNE
GÖNDERDİĞİ MEKTUP¹**

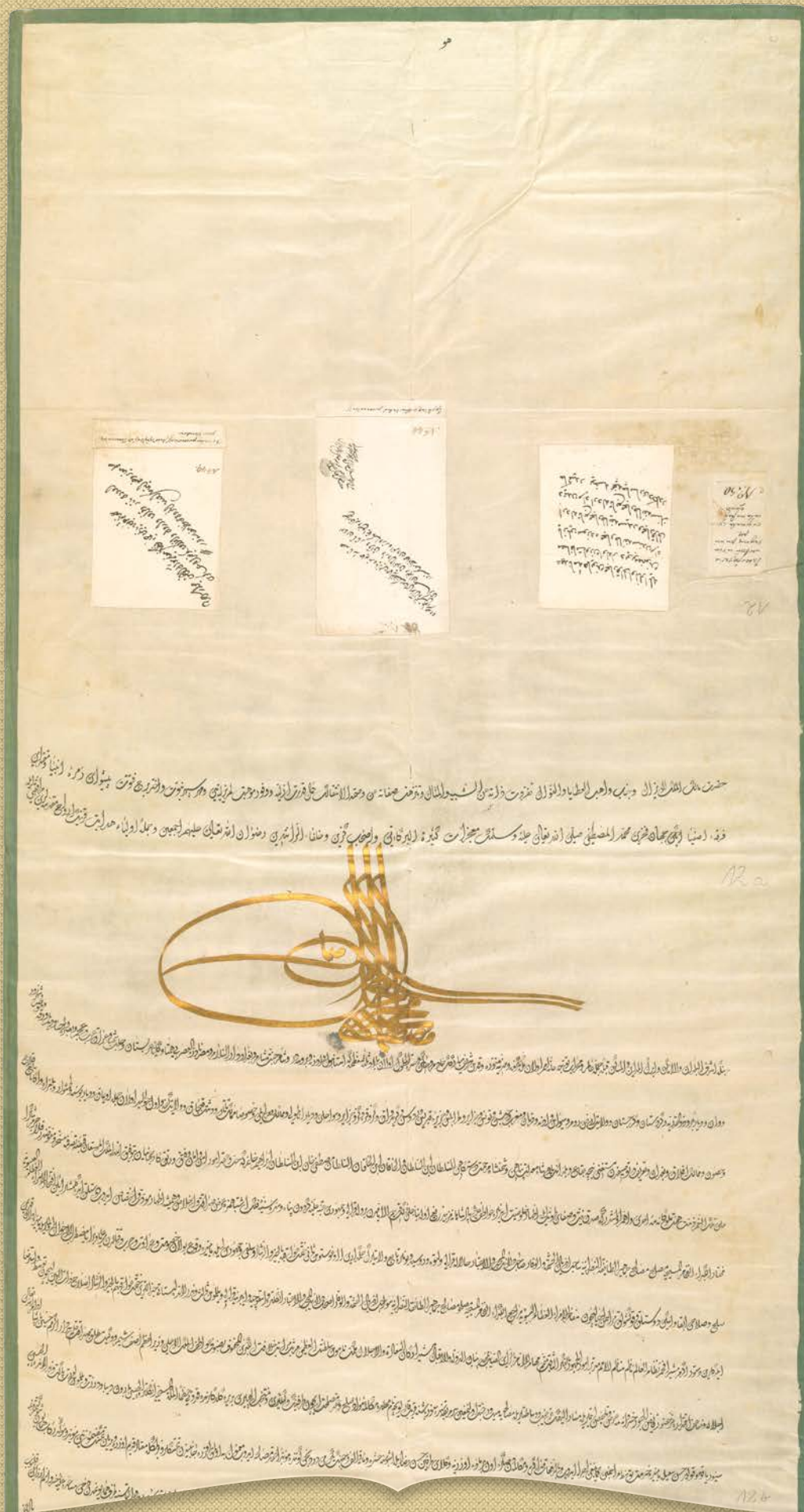
**LIST OSTATNIEGO TURECKIEGO GUBERNATORA
KAMIEŃCA PODOLSKIEGO, KAHRAMANA PASZY,
DO KOMISARZY POLSKICH, Z ZAPROSZENIEM
NA CEREMONIĘ UROCZYSTEGO PRZEKAZANIA
FORTECY I KLUCZY OD BRAM MIASTA,
WYZNACZONĄ O ŚWICIE
NASTĘPNEGO DNIA¹**

~ 21.09.1699 ~

¹ Lehistan, daha önce Osmanlı Devleti tarafından alınan Kamenice Kalesi'ni 1685 ve 1691 yıllarında düzenlenen Boğdan seferlerine rağmen Karlofça Antlaşması imzalanıncaya kadar geri alamadı. 1699 tarihinde Osmanlı Devleti ile Lehistan, Avusturya, Venedik ve Rusya'dan oluşan Müttefik devletler arasında imzalanan Karlofça Antlaşması ile uzun savaş dönemi sona erdi. Lehistan - Osmanlı Devleti arasında akdedilen bu barış antlaşmasının belgeleri, Osmanlı Devleti adına Reisülküttap Mehmed Rami ve Babıali Baştercümanı Aleksandr Mavrocordato ile Lehistan adına Poznań Voyvodası milletvekili Stanisław Małachowski (ykl. 1659-1699) tarafından tanzim edilmiştir. Antlaşmanın hükümleri gereğince Podolya Eyaleti ile Kamenice kalesi Lehistan'a iade edilecek, buna mukabil olarak Leh garnizonları kuzey Boğdan'dan geri çekilecekti. Antlaşma'nın Kral tarafından onaylanmış belgesi Ağustos ayında, Sultan tarafından onaylanmış ahitname ise Ekim 1699'da tanzim edilmiştir. Başlangıçta Mayıs ayının yarısında öngörülen Osmanlı müfrezelerinin tahliyesi 22 Eylül sabahı gerçekleştirilmiştir. O gün Kahraman Paşa, Kale ile şehir anahtarlarını Kiev Voyvodası ve Lehistan topçuları Generali olan Marcin Kątski'ye teslim etti. Leh askerleri kalenin içine girdi ve kiliseler Kamenice Yardımcı Piskoposu Chelmiński tarafından kutsandı. Kaynaklarda tasdik edilmeyen rivayete göre Osmanlı Komutanları Kale'yi teslim ederken, barut yakmaya çalışmış fakat Marcin Kątski yanan fitili kendi eliyle söndürmüştü. Osmanlılar, cami minaresindeki hilalin yere düşürülmemesini sağlamışlardı. Bu istek yerine getirildi. Fakat minarenin üzerine Meryem Ana'nın heykeli yerleştirildi. Tamamen tahrip edilen Kamenice şehri 27 yıl süren savaşlardan sonra Lehistan'a geri dönmüş oldu. Osmanlı - Leh sınırı ise, 1672 yılındaki şeklini yeniden aldı. Sınırın geçiş şekli, 1703 yılında yapılmış ölçüm işlerinden sonra nihayet tespit edilmiştir. (*Rafał Jankowski.*)

¹ Pomimo wiedeńskiej wiktarii i utworzenia Ligi Świętej, aż do traktatu karłowickiego Rzeczpospolita nie zdołała odbić Kamieńca Podolskiego. Fiaskiem skończyły się też dwie wyprawy do Mołdawii w latach 1685 i 1691. Przedłużająca się i wycieńczająca wojna dobiegła końca, gdy 26 I 1699 r. w Karłowicach państwa sprzymierzone – Rzeczpospolita, Austria, Wenecja i Rosja – zawarły serię traktatów z osmańskimi wysłannikami. Dokumenty pokoju polsko-tureckiego wystawione zostały ze strony osmańskiej przez reisülküttaba Mehmeda Ramiego i głównego tłumacza Porty, Greka Aleksandra Mavrocordato, zaś ze strony polskiej przez wojewodę poznańskiego, posła Stanisława Małachowskiego (ok. 1659–1699). Zgodnie z traktatem, Podole wraz z Kamieńcem Podolskim wróciło do Polski, w zamian za co garnizony miały opuścić obszar północnej Mołdawii. Królewski dokument ratyfikacji traktatu wystawiono w sierpniu, zaś sułtański „list przymierny” w październiku 1699 r. Turecka ewakuacja Kamieńca Podolskiego, początkowo przewidziana na połowę maja, przeciągnęła się ostatecznie aż do 22 września z rana. Tego dnia Kahraman pasza oddał fortecę i klucze od bram miasta Marcinowi Kątskiemu (1636–1710), wojewodzie kijowskiemu i generałowi artylerii koronnej. Wprowadzono załogę polską, poświęcono kościoły przez księdza Chelmińskiego, sufragana kamienieckiego. Według legendy, nie potwierdzonej źródłowo, dowództwo tureckie zdając twierdzę próbowało podpalić prochy, lecz żarzący się lont gołą ręką ugasił Marcin Kątski. Turcy zagwarantowali sobie, że półksiężyc z meczetu nie zostanie zrzuty, co spełniono, lecz postawiono na nim posąg Najświętszej Panny z miedzi. Kamieniec Podolski po 27 latach wojen powrócił do Rzeczypospolitej zupełnie spustoszony i zniszczony, a granica polsko-turecka odzyskała dawny przebieg z 1672 r., co potwierdziła oficjalna delimitacja, przeprowadzona w 1703 r. (*Rafał Jankowski*)

OSMANLI DEVLETİ İLE LEHİSTAN ARASINDA
1699 YILINDA YAPILAN KARLOFÇA BARIŞ
ANTLAŞMASI¹

TRAKTAT POKOJOWY ZAWARTY W ROKU
1699 W KARŁOWICACH POMIĘDZY IMPERIUM
OSMAŃSKIM I RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ¹

~ 06.10.1699 • 15.10.1699 ~

O [Allah]

*Mülkün hiç
zeval bulmayan sahibi,
nimetler ve hediyeler bağışlayan,
zatında eşsiz ve sıfatlarında noksansız
olan Hazret-i Allah'ın ezelî kudret ve bitmez bol
bağışlarının ve Peygamberlik göğünün güneşi, cömertlik
burcunun yıldızı, Peygamberler topluluğunun reisi, doğruların
önderi, iki cihanın öğüncü Muhammed Mustafa'mn -Allah
Ona salat ve selam kılsın- çok bereketli mucizelerinin ve Onun
sahabileri ile Dört Halifes'i'nin -Allah hepsinden razı olsun- ve
hidayet kılavuzu bütün velilerin mukaddes ruhlarının eşliğiyle.*

ŞAH MUSTAFA
BİN
MEHMED HAN

El-muzaffer dâimâ²

Ben ki; belde, şehir ve yerleşim yerlerinin en şerefli ve bereketlisi, bütün âlemin ve ümmetlerin kibleşi ve mihrabı olan Mekke-i Mükerreme, Medine-i Münevvere ve Kudüs-i Şerif'in hizmetkârı ve egemeni, hükümdarların özlemi olan üç büyük beldenin yani İstanbul, Edirne ve Bursa'nın, cennet kokulu Şam'ın, esenlik merkezi Bağdad'ın, asrın incisi olan benzersiz Mısır'ın, bütün Arabistan'ın, Haleb-i Şehbâ'nın, Arap ve Acem Irakı'nın, Basra, Ahsa, Deylem, Rakka, Musul, Şehrizar, Van, Diyarbekir, Zülkadriye, Kürdistan ve Gürcistan'ın, Erzurum, Sivas, Adana, Karaman, Mağrib, Habeş, Tunus, Cezâyir ve Trablus vilayetlerinin, Kıbrıs, Rodos ve Girit adalarının, Akdeniz ve Karadeniz ve Adalar ve sahillerinin,

¹ Bu Antlaşma'nın bir sureti TC. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi'nde HAT, 1427/58425 numarada; Osmanlı Devleti mu-rahhas delegeleri tarafından Lehistan tarafına verilen temessüğü ise Polonya Arşivi'nde AGAD, PL_1_3_34-78-503-832_0001 numarada kayıtlıdır.

² Sultan II. Mustafa.

On [Allah]

*Z nieograniczonymi łaskami i wieczną
mocą Wszechmocnego Allacha, pana dóbr,
które nie ulegają przemijaniu, który obdarowuje
cnotami i nagrodami, który nie ma sobie równego i który
posiada wszelkie przymioty, z obfitością cudów Muhammeda
Mustafy – słońca na niebie proroków, gwiazdy konstelacji
odwagi, przywódcy wszystkich proroków, kroczącego na czele
prawdy, piewcy obydwu światów, oby Allah obdarzył go
pokojem i spokojem, oraz ze świętymi duszami tych, którzy
słuchali Jego słów i czterech kalifów, niech Allah będzie z nich
rad, jak i wszystkich Jego następców będących przewodnikami
na drodze prawdy.*

SZACH MUSTAFA
SYN
MEHMEDA CHANA

Zawsze zwycięski²

Ja, najbardziej czcigodny i najbardziej szczodry dla osad, miast i wszystkich miejsc zamieszkałych, sługa i pan Świętego Miasta Mekki, Oświeconego Miasta Medyny i Świętej Jerozolimy będących kierunkiem i wywyższeniem, ku którym zwraca się cały świat i wszystkie narody, władca i padyszach trzech miejsc będących źródłem pożądania wszystkich władców – Stambułu, Edirne i Bursy, osnutego zapachem rajem Damaszk, centrum radości Bagdadu, perły wieków, niemającego sobie równego Egiptu, całego Półwyspu Arabskiego, Aleppo, Iraku Arabskiego i Adżemskiego, prowincji Basry, Ahsy, Deylem, Rakki, Mosulu, Vanu, Diyarbakiru, Zulkadriye, Kurdystanu i Gruzji, Erzurumu,

¹ Egzemplarz Porozumienia znajduje się w Archiwum Osmańskim przy Dyrekcji Generalnej Archiwów Państwowych Urzędu Premiera Republiki Tureckiej pod numerem HAT, 1427/58425, natomiast jego odpis, przekazany stronie polskiej przez delegatów Imperium Osmańskiego, w Archiwum Polskim pod numerem PL-1_3_34_78_503_832_0001.

² Sultan Mustafa II

Anadolu diyarının, Rumeli memleketlerinin, özellikle Tatar ve Deşt-i Kıpçak memleketleri ile Kefe vilayeti ve o bölgede olan bütün oymakların, Bosna, Tımişvar ve Belgrad diyarının ve ona bağlı kalelerin, Eflak ve Boğdan memleketlerinin, tarif ve nitelemeye ihtiyacı olmayan daha nice yerleşim yerlerinin adaletli ve merhametli Hükümdar ve Padişahı, sultan oğlu sultan ve hakan oğlu hakan, Sultan İbrahim Han oğlu Sultan Mustafa Han'ım ki, emniyet ve asayiş meselelerinin halli ve dünya halkının işlerinin yoluna konulması her şeyin sahibi olan ve kendisinden yardım istenen yüce Allah tarafından benim yetkime verilmiştir. Şüphesiz ki bu nimetlerin şükrünü yerine getirmek bakımından benim yüce Padişahlığımıza yaraşan da, bize karşı samimiyetini çok açık ve katıksız biçimde ortaya koyanlara iyiliklerimizi esirgemememizdir. Bu cümleden olarak; çok eskiden beri Leh Kralı ve Cumhuriyetimiz bizim yüce Eşiğimize daima sadakat, samimiyet ve bağlılıklarını gösterip dostluk edegelmisler iken, şu anda Leh Kralı ve Litva ve Rusya ve bunlara bağlı vilayetlerin Hükümdarı olan Hristiyanların büyük krallarının ögüncü, büyüklerinin seçilmiş, toplumlarının işlerini yoluna koyan, haşmetli, vakarlı, şeref ve şan sahibi II. Augustus -*Allah akıbetini hayretsin*- ve ondan önceki Leh Kralı ve Cumhuriyetimiz ile aramızda ortaya çıkan düşmanlık ve savaştan iki taraf halkı da acı çektiklerinden, aradaki köklü barışı, dostluk ve komşuluk ilişkilerini yeniden geçerli kılıp canlandırmak için, Hristiyanların büyük krallarının ögünçleri, büyüklerinin müracaat kapıları, toplumlarının işlerini yoluna koyanları ve haşmet, vakar, şeref ve şan sahipleri olan İngiltere, İskoçya ve İrlanda Kralı III. William ile Nederland State Generalleri'nin -*Allah akıbetlerini hayretsin*- aradaki düşmanlığı düzeltmek amacıyla arabulucuk için izin istedikleri Devlet, Saltanat ve Hilâfetimin işlerinin yürütücüsü, benim ileri görüşlü ve her türlü üstün vasıflara sahip sadık Vekilim, çok değerli Veziriazamım ve Başkomutanım Hüseyin Paşa -*Allah yüceliğini devamı kılın ve iktidarını kat kat artırsın*- tarafından yüce huzuruma arz edilmesi üzerine adı geçenlerin arabuluculuğunda barışa taraftar olunmuş; iki tarafın vekilleri ve seçilmiş elçileri Sirem yakasında sınır başına yakın Karlovice isimli yerde barış görüşmeleri için bir araya geldiklerinde çok değerli İngiltere Elçisi Baron The Beaudesert William Lord Paget ve çok değerli Nederland Elçisi Senyör Yakomo Kolyer³ ellerinden gelen gayreti gösterip arabuluculuk görevini layıkıyla yerine getirmiş; defalarca yapılan müzakerelerden sonra iki tarafın temsilcileri on bir madde üzerinde anlaşmaya varıp işbu hicri 1110 senesi Receb ayının 24'üncü gününde ebedi barış antlaşması yapmışlar ve iki tarafça geçerli olacak temessükler teati edilmiş; eskiden beri âdet olduğu üzere, verilen temessüğün içeriğini destekler ve onaylar mahiyette Küçükkelçi Ladişlavuş Rocki⁴ ile yüce Makamımıza gönderilmiş olan name tercüme olunup adı geçen Veziriazamım vasıtasıyla özetlenerek bize sunulmuş; barışla ilgili hususların neler olduğu malumumuz olduğunda, aha-

Sivasu, Adany, Karamanu, Maghrebu, Habeszu, Tunezji, Algierii i Trypolisu, wysp Cypru, Rodos i Krety, Morza Śródziemnego i Czarneho, ich wysp i wybrzeży, świata Anatolii, krajów Rumelii, a nade wszystko kraju Tatarskich i Dzikiego Pola oraz prowincji Kaffy, wszystkich plemion w tych prowincjach, regionu Bośni, Timisoary i Belgradu i przynależnych do nich twierdzy, krajów Wołoszczyzny i Mołdawii, oraz jeszcze wielu licznych miejsc, którzy nie ma potrzeby wymieniać, sultan syn sultana, władca syn władcy, ja - sultan Mustafa syn Sultana Ibrahima, ja, który rozwiązuje wszystkie sprawy bezpieczeństwa i obyczajności, ten, który wyprowadza na prostą drogę wszystkie sprawy ludów świata, ten, którego Allah obdarzył prawem pomagania tym, którzy szukają pomocy u Niego samego. Bez wątplenia, by wyrazić wdzięczność za te łaski, nie możemy szczędzić dobrych uczynków wobec tych, którzy okazują naszemu światłemu urzędowi Padyszacha posłuszeństwo, jak i tym, którzy okazują nam uczciwość w sposób otwarty i bez ukrytych zamiarów. I tak od dawna król polski i jego państwo żywili wobec nas uczucia wierności, uczciwości i przywiązania, obecnie zaś, na skutek wrogości i wojen pomiędzy nami i przeświatnym, honorowym, wspaniałomyślnym i pełnym godności Augustem II królem Polski i władcą Litwy, Rosji i związanych z nimi prowincji oraz poprzednim królem polskim i narodu polskiego, obydwa narody doznały wielu cierpień; gwoli odnowienia i ożywienia pomiędzy nami stałego pokoju, przyjaźni i dobrego sąsiedztwa oraz usunięcia wrogości pomiędzy nami, Huseyin Pasza – nasz Wielki Wezyr i Generał, nasz wierny pełnomocnik, który prowadzi sprawy państwa, sułtanatu i kalifatu, przekazał nam, że przeświatny, honorowy, wspaniałomyślny i pełen godności William III – króla Anglii, Szkocji i Irlandii oraz generałowie Niderlandów wystąpili o zgodę na prowadzenie pośrednictwa pomiędzy nami, tak że staliśmy się stroną na rzecz pokoju za pośrednictwem wymienionych; przedstawiciele obydwu stron i wybrani posłańcy spotkali się w miejscowości o nazwie [Sremskie] Karłowice, w pobliżu granicy nad brzegiem Dunaju, by prowadzić rozmowy pokojowe; wielce czcigodny poseł angielski Baron Beaudesert, William Lord Paget wraz z wielce czcigodnym posłem Niderlandów Jakubem [Jacobus] Coljer wykazywali najgorętsze starania i wypełniali rolę pośredników w sposób godny; po wielokrotnych rozmowach przedstawiciele obydwu stron osiągnęli porozumienie w kwestii jedenastu warunków, w dniu 24 miesiące Redżeb roku Hidżry 1110 zawarli po wsze czasy umowę pokojową i wymienili pomiędzy sobą obowiązujące dokumenty; jak jest to od dawna w zwyczaju, popierają oni treść dokumentu, a pismo przekazane naszemu światłemu urzędowi za pośrednictwem posła Stanisława Mateusza Rzewuskiego [Ladislavus Rocki] zostało przetłumaczone i streszczone nam przez wymienionego już największego z naszych wezyrów; posiadliśmy wiedzę w kwestiach związanych z pokojem i – gwoli spokoju i dobrobytu narodów - przychylamy się do zawartych w tym piśmie żądań; w sprawie tej został wydany rozkaz

³ Jacobus Coljer.

⁴ Stanisław Mateusz Rzewuski.

linin refah ve rahatı için anılan namede yer alan isteklerine bizim tarafımızdan da müsaade olunup bu konuda, üzerinde hatt-ı hümayûnumuz yer alan bir ferman çıkarıldığı gibi şerefli ve yüce tuğramızı taşıyan işbu ahitnamemiz dahi verilmiştir. Yerli yerinde uyulup korunmak üzere, söz konusu on bir madde şunlardır:

Birinci Madde: Devlet-i Aliyye'miz ile bu kadar zamandan beri süregelen aradaki düşmanlık yüce Allah'ın yardımıyla tamamen son bulup muhabbete dönmüş ve iyi komşuluğa yarasır samimiyet üzere var olan eski dostluk tekrar ortaya çıkmış olduğundan, her iki tarafın saldırılarının ortadan kalkması ve ahalinin eskisi gibi refah, huzur ve güven içerisinde yaşamaları için, iki ülke arasında bu iki savaştan önceki sınırlar geçerli olacak; gerek Boğdan ve gerek Osmanlı ülkesine bağlı diğer yerler ile Leh ülkesinin sınırları olarak eski sınırlar esas alınacak; bundan böyle iki tarafa da tecavüz olunmayacak ve işbu eski sınırlara değiştirilmeden titizlikle uyulacaktır.

İkinci Madde: Bu savaştan önce Boğdan vilayetinin eski sınırları içerisinde olup şu anda içinde Leh askeri bulunan büyük ve küçük bütün kale ve yerlerden Leh askeri çıkarılacak ve Boğdan memleketi arındırılarak bu savaştan önce olduğu gibi huzur içerisinde olacaktır.

Üçüncü Madde: İki savaştan önce Leh Devleti'nin eski sınırları içerisinde olan Kamanice Kalesi, içinde olan askeri çıkarılıp boşaltılarak bütün kalacak; bundan sonra Osmanlı Devleti'nin Podolya ve Ukrayna vilayetlerinde herhangi bir ilgisi bulunmayacak; sonradan tayin olunan ve Boğdan içinde oturan Ukrayna Kazağı Hatmanı kaldırılacaktır. Lehistan ile Boğdan arasındaki eski sınırlar belli olduğundan hava şartları müsait olduğu takdirde tahliye önümüzdeki Mart ayı başından itibaren başlanacak ve mümkün olan en kısa zamanda Leh askeri Boğdan'dan çıkarılıp bütün kaleleri ve yerleri boşaltılıp Boğdan vilayeti arındırılacak; Kamanice Kalesi'nin tahliyesine de Mart ayından itibaren başlanacaktır. Tahliye işi hangi taraftan önce olmak mümkün ise hemen icra olunacak, ihmal ve tereddüt gösterilmeyecektir. Kamanice'nin tahliyesi en geç 15 Mayıs'a kadar tamalanacak; Kale'nin kolaylıkla boşaltılması için yükleme ve taşıma işlerine Leh tarafından da mümkün olduğunca araba ve hayvan ile yardımda bulunulacaktır. Tahliye işi her yerde güvenli bir şekilde yürütülecektir. İki taraf ahalisinden, boşaltılan kale ve benzeri diğer yerlerde oturanlardan kendi istekleriyle çıkmak isteyenler mal ve erzaklarıyla emniyet içerisinde çıkacak, kalmak isteyenler de güven içerisinde kalacaktır. Taraflar bunlara hiçbir şekilde zorlama ve müdahalede bulunmayacaktır. Kamanice Kalesi'nin tahliyesine Mart ayından itibaren başlanması kararlaştırıldığından, Leh tarafının Kamanice Kalesi'nde eskiden var olan toplarının alıkonulması yönündeki isteği İstanbul'a gönderilecek Leh Küçükelçisi vasıtasıyla yüce Eşiğimize arz edilecektir.

Padyszacha, jak też sporządzono porozumienie opatrzone naszą godną szacunku pieczęcią. Jedenaście artykułów, które mają być przestrzegane i chronione, to:

Artykuł pierwszy: wrogość pomiędzy naszymi państwami zakończyła się z pomocą Allacha i zamieniła się w miłość, ponownie zapanowała przyjaźń jak za dawnych czasów, oparta na szczerości godnej dobrych stosunków sąsiedzkich; aby nie dochodziło do wzajemnych na siebie napadów z obydwu stron oraz by narody żyły, jak to było dawniej, w dobrobycie, spokoju i poczuciu bezpieczeństwa, pomiędzy obydwo państwami przywrócone zostają granice jak sprzed wojny; granice Polski z prowincjami należącymi do Imperium Osmańskiego i Mołdawii będą opierać się na starych granicach, tak by nie dochodziło do napaści na jakąkolwiek ze stron i by chronić te stare granice z pieczołowitością, bez ich zmiany.

Artykuł drugi: Prowincja mołdawska pozostanie w starych granicach jak sprzed wojny, a ze wszystkich dużych i małych twierdz i miejsc, gdzie obecnie znajduje się wojska polskie, zostaną one wycofane, Mołdawia zostanie z nich oczyszczona i będzie żyć w spokoju, jak to było przed wojną.

Artykuł trzeci: twierdza Kamieniec [Podolski] pozostająca przed dwiema wojnami w granicach państwa polskiego zostanie pozostawiona bez jej naruszenia, a wojsko z niej zostanie wycofane; od tej chwili Imperium Osmańskie nie będzie miało żadnego interesu na Podolu i Ukrainie; zniesiony zostanie, ustanowiony później, urząd hetmana kozackiego na Ukrainie z siedzibą w Mołdawii. Znane są stare granice pomiędzy Polską i Mołdawią; jeśli warunki pogodowe będą ku temu sposobne, to poczynawszy od przyszłego miesiąca marca rozpocznie się ich opuszczanie, tak by wojsko polskie opuściło Mołdawię w jak najkrótszym czasie, zwolniło wszystkie twierdza i miejsca, a prowincja mołdawska została z niego oczyszczona; opuszczenie twierdzy Kamieniec również rozpocznie się w miesiącu marcu. Opuszczanie rozpocznie się przez stronę, która będzie mogła uczynić to wcześniej, bez jakichkolwiek wątpliwości i niedopatrzeń. Twierdza Kamieniec zostanie opuszczona najpóźniej do dnia 15 maja. Gwoli ułatwienia opuszczenia twierdzy, strona polska zapewni pomoc w postaci wozów i zwierząt, na ile będzie ją stać. Opuszczanie będzie prowadzone wszędzie w sposób bezpieczny. Ci spośród obydwu narodów, którzy zamieszkują w tej twierdzy i innych miejscach, jakie mają być opuszczone, i którzy będą chcieli dobrowolnie je opuścić, opuszczą je w spokoju ze swym dobytkiem, a ci, którzy będą chcieli pozostać, pozostaną tam w spokoju. Żadna ze stron nie będzie uciekać się wobec nich do przemocy. Ponieważ ustalono, że do opuszczania twierdzy Kamieniec przystąpi się w miesiącu marcu, to strona polska prześle do Porty przez swego posła swą prośbę odnośnie do zabrania dział, jakie od dawna znajdowały się w twierdzy.

Dördüncü Madde: Osmanlı Devleti'ne bağlı olan askeri sınıflar özellikle Tatarlar hiçbir sebep ve gerekçe ile Leh ülkesine ve halkına saldıramayacak, sınır tecavüzünde bulunamayacak ve insanları esir alıp hayvanlarını gasbedemeyecek veya başka bir şekilde zarar veremeyeceklerdir. Vezirlere, beylerbeyilere, Kırım Hanı ile Kalgay ve Nureddin sultanlarına ve diğer sultanlarına ve Boğdan Voyvodasına; *"sınırların düzeni ve barışın muhafazasına özen göstermeleri, esir almak ve hayvan gasbetmek suretiyle veya başka bir şekilde barış şartlarına aykırı davranarak halka zarar verip karışıklığa sebep olanların yakalanıp teftiş olunup başkalarına ibret olması için cezalandırılması ve gasbettikleri eşyaların buldurulup sahiplerine geri verilmesi, bu fiillere göz yuman ve ihmali olanların kanuna göre görevden alınmaları veya ölüm vb. cezalarla cezalandırılması"* hususlarında tarafımızdan açıkça emirler gönderilip tembihde bulunulacaktır. Bu antlaşma şartlarının hepsine aynı şekilde Leh tarafından da dikkat ve özenle uyulacak; hiç kimse buna aykırı davranmaya cesaret edemeyecektir.

Beşinci Madde: Leh ülkesi eskiden beri bağımsız bir devlet olduğundan, Osmanlı Devleti ve ona bağlı olan gruplar tarafından yüklenen vergi vb. her ne ise, bunların istenmesi bahanesiyle incitilmeyecek ve bu barış antlaşmasının şartları gereğince bu gibi yükümlülükler altına sokulmayacaktır.

Altıncı Madde: Savaş esnasında Bucaklı ve diğer Tatar kabileleri, savaştan önce Osmanlı Devleti tarafından Leh Kralı ve Cumhuri'na verilmiş olan ahidnâme-i hümayûn şartlarına aykırı olarak, kendi yurtlarından çıkıp Boğdan arazisine girerek ahaliye saldırı ve tecavüzde bulunmuş olduklarından, Boğdan içinde zorbalıkla aldıkları bütün yerlerden ve kurdukları çiftlik ve kışlaklardan çıkarılıp eski yerlerinde iskân ettirilecekler ve bundan sonra kendi hâllerinde olup kimseyi rahatsız etmeyeceklerdir.

Yedinci Madde: Hristiyan dinine mensup olanların, Roma'daki Papa'ya bağlı rahiplere verilen fermanlarımızda yazıldığı şekilde, kiliselerinin bulunduğu yerlerde âdetleri olan âyinlerini yapmalarına kimse mâni olmayacak, huzur içerisinde olacaklardır. Âyinleri konusunda başka bir istekleri olduğu takdirde Büyükelçileri yüce Kapımıza arz edecektir.

Sekizinci Madde: Ticaret, barış ortamının sağladığı faydalardan ve memleketin bayındırlığının sebebi olduğundan, bundan sonra en güzel şekilde düzene konulacak; her iki tarafın tüccarları gizli yerlerden değil ana yollardan rahatça gelip gidecek, getirdikleri ve alıp götürdükleri mallarının gümrüğünü eskiden beri var olan kanun gereğince ödedikten sonra sonradan çıkmış birtakım vergiler istenmek suretiyle incitilmeyecek ve getirdikleri nakit paradan gümrük talep olunmayacaktır. Leh ülkesinde doğmuş ve Leh uyruklu olan Leh, Litva ve diğer millet mensuplarından ticaret amacıyla gelenler, zarar vermedikleri sürece yukarıda açıklandığı

Artykuł czwarty: oddziały wojskowe podległe Imperium Osmańskiemu, a w szczególności Tatarzy, nie będą dokonywać, bez względu na powód i okoliczności, najazdów na kraj polski, nie będą naruszać granic, nie będą brać w niewolę ludzi i uprowadzać zwierząt, ani czynić jakiejkolwiek szkody w inny sposób. Do wezyrów, bejlerbejów, Chana Krymskiego, do sultanów Kalgaja i Nudreddina, innych sultanów oraz do wojewody mołdawskiego zostaną wysłane rozkazy i ostrzeżenia, by „okazywali należytą uwagę ochronie układowi granic i pokoju, nie postępowali sprzecznie z warunkami pokoju poprzez branie jeńców, grabienie zwierząt bądź w inny sposób, nie czynili szkód ludziom, pochwytywali tych, którzy czynią zamęt i po dochodzeniu karali ich w sposób, który będzie przykładem dla innych, odzyskiwali zagrabione przez nich rzeczy i zwracali je ich właścicielom, usuwali z urzędów tych, którzy przemykają na to oko i lekceważą to, bądź też skazywali ich na śmierć lub inne kary”. Wszystkie postanowienia tej umowy będą w taki sam sposób przestrzegane przez stronę polską i niech nikt nie odważy się postępować w sposób z nią niezgodny.

Artykuł piąty: Państwo Polskie od dawien dawna jest państwem niezależnym i jako takie nie będzie narażone na podatki i inne obciążenia, nakładane przez Imperium Osmańskie i związanych z nim, pod pretekstem jedynie ich potrzeby, i zgodnie z warunkami umowy pokojowej nie będą nań nakładane takie obciążenia.

Artykuł szósty: plemiona z Bucak oraz inne plemiona tatarskie, naruszając postanowienia dekretu Padyszacha, jaki został wydany na rzecz króla i narodu polskiego, opuściły swe siedziby i przeniosły się na tereny Mołdawii, gdzie dopuszczali się gwałtów i napadów na tamtejszej ludności; mają one opuścić miejsca, jakie zajęli siłą na terenie Mołdawii, gospodarstwa i legowiska, i zamieszkać na swych dawnych terenach, gdzie mają żyć po swojemu, bez niepokojenia innych,

Artykuł siódmy: jeśli chodzi o wyznawców religii chrześcijańskiej, to jak zostało to podane w naszych zarządzeniach wydanych księżom związanym z Papieżem w Rzymie, to nikt nie będzie przeszkadzać im w praktykowaniu ich tradycyjnych obrzędów w miejscach, gdzie znajdują się kościoły, tak by mogli czynić to w spokoju. Inne ich żądania dotyczące obrzędów, zostaną przedstawione Wysokiej Porcie przez ich wysłanników.

Artykuł ósmy: jako że handel czerpie z korzyści, jakie zapewnia pokój, i zapewnia rozwój kraju, będzie on uporządkowany w jak najlepszy sposób; kupcy każdej ze stron będą odtąd podróżować nie ukradkiem, lecz głównymi drogami, po zapłaceniu podatków celnych od towarów, jakie przywieźli bądź jakie wywożą, zgodnie z obowiązującym od dawna prawem, nie będą narażani na żądania uiszczenia szeregu podatków ustanowionych później, a od pieniędzy, jakie z sobą przywożą, nie będzie żądać się opłaty celnej. Polacy, którzy urodzili się w Polsce i są obywatelami

şekilde ticaret ve alım-satım yaptıklarında, önceden verilen ahitnamelerde de açıkça belirtildiği üzere, haraç ve ağır vergiler istenmek suretiyle incitilmeyecektir. Ancak Leh ülkesini terk edip Osmanlı ülkesinde yerleşmiş veya Lehlilerin arasına karışmış yabancıların bu yolla Devlet'i zarara uğratmasına da müsaade edilmeyecektir. Leh bezirgânları memleketlerine dönerken silah, kişisel eşya ve hayvanlarından ve esirlikten kurtulduğuna dair ellerinde resmî belgesi olup ülkesine giden esirlerden vergi talep olunmayacak ve yanlarında götürdükleri eşyalarına el uzatılmayacaktır. Ancak onlar da yurt dışına çıkarılması yasak olan mal ve eşyayı bu bahane ile izinsiz götürmeyeceklerdir. Her iki taraf tüccarlarından diğer ülkede vefat edenlerin mallarına, Beytülmal veya miras yazmakla görevli kişi tarafından müdahale edilmeyecek; bunlar kaydedildikleri defteriyle birlikte vârislerine teslim edilmek üzere aralarında güvindikleri birine teslim olunacaktır. Tüccarlar arasında herhangi bir konuda anlaşmazlık çıkarsa, gerekli yerlere cevabının verilebilmesi için davaları kendi aralarındaki başkanları tarafından görülecektir. Geçerli ve mühürlü bir belge ile sabit olmayan borçlar, hukuk ve kanuna aykırı biçimde talep olunmayacak; bu gibi borç ve kefalet davaları sadece yalancı şahit ile görülmeyip resmî belge ve senetler ile daha önceden kendilerine verilmiş olan yazılı emirler de dikkate alınmak suretiyle hak ve adalete uygun olarak sonuçlandırılacaktır. Bu tip davalarla ilgili olarak, diğer yabancı devlet uyruklulara verilen ahitnamelerde yazılı olan hükümler Leh tüccarları için de geçerli olacak; ayrıca kendilerine özel olarak daha önce verilip ellerinde olan emirlerimde yer alan hususlar da geçerliliğini koruyacaktır.

Dokuzuncu Madde: Savaş esnasında Leh ülkesinden alınan esirler, hukuken ispat edilen veya sahiplerinin yemini ile ortaya çıkan bedelleri ödenmek suretiyle, daha önceden verilen ahitnamelerde açıklandığı üzere salıverilecektir. Ancak sahiplerine çok hizmeti geçmiş olan esirlerin, insanlık icabı, satın alınma bedellerinden indirim yapılması gerekir de esir sahibi ile makul ve orta halli bir bedel üzerinde uzlaşma sağlanamaz ise mahkemece araları bulunacaktır. Barış antlaşması yapıldıktan sonra bir biçimde Leh ülkesinden esir çıkarılmış olursa bunlar bedelsiz olarak salıverilecektir. Osmanlı ülkesindeki ve Tatarların arasındaki Leh esirleri kurtarmak için giden kimselere, kendi hâllerinde oldukları hâlde; *"Siz esir kurtarmağa geldiniz."* denilerek hiçbir şekilde zarar verilmeyecek, vermek isteyenler cezalandırılacaktır. Tarafların hapishanelerinde bulunan esirler bedelleriyle salıverilecektir. Leh Büyükelçisi esirleriyle ilgili diğer isteklerini yüce Eşiğimize arz edecektir.

Onuncu Madde: Daha önce verilmiş olan ahitnamelerde yazılı olduğu üzere Leh Kralı bizimle olan dostluğunda kararlılık gösterdiği müddetçe Boğdan Voyvodası da eskiden beri Leh Kralı ile ne şekilde dostluk üzere olagelmış ise yine o şekilde dostluk üzere olup Osmanlı Devleti'nin diğer ahalisi gibi yine huzur içinde olacaklardır. Boğdan ve Eflak vilayetlerinden

polskimi, obywatele Litwy, Łotwy i innych narodów, którzy przybywają dla handlu, nie będą - o ile nie będą przysparzać szkód - w trakcie prowadzenia handlu w sposób jak wyżej, narażani na żądania uiszczania haraczy i innych ciężkich podatków, jak już to zostało wyraźnie określone we wcześniej wydanych rozporządzeniach. Jednakże nie będzie też przyzwolenia, by ci, którzy opuścili z Polski i osiedlili się w Imperium Osmańskim bądź obcokrajowcy, którzy wymieszali się z Polakami, narażali Imperium na straty. Kupcy polscy, podczas powrotu do swego kraju, będą posiadać oficjalny dokument, że zostali uwolnieni z niewoli, pozbawieni broni, rzeczy osobistych i zwierząt, od niewolników powracających do swego kraju nie będzie pobierać się podatków i nie będzie zajmować się rzeczy, które będą z sobą wywozić. Jednakże nie będą oni mogli, pod tym pretekstem, zabierać ze sobą bez zezwolenia rzeczy i towarów zakazanych. Żaden z urzędników Skarbu Państwa lub odpowiedzialnych za sprawy spadkowe nie będzie podejmować żadnych działań wobec towarów należących do kupców jednej ze stron, którzy zmarli w drugim kraju, lecz towary te, wraz z księgą, w której zostaną zarejestrowane, będą przekazywane osobie zaufanej spośród nich samych, celem dalszego przekazania ich spadkobiercom. W razie jakiegokolwiek nieporozumienia pomiędzy samymi kupcami, by móc powiadomić właściwe władze o rozstrzygnięciu, sprawy będą rozpatrywane przez osobę przewodniczącą wybraną spośród nich samych. Długów, które nie są udokumentowane ważnym i opatrzonym pieczęcią dokumentem, nie będzie dochodzić się w sposób niezgodny z prawem; takie sprawy dotyczące długów i poręczeń będą rozstrzygane w sposób zgodny z prawem i sprawiedliwością, z uwzględnieniem oficjalnych dokumentów i pism oraz wcześniej sporządzonych nakazów pisemnych, a nie jedynie na podstawie fałszywego zeznania świadka. W odniesieniu do takich spraw, wobec kupców polskich będą miały zastosowanie postanowienia rozporządzeń wydanych wobec obywateli innych państw; ponadto też nadal będą obowiązywać kwestie, jakie zostały poruszone w naszych dyspozycjach wydanych specjalnie w odniesieniu do nich.

Artykuł dziewiąty: jeńcy z Polski, jak zostało uzgodnione we wcześniejszych porozumieniach, zostaną uwolnieni, pod warunkiem uiszczenia zapłaty ustalonej zgodnie z prawem lub na podstawie zaprzysiężonego oświadczenia ich właściciela. Jednakże w przypadku jeńców, którzy wielce się zasłużyli swym właścicielom, należy - gwoli sprawiedliwości ludzkiej - dokonać zniżki w zapłacie, a jeśli nie dojdzie do porozumienia w kwestii zapłaty, jakiej żąda właściciel, a jaka by się należała, kwestia ta zostanie rozstrzygnięta przez sąd. W przypadku jeńców pojmanych w jakikolwiek sposób z Polski już po zawarciu umowy pokojowej, jeńcy ci zostaną uwolnieni bez zapłaty. Osoby, które będą przybywać celem uwolnienia jeńców polskich z Imperium Osmańskiego bądź spośród Tatarów, nie będą narażone na jakiegokolwiek szykany, po stwierdzeniu „przybyliśmy, by uwolnić jeńca”, a ci, którzy będą to czynić, zostaną ukarani. Jeńcy pozostający w więzieniach jednej ze stron, zostaną uwolnieni

Leh ülkesine kaçanlar kabul edilmeyecek; bir yolunu bulup Leh ülkesine sığınanlar daha sonra memleketlerinde fitne çıkarıp bozgunculuk ederlerse, talep olunduklarında geri teslim edilecek ve daha önceki ahitnamelerde de yer almakta olan bu madde aynı şekilde geçerliliğini koruyacaktır. Aynı şekilde, Leh ahalisinden olan Leh, Kazak veya diğer millet mensupları eşkıyalık ve bozgunculuk yaptıklarında Osmanlı Devleti tarafından kabul ve himaye olunmayıp geri verilecektir. Bu gibi, aradaki barış antlaşmasının bozulmasına sebep olanlar hak ettikleri şekilde cezalandırılacaktır.

On Birinci Madde: Önceki ahitnamelerde yer alan ve bu antlaşmanın şartlarına ve iki Devlet'in yürürlükteki usullerine aykırı ve zararlı olmayan hükümler bundan sonra da geçerliliğini koruyacak; bozulmuş olanlar kaldırılacaktır.

Yüce Allah'ın yardımı ve muvaffak kılmasıyla işbu yazılan maddeler ve aramızda en olgun ve eksiksiz bir şekilde yapılan bu barış antlaşması, Halife olarak ben ve benden sonra Saltanatımızın vârisi olanlar ile Leh Kralı ve ondan sonra gelecek krallar ve Leh Cumhuriyeti arasında yüce Allah'ın dilemesiyle sapaşğlam ve ebedî, değişiklik, ihtilaf ve karışıklıktan korunmuş olarak daima geçerli olacaktır. Saldırıların tamamen ortadan kaldırılması için sınır boylarındaki mülki ve askeri görevlilere bir an önce haber ulaştırılacak ve bundan sonra tecavüz ve birbirlerine zarar vermekten kaçınıp bu barış antlaşması gereğince dostluk üzere hareket etmeleri sağlanacaktır. Ancak herkesin bu barış antlaşmasından haberdar olabilmesi için temessük tarihinden itibaren 30 gün süre tanınmıştır. Bu sürenin bitiminden sonra hiçbir özür ve bahane kabul olunmayacak; gönderilen fermanıma karşı gelenler cezalandırılacaktır. Her iki tarafın temessükleri imzalamasından sonra âdet olduğu üzere Leh tarafından Osmanlı Devlet merkezine Küçükkelçi gelip temessükteki maddelerin kabul olunduğunu bildiren bir name getirecek ve benim nâme-i hümayûnumu da alıp götürecektir. Daha sonra da barış antlaşmasının maddelerinin güçlendirilmesi, dostluğun geliştirilmesi ve diğer konuların düzenlenmesi için eskiden beri var olan güzel âdet gereğince, gelecek Mayıs ayında da Büyükkelçi gönderilecektir.

Şu hâlde; bundan sonra bizim Saltanatımız döneminde yukarıda ayrıntılı olarak yazılan şart, kayıt ve maddelerin gereğine göre hareket olunacak, barışın gerekleri gözetilecek; Leh Kralı ve onun komutanları, beyleri ve diğer adamlarından antlaşma şartlarını bozacak bir harekette bulunulmaz, dostluk ve barışıklık hukukuna riayet olunursa, yerleri ve gökleri yoktan yaratan şanı yüce Cenâb-ı Allah'ın şerefli ismini anarak ve iki cihan güneşi Peygamberimiz Muhammed Mustafa'nın *-Allah O'na salat ve selam kılsın-* çok bereketli mucizelerini söyleyerek sadakat sahibi padişahların yüksek ahlakı ve vefalı hükümdarların beğenilen kaidesi üzerine söz verir ve yemin ederiz ki, aynı şekilde antlaşmada yer alan maddelerden küçük veya büyük herhangi bir hususta aykırı davranılmayacak ve tecavüz

po uiszczeniu zapłaty. Inne żądania posła polskiego odnośnie do jeńców, będą przekazywane Wysokiej Porcie.

Artykuł dziesiąty: Jak zostało już napisane we wcześniej wydanych rozporządzeniach, jak długo król polski będzie okazywać wolę pozostawania z nami przyjaźni, i jeśli Wojewoda Mołdawii będzie pozostawać w przyjaźni z królem polskim, jak było to od dawna, tak też na podobieństwo innych narodów Imperium Osmańskiego będą żyć w spokoju. Uciekinierzy z prowincji mołdawskiej i wołowskiej do Polski nie będą tam przyjmowani; jeśli jednak znajdą jakiś sposób i schronią się w Polsce, a później będą w swych krajach czynić zamieszanie i nieprawość, to na żądanie będą zwracani i będą wobec nich stosowane postanowienia zawarte we wcześniejszych rozporządzeniach. Podobnie też, jeśli obywatele polscy, z narodów kozackiego lub innych, będą dopuszczać się rozboju i nieprawości, nie będą przyjmowani pod ochronę w Imperium Osmańskim, lecz odsyłani z powrotem. Ci, którzy będą przyczyniać się do naruszenia umowy pokojowej, będą karani w sposób, na jaki zasłużyli.

Artykuł jedenasty: Postanowienia, jakie były zawarte we wcześniejszych rozporządzeniach i nie są sprzeczne z postanowieniami tej umowy oraz obowiązującym ustaleniom pomiędzy dwoma państwami, będą zachowywać swą ważność również w przyszłości, a nieważne zostaną usunięte.

Opisane z pomocą i za przyzwoleniem Wszechmocnego Allacha te artykuły i ta, zawarta pomiędzy nami w sposób dojrzały i pełny traktat pokojowy, będzie obowiązywać na zawsze pomiędzy mną i tymi, którzy będą spadkobiercami naszego sułtanatu, a królem polskim i królami, którzy nastąpią po nim, i narodem polskim, chroniona przed zmianami, przeinaczeniami i niezgodnościami, jak Allach pozwoli – po wsze wieki i nienaruszenie. Aby nie dopuścić do jakichkolwiek najazdów, zostaną o niej natychmiast powiadomieni urzędnicy administracyjni i wojsko wzdłuż granic, tak by zagwarantować działania w duchu przyjaźni zgodnie z traktatem pokojowym i zapobiec gwałtom i wzajemnym szkodom, By każdy mógł zostać powiadomiony o tym traktacie pokojowym, wyznacza się okres 30 dni od daty jej sporządzenia. Później nie będzie się przyjmować żadnych wy tłumaczeń i przeprosin, a ci, co będą czynić przeciwnie, zostaną ukarani. Po podpisaniu tych aktów przez każdą ze stron, do stolicy Imperium Osmańskiego, jak to było we zwyczaju, przybędzie poseł polski z listem informującym o przyjęciu postanowień tego aktu, po czym odbierze i zawiezie do swego kraju mój list sułtanski. Następnie zaś, dla wzmocnienia postanowień traktatu pokojowego, pogłębienia przyjaźni i uregulowania innych spraw, w maju przybędzie, jak to było we zwyczaju, ambasador.

Tak więc: od tej pory, w okresie naszego sułtanatu, działać się będzie podług artykułów, warunków i zapisów wyszczególnionych powyżej, przestrzegać wymagań pokojowych; król polski i jego dowódcy, panowie i inni jego ludzie nie będą robić nic, co by naruszało traktat pokojowy,

olunmayacak; Devletimiz yaşadıkça ve benim hükümdarlık zamanımda bu barış geçerli ve ebedi bu antlaşma sapasağlam olacak ve hiç kimse buna aykırı hareket etmeyecektir.

Hicri 1111 senesi Rebiülahir ayının ortalarında yazılmıştır.

**Osmanlı Devleti'nin
Hükümdarlık Merkezi
Kostantiniye Şehrinde**

*[Belge üzerine sonradan yapıştırılmış olan 3 adet
Osmanlıca açıklama tezkipleri:]*

No: 48

Ahitnamede yazılı olan "*himaye*" kelimesinin manası sorulmuş. Bu kelime ile sınır bölgesindeki Tatar, Kazak, Erdel, Eflak ve Boğdan askerlerinin barışa aykırı işler yapmaması için "*onlardan muhafaza*" manası kastedilmektedir.

Yüce aslın bir parçasıdır.

Bu belgeyi
her türlü noksanlıktan
uzak ve yüce olan Allah'a muhtaç olan
Hacıoğlupazarı Şehri Kadısı Mustafa
-bağışlansın- yazmıştır.
(Mühür)

No: 49

Ahitnamede yazılı olan "*himaye*" kelimesinin manası sorulmuş. Bu kelime ile sınır bölgesindeki Tatar, Kazak, Erdel, Eflak ve Boğdan askerlerinin barışa aykırı işler yapmaması için "*onlardan muhafaza*" manası kastedilmektedir.

Sahh.

No: 50

Ahitnamede yazılı olan "*Macar krah olanlar ile dostluk üzere olalar.*" ifadesindeki "*Macar taifesi*" ile "*Erdel'e bağh olan Macar taifesi*" kastedilmektedir. "*Macar Krah*" ifadesi ile de "*Erdel'e bağh Macar taifesinin hâkimi*" kastedilmektedir; "*Nemçe çasarı*" kastedilmemektedir.

i jeśli pozostaną wierni przyjaźni i pojednaniu, to daję słowo i przysięgam na Wszchemocnego Allacha, który stworzył ziemię i niebo z niczego, wspominając jego imię, na słońce obydwu światów – proroka Muhammeda Mustafę, oby Allah obdarzył go pokojem i spokojem, wspominając jego przebogate cudowne uczynki, na obyczajność padyszachów oddanych wierności i zasadę przyswojoną przez zmarłych władców, że z naszej strony nie będzie czynów naruszających jakiegokolwiek, małe czy duże, postanowienie z traktatu pokojowego i ich pogwałcenia. Dopóki będzie trwać nasze państwo, przez cały czas mego władania, pokój będzie trwały i wieczny, traktat pozostanie nienaruszony i nikt nie będzie czynić nic wbrew niego.

Sporządzono w połowie miesiąca Rebiulahir roku Hidżry 1111.

**W Konstantynopolu,
stolicy Imperium Osmańskiego**

*[3 przypisy objaśniające w języku osmańskim dołączone do
dokumentu w terminie późniejszym]*

Numer 48

Zadano pytanie o znaczenie użytego w traktacie słowa opieka. Słowo to oznacza „obronę przed” działaniami wojsk tatarskich, kozackich, transylwańskich, mołdawskich i wołowskich, znajdujących się na terenach granicznych”, sprzecznych z postanowieniami pokojowymi.

Część oryginału

Dokument ten,
pozbawiony jakichkolwiek błędów,
sporządził ciekający się do Allacha
Mustafa Kadi Miasta Hacıoğlupazarı,
niech mu będzie wybaczone
(Pieczęć)

Numer 49

Zadano pytanie o znaczenie użytego w umowie słowa opieka. Słowo to oznacza „obronę przed” działaniami wojsk tatarskich, kozackich, transylwańskich, mołdawskich i wołowskich, znajdujących się na terenach granicznych”, sprzecznych z postanowieniami pokojowymi.

Numer 50

Przez użyte w traktacie wyrażenie „ci, którzy są królami Węgrów i chcą przyjaźni” rozumie się „społeczność węgierską” i „społeczność węgierską związaną z Transylwanią”. Przez wyrażenie „ci, którzy są królami Węgrów” rozumie się „społeczność węgierską związaną z Transylwanią”. Przez wyrażenie „władca społeczności węgierskiej związanej z Transylwanią” nie rozumie się „cesarza Austrii”.

[illegible][illegible]

2 varak
(2 shf. boz)

OSMANLI - LEHİSTAN SINIRININ TESPİTİNE DAİR SENET

AKT DOTYCZĄCY USTALENIA GRANICY POMIĘDZY IMPERIUM OSMANSKIM I RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ

~ 14.10.1703 ~

Leh Krah ve Cumhuri tarafından sınır tespiti için görevlendirilen komiserlerin, Latince yazdıkları ve imzalayıp mühürleyerek Osmanlı Devleti'nin sınır görevlisine verdikleri temessüğün tercümesidir.

Üç sıfatla vasıflı bulunan yüce Allah'ın adıyla.

Şevketli, kudretli Osmanlı Padişahı Sultan Mehmed Han oğlu Sultan Ahmed Han'ın -yüce Allah kudretini daim ve Saltanatım güçlü kılın- Osmanlı Devleti'nin Leh Devleti ile olan sınırlarının tespiti hususunda Vezir Yusuf Paşa'ya hitaben çıkarmış olduğu fermanlarında; "yüce Allah'ın yardımıyla Litvanya Büyük Dukası ve Saksonya Arşi ve maliki, Roma İmparatorluğu'nun seçilmiş olan haşmetli Leh Krah ve Cumhuri ve Moskov Çarı ile ahalinin rahatı için yapılan ve yürürlükte bulunan barış antlaşmasının Osmanlı Devleti'nin gerek Leh ve gerekse Moskov ile olan sınırlarının tespitiyle ilgili madde ve şartları gereğince kendisini sınır belirlemede tam yetkili kıldığı, kardeşi Sultan Mustafa Han zamamnda sınır tespitine tayin kılındığı gibi şimdi de aym şekilde bu hususa nezaret görevi verildiği" vurgulanarak; "beraberinde bulunan değerli İbrahim Ağa'nın da sınır tespit işini iyi bilmekte olmasından dolayı Lehlilerle olan sınır tespit hizmetini yürütmeye devam etmesi" buyrulup; "İbrahim Ağa da güvenilir bir kâtiple birlikte Leh komiserleriyle buluşarak görüş birliğiyle Bender Kalesi'nden Turla Suyu'nun kenarından başlayıp ahitnamenin içeriğine göre sınırların tespit ve taksimi işine başlayıp görevini tam bir dikkatle tamamlasın." diye yazılı olduğundan, Padişah'ın fermanı gereğince İbrahim Ağa da Bender Kalesi'nden kalkıp Kırım ve Bucak ahalisinin yaşlı ve bilirkişileriyle birlikte yola çıktı. Kaynar Suyu'nun Turla Nehri'ne döküldüğü yere varılıp Leh Kralı tarafından hudut vekili olan Krakovski şehrinin Kaste-ları [idarecisi] Yeronim Lubomeriski¹ adlı Büyükhatman ile haberleştikten sonra Leh Kralı ve Cumhuri tarafından hudut belirleme işinde tam yetki ile murahhas tayin edilen Braclawcki Palatini [Voyvodası] Marcin Chomentowski, Jan Koniecpolski ve Stefan Humiecki adlı hudut komiserleriyle buluştu.

Tłumaczenie aktu sporządzonego, podpisanego i opatrzonego pieczęcią przez komisarza powołanego przez Króla Polskiego i naród polski celem ustalenia granicy, jaki został przekazany urzędnikowi ds. granicy Imperium Osmańskiego

W imię Wszechmocnego Allacha określanego trzema przymiotami

Sultan Ahmed Chan, syn potężnego i mocarnego padyszacha sułtana Mehmed Chana, niech Allah czyni jego moc trwałą na wieki i umacnia jego sułtanat, w związku z ustaleniem granic pomiędzy Imperium Osmańskim i Rzeczpospolitą Polską, wydał wezyrowi Yusufowi Paszy polecenie, w którym nakazał: „ponieważ towarzyszący Ibrahim Aga doskonale za się na ustalaniu granic, ma on kontynuować ustalanie granicy z Polską”, podkreślając, że „zgodnie z warunkami i postanowieniami traktatu pokojowego, sporządzonej z pomocą Allacha gwoli pokoju narodów i obowiązującej pomiędzy Wielkim Księciem Litwy i królem Saksonii, prześwietnym Królem Polskim i narodu polskiego – wybrankiem Imperium Rzymskiego oraz carem Moskwy, dotyczącymi ustalenia granic tak z Polską jak i z Moskwą, w pełni upoważnił go do określenia granicy, albowiem był on powołany do ustalenia granic w okresie panowania brata sułtana Mustafy Chana, tak więc i teraz powierzono mu ten obowiązek nadzoru”. Następnie pisze: „by Ibrahim Aga spotkał się wraz z pisarzem z godnym zaufania komisarzem polskim i zakończył swe obowiązki z należyłą uwagą, zaczynając ustalanie granic i podział ziem zgodnie z treścią umowy z twierdzy Bender, od brzegu rzeki Dniestr”. Zgodnie z poleceniem Padyszacha, Ibrahim Aga wyruszył w drogę z twierdzy Bender, wspólnie z biegłymi i starszyzną ludów Budżak i Krymu”. Dotarłszy do miejsca, gdzie wody Kaynar wlewają się do rzeki Dniestr, nawiązał kontakt z Wielkim Hetmanem Hieronimem Augustynem Lubomirskim Kasztelanem Krakowskim – pełnomocnikiem króla polskiego ds. granic, i spotkał się z komisarzami wyznaczonymi przez króla polskiego i wyposażonymi przezeń we wszystkie kompetencje odnośnie do wyznaczenia granicy, a mianowicie z Marcinem

¹ Hieronim Augustyn Lubomirski.

Görüşmenin başında sınır tespitiyle ilgili iki taraftan da pek çok soru dile getirildi. Sınır tespitine Turla Nehri'nden başlanması gerektiğinin tasdik edilebilmesi için senetler istendiğinde gerek Kırımlı ve gerekse Bucaklı güvenilir kimselerin tanıklığıyla burasının sınır başı olduğu kesinleşti. Aynı şekilde Leh komiserleri de, 70 sene önce merhum Abaza Paşa'nın gözetiminde sınır tespiti için görevlendirilen Müteferrika Hüseyin Ağa ve Leh Komiseri Büyükhatman Stanisław Koniecpolski'nin temessüklerini gösterdiler. Bunlardan da Kaynar² diye bilinen suyun Turla Nehri'ne döküldüğü yerin hudut başlangıcı olduğu ortaya çıkınca iki tarafın görüş birliğiyle hiç tereddütsüz adı geçen nehrin Turla Suyu'na döküldüğü yerin yakınında bulunan ve daha önce Kırım Hanı'na bağlı Kazakların oturdukları -nehirin yukarısında Leh köyünün karşısında Osmanlı ahalisinin sakin bulunduğu- bu yerin sınır başı olduğu kesinleşti. *"Burada sonradan kurulan köylerin kaldırılması"* isteği dile getirilince; *"Eğer bir tarafın köyleri kaldırılırsa, diğer tarafın köylerinin de kaldırılması gerekir."* cevabı verildi. Bunun üzerine, *"eğer iki tarafın köyleri birbirlerine iyi muamele etmeyip zulüm ve haksızlık yaparlarsa her iki tarafın da burada iskânın yasaklanıp köylerin yıkılması"* karara bağlandı. Ancak bunların kendi hâllerinde olup iskânları yasaklanmadığı durumda bile burada hiçbir surette iki taraftan birinin kale yapmasına izin verilmedi. Denildi ki; *"Raşkova³ ve Kamanke⁴ Kalelerine daha önce Sandomirski adlı Leh Voyvodası mutasarrıf iken önceki Boğdan Voyvodası Vasil'in⁵ kızı, adı geçen Sandomirski'den Raşkova Kalesi'ni 40.000 ve Kamanke Kalesi'ni de 20.000 zolotaya; 'adı geçen bu parayı ödeyinceye kadar kaleleri kendisinin zapt etmesi' şartıyla aldı. Bu durumda Vasil'in kızının vârislerinin haklarının korunması için ya adı geçen kalelerin teslimi ya da alınan paranın geri verilmesi gerekir."* Buna cevap olarak; *"Ukrayna ve Podolya Lehlilerin elinde kalmıştır; bu iddianın muhatabı söz konusu kalelere tasarruf eden Konyepolski Komiser olmalıdır."* denildi. Bunun üzerine adı geçen Komiser de; *"eğer davaçılar haklarını güçlü deliller ile ortaya koyarlarsa ise onları razı etmeyi"* taahhüt etti ve iki taraf da buna razı oldu. Bunun üzerine Leh komiserleri; *"Bizim de buna benzer hukuk davalarımız vardır. Çünkü Leh beyzadelerinden birinin Boğdan boyarları ve halkından alacağı vardır. Bu durum Serasker Paşa'nın da bilgisi dahilindedir ve iddia sahibinin razı edilmesini tembihlemiştir. Lakin o zaman Boğdan Voyvodası boyarlarıyla Edirne'de olduğundan bir netice alınmamıştır. Ancak hakkın yerini bulması ahitnamenin gereği olduğundan bu konuyu görüşmek bizim de görevimizdir."* diye cevap verdiler. Devamla; *"Leh memleketi ile Boğdan vilayeti Cenâb-ı Hak tarafından Turla Suyu ile ayrılmış Boğdanlıların toprakla alakalı bizden asla şikâyetleri yoktur; onların ise eskiden beri var olan âdete aykırı olarak bazı yerlere tecavüzleri olmuştur; Soroka ve Hotun geçitleri yalnız bizim olup eski ve yeni tüm ahitnamelerde bize ait oldukları işaret olunmuşken Boğdan voyvodaları yine onları zorla zapt ederler; Turla Suyu kenarında olan Leh*

Chomentowskim – wojewoda braclawski, Janem Koniecpolskim i Stefanem Humieckim.

Na samym początku rozmów każda ze stron zadała wiele pytań związanych z wyznaczeniem granicy. Dla potwierdzenia, że przy ustalaniu granicy należy zacząć od rzeki Dniestr, potrzebne były dowody, postanowiono więc, że określi się początek granicy na podstawie zeznań zaufanych osób z Krymu i Budzak. Komisarze polscy okazali dokumenty komisarza polskiego Stanisława Koniecpolskiego i adiutanta Huseyin Ağa, który pełnił funkcję przy świętej pamięci Abaza Paszy podczas wyznaczania granicy przed 70 laty. Po ustaleniu na ich podstawie, że granica ma swój początek w miejscu, gdzie wody Kaynar¹ wlewają się do Dniestru, obie strony, jednogłośnie i bez jakichkolwiek wątpliwości, postanowiły, że miejsce to, położone w pobliżu miejsca, w którym rzeka ta wlewa się do Dniestru, i w którym wcześniej zamieszkiwali Kozacy podlegli Chanowi Krymu, a gdzie obecnie, w górę rzeki, naprzeciwko wsi polskiej zamieszkują poddani osmańscy, jest początkiem granicy. Wysunięto żądanie „usunięcia wsi założonych tutaj w okresie późniejszym”. Odpowiedziano, że „jeśli zostaną usunięte wsie jednej strony, to trzeba będzie usunąć też wsie drugiej strony”. W związku z tym postanowiono: „jeśli wsie obydwu stron nie będą postępować wobec siebie poprawnie, będą czynić nieprawości i niegodziwości, to zakaże się obydwu stronom zamieszkiwania tutaj, a wsie zostaną spalone”. Jednakże jeśli nawet nie zabroni się osiedlania tutaj i ludzie będą sobie żyli w spokoju, to żadna ze stron nie zezwoli drugiej na postawienie tu twierdzy. Powiedziano: „Wcześniej, gdy zarządcą twierdzy Raszków i Camenca był wojewoda polski imieniem Sandomierski, córka poprzedniego wojewody mołdawskiego nabyła od tegoż Sandomierskiego twierdzę Raszków za 40.000 złotych, a twierdzę Camenca za 20.000 złotych, pod warunkiem „zatrzymania twierdzy przez wspomnianego do czasu zapłacenia tych pieniędzy”. W tej sytuacji, dla ochrony praw spadkobierców córki Basil Lupu, albo trzeba przekazać te twierdze, albo zwrócić pieniądze”. W odpowiedzi powiedziano: „Ukraina i Podole pozostały w rękach Polaków. Wobec tego twierdzami tymi powinien zarządzać komisarz Koniecpolski”. Na słowa te wymieniony komisarz dał zobowiązanie, że „jeśli strony potwierdzą swe prawa mocnymi dowodami, zaspokoje ich”, na co przystały obie strony. W tej sytuacji komisarze polscy odpowiedzieli: „My też mamy sprawy sądowe podobne to tej. Jeden z polskich szlachciców miał wierzytelności od ludu i bojarów mołdawskich. Wiedział o tym też Dowódca Armii, który nakazał, by zaspokoić go. Jednakże w tym czasie wojewoda mołdawski przebywał ze swymi Bojarami w Edirne, tak że nic nie osiągnięto. Ponieważ jednak na mocy umowy prawo musi się dopełnić, zadaniem naszym jest rozpatrzenie tej kwestii”. I mówili dalej: „Ziemie polskie zostały przez Wszechmocnego oddzielone od prowincji mołdawskiej wodami Dniestru, nie mieliśmy nigdy

2 Căinari.

3 Raşcov.

4 Camenca.

5 Basil Lupu.

1 Căinari

köylerine Boğdanlılar tarafından birçok zarar ve ziyan verilmiştir; anı kovanları ve diğer eşyaları yağmalanmıştır." denildiğinde; "Boğdanlıların bu gibi haksızlıklarının engellenmesi ve verilen zararların karşılanması için Osmanlı Devleti tarafından Boğdan Voyvodası'na hitaben ferman çıkarılması" sözü verildi. Lehliler; "Ukrayna topraklarının öteden beri sadece Lehlilere ait olduğunu, savaş sırasında isyan eden Leh Kazağı Ihmil⁶'in buraları zorla zapt ettiğini, daha sonra Ihmil'in oğlu Timuz'un⁷ Domna⁸ adlı kadın ile evlendiğini, bu kadının da Sandomir Voyvodahğı'ndan Kaynar Suyu'nun yarısına kadar olan yerlere tasarruf etmeğe başladığını" üç kere tekrarladıktan sonra bu hususun doğruluğu anlaşılarak Kaynar toprakları ve Kaynar Suyu'nun ortak olduğuna ve burada bir taraftan Osmanlı Devleti için, bir taraftan da Lehliler için geçit yeri tayin edilmesine ittifakla karar verildi.

Bunun üzerine biz hudut vekilleri olarak adı geçen yerde yeni baştan iki tepecik⁹ yaptık. Lehliler kendilerine ait olan tepciğin üzerine, bellilik olsun diye, hudut vekillerinin isimlerini bu senenin tarihiyle birlikte kazdırdıkları taşı koydular. Oradan Kaynar Deresi boyunca bu nehrin kaynadığı mahalden gidilip iki taraftan uygun yerlerde su kenarında birbirine karşı olmak üzere bir tarafta Osmanlı Devleti'nin bir tarafta Lehli'nin alametleri konuldu. Bu şekil üzere dağlarda, Ripnuti¹⁰ diye bilinen dağın gediğine değin sınır işaretleri konulup ve burada da birbirine karşılık gelmek üzere iki büyük tepecik yapıp yine dağ ile inilip Kaynar Suyu etrafında dağların arasından geçilip Leh tarafında tepecik yapıp adı geçen dereyi sağ ve sol tarafa ayıran dağa varılıp oradan da dere ikiye ayrılıp sağ tarafında olan derenin -ki, solu Leh tarafına ve sağ Osmanlı Devleti toprakları tarafına yönelmiştir- sağ tarafında Osmanlı Devleti'nin vekili ve sol tarafında da Lehli vekil tarafından alametler konuldu. Buradan bir saat gidilip Kubanlıkbaşı denilen yerde Koçmar-İslak yolunu geçince İstara veya Yanuçka Mükine adıyla bilinen tepe, o bölgede ona benzer başka bir tepe bulunmadığından, sınır işareti kabul edildi. Oradan, denize giden ve kullanılmakta olan yol boyunca gidilip Deliyolbaşı adlı yere varıldı. Oradan Markiyon Ormanı'nı kible tarafımıza alıp ve sol taraftan Kodama¹¹ isimli dereden kuzey tarafına giderek bir büyük kulağın sonunda olan ormanlar Lehli'nin olmak üzere kuzey tarafından kalkıp bezirgân yoluyla dağların yüksek yerlerinden gidilip Deligöl'ün sonunda olan orman dahi kible tarafında olduğu için Osmanlı Devleti'nin zaptında kalmış ve başka yerlerde su bulunmadığından öyle gerektiği için Kodama Deresi ile gidilip Kodama Deresi Lehli'nin olduğundan bir tarafında kible yönünde Lehli tarafından bir tepecik yapıldı; yine kible yönünde biraz uzak yerde Osmanlı Devleti tarafından da bir tepecik yapıldı. Bu şekilde ileri kuzey tarafına doğru dağ ile birlikte gidildi. Göksu'nun Aksu'y-

roszczeń co do ziem Mołdawian. Oni zaś, niezgodnie ze starymi tradycjami, dokonywali gwałtów na niektórych miejscach. Przeprawy w Soroka i Hotun od dawna były nasze, nowe i stare umowy porozumienia pokazują, że należały do nas, lecz wojewodowie mołdawscy zajęli je siłą. Mołdawianie poczynili wsiom polskim nad brzegiem Dniestru wiele szkód i nieszczęść, zagrabili ule z pszczołami i inne rzeczy". Wobec tego dano słowo, że „by zapobiec czynieniu przez Mołdawian tego rodzaju nieprawości i by zapewnić pokryciu przez nich poczynionych szkód, będzie wydane im odpowiednie rozporządzenie". Polacy powtórzyli wówczas trzykrotnie: „ziemie ukraińskie od dawien dawna należały tylko do Polaków, zajął je przemocą Chmielnicki – Kozak polski, który zbuntował się podczas wojny, później syn Chmielnickiego Tymiš ożenił się z kobietą imieniem Domna (Rosanda), i kobieta ta zaczęła panować nad prawie połową ziem od województwa sandomierskiego do rzeki Kaynar". Uznając prawdziwość tego, zgodnie podjęto decyzję, że ziemie Kaynar i rzeka Kaynar są wspólne, i wobec tego ustalono przeprawy z jednej strony dla Imperium Osmańskiego, z drugiej zaś dla Polaków.

W tej sytuacji, jako urzędnicy graniczni, usypaliśmy w wymienionym miejscu dwa wzgórki². Na wzgórkach należącym do Polaków, by było wszystkim wiadomym, Polacy ustawili kamień, na którym wykuli datę i imiona urzędników granicznych. I od tego miejsca, wzdłuż rzeki Kaynar, od miejsca, gdzie rzeka ta wypływa, w odpowiednich miejscach po obydwu jej stronach, naprzeciwko siebie przy brzegu, poustawiano znaki: z jednej strony Imperium Osmańskiego, z drugiej – Polaków. W ten sposób poustawiano znaki również w górach, aż do podnóża góry zwanej Ripnuti³, gdzie też usypiano naprzeciwko siebie dwa duże kopczyki, a schodząc z góry przebyto góry wokół rzeki Kaynar, usypiano kopczyk po stronie polskiej, po czym dotarto do góry rozdzielającej tę rzekę na lewą i prawą stronę, następnie zaś ustawione zostały znaki po obydwu stronach rzeki, po lewej stronie na ziemi polskiej i po prawej stronie na ziemi Imperium, po prawej stronie przez urzędnika osmańskiego, a po lewej stronie – przez urzędnika polskiego. Stąd poszliśmy przez godzinę i przeszliśmy drogę Koczmar – Islak w miejscu zwanym Kubanlıkbaşı, i ustawiono znak na wzgórku zwanym Januczka Mukine (?), albowiem na terenie tym nie było żadnego innego wzgórza doń podobnego. Następnie udano się wzdłuż używanej drogi idącej ku morzu i dotarto do miejsca o nazwie Deliyolbaşı. Stamtąd skierowano się ku Lasowi Markiyon (?) i idąc na północ wzdłuż rzeczki Kodama⁴ po jej lewej stronie dotarto do lasów na końcu dużego rozlewiska, i lasy te mają należeć do Polaków; udano się z północy przez wysokie wzgórza drogą kupców i przyznano Państwu Osmańskiemu lasy znajdujące się na końcu Deligöl, albowiem leżały po stronie skierowanej na Mekkę, a ponieważ w innych miejscach nie natrafiono na wody, udano się

6 Bogdan Chmielnicki.

7 Tymiš.

8 Rosanda.

9 humeka (*Ing. hummock*).

10 Ribnita.

11 Kodyma.

2 Humeka (*English Hummock*)

3 Ribnita

4 Kodyma

la birleştigi yere varınca -ki, Lehli'ye sınır olmak üzere tayin olunmuştur- uygun yerlere küçük tepecikler yapıldı. Orada da adı geçen suyun döküldüğü yerde Osmanlı Devleti tarafından kible tarafına iki tepecik ve Lehli tarafından da kuzey tarafına iki tepecik yapıldı. Daha sonra bir taş üzerine bu senenin tarihi ile hudut sonunu bildiren bir yazı kazılarak bu durumu açıklamak maksadıyla beride söz konusu suyun kenarına yakın bir yere konuldu.

Bu şekilde Osmanlı Devleti'nin Lehli ile sınırları belirlendi, iki tarafın sınır işaretleri yenilendi ve şüpheye yer kalmadı. Ancak bu sınır belirleme işini sağlamlaştırmak için iki tarafın ittifakıyla, yukarıda açıklandığı üzere yapılan bu sınır belirleme işinin yazılması uygun görüldüğünden, her iddianın cevabını bulması için, her iki taraftan hudutnameler yazılmış ve gerektiğinde gösterilmek üzere karşılıklı teati olunmuştur.

İşi sağlamlaştırmak için kendi kalemimizle imzalayıp mühürlerimiz ile mühürlediğimiz işbu temessük, sınır sonunda olan tepeciklerde Göksu'nun Aksu'ya döküldüğü yerde miladi 14 Ekim 1703 tarihinde verildi.

Stefan (Jan) Humiecki İkinci Çaşnigir, Komiser (Mühür yeri)	Jan Koniecpolski Leh Kralı'nın Mirahuru, Komiser (Mühür yeri)	Marcin Chomentowski Braclawski Palatini, Hudut Vekili, Komiser (Mühür yeri)
--	--	--

rzeczką Kodama, która należy do Polaków, gdzie na jej jednej stronie Polacy usypali kopiec; od strony w kierunku Mekki, w trochę dalszej odległości, usypano kopiec dla Imperium Osmańskiego. I w ten sposób posuwano się ku północy wraz z górami. Po dotarciu do miejsca, gdzie łączą się wody Göksu i Aksu, gdzie też ustalono granicę polską, sypano w dogodnych miejscach małe kopczyki. Usypano tam, gdzie wypływają te wody, dwa kopczyki od strony Imperium Osmańskiego, w kierunku Mekki, i dwa kopczyki po stronie polskiej w kierunku północnym. Następnie na kamieniu wyryto datę i napis, że jest to koniec granicy, a kamień ten ustawiono w pobliżu brzegu rzeki, by zaświadczał o tym.

Granice pomiędzy Rzeczpospolitą Polską i Imperium Osmańskim ustalono w ten sposób, odnowiono oznakowania granicy po obydwu stronach, tak by nie było miejsca na wątpliwości. Aby uczynić ustalenia granicy bardziej trwałymi, uznano, za zgodą obydwu stron, za stosowne zapisanie opisanych powyżej ustaleń, tak by odeprzeć każdy zarzut; każda ze stron zapisała nazwy granic i wymieniły je między sobą, tak by móc okazać, gdy zajdzie taka potrzeba.

Akt ten został sporządzony gwoili poświadczenia, podpisany i opieczętowany naszymi pieczęciami w dniu 14 października 1703 roku, w miejscu, gdzie na wzgórzach na końcu granicy, wody Göksu wlewają się do Aksu.

Stefan (Jan) Humiecki Potstoli Koronny, komisarz (Miejsce na pieczęć)	Jan Koniecpolski Koniuszy króla polskiego, komisarz (Miejsce na pieczęć)	Marcin Chomentowski Wojewoda braclawski Urządник graniczny, komisarz (Miejsce na pieczęć)
--	---	--

۸۳
۳۹
رکاب صابون شهر یاری له قرائند کلان نامه تک ترجمه سید
شوکلو و قدر تلو و خط تلو شهنشاه معظم و مشرق و مغرب و دور ایلی جانمند واقع
سقطه نشین و عرب و ارمن و مصر و قبرس مالکی پادشاه حضرت ملک حضور علیا علیه
السلام الله تعالی له قرائی و لقوه حاجی و دوسته و بزرگه و مضویه و صوفیه و صوفیه
و کوی و ولویه و بدویه و بود لایکه و یو و نیه و اسولتق و سوریه و یونیه و کوریه
و سفس هر یکی اغوستن تانی طرفند د و ستلق و حسن و جاره لایق ادعیه و
و سعادت و آئینه از دما و مهر و محبت و د و لم الت هجاری اتخاذه صکره
افراز و اکرام و توقیر و احترام بر له غرض و اعلام اولنان اولدر که سابقه
عامه لرینک امینی اولوب خصال حمید ایلد معین اولان الجیاری ابراهیم افانک
ید یله نامه و شوکت و نری وارد اولوب مفهوم سعادت مستحق توفیق ربانی ایلد
تحت جلیل نشان عثمانیه به جلوس سور د قاری وزیر سایه و علیه لرین اولان
بوخه مله لک عزت و منفعتی ایلد امور مملکت و احوال دولتی نظام و انظام
بولدی و دی دولت علیه لریند د و ستلق و اتفاق و ورده اولان سائر ملوک ایلد
وزیر ایلد دخی عقد اولنان مواد و شرایط صلح و صلاحی بلا تغییر و تبدیل حفظ
و حراست ملک مراد ملوکا نری و لد و دی خبری حائیا له و لایک لرینه مستولی و
ولوله و د غنمه تک از له سند خلی سلطنت و ستره سبباً و لشکر و بفرع
خبری و د و ستلقه میل و توجه همایون لرینک اشارتی خلوص قلب ایلد قبول ایلد
صدق درون ایلد دعا این رز که ایام سلطنت علیه لری مبارک و عین اوله
و بوند اقدم قار لویه نام محلله دولت علیه لریند بزم و له جمهورینک بشند
منفقد اولوب صکره طرفیند و نوب و موکدا اولان اشب و خیر و صلح
بلا تبدیل و بلا تغییر یا دیار و استوار اولن ورده اقصای مراد بزرگه علم
ملوکا لرینک لاحق اولمستی آرزو ایند د و اخراج عامه جمهورینک جانبندن نری
و نفعی اولنان بعض خاین رعایا مرکز سعد تالو قریم حاجی حضرت ایلد سوخته
باغش اولور و معامله ایلد کلری خان مشار الیهک و قراقوی به تسلطی بروی
مولو بر کتک اخذ اولنان مکتوبیند متحقق اولغله در و نره زاده انکشار
والم حاصل اولد و دی سید کلان الجیاریه ذکر اولنان مکتوبینک معنی
تفهیم اولوب بو خصوص خبر لری اولماس استر که طرف ملوکا لریند

۸۴
سعد تالو قریم خانته عاجله تنیه یور لغلله بر مقوله بزم و جمهورینک خصم و عدو
اولان کسسته لرینک الفت و معامله لریند حذر ایلوب انره امداد و اعانت
ایلیله و دخی رجا این رز که حایت ملوکا نری طرفه معاونت یور لوب
مایدن اولان صلح مؤتدک صانت و کالنه وجه اسلم اوزره اهتمام اولغله
عین و جدید مواد مصالحه مقتضا نسخه مراجعت اولد و دی و قتل جمله دور
و با خصوص بزم و جمهورینک شدی عدوی اکبری اولان اسوچ قرائنک علیه
بزم و جمهورین امداد و یاردم اولنه و دخی طرف شهر یاریند استدا ایلد
عقد صلح و صلح صکره نانا رطافه سنک و لایا نریند اسیر اخذ ایلد
خون و کسار لرینک از دیادینه سبب و لغلله مصالحه و دایمه تک استقامت
بنایه النان اسیر لریند و جمهوره کورورد اولنه باقی جبار یاری تعالی امداد
صحت و عاقبت و دوام محبت و سعادت احصاء ایلوب جمله استیلد اسیر ایلد
یارسلو نام لرینک قریب اولان تا بزرگه تاریخ ولادت حضرت عیسانک یک
یروز در دخی سته سند ماه اغوستنک در دخی کوندر قرائنک سکر
سینه سنه تحریر اولغله

دولت و سعادت و سعادت را عظم حضرت ایلد له قرائند کلان مکتوب ترجمه
القاب معناد در صکره نظم و کرم بر له دوستانه اخفا اولنان اولدر که
و قدر تلو پادشاه اعظم سلطان احمد خان حضرت لری طرف حقد و محبت و سعادت
تحت جلیل نشان عثمانیه به جلوس سور د قاری وزیر سایه و علیه لرین اولان
خلوص و حراستی سائر امور علیه تک از سند اهتمام ایلوب سابقه رساله
عامه لرینک امینی اولوب معین الجیاری اولان ابراهیم افانک بر له اسال
یورد قاری نامه همایون لرینک مقصود سعادت غرض اولان صلح مؤتدک صانت
بزم و جمهورینک مایدن دخی قرائد اولان صلح مؤتدک صانت
ملوکا لرینه بنایه مخصوصا تا کدی ترک یور مد لری طرفه دخی سبب
سبب اولغله و صلح و صلح جمله شروط و قیود بله خط اولغله
شرعی بریند سعادت علی عدا و نوب عالمک امنیت و معینی اربانک
بو خصوصی قریم ایلد تحریر و رسال یوریند نامه همایون و مکتوب
شریف لری سرور قلب ایلد قبول ایلد دخی ایلی مووی ایلد طرف لریند

**LEH KRALI II. AUGUST'UN YENİ OSMANLI
PADİŞAHI III. AHMED'E, TAHTA GEÇMESİNDEN
DUYULAN MEMNUNİYET, İSVEÇ'E KARŞI YARDIM
TALEBİ VE KIRIM HANI'NDAN ŞİKÂYETE DAİR
GÖNDERDİĞİ MEKTUP**

**LIST KRÓLA POLSKIEGO AUGUSTA II DO SUŁTANA
AHMEDA III WYRAŻAJĄCY ZADOWOLENIE ZEGO
WSTĄPIENIA NA TRON, Z PROŚBĄ O POMOC
PRZECIWKO SZWEDOM I SKARGĄ NA CHANA
KRYMSKIEGO**

~04.08.1704~

*Osmanlı Padişahı'na Leh Kralı'ndan
gelen namenin tercümesidir.*

Şevketli, kudretli, azametli büyük Sultan ve doğu, batı ve Rumeli taraflarında bulunan Kostantiniye, Arap, Acem, İran, Mısır ve Kıbrıs'ın sahibi olan Padişah hazretlerinin yüce huzurlarına; Allah'ın yardımıyla Leh Kralı ve Litva Hâkimi ve Rusya, Prusya, Mazoviya, Samokicye¹, Kiyoviye, Wolina², Podolya, Podlakya, Livonya, Smolensk, Severia³ ve Çernekoviye⁴ Hükümdarı ve Saks⁵ Herseği II. Augustus tarafından, dostluk ve iyi komşuluğa layık sağlık ve mutluluk duaları ve muhabbetin artması ve iyi komşuluğun devamı övgüleri ithaf edildikten sonra saygı ve hürmet ile arz olunur ki:

Daha önce Osmanlı Devleti'nin Tersane-i Âmire Emini olan değerli Elçiniz İbrahim Ağa vasıtasıyla göndermiş olduğunuz nâme-i hümayûnunuz geldi. Namenizde; Allah'ın muvaffak kılmasıyla Osmanlı tahtına oturduğunuz ve idareniz altında olan bunca milletlerin izzet ve menfaati ile memleketinizin işleri ve Devletinizin durumunun nizam ve intizam bulduğunu, Osmanlı Devleti ile dostluk ve ittifak üzere olan diğer hükümdarlarla ve bizimle imzalanan barış antlaşmalarının maddelerini değiştirmeden muhafaza etmek istediğinizi bildirmişsiniz. Bu mesajınız şu anda Leh ülkesinde yaşanmakta olan karışıklıkların giderilmesi hususunda hayli sevinç ve teselliye sebep olmuştur. Bu ferahlatıcı haberi ve sizin dostluk taraftarı olduğunuzun işaretini içtenlikle kabul eder, Saltanat devrinizin bereketli ve uğurlu olmasını gönülden dileriz.

Daha önce Karlofça isimli yerde Devlet-i Aliyye'niz ile bizim ve Leh Cumhuriyeti'nin arasında yapılmış olan hayırlı barış antlaşmasının değiştirilmeden devamlı ve geçerli kılınmasının en büyük dileğimiz olduğunu bilmenizi arzu ederiz.

*Tłumaczenie listu od Króla Polskiego
do Sultana Osmańskiego*

Do jego wysokości padyszacha, mocarnego, silnego i wielkiego sultana, pana wschodu, zachodu i znajdującego się po stronie Rumelii Konstantynopolu, świata arabskiego i adzemskiego, Iranu, Egiptu i Cypru; król polski, z woli Allacha, władca Litewski i Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernichowski oraz Saksonii, August II Mocny przekazuje, wraz z wyrazami szacunku i poważania, modlitwy o przyjaźń, dobrosąsiedztwo i zdrowie, pomnażanie szczęścia i kontynuowanie stosunków dobrosąsiedzkich i uprasza o:

Otrzymaliśmy list, jaki nadesłaliście przez swego drogiego posła Ibrahima Aęę, waszego byłego zaufanego nadzorcy stoczni w Imperium Osmańskim; w liście tym przekazaliście, że za zgodą Allacha zasiedliście na tronie osmańskim, że tak wiele narodów pod waszym panowaniem cieszy się dobrobytem i siłą, że sprawy waszego narodu i imperium układają się dobrze i właściwie oraz że wyrażacie wolę przestrzegania podpisanej z nami traktatu pokojowego, bez jakiegokolwiek zmiany jej postanowień. Wiadomość ta jest dla Polski źródłem radości i pociechy, z nadzieją na rozwiązanie problemów, jakie obecnie przeżywamy. Z radością przyjmujemy tę uspokajającą wiadomość i oznaki świadczące o tym, że jesteście zwolennikiem przyjaźni, i z całego serca życzymy, by okres waszego sultanatu obfitował w powodzenie i szczęście.

Pragniemy, byście wiedzieli, że największym naszym życzeniem jest, by traktat pokojowy zawarty wcześniej pomiędzy waszą wysokością i Rzeczpospolitą polską w miejscowości zwanej Karłowicami, trwała i obowiązywała nadal, bez jej zmieniania.

¹ Żmudzki.

² Wołyński.

³ Siewierski.

⁴ Czernichowski.

⁵ Saksonya.

Ancak Leh Cumhuriyeti tarafından menedilip sürülen bazı hain vatandaşlarımızın Kırım Hanı hazretleriyle yanlış anlaşıl-maya sebep olacak tarzda iş tuttukları, Han hazretlerinin ve Krakoviye Kastelanı Yeronimo Lubomerski'nin⁶ ele geçirilen mektuplarından ortaya çıkmıştır. Bu durum içimizde fazla-sıyla kırgınlık ve acı meydana getirdiğinden, gelen Elçinize söz konusu mektupların içeriği anlatılmıştır. Sizin de bu du-rumdan haberdar olmanızı ve tarafınızdan Kırım Hanı'na bizim ve Cumhuriyetimiz'in hasım ve düşmanları olan bu gibi kimselerle dostluk yapmaktan kaçınıp onlara yardım etme-mesi hususunda acilen tembihte bulunmanızı isteriz.

Ayrıca sizden; bize yardımda bulunmanızı, aramızdaki ebe-di barışın korunup geliştirilmesine özen gösterilmesini, ara-mızdaki eski ve yeni barış antlaşmalarının şartları gereğince müracaat ettiğimiz zaman bütün düşmanlarımıza karşı özel-likle de şu anda bizim ve Leh Cumhuriyeti'nin en büyük düş-manımız olan İsveç Kralı'na karşı bize ve Leh Cumhuriyeti'ne yardım etmenizi rica ederiz. Bir de; Tatarların barış antlaş-ması imzalandıktan sonra ülkemizden esir almaları hüznü ve kırgınlığımızın artmasına sebep olduğundan, barış antlaşma-sının istikrarı için bu esirlerin bize ve Leh Cumhuriyeti'ne iade edilmesini istirham ederiz.

Son olarak, Cenâb-ı Hak'tan daima sağlık, afiyet, bereket ve saadet ihsan eylesin ve bütün işlerinizi kolay kılmasını dileriz.

Jarosław isimli şehrin yakınındaki taburumuzda, miladi 4 Ağustos 1704 tarihinde, Krallığımızın 8. yılında yazılmıştır.

Jednakże jak okazało się z przechwyconych listów jego wysokości Chana i Kasztelana Krakowskiego Bruna Molobo (Hieronim Augustyn Lubomiski), niektórzy nasi zdrajczyccy obywatele, którzy zostali przez Polskę wykluczeni i zesłani, weszli w układy z jego wysokością Chanem Krymu w sposób, który może być powodem nieporozumienia. Ponieważ sytuacja ta przyprawiła nas o zaniepokojenie i rozczarowanie, treść tych listów została przekazana waszemu posłowi. Pragniemy, byście zostali poinformowani o tej sytuacji, byście unikali zawierania związków przyjaźni z takimi osobami jak ci, którzy - jak Chan Krymu - są naszymi wrogami i nieprzyjaciółmi, i byście niezwłocznie przestrzegli, by nie udzielano im pomocy.

Ponadto prosimy was o pomaganie nam, o ochronę wiecznego pokoju pomiędzy nami i okazywanie troski o jego utrzymanie, oraz - zgodnie z warunkami traktatów pokojowych, tak starych jak i nowych, pomiędzy nami - o udzielenie nam i państwu polskiemu pomocy przeciwko wszystkim naszym wrogom, gdy o to poprosimy, a szczególnie w chwili obecnej o udzielenie pomocy przeciwko największemu wrogowi państwa polskiego jakim jest król Szwecji. Ponadto też; ponieważ pojmanie przez Tatarów jeńców z naszego kraju, po podpisaniu traktatu pokojowego, jest powodem naszych dużych trosk i zaniepokojenia, to gwoli zachowania traktatu pokojowego, łaskawie prosimy o zwrot tych jeńców nam i Państwu Polskiemu.

Na koniec zaś życzymy, by Wszechmocny zawsze obdarzał was zdrowiem, dobrym samopoczuciem, szczęściem i bogactwem i czynił wasze sprawy łatwymi.

Sporządzono w obozie w pobliżu rzeki Jarosław, 4 sierpnia 1704 roku, w ósmym roku naszego panowania na tronie.

⁶ Hieronim Augustyn Lubomiski. Metinde "Yeroni Molubo Herseğinin" şeklinde yazılmıştır.

۵۶
 جانب شهبازی به له و لا یتک قال عتیق طرفدن کلان نامه نیکو ترجمه سید ر
 قسطنطنیه و اناتولی و افریقیه و روم الی و عراق عرب و مصر پادشاهی شهنشاه اعظم
 دوشمن و قوشتور شوکلو و قدرلو سلطان احمدخان حضرت نیکو حضور عالیارینه بنیادینه
 له قرالی و لوقه و روسیه و بوسینه و سموریه و ساموریجه و کیویه و ولینه و بودلیه
 و بودلایه و لپوونیه و اسمولچقو و سوریه و شرنقویه بیک و دوقسی و سقس و ملکینک
 ارشاد حکمی هرسل اغستوس ثانی طرفدن اغراز و اکرام و توقیر و احترام بیک مقتدات حکومت
 و خیر و دوستی از دیادی و سعادت و یمینت و موافقت قلوب ادعیه سی تقدیمین صکره
 دوستلغه و قوشتلغه لایق وجه اوزره مخلصانه انها اولنان اولدکه مقتدا قار و یحییام
 محله دولت علیه لرله بزم و لهجه نیک اراستد شفق اولان مبارک صلح و صلاحت
 عهود و عقودی طرفدن مرغی و حرمت لرله محفوظ اولدوغنه بوندن اقدم معین الحیلری اولوب
 عودت ایدن ابراهیم اغایله تحریر و ارسال اولنان نامه مزک منور مندن علم ملوکانه لری
 لاحق اولدوغندن ماعدل بودغه دخی مابینده قراردادده مصالحه نیک موافقت و شریعت
 بلا بدیل و لا تغییر مراعات اولماسندن استقرار دخی کال مرتبه نیکدایوب جانب
 شهبازی لرینه برخصوصد خلوص حسن یمیزی دخی عرض ایلمز بوندن نشأت ایلدیکه
 مابینده جاری اولان اسایش و استراحتده اشکاده حسود اولان دشمن اسوج طایفه
 حالینا ظهور ایدن جنکدن ناشی اتفاق ایدن بعضی لهو نفاق ادیب درلودر و حیلله
 و کرا لرله طرفیندن بر قیاسه دن برو مشیت اولان بخت مودتی مختل و مشوش ملک
 مراد ایدر بر بصورت بزم صدق و اخلاص و استحقاقی خیر منیر شهبازی لرین بسترل
 اولدغی غنیمتده محقق اولمغه طرف سعادت بوندن دخی حسن توجه همایون لرله کذلک موافقت
 بیدلک ماملو اولوب ان شاء الله تعالی بزم و جهودک علیهنه درکاد اولنان مکر و حیل
 استماع بورلمیوب خیر و دوستلغه نیکین و تثبیت شاهانه لری وجه مشروح دوره قراردادده
 شروع و قبول و حفظ و حرستی سعادت بزم خانده دخی واقع اولان خالقی غنیمتدن
 سوق و تبیه بیدلری مطابقت و صلح و استحقاق رعایت سلطنت علیه نیک امور مظهره شدک

ANTLAŞMALARA UYMADA HASSASİYET
GÖSTERMEK OSMANLILARIN GELENEĞİ
OLDUĞUNDAN, İSVEÇLİLERLE OLAN SAVAŞTAN
DOLAYI ARADAKİ DOSTLUĞU BOZMAYA ÇALIŞAN
LEHLİLERE İTİBAR EDİLMEYİP KARLOFÇA
ANTLAŞMASI'NA UYULMASI VE KIRIM HAN'I'NA
DA BU YÖNDE TEMBİHTE BULUNULMASINA DAİR
LEH KRALI II. AUGUST'UN MEKTUBU

LIST KRÓLA POLSKIEGO AUGUSTA II, BY
PRZESTRZEGAĆ TRAKTATU KARŁOWICKIEGO,
NIE ZWAŻAJĄC NA TYCH, KTÓRZY STARAJĄ SIĘ
POPSUĆ PRZYJAŹŃ MIĘDZY NAMI KORZYSTAJĄC
Z WOJNY PRZECIWKO SZWECJI, ALBOWIEM
DBAŁOŚĆ I PRZESTRZEGANIE TRAKTATÓW JEST
TRADYCJĄ OSMAŃSKĄ, JAK I BY PRZESTRZEC W
TYM WZGLĘDZIE CHANA KRYMSKIEGO

~ 14.03.1705 ~

*Osmanlı Padişahı'na
Leh ülkesinin eski Kralı tarafından gelen
namenin tercümesidir*

Kostantiniye, Anadolu, Afrika, Rumeli, Irak-ı Arab ve Mısır'ın Padişahı, büyük Sultan dostumuz ve komşumuz, şevketli, kudretli Sultan Ahmed Han hazretlerinin yüksek huzurlarına; Allah'ın yardımıyla Leh Kralı ve Litva, Rusya, Prusya, Mazoviya¹, Samudiçya², Kiyoviye, Wolina³, Podolya, Podlakya, Livonya, Smolensk, Severia⁴ ve Çernekoviye⁵ Büyük Dukası ve Saks⁶ memleketinin veraset yoluyla Hâkimi Hersek II. Augustus tarafından, saygı ve hürmet ile hayırlı dostluğun artması, mutluluk, bereket ve kalplerin birliği duaları takdiminden sonra dostluğa ve komşuluğa yakışır bir şekilde samimiyetle bildirilir ki:

Daha önce Karlofça'da Osmanlı Devleti ile bizim ve Leh Cumhuriyeti'nin arasında yapılan barış antlaşmasının hükümlerine bizim tarafımızdan riayet edildiği ve saygı ile muhafaza edilmekte olduğu daha önce Elçiniz İbrahim Ağa ile göndermiş olduğumuz namemizde belirtilmiş ve sizin de malumunuz olmuştur.

Bu antlaşmanın madde ve şartlarına değiştirmeksizin uyulması hususundaki kararlılık, samimiyet ve iyi niyetimizi, şu sebepten dolayı zatıalınıza daha güçlü bir biçimde yeniden arz ve ifade ederiz ki; aramızdaki emniyet ve huzura açıkça haset eden düşmanımız İsveçlilerle aramızda ortaya çıkan savaştan dolayı bazı Lehliler fitne çıkarıp türlü türlü hile ve tuzaklarla, birkaç seneden beri günden güne pekişen aramızdaki sevgi ve

*Tłumaczenie listu poprzedniego Króla
Polskiego do Sultana Osmáńskiego*

Do jego wysokości sultana Ahmeda, mocarnego, silnego i wielkiego, Padyszacha Konstantynopola, Anatolii, Afryki, Rumelii, Iraku arabskiego i Egiptu, naszego przyjaciela i sąsiada; Król Polski, z woli Allacha, władca Litwy i Ruski, Pruski, Mazowiecki¹, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smoleński, Siewierski i Czernichowski wielki książę i na drodze spuścizny władca Saksonii, August II Mocny przekazuje, wraz z wyrazami szacunku i poważania, modlitwy o rozwój przyjaźni, szczęścia, obfitości i zjednoczenia serc, i ze szczerością, jakiej godne są przyjaźń i sąsiedztwo przekazuje:

Strona nasza przestrzega i z szacunkiem stoi na straży postanowień traktatu pokojowego, jaka została wcześniej zawarta pomiędzy Imperium Osmáńskim a nami i Rzeczpospolitą Polską, o czym donosiliśmy do waszej wiadomości w naszym liście przekazanym wam za pośrednictwem waszego posła Ibrahima Agi.

Z powodu jak niżej, jeszcze raz pragniemy w jeszcze bardziej wyrazisty sposób przekazać waszej wysokości nasze zdecydowanie, szczerość i dobrą wolę przestrzegania postanowień i warunków tego traktatu. Z powodu wojny, jaka wybuchła pomiędzy nami a Szwedami, którzy w sposób otwarty patrzą złym okiem na bezpieczeństwo i spokój między nami, niektórzy Polacy, przy pomocy wszelkiego rodzaju oszustw, pułapek i matactw, dążą do zniszczenia panujących od wielu lat i z każdym dniem coraz silniejszych stosunków przyjaźni i miłości między nami. Ponieważ wiadomym nam jest wasza pewność co do

¹ Metinde "Samovya" şeklinde yazılmıştır.

² Żmudzki.

³ Wołyński.

⁴ Siewierski.

⁵ Czernichowski.

⁶ Saksonya.

¹ W tekście oryginalnym „Samovya”

dostluğu bozmak isterler. Sizin, bizim bu konudaki samimiye-
timizden emin olduğunuz bizce malum olduğundan tarafınız-
dan bizim bu düşüncemize uygun bir yaklaşım sergileneceğini
ümit ederiz. Bu sebeple bizim ve Leh Cumhuriyeti'nin aleyhinde
ortaya konulan bu hile ve tuzakları dikkate almamanızı, bu
hayırlı dostlukta tarafınızdan ortaya konulmuş olan kararlı-
lığı ve bu antlaşma hükümlerinin korunup uygulanması hu-
susunu Kırım Hanı'na da tembih buyurmanızı talep ederiz.

Barış antlaşmalarına uymayı Osmanlı Devleti'nin en büyük
işlerinden saymak zatıinalinize dedelerinizden geçmiş bir haslet
olduğundan, yukarıda yazılan husus için de harekete geçece-
ğinizde kuşku yoktur. Şu korkulu günlerde dostunuz, komşu-
nuz ve samimi duacınızın beklentisine uygun biçimde dostlu-
ğunuzun gereğinin ortaya konulacağını ümit ederiz.

Son olarak, Allah Teâlâ hazretlerinden ömrünüzün ve devle-
tinizin uzun olmasını ve daima hayırlar ihsan etmesini dileriz.

Miladi 14 Mart 1705 tarihinde ve Krallığımızın 8. yılında Sak-
sonya memleketinde bulunan Drezde⁷ Kalesi'nde yazılmıştır.

naszej szczerości w tej sprawie, wyrażamy nadzieję, że wykażecie
nam właściwe zrozumienie. W związku z tym prosimy was,
byście - pamiętając o tych matactwach i oszustwach przeciwko
nam i narodowi polskiemu - nakazali przestrzec Chana Krymu
o waszym zdecydowaniu podtrzymywania tej przyjaźni i waszej
woli przestrzegania i zachowania postanowień tego traktatu.

Przestrzeganie traktatów pokojowych jest jednym z
największych przymiotów Imperium Osmańskiego, jakie wasza
wysokość odziedziczyła po swych przodkach, tak że nie ma
żadnych wątpliwości, że będziecie tak działać i w tej sprawie.
Wyrażamy nadzieję, że w tych pełnych obaw dniach, zostanie
uczynione wszystko, czego wymaga przyjaźń, w sposób zgodny
z oczekiwaniami waszego przyjaciela, sąsiada i tego, który się za
was szczerze modli.

Na koniec zaś, prosimy Wszechmocnego, by obdarzył
waszą wysokość i wasze Imperium długim życiem i wieczną
szczęśliwością.

Napisano w twierdzy Drezno w Saksonii, dnia 14 marca 1705
roku, w ósmym roku naszego panowania.

⁷ Dresden.

LEHİSTAN'A GİDEN OSMANLI ELÇİLİK
HEYETİ'NİN, BAŞHATMAN SİENIAWSKI¹ VE
DİĞER HATMANLARLA YAPTIĞI GÖRÜŞMELERİN
AYRINTILARI HAKKINDA SUNULAN RAPOR

SPRAWOZDANIE DELEGACJI OSMAŃSKIEJ DO
POLSKI NA TEMAT SZCZEGÓŁÓW ROZMÓW Z
WIELKIM HETMANEM ADAMEM MIKOŁAJEM
SİENIAWSKIM I INNYMI HETMANAMI

~ 27.01.1713* ~

*Bu Kulunuzun Leh Ülkesinde Başhatman Sieniawski ile
Yaptığı Görüşmenin Keyfiyeti*

Elbiğ'da² konağımızda üç gün kaldıktan sonra bir general sorguçlu mücevher donlu atla gelip bizi davet etti. Ata bine rek Haseki ve Duhan Ağalarıyla birlikte saraya vardık. Ben ve önümde Sadrazam efendimizin mektubunu taşıyan Haseki Ağa olduğu hâlde Hatman bizi üç oda dışarıda karşıladı. Duhan Ağası Hatman'ı görünce gidip Haseki Ağa'dan Sadrazam efendimizin mektubunu alıp; *"Sadrazam efendimiz hazretleri dostluğunu bildirerek biz kullarıyla size mektup gönderdiler."* diyerek öpüp başına koyduktan sonra Leh Cumhuriyeti'nin Başhatmanı Sieniawski Hatman'a verdi. O da mektubu öpüp başına koyduktan sonra bizi önüne katıp birlikte içeriye girdik. Bizi kendi yerine oturttu, kendisi de bizim karşımıza oturdu. Biz; *"Sadrazam efendimiz; 'Leh Cumhuriyeti eskiden beri dostumuz ve komşumuzdur. Padişahınızın da dostları ve komşularıdır. Biz onların huzurlu olmalarını isteriz.' diye ferman buyururlar."* dediğimizde, O da bize; *"Osmanlı Padişahı bizim dostumuz ve efendimizdir; inşallah Leh Cumhuriyeti kullarının huzur ve güvenlik içerisinde bulunmasını isterler."* dedi. Biz de; *"İnşallah mektubu okursunuz, biz de cevabını veririz."* dedik.

Görüşme

Ben, Tatar Ağası ve Haseki Ağa, Leh Başhatmanı, Küçükhatmanı ve sekiz voyvoda bir odada oturduk. *"Buyurun."* dediler. Biz de; *"İstanbul'da Sadrazam efendimizin sarayında vezirler, âlimler, ordunun ileri gelenleri ve Moskov rehinleri³ de bulunduğu hâlde yapılan toplantıda; '10 Rebiülahir 1124 tarihinde yapılan barış antlaşmasının⁴ şartları arasında Moskov Çarı'nın Leh ülkesinin beri tarafında olan askerini 30 gün, öte tarafında olan askerini*

¹ Adam Mikołaj Sieniawski.

* Tarih tahminidir.

² Elbląg.

³ Rus Çarı'nın Kanclısı Baron *Peter Pavlovich Shafirov* ve Rus Ordu Komutanı *Boris Petrovich Sheremetev*'in oğlu *Mihail*. (Bkz. BOA, C.S.M., 102/5143; C.H.R., 1/1616)

⁴ Prut Antlaşması.

*Stan rozmów przeprowadzonych przez waszego sługę z
Wielkim Hetmanem Sieniawskim w Polsce*

Po trzech dniach postoju w zajeździe w Elblągu, przybył do nas na śniadym koniu, z czaprakiem zdobnym klejnotami, generał z zaproszeniem. Wraz Haseki Agą i Duhan Agą dosiedliśmy koni i dotarliśmy do pałacu. Hetman przywitał mnie i znajdującego się przede mną Haseki Agę, który trzymał list naszego pana Wielkiego Wezyra, na zewnątrz trzypokojowej [siedziby]. Duhan Ağa, gdy tylko zobaczył Hetmana, wziął od Haseki Agi list naszego pana Wielkiego Wezyra i powiedział: *"Jego wysokość nasz pan Wielki Wezyr przesyła przez swe sługi tenże list wraz z zapewnieniem o uczuciach przyjaźni"*, ucałował list, przyłożył do czoła, po czym wręczył go Wielkiemu Hetmanowi Państwa Polskiego Sieniawskiemu. On zaś ucałowawszy ten list, przyłożył do czoła, po czym wraz z poprzedzającym nas sekretarzem weszliśmy do środka. Usadził nas na naszych miejscach, a sam usiadł naprzeciwko. Powiedzieliśmy mu: *"Nasz pan Wielki Wezyr wydał ferman, że jest od dawien przyjacielem i sąsiadem Rzeczypospolitej. Również Sultan jest przyjacielem i sąsiadem waszym i waszego narodu. Chcemy, by żyli w spokoju"*, na co nam odpowiedział: *"Sultan Osmański jest naszym przyjacielem i panem. Z Bożą pomocą chce, by jego słudzy przebywali w państwie polskim w spokoju i bezpieczeństwie"*. Na to my powiedzieliśmy: *"Jak Allah zezwoli, przeczytacie list, my zaś zanieśmy odpowiedź"*.

Rozmowa

Ja, Tatar Ağa i Haseki Ağa, Wielki Hetman Polski, zastępca hetmana i ośmiu wojewodów siedzieliśmy razem w jednym pokoju. Powiedzieli: *"Prosimy"*. My zaś spytaliśmy: *"Podczas spotkania, jakie odbyło się w pałacu naszego pana Wielkiego Wezyra w Stambule, z udziałem wezyrów, światłych mężów, dowódców armii i zakładników z Moskwy¹, pan nasz powiedział: 'choć wśród postanowień traktatu pokojowego z 10 Rebiulahir roku Hidżry*

* Data w przybliżeniu

¹ Kanclerz Cara Rosji Baron *Peter Pawłowicz Szafirov* i *Michał* - syn Komentanta Armii Rosyjskiej *Borysa Petrowicza Szeremetewa* (patrz: BOA.C.S.M., 102/5143; C.H.R., 1/1616).

de 3 ay içerisinde geri çekmesi hükmü bulunduğu hâlde, gönderilecek elçinin kabul olunması için Vezir İsmail Paşa tarafından ülkenize gönderilen adamın; 'şu anda Moskov Çarı'nın Oğlu'nun 20-25 bin askerle ülkenizin Danska⁵ şehri bölgesinde olduğunu, ülkenizdeki kale ve kasabalarda birer-ikişer bölük Moskov askeri bulunduğunu ve Moskov Çarı'nın da 80.000 askerle ülkenize geleceğini' duyduğunu haber verdiği, Moskov Çarı'nın bu hareketinin bu Antlaşma'nın şartlarına aykırın olduğu' konuşulmuş; bunun üzerine Sadrazam efendimiz hazretleri siz Leh Cumhuriyeti ile aramızdaki sağlam dostluk ve ebedi barışın gereği olarak, durum hakkında kesin bilgi getirmemiz için bir mektupla birlikte bizi size göndermiştir. Söz konusu Barış Antlaşması'nda öngörülen süre sona erdikten sonra da ülkenizde Moskov askeri var mıdır, yok mudur?" diye sorduk. Onlar da cevap olarak; "Biz Moskov'u korkumuzdan getirdik. Çünkü hem İsveç Kralı'ndan hem de kendi içimizden korkarız. Bu sebeple Moskov'u içimize kendimiz getirdik. İsveç bizi harap eyledi, memleketimiz elden gitti, berbat olduk. Bu sebeple Moskov'u getirdik. Ancak Moskov da bizde bir şey bırakmadı, gücümüz elden gitti. Fakat Osmanlı Padişahı efendimiz bize sahip çıktıktan sonra inşallah kimseden korkumuz yoktur; Moskov'u dahi memleketimizden çıkarırız. Biz bunu gökte ararken Cenâb-ı Hak bize yerde ihsan eyledi. Biz Moskov'u eskiden beri asla sevmeyiz ve onların memleketimizi harap ettiğini biliriz. Ancak yok olma korkusundan artık eminiz. Zira Allah'a hamdolsun Osmanlı Padişahı efendimiz hazretleri biz dostlarına bu kadar sahip çıktıktan sonra bizim bundan sonra kimden tasamız olur ki... Moskov'u bir saat içerisinde memleketimizden kovarız. Yüce Allah hazretleri Osmanlı Padişahı'nın vücudunu bütün hatalardan korusun, düşmanların tepetaklak etsin." diye dua ettiler. Artık ferman efendimindir.

Ziyafet

Leh Başhatmanı Sieniawski ikinci gün büyük bir ziyafet verdi. Küçükhatman, voyvodalar ve biz bir masada dört saat kadar oturduk. Onlar; "Yüce Osmanlı Padişahı hazretlerinin aşkına." diyerek içki içip beni de içmem için zorladılar. Ancak ben; "Yüce Allah'a yemin olsun, ömrüm boyunca ne içki ne de başka keyif verici bir şey görmüşüm." dedim ve masadan kalkıncaya dek su bile içmedim. Ertesi günü Büyükelçi tarafından verilen ve Başhatman, Küçükhatman ve voyvodaların da bulunduğu dört saat süren bir ziyafete katıldık. Onlar bu ziyafette de yüce Padişahımız'ın aşkına bolca içki içtiler. Üçüncü gün Küçükhatman tarafından yine dört saat süren bir ziyafet verildi. Başhatman ve voyvodalar ile ben, Tatar Ağası ve Haseki Ağa oturduk. Onlar; "Yüce Osmanlı Padişahımız efendimiz hazretleri biz dostları ve komşularının huzurunu dilemiş ve en yakın adamların bize göndermiş." diye bolca içki içip Padişahımız'ı andılar. Artık ferman efendimindir.

1124² znajduje się warunek, że Car Rosji wycofa swych żołnierzy znajdujących się po stronie polskiej w ciągu 30 dni, druga zaś strona wycofa swe wojska w ciągu 3 miesięcy, człowiek wysłany do waszego kraju przez Wezyra Ismaila Paszę, by przyjąć waszego posłańca, przekazał nam wiadomość, że słyszał, iż 'obecnie syn Cara Rosji wraz z 20 – 25 tysiącami żołnierzy przebywa w waszym kraju, w okręgu w pobliżu Gdańska, w twierdzach i różnych miejscowościach waszego kraju pozostają 2-3 osobowe oddziały żołnierzy Moskwy, i Car Rosji ma przybyć do waszego kraju z 80.000 żołnierzy, które to działania Cara Rosji są sprzeczne z warunkami traktatu'; wobec czego jego wysokość Wielki Wezyr, gwoli wiecznego pokoju i szczerzej przyjaźni pomiędzy nami i Rzeczpospolitą Polską, wysłał nas do was z tym listem, byśmy przywieźli mu dokładne informacje na temat tej sytuacji. Czy po tym czasie, jaki został przewidziany w traktacie pokojowym, w waszym kraju znajdują się żołnierze rosyjscy, czy nie?". Na pytanie to udzielili oni takiej odpowiedzi: „Sprowadziliśmy Moskwę ze strachu. Ponieważ jesteśmy w strachu i przed Królem Szwecji i przed samymi sobą. Dlatego też sami wpuściliśmy Moskwę do nas. Szwecja nas spustoszyła, wypuściliśmy kraj nasz z rąk, zostaliśmy pogiębieni. Dlatego sprowadziliśmy Moskwę. Ale i Moskwa nic nam nie dała, straciliśmy wszystkie nasze siły. Ale jeśli nasz pan Sultán Osmański otoczy nas opieką, to z pomocą Allacha przestaniemy się kogokolwiek bać. Nawet Moskwę przegonimy z naszego kraju. Szukaliśmy pomocy w niebie, a Wszechmocny zesłał ją nam z ziemi. Od dawna przecież nie kochamy Moskwy i wiemy, że to oni zniszczyli nasz kraj. Ale już pozbyliśmy się strachu przed unicestwieniem. Skoro, niech Allahowi będą dzięki, jego wysokość Sultán Osmański otoczy nas, swych przyjaciół, opieką, to od tej chwili nie będzie w nas strachu przed nikim. W godzinę przegonimy Moskwę z naszego kraju. Niech Wszechmocny Allah chroni jego wysokość Sultana Osmańskiego przed pomyłkami i obróci w perzynę jego wrogów”. Decyzja należy do naszego pana.

Przyjęcie

Drugiego dnia Wielki Hetman polski wydał duże przyjęcie. Zastępcy Hetmana, wojewodowie i my zasiadaliśmy razem za stołem przez cztery godziny. Oni z okrzykiem: „za miłość jego wysokości Sultana Osmańskiego” wypili napitek i mnie zmuszali do wypicia. Ja jednak powiedziałem, że „przysięgam na Wszechmocnego Allacha, że w życiu nie używałem alkoholu ani żadnych rzeczy sprawających radość” i przez cały czas, gdy siedziałem za stołem, nie piłem nic, nawet wody. Następnego dnia uczestniczyliśmy przez cztery godziny w przyjęciu wydanym przez Ambasadora z udziałem Wielkiego Hetmana, jego zastępców i wojewodów. Również w trakcie tego przyjęcia wypili oni dużo alkoholu za miłość naszego Sultana. Trzeciego dnia, też trwające cztery godziny przyjęcie, wydał zastępca Hetmana. Ja, Tatar Ağa i Haseki Ağa siedzieliśmy wraz z Wielkim Hetmanem i wojewodami. Oni zaś pili w dużej ilości, wspominali Sultana, mówiąc „Nasz pan, wielki Sultán Osmański życzy nam, swym przyjacielom i sąsiadom, spokoju, i wysłał do nas swych najbliższych ludzi”. Decyzja należy do naszego pana.

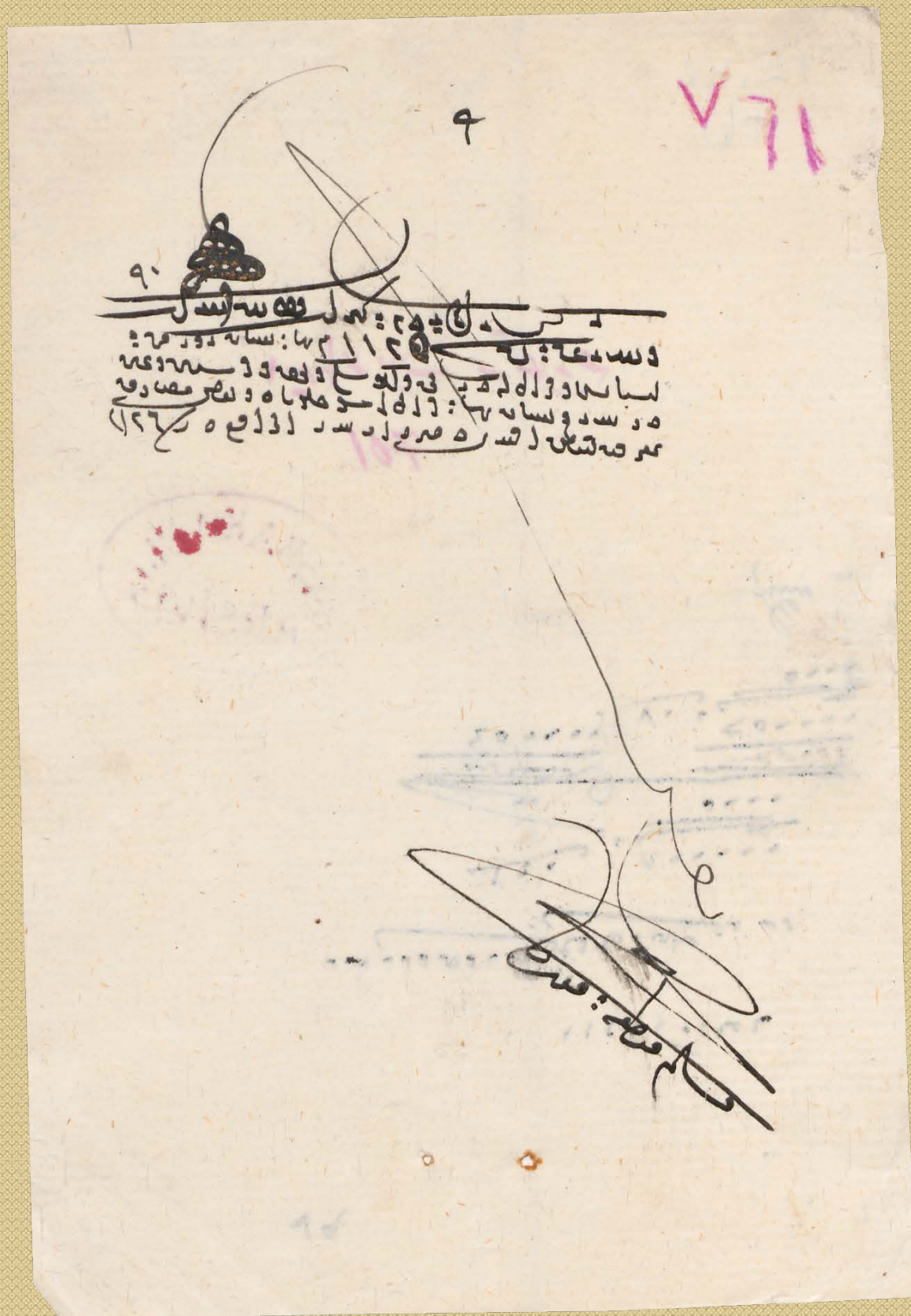
⁵ Gdansk.

² Umowa pokojowa z Prut

**BENDER'DE BULUNAN LEH ESKİ KRALI
STANISŁAW¹ VE ADAMLARI İLE İSVEÇ KRALI'NIN²
GÜNLÜK TAYİNAT BEDELLERİNİN BOĞDAN
VERGİLERİNDEN KARŞILANDIĞINA DAİR**

**DOTYCZY POKRYCIA KOSZTÓW POBYTU W
BENDER POPRZEDNEGO KRÓLA POLSKIEGO
STANISŁAWA LESZCZYŃSKIEGO Z LUDŹMI
ORAZ KRÓLA SZWEDZKIEGO [KAROLA XII] Z
PODATKÓW MOŁDAWII**

~ 20.04.1714 ~

Bender'de bulunan Leh eski Krali Stanisław, Kijewski Voyvoda, Kristin ve diğerleri ile İsveç Kralı'nın, 1 Ramazan, sene 1125 tarihinden itibaren günlük tayinat bedelleri ve bazı masrafları Bender Defterdarı Mustafa Efendi marifetiyle Boğdan vilayeti cizye gelirlerinden karşılanmıştır. 5 Rebiülahir, sene 1126.

Koszty pobytu poprzedniego króla polskiego Stanisława, wojewody Kijewskiego oraz króla szwedzkiego z Kristin i innymi w Bender od dnia 1 Ramazan roku Hidżry 1125, jak i inne wydatki, zostały dzięki umiejętnościom księgowego Bender Mustafy pokryte z dochodów prowincji mołdawskiej z podatków od niewiernych. 5 Rebiulahir roku Hidżry 1126.

1 Kral Stanisław Leszczyński.

2 XII. Karl (Demirbaş Şarl).

2

21
- 2nd
75
Cp

David
1852

١٠٠
 ١٠١
 ١٠٢
 ١٠٣
 ١٠٤
 ١٠٥
 ١٠٦
 ١٠٧
 ١٠٨
 ١٠٩
 ١١٠
 ١١١
 ١١٢
 ١١٣
 ١١٤
 ١١٥
 ١١٦
 ١١٧
 ١١٨
 ١١٩
 ١٢٠
 ١٢١
 ١٢٢
 ١٢٣
 ١٢٤
 ١٢٥
 ١٢٦
 ١٢٧
 ١٢٨
 ١٢٩
 ١٣٠
 ١٣١
 ١٣٢
 ١٣٣
 ١٣٤
 ١٣٥
 ١٣٦
 ١٣٧
 ١٣٨
 ١٣٩
 ١٤٠
 ١٤١
 ١٤٢
 ١٤٣
 ١٤٤
 ١٤٥
 ١٤٦
 ١٤٧
 ١٤٨
 ١٤٩
 ١٥٠
 ١٥١
 ١٥٢
 ١٥٣
 ١٥٤
 ١٥٥
 ١٥٦
 ١٥٧
 ١٥٨
 ١٥٩
 ١٦٠
 ١٦١
 ١٦٢
 ١٦٣
 ١٦٤
 ١٦٥
 ١٦٦
 ١٦٧
 ١٦٨
 ١٦٩
 ١٧٠
 ١٧١
 ١٧٢
 ١٧٣
 ١٧٤
 ١٧٥
 ١٧٦
 ١٧٧
 ١٧٨
 ١٧٩
 ١٨٠
 ١٨١
 ١٨٢
 ١٨٣
 ١٨٤
 ١٨٥
 ١٨٦
 ١٨٧
 ١٨٨
 ١٨٩
 ١٩٠
 ١٩١
 ١٩٢
 ١٩٣
 ١٩٤
 ١٩٥
 ١٩٦
 ١٩٧
 ١٩٨
 ١٩٩
 ٢٠٠
 ٢٠١
 ٢٠٢
 ٢٠٣
 ٢٠٤
 ٢٠٥
 ٢٠٦
 ٢٠٧
 ٢٠٨
 ٢٠٩
 ٢١٠
 ٢١١
 ٢١٢
 ٢١٣
 ٢١٤
 ٢١٥
 ٢١٦
 ٢١٧
 ٢١٨
 ٢١٩
 ٢٢٠
 ٢٢١
 ٢٢٢
 ٢٢٣
 ٢٢٤
 ٢٢٥
 ٢٢٦
 ٢٢٧
 ٢٢٨
 ٢٢٩
 ٢٣٠
 ٢٣١
 ٢٣٢
 ٢٣٣
 ٢٣٤
 ٢٣٥
 ٢٣٦
 ٢٣٧
 ٢٣٨
 ٢٣٩
 ٢٤٠
 ٢٤١
 ٢٤٢
 ٢٤٣
 ٢٤٤
 ٢٤٥
 ٢٤٦
 ٢٤٧
 ٢٤٨
 ٢٤٩
 ٢٥٠
 ٢٥١
 ٢٥٢
 ٢٥٣
 ٢٥٤
 ٢٥٥
 ٢٥٦
 ٢٥٧
 ٢٥٨
 ٢٥٩
 ٢٦٠
 ٢٦١
 ٢٦٢
 ٢٦٣
 ٢٦٤
 ٢٦٥
 ٢٦٦
 ٢٦٧
 ٢٦٨
 ٢٦٩
 ٢٧٠
 ٢٧١
 ٢٧٢
 ٢٧٣
 ٢٧٤
 ٢٧٥
 ٢٧٦
 ٢٧٧
 ٢٧٨
 ٢٧٩
 ٢٨٠
 ٢٨١
 ٢٨٢
 ٢٨٣
 ٢٨٤
 ٢٨٥
 ٢٨٦
 ٢٨٧
 ٢٨٨
 ٢٨٩
 ٢٩٠
 ٢٩١
 ٢٩٢
 ٢٩٣
 ٢٩٤
 ٢٩٥
 ٢٩٦
 ٢٩٧
 ٢٩٨
 ٢٩٩
 ٣٠٠
 ٣٠١
 ٣٠٢
 ٣٠٣
 ٣٠٤
 ٣٠٥
 ٣٠٦
 ٣٠٧
 ٣٠٨
 ٣٠٩
 ٣١٠
 ٣١١
 ٣١٢
 ٣١٣
 ٣١٤
 ٣١٥
 ٣١٦
 ٣١٧
 ٣١٨
 ٣١٩
 ٣٢٠
 ٣٢١
 ٣٢٢
 ٣٢٣
 ٣٢٤
 ٣٢٥
 ٣٢٦
 ٣٢٧
 ٣٢٨
 ٣٢٩
 ٣٣٠
 ٣٣١
 ٣٣٢
 ٣٣٣
 ٣٣٤
 ٣٣٥
 ٣٣٦
 ٣٣٧
 ٣٣٨
 ٣٣٩
 ٣٤٠
 ٣٤١
 ٣٤٢
 ٣٤٣
 ٣٤٤
 ٣٤٥
 ٣٤٦
 ٣٤٧
 ٣٤٨
 ٣٤٩
 ٣٥٠
 ٣٥١
 ٣٥٢
 ٣٥٣
 ٣٥٤
 ٣٥٥
 ٣٥٦
 ٣٥٧
 ٣٥٨
 ٣٥٩
 ٣٦٠
 ٣٦١
 ٣٦٢
 ٣٦٣
 ٣٦٤
 ٣٦٥
 ٣٦٦
 ٣٦٧
 ٣٦٨
 ٣٦٩
 ٣٧٠
 ٣٧١
 ٣٧٢
 ٣٧٣
 ٣٧٤
 ٣٧٥
 ٣٧٦
 ٣٧٧
 ٣٧٨
 ٣٧٩
 ٣٨٠
 ٣٨١
 ٣٨٢
 ٣٨٣
 ٣٨٤
 ٣٨٥
 ٣٨٦
 ٣٨٧
 ٣٨٨
 ٣٨٩
 ٣٩٠
 ٣٩١
 ٣٩٢
 ٣٩٣
 ٣٩٤
 ٣٩٥
 ٣٩٦
 ٣٩٧
 ٣٩٨
 ٣٩٩
 ٤٠٠
 ٤٠١
 ٤٠٢
 ٤٠٣
 ٤٠٤
 ٤٠٥
 ٤٠٦
 ٤٠٧
 ٤٠٨
 ٤٠٩
 ٤١٠
 ٤١١
 ٤١٢
 ٤١٣
 ٤١٤
 ٤١٥
 ٤١٦
 ٤١٧
 ٤١٨
 ٤١٩
 ٤٢٠
 ٤٢١
 ٤٢٢
 ٤٢٣
 ٤٢٤
 ٤٢٥
 ٤٢٦
 ٤٢٧
 ٤٢٨
 ٤٢٩
 ٤٣٠
 ٤٣١
 ٤٣٢
 ٤٣٣
 ٤٣٤
 ٤٣٥
 ٤٣٦
 ٤٣٧
 ٤٣٨
 ٤٣٩
 ٤٤٠
 ٤٤١
 ٤٤٢
 ٤٤٣
 ٤٤٤
 ٤٤٥
 ٤٤٦
 ٤٤٧
 ٤٤٨
 ٤٤٩
 ٤٥٠
 ٤٥١
 ٤٥٢
 ٤٥٣
 ٤٥٤
 ٤٥٥
 ٤٥٦
 ٤٥٧
 ٤٥٨
 ٤٥٩
 ٤٦٠
 ٤٦١
 ٤٦٢
 ٤٦٣
 ٤٦٤
 ٤٦٥
 ٤٦٦
 ٤٦٧
 ٤٦٨
 ٤٦٩
 ٤٧٠
 ٤٧١

سعدی

ووضو معرّفه

ووفو سوزو
دوقولدی سقودوزاق وله ولدی تریختی نه بیدار توره و کهر و
نما و سوه کوهلری لیسوله کوهلری اولدیه کلیم نه وطنه معبر دوزخی یو کلیم و روسی و دوزخی
ناله کلیم و فو و عیور اید کلیم کوهلری بانه سلاخ و یو کلیم طبل اوزخی و عیور و سوزو کلیم و
اول کلیم و کلیم طبل و عیور باق کلیم عیور و فو و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و
ناله کلیم و فو و عیور و فو و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و
اید عیور و سوزو کلیم و فو و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و
معبر دوزخی و عیور و سوزو کلیم و فو و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و
فو و عیور و سوزو کلیم و فو و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و
فدلی نه و فو و عیور و سوزو کلیم و فو و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و عیور و سوزو کلیم و

1546

**İSTANBUL'A KÜRK VE BENZERİ MALLAR GETİREN
LEH TÜCCARLARINDAN MÜKERRER VERGİ
ALINMAMASINA DAİR**

**DOTYCZY NIEPOBIERANIA PO RAZ WTÓRY
PODATKÓW OD KUPCÓW POLSKICH, KTÓRZY
PRZYWOŻĄ DO STAMBUŁU FUTRA I WYROBY
FUTRZARSKIE**

~ 01.04.1731 ~

Devletli, saadetli sultanım hazretleri sağ olsun

Bizler eskiden beri Moskov, Kazak ve Leh ülkelerinden İstanbul'a kürk, kehribar vs. mallar getirip bunların gümrüklerini İstanbul Gümrüğü'ne öderdik ve daha önce Tuna Nehrindeki Yergöğü, Rusçuk ve Zıstovi geçitlerinden gelip geçerken kimse mallarımıza müdahale edip bir şey istemezdi. Çünkü bu gibi haksızlıklar; *"İstanbul'a giden mallardan oralarda gümrük alınmasın."* diye fermanla yasaklanmıştı. Ancak şimdi Rusçuk'ta Kekmenoğlu isimli birisi; *"Her denk için dört kuruş isterim, vermezseniz denklerinizi açarım."* diyerek bizlere türlü eziyetler yapmak istemektedir. Yüce merhametinize sığınarak biz fakir tüccar kullarınızın İstanbul'a getirdiğimiz mallarınızın denklerine Tuna Nehri geçitlerinde müdahale edilmemesi ve gümrük adı altında para istenmemesi hususundaki fermanınızın ilgili Kalemdeki kaydının çıkarılıp yeniden incelenmesini ve anılan geçitlerdeki görevlilerin bu türlü haksız uygulamalarda bulunmalarının önüne geçilmesi için ferman verilmesini niyaz ederiz.

Emir yüce sultanımız hazretlerindir.

Kürkçü ve Tüccar kullarınız

- İlgili Kalemlerdeki kayıtları çıkarılsın.

"Daha önce İstanbul Gümrük Emniyeti Yeğen Mehmed'in arzuhal sunarak; 'Eskiden beri, yabancı ülkelerden doğrudan İstanbul'a getirilen mallardan İstanbul'da bir defa gümrük alınp bunun dışında, uğradıkları iskelelerde ayrıca gümrük alınmaması gerekirken bu sene Nemçe tarafından doğrudan İstanbul'a getirilen mal ve eşyadan Tuna Nehri kıyılarında bulunan iskelelerin eminleri tarafından zorla gümrük alınp tüccarların ellerine ödeme belgesi verildiği ve tüccarların da İstanbul'a geldiklerinde, mallarının gümrüğünü ödedikleri için ikinci defa gümrük veremeyeceklerini söyleyerek anlaşmazlık çıkardıklarını, bu sebeple doğrudan İstanbul'a gelecek mallardan Tuna kıyılarında bulunan iskelelerde gümrük istenmemesi hususunda ferman çıkarılmasını' arz etmesi üzerine, bu hususun ilgili Kalemdeki kaydına müracaat edildiğinde; 'eskiden beri yabancı ülkelerden doğrudan İstanbul'a gelen mallardan kanun üzere sadece bir defa ve İstanbul'da gümrük alınp yolda uğradıkları iskelelerde kanunsuz olarak gümrük alınmaması, ancak orada satılmak üzere gelen mal olur ise o zaman o malın gümrüğünün orada alınması gerekirken bu şekilde İstanbul'a gelen mallardan

Niech będzie pozdrowiona jego wysokość prześwieatny sultan

Od dawien przywozimy z Moskwy, Polski i od Kozaków do Stambułu futra, bursztyn itp. towary, za które opłacaliśmy cła w urzędzie celnym w Stambule, i wcześniej, gdy przekraczaliśmy przejścia w Giurgiu, Ruse i Sistowie nad Dunajem, nikt nie wtrącał się do naszych towarów i niczego nie chciał. Albowiem tego typu nieprawości zostały zakazane rozporządzeniem, by *"nie pobierać od nich opłat celnych od towarów przeznaczonych do Stambułu"*. Jednakże obecnie pewien osobnik imieniem Kekmenoğlu w Ruse mówi: *"chcę po cztery kurusze od każdego juku, jak nie dacie, otworzę je"* i chce poddawać nas różnych szykanom. Uciekamy się do waszej wielkiej łaskawości, my, biedni kupcy – wasi niewolnicy, uniżenie prosimy o wydobywanie z właściwego urzędu waszego rozporządzenia i jego ponowne wydanie, tak by na przejściach na Dunaju nie podejmowano działań wobec towarów, które przywozimy do Stambułu, i nie żądano pieniędzy pod pretekstem cła, jak i o wydanie rozporządzenia, które będzie zapobiegać stosowaniu przez urzędników na wymienionych przejściach tego typu bezprawnych działań.

Wasi słudzy, kupcy i futrzarze

-Wydobyć odnośne rozporządzenie.

"W związku z prośbą Yeğen Mehmeda Pełnomocnika Urzędu Celnego w Stambule, który zwrócił się o 'wydanie rozporządzenia, by od towarów przywożonych bezpośrednio do Stambułu nie pobierano na punktach celnych nad brzegami Dunaju opłat celnych, albowiem od dawien opłaty celne od towarów przywożonych bezpośrednio do Stambułu zza granicy były pobierane jednorazowo w urzędzie celnym w Stambule, tak że nie powinny one już być pobierane na tych punktach; jednakże zarządcy przejść znajdujących się na brzegach Dunaju na siłę pobierają opłaty celne od towarów i rzeczy wiezionych prosto do Stambułu przez kupców niemieckich i wydają tym kupcom zaświadczenia o uiszczeniu tych opłat, a ci [kupcy], po przybyciu do Stambułu twierdzą, że towary ich zostały już oclone i opłaty pobrane, więc po raz wtóry nie będą płacić cła, co prowadzi do nieporozumień; po sprawdzeniu tej sprawy w rejestrach odnośnego urzędu, stwierdzono, że już wcześniej wydane zostało polecenie, by: 'od towarów przywożonych bezpośrednio do Stambułu zza granicy pobierano cło tylko jeden raz zgodnie

yollardaki iskelelerde gümrük alınması tüccarları mağdur etmek demek olacağından ve bir maldan iki defa gümrük alınması antlaşmaya ve eskiden beri var olan kurallara aykırı bulunduğundan, bundan sonra bu gibi doğrudan İstanbul'a gelen mallardan iskelelerde gümrük talep edilerek tüccarlara haksızlık yapılmaması, sadece o bölgede satılmak üzere getirilmiş mallardan gümrük alınması, bunun dışındaki mallara müdahalede bulunulmaması' hakkında daha önce emir yazıldığı anlaşıldığından; 'amlan iskelelerde sadece o mahalde satılmak üzere getirilen mallardan gümrük alınp İstanbul'a getirilen mal ve eşyalardan gümrük istenerek sahiplerinin rahatsız edilmemesi' " hususunda 25 Zilhicce, sene 1131 tarihinde Tuna Nehri kıyılarındaki kazaların kadılarına ve Gümrük eminlerine, Niş Kadısı'na ve Gümrük Emmini'ne hitaben emr-i şerif yazıldığı defterde kayıtlı bulunmaktadır. Ferman devletli sultanıdır. 23 Ramazan, sene 1143

Defterdeki kaydı gereğince ferman yazılsın.

Ferman yazılması için 23 Ramazan, sene 1143 tarihinde tezkire verilmiştir.

z prawem i nie pobierano w punktach przydrożnych, przez które towary te są przewożone; jednakże w przypadku towarów, które są przeznaczone do sprzedaży tam [w tych punktach], należy pobierać od nich opłaty celne; pobieranie cła od towarów przeznaczonych do Stambułu w punktach przydrożnych stanowi działanie na szkodę kupców, a pobieranie dwa razy cła od jednego towaru jest sprzeczne z umowami i obowiązującymi od dawien dawna zasadami; tak więc nie należy od tej pory czynić kupcom nieprawości poprzez żądanie od nich w punktach przydrożnych zapłacenia cła od towaru przeznaczonego do Stambułu, a jedynie pobierać cło od towaru przywiezionego na sprzedaż w takim punkcie i nie podejmować działań wobec pozostałych towarów; w rejestrach znajduje się rozporządzenie z dnia 25 Zilhicce roku Hidżry 1131 skierowane do zarządców okręgów położonych wzdłuż Dunaju, zarządców urzędów celnych, kadiego Niszu i zarządców urzędów celnych, by: „w wymienionych punktach pobierać opłaty celne wyłącznie od towarów przywiezionych do sprzedaży w tych punktach i nie niepokoić właścicieli towaru poprzez żądanie od nich ceł od towarów przeznaczonych do Stambułu”. Decyzja należy do naszego sułtana. 23 Ramazan roku Hidżry 1143.

wydać ferman zgodnie z wpisem do rejestru.

W dniu 23 Ramazan roku Hidżry 1143 wydano polecenie przygotowania fermanu.

خاندان بنی لغ و قزوین و صبر و صفا
 نه خدایه و باطنی خطه تحریر و تدوین
 ووزوب و بر عهد و قری و نظرس کثیر و لایحه
 بنویسند

دایره ای که در سال ۱۲۸۲ در راه
 صادر شد
 کسبه
 ط ۱۲۸۲

در خرد و لایحه و قری و نظرس کثیر و لایحه

۱۲۸۲

۱۲۸۲

SADRAZAM TARAFINDAN LEH KRALI¹ VE
BAŞHATMANI'NA YAZILAN MEKTUPLARIN
KONMASI İÇİN HAZİNE'DEN İPEKLİ VE ATLAS
KUMAŞ VERİLMESİNE DAİR

DOTYCZY WYDANIA ZE SKARBNIICY ATŁASU I
JEDWABIU DO ZAPAKOWANIA LISTU DO KRÓLA
POLSKI [AUGUST II] I HETMANA WIELKIEGO
KORONNEGO

~ 06.11.1732 ~

Hazinedarbaşı Ağa,

*Sadrazam efendimiz hazretleri
tarafından Leh Kralı'na ve
Başhatmanı'na yazılan mektuplar
için bir adet sarı düz ipekli ve bir
adet kırmızı atlas kese ile iki adet
sarı çiçekli ipek yaşmak veresin.
18 Cemaziyelevvel, sene 1145*

Sadrazam tarafından Leh Kralı'na ve Hatmanı'na
gönderilecek mektupları koymak için gerekli olan malzemeler

Sarı düz ipek kese	Florentin atlası	Sarı çiçekli ipek
1 adet	kese	yaşmak
2 zirâ	1 adet	2 adet
Leh Kralı için	2 zirâ	1 zirâ, 1 parmak

Sultanım da emir buyururlarsa bu şekilde yerine kaydedilecektir.

Yerine kaydolunsun.

*Müfredat defterine
kaydedildi.*

Do Skarbnika,

*by wydał jedną prostą jedwabną
sakiewkę w kolorze żółtym oraz jedną
sakiewkę atlasową w kolorze czerwonym
i dwie sztuki jedwabnych wstążek z
motywem kwiatów, celem zapakowania
listów napisanych przez jego wysokość
władcę do Króla Polskiego i Wielkiego
Hetmana koronnego.
18 Dzemaziyelevvel roku Hidżry 1145*

Materiały potrzebne do zapakowania listów napisanych przez
jego wysokość władcę do króla polskiego i wielkiego hetmana.

Sakiewka jedwabna prosta w kolorze żółtym 1 sztuka 2 łokcie Dla Króla Polskiego	Sakiewka z atlasu florentyńskiego 1 sztuka 2 łokcie	Wstążeczka jedwabna żółta z motywem kwiatowym 2 sztuki 1 łokieć, 1 palec
--	---	---

Jeśli nasz sułtan tak nakaże, będzie zarejestrowane w ten sposób.

Zarejestrować.

Wpisano do księgi.

¹ Kral II. August.

آستانه سعادت معین و ندای الجبینه چه شهرن مکتب این نه
و ندای الجبینه جو کون کازن مکتوبان مفومید

له جموری بشر این صکر قرالا نخبه ایچون قرار ویر شد
وجه لهلوان و ای بون اوزند در که له ولتینه اجنبی
قرال نصب و لقبه و لکن لهلو و بوره کان بیند انانیت نراسی
مشکلا و لغله بوجه له احتمالدر که آرازی بولمزایسه بالفوی
اجنبیدن بری طفرندن دعوت اولنه و شمدیکی حاله فرکتنا
راحتی قرنتران اسپانیه قالدید که سفر تارکی حبیبیه غجه لوان
خاطرینی مغیراید و بوجصوصد هنوز فراجه دوقی غجه لوان
علیمه اولق اوزد بر دلو حرکت ایتد و کندن اسپانیه دوقی
دخی بالکر بر شینه قادر اوله میده جفی ملحوظ و مجرود برانچه
اسپانیه لوان نظای برو قندن بری مختل و مشوشدر فراجه
قرالیایسه قاین پدرینی له قرالغه نصب بلکه هوجه له سعی
و کوشش ایوب اسباب کونا کون ایله بوتیریک اوزند در
وله ملککنک باش و کچی اوسط حالندن اوکان لهلوان اکثری
ایله فراجه قرالینک دجاسنه میل ایدر لر غجه جاساری دخی
موی ایله فراجه قرالینک قاین پدری لهه نصب اولنچ جاسار لغنه
خلل و بریدان ایله مناسب کور مدو کندن یا ندن موجود بولنالار
پودر کور قرالینک قونلشی افریاسندن اولدوغنه بناء اگر
ذکر اوکان قریشی مصرفی کور رایسه قوت ارتشا ایله له قرالغه
نصب ایتد رسته سوادین جکدر و بودنخا و لدر دخی حالان
احتمالدر که قوت اوکان له قرالینک او غلینه جاسارلق
و دانته قارشیمی شرطله اعانت اولنه و برابره سکل لهلوان
بعضیاری دخی معیندر لر مسعود و دخی له حدودیه قوت
عسکر کوندر و بواستانسا و قرالا و لمانسه سوادین یوردی
خبر ویردر

**LEHİSTAN'A KRAL SEÇİMİ KONUSUNDA AVRUPA
DEVLETLERİ ARASINDA CEREYAN EDEN NÜFUZ
MÜCADELESİ HAKKINDA AVUSTURYA'DAKİ
VENEDİK ELÇİSİ'NİN İSTANBUL'DAKİ VENEDİK
ELÇİSİ'NE GÖNDERDİĞİ MEKTUP**

**LIST POSŁA WENECJI W AUSTRII DO POSŁA
WENECJI W STAMBULE DOTYCZĄCY WALKI O
WPŁYWY POMIĘDZY PAŃSTWAMI EUROPEJSKIMI
W SPRAWIE WYBORU KRÓLA POLSKI**

~ 01.07.1733* ~

*Beş şehirde bulunan Venedik Elçisi'nden
İstanbul'daki Venedik Elçisi'ne bugün gelen mektupta
yazılı olanlar*

Leh Cumhuriyeti 5 ay sonra, kral seçimi konusunda karar vermiştir. Bütün Lehliler yabancı birinin kral olarak atanmaması gerektiği görüşündedir. Ancak Lehli voyvodalar arasında bencillik çok fazla olduğundan şayet araları bulunmaz ise muhtemelen Krallık için yabancı birinin davet olunması kaçınılmaz hâle gelecektir. Şimdiki durumda, sefer hazırlıklarından dolayı Nemçelileri gücendiren İspanya Kralı Avrupa'nın huzurunu bozmaktadır. Bu hususta Fransa Devleti henüz Nemçe aleyhine herhangi bir harekette bulunmadığından İspanya Devleti'nin yalnız başına bir şey yapamayacağı değerlendirilmektedir. Özellikle bir süredir İspanya'nın düzeni bozulmuş durumdadır. Fransa Kralı ise kayınpederini Leh Krallığı'na atamak için her türlü yolu denemektedir. Leh Başvekili orta hâlli Lehlilerin çoğuyla birlikte Fransa Kralı'nın ricasını kabul etmeğe yatkındır. Nemçe İmparatoru da Fransa Kralı'nın kayınpederinin Leh Krallığı'na atanması kendisine zarar vereceğinden bunu uygun görmemektedir. Bundan dolayı da kendi yanında yer alanlardan Portekiz Kralı'nın kardeşini, akrabası olduğu için, masrafları onun tarafından karşılanmak şartıyla, rüşvet ile Leh Krallığı'na getirmeye çalışacaktır. Bu olmadığı takdirde muhtemelen, Nemçe İmparatorluk verasetine karışmamak şartıyla ölen Leh Kralı'nın oğluna yardım edecektir. Zira bazı Lehliler de ona yardım etmektedirler. Moskov Devleti'nin de Leh sınırına yakın yerlere asker gönderip Stanislaw'ın kral olmamasına çalıştığı haber verilmektedir.

*Treść listu nadesłanego w dniu dzisiejszym od posła
Wenecji w Wiedniu do posła Wenecji w Stambule*

Naród polski podjął decyzję o wyborze króla za 5 miesięcy. Wszyscy Polacy uważają, że na króla nie należy wybierać obcokrajowca. Ale egoizm pośród wojewodów polskich jest tak olbrzymi, że jeśli nie znajdą kogoś spośród siebie, to prawdopodobnie koniecznym stanie się zaproszenie na tron polski kogoś z zagranicy. W obecnej sytuacji, z powodu przygotowań do wojny, król Hiszpanii, który wspiera siłą Austria, burzy spokój Europy. Państwo francuskie nie podjęło do tej pory jakichkolwiek działań przeciwko Austriom, więc ocenia się, że Hiszpania nie będzie w stanie uczynić czegokolwiek sama. Szczególnie że od pewnego czasu porządek w Hiszpanii też jest naruszany. Król francuski próbuje zaś wszelakich sposobów, by na tronie polskim osadzić swego teścia. Pierwszy minister polski wraz z Polakami średniej warstwy skłonni są przyjąć prośbę króla francuskiego. Cesarz Habsburski, uważając, że osadzenie teścia króla francuskiego na tronie polskim przyniesie szkodę jemu samemu, nie uważa tego rozwiązania za odpowiednie. Dlatego też dąży do osadzenia na tronie polskim brata króla portugalskiego, który jest jednym z jego otoczenia oraz jego krewnym, dopuszczając się przekupstwa, pod warunkiem, że pieniądze na to przekaże król portugalski. Jeśli tak się nie stanie, najprawdopodobniej skieruje swą pomoc ku synowi zmarłego króla polskiego, pod warunkiem Niemieszania się w sukcesję Cesarstwa Austrii. Zresztą część Polaków wspiera go. Są pogłoski, że Moskwa wysłała swych żołnierzy w pobliże granicy z Polską, starając się nie dopuścić do uczynienia królem Stanisława.

* Tarih tahminidir.

* Data w przybliżeniu

[illegible][illegible][illegible]

**RUSLARIN LEH KRAL SEÇİMİNE MÜDAHALE
AMACIYLA LEHİSTAN SINIRINA ASKER SEVK
ETTİĞİ HABER ALINDIĞINDAN, MUHTEMEL
GELİŞMELERE KARŞI ASKERLERİYLE BİRLİKTE
AKKİRMAN'A GELMESİNE DAİR KIRIM HAN'NA
NÂME-İ HÜMÂYÛN**

**LIST SUŁTAŃSKI, W ZWIĄZKU Z WIADOMOŚCIĄ O
WYSŁANIU PRZEZ ROSJAN WOJSK NA GRANICĘ
Z POLSKĄ, BY MIESZAĆ SIĘ W WYBÓR KRÓŁA
POLSKIEGO, DO CHANA KRYMU, BY WRAZ ZE
SWYMI WOJSKAMI UDAŁ SIĘ DO AKERMANU
CELEM ZAPOBIEŻENIA EWENTUALNYM
WYDARZENIOM**

~19 - 28.11.1733~

Kırım Han Kaplan Giray Han'a Yazılan Nâme-i Hümayûn

[...]¹ Öteden beri Lehlilerin kralları veraset usulüyle değil seçimle işbaşına gelmektedir. Bazı büyük Hristiyan devletleri arasında Leh Devleti âciz ve zayıf durumda bulunduğundan onun bir tarafa meyletmesi birçok kötülük ve sıkıntıya sebep olacağından, ecdadımızın zamanından bu zamana dek Lehlilerin kral seçiminde serbest olmaları ve veraset usulünün geçerli olmaması kuralı muhafaza edilmiş ve Osmanlı Devleti ile Moskovlu arasında yapılan Barış Antlaşmasında da bu husus zikredilmiştir.

Şöyle ki; Prut Savaşı sonrasında o zamanki Moskov Çarı ile yapılan Antlaşma'nın İkinci maddesinde; "Eğer Leh Krallığı müstakil ve veraset yoluyla olsun diye öteden beri kurulu nizamlarını bozmak veya Leh ülkesinden bazı yerleri ayırmak için gerek İsveç Kralı gerekse diğer Hristiyan krallar taraflarından Leh memleketine bir askerî müdahale olursa bunu önlemek için Moskovlu askerî müdahalede bulunabilecek; ancak mesele halledildikten sonra da etrafa zarar vermeden derhâl Leh ülkesini terk edecektir. Çünkü bu, bazı küçük menfaat hesaplarının üzerinde, bütün devletleri doğrudan ilgilendiren ve Leh ülkesinin istikrarını muhafaza amaca taşıyan bir husustur. Dışarıdan böyle bir askerî müdahale olmadığı hâlde Moskov Çarı sadece kendi menfaatleri için veya kendisine karşı olanlarla mücadeleyi kolaylaştırmak için Leh ülkesine müdahalede bulunamaz." diye yazılmıştır. Bu kuralın muhafazası diğer Hristiyan devletler tarafından da benimsenmiş olduğundan, Leh Kralı Nalkıran öldükten sonra, daha önce Leh Kralı iken bir şekilde Krallık'tan uzaklaştırılan Fransa Kralı'nın kaynatası Stanisław, Lehlilerin daveti üzerine tekrar kral seçilmiştir. Moskovlu'nun buna herkesten daha

List sultański do Kapłana Geraja Chana – Chana Krymskiego

[...]¹ Od dawien królowie polscy wstępują na tron nie na drodze sukcesji, lecz wyboru. Ponieważ pośród niektórych wielkich państw chrześcijańskich Polska znajduje się w słabej i godnej pożałowania kondycji, a jej opowieszenie się za jedną stronę może być powodem wielu trudności i zła, od czasów naszych przodków do dzisiaj przestrzegana była zasada, że Polacy mają wolną wolę w wyborze swego króla, a nie że obejmuje on tron na zasadzie sukcesji; kwestia ta została też ujęta w umowie pokojowej pomiędzy Imperium Osmańskim i Moskwą.

I tak w artykule drugim umowy zawartej z Carem Moskwą po zakończeniu wojny o Prut napisano: „Jeśliby król szwedzki bądź jakiegokolwiek inny król chrześcijański podjął działania wojskowe przeciwko Rzeczypospolitej, by zburzyć istniejący od dawien porządek i wprowadzić zasadę wyboru króla polskiego na drodze sukcesji lub w inny niż przyjęty sposób, bądź by oderwać od Rzeczypospolitej jakiegokolwiek ziemie, to dla zapobieżenia temu Moskwa będzie mogła podjąć działania wojskowe, lecz natychmiast po rozwiązaniu problemu opuści ziemie polskie bez czynienia im szkód. Jest to kwestia, która interesuje bezpośrednio wszystkie państwa, mające własne rachunki drobnych korzyści, ale też chroni stabilność Rzeczypospolitej. Jeśli nie dojdzie do interwencji wojskowej z zewnątrz, Car Moskwą będzie mógł podjąć działania przeciwko Polsce wyłącznie przeciwko tym, którzy wystąpią przeciwko niemu samemu lub jego interesom”. Ochrona tej zasady została też zaakceptowana przez inne państwa chrześcijańskie. Po śmierci króla polskiego Augusta Mocnego, na zaproszenie Polaków ponownie został wybrany królem teść króla francuskiego Stanisław, który już wcześniej był królem, lecz został w jakiś sposób usunięty. Chociaż z sytuacji tej najbardziej ze wszystkich powinna być zadowolona Moskwa, to

1 Nâme-i hümayûnün başlangıç bölümü, Osmanlı Devleti, Rusya ve Kırım Hanlığı arasındaki Kabartay meselesine dair olduğundan buraya alınmamıştır.

1 Część wstępna została pominięta, gdyż dotyczy problemu kabardyjskiego pomiędzy Imperium Osmańskim, Rosją i Chanatem Krymskim.

fazla memnun olması gerekirken, aksine mevcut kral seçim sistemini bozup veraset usulünü geri getirmek ve seçim yoluyla işbaşına gelen Stanisław'ı Krallık'tan uzaklaştırarak yerine, ölen Kral'ın oğlu olan Saksonya Dukası'nı kral yapmak amacıyla şu anda antlaşmalara aykırı biçimde Leh sınırına bir miktar asker soktukları ve Lehliler arasında fitne çıkardıkları duyulmuştur. Bu durum Kral Stanisław'ın Osmanlı Devleti'nin eskiden beri var olan tutumuna uygun olarak Lehlilerin serbestliğinin muhafazasını istemek amacıyla bize göndermiş olduğu mektuptan da anlaşılmaktadır. Lehlilerin eskiden beri var olan usulleri üzere bağımsız bir şekilde kral seçimini yapabilmeleri ve Moskovlu'nun antlaşmalara aykırı tavırları karşısında izlenecek yolun belirlenmesi için yapılan değerlendirmeler neticesinde Sadrazam Ali Paşa tarafından Nemçe Çasarı ile Moskov Çarıçesi'nin Başbakanlarına birer mektup yazılmasına, bu arada da tedbir olarak sınırlarımıza asker ve mühimmat takviyesi yapılmasına ve sizin de askerlerinizle birlikte Kırım Hanlık merkezi olan Bahçesaray'dan kalkıp Akkirman'a gelerek bizden gelecek emri beklemenize karar verilmiştir. Ayrıca size mücevher kabızalı bir kılıç ile bir samur kürk ve sekbanlara verilmek üzere 40.000 kuruş gönderilmiştir.

Bu mektubumuz size ulaştığında, bulunmakta olduğunuz Bahçesaray'dan kalkıp Akkirman'a gidesiniz ve etrafınızda olup bitene dikkat edip basiretle hareket edesiniz. Ancak bu esnada Moskovlu ile aramızda olan Barış Antlaşması'nın zarar görmemesine dikkat edesiniz. Bu şekilde hareket etmekten maksat, sadece Lehlilerin bağımsızlıklarının zarar görmemesi ve Devletimizin gücünü gösterme amacı taşıdığından, Devletimizin şanına yakışır bir şekilde tehlike geçinceye kadar tedbirli hareket etmenizi, askerlerinizin Moskov ve Leh sınırlarına bir adım bile tecavüzde bulunmalarına izin vermenizi ve olan biteni derhâl haber vermenizi bekliyoruz.

słychać, że czyni odwrotnie: miast zburzyć obecny system wyboru króla i wprowadzić na powrót zasadę sukcesji, po czym usunąć z tronu Stanisława, który został królem na drodze wyborów, to niezgodnie z traktatami wysyła na granicę z Polską pewną ilość wojska i doprowadza do poróżnienia między Polakami. Stan taki przedstawiony też został w liście, jaki król Stanisław przesłał do nas z zamiarem żądania od nas ochrony swobody Polaków zgodnie z odwiecznym stanowiskiem Imperium Osmańskiego. W wyniku przeprowadzonych rozważań, celem umożliwienia Polakom wyboru króla w sposób niezawisły, zgodnie z obowiązującymi od dawna zasadami, oraz określenia sposobu postępowania wobec sprzecznego z traktatami zachowania się Moskwy, zdecydowano, że Wielki Wezyr Ali Pasza wystosuje listy do Cesarza Habsburskiego i Cara Moskwy, w międzyczasie – jako środek zapobiegawczy – granice nasze zostaną wzmocnione wojskiem i uzbrojeniem, a wy wraz ze swymi żołnierzami opuścicie Bachczysaraj – stolicę Chanatu Krymskiego i udacie się do Akermanu, gdzie będziecie oczekiwać naszych rozkazów. Ponadto przesyłamy wam miecz z pochwą zdobną klejnotami i futro z sobolą, jak też 40.000 kruszy do rozdzielenia pomiędzy żołnierzy granicznych.

Gdy list ten dotrze do was: opuścicie Bachczysaraj, gdzie teraz przebywacie, i udacie się do Akermanu, gdzie będziecie dokładnie obserwować, co się dzieje i postępować z roztropnością. Zważajcie przy tym, by nie zaszkodzić traktatu pokojowego między nami i Moskwą. Celem takiego postępowania jest, by nie ucierpiała niezawisłość Polaków i wykazanie siły naszego państwa; oczekujemy, że będziecie postępować ostrożnie w sposób godny sławie naszego państwa do czasu aż ustąpi zagrożenie, nie zezwolicie, by chociażby jeden z naszych żołnierzy dopuścił się pogwałcenia granicy z Polską i Moskwą, jak i że natychmiast będziecie informować o tym, co się dzieje.

و عسکر لری کند و لری نه جذب و جلب آید و بگوید و بگوید و بگوید
مسعود نعل قران او غلویان جری اوله حق جمعیتی پریشان و
ذکر و مضان مقصودینه خلل ویرمکه و سیله کلی اوله بیایور بوندن
حوتین قلعه سی طرفین حلی و لان لهلولرشی وجه اوزن اعلام ایدر
دوخت علیه طرفین اعانت اولمذ قریبی له ملکندن اولان صادق
لهلولر حسن اولمذ و بی کجما تقدیدن اوله کلدی و وجه اوزن
ینه دوخت علیه دن بزرگ امداد کلی اولمذ و بوا میدن اولوب
سربستینلی حفظ ایقان سعید اولمذ و نتیجه کلام لهه قریب
اولان سباز و لدن زیاده له دوخت مسعود محکوم اولماق ایچون
دوخت علیه ایدر استقامت طرفین اهتمام اولمذ کلامه حضور اصفهان
کلامه علی طریق الاجال بوملدی تقریر ایتم و لوزن بر و رجات
اوضان له سربستینلی حفظ ایچون دوخت علیه به بود فعه التجا ایدن
لهلولر و معتدینه کلور و لدن مساعد اولمذ و اوزن حوتین
حافظینه امر بفرمای اصدار اولمذ و بایند رجای و اولمذ

دوئل و غنائی صدر اعظم حضرت لری نه استانه سعادتم مع
فرانجه ایچیسندن لهلولر دایر کلون کاغذک ترجمه سید
له ملکندن احوالنه دایر شمد کی حاله ملا خطه به سزا
والزم اولان بود و کم سفسونینه هر کی بولانده و رشاد و شهرینه
لهلولر جبر و دعوت و کند و سنی بوجیه له قرالغه نصیب
ایندرمک سودا سندن اولمذ اشبعو جمعیتک تاخیر و تقوی
ایچون ممکن مینه ده سنی و اهتمام اولمذ سنی مناسب عدا و لغو
نیل سفسونینه هر سیکینک بوجیتندن اولان مقصدی ایکی سینه
برق لهلولر مسعود و سفسونینه عسکر لری له ایندرمک جبر و تقوی
نیجه و بروج کند و سنی کرها قرال نصیب ایندرمک و استانه
قرالی طرف له دولینه خیر خوا و اولان لهلولر بالکله محو
ایقان و بوندن خبری له ملکتنی غنه و مسعود قریبی و کند و تقوی
سفسونینه هر سیکلی امله شروط و محمود بر له متفق و دوستلرینه
دوست و دشمنلرینه دشمن ایندرمک سودا سندن در بنا و علی
بوجیتندن نتیجه سنی محمود اولوب و بر تقویله تاخیر اولمذ سنی
و تدبیر محتاج اولمذ و رأی رزین اصفانه لری نه خفی و ظاهری
و دوخت علیه ایدر بوندن اهتمام اوزینه اولان جنات و جبل الدن
ناشی له دولینه کفایت ایدر جلات امداد و اعانته کرم کجی مبارک
و مسعود و سفسونینه عسکر لری له ملکندن طرف ایندرمک و اشکار
اهتمام و عزیمت اولمذ حق و قتی هنوز کلامه شمد کی حاله بوملور
مهته ناک امهالی ایچون و سیله اولان اسبابلر بلا عوقی نشند
اولوب اهماک بوملماق مناسب کورنور و انشا الله تعالی
و قتی کلدی بوجیه سهولت ایله فیصل و بیله ساسان اولمذ
والحاله هنرم ذکر و مضان حضور ملک عوقی و تاخیر ایچون مناسب
کوز یان اسبابلر بوندن و ندک دوخت علیه به تابع حوتین
قلعه سی طرفین التجا کلون صادق لهلولر له ملکندن دخولی
اوقضا ایندرمک عود لری ایچون دوخت علیه طرفین سهولت
و بیله حتی بوقت بیله و رشاد و نام شهر بولانده مجبور اولمذ
اوزن اولان له و بیللرینه بریشا نلق و تقویله و بیله و قلعه رفو
البتا اقبیله کلون لهلولر کرجه مقاصد و فاد و لیبوب ایچون
حوتین و بندر محافظلرینه خفیة امر اولوب موی الیهمانان
مقر قریله بر مقدار تا تا و لبقه عسکر می معا و رفق اوزن اذن
و بیللر و بر مقدار و تقویله ایله اعانت اولمذ قاری حاله
دوخت علیه ناک حدودینه قریب له بود و بیله سندن نیجه لهلولر

OSMANLI ARŞIVI
HAT
1427/58447

2 varak
(2 shp. bos)

**SAKSONYA HERSEĞİ'NİN¹ LEH KRALI SEÇİLMESİNİ
ÖNLEMELİK İÇİN FRANSA'NIN İSTANBUL'DAKİ
ELÇİSİ'NİN, ALINMASINI GEREKLİ GÖRDÜĞÜ
TEDBİRLER HAKKINDA OSMANLI SADRAZAMI'NA
SUNDUĞU YAZI**

**PISMO POSŁA FRANCUSKIEGO W STAMBULE DO
WIELKIEGO WEZYRA IMPERIUM OSMANŃSKIEGO
O ŚRODKACH, JAKIE UWAŻA ZA KONIECZNE DO
PODJĘCIA, BY ZAPOBIEC WYBOROWI KSIĘCIA
SAKSONII [AUGUST III] NA KRÓŁA POLSKIEGO**

~01.02.1735*~

*İstanbul'daki Fransa Elçisi tarafından
Leh ülkesi hakkında Sadrazam hazretlerine gönderilen yazının
tercümesidir.*

Leh memleketinin durumu hakkında söylemeyi uygun ve gerekli gördüğüm hususlar şunlardır:

Saksonya Herseği şu sırada Lehlileri zorla Varşova şehrine çağırıp kendisini bu şekilde Leh Kralı yaptıрма sevdasında olduğundan, mümkün mertebe bu toplantının geciktirilmesi ve dağıtılması için çaba göstermek yerinde olacaktır. Çünkü Saksonya Herseği'nin bu toplantıyı yapmaktaki amacı Lehlilere iki seneden beri Moskov ve Saksonya askerleriyle yapmış olduğu baskıların sonucu olarak kendisini zorla da olsa kral seçtirip Kral Stanisław'ı uzaklaştırmak ve vatansever Lehlileri tamamen yok ederek Leh Devleti'ni Nemçe ve Moskov Devletleri ve kendisine ait olan Saksonya Hersekliği ile antlaşmalar yoluyla müttefik ve onların dostuna dost düşmanına düşman olan bir devlet hâline getirmektir. Bunun gerçekleşmesi durumunda birtakım sakıncalı sonuçlar ortaya çıkacağından, bu gidişatın bir biçimde geciktirilmesi ve halli için tedbir alınması gerektiği sizin de malumunuzdur. Şu anda Osmanlı Devleti, İran ile savaş hâlinde olmasından dolayı Leh Devleti'ne yeterince yardım edemeyeceğinden Moskov ve Saksonya askerlerini Leh memleketinden çıkarmak için harekete geçme zamanı henüz gelmemiştir. Ancak vakti geldiğinde bu önemli meselenin kolaylıkla halledilebilmesi için de zaman kazanmak amacıyla şimdiden bazı tedbirlere başvurulması uygun olacaktır.

Şu anda, bu sonucu elde etmek, yani kral seçim toplantısını engelleyip geciktirmek için uygun görülen çareler şunlardır:

Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında olan Hotin Kalesi'ne sığınan vatansever Lehlilere kendi ülkelerine gitmek veya

*Tłumaczenie pisma posła francuskiego w Stambule do jego
wysokości Wielkiego Wezyra na temat Polski*

Poniżej kwestie dotyczące sytuacji Rzeczypospolitej, których poruszenie uważa się za potrzebne i właściwe:

Jako że obecnie Książę Saksonii ma zamiar zwołać na siłę Polaków do Warszawy, by w ten sposób osadzić siebie samego na tronie polskim, stosownym będzie opóźnienie i niedopuszczenie do takiego zgromadzenia elekcyjnego w takim stopniu, na ile to będzie możliwe. Albowiem celem Księcia Saksonii w zwołaniu tego zgromadzenia jest osadzenie na tronie siebie samego, chociażby na siłę, jako wynik nacisków, jakie czyni na Polaków od dwóch lat przy użyciu żołnierzy moskiewskich i saksońskich, odsunięcie Króla Stanisława, całkowite zniszczenie miłujących swą ojczyznę Polaków, i uczynienie państwa polskiego – poprzez zawieranie przez należące do niego Księstwo Saksonii umów z Austrią i Moskwą - swym sprzymierzeńcem, przyjacielem własnym przyjaciół i wrogiem własnych wrogów. Zrealizowanie tego zamiaru stanie się przyczyną szeregu niekorzystnych sytuacji, tak więc sami wiecie, że należy w jakiś sposób opóźnić taki rozwój sytuacji i podjąć działania, by problem ten rozwiązać. Ponieważ obecnie Imperium Osmańskie pozostaje w stanie wojny z Iranem i nie będzie mogło przyjść państwu polskiemu z wystarczającą pomocą, nie nadszedł jeszcze czas przejścia do działań na rzecz usunięcia z Polski żołnierzy Moskwy i Saksonii. Jednakże gdy nadejdzie ten czas, to by tę ważną sprawę załatwić w sposób łatwy i by zyskać na czasie, stosownym będzie podjęcie pewnych środków już teraz.

Na chwilę obecną wydają się odpowiednimi poniższe działania, by opóźnić i zapobiec zgromadzeniu elekcyjnemu celem wybrania króla:

* Data w przybliżeniu

1 Kral III. August.

* Tarih tahminidir.

gerektiğinde dönmek istediklerinde, Osmanlı Devleti tarafından kolaylık sağlanmalı, hatta bu yolla mecburen Varşova şehrine gitmekte olan Leh vekillerinin dağıtılmasına çalışılmalıdır. Her ne kadar bu Kale'ye sığınmış olan Lehlilerin bir güç ortaya koyması beklenmese de Hotin ve Bender Muhafızlarına gizlice emir gönderilerek bunların yanına bir miktar Tatar ve Lipka askeri katılıp biraz da para verilirse bunlar Osmanlı Devleti'nin Leh hududundaki Leh Podolyası'nda birçok Lehliyi ve Leh askerini kendi yanlarına çekebilirler. Böylece Saksonya Herseği olan Nalkıranoglu'nun zorla gerçekleştirmeye çalıştığı bu toplantı dağıtılabilir ve amacına ulaşması engellenebilir. Bundan başka, Hotin Kalesi'ne sığınmış olan Lehliler; *"Şayet Leh memleketindeki vatansever Lehliler Osmanlı Devleti'nin kendilerine yardım ettiğini hissederlerse Osmanlı Devleti'nin eskiden olduğu gibi Lehlilere büyük yardımlar yapacağı ümidiyle bağımsızlıklarını muhafaza etmeye çalışacaklardır."* diye bildirmektedirler.

Sonuç olarak; Leh Devleti'nin Moskov Devleti'ne mahkûm olmaması için Osmanlı Devleti tarafından, Leh ülkesine komşu olan diğer ülkelerden daha fazla özen gösterilmekte olduğundan, daha önce huzurunuzda çıktığımda bu hususları size daha genel bir biçimde arz etmiş idim. Öteden beri önem verilen Leh bağımsızlığının muhafazası için, Osmanlı Devleti'ne sığınan Lehlilere ve onların beraberinde olanlara, gelmek istediklerinde izin verilmesi hususunda Hotin Kalesi Muhafızı'na ferman yazılmasını rica ve niyaz ederim.

Wobec miłujących swą ojczyznę Polaków, którzy schronili się w pozostającej pod panowaniem Imperium Osmańskiego twierdzy Chocim i którzy będą chcieli udać się lub - w razie konieczności - powrócić do swego kraju, Imperium Osmańskie powinno zapewnić wszelkie ułatwienia, a nawet starać się nie dopuścić do dotarcia do Warszawy elektorów polskich. Jeśli trudno się spodziewać, by Polacy, ilu by ich nie było, schronieni w twierdzy, wystawili jakieś siły, to wysyłając do obrońców twierdz Chocim i Bender tajemny rozkaz, można by zapewnić im towarzystwo pewnej liczby żołnierzy Tatarów Litewskich tatarskich, jak też dać im trochę pieniędzy, tak by już w Polsce, na Podlasiu przy granicy z Imperium Osmańskim mogli zgromadzić wokół siebie trochę Polaków i żołnierzy polskich. W ten sposób zgromadzenie elekcyjne, do którego na siłę dąży Książę Saksonii - syn Augusta Mocnego, nie zebrałoby się, i przeszkodziło by się osiągnięciu jego celu. Następnie informuje się, że Polacy, którzy schronili się w twierdzy chocimskiej,; *„Jeśli miłujący swoją ojczyznę Polacy w państwie polskim będą czuli, że Imperium Osmańskie udziela im pomocy, będą starać się bronić swej niezawisłości z nadzieją, że Imperium Osmańskie będzie nadal bieczyć z pomocą Polakom, jak to bywało w przeszłości”*.

Na zakończenie; jak już wcześniej przedstawiłem te kwestie w bardziej ogólny sposób będąc przyjętym przez waszą wysokość, Imperium Osmańskie okazywało dużo większą uwagę Rzeczypospolitej jako swemu sąsiadowi niż innym państwom, by tylko Rzeczpospolita nie została skazana na Moskwę. Gwoli ochrony niezależności Polski, której przydaje się od dawien dawna duże znaczenie, uprasza się uniżenie o wydanie fermanu do Dowódcy Obrony Chocimia w sprawie zezwolenia Polakom, którzy schronili się w Imperium Osmańskim, i tym, którzy są wraz z nimi, na przyjazd, gdy będą tego chcieli.

**İSTANBUL'A GELEN LEH ELÇİSİ'NE¹, CÜLUS
TEBRİKİ İÇİN DAHA ÖNCE İSTANBUL'A GELMİŞ
OLAN LEH BÜYÜKELÇİSİ'NE² ÖDENEN TAYİNAT
BEDELİNE KIYASLA HAZİNE'DEN GÜNLÜK 200
KURUŞ ÖDENMESİNE DAİR**

**DOTYCZY ZAPŁATY ZE SKARBU PAŃSTWA 200
KURUSZY DNIÓWKI [TAYINAT] ZA ZWROT
KOSZTÓW UTRZYMANIA POSŁA POLSKIEGO
[PAWŁA BENOE], KTÓRY PRZYBYŁ DO STAMBUŁU,
ORAZ AMBASADORA POLSKIEGO [JANA
STADNICKIEGO], KTÓRY PRZYBYŁ WCZEŚNIEJ
DO STAMBUŁU Z GRATULACJAMI Z OKAZJI
WSTĄPIENIA NA TRON**

~ 17.01.1743 ~

1145 senesinde, Padişah'ın tahta geçmesini tebrik için İstanbul'a gelmiş olan Leh Büyükelçisi'ne, dönüşüne kadar kaldığı günler için şu kadar aymî veya nakdî tayinat verilmesi emredildi.

Wydano polecenie pokrycia wydatków w gotówce lub w naturze w związku z pobytem Ambasadora polskiego, który przybył do Stambułu z gratulacjami z okazji wstąpienia na tron w roku 1145, za wszystkie dni jego pobytu aż do wyjazdu.

Günlük

Ekmek 450 okka Fiyat: 5 akçe 2.250 akçe	Sadeyağ 10 okka Fiyat: 45 akçe 450 akçe	Pirinç 10 okka Fiyat: 12 akçe 120 akçe
Mercimek 10 okka Fiyat: 7 akçe 70 akçe	Un 15 okka Fiyat: 8 akçe 120 akçe	Yumurta 120 adet Fiyat: 1,5 akçe 180 akçe
Sirke 6 okka Fiyat: 6 akçe 36 akçe	Zeytinyağı 3 okka Fiyat: 27 akçe 81 akçe	Balmumu 300 okka 100 okkası 30 akçe 90 akçe
Mumyağı 5 okka Fiyat: 24 akçe 120 akçe	Soğan 10 okka Fiyat: 5 akçe 50 akçe	Peynir 1 okka 25 akçe
Kızıl üzüm 3 okka Fiyat: 15 akçe 45 akçe	Balık 30 okka Fiyat: 40 akçe 1.200 akçe	Böğrülce 10 okka Fiyat: 10 akçe 100 akçe
Sarımsak 2 okka Fiyat: 15 akçe 30 akçe	Bal 6 okka Fiyat: 24 akçe 144 akçe	Zeytin 3 okka Fiyat: 15 akçe 45 akçe
Nohut 3 okka Fiyat: 10 akçe 30 akçe	Süt 6 okka Fiyat: 8 akçe 48 akçe	Kahve 2 okka Fiyat: 270 akçe 540 akçe
Koyun 8 baş Fiyat: 230 akçe 1.840 akçe	Karasığır 3 baş Fiyat: 1400 akçe 4.200 akçe	Arpa 100 kile Fiyat: 60 akçe 6.000 akçe
Saman 50 kantar Fiyat: 60 akçe 3.000 akçe	Odun 10 çeki Fiyat: 45 akçe 450 akçe	

Dziennie

Chleb 450 okka ¹ Cena: 5 akçe 2.250 akçe	Śmietana 10 okka Cena: 45 akçe 450 akçe	Ryż 10 okka Cena: 12 akçe 120 akçe
Soczewica 10 okka Cena: 7 akçe 70 akçe	Mąka 15 okka Cena: 8 akçe 120 akçe	Jaja 120 sztuk Cena: 1,5 akçe 180 akçe
Ocet 6 okka Cena: 6 akçe 36 akçe	Oliwa z oliwek 3 okka Cena: 27 akçe 81 akçe	Wosk pszczeli 300 okka 100 okka = 30 akçe 90 akçe
Thuszcz na świece 5 okka Cena: 24 akçe 120 akçe	Cebula 10 okka Cena: 5 akçe 50 akçe	Ser 1 okka 25 akçe
Winogrona czerwone 3 okka Cena: 15 akçe 45 akçe	Ryby 30 okka Cena: 40 akçe 1.200 akçe	Fasolka szparagowa 10 okka Cena: 10 akçe 100 akçe
Czosnek 2 okka Cena: 15 akçe 30 akçe	Miód 6 okka Cena: 24 akçe 144 akçe	Oliwki 3 okka Cena: 15 akçe 45 akçe
Groch 3 okka Cena: 10 akçe 30 akçe	Mleko 6 okka Cena: 8 akçe 48 akçe	Kawa 2 okka Cena: 270 akçe 540 akçe
Barany 8 sztuk Cena: 230 akçe 1.840 akçe	Woły 3 sztuki Cena: 1400 akçe 4.200 akçe	Owies 100 kile Cena: 60 akçe 6.000 akçe
Słoma 50 kantar Cena: 60 akçe 3.000 akçe	Drewno 10 wiązek Cena: 45 akçe 450 akçe	

1 Paweł Benoe.

2 Jan Stadnicki.

	Kuruş	Para	Akçe
<i>Toplam günlük tayinat bedeli</i>			21.264
	177	08	
<i>1111 senesinde gelen Leh Büyükelçisi'nin günlüğüne kıyas edilerek ilave edilen</i>	022,5	12	
	200	00	

Kulunuz şunu arz eder ki:

Şu sırada İstanbul'a gelmiş olan Leh Elçisi işbu Bin yüz elli beş senesinin Zilkade ayının 12'nci Salı günü İstanbul'a giriş yaptığından, kendisi ile görüşülerek bu tarihten başlamak üzere yukarıdaki listede yazılı olan yiyecek, içecek ve arpa, saman tayinat bedeli olarak nakit 200 kuruş üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Tarafınızdan da incelenip uygun görüldüğü takdirde, Elçi'nin İstanbul'dan ayrıldığı güne kadar Devlet tarafından günlük 200 kuruş tayinat bedeli verilmesi için Başmuhasebe'ye kaydedilmesini emirlerinize arz ederim.

***Telhisi gereğince Başmuhasebe'ye
kaydolunmasını buyurdum.
21 Zilkade, sene 1155***

	Kurusz	Para	Akçe
<i>Całkowity koszt zaopatrzenia dziennie</i>			21.264
	177	08	
<i>Dodatkowo dziennie dla Ambasadora polskiego, który przybył w roku 1111 Hidzry</i>	022,5	12	
	200	00	

Uniżona prośba waszego sługi:

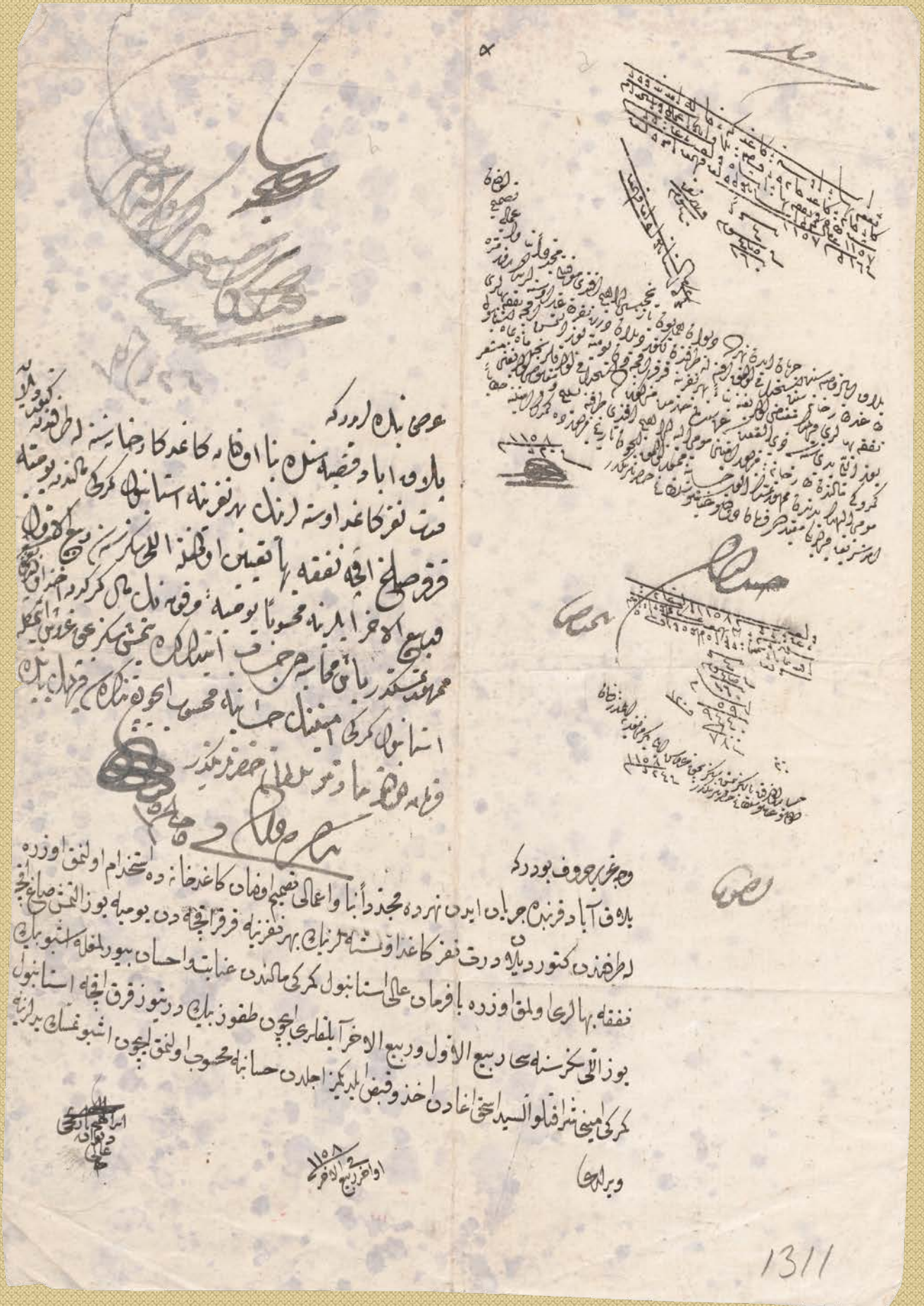
Podczas rozmów z Ambasadorem Polskim, który przybył w tych dniach do Stambułu, że koszty wyżywienia, napojów, owsa i słomy od dnia jego przyjazdu, wtorku 12 dnia miesiąca Zilkade roku Hidzry tysiąc sto pięćdziesiątego piątek, wynoszą w gotówce 200 kuruszy. Proszę waszą wysokość o sprawdzenie i – w przypadku uznania – o wydanie polecenia głównemu księgowemu pokrycia dziennych wydatków Ambasadora, do czasu jego wyjazdu ze Stambułu, w wysokości 200 kuruszy dziennie.

***Wydano polecenie głównemu
księgowemu zapisania zgodnie z
wykazem.
21 Zilkade roku Hidzry 1155***

**YALOVA'DAKİ KÂĞIT İMALATHANESİ'NDE
ÇALIŞTIRILMAK ÜZERE LEHİSTAN'DAN
GETİRTİLEN KÂĞIT USTALARININ
ÜCRETLERİNE DAİR**

**DOTYCZY WYNAGRODZENIA MISTRZÓW
PAPIERNICTWA SPROWADZONYCH Z POLSKI
CELEM ICH ZATRUDNIENIA W WYTWÓRNI
PAPIERU W YALOVA**

~ 05.06.1745 ~

Bu belgenin yazılma sebebi şudur ki:

Yalakabad yakınlarında bulunan nehirde yeni yapılması kararlaştırılan kâğıt imalathanesinde çalıştırılmak üzere Leh tarafından getirtilen 4 adet kâğıt ustasının her birine İstanbul Gümrüğü gelirlerinden altın sikke hesabıyla günlük 40'ar akçeden 160 akçe ücret verilmesi emir buyurulduğundan, İstanbul Gümrüğü Emmini Seyyid İshak Ağa'dan 1158 senesi Rebiülevvel ve Rebiülahir ayları için 9.440 akçe aldık. Bu meblağın, adı geçenin hesabından mahsup edilebilmesi için işbu yazılı temessük kendisine verilmiştir.

Rebiülahir ayı sonları, sene 1158

İbrahim¹

Divan-ı Âlî Yazıcısı

- Mübrü karışlaştırılsın.

- İlgili Kalem'deki kaydı çıkarılsın.

Yalakabad kasabasındaki kâğıt imalathanesinde çalıştırılmak üzere Leh tarafından gelen kâğıt ustalarının ücretlerinin 1 Zilkade, sene 1157 tarihi başlangıç kabul edilerek İstanbul Gümrüğü tarafından verilmesi 16 Şevval, sene 1157'de emredilmiştir.

Kişi Sayısı	Bir Kişiye Ödenen Günlük Ücret	Günlük Ödenecek Toplam Miktar
4	40 akçe	160 akçe, altın sikke hesabıyla
İstanbul Gümrüğü tarafından verilmesi emredilmiştir.		

"Yalakabad kasabası yakınlarında bulunan nehirde Divan-ı Hümayun Yazıcısı İbrahim Efendi marifetiyle yeni yapılması kararlaştırılan kâğıt imalathanesinde çalıştırılmak üzere Leh tarafından getirtilen dört kâğıt ustasına günlük olarak ücret ödenmesi gerektiğinden, her birine 40'ar akçeden günlük 160 akçe ücretlerinin 1 Zilkade, sene 1157 tarihi başlangıç kabul edilerek bu işte çalıştıkları sürece, aydan aya İstanbul Gümrüğü gelirlerinden alınan imalathanenin Emmini olan İbrahim Efendi'ye ödenmesi ve bu paramın mahsup edilmesi için de adı geçenden bu parayı aldığına

¹ Mütteferrika İbrahim Efendi.

Powodem napisania tego listu jest:

Zgodnie z postanowieniem, że każdemu z 4 mistrzów, jacy zostali sprowadzeni z Polski celem zatrudnienia w wytwórni papieru, która ma zostać wybudowana na rzece w pobliżu Yalakabad, będzie wypłacać się z dochodów urzędu celnego w Stambule po 40 akçe dniówki po przeliczeniu na złote monety, czyli razem 160 akçe, otrzymaliśmy od Seyyid Ishaka Agi –zarządcy urzędu celnego w Stambule kwotę 9.440 akçe na wynagrodzenia za miesiące Rebiulevvel i Rebiulahir roku Hidzry 1158. Niniejsze potwierdzenie pisemne zostało mu przekazane celem wypłacenia tej kwoty z jego rachunku.

Koniec Rebiulahir roku Hidzry 1158

**Sekretarz Dywanu Wielkiego
İbrahim¹**

**-Sprawdzić pieczęć i sporządzić wpis w
odnośnym dziale.**

W dniu 16 miesiąca Şevval roku Hidzry 1157 polecono urzędowi celnemu w Stambule wypłacić wynagrodzenia mistrzom z Polski, jacy zostali sprowadzeni celem zatrudnienia w wytwórni papieru w miejscowości Yalakabad, przyjmując za początek pracy dzień 1 miesiąca Zilkade roku Hidzry 1157.

Liczba osób	Dniówka jednej osoby	Dniówka łącznie
4	40 akçe	160 akçe, według przelicznika złotych monet
Polecono wypłacić przez urząd celny w Stambule		

W księdze rejestrowej znajduje się polecenie wydane zarządcy urzędu celnego w Stambule, dotyczące tej kwestii: „ze względu na konieczność wypłacania czterem mistrzom papiernictwa, którzy zostali sprowadzeni z Polski celem zatrudnienia ich w wytwórni papieru w pobliżu miejscowości Yalakabad, o budowie której podjęto decyzję wykorzystując uzdolnienia sekretarzy wielkiego dywanu İbrahima, po 40 akçe dniówki, czyli łącznie 160 akçe dziennie, należy wypłacać zarządcy tej wytwórni İbrahimowi z przychodów urzędu celnego w Stambule te kwoty przez cały okres ich pracy, przyjmując za

¹ Mütteferrika İbrahim Efendi.

dair mühürlü temessük alınması" hususunda İstanbul Gümrük Emni'ne hitaben emir yazıldığı defterde kayıtlı bulunmaktadır. Ferman devletli sultanım hazretlerindir.

20 Rebiülahir, sene 1158

- Hesap olunsun.

Divan-ı Hümayûn yazıcısı İbrahim Efendi'nin mühürlü temessüğü ve Padişah'ın fermanı gereğince 1 Rebiülevvel, sene 1158'den aynı senenin Rebiülahir ayı sonuna kadar:

Kişi sayısı: 4	Günlük: 160 akçe, altın sikke hesabıyla	Gün sayısı: 59
Toplam: 9.440 akçe	Akçe kuru: [1 kuruş]= 120 akçe	
Toplam: 78,5 kuruş 20 akçe		

Hesaplandığında, yalnız 78,5 kuruş 20 akçe tutmaktadır. Ferman sultanım hazretlerindir. 24 Rebiülahir, sene 1158

- Telhisi hazırlansın

Kulunuz şunu arz eder ki:

İşbu belge; Yalakabad kasabasında yaptırılan kâğıt imalathanesinde çalıştırılmak üzere Leh tarafından getirtilen ve her birine İstanbul Gümrüğü gelirlerinden ödenmek üzere altın sikke hesabıyla günlük 40'ar akçe ücret belirlenen 4 adet kâğıt ustalarının, 1158 senesi Rebiülevvel ve Rebiülahir aylarına ait ücretlerinin İstanbul Gümrüğü'nden alındığına dair mühürlü temessüktür. Başmuhasebe'den hesap ettirildiğinde toplam 78,5 kuruş tutmaktadır. Bu paranın İstanbul Gümrük Emni'nin hesabından düşülmesi için tezkire verilmesini emirlerinize arz ederim.

Telhisi gereğince tezkiresinin verilmesini buyurdum.
2 Rebiülahir, sene 1158

Tezkiresi verildi. 5
Cemaziyelevvel, sene 1158

początek pracy dzień 1 miesiąca Zilkade roku Hidżry 1157, odbierając odeń opatrzone pieczęcią pokwitowanie poświadczające odebranie tych pieniędzy".

20 Rebiulahir roku Hidżry 1158

-Obliczyć.

Zgodnie z nakazem sultana i opatrzonym pieczęcią pokwitowaniem sekretarza wielkiego dywanu dworu jego wysokości Ibrahima, wyliczono za okres od 1 Rebiulevvel roku Hidżry 1158 do końca miesiąca Rebiulahir tegoż samego roku:

Liczba osób: 4	Dniówka: 160 akçe, według przelicznika złotych monet	Liczba dni: 59
Razem: 9.440 akçe	Kurs akçe : [1 kurusz] = 120 akçe	
Razem: 78,5 kuruszy 20 akçe		

Decyzja należy do jego wysokości 24 Rebiulahir roku Hidżry 1158

-Przygotować podsumowanie

Unizona prośba waszego sługi:

Dokument ten jest opatrzonym pieczęcią potwierdzeniem otrzymania z urzędu celnego w Stambule pieniędzy na zapłatę z przychodów urzędu celnego w Stambule wynagrodzenia dla sprowadzonych z Polski do wytwórni papierów w miejscowości Yalakabad 4 mistrzów papiernictwa, po 40 akçe dniówki każdemu z nich, za miesiące Rebiulevvel i Rebiulahir roku Hidżry 1158. Rozliczenie głównego księgowego wynosi łącznie 78,5 kuruşa. Uprasza się waszą wysokość o wydanie polecenia potrącenia tych pieniędzy z rachunku urzędu celnego w Stambule.

Nakazano wydanie polecenia.
2 Rebiulahir roku Hidżry 1158

Polecenie wydano 5
Dzemaziyelevvel roku
Hidżry 1158

دو تلو غنایانو وزیر اعظم حضرت پناه حال آله قلی اولوب ششوی بهرین اولان تعلیم اولغولون
خوبه برول نام باش وکلیدن مکتوب صد اعظمی جواب اولن اوزره کلان مکتوبی حرمه
مکتوبه

[illegible][illegible]

**AVRUPA'YI KASIP KAVURAN SAVAŞ VE KARGAŞA
ORTAMININ BİR AN ÖNCE DÜZELMESİ DİLEĞİNE
VE OSMANLI SADRAZAMI'NIN BU YÖNDEKİ
ÇABALARINDAN MEMNUNİYET DUYULDUĞUNA
DAİR LEHİSTAN KRALI'NIN BAŞVEKİLİ
TARAFINDAN OSMANLI SADRAZAMI'NA
GÖNDERİLEN MEKTUP**

~ 25.12.1745 ~

*Leh Kralı ve Saksonya Herseği olan
Nalkıranoglu'nun¹ Kont Brühl adlı Başvekili'nden
Veziriazam'ın² mektubuna cevaben gelen mektubun
tercümesidir. 1 Zilhicce sene 1158*

Osmanlı Padişahı'nın³ Veziriazam'ın Yüce Huzurlarına

Siz Sadrazam hazretlerinin daha önce göndermiş olduğunuz mektubunuz, Lehistan Başhatmanı olan Poznanya valisi aracılığı ile bu duacınıza ulaştı. İçeriği incelendiğinde mektubunuzda; Avrupa ülkeleri arasındaki düşmanlık sonucu ortaya çıkan ve yerleşim yerlerini harap ederek ahalinin perişan olmasına sebep olan harp ateşinin söndürülmesi ve barış ve halkın refahının sağlanması iradenizi bildirmişsiniz. Bu yaklaşımlarınızdan fevkalade memnuniyet ve sevinç duyduk.

Esas itibarıyla, siz Sadrazam hazretlerine yakışan tavır da, Avrupa ülkelerinin senelerdir içinde bulundukları bu kargaşa ve kan dökülmesine sebep olan durumların ortadan kaldırılması hususunda gayret göstermenizdir. Sizin bu arzunuza olumlu cevap verilmesi, insanlığın büyük menfaatler sağlanmasına vesile olacağından herkesin üzerine düşeni yapmağa gayret sarfetmesi gerektiği çok açıktır. Macar ve Çeh kraliçesine bağlı olan ülkelere ve İtalya ülkelerine ve Almanya'nın içlerine yayılmış olan bu harp belasının hangi sebepten çıkıp devam ettiği siz Sadrazam hazretlerinin de malumudur. Bunu ayrıca açıklamaya ihtiyaç bulunmamaktadır. Bunca güzel yerleşim yerlerinin zarar görüp tahrip olmasından dolayı yüce Leh Kralı duacınızın samimi bir şekilde içi yandığı gibi, düşmanlık tohumları ve aradaki anlaşmazlıkların ortadan kaldırılması için çalışmaktan geri durmamaktadır. Ayrıca bu hususta uluslar arası ileri gelen kişilerle aracılık etmeğe de gayret göstermektedir. Bazı devletler haksız olarak çeşit çeşit ihtilaflar çıkarmalarına rağmen, Leh Kralı samimiyetle bu anlaşmazlıkların giderilmesine çaba sarf etmektedir. Maalesef şu ana kadar her hangi bir netice ortaya çıkmamıştır. Özellikle bu anlaşmazlıkları gidermek için gayret sarf eden araçların bundan sonra bu yolda çalışmalarına da imkan kalmamıştır. Zira artık

**LIST WYŚLANNIKA KRÓLA POLSKIEGO
DO WIELKIEGO WEZYRA OSMANSKIEGO
Z ŻYCZENIAMİ, BY JAK NAJSZYBCIEJ
ZAPROWADZIĆ PORZĄDEK W NĘKANEJ
WOJNAMİ I NIEPOKOJAMI EUROPIE I Z
WYRAZAMI UZNANIA DLA CZYNIONYCH W
TYM CELU WYSIŁKÓW WEZYRA**

*Tłumaczenie pisma Księcia Browł - wysłannika króla Polski i
Saksonii¹ stanowiącego odpowiedź na list wielkiego wezyra².
1 dzień miesiąca Zilhicce roku Hidżry 1158*

Do Jego Wysokości Wielkiego Wezyra Padyszacha³

List, jaki Wasza Wysokość Wezyr, przesłaliście za pośrednictwem Wielkiego Hetmana polskiego wojewody poznańskiego dotarł do tego, który modli się za Was. W liście swym informujecie o swej woli, by ugasić pożogę wojny, do jakiej doszło na skutek wrogości pomiędzy państwami europejskimi i która stała się powodem niszczenia miast i utrapienia narodów, oraz by zaprowadzić pokój i zapewnić dobrobyt ludu. Wasze stanowisko wzbudziło w nas olbrzymią radość i zadowolenie.

Wy sami okazujecie godne Wielkiego Wezyra starania, by usunąć przyczyny, które leżą u podstaw tych nękających od wielu lat państwa europejskie niepokojów i rozlewu krwi. Udzielenie pozytywnej odpowiedzi na Wasze oczekiwania jest rzeczą oczywistą, gdyż każdy powinien dołożyć wszelkich starań, by korzystając z tej okazji przysporzyć ludzkości dużych korzyści. Wy jako Wielki Wezyr wiecie, z jakiego to powodu doszło do tej pożogi wojennej, która ogarnęła kraje podległe królowej Węgier i Czech, na Włochy i Niemcy, i dlaczego nadal ona trwa. Nie ma konieczności, by ponownie to wyjaśniać. Król polski, który modli się za Was, boleje ogromnie z powodu zniszczenia tylu pięknych miast i działa na rzecz usunięcia istniejących nieporozumień i wyplenienia ziaren wrogości. Ponadto podejmuje wysiłki, by pośredniczyć w tej kwestii pomiędzy wielkimi pośród narodami. Król polski w sposób szczerzy dąży do usunięcia tych nieporozumień, mimo że niektóre z państw nieprawnie wszczynają różnorakie spory. Niestety, do dnia dzisiejszego nie uzyskano żadnego rezultatu. Ponadto nie ma już dalszych możliwości, by kontynuować wysiłki na rzecz usunięcia tych nieporozumień. Tak więc obecnie zapobiec wojnie można jedynie poprzez zmuszenie do pokoju tych, którzy stali się przyczyną wybuchu wojny, a to też na drodze zbrojnej. Mimo, że

1 Kral III. Augustus.

2 Seyyid Hasan Paşa.

3 Sultan I. Mahmud.

1 Król August III.

2 Wezyr Hasan Pasza.

3 Sultan Mahmud I.

*Celissime et Excellentissime
Principi, Domine ac Amice
Colendissime,*

*L*itteras Celsitudinis Vestrae ad me nu-
perime perscriptas, Illustrissimus Dominus, Pala-
tinus, Romanensis, Supremus Exercituum Regius
Poloniae, Dux, sine mora ad me perferri curavit,
quae tanto majore gaudio me affecerunt, quanto certius
ex eisdem peripicere licuit, Celsitudinem Vestram
laudabilem restauranda inter Principes Europaeos
pacis et tranquillitatis publice desiderio teneri. Debeo
preinde maximas spem peragere gratias quod mentem
Miam de praesenti rerum in Europa statum minus mihi
exponere, et quia ratione sumantissimi belli incensum,
quotae Provinciae cum summo incolarum detrimento
misere desolantur, restringi debeat, indicare evolverit.

HAT. 3/89

3

*Celissimo et Excellentissimo
Principi ac Domino, Serenissimi
et Potentissimi Taurarum Impera-
toris Supremo Vezirio, Domino et
Amico Colendissimo.*

HAT. 3/89

68

2

*P*rovinciarum devastatio cum maximum doloris
sensum in animo Serenissimi Poloniae Regis Domi-
ni mei Clementissimi, excipuerit, nihil profecto
intentatum reliquit Majestas Sua, ut hostis
belligerantium Principum veris, et compositis, qua-
vis am am bellum praestaret, controversis, tanquam
Censiliator generalis pacem et quietem quam
promptissime restitueret. Sed summeperere co-
lendum est, et lacrymis satis explorari nequit, ob in-
teritum et injustum quorundam Provinciarum in-
vasionem, atque ob diversa partium stadia, heu
labores omnes, a Rege pacis amantissime exortulati,
ad praesentem usque diem expectato fructu caruisse.
Quin potius eas deductae spe videntur, ut postquam
Negociationibus et pacifico Mediatorum officio locus
amplius non superest, autem belli non nisi ex armo-
rum, ac iisdem remediis quibus ad pacem turbantem
abstruatur, ac eandem restaurandam cegi debeant, et
hoc ratione licet evidenter, et minus quicquam, et tandem
solvantur, ut parum innocenti et contra tractatus et
Pacta injustissime effare, non solum de illis

HAT. 3/89

4

injuriis satis faciant, et eandem quoque contra, fa-
laxer gaudent securam reddant.

In tam periculosa rerum statu, ubi publica hac
spectatorum calamitas jam in limitibus Provin-
ciarum conspicitur, quae Serenissimus Poloniae
Rege, huc buccellario perfidit, nunquam, tam re-
Majestas Sua permoveri potuit, ac in conspectu
um hujus belli directi exiret, sicuti et vera, post-
quam neutras partes amplexa est, pacem cum omni-
bus Vicinis suis constantissime tuetur. Illud
interim Celsitudinem Vestram, ignorare
nolo, quod Serenissimus Rex meus, Cujus in-
licita seruantis summa, sinceritas et fides est, per
antiqua et recentiora Provina, quae, Majestati Suae
cum nonnullis Europa Principibus intercedunt, ad
mutuam Concordiam et pacem, et ad auxilia
Ipsos in casu hostilis aggressiones praestanda ob-
stringatur. Ad hanc obligationem adimplen-
dam, Religiosissimus Princeps ne, si eam semel
datam fallere, aut Amicorum Suerum, qui
injuria oppugnantur, nec salubriter se

subscribere

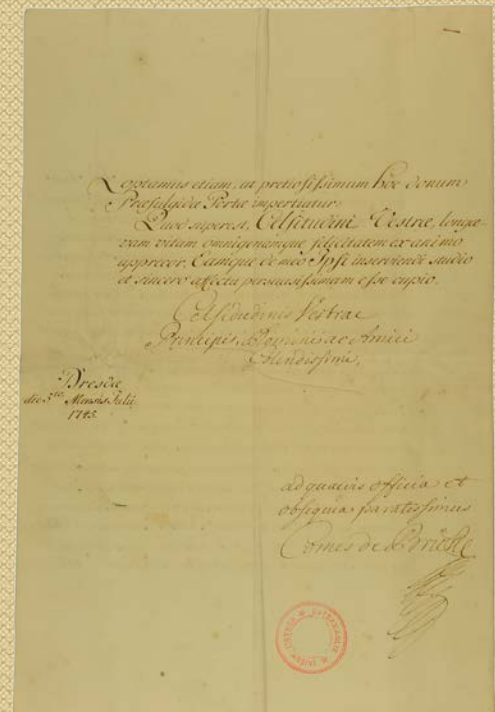
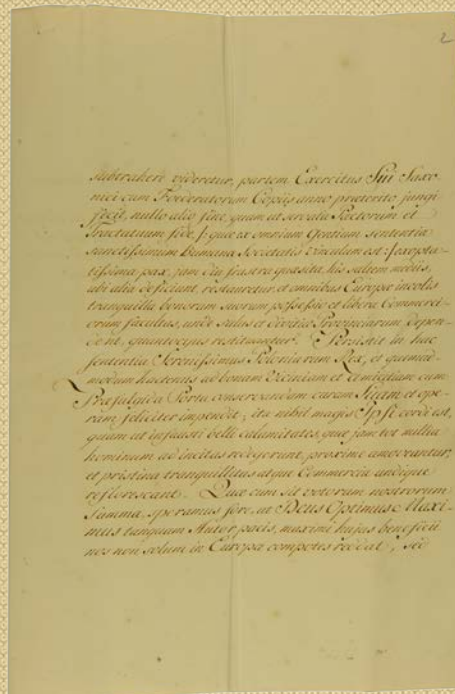
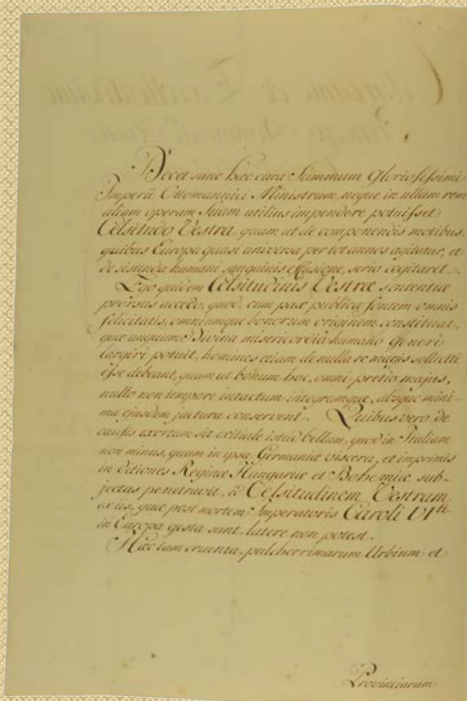

ancak savaşın ortaya çıkmasına sebep olanların harp yoluyla barışa zorlanmaları ile bu savaşın önüne geçilebilir. Bütün bu harpler Leh Kralı'nın ülkesine de zarar verdiği hâlde Leh Kralı harbe girmeye asla izin vermemiş, tarafsız kalmış, komşusu olan ülkelerin tamamıyla dostluk ve samimi ilişkilere devam etmiştir. Ancak bazı Avrupa devletleri ile eski ve yeni antlaşmaları olmasından dolayı bu devletlere düşmanca saldırıldığı takdirde onları savunmak için onlara yardım etmeğe mecbur olduğundan, haksız yere saldırılan dostlarına bu antlaşmalar gereğince yardımını da esirgememiştir. Bu sebeple önceki sene kendi askerlerinden bir miktarını müttefiklerinin askerlerine katmıştır. Hem Allah ve hem de insanlar nezdinde makbul olan barışın sağlanması ve böylece Avrupa ahali ve tüccarlarının huzurunun temini Leh Kralı'nın bundan sonraki en önemli arzudur. Kendisinin bu niyet ve çabalarında devam edeceği açıktır. Bu sebeple Osmanlı Devleti ile var olan dostluk ve samimiyete riayet olunmasına daima çaba sarf etmektedir. Avrupa'yı sarmış olan bu kötü durum ve can kayıplarının ortadan kaldırılması ve herkesin asayiş ve huzur içinde olması en büyük amacdır. Bunun için, gerek samimi barış isteğimizin hayata geçmesi ile bizim amacımıza ulaşmamız ve gerekse Osmanlı Devleti'nin kendi işlerinde istediği muvaffakiyeti sağlaması, ayrıca siz yüce Sadrazam hazretlerinin de bu makamda uzun süre kalmanız Cenab-ı Hak'dan niyazımızdır.

Hazret-i İsa'nın miladının 1745 senesinde Temmuz ayının 5. gününde Drezdeh⁴ şehrinde yazılmıştır.

wojny te przysporzyły olbrzymich strat krajowi króla polskiego, nigdy nie przyzwolił na przystąpienie do wojny, pozostawał bezstronny, nadal utrzymywał przyjacielskie i szczerze stosunki ze wszystkich krajami ościennymi. Jednakże na podstawie porozumień i umów z niektórymi krajami europejskimi, na wypadek wrogich na nie napaści, zmuszony był do pośpieszenia im z pomocą i na mocy porozumień nie szczędził jej tym, którzy stali się obiektem nieprawych najazdów. Dlatego też w ubiegłym roku zasilił swych sprzymierzeńców pewną liczbą żołnierzy. I w przyszłości największym życzeniem króla polskiego jest utrzymanie tak miłowanego przez Allacha i ludzi pokoju i zapewnienie w ten sposób spokoju narodów europejskich i bezpieczeństwa kupców. Dlatego też ciągle dokłada starań, by zachować przyjaźń i szacunek, jakie łączą go z Imperium Osmańskim. Największym jego życzeniem jest zakończenie tej złej sytuacji, jaka panuje w Europie, zaprzestanie rozlewu krwi i zapewnienie, by każdy mógł żyć w spokoju i prawości. Stąd też zanoszi on do Najwyższego modlitwy, by udało się osiągnąć cel, jakim jest zaprowadzenie pokoju, by Imperium Osmańskie żyło w dobrobycie, jak też by Najwyższy zachował Wszechmoc jak najdłużej na tym stanowisku.

5 lipca roku Pańskiego 1745 w miejscowości Drezno.

⁴ Dresden.

رکاب مستطبه قرال وکی اولان له مملکتک باس یستویون خیزدن کلان مکتوبک حلاصه سی

بعد القاب

بکیر شریک اولان بشخی کونده مختلف له قرالک و قریه بلان و فاتی له جمهوره باعت خدی غفر له
مورد اولمده جناب سرکتاب پادشاهان له جمهوره در کار اولان اعتبار کلیه سی در و حلاصه
استان سعادتمند مکتب اوزر اولان له جمهوره در کار بکند راند استانیونج نام تجو کندی و کاطد اشو
حیدر سلاطین افری غرض و افاده بر سر مردم و مشور له هم اشانی حرکت انصاف ملکانه در و دولت حکم دایم اقرار
حقنه جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له رعایت و اعتباری تبلیغ و ما تقدیر بر
و جوده کلان سلاله و با حصه سی قریه نام حله منعقد معاهد له له جمهوره در کار دولت حکم دایم
مر بول اولمده معتمد سلاله مکتوب و غیره نام له جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له مکتوب و غیره نام له
قصد یعنی امر بطریق احسن در حد و مسانده جاری سلاله قریه نام جناب مکتوب مکتوب مکتوب
رعایت حالات و حرکات حسن نظام و حواصی حصونه سیدل کار جلیله دولت حکم دایم
استغفار بر سر سندن حکم اوری نام مکتوب و غیره نام له جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له
منتقل اولان مضامیر حیدر پادشاهان له جناب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب
حیفاً سائل واستعمال اولمده باقی

صدر اعظمه مرمو البیان مکتوب حلاصه سی
OSMANLI ARŞIVİ
HAT
1445 59415

بعد القاب

له قرالک و فاتی له جمهوره باعت خدی و سلاله مرمو و اولمده حال سلاله استحصال است
ما سلیل دولت حکم دایم اقرار و قریه نام مکتوب و غیره نام له جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له
استان سعادتمند مکتب اوزر اولان له جمهوره در کار بکند راند استانیونج نام تجو کندی و کاطد اشو
حیدر سلاطین افری غرض و افاده بر سر مردم و مشور له هم اشانی حرکت انصاف ملکانه در و دولت حکم دایم اقرار
حقنه جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له رعایت و اعتباری تبلیغ و ما تقدیر بر
و جوده کلان سلاله و با حصه سی قریه نام حله منعقد معاهد له له جمهوره در کار دولت حکم دایم
مر بول اولمده معتمد سلاله مکتوب و غیره نام له جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له مکتوب و غیره نام له
قصد یعنی امر بطریق احسن در حد و مسانده جاری سلاله قریه نام جناب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب
رعایت حالات و حرکات حسن نظام و حواصی حصونه سیدل کار جلیله دولت حکم دایم
استغفار بر سر سندن حکم اوری نام مکتوب و غیره نام له جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له
منتقل اولان مضامیر حیدر پادشاهان له جناب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب
حیفاً سائل واستعمال اولمده باقی

2 varak
(1 shp. box)

نه صدر اعظمه مرمو البیان مکتوب حلاصه سی
براشاده و فاتی له جمهوره باعت خدی و سلاله مرمو و اولمده حال سلاله استحصال است
ما سلیل دولت حکم دایم اقرار و قریه نام مکتوب و غیره نام له جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له
استان سعادتمند مکتب اوزر اولان له جمهوره در کار بکند راند استانیونج نام تجو کندی و کاطد اشو
حیدر سلاطین افری غرض و افاده بر سر مردم و مشور له هم اشانی حرکت انصاف ملکانه در و دولت حکم دایم اقرار
حقنه جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له رعایت و اعتباری تبلیغ و ما تقدیر بر
و جوده کلان سلاله و با حصه سی قریه نام حله منعقد معاهد له له جمهوره در کار دولت حکم دایم
مر بول اولمده معتمد سلاله مکتوب و غیره نام له جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له مکتوب و غیره نام له
قصد یعنی امر بطریق احسن در حد و مسانده جاری سلاله قریه نام جناب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب
رعایت حالات و حرکات حسن نظام و حواصی حصونه سیدل کار جلیله دولت حکم دایم
استغفار بر سر سندن حکم اوری نام مکتوب و غیره نام له جمهوره در کار مکتوب و غیره نام له
منتقل اولان مضامیر حیدر پادشاهان له جناب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب مکتوب
حیفاً سائل واستعمال اولمده باقی

**LEH BAŞPİSKOPOSU¹ VE LEH BAŞHATMANI'NIN²,
LEH KRALI'NIN³ VEFATINI VE BUNDAN SONRA
OSMANLI DEVLETİ'NDEN BEKLENTİLERİNİ
BİLDİRDİKLERİ MEKTUPLARI**

**LIST PRYMASA [WŁADYŁAWA ALEKSANDERA
ŁUBIEŃSKIEGO] I HETMANA WIELKIEGO
KORONNEGO [JAN KLEMENS BRANICKI]
POWIADAMIAJĄCE O ŚMIERCI KRÓLA POLSKIEGO
[AUGUSTA III] I ICH OCZEKIWANIACH OD
IMPERIUM OSMANŃSKIEGO**

~05.10.1763~

*Kral Vekili olan Leh Başpiskoposu tarafından
Padişah'a gönderilen mektubun özetinin tercümesidir.*

Leh Kralımız 5 Ekim'de vefat etmiş ve onun ölümü Leh Cumhuriyeti'ni çok üzmüştür. Leh Cumhuriyeti'nin yüce Osmanlı Padişahı'na olan güveni en üst düzeyde olduğundan bu üzücü haberi, Cumhurbaşkanımız'ın beyzadelerinden İstanbul'da ikamet etmekte olan Kapı Kethüdası İstankoviç aracılığı ile zatıalilerine arz ederiz. Cumhurbaşkanımız'ın zatıalinizin merhum ataları ve Osmanlı Devleti'ne karşı hissettikleri samimi duyguları ve verdikleri değeri bildirir, eskiden beri var olan dostluğun gözetilmesine, özellikle de Karlofça'da yapılan Antlaşma'nın şartlarına riayet edilip korunmasına verilen önemi vurgulamayı en önemli işlerimizden saydığımızı ifade ederiz. Osmanlı Devleti'nin aramızdaki köklü dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerinin muhafazası hususunda bu zamana kadar ortaya koymuş olduğu cömertlikler bütün Avrupaca şaşkınlık derecesinde izlendiğinden, zatıalinize dedelerinizden geçmiş olan bu hayırlı hasletleri Leh Cumhuriyeti'nden da esirgemeyip cömertçe ortaya koymanız rica olunur.

*Kral Vekili olan Leh Başpiskoposu tarafından
Sadrazam'a gönderilen mektubun özetinin tercümesidir.*

Leh Kralı'nın ölümü Leh Cumhuriyeti'ni çok üzmüştür. Bu üzüntümüzü dindirmesi ümidiyle bu haberin Osmanlı Devleti'ne de bildirilmesi gerektiğinden, bulunmakta olduğum Makamın görevi gereği bu hususta Padişah hazretlerine ve zatıalinize yazmış olduğum mektuplar bir süredir İstanbul'da ikamet etmekte olan Leh beyzadelerinden Cumhurbaşkanımız'ın Kapı Kethüdası İstankoviç aracılığıyla gönderilmiştir. Özellikle Karlofça'da yapılan antlaşmayla daha da pekişmiş olan Osmanlı Devleti ile Leh Cumhuriyeti arasındaki köklü dostluğumuzun korunması hususunda yüce Padişah hazretlerinin hayırlı hasletlerini cömertçe ortaya koyacaklarında hiçbir şüphemiz bulunmadığı gibi zatıalinizin de devlet işlerinin yürütülmesindeki yetkili konumunuz sebebiyle bu hususta cömertçe davranacağınızı ümit ediyoruz. Her ne kadar Leh

*Thumaczenie skrótu listu Prymasa Polski
pełniącego obowiązki króla do sułtana*

Król nasz polski zmarł dnia 5 października, a śmierć jego wielce zasmuciła naród polski. Ponieważ zaufanie narodu polskiego do Sułtana Osmańskiego jest największe, przekazuję tę smutną wiadomość waszej wysokości za pośrednictwem przebywającego w Stambule jednego z polskich szlachciców, przedstawiciela naszego narodu Stankiewicza [Istankovic]. Przekazujemy szczere uczucia, jakie żywił, oraz znaczenie, jakie przypisywał nasz naród do świętej pamięci przodków waszej wysokości oraz waszego Imperium, i oświadczamy, że za naszą najważniejszą powinność uważamy dbanie o odwieczną przyjaźń pomiędzy nami, przestrzeganie i ochronę warunków traktatu pokojowego Karłowickiego, której znaczenie chcemy podkreślić. Ponieważ cała Europa z niedowierzaniem obserwuje okazywane przez was poświęcenie na rzecz ochrony dogłębnej przyjaźni i dobrosąsiedzkich stosunków pomiędzy nami i Imperium Osmańskim, prosimy o dalsze okazywanie przez waszą wysokość tych cnót, jakie odziedziczyliście po waszych przodkach, o nieoszczędzanie ich narodowi polskiemu.

*Thumaczenie skrótu listu Prymasa Polski
pełniącego obowiązki króla do Wielkiego Wezyra*

Śmierć króla polskiego wielce zasmuciła naród polski. Z obowiązku urzędu, jaki pełnię, z nadzieją na uśmierzenie tego smutku i gwoili konieczności przekazania tej wiadomości do Imperium Osmańskiego, przesyłam te listy do jego wysokości Sułtana i do waszej wysokości za pośrednictwem przebywającego od pewnego czasu w Stambule jednego z polskich szlachciców, przedstawiciela naszego narodu Stankiewicza [Istankovic]. Tak jak nie mamy żadnych wątpliwości co do dobrotliwych czynów, jakie będzie szczerze okazywać wasza wysokość tak na rzecz ochrony dogłębnej przyjaźni pomiędzy państwem polskim i Imperium Osmańskim, która [to przyjaźń] została wzmocniona traktat Karłowicki, tak też żywimy nadzieję, że przy kierowaniu sprawami państwowymi z racji urzędu, jaką wasza wysokość

1 Władysław Aleksander Łubieński.

2 Jan Klemens Branicki.

3 Kral III. August.

ülkesi çeşitli tehlikelerle karşı karşıya bulunmakta ise de Leh Cumhurbaş'ın, kurallarımızın ve serbestliğimizin muhafazası hususunda Osmanlı Devleti'nin artık kesinleşmiş bulunan dostluğundan başka bir arzusu bulunmamaktadır. Şayet Leh Cumhurbaş'ın adı geçen Kapı Kethüdası'na ısmarlanacak bir konu ortaya çıkar ise kolayca halledilmesi hususunda kendisine güvenebilirsiniz.

Leh Başhatmanı tarafından

Sadrazam'a gönderilen mektubun özetinin tercümesidir.

Her ne kadar Kralımızın vefatını Osmanlı Devleti'ne bildirmek Leh ülkesinin Başpiskoposu'na ait işlerden olsa da, Leh askerinin Başkomutanı olmamdan dolayı benim de duruma göre, aramızdaki dostça ilişkilerin güçlendirilmesine fayda sağlayacak hususları arz ve ifade etmem gerekli olduğundan, Leh Cumhuru'nun İstankoviç isimli Kapı Kethüdası'nı tavsiye bağlamında, kendisinin sizin cömertliğinize layık buyurularp yüce Padişah hazretlerinin huzuruna yüz sürme şerefine nail kılınması rica olunur. Şu anda Leh Krallık makamının boş bulunması, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir konu olduğundan, bizim Osmanlı Devleti'nin hakkaniyetine ve dostluk güvencelerine riayet edeceğine olan kesin itimadımız sizin de malumunuzdur. Bu sebeple Leh Cumhuru'nun işleri, kuralları ve serbestliği konusu umumî barışıklık ile her iki devletin korumasına bağlı olduğundan, bu konuyu işlerin tanzimi hususunda üstün özelliklere sahip bulunan zatıalınıza havale ve tavsiye eder; Karlofça'da yapılan antlaşmanın muhafazası ve aramızda eskiden beri var olan nizam ve iyi komşuluğun gözetilmesi hususunun temiz kalbimize yerleşmiş olduğunu zatıalınıza tekrar ifade ederiz.

Osmanlı Devleti'nin yüce Prusya Kralı'na göndermiş olduğu değerli Elçisi'nin Leh sınırına vardığı andan itibaren karşılanıp yol boyunca emniyetinin sağlanması ve menzil ve konak yerlerinde şanına yaraşır biçimde ağırlanması için tarafımdan süvari bölükleri gönderilmiştir. Ben de o sıralarda sınır bölgesinde bulunmakta olduğumdan kendisini evimde ağırlama ve misafir etme şerefine nail oldum. Bundan dolayı sevinç ve kendisi ile özel bir görüşme yapmış olmaktan dolayı da ögünç duydum.

Son olarak [selam.]

zajmuje, będzie wasza wysokość postępować w tej sprawie równie szczerobliwie. Niezależnie od zagrożeń, wobec których państwo polskie stoi, nie mamy żadnego innego życzenia jak to, by Imperium Osmańskie nadal okazywało nam utrwaloną już przyjaźń gwoły ochrony zasad i wolności państwa polskiego. Jeśli by pojawiła się jakakolwiek kwestia, wymagająca zlecenia wspomnianemu powyżej naszemu przedstawicielowi, możecie mu całkowicie zaufać co do jej szybkiego załatwienia.

Tłumaczenie skrótu listu Hetmana Wielkiego Koronnego pełniącego obowiązki króla do Wielkiego Węzyna

O ile powiadomienie Imperium Osmańskiego o śmierci naszego króla jest jednym z obowiązków Prymasa Polski, to jednakże z tej racji, że jestem naczelnym dowódcą wojska polskiego, ze względu na swą pozycję, powinienem zabrać głos w sprawach, które przyczynią się do umocnienia przyjacielskich stosunków między nami; upraszam o okazanie przedstawicielowi naszego narodu Stankiewiczowi, że godny jest waszej szczerobliwości i łaski pojawienia się przed waszą wysokością Sułtanem. Urząd króla polskiego jest obecnie opuszczony, co wymaga poważnego rozważenia tej kwestii; wiadomym jest waszej wysokości nasze głębokie przekonanie, że Imperium Osmańskie będzie przestrzegać sprawiedliwości i gwarancji bezpieczeństwa. Dlatego też, ponieważ sprawy narodu polskiego zależne są od wzajemnego zrozumienia w kwestii zasad i powinności oraz ich przestrzegania przez obydwa państwa, zdajemy się w tej sprawie na waszą wysokość, która posiada najwyższe przymioty dla uporządkowania tych kwestii. Jeszcze raz zapewniamy waszą wysokość, że obrona traktatu Karłowieckiego i dbanie o panujące od dawien dobrosąsiedzkie stosunki i porządek pomiędzy nami, głęboko leżą nam na sercu.

Wysłaliśmy oddziały konnych, by powitały na granicy polskiej posła, jakiego Imperium Osmańskie wysłało do wielkiego króla Prus, zapewniały mu bezpieczeństwo przez całą drogę oraz gościnność na trasie i w miejscach postoju w sposób godny jego tytułowi. Ponieważ akurat w tym czasie znajdowałem się na terenach przygranicznych, miałem zaszczyt przywitać go i gościć w mym domu. Z tego powodu czułem radość i dumę, że mogłem odbyć z nim prywatną rozmowę.

Wyrazy szacunku

244

**KRALLARININ İHANETİ VE BAZI HİLELERLE
ÜLKELERİ RUSLAR TARAFINDAN İŞGAL EDİLEN
LEHLİLER'İN OSMANLI DEVLETİ'NDEN YARDIM
TALEBİ**

**PROŚBA POLAKÓW, KTÓRYCH ZIEMIE ZOSTAŁY
ZAJĘTE PRZEZ ROSJAN W WYNIKU ZDRADY ICH
KRÓLÓW I PODSTĘPÓW, O POMOC IMPERIUM
OSMAŃSKIEGO**

~1764*~

*Leh Cumhuri tarafından bir mektupla
Osmanlı Devleti'ne gönderilen Yakub'un takriridir.*

"Lehliler Moskov askerinin Leh memleketine girmesini istemedikleri hâlde Leh Kralı'nın Moskovlu'nun çırağı ve yardımcısı olmasından dolayı aralarında geçen danışma ve Leh memleketini idareleri altına alma istekleri hile ve tuzaktan ibaret olup Moskov İmparatoriçesi, Leh ileri gelenlerini kandırmak maksadıyla Leh Kralı'na ve bütün Lehlilere hitaben; 'Lehlilerin serbestlikleri kurahındaki gözlemciliğimiz gereğince, uzun zamandan beri bozulmuş olan yürürlükteki nizam, kanun, kural ve âdetlerini düzeltmek ve serbestlik kurallarının temelini eski hâline uygun olarak sağlamlaştırmak için güvenilir bir elçi ve yanında bir miktar asker göndereceğim. Bu durumun herkes tarafından bilinmesi ve bütün Leh Cumhuri'nun Mayıs ayında yapılacak Büyük Şûra'ya katılmak üzere Varşova şehrinde toplanıp hazır bulunması Leh Kralı'na, hatmanlara ve diğer Leh beylerine tarafımdan yazılıp tembih olunmuştur. Şûra'da dostluğa layık ve bizim görüşümüze uygun hareket edersiniz.' diye mektup göndermiştir. Leh Kralı ve Moskovlu'ya bağlı birkaç asilzade ve bozguncu bey, Moskovlu'nun bu hilesine kanıp onların sahte dostluğunun kendi yararlarına olacağını sanarak Kral'ın da zorlamasıyla bu duruma ses çıkarmamışlardır. Bundan dolayı da genel olarak Leh ileri gelenleri bu duruma razı olmadıkları hâlde, o bozguncuların aldanmışlıkları yüzünden Repnin¹ isimli bir General görünüşte elçi, aslında ise 60.000 kişilik bir Moskov ordusunun feldmareşali olarak ansızın Varşova'ya gelmiş ve askerlerini bölük bölük Leh memleketinin kasaba ve kalelerine, asilzade ve ileri gelenlerin köy ve evlerine gönderip; "Her kim bu Şûra'ya gelmezse bilsin ki, malları zapt edilip kendisi öldürülecektir." diye bütün ileri gelenleri, subayları ve yetkilileri kuşatıp hapsederek Varşova'ya götürmüştür. Daha sonra da hiç kimsenin aklına gelmeyen tekliflerini açıkça söyleyerek kendilerini İmparatoriçe'nin isteği olan yeni kural ve kanunların yazılı olduğu bir senedi imzalayıp mühürlemeye zorlamıştır. Bu senette yazılı olanları Lehlilerin hiçbir şekilde kabul etmediklerini söyleyen kişileri de hapsedip Varşova şehrini kuşatarak söz konusu senedi bunlara zorla mühürletmiştir. Ancak bu Şûra'nın zorla ve baskıyla yapıldığı çok açık olduğundan, güya herkesin rızası bulunsun diye Şubat ayında yeni bir Şûra için vakit belirleyerek; "Her kim bu yeni Şûra'da

*Wyjaśnienie Jakuba przesłane przez naród
polski listem do Imperium Osmańskiego*

„Mimo że Polacy nie chcieli, by wojska Moskwy wkraczały na ziemie polskie, to jednakże z tego powodu, że Król Polski jest pomocnikiem i sługą Moskwy, której zamiary przejęcia pod swe panowanie ziem polskich osadzają się na zdradach i podstępach, Caryca Moskwy (Rosji), w wyniku wzajemnych z nim konsultacji, celem wprowadzenia w błąd wielmożów polskich, wysłała do Króla polskiego i wszystkich Polaków list, w którym pisze: 'jako obserwator przestrzegania swobód w Polsce, celem naprawy psującego się od dłuższego czasu porządku, prawa, zasad i zwyczajów oraz wzmocnienia fundamentów swobód, tak by stan ich był taki jak w przeszłości, wysyłam zaufanego posła, a wraz z nim pewną ilość wojska. Piszę i napominam króla polskiego, hetmanów i pozostałych panów polskich, by przyjęli to do wiadomości i by cały naród polski zebrał się w Warszawie celem udziału w Wielkim Sejmie w miesiącu maju. I oby zachowywali się podczas Sejmu w sposób godny przyjaźni i zgodnie z naszymi poglądami'. Król Polski i pewna ilość szlachty oraz wicherzycieli związanych z Moskwą, dało się nabrać na ten podstęp Moskwy i mając nadzieję, że obróćą tę fałszywą przyjaźń na swoją korzyść, również pod przymusem ze strony króla, nie sprzeciwiło się temu. Dlatego też, chociaż ogólnie rzecz biorąc wielmoże Polacy nie byli radzi tej sytuacji, ponieważ jednak dali się zwieść tym wicherzycielom, niespodziewanie przybył do Warszawy poseł Repnin¹, o wyglądzie generała, a po prawdzie feldmarszałek 60-tysięcznej armii moskiewskiej, który rozlokował swe oddziały żołnierzy w wszystkich twierdzach i miasteczkach Polski, we wsiach i domach szlachty i wielmożów polskich, po czym, ogłaszając, że 'kto nie przybędzie na Sejmie, niech wie, że dobra jego zostaną skonfiskowane, a on sam – zabity', otoczył i aresztował wszystkich wielmożów, oficerów i możnych i wysłał ich do Warszawy. Następnie zaś przedstawił im otwarcie szereg propozycji, jakie nigdy nie pojawiłyby się w jakiegokolwiek głowie, i zmusił do podpisania i opieczetowania aktu określającego nowe zasady i prawa zgodnie z żądaniem Carycy. Osoby, które przeciwstawiły się twierdząc, że to, co jest w tym akcie napisane, nigdy nie będzie przez Polaków zaakceptowane, zostały aresztowane, Warszawa została otoczona, a akt został im dany do podpisania pod przymusem. Ponieważ było oczywiste, że Sejm to był zwołany siłą i pod przymusem, to gwoli zadowolenia

* Tarih tahminidir.

1 Prens Nikolay Vasilieviç Repnin. Metinde "Replin" şeklinde geçmektedir.

* Data w przybliżeniu

1 Prens Nikolay Vasilieviç Repnin.

da bu senedi tekrar tasdik etmezse mal ve cammın telef olacağım muhakkak bilsin." diye Leh ülkesine kendi tarafından tehdit dolu yazılar göndermiştir. Bu arada daha önce hapsetmiş olduğu hatman, bey, piskopos ve subayları da salıvermemiş; yakalanamayanların üzerine de asker göndermiştir. Ayrıca Leh subaylarının emrinde olan ve kaleleri koruyan askerleri de buralardan uzaklaştırıp yerlerine kendi askerlerini görevlendirerek kale ve palankaları ele geçirmiştir. Böylece bütün Leh ülkesini şimdiden zapt etmiş, hatta Osmanlı Devleti sınırlarına 3-4 saat yakınlıktaki yerlere dahi kendi askerlerini göndermiştir. Ayrıca Leh ahalisinin biçilmiş ekinleri harman ettirilmiş ve askerlerine gerekli olan zahire, inşa ettirdikleri ambarlara naklettirilmiştir. Bu arada Kırım Hanı'nın, şu uygulama ve hilelerinden haberdar olmaması için de Kırım'dan Lehlilere gönderilen adamlar Şûra'dan önce Leh Kralı ve adı geçen General Repnin² tarafından izzet, ikram ile dostluk gösterisinde bulunularak Kırım Hanı'na geri gönderilmişlerdir. Şimdi bütün Leh Cumhuriyeti, öteden beri merhamet ve iyilikleri sayesinde mutlu olduğumuz Osmanlı Devleti'ne; "*Leh ülkesinin Moskovlu tarafından bu gibi hilelerle zapt edildiğini, Leh halkının mal ve can güvenliğinin kalmadığını, Moskovlu'nun esiri ve reayası hâline geldiklerini ve içinde bulundukları bu acıklı durumu*" anlatmam için beni tayin edip gönderdiler. Şayet benim getirdiğim haber ve yazıya itimat edilmezse, güvenilir ve itibar sahibi bir başka kişinin tekrar elçi olarak gönderilmesi bütün Leh Cumhuriyeti ve ileri gelenleri tarafından kararlaştırılmıştır.

Osmanlı Devleti Leh halkına karşı diğer devletlerden daha şefkatli, dostlukta kararlı ve himayesi daha güçlü ve etkili olduğu için, öncelikle merhametli Osmanlı Devleti'ne sığındık. Şayet Osmanlı Devleti bize bir parça yardım ve destekte bulunsa diğer komşu devletlerin de bunu dikkate alacaklarına kesinlikle inanıyoruz. Bu kulunuz, yardımda bulunulacağına dair acilen bir cevap verilerek Leh Cumhuriyeti'ne sevinçli bir haberle geri gönderildiği takdirde Nemçe Devleti'ne de elçi gönderilerek yardım talep edilecektir. Zira Nemçeliler de, Moskovlu'nun Leh memleketi gibi askeri ve maddi bakımdan zengin ve çok fazla imkâna sahip bir ülkeye böyle hileyle sahip olmasını kabul edemedikleri gibi işin sonunda kendilerine de ne denli zararlarının dokunacağını gereğince değerlendirmiş ve anlamış bulunmaktadır. Osmanlı Devleti'nin bu hususu herkesten önce düşünüp değerlendirerek ve işin sonunu hesap ederek isabetli bir kararla ve ufak bir çaba ve işaret ile; "*Moskovlu'nun askerlerini Leh ülkesinden çıkarıp elini Lehlilerin üzerinden çekmesi, hapsettiği Lehlileri serbest bırakması*" yönünde tembihte bulunması beklenmektedir. Çünkü Moskovlu'nun bu hususta Osmanlı Devleti'nin uyarısını dikkate almama güç ve cesaretine sahip olmadığı, tutum ve davranışlarından malumumuz olmuştur. Çünkü Osmanlı sınırındaki Tatar askerlerinden çok fazla korkmaktadırlar. Şayet uyarıları dikkate almaz ve bu konuda inat ederlerse kendi memleketlerine İslam Devleti askerinin geleceği korkusuyla Leh memleketinde bu-

wszystkich, podał on, że w lutym będzie zwołany nowy Sejm, wysyłając do narodu polskiego pełne pogrożek pisma: 'niech każdy wie, że jeśli ponownie nie pojawi się na Sejmie i nie podpisze aktu, zostaną mu odebrane i dusza i dobytek'. W międzyczasie jednak nie uwolnił aresztowanych wcześniej hetmana, szlachty, biskupów i oficerów, a na tych, których nie udało się aresztować, wysłał swych żołnierzy. Ponadto przejął twierdze i umocnienia, usunął żołnierzy chroniących te twierdze pod dowództwem oficerów polskich i na ich miejsce wprowadził własnych. Tak że obecnie zajął całe państwo polskie, a nawet osadził swych żołnierzy w miejscach oddalonych od granic Imperium Osmańskiego o 3-4 godziny. Zajął też zasiane przez ludność polską plony i przewiózł wyżywienie dla swych żołnierzy do wybudowanych przez siebie magazynów. Aby od tych wszystkich działaniach i podstępach nie dowiedział się w międzyczasie Chan Krymu, wysłannicy przesłani przez Chana zostali najpierw na pokaz przyjęci i ugoszczeni przez króla polskiego i wspomnianego generała Repnina, a następnie odesłani z powrotem. Tak że naród polski wyznaczył mnie i wysłał, bym przekazał Imperium Osmańskiemu, dzięki którego litości i dobroci od wieków żyjemy w szczęściu: „państwo polskie zostało podbite przy pomocy takich podstępów, życie i dobra narodu polskiego nie są bezpieczne, staliśmy się niewolnikami i zakładnikami Moskwy, żyjemy w takiej napawającej smutkiem sytuacji”. Cały naród polski i wielmożowie podjęli decyzję, że jeśli nikt nie zaufa tym, przyniesionym przeze mnie wiadomościom i listowi, wyślą w charakterze posła inną, godną wiary i szacunku osobę.

Ponieważ Imperium Osmańskie, w porównaniu do innych państw, jest bardziej wierne w swej przyjaźni dla narodu polskiego, bardziej opiekuńcze, a opieka Imperium jest mocniejsza i bardziej skuteczna, schroniliśmy się przede wszystkim pod łaskawe skrzydła Imperium Osmańskiego. Wierzmy głęboko, że jeśli Imperium Osmańskie okaże nam trochę wsparcia i pomocy, to inne państwa sąsiedzkie z pewnością zwrócą na to uwagę. Jeśli na prośbę waszego sługi zostanie przekazana szybka odpowiedź o udzieleniu pomocy, jeśli sługa wasz zostanie odesłany z powrotem do Polski z tak radosną wiadomością, to prośba o pomoc zostanie też wysłana za pośrednictwem posłańca wysłanego do Austrii. Albowiem i Austria, nie mogąc pogodzić się z faktem, by Moskwa takimi podstępami opanowała jakiś kraj, jak Polskę, który pod względem wojskowym i materialnym jest bogaty i dysponuje większymi możliwościami, przemysłą i rozumieją, że ostatecznie i sami doznają wielu szkód. Oczekuje się, że Imperium Osmańskie przemysli i dokona oceny tej kwestii przed innymi i po dokonaniu ostatecznego rachunku, przy minimalnym wysiłku, lecz w sposób zdecydowany, wyśle ostrzeżenie, by: „Moskwa odstąpiła od Polski, wycofała z Polski swych żołnierzy i zwolniła uwięzionych Polaków”. Wiadomo wam z postępowania i podejścia Moskwy, że nie ma ona na tyle siły i odwagi, by nie zastanowić się nad ostrzeżeniem Imperium Osmańskiego w tej kwestii, gdyż bardzo obawia się żołnierzy tatarskich na granicach Imperium Osmańskiego. Jeśli jednak nie weźmie takiego ostrzeżenia pod rozwagę i będzie nadal trwać przy swoim, to ze strachu, że Imperium Osmańskie przysśle na jej ziemie swych żołnierzy, nie naśle na nich więcej żołnierzy

² Metinde "Replin" şeklinde geçmektedir.

lunan askerleri dışında üzerimize asker gönderemez, Osmanlı sınırlarına yakın topraklarının korunmasında görevlendirirler. Bu durumda da Hakk'ın yardımı ve Osmanlı Devleti'nin desteği ile Lehlilerin hep birlikte Leh memleketinde bulunan Moskova askerlerinin hesabını görmeleri kolay olur. Bu hususta komşu devletlerin de yardım edecekleri açıktır.

Sonuç olarak; Lehlilerin Moskovlu'nun bu iyi görünme çabalarına, yaltaklanmalarına ve dostluk iddialarına güvenerek oyuna geldiği gibi Osmanlı Devleti de gaflete düşüp aldanmamalıdır. Zira Moskovlu'nun asıl maksadının, Leh ülkesine tamamen hâkim olup bozuk fikirlerini yerleştirdikten sonra Osmanlı Devleti'nin sınırlarına saldırarak buralara zarar vermek olduğu çok açıktır. Nitekim daha şimdiden sırf Lehliler Osmanlı Devleti'ne haber ulaştırmasın diye Osmanlı Devleti sınırlarına üçer dörder saat mesafedeki yerlere ve geçitlere uyarılar gönderip gözcüler yerleştirmiş ve yolları kapatmışlardır. Öyle ki bu kulunuz bile, Leh memleketinden açıktan açığa Osmanlı sınırına gelememiş için, Müslüman görünümünde ve Macaristan'a gidiyormuş gibi Hotin'e gelebilmişim.

Sözün özü şudur ki; bu korkunç musibetin, halli imkânsız hâle gelmeden çaresine bakmak ve taze yaranın ve hafif illetin, ihmal sonucu daha fazla şiddetlenmesine fırsat vermeden etkili ve isabetli tedbirlerle ve dostların ittifak ve ortak hareket etmeleriyle ilacını bulmak, yapılması gereken en kolay ve en öncelikli şeydir. Bu husus malumunuz olduğunda, artık merhamet, yardım, gayret ve hamiyet Osmanlı Devleti'nindir." diye taktir ve bu açıklamaların kendi düşüncesi olmayıp Leh Cumhuriyeti'nin ortak siparişi olduğunu göstermek üzere elinde bulunan bir cüzden fazla yazılı kâğıtlarla iddiasını ispat eder.

"Podolya eyaleti bitişiğinde Wolin eyaleti sınırında bulunan Zamość Kalesi meşhur ve sağlam bir kale olup Kamaniec'den Leh Kraliyet merkezi olan Varşova'ya giden yol üzerinde olduğu için Moskovlu bu Kale'deki Leh askerlerini çıkarıp yerlerine kendi askerlerini yerleştirmiştir. Bu Wolin eyaleti Podolya eyaletinden daha büyük ve gelişmiş bir eyalettir ve Zamość Kalesi de sağlam ve meşhur bir kaledir."

"Madem Moskov tarafından atanmış olan Leh Kralı'nın Lehlilere ihanet ettiği ve güvenilmez olduğu ta baştan belliydi; o zaman niçin daha önce Osmanlı Devleti'ne gelen Leh Elçisi Kral'ın kötü hâl ve uygunsuz hareketlerinden, dolaylı da olsa bahsetmeyip Leh halkının Kral'dan razı olduğunu bildirdi ve memnuniyetini ortaya koydu?.."

Tarafımızdan sorulan bu soruya adı geçen kişi şöyle cevap vermiştir:

"O sırada Osmanlı Devleti'ne gönderilen Elçi, Kral'ın yakınlarından ve güvendiği adamlarından olduğundan bizim durumumuzu gizlemiş ve Kral'dan övgüyle bahsetmiştir."

niż ci, którzy znajdują się już w Polsce, lecz skieruje ich do ochrony swych ziem w pobliżu Imperium Osmańskiego. W takiej sytuacji, przypomocy Wszechnocnego i wsparciu Imperium Osmańskiego, sami Polacy rozporządzą się z żołnierzami Moskwy, jacy znajdują się na ziemiach polskich. Wiadomym jest też, że pomogą w tym również kraje sąsiedzkie.

Na zakończenie; Imperium Osmańskie nie powinno popełnić błędu i dać się zwieść, jak uczynili to Polacy, którzy zaufali zapewnieniom Moskwy o przyjaźni, jej staraniach pokazania siebie w dobrym świetle. Albowiem wyraźnie widać, że zasadniczym dążeniem Moskwy jest całkowite zawładnięcie państwem polskim; rozpowszechniać fałszywe pogłoski, po czym napaść na granice Imperium Osmańskiego i przysporzyć szkód. Przecież już teraz, by Polacy nie mogli przekazywać wiadomości do Imperium Osmańskiego, [Moskwa] wysłała swych obserwatorów na przejścia i w miejsca odległe o trzy – cztery godziny od granicy Imperium Osmańskiego i pozamykała drogi. Tak że nawet ja, wasz uniżony sługa, nie mogąc jawnie przybyć z Polski do Imperium, podróżowałem do Chocimia w przebraniu muzułmanina, niby udając się na Węgry.

W skrócie: to co należy obecnie zrobić jako pierwsze i jako najłatwiejsze, to – działając wspólnie i w sprzymierzeniu z przyjaciółmi - znaleźć lekarstwo i podjąć odpowiednie środki, by podolać temu straszmemu nieszczęściu, nim osiągnie stan, gdy podolewanie nie będzie możliwe, i nie dać okazji, poprzez zaniechanie, powiększaniu się tej jeszcze świeżej rany i lekkiej choroby. Sprawy te są znane waszej wysokości, a naród polski poświadcza te twierdzenia licznymi pisanymi dokumentami, że nie jest to tylko opinia Polski, lecz wspólne przedsięwzięcie, tak że teraz do Imperium Osmańskiego należy okazanie łaskawości, pomocy, wysiłków i opiekuńczości.

„Twierdza Zamość, przy granicy województwa Wolin, zaraz przy Podolu, jest twierdzą znaną i trwałą, a ponieważ leży na drodze wiodącej z Kamieńca do siedziby królów polskich Warszawy, Moskwa usunęła z niej żołnierzy polskich i na ich miejsce umieściła własnych. Województwo Wolin jest większe i bardziej rozwinięte niż Podole, a twierdza Zamość jest twierdzą znaną i mocną.”

„Od początku przecież było wiadomym, że wprowadzony na tron przez Moskwę król polski zdradził Polaków i stał się niegodnym zaufania. Dlaczego więc poseł polski, który wówczas przybył do Imperium Osmańskiego nie mówił wcześniej o tak nieprzystojnych postępkach króla, chociażby w sposób ogólny, lecz powiedział, że naród polski jest zadowolony ze swego króla i wyraził swą radość?”

Na zadane wówczas przez nas pytanie otrzymaliśmy od wspomnianej osoby poniższą odpowiedź:

„Wysłany wówczas do Imperium Osmańskiego poseł był jednym z bliskich i zaufanych ludzi króla, ukrył prawdę o naszym położeniu i mówił o królu w pochwałach”.

۲۵۸۱۵

(Handwritten Persian text from folio 106v)

Handwritten text in Urdu script, likely a signature or a note, written diagonally across the page.

عین بیع نموده
جلو و نام خان آستان حنفی طرفدارن و دوداران اشوبور و خانه لری غریبون
فی الوصول له و بارش نمک بقیه دیکله معروف طایفه عسکر جنب شرق اسلام را استقامت
محکم از سببه ملک فرموده ابا و اجداد لری ملوک و لری و لریون عین اول ابرار لری
اروپا و دوت سه دن بروشنی طریقه کنار و حدود اسلوبه و از رز و قرار برت
ایکی بل قدون متجاوز که لری سندی ابره جان برین دواز معاشی ایا مقدر لری
مش قزو خانه و منورون ایه پای نیان لری منزل اولنده مرت دیرنه دن و روزنه لری
نمک و قلعه محاطه کبریه صاحب دران عین بقیه مشایو بولند و بی صدقات ایا
بهره مند و کند و رز به مقدار سالی تمام و دروزنر تختار لری و ندرضا بطان و کله
نصبی به رابطه بنظام اولوزلی صورت و مزای حق خلوتن ایه به بی باغلو که
ولری اولوقنا قرب و ضرر فادر خفیف الموه ها ضر و مرعا عا و له معنی و خصوصا
السم لری و روزنه و له وانی با نوز بولان ساز بقیه طایفه سیک دخی کویت ملوک
اولوب مش ضرورن ناز طرف کفار ارتخاب متابعین استکاف و نفرت و اختلال
ترت و عظمت دین و دول عیده ایه فوج فوج مالک اسلام به و رعیت و هم
و ایان بنسدر لری لون امرن هری آفری متابعت ابن حکلی تحفه اولنده متجاوز
وقت و حال کوه و بقیه استحباب و استعجاب لری و دخی خان شاد لری حصار
در عیده و ایں با ناسب حضور فاضل التوحضت جهانزاده شفاا ذکر و قفر انعم
اولوزلی و الحاله طایفه رزوه ناز و ضا لایه و غریب قنده سیک برنوا
و نیولیان اغارنی و علی امور ضابطان لری حصار و ایا اعلی شی صاحب کلوم لری
ایچا بنده کلوب بوجه حرطایفه رزوه اشوبور هم سفارین عوالم قهر و ضرور
بر مقدار بومیه احسان و موجود ایچا فیل العید عین بقیه ره الحان و انیس
دروزنر تختار لری عین و ایا اعتماد و اشوبور نصبی ایه نظام بریطا و انیس
حال ایقتا ابرن خدمات ایا شاعین رز و عوده تغیر بر کلین ایا و اسناد و اختا
اندره فی نفس اورا استصحاب و استیجاب و ای لوزله عزم و احتیاطه اوق و انسب

[illegible][illegible]

LEHİSTAN'DAN HOTİN'E HİCRET EDEN
MÜSLÜMAN LİPKA TAİFESİNDEN HOTİN'DE
ASKERÎ BİRLİKLER OLUŞTURULMASI

UTWORZENIE ODDZIAŁÓW WOJSKOWYCH
W CHOCIMIU Z ODDZIAŁÓW ŻOŁNIERZY
MUZULMAŃSKICH Z LITWY, KTÓRZY UCIEKLI Z
POLSKI DO CHOCIMIA

~02.02.1769~

Kullarının arzı şudur ki:

Kırım Hanı hazretleri, göndermiş olduğu işbu mühürlü yazısında; "İslam dinine mensup olup Leh ülkesinde yaşamakta olan Lipka isimli askerî taifenin, Müslüman olmalarının vermiş olduğu yakınlık duygusu ve ezân-ı Muhammedî'yi işitme arzusuyla Leh ülkesinde babalarından ve dedelerinden kalan mülklerini ve Leh Devleti tarafından kendilerine tayin edilmiş bulunan gelirlerini terk edip Hotin toprağına geçtiklerini ve 3-4 seneden beri smrdaki köylerde yaşamakta olduklarını, sayılarının 2.000'den fazla olduğunu, ölmeyecek derecede geçimlerini sağlayacak kadar bile gelirleri bulunmadığı için ileri derecede fakirliğin pençesinde kıvranmakta olduklarını, uzun müddetten beri Hotin toprağında ikamet eden ve kale muhafazası göreviyle dirlik sahibi olan eski Lipkalar gibi bunların da, birer görev verilmek ve ileri gelenleri zabıt ve başbuğ tayin edilmek suretiyle bir düzen altına alınmaları durumunda Padişah hazretlerinin köleleri ve gerektiğinde savaşmaya hazır az masraflı askerleri olacaklarını, özellikle şu anda Leh ülkesinde ve Leh Kralı yanında bulunan diğer Lipka taifesinin de bu durumu haber aldıklarında açlık ve fakirlik sebebi ile gayrimüslimlere tabi olmaktan vazgeçerek İslam Dinine ve Osmanlı Devleti'ne bağlılık duygusuyla bölük bölük İslam memleketine hicret edeceklerini ve millettaşlarına yetişebilmek için birbirleriyle yarışacaklarını, mevcut duruma göre böyle bir uygulamanın bunların Osmanlı tarafına çekilmeleri için en uygun yol olduğunu, bu hususları kendisinin daha önce İstanbul'a geldiğinde Padişah hazretlerinin huzurunda sözlü olarak da ifade etmiş olduğunu, şu sırada da Lipka taifesinden ve Hotin Kalesi'nin askerî ileri gelenlerinden kendisine bu yönde arzuhâl ve toplu dilekçeler geldiğini, ayrıca bunların söhriplerinin de yine kendi huzuruna gelip şu harp zamanında yukarıda ifade edildiği şekilde Lipka taifesinin, Padişah hazretleri tarafından birer miktar günlük ücret verilmek ve sayıları az olan eski Lipkalardan ayrı tutulmak suretiyle sağ ve sol diye ikiye ayrılıp başlarına da ileri gelenlerinden başbuğlar tayin edilerek sağlam bir düzene bağlanmaları hâlinde Padişah'ın hizmetinde canla başla çalışacakları yolunda taahhütte bulunduklarını, bunların kazandırılması isabetli olacağı gibi diğer Lipkaların da Osmanlı tarafına yönelmelerini sağlayacağını" bildirerek, kendi yazısıyla birlikte Hotin Kadısı'nın aynı içerikteki ilamını da göndermiş ve bu konuda düzenleme yapılması talebinde bulunmuş; bunun üzerine tarafınızdan da, daha önce yapılan düzenleme gibi bir düzenleme yapılması hususunda ferman çıkarılarak bu konu hakkında bir telhis kaleme alınması emredilmiştir.

Oczekiwania waszego slugi:

Jego wysokość Chan Krymu, w nadesłanym liście z pieczęcią, napisał: „oddziały żołnierzy Tatarów Litewskich (Lipskich), którzy będąc wyznawcami Islamu żyli w państwie polskim, kierując się uczuciami bliskości wynikającymi z bycia muzułmanami i wezwaniem Muhammeda, porzucili swe dobra, jakie odziedziczyli po swych ojcach i dziadach, zrezygnowali z przyznanych im przez Państwo Polskie przychodów i przenieśli się na ziemie chocimskie, gdzie od 3-4 lat zamieszkują we wsiach przygranicznych; liczba ich jest większa niż 2.000, nie mają nawet przychodów, które zapewniałyby im przetrwanie bez obawy śmierci, pozostają w szponach największego ubóstwa; gdyby wprowadzić porządek poprzez przyznanie im jakiejś funkcji, a wyróżniającym się - dowództwa, na podobieństwo starych Lipków, którzy od długiego czasu zamieszkują ziemie wokół Chocimia i posiadają stale przychody z racji pełnienia funkcji obrońców twierdzy, stałoby się sługami waszej wysokość Padyszacha, którzy w razie potrzeby byłiby też gotowymi do walki żołnierzami, przy niskich kosztach; w szczególności zaś teraz inni Lipkowie, którzy żyją w Polsce przy boku króla, gdy usłyszą o tym, zrezygnują z poddaństwa na rzecz niewiernych, w jakim pozostają obecnie a to z głodu a to z ubóstwa, przeniosą się - kierowani związkami z Islamem i Imperium Osmańskim - oddziałami do państwa muzułmańskiego, będą ściągając się ze sobą, by jak najszybciej dotrzeć do swych współwyznawców; w obecnej sytuacji rozwiązanie takie jest najdogodniejszym sposobem, by przyciągnąć ich na stronę Imperium Osmańskiego; kwestia ta była przedstawiona przez niego samego słownie przed obliczem Padyszacha, gdy przebywał w Stambule; obecnie otrzymuje on od oddziałów Lipskich i dowódców wojskowych twierdzy Chocim zbiorowe prośby i wnioski w tej sprawie; ponadto też ci, którzy posiadają w ich imieniu prawo wypowiedzania się, w obecności waszej wysokość złożą zobowiązanie, że jeśli sytuacja ich zostanie w sposób trwały rozwiązana, poprzez przyznanie im przez waszą wysokość Padyszacha jakiegoś dziennego wynagrodzenia, utrzymywanie ich, w tak niewielkiej liczbie, oddzielnie od starych Lipków, podzielenie ich na dwie grupy, lewą i prawą, i przyznanie dowództwa tym, którzy im przewodzą - to jak powiedziano powyżej - będą oni w tym czasie wojny z całym oddaniem służyć Padyszachowi; pozyskanie ich będzie korzystne i sprawi, że pozostali Lipkowie również zwrócą swe oczy ku Imperium Osmańskiemu”; wraz ze swym pismem przekazał

Emriniz gereğince Büyük Kale Kalemi'nden çıkarılan kayıtlardan; *"istiladan önce Hotin Kalesi muhafazasında belirli bir günlük ücret karşılığında toplam 3.296 neferden meydana gelen 20 adet piyade ve 25 adet süvari birliği görevli iken 1148 tarihinde savaş sebebi ile, maaşları her sene devletin çeşitli gelirlerinden karşılanmak üzere iki defada 18 birlik olmak üzere 800 nefer süvari askeri yazıldığı, ancak daha sonra meydana gelen istila sebebi ile Lipka taifesinden toplam 15.897 akçe günlük ücret ile Hotin Kalesi muhafazası için toplam 1.590 neferden meydana gelen 14 adet yerli piyade ve 6 adet süvari birlikleri oluşturulduğu, bunların kesintiler hariç yıllık 45.000 kuruş tutan aylıklarının karşılanması için de Hotin'in cizye gelirleriyle köylerinden toplanacak mukataa paralarının ocaklık tavin edildiği"* anlaşılmıştır.

Daha önceki Sadrazam zamanında da şartların gereği olarak söz konusu taifeden yeni baştan 2.000 nefer süvari birlikleri oluşturulmasına teşebbüs edilmiş ancak henüz bir nizama bağlanmamıştı. Kırım Hanı hazretlerinin yazısı da bu şekildeki bir düzenlemenin yerinde olacağını ortaya koyduğundan, zatıalinizin fermanı gereğince bu konuda bir düzenleme yapıldığında; Lipka taifesinden, daha önce Hotin Kalesi muhafazasında görevlendirilen 1.590 neferin dışında yeni baştan, subaylarıyla birlikte 1.000 neferi piyade, 1.000 neferi süvari olmak ve her bir sınıfı 10'ar askeri birlikten meydana gelmek üzere iki sınıf asker tertip ve bunlardan her bir birliğin başındaki ağalara günlük olarak 40'ar, süvari birliklerinin ket-hüdalarına 25'er ve diğer süvari subayları ile piyadelerin ket-hüdalarına 20'er, kâtiplerine 15'er, alemdar, çavuş ve diğer subaylarına 12'er, süvari askerlerine 10'ar ve piyade askerlerine 8'er akçe ücret takdir edilmesi durumunda subaylarıyla birlikte toplam 2.000 mevcutlu 20 askeri birliğe ödenmesi gereken meblağın, günlük 20.040 akçeden yıllık 53.206 kuruş olacağını bilgilerinize sunarım.

Bundan sonra da; öncelikle Hotin Muhafızı Vezir Hüseyin Paşa ve Osmanlı Devleti tarafından tavin olunacak bir görevli tarafından Lipka taifesinin ileri gelenlerinden cesur, kahraman ve askeri sevk ve idare kabiliyetine sahip olanlardan ağa ve subay tavin olunmasını, tavin olunacak ağa ve subayların ortak görüşü ve kefaleti alınarak dirliği olmayan güçlü ve savaşmaya kabiliyetli olanlar arasından asker yazılıp isim isim deftere kaydedilmesini, yazılan askerlerin her birinin isimlerinin, gönderilen beratlarına yazılıp beratlarının ücretsiz olarak kendilerine teslim edilmesini, yazılan askerlerin subaylarıyla birlikte kale muhafazasında görevlendirilip Mukabele defterine kaydedilmesini, yazılan askerlerin mühürlü ve imzalı olarak tanzim edilecek defterinin Devlet merkezine gönderilmesinden sonra başlangıç olarak o tarihin esas alınıp askerlerin hak ettikleri maaşlarının her sene vakti geldiğinde Devlet tarafından gönderilip herkesin gözü önünde dağıtılmasını, bu yeni durumu fırsat bilecek bazı kimselerin bu işi geçim kapısı olarak görüp açgözlülüklerinden dolayı bu kadrolara yeni asker yazmak yerine eski maaşlı Lipkalardan veya ihtiyaç duyulduğunda işe yaramayacak hasta, sakat, çocuk ve

też obwieszczenie Kadiego Chocimia o takiej samej treści i wystąpił z prośbą o odpowiednie rozporządzenie w tej sprawie. W związku z tym wasza wysokość wydała rozkaz sporządzenia fermanu dotyczącego rozwiązania tej kwestii, na podobieństwo wcześniejszych rozwiązań, i przygotowanie opracowania.

Z dokumentów wydobytych z Sekretariatu Wielkiej Twierdzy, zgodnie z rozkazem waszej wysokości, wynika; *„przed zaborem, w twierdzy Chocim pełniło służbę przy jej obronie, w zamian za pewne wynagrodzenie dzienne, 20 jednostek piechoty i 25 jednostek jazdy konnej, które składały się łącznie 3.296 żołnierzy, a w roku 1148, z powodu wojny, zanotowano dwukrotnie 800 żołnierzy konnicy w 18 jednostkach, których wynagrodzenie było corocznie pokrywane z różnych przychodów państwa, lecz później, z powodu zaboru, wydatkowano łącznie 15.897 akçe na wynagrodzenie dzienne oddziałów Lipków, a na 14 jednostek piechoty i 6 jednostek konnych liczących 1.590 ludzi, przeznaczonych do obrony twierdzy, przyznano część pieniędzy zbieranych ze wsi i z przychodów z podatków twierdzy Chocim na pokrycie ich miesięcznego utrzymania w wysokości 45.000 kruszy, bez potrąceń”*.

Informuję waszą wysokość, że w czasach poprzedniego wielkiego wezyra podjęto próbę utworzenia ze wspomnianych oddziałów jednostek konnych liczących 2.000 ludzi, lecz nie uwieńczono tego w formie rozkazu. Ponieważ Chan Krymu również uważa, że tego typu rozwiązanie jak w jego liście, będzie właściwe, to w przypadku wprowadzenia rozwiązania na mocy fermanu waszej wysokości: jeśli utworzy się dwa rodzaje wojska, każdy z rodzajów złożony z 10-osobowych jednostek, na które składać się będzie – prócz 1.590 żołnierzy, którzy byli wcześniej zatrudnieni do obrony twierdzy Chocim - nowe jednostki z łącznie 1.000 żołnierzy piechoty i 1.000 żołnierzy konnych, wraz z ich oficerami, i jeśli przyzna się dowódcy każdej z tych jednostek po 40 akçe dziennie, adiutantom jednostek konnych po 25 akçe, a innym oficerom konnicy i adiutantom piechoty po 20 akçe, pisarzom po 15 akçe, sztandarowym, sierżantom i innym oficerom po 12 akçe, żołnierzom konnym po 10 akçe, a żołnierzom piechoty po 8 akçe, to kwota, jaką trzeba będzie wypłacić łącznie 20 jednostkom wojskowym w liczbie 2.000 będzie wynosić 20.040 akçe dziennie i 53.206 kruszy rocznie.

Jeśli więc teraz, przede wszystkim Obrońca Chocimia Wezyr Huseyin Pasza i Imperium Osmańskie powołają swego pełnomocnika, który z kolei mianuje dowódcami i oficerami tych spośród oddziałów Lipków, którzy wyróżniają się męstwem, odwagą i umiejętnościami dowodzenia i kierowania żołnierzami, wybierze – korzystając z opinii i poręczenia tychże mianowanych przez siebie dowódców i oficerów – żołnierzy zdolnych do walki, silnych i nienadmiernie wynagradzanych, których imiona, każdego z nich, zostaną zapisane, wyśle każdemu z nich akt nominacji według zapisanych imion, nie pobierając opłaty za nominację; wyśle tych żołnierzy do twierdzy z obowiązkiem jej obrony i zarejestruje ich w księdze, to - jeśli po przesłaniu tej podpisanej i opieczętowanej księgi, w której

Kıpti zümresinden kimseleri asker yazma ihtimali bulunduğunu, bunun bertaraf edilmesi için de bunların gizli ve açık bir şekilde araştırılarak bu gibi yolsuz uygulamalar tespit edildiği takdirde bunları asker yazan memurların cezalandırılacağı ve ağa ve subaylarının dirliklerinin ellerinden alınıp aynı şekilde cezalandırılacaklarının hepsine bildirilmesini, asker yazım işinin bu şekilde sağlam esaslara bağlanıp ilgililerden taahhüt alınıp bunların hukuken kayıt altına alınmasından sonra görevlendirme yapılmasını ve bu tertibin Büyük Kale Kalemi'ne kaydedilip askerlere isim yerleri açık beratlarıyla defter sureti ve gerekirse emr-i şerif yazılmasını emirlerinize arz ederim.

Ferman sultanım hazretlerindir.

***Telhisi gereğince, isim yeri
açık beratlarıyla defter sureti
ve gerektiği şekilde ferman
yazılmasını buyurdum.
25 Ramazan, sene 1182***

zapisane są imiona żołnierzy, do ośrodka władzy państwowej – żołnierzom tym będzie corocznie wypłacane należne im wynagrodzenie, przyjmując za początek datę przesłania księgi, i wynagrodzenie to będzie wypłacane na oczach innych, to ci, którzy będą potrafili docenić tę okazję, uznają ją za otwierającą się przed nimi odrzwia dla zapewnienia sobie utrzymania; należy też wszem powiadomić, że jeśli zaś, z powodu chciwości zamiast przyjmować na służbę nowych żołnierzy, zaczniesz się prowadzić nabór spośród starych Lipków o niskim wynagrodzeniu, albo osobników nienadających się do niczego, chorych, dzieci, inwalidów i wyznania koptyjskiego, to - by temu zapobiec – należy po cichu i jawnie rozeznaczyć sytuację i w przypadku stwierdzenia takich postępów, karać urzędników, którzy osoby takie wpisują na listę żołnierzy, a komendantów i oficerów pozbawić ich wynagrodzenia; w ten sposób nabór zostanie oparty o trwałe zasady, od samych zainteresowanych należy odebrać przysięgi, zgodnie z prawem zarejestrować ich i dopiero później obarczyć ich obowiązkami; rozwiązanie takie należy odnotować w rejestrach i przygotować wzory ksiąg z nominacjami z pustymi miejscami na imiona żołnierzy, a jeśli zajdzie potrzeba – również z rozkazem waszej wysokości.

Decyzja należy do mego sultana.

***Zgodnie z opracowaniem
przygotować wzory ksiąg z
pustymi miejscami na imiona
żołnierzy i wydać odpowiedni
ferman.
25 Ramazan roku Hidżry 1182***

HAT 262/1574-A

**ÜLKELERİNDEN GÖÇ EDEREK BOĞDAN'DAKİ
KÖYLERE YERLEŞTİRİLEN LEHLİLERİN İSİM VE
SAYILARI İLE İSKÂN OLUNDUKLARI KÖYLERİ
GÖSTERİR LİSTE**

**LISTA WSI ZAMIESZKAŁYCH PRZEZ POLAKÓW,
WRAZ Z LICZBĄ I IMIONAMI TYCH, KTÓRZY
OPUŚCILI WŁASNY KRAJ I OSIEDLILI SIĘ WE
WSIACH MOŁDAWSKICH**

~1772*~

Boğdan tarafına yerleştirilen 192 Leh göçmeninin isim listesidir.

Lista imion 192 uchodźców polskich, którzy osiedlili się po stronie mołdawskiej

Yani Çorkano 1 kişi	Vasil Beznad 1 kişi	Yani veled-i Vasil 1 kişi
Dimitri 1 kişi	Todoro Borcko 1 kişi	Çobandır. Çoban Dimitri 1 kişi
Todoş 1 kişi	Petre Leşano 1 kişi	Grgoraşku 1 kişi
Yani Borlak 1 kişi	Hrisko 1 kişi	Çizmecidir. Nikola 1 kişi
Yani 1 kişi	Çobandır. Eftodi 1 kişi	Yukarıda ismi geçen kişilerin kocabaşısıdır. Yani 1 kişi
Yalnız on beş kişidir ki, hepsi aynı köylü olup kocabaşlarıyla birlikte bu tarafa geçmişler ve Boğdan'ın Piatra köyünde yerleştirilmişlerdir.		
Todor Meroz 1 kişi	Yeremya Helyabe ve karındaşı Vasil 2 kişi	Çobandır. Pendileki 1 kişi
Aleksandr Mamlenka 1 kişi	Gavril Rusol 1 kişi	İvan Rusol 1 kişi
Petro Markol 1 kişi	Yalnız sekiz kişidir ki, Boğdan'ın Paharniceni köyünde yerleştirilmişlerdir.	
Todor Luzenski 1 kişi	Yani Potıla 1 kişi	İsak Yanaşku 1 kişi
Yovan Çorkan 1 kişi	Luka Kerpe 1 kişi	Yovaniçe Lupol 1 kişi
Todor Karab 1 kişi	Mafti Çanka 1 kişi	Ligoraşko 1 kişi

Yani Çorkano 1 osoba	Vasil Beznad 1 osoba	Vasil syn Yani 1 osoba
Dimitri 1 osoba	Todoro Borcko 1 osoba	Pasterz Pasterz Dimitri 1 osoba
Todoş 1 osoba	Petre Leşano 1 osoba	Grgoraşku 1 osoba
Yani Borlak 1 osoba	Hrisko 1 osoba	Kamasznik Nikola 1 osoba
Yani 1 osoba	Pasterz. Eftodi 1 osoba	Jest sołtysem osób wymienionych powyżej. Yani 1 osoba
Tylko 15 osób, wszyscy z jednej wsi, przybyli ze swoim sołtysem i osiedlili się we wsi Piatra w Mołdawii		
Todor Meroz 1 osoba	Yeremya Helyabe i jego brat Vasil 2 osoby	Pasterz Pendileki 1 osoba
Aleksandr Mamlenka 1 osoba	Gavril Rusol 1 osoba	İvan Rusol 1 osoba
Petro Markol 1 osoba	Tylko osiem osób, osiedlili się w Mołdawii we wsi Paharniceni	
Todor Luzenski 1 osoba	Yani Potıla 1 osoba	İsak Yanaşku 1 osoba
Yovan Çorkan 1 osoba	Luka Kerpe 1 osoba	Yovaniçe Lupol 1 osoba
Todor Karab 1 osoba	Mafti Çanka 1 osoba	Ligoraşko 1 osoba

* Tarih tahminidir.

* Data w przybliżeniu

Aleksi 1 kişi	Aleksandr Kaşçiki 1 kişi	Dimitri 1 kişi
Çizmecidir. Yani 1 kişi	Dudor Hubliça 1 kişi	Kürkçüdür. Luka 1 kişi
Klementi 1 kişi	Partani 1 kişi	Molise 1 kişi
Lupol 1 kişi	Nikola Dayı 1 kişi	Dülgerdir. Todor 1 kişi
Yovan 1 kişi	Aften [1] kişi	
Yalnız yirmi üç kişidir ki, Boğdan'ın Orhei köyünde yerleştirilmişlerdir.		
Ligoraşko Marga 1 kişi	Ligoraşko Kopeşnanu 1 kişi	Kostandino Vigol 1 kişi
Yani veled-i Yorgi Greço 1 kişi	Yorgi Tabala 1 kişi	Ligoraşko Arti 1 kişi
Yani Harbur 1 kişi	Yani Beslar 1 kişi	Todor Velkol 1 kişi
Vasil Kapsa 1 kişi	Anton Himarço 1 kişi	Vasil Himarço 1 kişi
Yalnız on iki kişidir ki, Boğdan'ın Berezlogi ve Berkan köylerinde yerleştirilmişlerdir.		
Pavel Çakala 1 kişi	Çoban. Petro [1 kişi]	Gavril Roşol 1 kişi
Dimitri Roşol 1 kişi	Petro Roşol 1 kişi	
Yalnız beş kişidir ki, Boğdan'ın Susleni köyünde yerleştirilmişlerdir.		
Boğdan'ın Cihoreni köyünde yerleştirilmiştir. Anderya Roşol 1 kişi	Horodişte köyünde yerleştirilmişlerdir. İstahi Halube ve oğlu Vasil 2 kişi	Bu dahi. Yani 1 kişi
Pelisti köyünde yerleştirilmiştir. Yovaniçe Pili 1 Kişi	Chiperceni köyünde yerleştirilmiştir. Onoferi Korosnanol 1 kişi	Bu dahi. Petro 1 kişi

Aleksi 1 osoba	Aleksandr Kaşçiki 1 osoba	Dimitri 1 osoba
<i>Kamasznik</i> Yani 1 osoba	Dudor Hubliça 1 osoba	<i>Futrzarz</i> Luka 1 osoba
Klementi 1 osoba	Partani 1 osoba	Molise 1 osoba
Lupol 1 osoba	Nikola Dayı 1 osoba	<i>Stolarz</i> Todor 1 osoba
Yovan 1 osoba	Aften [1] osoba	
<i>Tylko 23 osoby, osiedlili się w Mołdawii we wsi Orhei</i>		
Ligoraşko Marga 1 osoba	Ligoraşko Kopeşnanu 1 osoba	Kostandino Vigol 1 osoba
Yorgi Greço syn Yani 1 osoba	Yorgi Tabala 1 osoba	Ligoraşko Arti 1 osoba
Yani Harbur 1 osoba	Yani Beslar 1 osoba	Todor Velkol 1 osoba
Vasil Kapsa 1 osoba	Anton Himarço 1 osoba	Vasil Himarço 1 osoba
<i>Tylko 12 oso, osiedlili się w Mołdawii we wsiach Berezlogi i Berkan</i>		
Pavel Çakala 1 osoba	<i>Pasterz</i> Petro [1 osoba]	Gavril Roşol 1 osoba
Dimitri Roşol 1 osoba	Petro Roşol 1 osoba	
<i>Tylko 5 osób, osiedlili się w Mołdawii we wsi Susleni</i>		
<i>Osiedlili się we wsi Cihoreni</i> Anderya Roşol 1 osoba	<i>Osiedlili się we wsi Horodişte</i> İstahi Halube i jego syn Vasil 2 osoba	<i>Też też</i> Yani 1 osoba
<i>Osiedlili się we wsi Pelisti</i> Yovaniçe Pili 1 Osoba	<i>Osiedlili się we wsi Chiperceni</i> Onoferi Korosnanol 1 osoba	<i>Ten też</i> Petro 1 osoba

Bu dahi. Yovan Roşol 1 kişi	Bu dahi. Yovan Montianol 1 kişi	Sirota köyünde yerleştirilmiştir. Damyano Tergoliç 1 kişi
Bu dahi. Lyondi Tergoliç 1 kişi	Kurleny köyünde yerleştirilmiştir. Todor Tayhon 1 kişi	Bu dahi. İlya Kerle 1 kişi
Buşauca köyünde yerleştirilmiştir. Yovaniçe 1 kişi	Cuizauca "Cuizauca köyü: Boğdan" köyünde yerleştirilmiştir. Dudor 1 kişi	Bu dahi. Kapriyan 1 kişi
Bu dahi. İstefan 1 kişi	Bu dahi. Taruhan Kalalyo 1 kişi	İstahya 1 kişi
Gavril 1 kişi	Sufron 1 kişi	Grile 1 kişi
Danile Verzad 1 kişi	Yani Vasilka 1 kişi	Yovaniçe Ofiçyal [1 kişi]
Yalnız yedi kişidir ki, Vertecle köyünde yerleştirilmişlerdir.		
Cogilniceni köyünde yerleştirilmiştir. Marko 1 kişi	Bu dahi. Mihayile Kortine 1 kişi	Trifeşti köyünde yerleştirilmiştir. Ligoraşko 1 kişi
Gordineşti köyünde yerleştirilmiştir. İstefan 1 kişi	Samaşcani köyünde yerleştirilmiştir. Perkopi Putzenol 1 kişi	Bu dahi. Ligoraşko Putzenol 1 kişi
Bu dahi. Todor 1 kişi	Pecişte köyünde yerleştirilmiştir. Velaşi 1 kişi	Kürkçüdür. Bu dahi aynı köyde yerleştirilmiştir. Yovan 1 kişi
Bu dahi. Dudor Torta 1 kişi	Ignatei köyünde yerleştirilmiştir. İlya Harkül 1 kişi	Bu dahi. Yovan Rusol 1 kişi
Bu dahi. Hrişko Rusol 1 kişi	Maşcauti köyünde yerleştirilmiştir. Simyon [1] kişi	Chiştelnita köyünde yerleştirilmiştir. Mihalaki Grçon 1 kişi

<i>Ten teţ</i> Yovan Roşol 1 osoba	<i>Ten teţ</i> Yovan Montianol 1 osoba	<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Sirota</i> Damyano Tergoliç 1 osoba
<i>Ten teţ</i> Lyondi Tergoliç 1 osoba	<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Kurleny.</i> Todor Tayhon 1 osoba	<i>Ten teţ</i> İlya Kerle 1 osoba
<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Buşauca</i> Yovaniçe 1 osoba	<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Cuizauca</i> Dudor 1 osoba	<i>Ten teţ</i> Kapriyan 1 osoba
<i>Ten teţ</i> İstefan 1 osoba	<i>Ten teţ</i> Taruhan Kalalyo 1 osoba	İstahya 1 osoba
Gavril 1 osoba	Sufron 1 osoba	Grile 1 osoba
Danile Verzad 1 osoba	Yani Vasilka 1 osoba	Yovaniçe Ofiçyal [1 osoba]
<i>Tylko siedem osób, Osiedlili się we wsi Vertecle</i>		
<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Cogilniceni</i> Marko 1 osoba	<i>Ten teţ</i> Mihayile Kortine 1 osoba	<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Trifeşti</i> Ligoraşko 1 osoba
<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Gordineşti</i> İstefan 1 osoba	<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Samaşcani</i> Perkopi Putzenol 1 osoba	<i>Ten teţ</i> Ligoraşko Putzenol 1 osoba
<i>Ten teţ</i> Todor 1 osoba	<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Pecişte</i> Velaşi 1 osoba	<i>Futrzarz. Osiedlili</i> <i>się we tej samej</i> <i>wsi</i> Yovan 1 osoba
<i>Ten teţ</i> Dudor Torta 1 osoba	<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Ignatei</i> İlya Harkül 1 osoba	<i>Ten teţ</i> Yovan Rusol 1 osoba
<i>Ten teţ</i> Hrişko Rusol 1 osoba	<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Maşcauti</i> Simyon [1] osoba	<i>Osiedlili się we</i> <i>wsi Chiştelnita</i> Mihalaki Grçon 1 osoba

Bu dahi. Yoseb Grçon 1 kişi	Bu dahi. Nikola Bican 1 kişi	Bu dahi. Toros Bican 1 kişi
Kafaraçin [Kağarçen] köyünde yerleştirilmiştir. Anderya, Yorgi ve Lyondi evlâd-ı Vidraško 3 kişi	Bu dahi. Timofti Dušo 1 kişi	Bu dahi. Yovan Dušo 1 kişi
Bu dahi. Mati Duka 1 kişi	Holercani köyünde yerleştirilmiştir. Todor 1 kişi	Marcauti köyünde yerleştirilmiştir. Danila 1 kişi
Kosorlovi köyünde yerleştirilmiştir. Ligoraško 1 kişi	Bu dahi. Mati 1 kişi	Bu dahi. Vasil 1 kişi
Bu dahi. İsayi 1 kişi	Aksente köyünde yerleştirilmiştir. İstefan 1 kişi	Bu dahi. Yovaniçe 1 kişi
İlyasi 1 kişi	Yovaniçe Ragoti 1 kişi	Pamfila 1 kişi
Todoş Kanço 1 kişi	Yorgaki 1 kişi	Simyon 1 kişi
Tanaşaki 1 kişi	Nikola Nağra 1 kişi	
<i>Yalnız sekiz kişidir ki, Vişcauti köyünde yerleştirilmişlerdir.</i>		
Jura köyünde yerleştirilmiştir. Aleksandr ve karındaşı Vasil 2 kişi	Bu dahi. Adı geçenin damadı Tanaş 1 kişi	Lopatna köyünde yerleştirilmiştir. Dimitraško Filmon 1 kişi
Bu dahi. Simyon 1 kişi	Bu dahi. Nikola 1 kişi	Lyondi Kobça 1 kişi
Niçe 1 kişi	Yovan 1 kişi	Kiryano 1 kişi
Onika 1 kişi	Lyondi 1 kişi	Anton 1 kişi
Nani 1 kişi	Todoro 1 kişi	Simyon 1 kişi
Aksenti 1 kişi	<i>Yalnız on bir kişidir ki, Lalova köyünde yerleştirilmişlerdir.</i>	
Çizmecidir. Vasil 1 kişi	Bu dahi. Nikola 1 kişi	Anderya 1 kişi

<i>Ten tež</i> Yoseb Grçon 1 osoba	<i>Ten tež</i> Nikola Bican 1 osoba	<i>Ten tež</i> Toros Bican 1 osoba
<i>Osiedlili się we wsi Kafaraçin [Kağarçen]</i> Anderya, syn Yorgi i Lyondi - Vidraško 3 osoby	<i>Ten tež</i> Timofti Dušo 1 osoba	<i>Te tež</i> Yovan Dušo 1 osoba
<i>Ten tež</i> Mati Duka 1 osoba	<i>Osiedlili się we wsi Holercani</i> Todor 1 osoba	<i>Osiedlili się we wsi Marcauti</i> Danila 1 osoba
<i>Osiedlili się we wsi Kosorlovi</i> Ligoraško 1 osoba	<i>Ten tež</i> Mati 1 osoba	<i>Ten tež</i> Vasil 1 osoba
<i>Ten tež</i> İsayi 1 osoba	<i>Osiedlili się we wsi Aksente</i> İstefan 1 osoba	<i>Ten tež</i> Yovaniçe 1 osoba
İlyasi 1 osoba	Yovaniçe Ragoti 1 osoba	Pamfila 1 osoba
Todoş Kanço 1 osoba	Yorgaki 1 osoba	Simyon 1 osoba
Tanaşaki 1 osoba	Nikola Nağra 1 osoba	
<i>Tylko osiem osób, osiedlili się we wsi Vişcauti</i>		
<i>Osiedlili się we wsi Jura</i> Aleksandr i jego brat Vasil 2 osoby	<i>Ten tež</i> Zieć Mersûmun - Tanaş 1 osoba	<i>Osiedlili się we wsi Lopatna</i> Dimitraško Filmon 1 osoba
<i>Ten tež</i> Simyon 1 osoba	<i>Ten tež</i> Nikola 1 osoba	Lyondi Kobça 1 osoba
Niçe 1 osoba	Yovan 1 osoba	Kiryano 1 osoba
Onika 1 osoba	Lyondi 1 osoba	Anton 1 osoba
Nani 1 osoba	Todoro 1 osoba	Simyon 1 osoba
Aksenti 1 osoba	<i>Tylko 11 osób, osiedlili się we wsi Lalova</i>	
<i>Kamasznik</i> Vasil 1 osoba	<i>Ten tež</i> Nikola 1 osoba	Anderya 1 osoba
<i>Rybak</i> Vasil Benirar 1 osoba	Yovan 1 osoba	<i>Futrzarz</i> Yovan 1 osoba

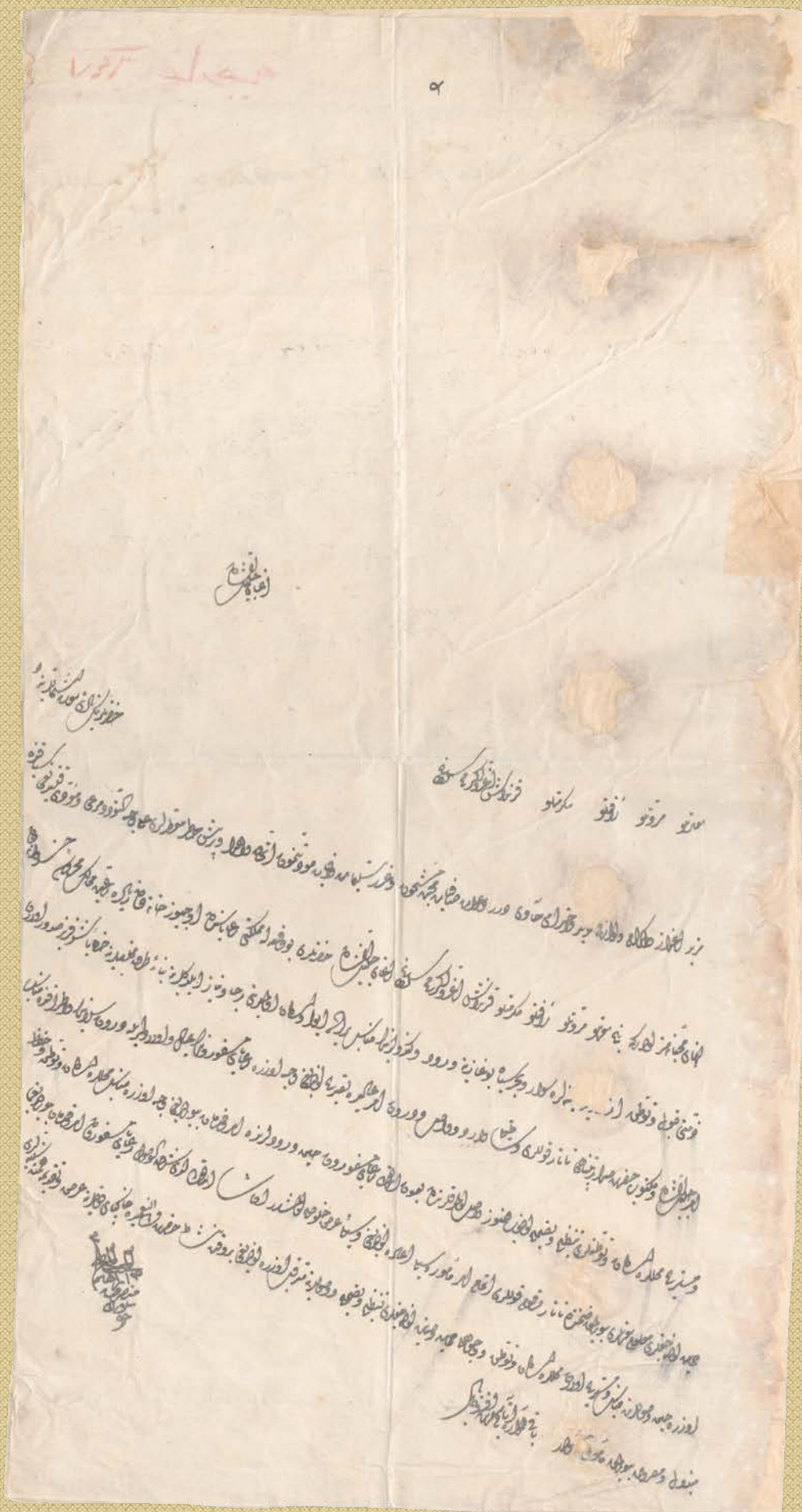

Balıkçıdır. Vasil Benirar 1 kişi	Yovan 1 kişi	Kürkçüdür. Yovan 1 kişi
Miron 1 kişi	Şavka 1 kişi	Yovan 1 kişi
Aryon 1 kişi	Anaştas 1 kişi	Vasil Toloka 1 kişi
Lukyano 1 kişi	<i>Yalnız on üç kişidir ki, Tahnauti ve Stodolna köylerinde yerleştirilmişlerdir.</i>	
Tanaş Blan 1 kişi	Mihalaki 1 kişi	İstefan Torta 1 kişi
Petre veled-i Yakor 1 kişi	Ligorako İştihı 1 kişi	İştihı 1 kişi
Vasil Serban 1 kişi	Danilazet Todor 1 kişi	Todor Hrişko 1 kişi
<i>Yalnız dokuz kişidir ki, Buciuşca köyünde yerleştirilmişlerdir.</i>		
Horodişte köyünde yerleştirilmiştir. İstefan Şerbol 1 kişi	Jura köyünde yerleştirilmiştir. Trofan 1 kişi	Echimaui köyünde yerleştirilmiştir. Yorgi Şerbol 1 kişi
Şoldanesti köyünde yerleştirilmiştir. Vasil 1 kişi	Bu dahi. Yovan 1 kişi	Bu dahi. Nikola 1 kişi
Todor Çeran 1 kişi	Zaharya Çeran 1 kişi	Anderya 1 kişi
Yovani 1 kişi	Pavlov 1 kişi	Vasil 1 kişi
<i>Yalnız altı kişidir ki, Tareuca köyünde yerleştirilmişlerdir.</i>		
Şoldanesti köyünde yerleştirilmişlerdir. Aleksi ve Yakova 2 kişi	Papauti köyünde yerleştirilmiştir. Maksimo 1 kişi	Bu dahi. Fedor 1 kişi
Bu dahi. Yovan 1 kişi	Bu dahi. Leçko 1 kişi	Sitohnia köyünde yerleştirilmiştir. Mafti 1 kişi
Bu dahi. Dimitri 1 kişi	Bu dahi. Gurko 1 kişi	Saharna köyünde yerleştirilmiştir. Vasil Duka 1 kişi
Bu dahi. Nikte Bobova 1 kişi	Bu dahi. İsak Cusan 1 kişi	Bu dahi. Pavel Marcen 1 kişi

Miron 1 osoba	Şavka 1 osoba	Yovan 1 osoba
Aryon 1 osoba	Anaştas 1 osoba	Vasil Toloka 1 osoba
Lukyano 1 osoba	<i>Tylko 13 osób, osiedlili się we wsiach Tahnauti i Stodolna</i>	
Tanaş Blan 1 osoba	Mihalaki 1 osoba	İstefan Torta 1 osoba
Syn Petra - Yakor 1 osoba	Ligorako İştihı 1 osoba	İştihı 1 osoba
Vasil Serban 1 osoba	Danilazet Todor 1 osoba	Todor Hrişko 1 osoba
<i>Tylko 8 osób, osiedlili się we wsi Buciuşca</i>		
<i>Osiedlili się we wsi Horodişte</i> İstefan Şerbol 1 osoba	<i>Osiedlili się we wsi Jura</i> Trofan 1 osoba	<i>Osiedlili się we wsi Echimaui</i> Yorgi Şerbol 1 osoba
<i>Osiedlili się we wsi Şoldanesti</i> Vasil 1 osoba	<i>Ten też</i> Yovan 1 osoba	<i>Ten też</i> Nikola 1 osoba
Todor Çeran 1 osoba	Zaharya Çeran 1 osoba	Anderya 1 osoba
Yovani 1 osoba	Pavlov 1 osoba	Vasil 1 osoba
<i>Tylko 6 osób, osiedlili się we wsi Tareuca</i>		
<i>Osiedlili się we wsi Şoldanesti</i> Aleksi i Yakova 2 osoba	<i>Osiedlili się we wsi Papauti</i> Maksimo 1 osoba	<i>Ten też</i> Fedor 1 osoba
<i>Ten też</i> Yovan 1 osoba	<i>Ten też</i> Leçko 1 osoba	<i>Osiedlili się we wsi Sitohnia</i> Mafti 1 osoba
<i>Ten też</i> Dimitri 1 osoba	<i>Ten też</i> Gurko 1 osoba	<i>Osiedlili się we wsi Saharna</i> Vasil Duka 1 osoba
<i>Ten też</i> Nikte Bobova 1 osoba	<i>Ten też</i> İsak Cusan 1 osoba	<i>Ten też</i> Pavel Marcen 1 osoba

SELANİK VE ÇEVRESİNDE İSKÂN EDİLECEK LEH MÜLTECİLERİ

UCHODŹCY Z POLSKI ZAMIESZKALI W SALONIKACH I OKOLICACH

~1772*~

Kıymetli Kardeşim Sultamm¹ Hazretleri

Öncelikle saygılarımı, sevgi dolu dualarımı ve selamlarımı ifade ettikten sonra zatıalınıza bildirmek isterim ki;

Leh memleketi ahalisinden 300 haneden fazla kişinin, "Osmanlı ülkesinde zimmî statüsünde yerleşmek amacıyla gemilere binerek Karadeniz Boğazı'na geldiklerini, kendilerinin uygun yerlere yerleştirilmelerini" istirham etmeleri üzerine bendenize hitaben yazılan Padişahımız efendimiz hazretlerinin fermanı ve Sadrazam efendimiz hazretlerinin mektubu haberciniz aracılığıyla tarafıma ulaştı. Emirde de açıkça bildirildiği üzere bu kişilerin çocuklarıyla birlikte Selanik ve çevresinde uygun ve rahat yerlere yerleştirilmeleri kararlaştırılmış; ancak söz konusu kişiler henüz Selanik'e ulaşmamışlardır. İnşallah geldikleri zaman verilen emir doğrultusunda uygun mahallere yerleştirilip himaye edileceklerdir. Bu bilgiyi size iletmek üzere habercinizin tarafınıza geri gönderildiğini ve bu vesile ile zatıalınıza olan bağlılığımı bildiririm. İnşallah söz konusu kişilerin, buraya ulaştıklarında uygun ve rahat olan mahallere yerleştirilip her bakımdan himaye olunacakları ve şimdilik yollarının gözlenmekte olduğu bilgisinin, uygun bir zamanında Sadrazam efendimiz hazretlerine de arz edilmesi hususunda himmetinizi esirgemeyeceğiniz ümidindeyim.

Daima saadet içerisinde olmanız dileğiyle.

Samimi Dostunuz
İbrahim
Selanik Mutasarrıfı

Jego Wysokość Nasz Brat Sultán¹

Przed wszystkim przekazuję wyrazy szacunku, przepelnione miłością modlitwy i pozdrowienia, i chciałbym przekazać Waszej Wysokości:

Posłaniec wasz doręczył mi ferman waszej wysokości naszego Padyszacha i list jego wysokości naszego wielkiego wezyra, w którym pisze się do mnie, że ponad 300 osób z narodu polskiego „którzy chcą się osiedlić w Imperium Osmańskim jako poddani, wsiedli na statki i poprzez Morze Czarne przybyli do Stambułu” zwróciło się o laskawą zgodę „na osiedlenie ich w odpowiednich miejscach”. Jak zostało to wyraźnie napisane w waszym poleceniu, postanowiono, by osiedlić ich wraz z rodzinami i dobytkiem w odpowiednich i wygodnych miejscach w Salonikach i okolicach. Jak Allah pozwoli, zostaną rozmieszczeni w odpowiednich miejscach zgodnie z poleceniem i otoczeni tam opieką. Aby przekazać wam tę wiadomość, posłaniec wasz został odesłany do waszej wysokości, i korzystając z okazji przekazuję waszej wysokości wyrazy mego przywiązania. Z pomocą Allacha, gdy ludzie ci przybędą tu i zostaną osiedlenie w odpowiednich miejscach, zostaną otoczeni opieką pod każdym względem, jak i wyrażam nadzieję, że wasza wysokość nie będzie szczędzić swych posług, by informacje o ich losach docierały do jego wysokości naszego ministra na czas.

Z życzeniem wiecznej przyjaźni.

Wasz szczery przyjaciel
Ibrahim – Zarządca Salonik

* Tarih tahminidir.

1 Oryjinal belgenin ön yüzünde, muhatabın "Sadaret Kethüdası" olduğu yazılıdır.

* Data w przybliżeniu

1 W oryginale, na pierwszej stronie dokumentu napisano, że adresatem jest pierwszy minister.

بونا داده مملکت آمدن عیال و اولاد لر برتری اوطان و ستانه و دفعه شایان طرفه مجربسته و رود این یهودی طائفه سناری وطن اصلدار نی برتری بر
 ستانه طرفه کلاریانی بر حقیقی قولر زن سوال بور لر فتنه سابقا هلو اولوی مانق قمرن بر و ستانه ده منگی جواهر می باز کاندزن قاضو او غلام
 نام یهودی استغطاق او فرقه مالک آمدن مجنونانی نفرقه اولون محده تمکنر اولوی بو اوان ویر کولر نه سنه ضم و انبار نیانی اجر سنه یان او قمران
 ناخی ظلم و قهر باندنه طایقیان اوله میوب برتری اوطان و ستانه کلوی جن قری سزیه غریب واقعات این جلد در دیو خبر و ربوب و بوماده و اثر
 بندان و بوده سی جبر لری طرفن هنوز خوراف و قبح بولیبو انچه بر فکون طرفه خبری و رود این جکی مخطوطه ای منی از غلام محمد لومهر

**TOPRAKLARINI İŞGAL EDEN AVUSTURYALILARIN
KENDİLERİNE UYGULADIKLARI DİNÎ VE
EKONOMİK BASKILAR SEBEBİYLE İSTANBUL'A GÖÇ
EDEN LEHİSTANLI YAHUDİLER**

**ŻYDZI, KTÓRZY WYEMIGROWALI Z POLSKI DO
STAMBUŁU Z POWODU NACISKÓW RELIGIJNYCH I
EKONOMICZNYCH PRZEZ AUSTRIAKÓW, KTÓRZY
ZAJĘLI ICH ZIEMIE**

~1785*~

Bu Yahudilerin durumu kendisine sorulan Leh Elçisi; "bu konuda bilgi sahibi olmadığını, ancak gelenlerin içerisinde bulunan ve sözüne güvenilir birisi aracılığıyla sorgulanan bir hahamın verdiği bilgiye göre; gelenlerin 200 kişi civarında ve Rusya, Prusya ve Nemçe arasında paylaşılan Leh memleketleri ahalisinden olduklarını, Kudüs-i Şerif'e gitme isteğiyle memleketlerinden ayrıldıklarını, içlerinden fakir olanların Kudüs'te kalacaklarını, zenginlerin ise bir kısmının ibadet amacıyla yine orada kalacaklarını bir kısmının da vatanlarına geri döneceklerini" bildirmiştir.

Bunlar Leh ülkesinin değişik bölgelerinden olduklarından, geriden daha gelen olup olmadığı, toplam miktarları, gelmelerinin başka bir sebebi bulunup bulunmadığı ve işin aslının ne olduğu hususları, Leh Elçisi'nden ve Hotin ve Boğdan taraflarından derinliğine araştırılacaktır.

Boğdan Kapı Kethüdası'nın yazısıdır.

Kulunuzdan, şu sıralarda Yahudilerin ana vatanları olan Leh ülkesini terk ederek aileleriyle birlikte gruplar hâlinde İstanbul tarafına gelmelerinin sebebi sorulmuştu. Bu konu hakkında bilgisine başvurduğum aslen Lehli olup eskiden beri İstanbul'da yerleşik bulunan mücevher tüccarlarından Kamanto oğlu Hayim; "bunların esasen Leh toprağı iken şimdi Nemçelilerin hâkimiyeti altında bulunan bir bölgenin ahalisinden olduklarını, Nemçelilerin bunların vergilerini artırdıklarını ve dinî vecibelerini yerine getirmelerine mâni olduklarını, bunların da kendilerine yapılan zulümlere artık tahammül edemeyip vatanlarını terk ederek İstanbul'a geldiklerini, daha sonra buradan Kudüs-i Şerif'e giderek orada ikamet edeceklerini" haber vermiştir. Ayrıca bu konu hakkında Boğdan Voyvodası kulunuzdan da henüz bir yazı gelmemiş olmakla beraber birkaç gün içerisinde bir haber çıkması beklenmektedir. Artık emir ve ferman sizindir.

* Tarih tahminidir.

To, co powiedział poseł polski, którego spytano o sytuację Żydów: „nie mam wiedzy na ten temat, lecz według tego, co powiedział jeden rabin, który był pośród przybyłych i którego przepytował ktoś, kogo słowom można ufać, że przybyło ich jest około 200 i pochodzą z narodu polskiego podzielonego pomiędzy Rosję, Prusy i Niemcy; opuścili oni swój kraj z zamiarem udania się do Jerozolimy, ci spośród nich, którzy są biedni, pozostaną w Jerozolimie, część zaś spośród bogatych pozostanie tam celem odprawienia modłów, a część powróci do swej ojczyzny”.

Ponieważ pochodzą oni z różnych części Państwa Polskiego, należy dokładnie dowiedzieć się od posła polskiego oraz z Chocimia i Mołdawii, czy przybywali już wcześniej, jaka jest ich całkowita liczba, czy są jakieś inne powody dla ich przyjazdów, jaką pracę w zasadzie wykonują.

Pismo Namiestnika Mołdawii

Spytano waszego sługę, co jest powodem tego, że Żydzi wraz ze swymi rodzinami opuszczają ziemię polskie, które są ich ojczyzną, i przybywają grupami do Stambułu. Hayim, syn Kamanto - jednego z od dawien osiadłych w Stambule handlarzy biżuterią pochodzenia polskiego, który posiada wiedzę na ten temat, przekazał mi: „ludzi ci pochodzą z ziem, które zasadniczo są ziemią polskimi, lecz obecnie znajdują się pod zaborem niemieckim; Niemcy podnieśli im podatki, jakie mają płacić, i przeszkadzają im w wypełnianiu obrządków religijnych; tak ci, nie mogąc już dalej znosić tych prześladowań, opuścili swe ojczyzny, skąd przybywają do Stambułu, stąd udają się dalej do Jerozolimy, gdzie też się osiedlą”. Do tej pory nie doszedł jeszcze list w tej sprawie od waszego sługi wojewody mołdawskiego, lecz w ciągu paru dni oczekujemy otrzymania jakiejś wiadomości. Decyzja należy do naszego pana.

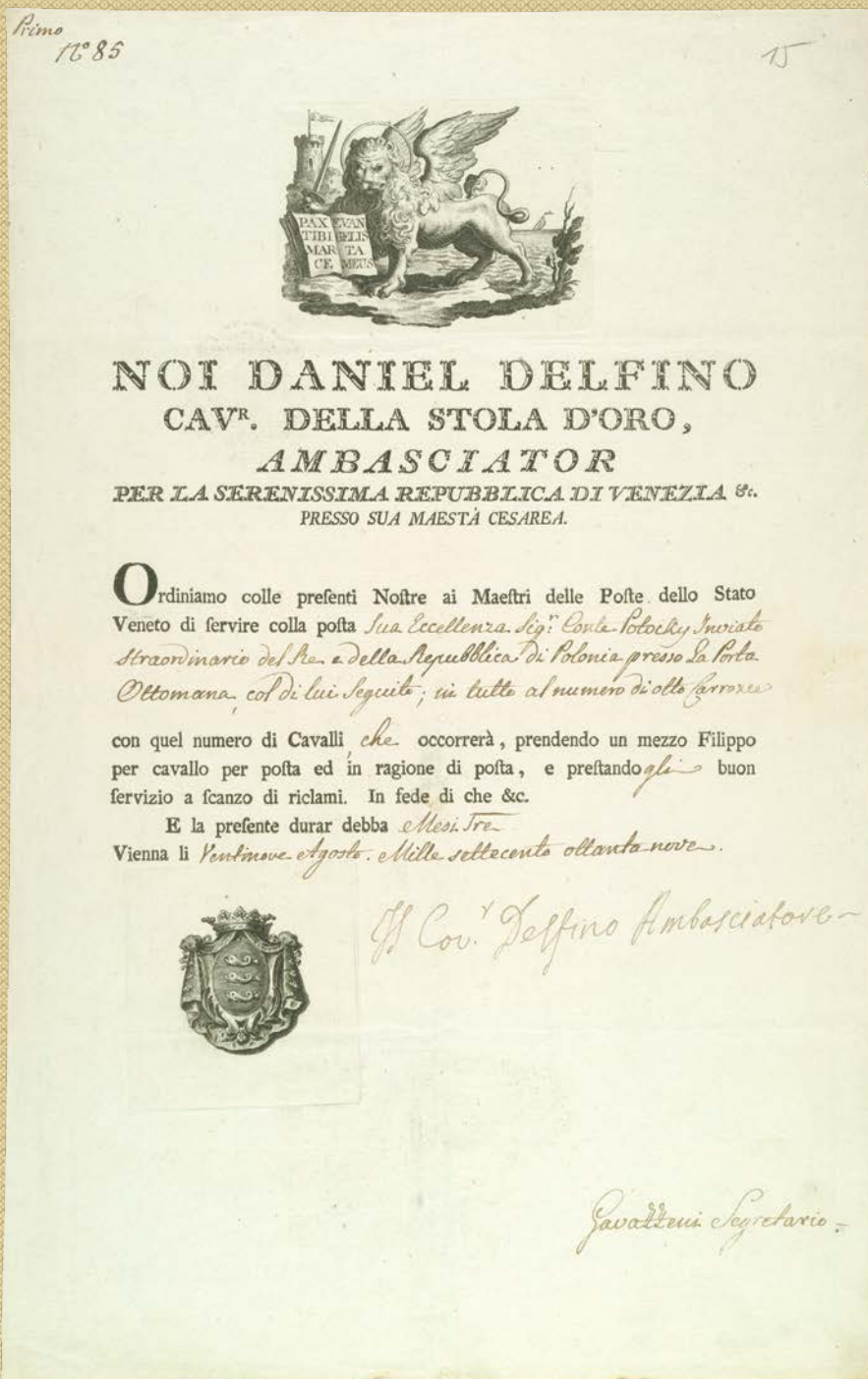
* Data w przybliżeniu

OSMANLI DEVLETİ'NE GELEN LEH ELÇİSİ
FRANCISZEK PIOTR POTOCKI'YE VERİLMİŞ OLAN
VENEDİK CUMHURİYETİ PASAPORTU

PASZPORT REPUBLIKI WENECKIEJ DLA
FRANCISZEK PIOTRA POTOCKIEGO, POSŁA
RZECZYPOSPOLITEJ DO IMPERIUM
OSMAŃSKIEGO

~29.08.1789~

LEHİSTAN'DA SZCZERZEC ŞEHRİNİN İDARECİSİ
OLUP LEH KRALI VE LEHİSTAN'IN FEVKÂLÂDE
ELÇİSİ OLARAK BABIALI'YE GÖNDERİLEN PIOTR
POTOCKI'NİN PERA'YA TÖRENLE GİRİŞİNE DAİR

„OPISANIE UROCZYSTEGO W JAZDU DO PERY J.W.
PANA POTOCKIEGO STAROSTY SZCZERZECKIEGO,
POSŁA EXTRAORDYNARYJNEGO Y
PEŁNOMOCNEGO J.K. MCI Y RZPLITEJ POLSKIEJ U
PORTY OTTOMAŃSKIEJ”

~10.03.1790~

OPISANIE

Uroczystego Wjazdu do Pery J.W. Imci Pana

POTOCKIEGO

*Starosty Szczzerzeckiego, Pośla Extraordynaryjnego y Pełno-
mocnego J.K. Mci y Rzplitej Polskiej u Porty Ottomańskiej*
R. 1790. od Deputacyi Interesów Zagranicznych podane.

Po ułożonym między Poślem a Portą dniu 31. Marca, do Ceremonialnego Wjazdu, tenże Pośel równo ze dniem wyprawił do Kiathana, miejsca o dwie godziny drogi od Pery odległego, JPana Korfaka Koniuszego swego, z siedmiu powodnemi, w bogate dywdyki, kameryzowane Rzędy, y kity przybranemi końmi. Po którym w godzinie 10. ranney z Synami swemi, tudzież JP. Konfiliarzem y Sekretarzem, poprzedzony od Kawalerów, y Przyjaciół, Paziów, Kamerdynerów, y Pauków w paradną Liberyą przybranych za sobą mając, udał się na brzeg morza, gdzie zaślawni nie tylko przyrzana dla siebie od Ambassadorsa Francuskiego Barę, bogatym szafirowym w lilie złote wyszywanym axamitnym przykryciem ozdobioną, ale y inne dla przewiezienia iego Swity ponaymowane Kaiki, popłynai siedmią Kaikami do Kiathana. W miejscu tym na samym brzegu kączącego się tam kanału położonym, Imbrohor Kiosk zwany, w bliskości mostu, u którego Poślowie zwykli być przyjmowani, wysiadłszy z Barki, lubo już zaślął konia pod siebie y 40. innych w dywdyki przybranych, a 36. pod Zolnierzy y Masztalerzy przyprowadzonych, dla bliskości iednak Namiotów, o kilkadziesiąt kroków tylko od brzegu oddalonych, y dla lepszego porządku, nie chciał siąść na konia, lecz prowadzić go za sobą kazał Bostandzym z tymże koniem przyrzanym. Janczarów 200. a 40. Czauśów stało na prześcieniu uszykowanych, a przy brzegu po prawey ręce Kawaleria Narodowa Poślowi asystująca, przed Poślem zaś szło: Nayprzed 24. Czohodarów w atłasowych żułtych żupanach, a kontuszach granatowych, w kółpakach wysokich; za nimi 4. Hayduków y 18. Painków w paradney Liberyi; daley 4. Kamerdynerów w ponfowych sukniach złotemi galonami szamerowanych, potym Marszałek Dworu Pośelskiego, JJ. XX. Janowski Smoleński, Forsyth Chelmski, y razem Kapelan, Kanonicy, Tłumacze Rzplitej, JJ.PP. Przyjaciśle y Kawalerowie, nakoniec Synowie Pośelscy, JP. Sekretarz z JP. Konfiliarzem Legacyi, za nimi Pośel, JJ.PP. Dworzanie, za temi Paziowie, y koń pod Pośla przyrzany, a zatym reszta Liberyi, y mnostwo innych różnych Ludzi. Na weyściu do Namiotu dla siebie przeznaczonego, zaślął Pośel Kapidzy Baszę, Techritfatdzy-Effendego, czyli Grand-Maitra Ceremoniarum, Zaima nowego Mihmandara, Hodziadziana, y innych do przyięcia siebie od Porty przyrzanych Urzędników, którzy z uprzejmością y ukontentowaniem powitawszy Go, wprowadzili do tegoż Namiotu, gdzie zaśladłszy Pośel pierwśze, bogatym wezgłowiem nad

ręce miał Kapidzy-Baszę, po lewey zaś wraz z Synami Pośla na przygotowanie zaczęło się zwyczajne Kaśa, Tytuł, y perfumami traktowanie, po którym, oświadczywszy, że chcą dać Poślowi Wjazd, udali się do drugiego obojczy, pod iednym z których miał być przywoławszy JP. Marżaika Dworu swego, iż wszystko było w gotowości, rozkazy. Co wkrótce wykonano było, w haberdzy Klaus, którzy zaczęli pa- Pośelski na dzielnym koniu pod bogatych Pośelskich koni powodnych (jako się wyzobohodarów, to jest koło każdego konia masztalerzy w Liberyi Dworu Pośelskiego, w ubiorze Ceremonialnym. (7) Czohodary na głowie nakształt Szyszaka z piorem Porty dla straży Pośla wyznaczonych. (8) Korpuse Czauśów. (10) Czohodary wyznaczony, y Imbrohor, albo Aohur ni Oficjalisci teyże Porty z asystencyą w Pośelskich. (13) Czohodary Hayduków, y nerów. (15) Dwóch Paziów. (16) Marjami (17) JJ. XX. Kanonicy. (18) Przyjaciśle, jako to JJ.PP. Chwalibog Woyfczyce Ziemski Mielnicki, Przytułski, Hordyński, Mci, Jaraczewski Starościć Solecki, Mawie Pośelscy, wszyscy w stroju Polskim. (19) Paziubi, y Czauślar Emiro, czyli Dyktynierów. (20) Techritfatdzy Kessader Maitra z pieśią swoią asystencyą. (21) Sekretarz, wraz z JP. Chrzanowskim Konfiliarzem, czyli Grand Maitre Ceremoniarum Pośel, mający na sobie axamitną ponfoboli z piorem, y egręttą brylantową, przed którym dwóch Bostandzych pieśzo, ich w paradney Liberyi z piarami. Obok wey ręce Zaim ieden z pierwszych Utey na zawołaniu Pośla dla rozmowy z) tuż za Poślem JP. Walewski Choraży, ami, y Ekorta Legacyina z Kawalerii Naliberyi, y zgromadzonego Ludu tłum poich godzin trwającym, różni, jako to Amie, Szwedzki y Pruski, Syn Ambassadorsa wiający Interessa Dworu Saskiego, Pułkownik Francuski y Pruski, JP. Bulligni syn Pośla Hiszpańskiego a razem y Sekretarz Legacyi, y innych wielu Cudzoziemców zależdźali drogę Poślowi, y onego witali. Takim idąc porządkiem, przy odgłosie trąb, gdy się zbliżał Pośel ku Perze, a

۹
 (۱۰۱)
 ۱
 ۲
 ۳
 ۴
 ۵
 ۶
 ۷
 ۸
 ۹
 ۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

HAT. 24/1217

RUS ASKERİNİN FİİLEN LEHİSTAN'DA
BULUNDUĞU DİKKATE ALINDIĞINDA LEH
TARAFINCA, DOSTLARI OLAN OSMANLI
ASKERİNİN DE LEHİSTAN'A GİRMESİNE KARŞI
ÇIKILMASININ ANLAMSIZ OLDUĞUNA DAİR
PADİŞAH YAZISI

PISMO SUŁTANSKIE INFORMUJĄCE, ŻE
W SYTUACJI, GDY ŻOŁNIERZE ROSYJSZY
FAKTYCZNIE ZNAJDUJĄ SIĘ W POLSCE,
NIEZROZUMIAŁYM JEST SPRZECIW PRZECIWKO
WEJŚCIU DO POLSKI BĘDĄCYCH PRZYJACIÓŁMI
POLAKÓW ŻOŁNIERZY OSMANSKICH

~1787-1789*~

Benim Vezirim,

*Lehli şimdi Moskovlu, Nemçeli ve
Prusyalı ile karışiktır; müstakil
cumhur değildir. Artık durum neyi
gerektiriyorsa ona göre hareket
olunsun. Lehli güçsüz ve onlara
tabi gibi değil midir?.. Madem
Moskovlu Leh içindedir, o zaman
"Varılmasın." ve "Leh içine İslam
askeri girmesin." demenin ne
manası var?..*

Şevketli, kudretli Padişahım

Barış antlaşmasının bozulmasından dolayı Moskovlu tarafından Leh ülkesine asker sokulması üzerine, Kırım Hanı Şahbaz Giray Han'a mektup göndererek; "Leh Cumhuriyeti'ne ve Moylova'daki Leh Generali'ne, Moskov askerinin Leh ülkesine girmesi eğer dostluktan dolayı ise Osmanlı Devleti'nin de Leh Devleti ile dost olmasından dolayı Leh ahalisine bir zarar gelmemek şartıyla Leh topraklarına Osmanlı askerinin girmesine Lehlilerin rızası olup olmadığım" sorması hususunda bir mektup göndermiş idim. Kırım Hanı da kendisine bildirildiği şekilde anılan General'e bir mektup yazmış. Gelen cevapta; "Leh arazisine Osmanlı askerinin girmesine razı olmayacakları ve bunu engelleyecekleri" bildirilmektedir. Lehlilerden Şahbaz Giray Han'a gelen bu mektuplar tercümeleriyle birlikte yüce Eşiğimize arz olunmuştur. Görüp bilgi sahibi olduktan sonra emir ve فرمان siz şevketli Padişahımız efendimiz hazretlerindir.

Mój Wezyrze,

*Polska jest obecnie podzielona
między Moskwę, Austrię i Prusy, nie
jest niezależnym państwem. Należy
działać zgodnie z tym, czego wymaga
obecna sytuacja. Czy Polacy nie są
teraz bezsilni i nie są im podlegli?
Skoro Moskwa jest w Polsce, co ma
znaczyć, by „nie wyruszać” i by
„żołnierz muzulmański nie wchodził
do Polski?”*

Wielki, dobrotliwy mój Padyszachu

W związku z wysłaniem przez Moskwę na ziemie polskie swego żołnierza, potym jak zostało pogwałcone porozumienie pokojowe, wysłałem do Chana Szachbaz Geraja, chana Krymskiego list z zapytaniem: „Jeśli wejdzie żołnierz moskiewskiego na ziemie polskie i wystąpienie przeciwko generałom polskim w Moylovie (?) jest objawem przyjaźni, to czy Polacy zgodzą się na wejście na ziemie polskie żołnierza osmańskiego, jako że Imperium Osmańskie jest przyjacielem Państwa Polskiego, pod warunkiem, że nie zaszkodzi to narodowi polskiemu”. Chan Krymu napisał, w tym samym stylu, list do wspomnianego generała, i otrzymał odpowiedź: „nie zgodzą się na wejście żołnierza osmańskiego na ziemie polskie i będą się temu przeciwstawiać”. Przesyłam waszej wysokości wraz z tłumaczeniem listów od Polaków do Chana Geraja. Do waszej wysokości należy, po zapoznaniu się z nimi, wydanie rozkazu.

* Tarih tahminidir.

* Data w przybliżeniu

ابنه آملین نامه هایدوزه بسط و غیر اولی و از ره مسکن احتیاج و موافق آنکه لازمه
معاذ الله حاجتی باقی نماند و عیال با حاجت و مورث اولادش سکنه طریقی و حقین
نایب الدین مسخر اولاد معاهدات و شرائط تمام و کاملاً استحکام و تقاضای ادا
عبدی تقاضای کمال مرتبه نمودن و عیال از نایب مسخر عیال و موافقت و قایت
و محافظی و دخی زیاده تأکید و تمهید به حاجت اولاد هانوی آنجا که ضرورت طری
حیاجت مزبور در صورت قصور اولاد جانی و موافقت مسکن اولاد که در آن جمع فکیر حق
مساعفات سینه استرجاع آنکه از ره استانه سعادت معقیم در دم نام الیوم و توفیق
بوده و ما نور الله علی معلوم که در موسم کرمانه بی بوفه می باشد و حاجی و امجد علی حقین
حسن نوبت و زیاده و طریقی از ره اولاد مسخر و موافقت و تقاضای ادا و سعادت سینه
از نایب بورلی مسخر و عیال که با آن استانه ایام عمر و اقبال و دوزخی در حقین
شمارد

د کابل فراتر غسروانې نه کړلای د هېوړې طرفونو خبرې او ځان نامتو نه برهه پورې

تحت عاکیست عثماني اوزره جلوس مینست مافوس حضرت فاجداد داریزن جمهور من حاصل اولور
اشراج فی بایان تا قافل تعریف و بیان او و سبب من کینه دن بر سطت سینه قوی شوک کزیه
در کار اولو مصفا ق و موافق و معاهدت لازمی و کمال خدمت و وفوت اوزره صدق
و خدمت مرستی ایفا دن خالی اولدغنه بانه جلوس فاجداد داریزن لازم تربیت و تربیت ایفاک
دن عیبه ایدر بوزرینه اولو کمال اخلاص و اخلاص صلاحت احضار و انبای خدمت صورت
عانه اربا بنده نشو و ذاتاً اعتباره شایسته اولو فوته بونوکی صدقکاری رخصت
کامره و وفق العاده اورده ایدرینک بایسته بودغه دربار عطف قراریه ارسال اولغنه
هجوار اولدغ شفقارینه دوستی و مصفا ق لازمی اجماده رمونجور ضرر اتمدیکردن
نشقه در اولو مولانک ناکید و تمسبیده دخی بقابت خواهنکر اولدغز موی اهلک فقیر
مصفا ق سیردن محاط علم کائنات برای ملوکانه یی بوردقه طاف مجانه مزین اولو اوزره
عرض و تقیم ابره کی باجمه موضوعات و تقریراته اعتماد خسرانه ری بدینج و جیرو براهه مولک
صدقکاری حقنه من فوجات اکسیرایات فاجدادانه ری تجویز و تسبیح بودن مستدعای
خالصانه مردود باقی استزاده ابلع عکر نقبت و استندام هنگام فرقت خداوند کارانه ری
روح حقن عثماد

فاریع فی ۵۲ ۱۴۰۴

دکتر قزاق خرمولانده فیه درین حبیبیم پر وسع افرازی طرفه کانونه قافی بکر شی کوئی قافی قافی بکر

[illegible]

**YENİ OSMANLI PADİŞAHININ TAHTA ÇIKMASINI
TEBRİK MAKSADIYLA KONT POTOCKI'NİN¹
FEVKALADE ORTAELÇİ OLARAK İSTANBUL'A
GÖNDERİLMESİ**

**WYSŁANIE HRABIEGO POTOCKIEGO DO
STAMBUŁU JAKO NADZWYCZAJNEGO POSŁA
CELEM ZŁOŻENIA GRATULACJI Z OKAZJI OBJĘCIA
TRONU PRZEZ NOWEGO SUŁTANA OSMAŃSKIEGO**

~16.08.1790~

*Aslı ve tercümesi Ordu-yı
Hümâyûn'a gönderilmiştir.*

*Oryginal i tłumaczenie przesłano
do dowódcy armii.*

*Ay gibi parlayan Padişahlık Makamına
Leh Krah ve Cumhuru tarafından yazılan namenin
tercümesidir.*

*Tłumaczenie listu króla i narodu polskiego do
Sułtana, świecącego jak światło księżycy.*

Osmanlı tahtına çıkışınızdan dolayı duyduğumuz memnuniyet tarif edilemez. Uzun yıllardan beri aramızda var olan dostluğun ve antlaşmaların gereklerini yerine getirmekten hiçbir zaman geri durmadık. Bu sebeple zatıalınızın Osmanlı tahtına çıkışınızı tebrik merasiminin ifası ve Osmanlı Devleti'ne olan samimi duygularımızın bildirilmesi amacıyla her bakımdan muteber olan Kont Potocki'yi tam yetkili Fevkalade Ortaelçi olarak yüce Kapınıza gönderdik. Komşu olduğumuz müttefiklerimiz ile dostluğun gereklerini yerine getirmekte en ufak bir kusur etmediğimizden başka dostluk bağlarının daha da güçlenmesi için ne kadar istekli olduğumuz Elçimiz'in takririnden de anlaşılacaktır. Kendisinin bizim adımıza size takdim edeceği her türlü maruzat ve takrirlere itimatınızı esirgememeniz ve Cumhuru ve kendisi hakkında teveccüh buyurmanız en içten dileğimizdir.

Son olarak, Hazret-i Hak'tan ömrünüzü uzun, Saltanatınızı güçlü ve daim kılmasını temenni ederiz.

Kayıt tarihi: 5 Zilhicce, sene 1204

Niemożliwym jest do opisania radość, jaką odczuwamy z powodu waszego wstąpienia na tron osmański. Nigdy nie zaniedbywaliśmy przyjaźni, jaka trwa między nam od dawien dawna, jak i umów i porozumień pomiędzy nami. Dlatego też, dla wypełnienia należności złożenia gratulacji z okazji waszego wstąpienia na tron osmański, wysłaliśmy do Wielkiej Porty naszego nadzwyczajnego, w pełni przez nas upelnomocnionego i godnego szacunku pod każdym względem posła hrabia Potockiego, by przekazał nasze szczere uczucia wobec Imperium Osmańskiego. Z przekazu naszego posła zrozumiecie, że nigdy nie popełniliśmy najmniejszego nawet uchybienia wobec zasad przyjaźni z naszym sąsiadem sprzymierzeńcem i jak bardzo pragniemy jeszcze bardziej umacniać te związki przyjaźni. Wyrażamy głębokie życzenie, byście nie szczędzili wiary w te wszystkie zapewnienia i słowa, jakie przekaże wam nasz posłaniec, i byście przyjęli je z łaskawością.

Na koniec, życzymy, by Najwyższy obdarzył was długim życiem, a wasz sułtanat był silny i wieczny.

Zarejestrowano: 5 Zilhicce roku Hidżry 1204.

¹ Franciszek Piotr Potocki.

HAT 171/7359

**RUSYA VE AVUSTURYA'NIN SERGİLEDİĞİ
OLUMSUZ TUTUMLAR KARŞISINDA, OSMANLI
DEVLETİ İLE LEHİSTAN'IN BİRBİRLERİNİN
DOSTLUKLARINA HER ZAMANKİNDEN DAHA
FAZLA İHTİYAÇLARI OLDUĞUNA DAİR LEH
ELÇİSİ'NİN¹ TAKRİRİ**

~25.08.1790*~

*Ay gibi parlayan Padişahlık Makamına
Leh Elçisi dualarının takriridir.*

"Haşmetli Leh Kralı ve Cumhuri, siz Padişah hazretlerinin Osmanlı tahtına çıktıkları müjdesini aldıkları anda, şanı yüksek merhum Babanızın Saltanatı zamanında Leh ülkesinin serbestiyetinin korunması hususunda ortaya koymuş olduğu iyi niyetli çabaları hatırladılar. Kendileri her zaman, Osmanlı askerinin büyük fetihler yapması ve zatiâlinizin önderliğinde Osmanlı Devleti'nin güç ve haşmetinin artması için duacı olmuşlardır. Esasen bu durum şu sırada ortaya koymuş oldukları halis niyet ve sadıkane hizmetlerinden anlaşılacağı gibi birçok zorluğa rağmen bu hususta yılgınlık göstermemeleri de niyetlerinin saflık derecesini göstermektedir.

Düşman askerinin Leh memleketi içinden geçişine ve kendilerine zahire verilmesi hususuna şiddetle karşı çıkılması daha önce tarafımızdan yapılması gündeme getirilen hizmetlerin küçük bir numunesi olarak görülmelidir.

Şu sıralarda Nemçe ve Moskov tarafından sergilenen uygunsuz hâller Osmanlı Devleti ile Leh Cumhuri'nun işlerinin birbirine sıkı sıkıya bağlı olması gerektiğini kesin bir biçimde ortaya koymaktadır. Zira bu iki devlet de şimdiye kadar Osmanlı veya Leh ülkelerinin zararına olan durumlardan kuvvet kazanmışlar; kendi ülkelerinin sınırlarını genişlettikleri ölçüde Osmanlı ve Leh hududunu sıkıştırıp kuşatmışlardır. Böylece Osmanlı ve Leh ülkeleri her taraftan düşman hücum ve istilasına açık, muhafazası zor bir hâle gelmiştir.

Bundan dolayı Avrupa devletleri arasında birbirlerinin muhafazasına muhtaç olan yegâne iki devletin Osmanlı Devleti ile Leh Cumhuri olduğu şu açıklanan durumlarla da ortaya çıkmıştır. Bu sebeple bu iki ülkenin huzur, güvenlik ve refahının sağlanmasına gayret gösterilmesi her iki taraf için de zaruridir.

Nemçe ve Moskov Devletlerinin Osmanlı memleketi üzerine yapacakları saldırıyı kolaylaştırmak için ilk önce Leh memleketini zayıf düşürüp kendi derin maksatlarını hayata geçirmelerine engel olmayacak derecede âciz bir devlet şekline sokmak

**MEMORANDUM POTOCKIEGO DOTYCZY
WIĘKSZEJ NIŻ ZAZWYCZAJ POTRZEBY
WZAJEMNEJ PRZYJAŹNI MIEDZY IMPERIUM
OSMAŃSKIM I RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ WOBEC
NIEKORZYSTNEJ POSTAWY ROSJI I AUSTRII**

*Wyraz modłów posła polskiego
do świecącego jak księżyc Padyszacha*

„Król i naród polski, w chwili otrzymania wiadomości o wstąpieniu na tron osmański waszej wysokości Padyszacha, przypomina o pełnej dobrej woli wysiłkach w czasie sułtanatu waszego świętej pamięci prześwieconego ojca na polu obrony wolności państwa polskiego. Zawsze modliliśmy się, król i naród, o znaczące zwycięstwa żołnierzy osmańskich i o siłę i wspaniałość Imperium Osmańskiego pod przewodnictwem waszej wysokości. Sytuacja ta jak widać po okazywanych czynach i objawach wierności, pokazuje czystość zamiarów i – pomimo pewnych trudności – nieokazywanie bojaźni.

Zdecydowane wystąpienie przeciwko przejściu wrogich wojsk przez państwo polskie i sprzeciw wydaniu im zapasów żywności, niech będą jedynie drobnym przykładem naszych posług.

Obecnie, wobec niestosownej postawy Austrii i Moskwy, silnie podkreśla się potrzebę bliskich związków pomiędzy Imperium Osmańskim i Rzeczpospolitą Polską. A przecież już te dwa państwa zyskały dotychczas dużo na sile z powodu niekorzystnych dla Imperium Osmańskiego bądź Rzeczpospolitej sytuacji; granice Imperium i Polski zmniejszyły się o tyle, o ile tamte państwa je poszerzyły i otoczyły nas. I tak Imperium Osmańskie i Polska są z każdej strony otwarte na zagrożenia i ataki wroga, a obrona ich stała się trudna.

Dzięki opisanemu stanowi okazało się, że jedynymi państwami pośród państw europejskich, które potrzebują wzajemnej ochrony, są Imperium Osmańskie i Rzeczpospolita. Dlatego też okazanie przez nie wysiłku, by zapewnić spokój, bezpieczeństwo i dobrobyt obydwu państw, jest koniecznością.

Wszyscy wiedzą, że Austrii i Moskwa, by ułatwić sobie napaść na Imperium Osmańskie, muszą najpierw osłabić Polskę, doprowadzić ją do takiego stanu słabości, by nie mogła przeszkodzić im we wprowadzeniu w życie ich głębokich zamiarów. Dlatego też Austrii i Rosji z pewnością nie spodobał się, jak to było w przypadku starego porządku, nowy porządek,

¹ Franciszek Piotr Potocki.

* Tarih tahminidir.

* Data w przybliżeniu

istedikleri herkes tarafından bilinmektedir. Dolayısıyla bu defa talihin yardımıyla geçen Mayıs ayının üçüncü günü Leh memleketinde kurulan yeni düzenden, belki eski düzenin sağlanmasından, Avusturya ve Rusya kesinlikle hoşlanmadılar. Bundan sonra Leh Cumhuri'tyla ittifaklar yapılması ve bu savaşın barış görüşmelerine Leh Cumhuri'nun da dahil olması sebebiyle sağlanan yeni düzenin gereği gibi yerleşmesi ve kuvvetlenmesinin bu iki Devlet'in zorbaca emellerine karşı güçlü bir engel gibi algılanacağına şüphe yoktur. Bu sebeple Leh Cumhuri'nun eskiden olduğu gibi güçlenmesi Osmanlı Devleti'nin daima huzur ve güvenlik içerisinde olması bakımından gayet faydalı ve gerekli olduğu gibi Leh Cumhuri'nun kuvvetinin Osmanlı Devleti'nin kuvvetinden sayılması gerektiğini söylemeye de gerek yoktur. Leh Cumhuri öncelikle Moskov askerinin kendi memleketi içinden geçişini ve bunlara zahire verilmesini yasakladığından başka bu savaşa girmeye karar vermesinden dolayı, savaşa girmek için Osmanlı Devleti'nin müttefiki olan Prusya Kralı'nın savaş ilanı için yalnız bir işaretini beklediğinden Leh Cumhuri'nun Osmanlı Devleti'ne Prusya Kralı'ndan daha az hizmet etmediği çok açıktır. Leh Cumhuri yukarıda açıklanan sebeplere rağmen Osmanlı Devleti ile müttefik olma şerefine hâlen nail olmadı ise bu konuda Leh Cumhuri'na kusur yüklenemeyeceğini hakkaniyetle takdir edersiniz.

Bundan başka Leh Cumhuri'nun bu hareketinden dolayı ortak düşmanların Lehlilerden intikam almak isteyecekleri çok açık olsa da sizin de Lehlileri koruma yükümlülüğüne riayet etmeniz zatalinizin yüksek ahlakının bir gereğidir. Leh ülkesinin önceki hâline göre Leh Cumhuri Rusya'nın zorbaca hükmetme isteğine engel olacağını açıkça ortaya koyarak Osmanlı Devleti'nden gördüğü işbu yakınlığa karşılık vermekten âciz hâle gelip bu durumda Leh ülkesi zayıflayıp güvenliği tehlikeye düştüğünde Osmanlı Devleti'nin huzur ve güvenliğindeki istikrarın devamı da imkânsız olacaktır. Sonuçta iki devletin çıkarları birbirine bağlı olduğundan Leh Devleti'nin durumuna tarafsız bir gözle bakılmamalıdır. Savaşa son verilip barış görüşmelerine başlandığında bile Leh ülkesi ile ilgili işlerde gayret gösterilmesi iki tarafın menfaatleri gereğidir. Barış görüşmelerinde Leh Cumhuri delegesinin de diğer devletlerin delegeleri kadar gayret göstereceğinin tarafınızdan kesinlikle biliniyor olması gerekir. Osmanlı Devleti'nin güç ve haşmetinin artmasını ve güvenliğinin devamlı olmasını isteyen Leh Kralı ve Cumhuri, Padişah hazretlerinin bundan böyle Lehlilerin işlerini kendi işleri gibi göreceklerinden kesinlikle emin bulunmaktadır. Zira bir tarafa gelecek zararın vahim sonuçlarının diğer tarafa da yansımaması imkânsız olduğundan, bundan sonra huzur, refah ve emniyetin kalıcı biçimde sağlanması sadece ve sadece iki tarafın birliği ve aralarındaki iyi ilişkilerin korunması hususunda gösterilecek özen ve dikkate bağlıdır."

Leh Elçisi bu şekilde takrir etmiştir.

jaki został zaprowadzony w Państwie Polskim trzeciego dnia ubiegłego miesiąca maja, tym razem z pomocą szczęścia. Od tej pory, zgodnie z nowym porządkiem, zapewnionym z powodu zawarcia przez państwo polskie nowych przymierzy i włączenia państwa polskiego do rozmów pokojowych po tej wojnie, Polska będzie odbierane jako silna przeszkoda stojąca na drodze wysiłków tych dwóch państw do umocnienia się. Dlatego też silne państwo polskie, jak to było od dawna, jest korzystne i konieczne dla spokoju i bezpieczeństwa Imperium Osmańskiego, i nie ma potrzeby mówienia, że siła państwa polskiego jest siłą Imperium. Państwo polskie, przede wszystkim, zabroniło żołnierzom Moskwy przejścia przez własne ziemie i wydania im zapasów żywności, gdyż podjęło decyzję o przystąpieniu do innej wojny; ponieważ Imperium Osmańskie, by rozpocząć wojnę, oczekuje od Króla Prus – sprzymierzeńca Imperium Osmańskiego jakiegoś znaku dla ogłoszenia wojny, widać wyraźnie, że państwo polskie nie przysłużyło się mniej Imperium Osmańskiemu niż Królowi Prus. Mimo tego, co zostało objaśnione powyżej, jeśli uważa się, że państwo polskie nadal nie jest godne szacunku bycia sprzymierzeńcem Imperium Osmańskiego, to przyznajcie ze szczerością, że błędem tym nie może być obarczone Państwo Polskie.

Jeśli więc teraz, z powodu takiego zachowania się państwa polskiego, jego wspólni wrogowie będą chcieli na Polakach wziąć odwet, to powinnością sumienia waszej wysokości jest poszanowanie zobowiązania obrony Polaków. Jeśli więc teraz państwo polskie, dając jasno do zrozumienia, że będzie stanowić przeszkodę napastliwym dążeniom Rosji do zawładnięcia państwem polskim, ulegnie osłabieniu z powodu braku wzajemności Imperium Osmańskiego, to ten związek bliskości osłabi się i popadnie w niebezpieczeństwo, to trwałość spokoju i bezpieczeństwa Imperium Osmańskiego też nie będzie możliwe. Ponieważ interesy obydwu państw są ze sobą powiązane, nie powinno się patrzeć na sytuację Polski bezstronnym okiem. Powinnością obydwu stron jest okazanie starań na rzecz spraw Polski, gdy zakończy się wojna i rozpoczną się rozmowy pokojowe. Powinniście wiedzieć, że podczas rozmów pokojowych należy okazać tyle samo uwagi delegacji państwa polskiego co delegacjom innych państw. Król i naród polski, które życzą sobie wzrostu siły i szacunku dla Imperium Osmańskiego i dalszego bezpieczeństwa, są absolutnie pewni, że wasza wysokość Padyszach będzie traktować sprawy polskie jak swoje własne. Ponieważ tragiczne skutki szkód, jakie mogą stać się udziałem jednej strony, mogą odbić się też na drugiej stronie, zapewnienie trwałego spokoju, dobrobytu i bezpieczeństwa zależy tylko od współpracy obydwu stron, uwagi i znaczenia, jakie przywiązują one do ochrony dobrych stosunków między sobą".

Posel polski przedstawil w ten sposob.

$$\begin{array}{r} 200 \\ 250 \overline{) 500} \\ \underline{500} \\ 0 \end{array}$$

شرط رابع

شرط اول

[illegible]

طایفه استراحت و محافظت کرد که به استعجاب وقت ضعیف و مرور چند آن بعد از
و اینوب ما را دام اولون اساس موده اهتمام وقت اولون بعضی احداثیه و
مقیو و باخود و تحلیه لو طرفه زنن باکر عنده سوا افرین حایله وکل بکه انجور اولون
نقشه لو و با سقور سوا ترانکون ابردا سیه و با خود مجددا عساکر و لوازمات تربیه
ایه سو نورسنن انظار ابردا سیه اول حایله مقی طرفه زنن هت بعضی اولون
اقالی ایکی و مقول حسن هت کارکر اولون قی صورته احدها افره انچه ای و باخود
و سننن اشغال اکره عیدیه امداد و احاطت اییه و زکر اولونان امداد ایکی
طایفه افرین بکر سوا انچه ای سوت طرفه زنن ترانکون اولون دربایه چشیم و نورنکر
میدونلست سندان و محافظت قیله ی کویه ابردا و با خود محافظت مکتوبه
مراد ابردا ای کوزه عساکر و برده زن مجبورلست مصالح و دایه زننه و با کیه و سینه
اولون محله میده انکه مقی هر زنانه و هر زنانه استعجاب ابردا و باخود
اولون حایله و مقی غریب مذکور ابردا اولون

مصدق وکیل اوستی مقام در
 شطرنج
 صف اولون دین عیله اولدو چهری ایشود دکار اولون حمایه معالی سفیده
 محل مکالمه معجزه اولن اوزده نقیب ابره یکلری خضلعی موشن طرکله کین
 اولون شفقت وفارده اسخوانه سن و اهام ابرار و برسیا دونی و مطر
 اولدو دین اولدو چهری معالی مکرده ده داخل اولن مامده اولدو چهری
 مقضای مصطفی دین عیله ابره یکلری دولتی بنیق موشن مقصد انفا کس طر
 اولدو ایشو انفا خ نام منقشی اوزده دین ذکر اولان برکوب دونی
 دین و دین اولدو چهری اسخوامده کس کف لایزه داخل اولدی ایکن
 ایشو اکی شغلدن کینده خبر ورم

اشو انفاق سندی اوج آید و مکن
صادق اولی تصدیق افعال بزم

مفق اولون دوش عیبه وکله جهور برهه حساب اولموشا بئیر
عسکله بئنه دار طرفدن بورجه بئیر اولونوکله جهور اولموشورکله هاب
عیبه دوش استعجاب اولموشورکله وکله جهور منکوره اولونوکله نفر ساری عسکرا
ایمه بئنه دوش عیبه ذکر اولونان امدادی وکله جهور طرفدن طلب اولموشورکله
جهور منور دوش عیبه نفسی یاده ونصت آخری ساری اولون اولموشورکله
نفر عسکرا به خدمت ایمه و طرفدن برهه کفایت مقداری جمه هاب وکله
فالندکی احد طرفدن سافا المقدار عسکر دن فریاده امداد محتاج اولور ایسه
عاده دوش عیبه وکله جهور برهه کفایت نفر ساری عسکرا اربوب وکله جهور
دوش نفسی یاده ونصت ذکر ساری اولون اولموشورکله وکله سافا مقداری
ایمه وکله برهه جمه هاب وکله مندری دوش طرفدن بئیر اولموشورکله وکله سافا مقداری
کله کفایت اولور ایسه و احد طرفدن منفصلان جمع فرته محتاج اولور ایسه
در مالان طلب اولموشورکله برهه کفایت جمع فرته برهه محتاج اولور ایسه
منفصلان بری مالان اعاتحه عسکرا به امداد اولونون نقدی ورجع ایتمیشورکله

**OSMANLI DEVLETİ İLE LEHİSTAN ARASINDA
İMZALANMASI PLANLANAN SAVUNMA VE
TİCARET ANTLAŞMASI TASLAĞI**

**PROJEKT PRZYMIERZA OBRONNEGO I
HANDLOWEGO MIĘDZY IMPERIUM OSMAŃSKIM I
RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ**

~04.10.1790~

*Savunma ve ticaret konularında
Osmanlı Devleti ile Leh Cumhuriyeti arasında
yapılacak olan ittifak antlaşması senedinin tercümesidir.
25 Muharrem 1205*

Osmanlı Devleti ile Leh Cumhuriyeti'nin, devletleriyle alakalı işlerin birbiriyle bağlı olduğunu gösteren ortada birçok delil mevcut olduğu gibi, Nemçeli ile Moskovlu arasında ittifak antlaşması yapıldığından beri meydana gelen olaylar da, bu bağın iki taraftan birinde ortaya çıkan herhangi bir yeni durumun kesinlikle diğer tarafa da yansıtılacak derecede olduğunu tecrübe ile ortaya koymuştur. İşte bundan dolayı şevketli, kudretli Osmanlı Padişahı Sultan III. Selim hazretleri ile haşmetli Leh Kralı Stanisław August ve Leh Cumhuriyeti arasında her iki tarafın huzur ve güvenliği için savunma alanında ittifakı içeren yeni bir antlaşma ve hâlâ yürürlükte olan Karlofça Antlaşması'na da vurgu yapılması kararlaştırıldığından, mevcut savaşın barış antlaşmasından sonra geçerli olmak üzere iki taraf murahhasları marifetiyle aşağıdaki şartlar çerçevesinde iki devlet arasında ittifak antlaşması yapılmıştır.

Birinci Şart

Şevketli, kudretli Osmanlı Padişahı Sultan III. Selim hazretleri ve haşmetli Leh Kralı ve Cumhuriyeti arasında ebedi bir dostluğun temellendirilip güçlendirilmesi her iki tarafın da ülküsü olduğundan; işbu ittifakın ana amacı her iki tarafın güvenliği, işlerinin yolunda gitmesi, Osmanlı Devleti'nin güvenliği, aynı şekilde iki tarafın egemenlik hakkı, diğer devletlerin her türlü saldırı ve müdahalesinin uzaklaştırılması ve Leh Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ve serbestliği olup bu durumda Moskovlu ile Nemçeli birlikte veya ayrı ayrı, birbiriyle müttefik olan Osmanlı Devleti ile Leh Cumhuriyeti'nden birisi üzerine savaş ilan eder veya memleketlerinden birisine saldırır ya da devletleriyle alakalı işlere karışılırsa, bu durumda Osmanlı Devleti ve Leh Cumhuriyeti birbirine yardım edeceklerdir.

*Tłumaczenie dokumentu porozumienia obronnego i
handlowego pomiędzy Imperium Osmańskim i Rzeczpospolitą
Polską, 25 Muharrem roku Hidżry 1205*

Istnieje szereg dowodów wskazujących na fakt, że sprawy państwowe Imperium Osmańskiego i Rzeczypospolitej Polskiej są ze sobą powiązane; również wydarzenia, jakie zaszły od czasu zawarcia porozumienia o przymierzu pomiędzy Moskwą i Niemcami, wykazały doświadczalnie, że jeśli jakieś wydarzenie ma wpływ na sytuację jednej strony, w takim samym stopniu wpływa i na drugą stronę. Dlatego też jego wysokość, silny i wspaniały Sułtan Osmański Sułtan Selim III oraz prześwietny Król Polski Stanisław August i Rzeczpospolita Polska postanowili, mając na uwadze ochronę pokoju i bezpieczeństwa obydwu stron zawrzeć nowe porozumienie i podkreślić znaczenie obowiązującej obecnie Traktatu Karłowickiego; pomiędzy obydwo państwami, dzięki staraniom pełnomocników obydwu stron, zawarte zostało porozumienie o przymierzu na poniższych warunkach, które będzie obowiązywać po porozumieniu pokojowym po obecnej wojnie.

Artykuł Pierwszy

Ponieważ zamiarem obydwu stron jest zbudowanie trwałych fundamentów i wzmocnienie wiecznej przyjaźni pomiędzy jego wysokością, silnym i wspaniałym Sułtanem Osmańskim Sułtanem Selimem III oraz prześwietnym Królem Polskim Stanisławem Augustem i Rzeczpospolitą Polską, zasadniczym celem tego porozumienia jest bezpieczeństwo obydwu stron, prawidłowy rozwój spraw, bezpieczeństwo Imperium Osmańskiego, a także ochrona prawa do niezawisłości obydwu stron i odsunięcie wszelkich zagrożeń ze strony innych państwa, niepodległości i wolności Rzeczypospolitej Polskiej; w przypadku ogłoszenia przez Moskwę i Austrię, czy to wspólnie czy też oddzielnie, wojny przeciwko czy to Imperium Osmańskiemu czy też Rzeczypospolitej Polskiej, lub dokonania przez nie

İkinci Şart

İki tarafın huzur ve emniyetinin gerektiği şekilde sağlanması hususunda, şekli olandan çok asıl maddelerdeki ana amaç gözetilecektir. Yani Moskov veya Nemçe Devletleri, bu antlaşmanın taraflarından birisi üzerine sadece savaş açtıklarında değil, savaş hazırlığına başladıklarında veya yeni baştan asker ve levazımat tertip ederek savaş görüntüsü verdiklerinde dahi taraflar birbirlerine destek olacak; bunun fayda etmediği durumlarda ise ekonomik veya askerî olarak yardım edeceklerdir. Bu tarzda bir askerî yardım, talep tarihinden itibaren en aşağı üç ay içerisinde hazırlanıp gönderilecektir. Eğer yabancı bir devlet tarafından Leh Cumhuriyeti'nin mevcut devlet düzeyine bir zarar verilecek olur ise Osmanlı Devleti Prusya Devleti'yle birlikte onu savunacaklardır.

Üçüncü Şart

Müttefik olan Osmanlı Devleti ve Leh Cumhuriyeti; birbirlerine askerî yardımda bulunmaları gerektiğinde, talep Leh tarafından geldiği takdirde Osmanlı Devleti tarafından Leh Cumhuriyeti'ne 30.000 süvari askerî verilmesini, talep Osmanlı tarafından geldiği takdirde de Leh Cumhuriyeti tarafından Osmanlı Devleti'ne yarısı piyade yarısı süvari olmak üzere 20.000 askerle hizmette bulunulmasını ve iki taraftan da yeterince silah verilmesini taahhüt ederler. Şayet iki taraftan biri yukarıda belirtilen miktarda askerden daha fazla yardıma ihtiyaç duyarlarsa o takdirde Osmanlı Devleti Leh Cumhuriyeti'ne 45.000 süvari asker verecek; Leh Cumhuriyeti da Osmanlı Devleti'ne yarısı piyade yarısı süvari olmak üzere 30.000 askerle hizmet eyleyecektir. Bu durumda tarafların birbirine vereceği silah miktarı da artırılacaktır. Şayet bu takdirde de belirtilen miktarlarda asker yeterli olmazsa ve iki taraftan biri diğerinin elindeki bütün güce ihtiyaç duyarsa o takdirde de talep olduğunda taraflar birbirlerine ellerindeki bütün güçleriyle yardım edeceklerdir. Şayet ihtiyaç hâlinde, taraflardan birisi askerî yardımdan önce ekonomik yardımda bulunmayı tercih ederse ödenecek meblağ, 1 Macar altını 5 kuruş hesabıyla; 1.000 nefer piyade askerinin 1 yıllık maaş ve masrafı, 100.000 kuruş=20.000 Macar altını, 1.000 nefer süvari askerinin 1 yıllık masrafı 133.330 kuruş=26.666 Macar altını olmak üzere ödenecektir. Bu meblağ aylık olarak bölünüp hesap edilmek suretiyle de ödenebilecektir.

Dördüncü Şart

Müttefik olan devletler, gerek şimdi ellerinde bulundurdıkları gerekse mevcut savaşın barış antlaşmasından sonra sahip olacakları topraklarının muhafazasına ve birbirlerinin egemenlik haklarına kefil olacaklardır.

agresji na jedno z tych państw lub też mieszania się w ich sprawy państwowe, Imperium Osmańskie i Rzeczpospolita Polska będą nawzajem udzielać sobie pomocy.

Artykuł drugi

W kwestii zapewnienia spokoju i bezpieczeństwa obydwu stron, przestrzegać się będzie podstawowego celu określonego w zasadniczych artykułach porozumienia. To znaczy, jeśli Moskwa lub Niemcy, nie tylko e wypowiedzą wojnę przeciwko jednej ze stron tego porozumienia, ale rozpoczną przygotowania do wojny lub też poprzez przygotowanie nowych żołnierzy i dostawy zaopatrzenia dadzą znaki przygotowań do wojny, strony będą służyć sobie nawzajem pomocą; a jeśli to nie przyniesie korzyści, będą wspierać się ekonomicznie lub militarnie. Taka pomoc wojskowa zostanie przygotowana i wysłana co najmniej w ciągu trzech miesięcy od daty prośby o nią. Jeśli jakiegokolwiek państwo obce dopuści się zaburzenia istniejącego porządku państwowego Rzeczypospolitej Polskiej, Imperium Osmańskie będzie bronić jej wespół z Prusami.

Artykuł trzeci

Jeśli zajdzie potrzeba udzielenia sobie nawzajem pomocy wojskowej przez sprzymierzonych ze sobą Imperium Osmańskie i Rzeczpospolitą Polską, to jeśli prośba o nią zostanie wysunięta przez stronę Polska, Imperium Osmańskie zobowiązuje się do udostępnienia Rzeczypospolitej Polskiej 30.000 żołnierzy konnych, a jeśli prośbę taką wysunie Imperium Osmańskie, Rzeczpospolita Polska zobowiązuje się do pomocy Imperium Osmańskiemu w formie 20.000 żołnierzy, z których połowa to piechota, a druga połowa to konni, oraz każda ze stron zapewni uzbrojenie w odpowiedniej ilości. Jeśli jedna ze stron będzie potrzebować więcej żołnierzy niż ilości określone powyżej, wówczas Imperium Osmańskie wyśle do Rzeczypospolitej Polskiej 45.000 konnych, a Rzeczpospolita Polska przekaże Imperium Osmańskiemu 30.000 żołnierzy, z których połowa to piechota, a druga połowa to konni. W takiej sytuacji ilość uzbrojenia, jakie każda ze stron przekaże drugiej, też będzie zwiększona. Jeśli jednak i wówczas liczba żołnierzy okaże się niewystarczająca i jedna ze stron będzie potrzebowała pomocy wszystkich sił pozostających w rękach drugiej strony, to strony pospieszą sobie nawzajem z pomocą przy użyciu wszystkich sił, jakimi dysponują. Jeśli jedna ze stron będzie potrzebować, przed pomocą wojskową, pomocy ekonomicznej drugiej ze stron, to otrzyma pomoc finansową w kwocie odpowiadającej 1-rocznym żołdowi i innych kosztów 1.000 osobowego oddziału piechoty 100.000 kuruszy = 20.000 złotych węgierskich, po kursie 1 złoty węgierski = 5 kuruszy, 1-rocznych kosztów 1.000 osobowego oddziału konnych 133.330 kuruszy = 26.666 złotych węgierskich. Kwota ta będzie mogła być wypłacana po podzieleniu jej na kwoty miesięczne.

Beşinci Şart

Her iki tarafın ebediyen birlik olmalarına sebep olan ticareti geliştirmek ve her iki tarafın sıkı birlik ve dostluğuna ve işlerinin gereğine ihtimam ve dikkat göstermek üzere Leh Cumhuriyeti'nin Ortaelçi seviyesinde İstanbul'da daimi bir elçisi bulunacak; Fransa ve İngiltere gibi dost devletlerin elçilerinin sahip oldukları imtiyaz ve muafiyetlere bu elçi de sahip olacaktır. Ayrıca ticarî faaliyetler gereğince iki tarafça uygun görülecek şehir, iskele, liman ve mahallerde Leh konsolosu, konsolos vekili ve maiyetlerine tercüman tayin olunacak; Fransız ve İngilizlerin sahip oldukları imtiyaz ve muafiyetler bunlar hakkında da geçerli olacaktır.

Altıncı Şart

Osmanlı Devleti ile Leh Cumhuriyeti arasında Hz. Peygamber'in *-en üstün selamlar O'na olsun-* hicreti tarihine göre 1112 ve miladi tarihle 1699 yılında yapılan Karlofça Antlaşması ve ticaret şartları, kelimesi kelimesine işbu antlaşmada yazılmış gibi dikkate alınacaktır.

Yedinci Şart

Müttefik olan Osmanlı Devleti ve Leh Cumhuriyeti mevcut savaşın barış antlaşması için yapılacak görüşmelere katılmak üzere tayin edecekleri murahhasları marifetiyle her iki tarafın mümkün olan menfaat ve faydasının elde edilmesine çalışacaklardır. Prusya Devleti, aracı olacak devletler ve Leh Cumhuriyeti'nin bu barış antlaşmasına dahil olması hususu Osmanlı Devleti ile Prusya Devleti arasında son yapılan ittifak antlaşmasında yazılı olduğundan, Prusya Devleti ve aracı devletlerin işbu ittifak antlaşması gereğince de işbu barış antlaşmasına kendi kefaletleriyle dahil olmaları için işbu iki müttefik tarafından kendilerine haber verilecektir.

Sonuç

İşbu ittifak senedi 3 ayda ve mümkünse daha önce İstanbul'da mübadele olunacaktır. Bu söylenenleri tasdik için biz ki, ...¹

Artykuł czwarty

Państwa sprzymierzone będą dla siebie nawzajem gwarantami niezawisłości i praw oraz obrony swych ziem, jakie obecnie są w ich posiadaniu bądź w posiadaniu których będą po zawarciu porozumienia pokojowego po obecnej wojnie.

Artykuł piąty

Gwoli rozwoju handlu, który leży u podstaw wieczystej jedności obydwu stron oraz okazywania należytej uwagi i poszanowania bliskości związków i przyjaźni pomiędzy obydwoma stronami, Rzeczpospolita Polska utrzymywać będzie na stałe w Stambule swego posła w randze średniego posła, który – podobnie jak posłowie Francji i Anglii – będzie dysponować przywilejami i zwolnieniami należnym posłom. Ponadto, na potrzeby rozwoju działalności handlowej, w miejscach, portach, komorach celnych i dzielnicach znajdować się będą wyznaczeni polscy konsulowie, zastępcy konsulów i tłumacze na ich potrzeby. Zostaną im przyznane przywileje i zwolnienia, jakimi dysponują Francuzi i Anglicy.

Artykuł szósty

Traktat Karłowicki, zawarty pomiędzy Imperium Osmańskim i Rzeczpospolitą Polską w roku Hidżry 1112, niech chwały będzie Najwyższemu, i w roku 1699 wedle kalendarza chrześcijańskiego, oraz jego postanowienia handlowe będą przestrzegane literalnie, tak jakby zostały zapisane w tym porozumieniu.

Artykuł siódmy

Będące ze sobą sprzymierzeńcami Imperium Osmańskie i Rzeczpospolita Polska będą starać się – poprzez swych pełnomocników, jakich wyznaczą do udziału w rozmowach na temat traktatu pokojowego po obecnej wojnie – uzyskać jak najwięcej korzyści i pożytków dla każdej ze stron. Kwestia udziału Prus, państw pośredniczących oraz Rzeczpospolitej Polskiej w tym traktacie pokojowym została już uzgodniona w ostatnim traktacie o sprzymierzeniu pomiędzy Imperium Osmańskim i Prusami; zgodnie z niniejszym traktatem dwóch niniejszych sprzymierzeńców przekaże Prusom i państwom pośredniczącym wiadomość, by wzięli udział w negocjacji pokojowej z własnymi poręczeniami.

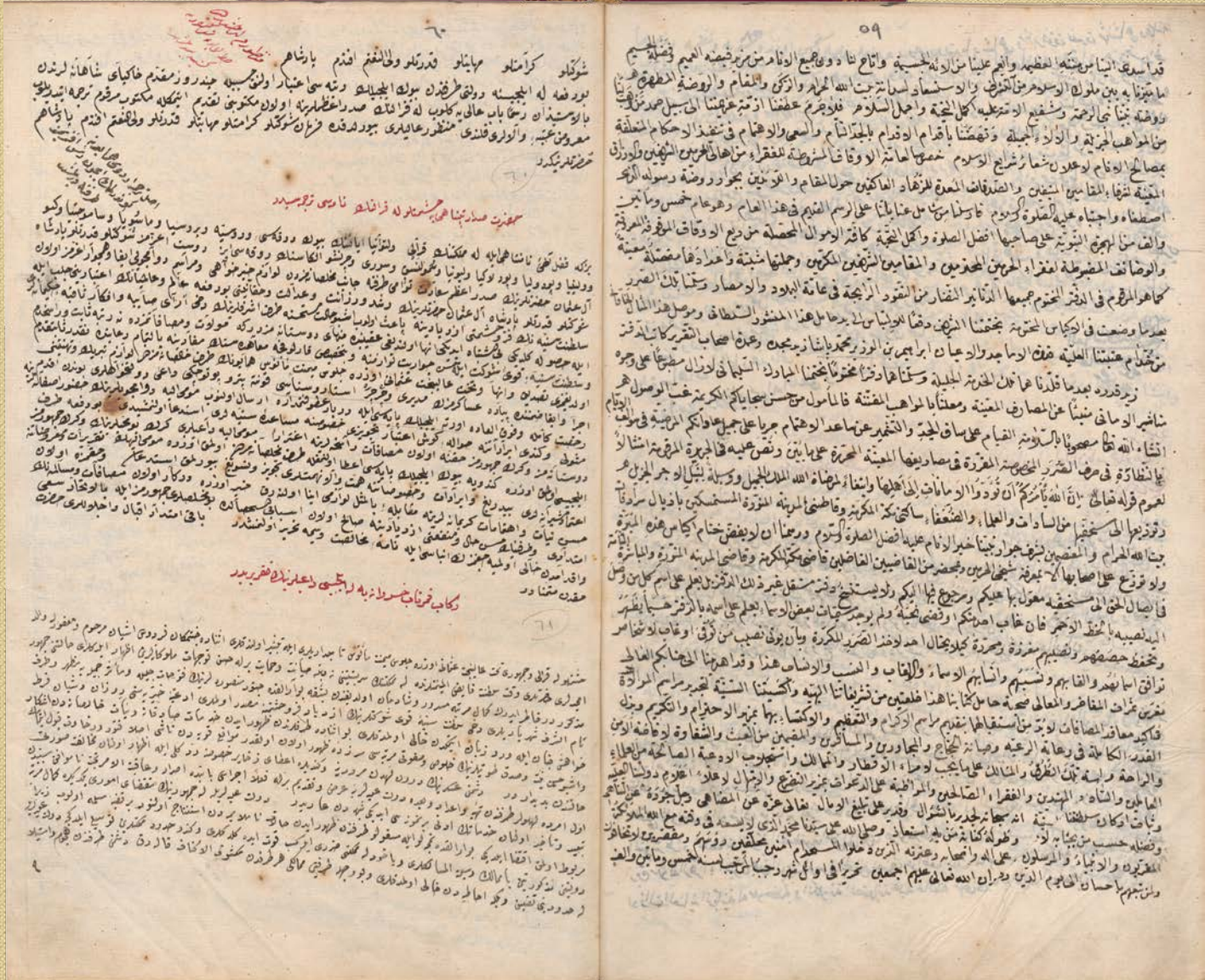
Zakończenie

Niniejszy dokument sprzymierzenia zostanie wymieniony między stronami w ciągu 3 miesięcy lub możliwie wcześniej w Stambule. Gwoli potwierdzenia tego, co zostało powiedziane, my ...¹

¹ Oryginal belgede de metnin devamı yazılı değildir.

¹ W oryginale dokumentu brak dalszego ciągu tekstu

**OSMANLI PADİŞAHININ TAHTA ÇIKMASINI
TEBRİK MAKSADIYLA DAHA ÖNCE İSTANBUL'A
GÖNDERİLMİŞ OLAN KONT PIOTR POTOCKI'NİN
BÜYÜKELÇİLİK RÜTBESİNE TERFİ ETTİRİLDİĞİNE
DAİR**

**DOTYCZY WYNIESIENIA DO RANGI AMBASADORA
HRABIA FRANCISZKA PIOTRA POTOCKIEGO,
KTÓRY ZOSTAŁ WCZEŚNIEJ PRZYSŁANY DO
STAMBUŁU CELEM ZŁOŻENIA GRATULACJI Z
OKAZJI WSTĄPIENIA PADYSZACHA NA TRON
OSMAŃSKI**

~1791*~

*Üzerine; "Taraftmdan görülmüştür."
diye hatt-ı hümayûn çekilmiştir.*

*Na tekście uwaga Padyszach
„widziano przeze mnie”.*

Şevketli, kudretli Padişahım efendim

İstanbul'daki Leh Elçisi, kendisine Devleti tarafından Büyükelçilik rütbesi verilmesi münasebetiyle birkaç gün önce resmen izin isteyerek Babıali'ye gelmiş ve Leh Kralı'nın Sadrazamınız'a yazdığı mektubu takdim etmiştir. Söz konusu mektup tercüme ettirilerek sizin tarafınızdan görülmesi için yüce Eşiğinize sunulmuştur.

Ferman siz şevketli Padişahımız efendimiz hazretlerindir.

*Tercümenin aslı Ordu-yı Hümayûn'a
gönderilmek üzere Reis efendimiz tarafına
verilmiştir.*

*Sadrazam hazretlerine
haşmetli Leh Krah tarafından gönderilen namenin
tercümesidir.*

Biz ki, Tanrı'nın sonsuz lütfuyla Leh ülkesinin Kralı, Litvanya eyaletinin Büyük Dukası, Rusya, Prusya, Mazoviya, Samucet-ya¹, Kiev, Wolina², Podolya, Podlaskya, Livonya, Smolenska, Severia³ ve Çerņişev'in⁴ Dukasıyız.

En aziz dostumuz şevketli, kudretli Osmanlı Hanedanı'nın Padişahı hazretlerinin siz saygıdeğer Sadrazamı tarafına dostluk ve iyi niyet dileklerimizi ifade eder; en aziz komşumuz şevketli, kudretli Osmanlı Hanedanı'nın Padişahı hazretlerinin dira-

Nasz wspaniałomyślny Padyszachu

Posel polski w Stambule, który został przez swe państwo wywyższony do rangi Ambasadora, wystąpił parę dni temu oficjalnie o zgodę i przybył do Wielkiej Porty, by przekazać naszemu pierwszemu ministrowi list od króla polskiego. List ten, po przetłumaczeniu, przekazujemy waszej wysokości gwoli zapoznania się z nim.

Decyzja należy do waszej wysokości, naszego Padyszacha.

*Tłumaczenie listu wspaniałego Króla
Polskiego do jego wysokości
Reis Efendiego*

*My, z nieskończonej łaski Bożej, Król Polski, Wielki Książę
Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski,
Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski,
Czernichowski,*

Przesyłamy wyrazy przyjaźni i dobrej woli wielce szanownemu wielkiemu wezyrowi naszego największego przyjaciela, wspaniałomyślnego i wielmożnego Padyszacha Dynastii Osmańskiej, i podkreślając, że nasz drogi sąsiad, wspaniały i wielki Padyszach z Dynastii Osmańskiej, na którym skupia się mądrość, prawda i sprawiedliwość, słowem szacunek całego świata, zapewnił wzrost siły i dobrobytu Imperium Osmańskiego, w osiągnięciu którego to stanu olbrzymią rolę odegrały też dojrzałe i owocne poglądy waszej osobistości, przyjacielsko informujemy, jak niżej:

* Tarih tahminidir.

¹ Żmudzki.

² Wołyński.

³ Siewierski.

⁴ Czernichowski.

* Data w przybliżeniu

yet, adalet ve hakkaniyetinin cümle âlemin itibarını çekerek Osmanlı Devleti'nin güç ve haşmetinin artmasını sağladığını ve bu güzel durumun ortaya çıkmasında şahsınızın isabetli ve engin görüşlerinin de önemli bir yere sahip olduğunda şüphe bulunmadığını belirttikten sonra dostça bildiririz ki:

Aramızdaki dostluk ve samimiyete ne kadar bağlı olduğumuzu ve Osmanlı Devleti ile iyi komşuluğun gereklerine, özellikle de Karlofça Antlaşması'nın şartlarına riayet hususunda ne kadar kararlı olduğumuzu tekrar tekrar ifade ederiz. Padişah hazretlerinin tahta çıkışının bizim tarafımızdan tebrik edilmesi görevini yerine getirmek üzere Piyade Askerlerimizin İdarecisi ve Çerçak⁵ bölgesinin yöneticisi olan Kont Piotr Potocki daha önce tam yetkiyle ve Fevkalade Ortaelçi rütbesiyle Osmanlı Devlet merkezine gönderilmiş ve kendisinin zatıalınize arz ettiği dilek ve isteklerinin dikkate alınması hususunda Padişah hazretlerinin izni istenmiş idi. Şimdi de zatıalınızın, dostunuz olan Krallığımız ve Leh Cumhuriyeti hakkındaki samimiyetinize güvenerek, hem Krallığımızın hem de Leh Cumhuriyeti'nin Elçisi olmak üzere adı geçene Büyükelçilik payesi verilmiş olduğundan, kendisinin takrir ve arızalarına itimadınızı esirgememenizi ve işlerinin yürütülmesinde yardımcı olmanızı isteriz. Hakkımızdaki güzel düşüncelerinize aynıyla mukabele eder, dostluk ve barışın sürmesi ve her iki tarafın refah ve menfaatlerinin artmasına hizmet edecek vasıtaları elde etmek için Cumhurluğumuzla birlikte gayret göstermekten geri durmayacağımızı bildiririz.

Son olarak, Hazret-i Hak'tan ikbalinizin sürekli olmasını temenni ederiz.

Chcielibyśmy jeszcze raz oświadczyć, jak bardzo jesteśmy przywiązani do uczuć przyjaźni i szczerości pomiędzy nami, szczególnie zaś, jak bardzo jesteśmy wierni w kwestii poszanowania warunków traktatu Karłowickiego. Gwoli spełnienia naszego obowiązku złożenia gratulacji w związku z objęciem tronu przez jego wysokość Padyszacha, został wysłany, wraz ze wszystkimi pełnomocnictwami, do siedziby władzy Imperium Osmańskiego hrabia Potocki – dowódca naszych żołnierzy piechoty i starosta Szczerzeckiego, jako poseł nadzwyczajny, który poprosił jego wysokość Padyszacha o zgodę na wysłuchanie i wzięcie pod uwagę próśb i oczekiwań, jakie przedstawił waszej wielmożności. Teraz zaś, pokładając zaufanie w waszym oddaniu dla będącego waszym przyjacielem Królestwa i Rzeczypospolitej, gdy wymieniony został wyniesiony do rangi Ambasadora Królestwa i Rzeczypospolitej, prosimy waszą wielmożność o nieskąpienie uwagi jego prośbom i petycjom i bycie mu pomocnym w wykonywaniu prac. Odwzajemniamy w pełni myśli waszej wielmożności o nas i zapowiadamy, że nie będziemy szczędzić wysiłków na rzecz kontynuowania przyjaźni i pokoju oraz wykorzystywania wszelkich okazji, jakie we współpracy z waszym krajem mogą przysłużyć się na rzecz rozwoju dobrobytu i zadowolenia obydwu stron.

Na zakończenie prosimy Najpotężniejszego o wieczne powodzenia dla waszej wielmożności.

⁵ Polonya'da Szczerzec isimli yer. Metinde "Çerçer" şeklinde geçmektedir.

[illegible]

SADRAZAM KOCA YUSUF PAŞA'NIN
İSTANBUL'DAKİ LEH ELÇİSİ'NE, HALLETMEKLE
GÖREVLİ OLDUĞU İŞLERİ REİSÜLKÜTTAP RAŞİD
EFENDİ İLE GÖRÜŞMESİ GEREKTİĞİNE DAİR
GÖNDERDİĞİ MEKTUP

LIST WIELKIEGO WEZYRA KOCA YUSUFA PASZY
DO POSŁA POLSKIEGO W STAMBULE, BY SPRAWY,
KTÓRE MA ZAŁATWIĆ, OMÓWIŁ Z REIS EFENDI
RASZIDEM EFENDIM

~14.06.1791~

(Pençe)

El-Hakir
YUSUF PAŞA²
Sahh.

(Mühür)

Ve mâ tevfiki illâ bi'llâh³
Hasbiya'llâhü ve ni 'me'l-vekil⁴
Ni 'me'l-mevlâ ve ni 'me'n-nasîr⁵
Hasbiya'llâhü vahdehü ve kefa
abdehü
Yusuf⁶
Fî 12 L. sene 1205

(Pençe)

Uniżony Sluga
YUSUF PASZA¹

(Pieczęć)

Moja nadzieja na pomyślność jest tylko u Boga²
Oni się radują błogosławieństwem i łaską
od Boga, i tym, że Bóg nie gubi nagrody
wierzących³ Jakże to wspaniały Pan! Jakże to
wspaniały Wspomożyciel!

Yusuf⁵
12 szewwal, roku hidżry 1205

Leh Cumhuri'nun İstanbul'da ikamet eden değerli Elçisi¹ tarafına kısaca şöyle bildirilir ki:

Şu sırada tarafınızdan gönderilen mektubunuz bize ulaşmış ve içeriği malumumuz olmuştur. Leh Cumhuri adaleti bol yüce Osmanlı Saltanatı'nın çok eski dostu ve komşusu olup Osmanlı Devleti'ne karşı olan samimiyet ve dürüstlükleri öteden beri bilinmekte olduğu gibi bir süredir dostluk ve komşuluk hukukunun gereği olarak ortaya konulmuş olan sadıkane ve dostça hizmetleri de Osmanlı Devleti nezdinde ve bizim nezdimizde açık ve kesin bir şekilde görülmüştür. Ebedi, yüce ve adil Osmanlı Saltanat ve Devleti'nin de Leh Cumhuri hakkında son derecede dostluk, yakınlık ve itimat gösterdiği ve bunun gitgide artmakta olduğu da inkâr edilemez bir biçimde ortadadır. Osmanlı Devleti'nin Bin yüz seksen iki tarihinde Moskovlu üzerine açtığı seferin ve birkaç sene seferin güçlüklerini göze almasının, Moskovlu'nun Leh memleketlerini sahiplenme gizli niyetiyle tertip ettikleri girişimleri ortadan kaldırma ve Leh'in serbestliğini koruma amacı taşıdığı o vakit yayımlanan beyannamelerin içeriklerinden ortaya çıktığı gibi bu madde dahi anılan davaya şahittir.

Bahse konu mektubunuzda ittifaka dair maruzatınızın geciktirildiğinden uzun uzadıya bahsedilip bu konuda tarafımıza müracaat gerektiği ve gönderilecek adamınız için bir ferman çıkarılması hususu bildirilmiş.

Szacownego Posła Państwa Polskiego [Franciszka Piotra Potockiego] w Stambule powiadamia się w skrócie:

Wysłany przez was list dotarł do nas i zapoznaliśmy się z jego treścią. Naród polski od dawien jest przyjacielem i sąsiadem pełnego sprawiedliwości Sułtanatu Osmańskiego; od dawien znane są jego szczerość i uczciwość wobec Imperium Osmańskiego; wyraźnie i jasno widziano przyjacielskie i wierne posługi na rzecz Imperium Osmańskiego i nas, jakie oddawał gwoili prawa sąsiedztwa i przyjaźni. Nie do zaprzeczenia jest też, że również wieczny, sprawiedliwy i wszechmocny Sułtanat i Imperium Osmańskie okazywało narodowi polskiemu bliskie związki, przyjaźń i zaufanie i że uczucia te są coraz silniejsze. Narażenie się na trudności w związku z wojną wypowiedzianą przeciwko Moskwie w roku tysiąc osiemdziesiątym drugim oraz w trakcie innych wojen w kolejnych latach, jak widać z wydanych w tym okresie oświadczeń, miało na celu zniweczenie skrytych zamiarów Moskwy zapanowania nad państwem polskim i ochrona wolności Polaków; i ta kwestia jest tego częścią.

We wspomnianym liście poproszono, pisząc dużo o powodach późnego wystąpienia z prośbą o sojusz, o wydanie fermanu dla waszego człowieka, jaki zostanie przysłany do nas.

Bez wątpienia, zgodnie z odwiecznymi zwyczajami Sułtanatu i Imperium Osmańskiego, wszystkie sprawy związane z

¹ Franciszek Piotr Potocki.

² Sadrazam Koca Yusuf Paşa.

³ "Benim muvaffakiyetim ancak Allah tarafındandır." Kur'an-ı Kerim, Hüd suresi, 11/88.

⁴ "Allah bana yeter; O ne güzel vekildir." Kur'an-ı Kerim, Âl-i İmrân suresi, 3/173.

⁵ "O Allah ne güzel Mevlâ ve ne güzel yardımcısıdır." Kur'an-ı Kerim, Enfâl suresi, 8/40; Hacc suresi, 22/78.

⁶ "Bana sadece Allah yeter ve O, kulu Yusuf'a da kâfidir."

¹ Wielki Wezyr Koca Yusuf Pasza

² Koran, Sura "Hud" 11/88, [http://www.poznajkoran.pl/?s=pibgfbbseb]

³ Koran, Sura „Rodzina Imrana” 3/171, [http://www.poznajkoran.pl/?s=pibgfbbseb]

⁴ Koran, Sura „Łupy” 8/40, „Pielgrzymka” 22/78, [http://www.poznajkoran.pl/?s=pibgfbbseb]

⁵ Mi wystarczy jedynie Bóg i On wystarczy swemu słudze Yusufowi

Şüphesiz ki, yüce Osmanlı Saltanat ve Devleti'nin eskiden beri var olan âdet ve geleneklerine göre, Avrupa devletleri ile ilgili bütün işler Reisülküttaplar tarafından yürütülmektedir. Zâtıaliniz İstanbul'da bulunmaktasınız; şu anda İstanbul'daki Reisülküttap değerli Raşid Efendi de Osmanlı Devleti'nin sağlam ve güvenilir adamı, özellikle de elimizde yetişmiş olduğundan bizim de her bakımdan güvendiğimiz bir kimsedir. Bizim kendisi hakkındaki güven ve itibarımız çok açıktır. Şimdiye dek tanzim ettiği ve sonuçlandırmayı başardığı konular da doğruluk ve dürüstlüğü ortaya koymaktadır. Şu hususlar çok açıktır ki; kendisi zâtıalinizin ve başkasının bütün maruzatlarını tarafımıza yazıp izin almadan ve biz görüş ve onay vermeden tanzimlerine teşebbüs etmemiş, yüce Sadrazamlık hizmeti tekrar uhdemize verildiğinden beri her hususunuzu tarafımıza yazıp açıklamış ve tarafınıza şimdiye dek ne şekilde ifade eyledi ise bizim görüşümüz doğrultusunda olmuştur. Şu anda biz sefer işleri ile meşgul olduğumuzdan, yapmakla görevli olduğunuz işlere dair ifadelerinizi ve maruzatınızı da adı geçen Efendi'ye açıklayarak onunla haberleşip müzakere eylediğiniz takdirde, kendisi bundan sonra da bunları tarafımıza yazıp bizden onay almaktan geri durmayacaktır. Bizim size karşı iyi bir yaklaşım ve itimat içerisinde olduğumuz çok açık olduğu gibi bu mektubunuz da memnuniyet duymamıza ve işbu mektubumuzun yazılmasına sebep olmuştur. İnşallah, mektubumuz size ulaşır durum malumunuz olduğunda, bundan sonra da samimiyet ve dostluğun artmasına çaba gösterirsiniz. Şüphesiz ki bu, memnuniyete yol açacaktır.

Selam hidayet yolunda gidenlere olsun. 16 Şevval 1205

**Şumnu Ovasi
Yurdunda**

państwami europejskimi prowadzone są przez Reis Efendi. Wy Panie znajdujecie się w Stambule; obecnie nasz drogi Reis Efendi, Raszid Efendi w Stambule jest człowiekiem godnym zaufania i prawym, a szczególnie, że został wychowany pod naszą opieką, jest z naszego punktu widzenia człowiekiem, któremu całkowicie ufamy. Nasze do niego zaufanie i szacunek są oczywiste. Sukcesy, jakie osiągnął do tej pory w sprawach, które prowadził, są świadectwem jego prawości i uczciwości. Sprawy te są jasne: przekazuje on nam wszystkie prośby waszej wysokości i innych i nie robi nic bez naszej zgody, jak i bez naszej opinii i akceptacji; jako że służy nam jako minister, wszystkie wasze problemy przekazuje nam i wszystko, o czym was informuje, dzieje się zgodnie z naszą opinią. Ponieważ jesteście obecnie zajęci sprawami wypraw w pole, macie wszystkie swoje sprawy i prośby, jakie wam zostały powierzone, przekazać wymienionemu, pozostawać z nim w kontakcie, a on będzie nas o wszystkim powiadamiać i nie będzie zwlekać z otrzymaniem naszej zgody. Tak jak widać wyraźnie nasze podejście i zaufanie do was, tak i wasz list stał się powodem naszego zadowolenia i napisania do was tego listu. Jak Bóg pozwoli, gdy otrzymacie ten list i zapoznacie się z jego treścią, podejmiecie wysiłki na rzecz rozwoju przyjaźni i przywiązania. I stanie się to bez wątpienia drogą ku zadowoleniu.

Niech pokój będzie tym, którzy kroczą drogą prawdy. 16 Szevval roku Hidzry 1205.

**W obozie w
Dolinie Szumen**

۴

بادشاه

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا
الذي كنا لنهتدي لاه
الهدى

شوقدلو کرامتلو مہاتلو قدردلو ولی نعمتم اقدم
بوزن اقدم اوزی استیلا مندر مسقوه اسیر اولون اسرای مسکینون له ممالکی ایچره بولسان بش نفر اسلام
بودغه در سعادت وارد اولون له ایچیبی برابر مسقوجاب و بر نفری فی الاصل لودیه لی اولغله انشای طریقہ لودیه
قالوب درن نفری ایچ مسفور ایلہ در علیہ به کلکله اسرای مرقومہ نل حال لریہ کوره طرف دولت علیہ دن عنایت
واحسان بویرلسن ایچ مسفور امتعا و اسماعیل بنی مبین بر قلم و فرنی و حی تقیم انکلم ذکر افغان اسیران بر قلم
تقریری و فی قلمه النوب ایچیبیده معروض عتبه ساهان لری قلمندر منظور هما بونلری بویردغه امروزان شوقدلو
کرامتلو مہاتلو قدردلو ولی نعمتم اقدم بادشاهم حقیر لریکیر

HAT 205/10734

**ÖZİ'NİN İSTİLASI SIRASINDA RUSLARA ESİR DÜŞEN
VE LEH ÜLKESİNDE BULUNAN BAZI MÜSLÜMAN
ESİRLERİN LEH ELÇİSİ¹ TARAFINDAN İSTANBUL'A
GETİRİLMESİ**

**PRZYPROWADZENIE PRZEZ POSŁA POLSKIEGO
DO STAMBUŁU JEŃCÓW MUZUŁMAŃSKICH Z
POLSKI, KTÓRZY POPADLI W NIEWOLĘ ROSYJSKĄ
PODCZAS OBLĘŻENIA OCZAKOWA**

~1790 • 1791*~

***Esirleri sabah Bostancıbaşı tarafına
gönderesiniz; ben onlara para ve giyecek
gönderirim.***

Şevketli Padişahım efendim

Daha önce Özi istilasında Ruslara esir düşen Müslümanlardan Leh ülkesi içinde bulunan 5 kişiyi şu sırada İstanbul'a gelen Leh Elçisi beraberinde getirmiştir. Bunlardan aslen Livadyalı olan bir kişi yol üzerinde olan Livadya'da kaldığından, diğer 4 kişi Elçi ile birlikte İstanbul'a gelmişlerdir. Leh Elçisi bu esirlere durumlarına göre Osmanlı Devleti tarafından yardımda bulunulmasını istirham etmiş ve esirlerin isimlerinin yazılı olduğu bir adet defteri de takdim etmiştir. Bu esirlerin ifadeleri de, yazılı olarak Elçi'nin defteri ile birlikte zatâliniz tarafından görülmesi için yüce Eşiğimize arz olunmuştur.

Emir ve ferman siz şevketli Padişahımız hazretlerindir.

***Niech jeńcy zostaną dostarczeni z rana
do Bostancıbaşı, przyślę im pieniądze i
żywność.***

Nasz wspaniałomyślny Padyszachu

Przybyły w tych dniach do Stambułu poseł polski przywiózł z sobą z Polski 5 osób spośród tych muzułmanów, którzy popadli w niewolę Rosjan w trakcie oblężenia Oczakowa. Do Stambułu przybyły wraz z posłem 4 osoby, gdyż jeden spośród nich pozostał po drodze w Livadii, skąd pochodził. Poseł polski zwrócił się z prośbą do Imperium Osmańskiego o udzielenie tym ludziom pomocy, odpowiednio do sytuacji, w jakiej się znajdują, i przekazał księgę z zapisanymi w niej imionami tych jeńców. Oświadczenia tych jeńców, w formie pisemnej, wraz z księgą posła, zostają przekazane waszej wysokości do zapoznania się.

Decyzja należy do waszej wysokości, naszego Padyszacha.

¹ Franciszek Piotr Potocki.

* Tarih tahminidir.

* Data w przybliżeniu

۵

پادشاه

پادشاه

شوقلو کرمانلو مرهانلو قدردانو ولی فخرم اقام
 بوزن اقام بعض دول نصاری ایچیری کزوری و مستغفانلریون التیضایلین خانه لریزه خرو عرف نقلی استغایلیزه
 له ایچیبی وخی اولزمان اوج ای کفایت ابره جل مقدار خرو عرف نقلی استغایلیزه خاکیهای شاهانه لریزه بایند
 با اعلی ضابطه معرفیه نقل ایدر ایچیری خرو عرف نقلی ناریجندن الحانه هذه التی ای مرور ایدوب و باینده وخی اتباع
 اوج آبلین اولدی خانه سنه نقل ایدر ایچیری خرو عرف نقلی ای کزوری کفایت ابره جل فرق بیک دقیقه خرابه اون بیک وقته
 و مستغفانلریون اوزره اولغله بوزن بوبله التی ای کزوری کفایت ابره جل فرق بیک دقیقه خرابه اون بیک وقته
 عراقین وخی خانه سنه نقلیه اذن و رخصت و بلیسن استغایلیزه
 فیکری خرابه اخرج ایدر بیلوب معروض عتبه عیداری قلقله
 ولی فخرم اقام پادشاه خدیو خدیو

HAT 193/9548

İSTANBUL'DAKİ LEH ELÇİSİ'NİN¹ HANESİNE 6 AY
YETECEK MİKTARDA İÇKİ NAKLİNE RUHSAT
VERİLMESİ

WYDANIE ZGODY NA PRZYWÓZ DO REZYDENCJI
POSŁA POLSKIEGO W STAMBULE ALKOHOLE W
ILOŚCI WYSTARCZAJĄCEJ NA 6 MIESIĘCY

~1790 • 1791*~

Ruhsat verilsin.

Şevketli Padişahım efendim

Daha önce bazı Hristiyan devletlerin elçileri kendileri ve beraberindekiler için 6'şar aylık şarap ve rakının evlerine naklini istediklerinde Leh Elçisi de 3 ay yetecek miktarda şarap ve rakı nakli için izin istemiş ve izninizle bu nakil gerçekleşmiş idi.

Şimdi Leh Elçisi bir adet mühürlü arzuhâliyle tercümanını gönderip yukarıda sözü edilen şarap ve rakı izninin tarihi üzerinden 6 ay geçtiğini, beraberinde bulunanların sayısının da kalabalık olduğunu belirterek bundan böyle kendilerine 6 ay yetecek miktarda 51.280 kg şarap ile 12.820 kg rakının evine nakli için izin ve ruhsat verilmesini ister. Daha önce 3 aylık şarap ve rakı nakli için verilen emrin kaydı, Elçi'nin arzuhâli üzerine çıkarılmış ve tarafınızdan görülmesi için yüce Eşiğimize arz olunmuştur.

Ferman siz Padişahımız efendimiz hazretlerindir.

Wydać zgodę.

Nasz wspaniałomyślny Padyszachu

Wcześniej, gdy posłowie niektórych z państwa chrześcijańskich wystąpili o zgodę na przywóz wina i anyżówki (raki) w ilości wystarczającej na 6 miesięcy dla siebie samych i osób im towarzyszących, poseł polski wystąpił o zgodę na przywóz wina i anyżówki w ilości wystarczającej na 3 miesiące i na podstawie tej zgody otrzymał dostawę.

Obecnie poseł polski przysłał swego dragomana z zapieczętowanym podaniem, w którym pisze, że od czasu wspomnianej zgody na wino i anyżówkę minęło już 6 miesięcy, liczba osób z nim pozostających zwiększyła się, wobec czego prosi o wydanie zgody i przyzwolenia na przywóz do jego siedziby 51.280 kg wina i 12.820 kg anyżówki, co jest ilością wystarczającą na 6 miesięcy. Na prośbę posła wydobyto wcześniej wydaną zgodę na przywóz wina i anyżówki na okres 3 miesięcy i przesłano ją waszej wysokości celem zapoznania się z nią.

Decyzja należy do waszej wysokości, naszego Padyszacha.

¹ Franciszek Piotr Potocki.

* Tarih tahminidir.

* Data w przybliżeniu

آستانه، سعادت معین له جزاده سی داعیلرینک مهور و مضمی تقریری ترجمه سیدر

نفس له اهالیبی وینه له محققانک لبتوایا ابائی سکنه سند عبارت اولوب بربرلرله مجده عقد اتفاق ایلدکینه بنا، ایکی ملت متفقلی
تعبیریه نسیمه اولناک له جمهوری طرفدن بودفعه جزاده؛ موئی الیم داعیلرینه نوارده ایلدک اوراق و دولت عیم؛ ابرقیام حقن جمهور مشارالیمک
مراسم حقون جولایب ولوازم خلوص و مجتبه رعایای برقرار و استوار ایلرینی دربار عقوق قرارعالی به افاده به نامور ایلدکینه بنا، موئی الیم داعیلر
ایقای ناموریت حقن مخصوص مذکوره دائر ذکر اوقان ایکی ملت متفقلی طرفدن اعلی اوقان برقطعه کاغذک ترجمه سی اشیونقریه مطوبیا
تقریریه بیادرت ایلدکینی و بودفعه جزاده؛ موئی الیم داعیلر جمهوری جانبزه عودته نامور اولمقه کبقتی جانب دولدرینه افاده به مسامت
و بودطرفون هنگام کنت و خامت نایل ایلدکینی نوازش و رافت سینه نلک غایت نوضع و محض ایه اجرای رسم تکدینه بیادرت ایلدکینی تقریر ایلر

HAT 260/14978-A

LEH VE LİTVANYALILARIN OLUŞTURDUĞU VE "İKİ
MİLLET MÜTTEFİKLERİ" OLARAK ADLANDIRILAN
LEH CUMHURU'NUN OSMANLI DEVLETİ İLE
DOSTLUĞU DEVAM ETTİRMEK İSTEDİĞİNE DAİR

DOTYCZY ŻYCZENIA RZECZPOSPOLITEJ
POLSKIEJ, UTWORZONEJ Z NARODÓW POLSKIEGO
I LITEWSKIEGO I ZWANEJ „KRÓLEWSTWEM
OBOJGA NARODÓW”, KONTYNUOWANIA
PRZYJAŹNI Z IMPERIUM OSMANSKIM

~1792*~

*İstanbul'da ikamet etmekte olan
Leh Beyzadesi'nin¹ mühürlü ve imzalı mektubunun
tercümesidir.*

Leh Beyzadesi söz konusu takririnde; "asl Leh ülkesi halkı ile Leh ülkesine bağli Litvanya eyaleti ahalisinden ibaret olup birbirleriyle yeni baştan ittifak yaptıkları için 'İki Millet Müttelikleri' diye adlandırılan Leh Cumhuriyeti tarafından gelen yazıda; 'Leh Cumhuriyeti'nin Osmanlı Devleti ile olan iyi komşuluk ve dostluk münasebetlerine riayette devam ve kararlı olduğu' bildirildiğinden, görevi icabı bununla ilgili yazıyı Osmanlı Devleti'ne iletmekte olduğunu, kendisinin memleketine geri döneceğini, İstanbul'da kaldığı sürece kendisine gösterilen yakın ilgi ve iyi muameleden dolayı teşekkür ettiğini" yazmaktadır.

*Tłumaczenie listu podpisanego i opieczetowanego przez
ministra polskiego [charge d'affaires-Kajetan Chrzanowski],
który przebywa w Stambule*

Minister polski we wspomnianym liście pisze: „zgodnie z obowiązkiem powiadamia, że w liście nadesłanym przez Rzeczpospolitą Polską zwaną „Królestwem Obojga Narodów”, które zostało utworzone przez naród polski i związane z Polską narody okręgu litewskiego, które w ten sposób zawarł całkiem nowe przymierze, 'Rzeczpospolita Polska jest stała i zdecydowana w przestrzeganiu stosunków dobrosąsiedzkich i przyjaźni z Imperium Osmańskim', przekazuje ten list Imperium Osmańskiemu, sam zaś powraca do swego kraju i dziękuje za dobre traktowanie i bliskie zainteresowanie, jakie okazywano mu w czasie pobytu w Polsce”.

* Tarih tahminidir.

¹ Kajetan Chrzanowski.

* Data w przybliżeniu

بادشاهم

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

شکونو کرانلو مهاتلو قردتلو وئی نعمت افندم
دوکی کون صدر روم عبدالله منو افندی وری افندی عصمت بلک افندی قولدی له ایچیبیه ابوالفسارده واقع
صاحبکار بالینسن موافقات اتمدیله له جمهورینک طابک اهرقلی انکارده سی اتفاق تدافعی اولدی بکاخده
وکرلو اتفاق تجاوزی اولدی برکاخده تحریر وایلی مویلیه طرفدن تقسیم ایشلی اولغده ذکر اولنان کاغذ
درمیان اولوب درونارده مسطور اولون شرایط و موادن مناسب اولغری اولیلانلری طول ووزار
ایجات و معارضه لایه تفتیح اولوب شرایطک بری له تجاوزی سفینه لرینک قره دکره آمدنلری مانکی
اولغده انکرخی اهل اسدم براخی ایله حد معینه اولتی صورتلری مقتضای خط هابون و رخصت شاهانه
اوزره مذاکره سنه آغاز اولونجی ایکن ایکی مدحظه بونله مذاکره سنه مانع اولغده ماده مذکوره محس
اخو تعلیق ایشلی مدحظه فلک بری ایلی مرسوم اول مجله فتح کلوم برله جمهورم طرفدن مسقواوزینه محارب
اولغده ایلی برویه قرانه دخی بازیشی اهرقی مقدم سنه افاده ایشیدیم خبر مذکور برویه قرانه اصل
اوقوق له جمهورینک بونتی مصوب وقت موافقت بلک حفظ ایشیدیم دخی بعد خبر مذکور جوابی طلب
افندی قران مشا دایه بن مقدم نیجه به کونردیکم خبرکی خبری مسقوب کونردوب صلوه دعوت ایشیدیم
مسقود جواب کلیدیک سن جواب ویرهم دخی جمهورم و افندن بویه یا دارلر دیو افاده انکده ایلی
مروملک بوا فاده مسقو طرفدن برویه به سنک فوسطک قبول اولنماز دیو کلون خبردن مقیم ابروی
هرقد وظا هرکله دخی هنوز مسقود عدم قبول توسط خیزدن صکه برویه قرالی ایلدوب جواب ابره ایلی
مجهول اهرقیندر در مدحظه فلک بری دخی لهونله اسدیکی اتفاق تدافعی و تجاوزی سندری شرایطدن
ترافعی سندری مسطور شرایطک بری کون مسقو و کون نیجه یا ایکی برون با خود منفدا له اوزینه اظهار
خصوصت ابریه دخی عیبه موعود اولون عیبه ایله اول دشمن عیبه لهوب اعانت ایلک و اگر نیس دخی
عیبه اوزینه خصوصت ابریه لهو طرفدن دخی عیبه اعانت اولتی مشروط اولوب بوسورده تجاوز
اتفاق مفصل اوزره لهو مسقواوزینه ایلون حرب ایلک مسقو لوند متفق اولون نیجه لوله اوزینه
عکس کونردیکم اراده سنه اولورک اولوقت لهو بزم اولون اتفاق شرطن بنی عیبه لوعیبه بزدن
اعانت استولک لازم کلور اعانت اولکله شرط اتفاق رعایت انیدیکر دیرلر اعانت اولکله
نیجه لوابه مجدد خصوصت لازم کلور مدحظه فلک بری دخی بودر بوشهر فلک حدنه دائر قتی حوق
ایجات کزدان انکده مضطرب عیض اوقوق معلوم عایدلری بویلدور شمدی بودله تحریر مجود
سبب ناخبر مصیبت نه ابروی معلوم شاهانه لری اولتی انجوره اهرقی معلوم عایدلری بویلدور قران
شکونو کرانلو مهاتلو قردتلو وئی نعمت افندم بادشاهم حضرت بیکد

OSMANLI ARŞIVI	
HAT	
1463	34

LEHİSTAN İLE OSMANLI DEVLETİ ARASINDA
YAPILACAK AÇIK SAVUNMA VE GİZLİ SALDIRI
ANTLAŞMALARI HAKKINDA LEH ELÇİSİ'YLE¹
YAPILAN GÖRÜŞMENİN DETAYLARI

SZCZEGÓŁY KONFERENCJI Z POSŁEM POLSKIM
[FRANCISZEK PIOTR POTOCKI] NA TEMAT
TRAKTATU PRZYMIERZA OBRONNEGO I
ZACZEPNEGO JAKIE ZOSTANĄ ZAWARTE MIĘDZY
IMPERIUM OSMAŃSKIM I RZECZPOSPOLITĄ
POLSKĄ

~31.05.1792*~

*Kaymakam Paşa,
Taraflardan görülmüştür; mazbatayı
gönderesiniz.*

Şevketli, kudretli Padişahım efendim hazretleri

Dün Rumeli Kazaskeri Abdullah Molla Efendi, Reisülküttap efendi ve İsmet Beyefendi kullarınız Leh Elçisi'yle Ayvansaray'da bulunan Sahib-i Âr Yalısı'nda bir görüşme yaptılar. Bu görüşmede Leh Cumhuriyeti'nin yapılmasını istediği açık savunma ve gizli saldırı ittifaklarına dair Leh Elçisi'nin sunduğu, her biri ayrı ayrı kâğıtlara yazılmış olan metinler ele alınıp bunlardaki şart ve maddelerden uygun olan ve olmayanlar, uzun uzadıya yapılan tartışma ve müzakereler neticesinde ayrılmış.

Bu şartlardan biri olan; "Leh ticaret gemilerinin, Karadeniz'de dolaşmaları" maddesinin; "Müslüman bayrağı" ile "belirli miktarda olmak" şekillerinin, hatt-ı hümayûnunuz gereğince ve ruhsatınız üzere görüşülmesine başlanacak iken, iki meseleden dolayı bu maddenin görüşülmesi başka bir oturumda ele alınmak üzere ertelenmiş. Şöyle ki, toplantının başında Leh Elçisi söz alarak; "Cumhuriyet tarafından Moskova üzerine savaş açılacağı Prusya Kralı'na da bildirilmiş olduğunu size daha önce söylemiştim. Prusya Kralı bu haber üzerine; 'Leh Cumhuriyeti'nin bu niyeti, içinde bulunulan duruma uygundur; pek memnun oldum' demiş. Daha sonra bu haberin cevabı istendiğinde ise; 'Ben daha önce Nemçe'ye haber gönderdiğim gibi Moskova'ya da haber göndererek barışa davet etmişim. Moskova'dan bir cevap gelmeden size cevap veremem.' demiş. Cumhuriyet tarafından bana böyle bildirildi." demiş. Her ne kadar Leh Elçisi'nin bu ifadesinde anlatılan hadisenin, Moskova tarafından Prusya'ya; "Senin aradığın kabul olunmaz." şeklinde cevap verilmesi hadisesinden önceki bir zamana ait olduğu açık ise de Moskova'nın aracılığı kabul etmemesi haberinden sonra Prusya Kralı'nın savaş ilan edip etmeyeceğinin bilinmemesi bu erteleme sebeplerinden biri olmuştur.

Erteleme sebepleri olan diğer mesele ise, Lehli'lerin yapılmasını istediği savunma ve saldırı ittifak metinlerinden, savunma

*Do Kaymakama Paszy
widziano przez mnie, przyslijcie pro-
tokół*

Jego wysokość, prześwietny i wielkomocny nasz pan Padyszach

W dniu wczorajszym słudzy waszy najwyższy sędzia Rumelii Abdullah Molla, Reis Efendi i pan Ismet odbyli w siedzibie letniej Sahib-i Ar ktory znajduje się w Ayvansaray rozmowę z posłem polskim. Podczas tej rozmowy zapoznano się ze wszystkimi, zapisanymi na oddzielnych stronach tekstami, jakie przedstawił poseł polski, dotyczącymi przymierza w przypadku otwartej obrony i niejawnego zaczepnego, jakie chce zawrzeć Rzeczpospolita Polska. W wyniku długich rozmów i dyskusji oddzielono warunki i postanowienia odpowiednie od nieodpowiednich.

Jeden z tych warunków, ponieważ dotyczy dwóch spraw, które będą omawiane za waszą zgodą i na wasze polecenie, a mianowicie sformułowań „bandera muzułmańska” i „w określonej ilości” w artykule „ruch polskich statków handlowych na Morzu Czarnym” został odroczony do omówienia podczas innego spotkania. Na początku spotkania poseł polski zabrał głos i powiedział: „Już wcześniej powiedziałem wam, że Król Prus został powiadomiony, iż Rzeczpospolita wypowie wojnę Moskwie. Król Pruski odpowiedział, że 'ten zamiar Rzeczypospolitej Polskiej jest odpowiedni do sytuacji, w jakiej się znajduje. Jestem z tego rad.' Gdy później zażądano odpowiedzi na tę wiadomość, powiedział: 'Jak wcześniej wysłałem wiadomość do Niemiec, tak też wysłałem wiadomość do Moskwy i wezwałem do pokoju. Nie dam wam odpowiedzi, póki nie otrzymam odpowiedzi z Moskwy.' Taką wiadomość dostałem z Rzeczypospolitej”. O ile jasnym jest, że historia ta opowiedziana przez posła polskiego dotyczy okresu sprzed udzielenia przez Moskwę odpowiedzi Prusom w formie „Twoje pośrednictwo jest nie do przyjęcia”, to brak wiedzy, czy Król Prus ogłosi wojnę po otrzymaniu odpowiedzi odmawiającej akceptacji jego pośrednictwa, stała się jedną z przyczyn tego odroczenia.

Inną sprawą będącą powodem odroczenia jest warunek postawiony w tekście o sprzymierzeniu na wypadek obrony,

¹ Franciszek Piotr Potocki.

* Tarih tahminidir.

* Data w przybliżeniu

ittifakı metninde; *"Moskov veya Nemçe Devletleri birlikte veya ayrı ayrı Leh Devleti'ne düşmanlıkta bulunurlarsa Osmanlı Devleti'nin vadolunan asker ile o düşmana karşı Leh Devleti'ne, şayet Osmanlı Devleti'ne karşı düşmanlıkta bulunurlarsa Leh Devleti'nin de aynı şekilde Osmanlı Devleti'ne yardım etmesi"* şart koşulmuş olup, bu şekilde saldırı ittifakı gereğince şayet Leh Devleti Moskov'a karşı savaş ilan eder ve Nemçe Devleti de Moskovlu'nun müttefiki olarak ona yardım için Leh Devleti üzerine asker göndermek isterse, o takdirde Leh Devleti'nin de ittifak şartı gereğince Nemçe'ye karşı Osmanlı Devleti'nden yardım istemesi gerekecektir. Şayet Osmanlı Devleti yardım etmezse o takdirde Lehliler; *"İttifak şartına riayet etmediniz."* diyeceklerdir. Yardım ettiği takdirde de Osmanlı Devleti ile Nemçe arasında yeni baştan bir düşmanlık ortaya çıkacaktır. Ertelemeye sebep olan diğer mesele de budur.

Bu belirsizliğin ortadan kaldırılması için pek çok müzakereler yapıldığından, bunlar görüşmeye ait mazbata arz olunduğunda siz Padişahımız'ın da malumu olacaktır. Şimdi bu şekilde yazmamın sebebi ise, sırf bu işin niçin ertelendiğinin sizin tarafınızdan bilinmesi içindir. Artık ferman siz şevketli Padişahımız efendimiz hazretlerindir.

będącym jednym z tekstów porozumienia o sprzymierzeniu na wypadek obrony i zaczepny, jaki chcą zawrzeć Polacy: *„Jeśli Moskwa lub Austria, razem bądź osobno, podejmą wrogie działanie wobec państwa polskiego Imperium Osmańskie udzieli pomocy obiecanyimi żołnierzami, jeśli zaś wystąpią przeciwko Imperium Osmańskiemu – pomocy takiej udzieli państwo polskie”*. Zgodnie więc z przymierzem na wypadek agresji w takiej formie, gdyby Państwo Polskie wypowiedziało wojnę Moskwie, a Austria, która jest sprzymierzeńcem Moskwy, wysłali z pomocą dla Moskwy wojska do Polski, to wówczas Państwo Polskie, zgodnie z przymierzem, będzie musiało zażądać pomocy Imperium Osmańskiego przeciwko Austrii. I jeśli Imperium nie udzieli pomocy, powiedzą, że *„nie przestrzega warunków sprzymierzenia”*. A jeśli udzieli pomocy, to pomiędzy Imperium Osmańskim i Austrią zaistnieje na nowo wrogość. I to jest druga sprawa, która legła u podstaw odroczenia.

By usunąć ten stan nieokreśloności, przeprowadzono szereg rozmów. Jeśli zażyczy się protokołu z rozmów, to będziecie o tym wiedzieć jako Padyszach. Jeśli idzie o powód tego, że piszę w ten sposób, to jest chęć przekazania wam jedyne informacji o odroczeniu. Decyzja należy do waszej wysokości, naszego pana Padyszacha.

بود و نقدی به جرات فتنه عریضه عیدانه افاده شده جرات قلندری اوزر آمده روسیه لوط فزیدن روگردان اولی که لوبان ماده سرخر زاده خشم بونی
 و روسیه لوط فزیدن تعقیب و لقمی لازم کلمه یا سالف البیان کردنش عصبان اولندون و یاخو از قدیم ناخوشند و اولی که لوبان تعقیب ساد دوت
 علیه التجا بوطه گذار و فراتین محکمت امودن اولدنی ظاهر و لکن کیفیت مذکور وقوع بونی یعنی امقوله لر بر و طره گذار اینک اوزر المین مذکور
 بوقولری طرف فزیدن قبول و لنامتی یاخو امقوله امر و روگذار ایله کد نصکله طرف جاکردن طرف اولدنی کیر و ویرکت روسیه لوبان مطلوب ایله
 و کیر و ویرکتی حال بر و طره عسکر ایدرن مذکور و نه زور ایله عاده ایستد رجلیانی درون لیده و راس حدوده اولی که روسیه جند الدیر یاخو
 ادر و یاخو بوطه مقدمه قوسلو سدر معقیله جاکردن خبر و اصرار اینک لذلک تحتین اولدنی بر امر باهر اولوب قالدیه حضور فرموده ایدر ایضاً
 اوچنور و ویرکت ایله اداره قبول ایدر خصوصاً کدن او لایمغه لطفاً و عنایه ماده فرموده نازکت و ظهوری طیخا اولان حالانک اضمینت ایلانظر
 مطالعه سیوریه رقی سایه جهت علیه التجا امقوله لوبان بر و بغان طبر اغنه ضرور و گذار ایدر ایه و روسیه لوط فزیدن بالکسب اولسان
 اذکاره اصرار اولنور ایه قولدر شکر کونه حرکت اینک و نوجا اوزر جواب ویرکت لازم کلمه بوباید اراده سنیه اراده کونه تعلق ایدر ایه جاکردنی
 ایا کورد حرکت ایلان مضمین ایضا حا و تحریر مأمور و کاهه سیوریه وقت و حالک لازم سر و نازکت مصلحت مقتضای اولدنی واقف و قایم
 اسیا اولان نهای عالم آشنای حق خدای غننده خیر غنا معلوم و صوبه اوزر اولی باده فرمان آخذ کدر ۲۲ هجری

HAT 1403/56683

**RUS TAKİBATINDAN KAÇARAK OSMANLI
DEVLETİ'NE SİĞİNMASI MUHTEMEL BULUNAN
LEHLİLER HAKKINDA NE ŞEKİLDE İŞLEM
YAPILACAĞININ BİLDİRİLMESİ TALEBİNE DAİR
BOĞDAN VOYVODASI'NIN¹ YAZISI**

~25.03.1794~

***Tarafımdan görülmüştür.
Münasip olan hareket tarzı her ne ise
belirlenip kendisine bildirilsin.***

*Boğdan Voyvodası kulunuzun yazısıdır.
Siz Padişahımız'ın da malumları olduğu üzere
daha önce kendisine, bu konuda "hakimane"
hareket eylemesi tembih edilmişti. Kendisi
bu yazısında "hakimane" hareket etmenin bir
işe yaramayacağını, mutlaka kesin bir emir
beklediğini yazmaktadır.
Ferman sizindir.*

Bu defa takdim ettiğim arizamda belirtildiği üzere; Leh ülkesinde, Rusya karşıtı Lehliler meselesinin daha fazla büyüyerek bunların Ruslar tarafından takibata uğramaları ve bunun sonucunda da ya isyan ederek veya öteden beri Rusya'dan hoşnut olmadıkları için Osmanlı Devleti'ne sığınmaları muhtemel bulunmaktadır. Böyle bir durumda ya bunlar henüz Boğdan tarafına geçmeden bu kulunuz tarafından kabul edilmeyecek veya Boğdan toprağına geçerlerse o takdirde de Rusların bu kulunuza, Leh ülkesinde veya sınırda bulunan general veya adamları veya Boğdan'da bulunan konsolosları aracılığıyla bunların iade edilmesi, aksi takdirde Rusya'nın Boğdan'a asker geçirip bunları zorla çıkartacağı yolunda haberler göndermeleri ihtimal dahilindedir. Ancak bu mesele öyle güler yüzle, tatlı dille veya bazı tedbirlerle halledilecek sıradan bir konu olmadığından konunun nezaket ve önemine uygun bir değerlendirme yapılarak şayet Ruslar yukarıda ifade edildiği tarzda taleplerde bulunurlarsa bu kulunuzun nasıl hareket etmem ve Ruslara ne cevap vermem gerektiğine dair yüce Padişahımız ne ferman buyurursa bu kulunuza açıkça ve yazılı olarak bildirilmesini arz ederim.

Bu hususta ferman efendim hazretlerindir. 22 Şaban, sene 1208

**LIST WOJEWODY MOŁDAWII [MIHAI SUTU]
Z PROŚBĄ O POWIADOMIENIE, CO NALEŻY
UCZYNIĆ W SPRAWIE POLAKÓW, KTÓRZY
UCIEKAJĄC PRZED PRZEŚLADOWANIEM ROSJAN
NAJPRAWDOPODOBNIEJ SCHRONIĄ SIĘ W
IMPERIUM OSMANSKIM**

***Widziałem.
Określić i przekazać najlepszy sposób
postępowania.***

*Jest to list waszego sługi Wojewody Mołdawii.
Jak też wiadomo wam, Padyszachowi, już wcześniej w
związku z tą sprawą został on pouczony o „mądrych”
posunięciach. Pisze, że „mądre” posunięcia nie przyniosą
żadnych korzyści. Decyzja należy do waszej wysokości.*

Jak już pisałem we wcześniej przekazanej petycji; Problem Polaków, którzy występują w Polsce przeciwko Rosji, jest coraz większy; występują oni przeciwko prześladowaniom ze strony Rosjan i w rezultacie wszczynają powstania; ponieważ też od dawien nie darzą Rosji sympatią, jest prawdopodobnym, że będą chcieli szukać schronienia w Imperium Osmańskim. W takiej sytuacji albo nie zostaną oni przyjęci przez waszego sługę nim jeszcze zaczną pojawiać się na terenach Mołdawii, albo jeśli przybędą do Mołdawii zostaną przekazani Rosji za pośrednictwem jej generałów lub ludzi, jacy znajdują się w Polsce lub na granicy bądź jej konsuli w Mołdawii, albowiem w przeciwnym razie jest duże prawdopodobieństwo, że Rosja przekaże wiadomość, że wyśle do Mołdawii swych żołnierzy, by usunąć ich na siłę. Nie jest to sprawa, jaką można by rozwiązać z uśmiechem na ustach, polubownie lub jakimś środkami, lecz należy dokonać jej oceny w sposób odpowiedni do jej znaczenia i powagi; dlatego też proszę o powiadomienie swego sługi w sposób jasny i na piśmie o decyzji jego wysokości Padyszacha odnośnie do tego, w jaki sposób mam postępować, jeśli Rosjanie wystąpią z takim żądaniem jak wyżej, i jaką mam wówczas dać im odpowiedź.

Wydanie decyzji w tej sprawie należy do jego wysokości naszego pana. 22 Szaban roku Hidżry 1208.

¹ Voyvoda Mihai Sutu.

له کباردن اولوب بلك بديوز طهقان برسنه عيسويه سندن يعني له مقاسمه ي اساسنده ديشنه
تعبير اولنور لهلو جمعيتنده قضاا طرفندن وکالتايتن دوبروسكي و ويكي نامان ايكي نفر
جيزالدر برلنده فرانسه اردوسندن تشرين اولك يکرمي ايکيسي تاريخيه لهلو خطابا نسر ايدير دکلي
با تانه نك ترجمه سيد

عديم الزمه اولك بولک نابوليون بودغه او جيوز بلك نفر عسکرايه لهه دخول اير بود
خفاياي ضميمه استکناه قيديه دوستيه رک مظهر علو جناي اولغه سعي اير لم ساراليه
بوکلماقي نفوه ايدکيم سرك برکت مستقله اولغه استحقاقکر وارسيد سمدی بقعه جفم استه
يوزدن نام محله طوغري واريدرم هفکرده صور مطالعاتم اول طرفه واردين خاطر مع
نصود اولنه جقدر بياؤ علی ذالك سرك وجودکر وصاحب وطن و لکر يا اختيار کرده در
طرفکدن اخذ انتقام اير جک وسره وجود ويره جک آدم ديار کرده در همان بابا ايريني
کورس صبيان کر به کتان ملو هر طرفدن استقبانه سخت وقفا و قابلا اغورينه اظهار غيوت
براه جمله في تهيح و تحري و وطنکزي تخليص ايجون فانکزي دوکله آماده اولد يکري ايات
ايک اليوم سلا حيز اولد يکرم معلوم اولغه ساراليه سلاح دغي ويره جکدر وسر
لهلو کرک اوزر کيمره مسلط اولدر طرفندن اجهار اولنه رق کندولر کون جنک ايدوب مصلحه
مغار حرکت ايلکله مضطر سز وطنکري بير اقلی الله اجتماع ايدک بولک نابوليون
طرفندن قرياً جلب اولنه جق قوه يوقو ماموداً طرفکره تفهيم حال اير جک اولغه سمدی سار
وديعه حاي سز مقدماً اتاليا جاننده بلوکان عسکره کزي ترب ايجون طرفکره خطابا
نسر اولنان با تانه نك مضموني خاطر کرده اولن کرکدر استه سمدی تصديقه اولدي بلوکان
مرفومه اورويانک قابل هزيت اوليان قرمانی عندر مستقي حسن ظن اولنه رق له ملک
مزاج و طبيعته نمونه منابه سندن اولد يار ديومحرردر

HAT. 275/16150-B

**LEHLİLERİN BAĞIMSIZLIKLARINI YENİDEN
KAZANABİLMELERİ İÇİN, YAKINDA LEHİSTAN'A
GİRECEK OLAN NAPOLYON'U DESTEKLEMELERİ
GEREKTİĞİNE DAİR İKİ LEH GENERAL'İN LEH
HALKINA HİTABEN YAYIMLADIKLARI BİLDİRİ**

**ODEZWA DWÓCH GENERALÓW POLSKICH DO
NARODU POLSKIEGO O POTRZEBIE WSPARCIA
NAPOLEONA, KTÓRY WKRÓTCE PRZYBĘDZIE
DO POLSKI, BY POLACY NA NOWO ODZYSKALI
NIEPODLEGŁOŚĆ**

~22.10.1806*~

Leh ileri gelenlerinden olup Leh ülkesinin 1791 yılındaki paylaşımı sırasında Leh Diyet Meclisi'nde Kaza Temsilciliği yapmış olan Dobrowski¹ ve Wybicki² adlı iki General'in Berlin'deki Fransa Ordusu'ndan 22 Ekim günü Lehlilere hitaben yayımladıkları bildirinin tercümesidir.

"Yenilmez Büyük Napolyon şimdi de 300.000 asker ile Leh ülkesine giriyor. Biz onun gizli niyetlerini araştırmak yerine cömertliğine mazhar olmaya bakalım. O; "Sizin bağımsız bir millet olmayı hak edip etmediğinizi şimdi göreceğim. İşte Poznań'a doğru gidiyorum. Hakkımızdaki değerlendirmelerim oraya varınca zihnimde şekillenecektir." demektedir. Bundan dolayı, var olmanız da, vatan sahibi olmanız da artık kendi elinizdedir. Zira sizin intikamınızı alacak ve sizi yeniden var edecek kişi ülkenizdedir. Derhâl, babalarını görünce ağlayan çocuklar gibi her taraftan süratle onu karşılayıp kalben ve bedenlen uğruna gayret göstererek herkesi harekete geçirin ve vatanınızın kurtuluşu için kanınızı dökmeğe hazır olduğunuzu ispat edin. Bugün silahsız olduğunuz bilindiği için o size silah da verecektir.

Ey, üzerimize musallat olanlar tarafından, onlar lehine kendi aleyhinize savaşmak zorunda bırakılan Lehliler!.. Vatanınızın bayrakları altında toplanın!.. Büyük Napolyon tarafından yakında getirtilecek olan Kościuszko, bu işin görevlisi olarak sizlere durumu anlatacaktır. Şimdilik emaneten onun himayesindesiniz.

Daha önce İtalya taraflarında askerî birlikler oluşturmanız için sizlere dağıtılan bildiride yazılı olanlar hâlâ hatırızdır. İşte şimdi tasdik olundu. Bu birlikler Avrupa'nın yenilmez kahramanı nezdinde, haklarında iyi bir kanaat oluşmasını sağlayarak Leh milletinin huy ve karakterine örnek olmuştur." diye yazılıdır.

Tłumaczenie odezwy do Polaków wydanego 22 października w trakcie pobytu Armii Francuskiej w Berlinie przez dwóch wywodzących się ze szlachty polskiej polskich generałów Józefa Wybickiego i Jana Henryka Dąbrowskiego, którzy w trakcie rozbioru Polski w roku 1791 sprawowali funkcję posłów do Sejmu.

„Niezwyciężony wielki Napoleon przybywa do Polski z 300.000 żołnierzy. Zamiast doszukiwania się w nim złych zamiarów, spójrzmy na osiągnięcia jego odwagi. Mówi: „Zobaczę teraz, czy zasłużyliście na to, by być niezależnym narodem. Przybywam prosto do Poznania. Gdy tam dotrę, moje o was sądy nabiorą ostatecznego kształtu”. Wasz byt, posiadanie przez was własnej ojczyzny jest w waszych rękach. W kraju waszym jest osoba, która dokona za was zemsty i sprawi, że zaistniejecie. Natychmiast zachęćcie wszystkich, by witali go w każdym miejscu jak płaczące dzieci, które zobaczyły swego ojca, i okazywali radość sercem i ciałem. Udowodnijcie, że jesteście gotowi do przelania krwi dla wybawienia swej ojczyzny. Wiadomo, że dziś jesteście bez broni, broń tę otrzymacie od niego.

Ejże, zniewoleni Polacy, którzy zmuszeni są walczyć przeciwko nim, dla siebie. Zbierzcie się pod flagami swej ojczyzny. Kościuszko, którego wkrótce sprowadzi Napoleon, wytłumaczy wam sytuację jako osoba odpowiedzialna za te czyny. Teraz jesteście pod jego ochroną.

Nadal pamiętacie, co zostało napisane we wcześniejszej odezwie, byście tworzyli oddziały wojskowe we Włoszech. I stało się. Oddziały te stały się przykładem charakteru i cech narodu polskiego, które pod przywództwem tego niezwykłego bohatera Europy, utwierdzą to przekonanie”.

* Tarih tahminidir.

1 Jan Henryk Dąbrowski.

2 Józef Wybicki.

* Data w przybliżeniu

[illegible]

**OSMANLI DEVLETİ'NE SİĞİNMIŞ OLAN LEH VE
MACAR İHTİLALCİLERİN RUSYA VE AVUSTURYA
DEVLETLERİ'NE TESLİM EDİLMEMESİ İÇİN RUSYA
NEZDİNDE YÜRÜTÜLECEK DİPLOMASİYE DAİR
FUAD EFENDİ'YE GÖNDERİLEN TALİMAT YAZISI**

**POLECENIE WYSLANE DO FUADA EFENDIEGO
DOTYCZĄCE DZIAŁAŃ DYPLOMATYCZNYCH
W KONTAKTACH Z ROSJĄ, BY ZAPOBIEC
PRZEKAZANIU DO ROSJI I AUSTRII
UCIEKINIERÓW Z POLSKI I WĘGIER, KTÓRZY
SCHRONILI SIĘ W IMPERIUM OSMAŃSKIM**

~14.09.1849~

Fuad' Efendi'ye Sadaret'ten Yazı

Sizin de bildiğiniz gibi Rusya ve Avusturya Devletleri, Macaristan'daki ihtilal hareketinin yenilgiye uğraması üzerine Osmanlı Devleti'ne sığınmış olan Leh ve Macarların kendilerine teslim edilmelerini istemiş; hatta Rusya İmparatoru bunun için yüce Padişah hazretlerine General Prens Radziwill ile özel bir mektup dahi göndermiştir. Bunların iade edilmesi veya bu husustaki talebe açıkça ret cevabı verilmesinin Osmanlı Devleti açısından ne gibi sakıncalar ortaya çıkaracağı, herkesçe bilinen zekiliğinizin bir gereği olarak zatıalınız tarafından kolayca anlaşılacağından, bu konuda ayrıca ayrıntıya girmeye gerek yoktur.

Osmanlı Devleti'nin bu konudaki yaklaşım ve değerlendirmeleri ile elçilerin kullandıkları dil ve usul hakkında, bu yazı ekinde gönderilen evrakı incelediğinizde muhtevassından ayrıntılı bilgi sahibi olacağınız için burada onlara da yer verilmemiştir. Rusya İmparatoru'nun sert mizacı ve bu durumdaki Lehlilere karşı her zaman ortaya koyduğu şahsi düşmanlık göz önüne alındığında yatıştırılmasının çok da kolay olmayacağı açıktır. Ancak Cenâb-ı Allah'ın yardımı, Padişahımız efendimizin işlerin zor taraflarının hallinde gösterdiği başarılar ve sizin kişisel yetkinlik ve isabetli görüşlülüğünüz sayesinde bu zor meselenin de çözüme ulaşacağı yolunda güçlü bir ümit ortaya çıkmıştır.

Padişahımız'ın onur ve gururuna dokunan böyle bir konuda, gerekli bütün yollara başvurmadan hemen olur verilmesi, Halifelik makamının insanlık anlayışına da, Padişah hazretlerinin kullarının ona olan sadakatlerine de uymayacağından ve fakat Mösyö Titof² da kendisine kesin talimat verildiğini belirterek tartışmaya girmek istemediğinden, görüşlerimizi ve bu olayın sebeplerini doğrudan doğruya iletmek ve Rus İmparatoru'nun bu konudaki ısrarının derecesini anlamak üzere zatıalınızın derhâl vakit kaybetmeden Bükreş'ten Varşova'ya gitmeniz Halife hazretleri tarafından uygun görülmüştür.

Bundan dolayı, bu yazı size ulaşır ulaşmaz ekindeki nâme-i hümayûnu kutusuyla birlikte yanınıza alarak bir an önce o tarafa doğru yola çıkmanız gerekmektedir. İnşallah Varşo-

Pismo z Urzędu Wielkiego Weyzra do Fuada Efendiego¹

Jak i wam wiadomo, Rosja i Austria zażądały wydania im Polaków i Węgrów, którzy schronili się w Imperium Osmańskim po upadku powstania na Węgrzech. Car Rosji przesłał nawet, za pośrednictwa Księcia Generała Radziwiłła, do jego wysokości Padyszacha osobisty list w tej sprawie. Ponieważ wasza wysokość, znana ze swej mądrości, z łatwością zrozumie, jakiego rodzaju kłopoty dla Imperium Osmańskiego może sprawić ich wydanie lub udzielenie odmownej odpowiedzi na takie żądanie, nie ma potrzeby wchodzić w dalsze szczegóły z tym związane.

Wasza wysokość posiadać dokładną wiedzę o treści przekazywanych w załączeniu dokumentów, które odnoszą się do podejścia i oceny sytuacji przez Imperium Osmańskie oraz o języku i zachowaniu się posłów. Nie ma więc potrzeby pisania o tym w tym liście. Pamiętając, że Car Rosji ma twardy charakter i zawsze objawiał wobec Polaków osobistą wrogość, jasnym jest, że uspokojenie go nie będzie łatwe. Jednakże z pomocą Wszchemocnego Allacha, jest nadzieja, że ta trudna sprawa też zostanie rozwiązana dzięki sukcesom, jakie osiągnęła wasza wysokość w rozwiązywaniu ciężkich spraw oraz waszej dojrzałości i przenikliwości.

Jego wysokość Kalif uznał za stosowne, by w takiej sprawie, która dotyka honoru i godności naszego Padyszacha, natychmiast, bez poszukiwania innych dróg wydać decyzję; ponieważ nie jest to zgodne z rozumieniem humanitaryzmu przez urząd Padyszacha i uczuciem wierności, jakie żywią do Padyszacha jego słudzy, oraz ponieważ Pan Titof² nie chce podjąć rozmów, jako że otrzymał wyraźne polecenia, przekazać bezpośrednio swe poglądy i ich przyczyny; jak też w tym celu – by ocenić upór Cara Rosji w tej kwestii – wasza wielmożność udała się natychmiast, bez straty czasu, z Bukaresztu do Warszawy.

Dlatego też, gdy tylko otrzymacie ten list, macie z listem tym natychmiast wyruszyć w drogę. Jak Allah da, gdy dotrzecie do Warszawy, przekazacie swym rozmówcom inne kwestie, jakie przyjdą wam do głowy w związku z tą sprawą, i jakie uznacie za stosowne oraz jakie pojawią się po zapoznaniu się w przesłanymi wam pismami. Przekażcie w sposób przekonujący,

¹ Keçecizade Fuad, Fevkalade Elçi.

² Rusya Büyükelçisi.

¹ Keçecizade Fuad, Poseł Nadzwyczajny

² Ambasador Rosji

va'ya vardığınızda, gerek gönderilen evrakın incelenmesi neticesinde ortaya çıkacak ve gerekse bu konuyla ilgili daha başka akla gelebilecek münasip gördüğünüz hususları muhataplarınıza anlatınız. Mültecilerin verilmemesi yönündeki bu tavrımızın, onların yaptıkları kötülükleri onaylama veya onları koruma amacı taşımadığını, sadece Osmanlı Devleti'ne sığınmış olmalarından kaynaklandığını, Osmanlı Padişahı'nın Rusya İmparatoru'ndan, şanı yüce bir Padişah için bu meselelerin ne kadar kıymetli ve önemli olduğunu takdir ettikten sonra elini vicdanına ve kendisini Osmanlı Padişahı'nın yerine koyarak ona göre bir değerlendirmede bulunmasını beklediğini, bu insanların bizim ülkemize gelmelerinin Osmanlı Devleti'nden bir kolaylık ve yakınlık görmelerinden kaynaklanmadığını, zaten bu olay insaflı bir şekilde değerlendirilecek olursa Osmanlı Devleti'nin mültecileri çağırarak birbirleriyle dost ve komşu olan iki devlet arasındaki iyi ilişkileri tehlikeye atmayı ve boş yere zor duruma düşmeyi istemeyeceğinin açıkça görüleceğini ve Rus İmparatoru'nun bu talebe uygun davranmasının Osmanlı Padişahı tarafından, dostluğun yeni bir işareti olarak kabul edileceğini etkili bir şekilde ifade ediniz. Şayet bütün bu samimi açıklamaların Allah göstermesin herhangi bir etkisi olmaz da sizde Rusların taleplerinde ısrarcı olacaklarına ve hatta işi savaş noktasına götüreceklerine dair bir kanaat ortaya çıkarsa, o takdirde bu süreci sona erdirmeyip; *"Osmanlı Devleti'nin beklentisi bu samimi açıklamalarımızın sizin tarafınızdan da takdir edileceği merkezinde idi. Madem ki siz talebinizde ısrar etmektesiniz, o zaman ben de durumu İstanbul'a bildirmek zorundayım. İmparator hazretlerinin kesin kararını Padişahımız da öğrensın, bakalım ne cevap gelecek."* şeklinde ifadelerde bulunup durumu ayrıntılarıyla bu tarafa bildirerek gelecek cevabı bekleyiniz. Şayet, inşallah talebimize uygun bir yaklaşım sergilerler de bütün bunlara ihtiyaç kalmazsa, hemen asli görev yerinize dönünüz. Olabilecek bir başka durum da, Allah göstermesin talebimizin kabul edilmemesi gibi bir kuşkuya kapılmanızdır. O takdirde de; *"görevinizin Rusya'nın talebine ret cevabı getirmek olmadığım, sadece Rus İmparatoru'na Osmanlı Padişahı'nın durumunu anlatma amacıyla geldiğinizi"* ifade ederek İmparator'a ulaşmağa çalışınız. Şayet bir tesiri olmazsa geri dönünüz.

Bütün bunlar Padişah Efendimiz'in fermanıdır. Bu şekilde tarafınıza bildirilir.

że nasze podejście, by nie wydawać uciekinierów, nie ma na celu zaakceptowanie ich złych uczynków i ich ochronę, i wynika jedynie z faktu, że schronili się w Imperium Osmańskim, że Sułtan Osmański oczekuje od Cara Rosji by, sam postawił się na miejscu Sułtana i dokonał we własnym sumieniu oceny, jak niezmiernie ważna i cenna jest ta sprawa dla jego wysokości Sułtana, że przybycie tych ludzi do Imperium Osmańskiego wynika z okazywanych im przez Imperium Osmańskie uczuć bliskości i ułatwień; i jeśli by ta sprawa miała zostać oceniona w sposób sprawiedliwy, to będzie jasno widać, że Imperium Osmańskie, przyjmując tych uciekinierów, nie chce narażać na niebezpieczeństwo dobrych stosunków między dwoma przyjacielskimi dla siebie i sąsiadującymi ze sobą państwami i bezzasadnie je utrudniać, jak też że właściwe podejście Car Rosji do tej prośby będzie przyjęte przez Padyszacha jako nowa oznaka przyjaźni. Jeśli tego typu szczere wyjaśnienia nie przyniosą skutku, oby Allah na to nie zezwolił, i jeśli dojdziecie do przekonania, że Rosjanie nadal będą upierać się przy swym żądaniu, albo że skłonni są wręcz uczynić z tego powód do wojny, to nie kończcie tego procesu, lecz macie oznajmić, że *„Imperium Osmańskie spodziewało się, że te szczere objaśnienia zostaną przez was zrozumiane. Skoro jednak upieracie się przy swym żądaniu, to muszę poinformować Stambuł o takim stanie rzeczy. Niech Padyszach dowie się o waszej ostatecznej decyzji i zobaczmy, jakiej odpowiedzi udzieli”*, po czy macie przekazać nam szczegółowy stan sprawy i czekać na odpowiedź. Jeśli natomiast okażą przyjazne podejście do naszej prośby, nie będzie takiej potrzeby i natychmiast powróćcie do swego miejsca. Może być jeszcze inna sytuacja, oby Allah nas od tego uchronił, że będziecie mieli podejrzenia, że prośba nasz nie zostanie przyjęta. W takim przypadku oświadczyć, że *„waszym zadaniem nie było przekazanie odmownej odpowiedzi na żądanie Rosji, lecz przybyliście, by przedstawić stanowisko Padyszacha Carowi Rosji”*, i starajcie się dotrzeć do Cara. Jeśli się nie uda, wracajcie.

To są polecenia naszego pana Padyszacha i tak zostały wam przekazane.

Mehmet Sadık Paşa | Michał Czajkowski

4

عقد قلم اقدم حضرتي
 اولوزار ياروند بركه در عاده اولوزار ايگ كشي كلوب كنوزي باك درجه شرفيه و عظيم اولوزارنده بيزه نقيم اولونه اوزره صدق شاهانه اولوزارنده بوناره
 بياك عزتده عظيمه احسانه بويي شانه علامه موافقه كورنور ارجه اولوزار هره بويي اروزنامه غلبه بايه جناب بيزانه شرفه در بوزار اولوزار بوناره
 انبار اولوزار حقي يابله تركه شاوره نقيم اولوزار اقدم

مردم و كورنور ارجه
 هره بويي ارجه اقدم اولوزارنده بيزه نقيم اولونه اوزره صدق شاهانه اولوزارنده بوناره
 اولوزارنده بيزه نقيم اولونه اوزره صدق شاهانه اولوزارنده بوناره
 اولوزارنده بيزه نقيم اولونه اوزره صدق شاهانه اولوزارنده بوناره

i.HR 59/2828

**ÜLKELERİNDEN KAÇAN LEHLİLERDEN
İSTANBUL'A GELEN 32 KİŞİYE PADİŞAH
TARAFINDAN PARA YARDIMINDA BULUNULMASI**

**PROŚBA DO SUŁTANA O POMOC FINANSOWĄ DLA
32 OSÓB SPOŚRÓD POLAKÓW, KTÓRZY UCIEKLI Z
POLSKI DO STAMBUŁU**

~09.11.1849~

Çok merhametli efendim hazretleri

Ülkelerinden kaçan Lehlilerden şu sırada İstanbul'a 32 kişi gelmiş olup kendileri çok fakir ve sıkıntı içinde olduklarından, hâllerine merhameten Padişahımız'ın sadakası olmak ve aralarında paylaştırılmak üzere kendilerine 5.000 kuruş ihsan buyurulmasının onun yüce şanına yakışır bir davranış olacağı düşünülmüştür. Bu hususta Padişahımız tarafından her ne şekilde ferman buyurulursa gereğinin yerine getirileceğini arz ederim.

21 Zilhicce, sene 1265

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Siz Sadrazam Efendimizin işbu tezkiresi Padişahımız efendimiz hazretleri tarafından görülüp incelenmiş ve zatıalınızın istekte bulunduğu şekilde, bunlara aralarında paylaştırılmak üzere 5.000 kuruş ihsan olunması Halife Efendimiz tarafından ferman buyurulmuştur. Gereği için bilgilerinize arz ederim. Artık bu konuda ferman sizindir.

23 Zilhicce, sene 1265

Wielce miłościwy nasz Panie

32 osoby, które uciekły z Polski, przybyły obecnie do Stambułu, znajdują się w bardzo trudnym położeniu i są biedne; uważa się, że wspomóżenie tych ludzi kwotą 5.000 kuruszy, jako jałmużna z łaskawości Padyszacha, by podzielili się nią pomiędzy sobą, będzie gestem godnym wielkiej sławy władcy. Proszę o wydanie polecenia w tej sprawie, gwoili spełnienia tej prośby.

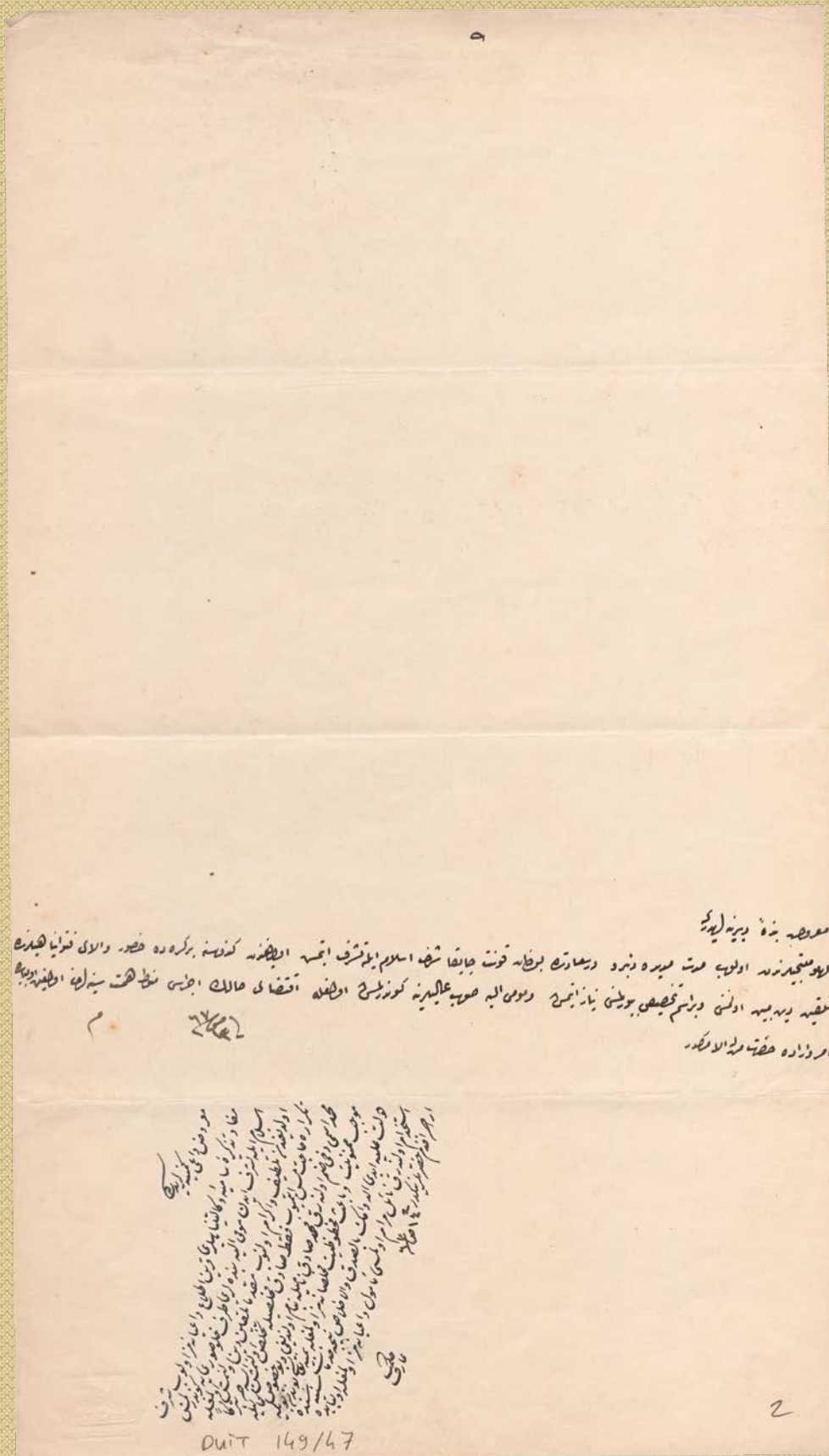
21 Zilhicce roku Hidżry 1265

Wasz wierny sługa powiadamia:

Jego wysokość Padyszach widział i zapoznał się z pismem waszej wielmożności wielkiego wezyra i wydał polecenie, by – zgodnie z prośbą waszej wielmożności – wypłacić 5.000 kuruszy do podziału między nich. Przekazuję do informacji, decyzja należy do was.

23 Zilhicce roku Hidżry 1265

**İSLAM DİNİNE GİREN LEH MÜLTECİLERİNDEN
MICHAŁ CZAJKOWSKI'YE ŞEYHÜLİSLAM
HUZURUNDA MEHMED SADIK İSMİ VERİLDİĞİNE
DAİR**

**DOTYCZY NADANIA MICHAŁOWI
CZAJKOWSKIEMU, UCHODŹCY Z POLSKI, KTÓRY
PRZESZEDŁ NA ISLAM, IMIENIA MEHMET SADYK,
W OBECNOŚCI MINISTRA SZEJK AL-ISLAM**

~19.12.1850~

Kulunuz şunu arz eder ki:

Leh mültecilerinden olup uzun süreden beri İstanbul'da bulunan Kont Çayka¹, İslam dinine girmiş olması münasebetiyle kendisine bir kere de siz Şeyhülislam hazretlerinin huzurunda İslam dininin esaslarının anlatılmasını ve bir de isim verilmesini istirham ettiğinden, kendisi yüce Makamınıza gönderilmiştir. Artık gereğinin yapılması hususunda yetki zatıalini-zindir.

13 Safer, sene 1267

Âciz duacınız şunu arz eder ki:

Tezkirenizde yazılı hususlar hakkında bu duacınız bilgi sahibi oldum. İslam dinine girmiş olan ve tarafımıza gönderilen adı geçen kulunuza taltif ve ikramlarda bulunuldu. Kendisine daha önce dinî esaslar anlatılmış olduğu için yeniden tekrarına gerek görülmedi. Kendisine ikinci isim olarak Sadık ismi konulmuş, bereket için de Mehmed ismi ilave edilerek Mehmed Sadık ismi verilmiştir. Bu husus biz bağlınızın ziyadesiyle memnuniyet duymamıza sebep olmuştur. İnşallah kendisinin bundan böyle Osmanlı Devleti hizmetine alınıp sadakatle hizmet ederek isteklerine kavuşması biz duacınızın dileğidir. Bu hususta irade efendim hazretlerindir.

14 Safer, sene 1267

**Şeyhülislam
Arif Hikmet**

Wasz wierny sługa powiadamia:

Książę Michał Czajkowski, jeden z uchodźców z Polski, który od długiego czasu przebywa w Stambule i który - z okazji przejścia na Islam - zwrócił się z prośbą o wytłumaczenie mu zasad Islamu i nadanie imienia w obecności jego wysokości ministra szejka al-islam, został odesłany do waszej wysokości. To co należy zrobić, należy już do waszej wysokości.

13 Safer roku Hidżry 1267

Ten, który się za was modli, prosi:

Ten, który się za was modli, został poinformowany o sprawach przedstawionych w waszym liście. Wasz poddany, który przeszedł na Islam i został do nas przysłany, został ugoszczony i należycie przyjęty. Ponieważ zasady naszej religii zostały mu przedstawione już wcześniej, nie widziano potrzeby powtarzania tego. Jako drugie imię nadano mu imię Sadyk, a na szczęście dodano imię Mehmed, tak że otrzymał imiona Mehmed Sadyk. Stało się to powodem naszej wielkiej radości i zadowolenia wraz z waszym do nas przywiązaniem. Z pomocą Allacha zostanie on teraz wciągnięty na służbę Imperium Osmańskiego i modlimy się, by służąc wiernie osiągnął swe cele. Wola w tej sprawie należy do waszej wysokości.

14 Safer roku Hidżry 1267

**Szejk al-Islam (Minister ds. Religii)
Arif Hikmet**

¹ Michał Czajkowski.

۴

immms 2/88

FRANSA'DAN GELEN LEHLİLERDEN İKİNCİ BİR
KAZAK SÜVARİ ALAYI OLUŞTURULMASIUTWORZENIE DRUGIEJ BRYGADY KAWALERII
KOZACKIEJ Z POLAKÓW Z FRANCJI

~29.10.1854~

Merhametli efendim hazretleri

Değerli Sadık Paşa tarafından oluşturulan Süvari Kazak Alayı'nın kurulumunun tamamlandığı belirtilerek bir süvari alayı daha kurulması uygun görülür ise gereği için harekete geçileceğine dair Osmanlı Ordusu Başkumandanı olan Sadrazam Paşa hazretlerinden gelen yazı ile Seraskerliğin bu konudaki tezkiresi Meclis-i Mahsus'ta görüşülmüştür. Görüşmede; Sadık Paşa'nın oluşturduğu bu Alay'ın işe yaraymış olmasından dolayı bir süvari alayının daha teşkilinin faydalı olacağı, hatta kurulması düşünülen bu Kazak alayında istihdam edilmek üzere Fransa Devleti'nin izniyle geçenlerde Fransa'dan bir grup Lehlinin bu tarafa geldiği, bunların bir kısmı burada kalmakla beraber çoğu Varna'ya gitmiş olduğundan, burada kalanların da gönderilerek yukarıda belirtilen talep doğrultusunda yeni bir süvari alayı teşkiline izin verilmesinin uygun olacağı, bu yeni alayın da önceki gibi Lehli Alayı değil "Kazak Alayı" diye isimlendirilmesi konusunun Hariciye Nezareti ile Müttefik Devletler elçilikleri arasında konuşulduğu, ancak Varna'ya gitmiş olan bu Lehlilerin Rusçuk'a gönderildiğine dair Seraskerlik tarafından verilen bilgi göz önüne alındığında Başkumandan Paşa'nın bunları Eflak ve Boğdan'da istihdam etmeyi düşündüğü sonucuna varıldığı, oysa Lehlilerin Avusturya sınırına yakın yerlerde bulundurulmayacaklarına dair Osmanlı Devleti tarafından Avusturya Devleti'ne daha önce teminat verilmiş olduğu gibi Lehlilerin Avusturya askeriyle birlikte Eflak ve Boğdan'da bulunmaları birçok olumsuz duruma yol açacağından bunların karşı yakada istihdamına izin verilemeyeceği, bu sebeple söz konusu Lehlilerden oluşturulacak Kazak Alayının kesinlikle Eflak ve Boğdan'a geçirilmeden Dobruca taraflarında teşkil olunması ve gerekirse Eflak ve Boğdan'a uğramaksızın doğrudan Besarabya'ya geçirilmesi gerektiği değerlendirilerek bu hususun Başkumandan Paşa'ya kesin bir biçimde ve hususi bir surette bildirilmesi görüşü benimsenmiştir. Ancak bu konuda Padişah hazretleri tarafından her ne şekilde irade buyurulursa ona göre gereğinin yerine getirileceğini arz ederim.

4 Safer, sene 1271

Jego miłosierna wysokość

Tworzenie przez drogiego Sadyka Paszę brygady kawalerii kozackiej zostało zakończone; jeśli utworzenie jeszcze jednej brygady kawalerii zostanie uznane za właściwe, to pismo jego wysokości wielkiego wezyra będącego naczelnym dowódcą Armii Osmańskiej oraz odnośny dekret wezyra odpowiedzialnego za sprawy wojskowe zostanie poddane pod rozwagę właściwej rady. Uwaga rady: ponieważ brygada utworzona przez Sadyka Paszę jest pożyteczna, utworzenie ich więcej będzie z korzyścią, tym bardziej, że swego czasu przybyła za zgodą władz francuskich z Francji w nasze strony pewna grupa Polaków, by wstąpić do brygady kozackiej, o utworzeniu której się myśli; część z przybyłych pozostała tutaj, a większość wyjechała do Warny; właściwym będzie, by tych, którzy pozostali tutaj, wysłać i zezwolić im na wstąpienie do brygady kozackiej zgodnie z powyższym życzeniem; kwestia nadanie tej brygadzie nazwy nie „brygada polska”, lecz „brygada kozacka” na podobieństwo poprzedniej brygady była omawiana pomiędzy ministerstwem spraw zagranicznych i posłami Państw Sprzymierzonych, jednakże biorąc pod uwagę wiadomości od wezyra, że Polacy, którzy udali się do Warny, zostali odesłani do Ruse, to Dowódca Naczelný doszedł do wniosku, by zatrudnić ich na Mołdawii i Wołoszczyźnie; lecz ponieważ wcześniej Imperium Osmańskie udzieliło Austrii zapewnienia, że Polacy nie będą rozlokowani w miejscach w pobliżu granicy z Austrią, to pobyt Polaków wraz z żołnierzami austriackimi na Mołdawii i Wołoszczyźnie może być przyczyną szeregu niekorzystnych sytuacji, nie będzie zgody na ich lokalizację na dwóch przeciwnych brzegach; dlatego też brygady, jaka zostanie utworzona z tych Polaków nie należy wysłać na Mołdawię i Wołoszczyznę, lecz zlokalizować ich w pobliżu Dobrudży i w razie potrzeby przenieść ich bezpośrednio do Besarabii, bez przechodzenia przez Mołdawię i Wołoszczyznę; przyznano rację, że o sprawie tej należy poinformować w sposób zdecydowany i osobiście Naczelnego Dowódcę. Bez względu na to, jak będzie wola wyrażona przez jego wysokość Padyşacha, trzeba będzie należycie ją wypełnić.

4 Safer roku Hidżry 1271

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Zatıalınızın işbu Sadaret tezkiresi ile tezkirenizde sözü edilen Başkumandan Paşa'nın yazısı ve Seraskerlik tezkiresi Padişah hazretleri tarafından görülüp incelenmiş ve; yukarıda anlatıldığı üzere, bu tarafta bulunan Lehliler de gönderilmek suretiyle bir süvari alayının daha teşkiline izin verilmesi, işbu Lehlilerden teşkil edilecek alayın da önceki gibi Kazak Alayı diye isimlendirilmesi ve kesinlikle Eflak ve Boğdan'a geçirilmeyerek Dobruca'da kurulup gerekirse Eflak ve Boğdan'a uğramaksızın doğruca Besarabya bölgesine geçirilmesi hususunun Başkumandan Paşa hazretlerine kesin bir biçimde ve hususi bir surette bildirilmesi emir ve ferman buyurulmuştur. Bahse konu yazı ile tezkire yine tarafınıza iade edilmiştir. Artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

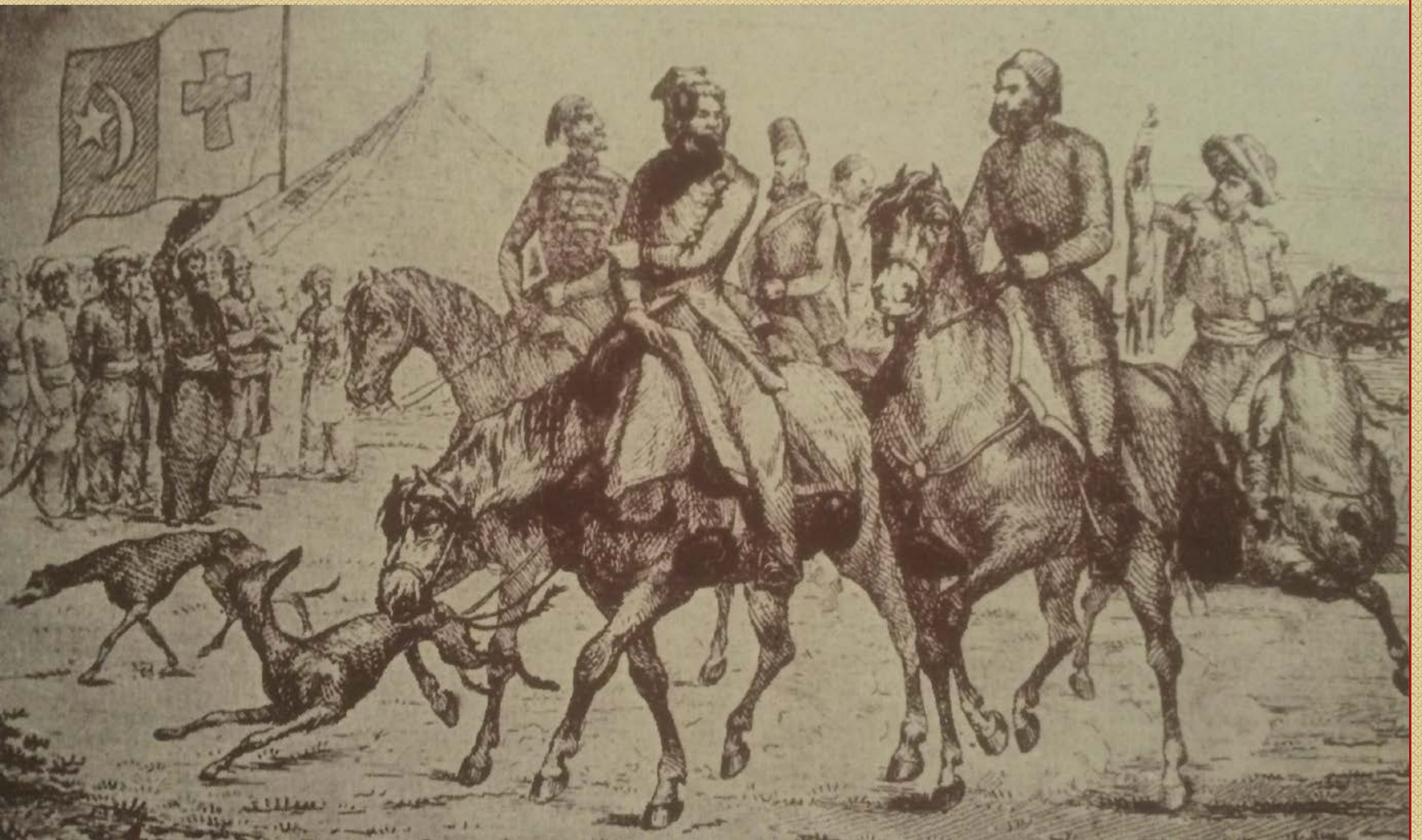
6 Safer, sene 1271

Wasz wierny sługa powiadamia:

Pismo waszej wysokości ministra oraz pismo jego wysokości pierwszego ministra będącego naczelnym dowódcą Armii Osmańskiej oraz odnośny dekret wezyra odpowiedzialnego za sprawy wojskowe zostały przeczytane i przeanalizowane przez jego wysokość Padyszacha. Jak napisano powyżej: wydany został rozkaz wysłania przebywających w tych stronach Polaków i utworzenia jeszcze jednej brygady kawalerii, nadania tej nowej, utworzonej z tych Polaków brygadzie nazwy „brygady kozackiej” na wzór poprzedniej, zakwaterować ich w Dobrudży, absolutnie bez przechodzenia przez Wołoszczyznę i Mołdawię, i wysłanie jej bezpośrednio do Besarabii bez zachodzenia po drodze na Wołoszczyznę i Mołdawię, oraz powiadomienie o tym osobiście i w zdecydowany sposób jego wysokości Naczelnego Dowódcę. Wymienione pismo zostaje wam odesłane z powrotem. Decyzja i polecenie w tej sprawie należy do was.

6 Safer roku Hidżry 1271

Kırım Savaşı esnasında Adam Mickiewicz | Adam Mickiewicz w czasie Wojnie Krymskiej

(Faint handwritten notes at the bottom of the page)

**LEHİSTAN PRENSLERİNDEN WITOLD
CZARTORYSKI'NİN SÜVARİ İKİNCİ KAZAK
ALAYI'NA MİRALAY OLARAK TAYİNİ**

**NOMINACJA KSIĘCIA POLSKIEGO WITOLDA
CZARTORYSKIEGO NA PUŁKOWNIKA DRUGIEJ
BRYGADY KOZACKIEJ**

~21.04.1855~

Devletli efendim hazretleri

Osmanlı Ordusu Başkumandanı Paşa hazretleri, şu sırada Pa-dişah emriyle teşkil olunup ben kulunuzun kumandası altında bulunan Kazak Süvari 2. Alayı'na yine bu âciz tarafından uygun görülüp seçilecek yetenekli ve dirayetli bir Miralay tayin edilmesini sözlü olarak emir ve tembih buyurmuşlardı.

Önceki Lehistan Kralı Czartoryski¹ cenaplarının oğlu Mösyö Witold esasen dirayet ve cesaret sahibi birisi olmanın yanı sıra daha önceleri bir müddet İspanya Devleti'ne başarılı hizmetlerde bulunmuş, daha sonra Sardunya Devleti ordusuna katılarak 1848 - 49 yıllarında Sardunya'da ortaya çıkan savaşta mertlik, cesaret ve bağlılık göstererek 1 adet iftihar nişanı almağa hak kazanmıştır. Kendisinin askerliğe liyakati herkesçe bilinmekte olduğundan, Kazak Süvari Alayı'na Miralay tayin olunacağını Fransa İmparatoru haşmetli Lui Napolyon hazretleri, Witold'ün babasına memnuniyetle ifade etmiştir. Witold'ün söz konusu Alay'ın Miralaylığı görevini en iyi şekilde yerine getirecek yararlık ve sadakat göstereceğine bu kulunuz dahi kefildir. Kendisinin söz konusu Alay'a Miralay olarak atanmasına siz Paşamız tarafından da onay verilmesi hususunu emir ve fermanlarınıza arz ederim.

25 Cemaziyelahir, sene 1271

Kulunuz

2. Kazak Alayı Generali
General Zamoyski²
(Mühür)

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Lehistan prenslerinden olup Paris'te bulunan Mösyö Witold'ün bu defa teşkil olunan Süvari İkinci Kazak Alayı'na Miralay olarak atanmasına dair Osmanlı Rumeli Ordusu Kumandanı tarafından gelen yazı, siz Sadrazam Vekili tarafından görülüp incelenmek üzere ekli tahrir ile birlikte ekte yüce Sadaret makamına takdim kılınmıştır. Bu yazıya göre zatinaliniz tarafından bu konuda her ne şekilde emir buyurulur ise bu kulunuz tarafına bildirilmesini emir ve fermanlarınıza arz ederim.

8 Receb, sene 1271

Rıza

Wasza wysokość

Jego wysokość Naczelný Dowódca Armii Osmańskiej wydał słownie rozkaz i nakazał, by wyznaczyć do Drugiej Brygady Kawalerii Kozackiej, która została utworzona z rozkazu Padyszacha i która znajduje się obecnie pod waszego sługi – moim dowództwem, uzdolnionego i mądrego pułkownika, którego zaaprobuje i mianuje ten drogi dowódca.

Monsieur Witold, syn [Adama Jerzego] Czartoryskiego, jednego z wielmożów przy poprzednim królu Polski, jest właśnie człowiekiem odważnym i mądrym, a oprócz tego oddał w przeszłości wiele, uwieńczonym zwycięstwami przysługę Państwu Hiszpańskiemu, następnie wstąpił do armii Sardynii i wykazał się w trakcie tocznej tam w latach 1848-49 wojny odwagą, mężnością i wiernością, za co został odznaczony medalem zasługi. Ponieważ wszyscy wiedzą, jak bardzo nadaje się do wojskowości, to i Cesarz Francji Louis Napoleon wyraził wobec ojca Witolda swe zadowolenie, że zostanie on mianowany pułkownikiem Brygady Kawalerii Kozackiej. Niniejszy sługa wasz gwarantuje, że Witold będzie pełnić funkcję pułkownika tej Brygady w jak najlepszy sposób, z oddaniem i wiernością. Upraszam, byście jako nasz pan wydali rozkaz i nakazali mianować go na pułkownika tej Brygady.

25 Dzemaziyelahir roku Hidżry 1271

Wasz sługa

General 2. Brygady Kawalerii Kozackiej
General [Władysław] Zamoyski
(pieczęć)

Wasz wierny sługa powiadamia:

W załączeniu do tego pisma przesyłamy do szanownego urzędu ministra, celem zapoznania się przez was jako zastępcę ministra, pismo, jakie otrzymaliśmy od Naczelnego Dowódcy Armii Osmańskiej dotyczące mianowania Monsieur Witolda z książąt polskich, obecnie w Paryżu, pułkownikiem tworzonej właśnie Drugiej Brygady Kawalerii Kozackiej. Proszę o polecenie poinformowania mnie – waszego sługi o waszej decyzji w tej sprawie.

8 Redzeb roku Hidżry 1271

Rıza

¹ Adam Jerzy Czartoryski.

² Władysław Zamoyski.

۱۰
صدالای
۱۰

Devletli, merhametli efendim hazretleri

Kumandanlığınızın işbu tezkiresi ile ekindeki yazı ve takrirde yazılı olan hususlar malumumuz oldu. Kazak Alayları Kumandanı değerli Sadık Paşa hazır burada iken adı geçen Mösyö Witold'ün konumu, durumu ve gerçekten Lehistan prenslerinden olup olmadığı hususlarının bir kere de kendisinden sorulup araştırılması ve çıkacak neticeye göre hareket edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiş; gönderdiğiniz yazı ve takrir ekte tarafınıza iade kılınmıştır. Artık, durumun bu şekilde araştırılıp tarafımıza bildirilmesi hususunda yetki sizindir.

18 Receb, sene 1271

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Siz Sadrazam Vekili efendimizin yüce emirleri bu kulunuzun malumu olmuş ve irade buyurduğunuz şekilde Mösyö Witold'ün konumu ve durumu bir tezkire ile Sadık Paşa kulunuzdan sorulmuştu. Gelen cevapta kendisinin gerçekten de daha önce Lehistan Kralı olan Yağıla'nın³ ailesinden, dirayetli ve denenmiş bir kişi olduğu bildirilmiştir. Bahse konu yazı ve takrir yine ekte tarafınıza iade kılınmıştır. Artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

3 Şaban, sene 1271

Rıza

Wasza wysokość i miłosierność

Wiadomym wam są sprawy opisane w niniejszym piśmie waszego dowódcy oraz w załączonych doń listach i przekazach. Korzystając z tego, że dowódca Brygady Kawalerii Kozackiej przebywa tutaj, uznano za stosowne zbadać w rozmowie z nim samym, czy wymieniony Monsier Witold pochodzi rzeczywiście z książąt polskich, zbadać jego sytuację i położenie i podjąć działania zgodnie z uzyskanymi rezultatami. Przesłane przez was pismo i załączniki zostają zwrócone. Macie więc prawo zbadać sytuację i powiadomić nas o wynikach.

18 Redzeb roku Hidżry 1271

Wasz wierny sługa powiadamia:

Polecenie waszej wysokości zastępcy ministra zostały przyjęte do wiadomości przez waszego sługę i tak jak wyraziliście w swej woli, spytano o sytuację i położenie Monsieur Witolda pismem do waszego sługi Sadyka Paszy. W odpowiedzi napisano, że rzeczywiście pochodzi on z rodziny poprzedniego króla Polski Władysława II z dynastii Jagiellów, jest człowiekiem mądrym i doświadczonym. W załączeniu przesyłamy wymienione pisma. Decyzja należy do was.

3 Szaban roku Hidżry 1271

Rıza

³ Jagiello(?).

314

ADAM MICKIEWICZ'İN KIZI MARIA'YA
İSTANBUL'DAN YAZDIĞI İKİ MEKTUPDWA LISTY ADAMA MICKIEWICZA PISANE Z
KONSTANTYNOPOLA DO CÓRKI, MARII. POL.

~03.10.1855 / 15.10.1855~

15 Kasım [1855], İstanbul

Sevgili Marynia'cığım, iyiyim. Yolumun nereye düşeceğini henüz bilmiyorum. Gelecek yolculuğum burada yapmam gereken işlere bağlı.

Sana gönderilen Sadık'ın¹ mektubunun bir nüshasını yine kopyalayıp, sonra dağıtılmak üzere suretlerini yanında muhafaza edeceksin. İzin vermezsem, Bay Lenoir² hariç bu yazıları hiç kimseye vermemelisin.

Baccalaéat (Lisans) unvanını alıncaya kadar Władysław'a her türlü planını askıya almasını söyle. Ata binme ve silahşörlük derslerine çok ihtiyacı var. Oles'in bütünleme derslerinin aylık ücreti ancak beş franga mal olursa, teyzene bunları temin etmesini ricada bulun. Bunun gerekli olup olmadığını Müdür'e daha önceden sor.

Henryk Bey³ kendisi için üniforma temin etti. Önceden bir kalpak da buldu. Onun bu kalpaktan mutlu olduğu kadar keşke tüm Polonyalılar ve tüm insanlar da mutlu olsa. Fakat yeniliklerin yanı sıra yeni dertler de ortaya çıkıyor. Henryk, farelerin kalpağının içine gireceği korkusuyla uykusundan uyanıyor. Burada sık sık yangınlar çıktığı ve uzaktan alev ışıkları görülebildiği için tehlike durumunda kolayca kurtarılabilirsin diye kalpağını ve pasaportumu yanına koyduğunu düşündüm. Ekipmanımın diğer kısımlarını ihmal ediyor.

Sizlere içtenlikle selam ederim.

A. M.

Listopad 15, Stambul [1855]

Jestem zdrow moja Maryniu. Nie wiem dotąd, jak rozporządę dalszą moją podróżą, zależy to będzie od interesów, któremam tu przed wyjazdem załatwić.

Posłana kopię listu Sadyka¹ skopiujesz raz jeszcze i te odpisy zachowasz u siebie do dalszego rozporządzenia. Oprócz p. Lenoira², nikomu nie trzeba tych pism udzielać, chyba bym do tego listem upoważnił.

Władysław owi powiedz, aby zawiesił wszelkie dalsze zamiary aż do czasu, kiedy uzyska *baccalauréat*. Lekcje jazdy i fechtunku bardzo mu potrzebne, nie chichnie zaniedbuje. Jeśli repetycje [s] Olesia tylko pięć franków miesięcznie kosztują, poproś Ciotki, żeby mu je zapewnić. Spytać jednak trzeba wprzód u p. dyrektora, czy są potrzebne.

P. Henryk³ (Służalski, stary żołnierz, jeden z 13 członków legionu sformowanego we Włoszech w 1848 r. przez Mickiewicza) już się umundurował. Zaczął ekwipowanie się od kołpaka. Obywscy Polacy i wszyscy ludzie byli tak z czegośkolwiek kiedykolwiek szczęśliwi, jak on z tego kołpaka! Ale obok nowych nabytków przy chodzą nowe troski. Henryk budzi się w nocy z trwoga, czy szczury nie dostały się do kołpaka. A że tu często sąpożary i łuna z okien widna nieraz, uważałem, że Henryk kładzie na poderęczu dwa tylko przedmioty, swój kołpak i mój *passport*, żebyśmy je w razie nie bezpieczeństwa [mogli] ocalić. Resz tamowego ekwipunku w calego nie obchodzi... Ale musi on sam do was o tym rozpisnąć się.

Pozdrawiam Was z serca

A. M.

1 Michał Czajkowski.

2 Ludwik Zwierkowski.

3 Służalski. Eski askerlerden. 1848 yılında İtalya'da Mickiewicz tarafından kurulan olan lejyonun askerlerinden biri.

1 Michała Czajkowskiego.

2 Ludwika Zwierkowskiego.

3 Służalski. Staryżołnierz. Jeden z 13 członków legionu sformowanego we Włoszech w 1848 r. przez Mickiewicza.

**İKİNCİ KAZAK SÜVARİ ALAYI'NA MENSUP
LEHLİLERDEN OSMANLI UYRUĞUNA GEÇMEK
İSTEYENLERİN RUMELİ VE ANADOLU'DAKİ BAZI
ÇİFTLİKLERE YERLEŞTİRİLMELERİNE DAİR**

**DOTYCZY OSIEDLENIA W ANATOLII I RUMELI
POLAKÓW Z DRUGIEJ BRYGADY KAWALERII
KOZACKIEJ, KTÓRZY CHCĄ UZYSKAĆ
OBYWATELSTWO IMPERIUM OSMANSKIEGO**

~17.10.1856~

Merhametli efendim hazretleri

Savaşın başlangıcında, Osmanlı uyruklu Kazaklardan ve burada mülteci durumunda bulunan Lehlilerden Kazak Alayı ismiyle bir Süvari Alayı oluşturularak Sadık Paşa'nın kumandasına verilmişti. Daha sonra savaş dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin hizmetinde bulunmak isteyen bir grup Lehli daha gelmiş ve bunlardan da bir Kazak Alayı oluşturularak Lehli mültecilerin önde gelenlerinden Kont Zamoyski'nin emrine verilmiş; bir süre sonra da İngiltere'nin isteği üzerine bu ikinci Alay, Osmanlı Devleti askeri olmak üzere İngilizlerin idaresine geçmiş idi.

Barış antlaşması yapıldıktan sonra bu Alay da iade edilmiş ancak İngiltere Devleti tarafından; bunların dağıtılmayıp ayrı bir alay olarak istihdamına devam edilmesi yönünde bir görüş ortaya atılmış ise de böyle ayrı olarak asker tutulmasının Osmanlı Devleti'nin usulüne uygun olamayacağı kesin bir dille ifade edilmişti. Bunun üzerine İngiltere Elçiliğince; bunların eskiden beri İngiltere ve Fransa'nın himayeleri altında oldukları, ayrıca savaş sırasında da İttifak'a hizmet ettikleri, bu sebeple bunların öylece bırakılmaları layık ve uygun düşmeyeceğinden, bunlardan Avrupa'ya gitmek isteyenlerin yol masraflarını kendileri karşılamak üzere gitmelerini sağlayacakları, ancak Osmanlı uyruğuna geçmeyi kabul edip kalmak isteyenlere de Osmanlı Devleti tarafından birer geçim kapısı bulunup Osmanlı ülkesinde bırakılmaları ve başka yollardan geçimlerini sağlayıncaya kadar da tayinatlarının verilmesine devam edilip maaşlarına karşılık da günlük bir miktar bir şey verilmesi talep edilmişti. Daha sonra bunlardan Avrupa'ya gitmek isteyen beş-altı yüzden fazla kişi İngilizler tarafından gönderilmiş, kalanlar hakkında yapılacak muamele ise Meclis-i Vükela'da defalarca görüşülmüştü.

Bu cümleden olarak; bunların bir biçimde Osmanlı Sultanı'nın merhamet kapısına sığınmış ve bir aralık Osmanlı Devleti'nin askerlik hizmetinde bile bulunmuş olmalarından dolayı, bunlar hakkında kovar gibi muamele etmenin Padişah'ın şanına uygun düşmeyeceği, bu durumda maaş ve tayinatlarının verilmesi mecburiyeti ortaya çıkmakla beraber askerlik dışında Osmanlı Devleti'nin usul ve menfaatlerine uygun bir şekilde Osmanlı ülkesinde tutulmalarında bir sakınca bulunmadığı, böylece Osmanlı Padişahı hazretlerinin cihanı kuşatmış olan merhametinin bir örneğinin daha gösterilmiş olacağı, bu konuda uygun bir çözüm yolu olarak mesela bunlardan subay

Wasza wysokość i miłosierność

Na początku wojny, z Kozaków pochodzenia osmańskiego i Polaków przebywających tu jako uchodźcy utworzona została brygada pod nazwą Brygada Kozacka, nad którą dowództwo objął Sadyk Pasza. Później, z powodu wojny przybyła jeszcze inna grupa Polaków, którzy chcieli przejść na służbę Imperium Osmańskiego, z których też została utworzona Brygada Kozacka, dowództwo której przekazano jednemu z przywódców uchodźców polskich – Księciu Zamojskiemu. Pewien czas później, na prośbę Anglii, ta druga brygada została przekazana pod zarząd Anglików jako żołnierze Imperium Osmańskiego.

Po zawarciu traktatu pokojowego brygada ta została zwrócona, jednakże Anglicy wysunęli pomysł, by brygady tej nie rozwiązywać, lecz nadal utrzymywać jako oddzielną brygadę, lecz wówczas zdecydowanie oświadczone, że utrzymywanie oddzielnie żołnierzy nie będzie zgodne ze zwyczajami Imperium Osmańskiego. Wówczas poselstwo angielskie mówiąc, że pozostawali on od dawna pod opieką Anglii i Francji, ponadto podczas wojny służyli sprzymierzonym, wobec czego pozostawienie ich ot tak sobie nie będzie ani godne ani właściwe, i zażądało, by tym, którzy będą chcieli udać się do Europy, umożliwić im to pod warunkiem, że sami pokryją koszty podróży, a tym, którzy zechcą przyjąć obywatelstwo Imperium Osmańskiego, Imperium Osmańskie powinno znaleźć im źródło utrzymania i pozostawić ich w Imperium oraz – do czasu, póki nie znajdą innych sposobów na utrzymanie – powinno w dalszym ciągu wypłacać im żołd i dodatkowo do wynagrodzenia dodawać coś codziennie. Następnie spośród tych, którzy chcieli udać się do Europy, wysłano pięćset – sześćset osób, a to, co należy robić wobec pozostałych, było przedmiotem wielu dyskusji w Radzie.

Wychodząc z powyższego, wysunięto myśl, że koro ci schronili się pod osłonę łaskawości Imperium Osmańskiego i przez pewien czas świadczyli dla Imperium Osmańskiego służbę wojskową, to postępowanie wobec nich, jakby się miało ich wygnać, nie przystoi sławie Padyszacha i w takiej sytuacji zachodzi konieczność wypłacania im żołdu i wynagrodzenia, a nie ma też przeciwwskazań do tego, by zatrzymać ich w Imperium Osmańskim, poza wojskiem, w sposób zgodny ze zwyczajami i pożytkami dla Imperium, dzięki czemu jego wysokość Padyszach jeszcze raz okaże przykład swej, promieniującej cały świat wspaniałomyślności; jako sposób odpowiedniego rozwiązania tej sprawy wysunięto myśl, by tych spośród oficerów, którzy

olanların geometri ve hesap bilmeleri ihtimalinden hareketle yol mühendisliklerinde ve yol yapım hizmetlerinde bir nevi düzenli amele şeklinde istihdam edilebilecekleri fikri ortaya çıkmış ise de, en başta subayları içinde bu vasıfta kimse bulunmadığı anlaşıldığı ve erler için de bu şekilde bir istihdam masraflı olacağı için bu fikir kabul görmemiştir.

Daha sonra, şayet bunlar Osmanlı uyruğuna geçmeyi kabul eder ve uygun görülecek yerlerde çiftçilik ve zanaatkârlık yaparak kalmayı kabul ederlerse, Tuna bölgesi -Rusya ve Avusturya Devletlerinin şikâyetine sebep olacağı için- hariç olmak üzere mesela Selanik, Tırhala, Yanya, Girit, İzmir ve Bursa taraflarında dağınık olarak iskân edilmeleri ve bu bölgelere bölük bölük gönderilip valiler vasıtasıyla bunların bazı çiftlik sahiplerinin yanlarına yaşama veya ortakçı olarak verilmele-ri fikri ortaya çıkmış ve böyle bir şeye razı olup olmayacakları araştırıldığında onların da Osmanlı uyruğuna geçmeyi kabul etmeye ve Osmanlı Devleti'nin istediği yerlerde yerleşmeğe hazır oldukları anlaşılmıştır. Bu şekildeki bir uygulamada, yeni vatandaşlar kazanmanın dışında bir yarar görünmemekle birlikte bu fikir, politik bakımdan Osmanlı Devleti'ne çok büyük yarar sağlayacak olan Selanik, Yanya ve Tırhala eyaletlerindeki Rum ahali içerisine başka millet ve mezhepten insanların karıştırılması amacına da uygun olduğundan buna izin verilmesi hâlinde bunlardan Osmanlı uyruğuna geçmeye istekli olanlardan bir kısmının daha önceki Sadrazam Reşid Paşa hazretlerinin Tırhala'daki çiftliklerinde yarıcı olarak yerleşme düşüncesiyle bu konuda Paşa hazretlerinin belirlemiş olduğu şartları kabul ettikleri, şayet Padişah hazretleri tarafından buna izin verilirse gereğinin yapılacağı Paşa hazretleri tarafından ifade olunmuştur.

Bunların tamamı yedi-sekiz yüz kişi olup duruma bakılırsa iki-üç yüzünün Reşid Paşa'nın çiftliklerinde yerleşmek istedikleri, kalanların çoğunu da bölgedeki diğer çiftlik sahiplerinin alacakları anlaşılmış, geri kalanların da uygun yerlere serpiştirilebileceği değerlendirilmiştir. Ancak gerek bu konunun esas gerekse Reşid Paşa'nın ifadesi hakkında Padişah hazretleri tarafından her ne şekilde emir ve irade buyurulur ise onun gereği yerine getirilecektir. Bu konuya dair adı geçen Kont Zamojski tarafından verilen mektup ile Osmanlı uyruğuna geçme ve ikamet şartlarına dair hazırlanmış olan taslak metnin tercümeleri de Padişah hazretleri tarafından görülüp incelenmek üzere arz ve takdim kılınmıştır efendim.

16 Safer, sene 1273

znają się na geometrii i obliczeniach, przenieść do służby inżynieryjnej i przy budowie dróg, zapewniając tym samym swego rodzaju regularne zatrudnienie; jednakże pomysł ten nie został zaakceptowany, gdyż przede wszystkim pośród oficerów nie było nikogo o takich kwalifikacjach, a zatrudnienie w ten sposób zwykłych żołnierzy byłoby bardzo kosztowne.

Następnie zaś wysunięto pomysł, że jeśli przyjmą oni obywatelstwo Imperium Osmańskiego i zgodzą się pozostać w odpowiednich miejscach zajmując się rolnictwem i rzemiosłem, to będzie można ich osiedlić w rozproszeniu na przykład w Salonikach, Bursie, Izmirze, Janinie, Trikali, na Krecie, z wyjątkiem obszaru Dunaju, gdyż byłoby to powodem skarg Rosji i Austrii, wysłać ich w te miejsca w grupach i - przy pomocy miejscowych gubernatorów - pomóc im zbliżyć się do posiadaczy gospodarstw lub zostać ich współnikami; przy badaniu, czy byliby oni na to chętni, okazało się, że są gotowi do przyjęcia obywatelstwa Imperium Osmańskiego i osiedlenia się w miejscach im wskazanych. Jeśli zostanie wydana zgoda na takie rozwiązanie, z którego chociaż nie widać żadnych korzyści, prócz zdobycia nowych obywateli, lecz które z punktu widzenia politycznego przysporzy dużo korzyści Imperium Osmańskiemu i będzie zgodne z zamiarem wymieszania ludności w Salonikach, Janinie i Trikali z ludźmi innych narodowości i wyznań, to część z tych, którzy zechcą przyjąć obywatelstwo Osmańskie, można by osiedlić w gospodarstwach jego wysokości wielkiego wezyra Reszida Paszy jako pracowników rolnych; jego wysokość Pasza oświadczył, że zgodzili się na określone przez niego warunki, więc jeśli jego wysokość Padyszach wyrazi na to zgodę, jego wysokość Pasza uczyni, co należy.

Wszystkich ich jest siedemset - osiemset osób, z czego dwustu - trzystu chce osiedlić się w gospodarstwach Reszida Paszy, a pozostałych przygarną inni właściciele gospodarstw w tym okręgu, a jeszcze innych można rozlokować w innych odpowiednich miejscach. Jednakże, tak dla zasady jak i w odniesieniu do deklaracji Reszida Paszy, zostanie zrobione to, co nakaze jego wysokość Padyszach. W załączeniu, gwoli zapoznania się przez jego wysokość Padyszacha, list wymienionego Księcia Zamojskiego oraz tłumaczenie projektu tekstu dotyczącego warunków przejścia na obywatelstwo Imperium Osmańskiego i zamieszkania.

16 Safer, roku Hidzry 1273

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Siz Sadrazam hazretlerinin işbu tezkiresi ve sunulan evrak Padişah hazretleri tarafından görülüp incelenmiş ve gerek konunun esasına dair yazılanlar ve gerekse adı geçen Paşa hazretlerinin ifadesi, işin gereğine uygun bulunmuş olduğundan, talepte bulunulduğu şekilde gereklerinin yerine getirilmesi Padişah hazretleri tarafından emir ve irade buyurulmuştur. Ayrıca tezkireniz ekindeki evrak da yine tarafınıza iade edilmiştir. Artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

17 Safer, sene 1273

Wasz wierny sługa powiadamia:

Pismo waszej wysokości wielkiego wezyra oraz załączony dokument zostały przekazane do zapoznania się jego wysokości Padyszachowi, który zaakceptował to, co zostało napisane w tej sprawie, jak i objaśnienia wymienionego Paszy, i nakazał by, jeśli zostanie przedstawiona taka prośba, zrobić to, co jest konieczne. Ponadto odsyłamy z powrotem pisma, jakie były załączone do waszego listu. Decyzja należy do waszej wysokości,

17 Safer, roku Hidżry 1273

ناسه والوی دهنه هارینا هیکه جفتکله نوله ایمه اوردو اولغان عربیت ایمه هار و اماده بولمانه اهلواک ایستی بیله دقردو

ضابطه	ضابطه
۱ قاطع ویر و سکی آتوانه	۴۷ راهب وچ ایویک
۲ یکتی اقلدو لاسلان	۴۸ جیله ایله
۳ اولی یایاری قاطع و سکی شاد	۴۹ دور یکتی ایله
۴ اولی خلکی	۵۰ یونیا قوسکی روح
۵ یوزجی قاسولوی	۵۱ غراج یقوی
۶ ملوزج جیفر و سکی ویندیلان	۵۲ سوجینکی سانیلوس
۷ ملوزج فار و سکی	۵۳ بعدا نو وچ آتوانه
۸ ملوزج شانی یاجینکی ایندور	۵۴ رومینکی وای وچ
سوری چاوشدو	۵۵ یوزجینکی سوجین
۱ سقرو و سکی آتوانه	۵۶ قوراک وچ اندره
۲ یوزجینکی آتوانه	یاده چاوشدو
۳ قار و سکی ایکسندر	۱ نایین و فرانسوا
۴ غنیا قوسکی اندره	۲ نوار و آتوانه
۵ کاروت بول	۳ یاده اوپا شیدی
۶ سقرو و سکی ایکسندر	۴ زای قوسکی بول
۷ سارما قوشنا بول	۵ عوققا عود قرد (ا شوققا یدی سکر پاشنده بولموی وارور)
۸ غروایه زاده	۶ زو و بول آتوانه
۹ قرو و سکی هارن	۷ یاده نقراتی
۱۰ نیوبا و سکی قلیب	۱ اولونجی قوی
سوری اوپا شیدی	۲ زیلون قوما
۱ ویندا و بول آتوانه	۳ زینباده روح
۲ اینفو وچ شاد	۴ یوزجینکی مانیوس
۳ سقرو و سکی زاده	۵ یارنک والیری
۴ قور وچ یکتا وچ	۶ وویجک زورف
۵ سقرو و سکی بیبا	۷ یاقوسکی قوما
۶ ریکو و سکی یوقی	۸ راهینکی مانیو
۷ یاقوسکی قوما	۹ جیفر و سکی زاقب
سوری نقراتی	۱۰ یوزجینکی شاد
۱ غورینق و بول	۱۱ استغفور و بول
۲ زایقینکی وانشا	۱۲ قوجو فرانسوا
۳ یوزجینکی والیری	۱۳ زینبکی والیری
۴ ماسو و سکی فرانسوا	۱۴ قوقیچ سیمونه
۵ قور و سکی ایکسندر	۱۵ غنیا نکی سانیلوس
۶ سوبانه وینتری	۱۶ نوار و سکی زاده
۷ یانقنا قوی	۱۷ یی قوسکی ایله
۸ مینا قوسکی زورف	۱۸ سقرو و سکی آتوانه
۹ ساندرو وچ ایله	۱۹ سوجینکی اندره
۱۰ قور و سکی قوی	ختم خازده بولماند
۱۱ ییجینکی بیلن	سوارده
۱۲ قور و سکی هارن	۱ اوپتی شینواسکی مانیوس
۱۳ راهب ویشانه	۲ اوپتی زینبای سیمونه
۱۴ واکو وچ قازمیر	۳ یوزجینکی سیمونه
۱۵ یوزجینکی اندره	۴ یوزجینکی فرانسوا
۱۶ قور و بول	۵ یوزجینکی زاربه با
۱۷ زو و سکی آتوانه	۶ غو و سکی دای تس
۱۸ یوزجینکی بول	۷ دوبر و وولیک
۱۹ موهار سکی اندره	
۲۰ قور و بیلان والیری	
۲۱ مازور سکی شاد	
۲۲ قور و سکی زاده	
۲۳ یوراد و سکی زورف	
۲۴ به بک آتوانه	
۲۵ یوزجینکی زاده	
۲۶ یاجینکی زاده	

دقردو تحریر و ضلع قور و بول ایستو اولدو ا شوققا یدی

جمعاً	عدد
۱ اوپتی یازولوسکی	۸ ضابطه
۲ نقر فرانسوف ویشانه	۱۴ چاوش
۳ کزاک فرانسوف زاده	۱۵ اوپتی
۴ کزاک ییجینکی فرانسوا	۵۸ نقر
۵ کزاک زاربه با	۹۱
۶ کزاک غو و سکی دای تس	۷ ضابطه
۷ کزاک دوبر و وولیک	۹۸

۱. mms 8/322

**SADRAZAM MUSTAFA REŞİD PAŞA'NIN
TIRHALA'DAKİ ÇİFTLİKLERİNE YERLEŞTİRİLECEK
LEHLİLERİN LİSTESİ**

~1856*~

*Sadrazam hazretlerinin çiftliklerinde
yerleşmek üzere o bölgeye gitmeye hazır olan
Lehlilerin isim listesidir.*

Subaylar		Süvari Erleri	
1	Yarbay Vroski Antuvan	1	Gavrilinko Teofil
2	Binbaşı Anglero Ladislas	2	Zalifski Fransuva
3	Alay Papazı Kaçonski Şarl	3	Petroski Valiri
4	Alay hekimi	4	Masovski Fransuva
5	Yüzbaşı Kaşolovski	5	Konuf Aleksandr
6	Mülazım Migoreski Vindislas	6	Stopan Dimitri
7	Mülazım Faroski	7	Piyanetka Luvi
8	Mülazımısani Yaşinski İzidor	8	Minakovski Jozef
Süvari Çavuşları		9	Sandroviç Albir
1	Stemberoski Antuvan	10	Kohariski Luvi
2	Brozinski Antuvan	11	Mihaliski Beliz
3	Karveski Aleksandr	12	Kozovski Hanry
4	Ganiyatoski Andre	13	Radiç Vinsan
5	Karot Pol	14	Valantoviç Kazmir
6	Skovaski Aleksandr	15	Brovski Andre
7	Sarmata Konstantin	16	Kom Etiyen
8	Gravaye Jan	17	Jonkovski Antuvan
9	Krotevski Hanry	18	Bajiski Pol
10	Nivyadomski Filip	19	Moçariski Andre
Süvari Onbaşlıları		20	Koloçinik Valiri
1	Vinsvavik Antuvan	21	Mazuriski Şarl
2	İngoviç Şarl	22	Korçiliski Jan
3	Stokovski Jan	23	Poravoski Jozef
4	Kokyoviç İkzaviye	24	Benbenek Antuvan
5	Soşinevski Piyer	25	Brodonas Jan
6	Jilikovski Teofil	26	Yahimak Jan
7	Yankovski Luka	27	Raciviç İpolit
Piyade Çavuşları		28	Cisler Albir
1	Trapizo Fransuva	29	Doziniski Albir
2	Novak Antuvan	30	Ponyatowski Roh
Piyade Onbaşlıları		31	Grač Nikoli
1	Zaykovski Lion	32	Shocinski Stanilas
2	Golka Gofrid İşbu neferin yedi sekiz yaşında bir oğlu vardır.	33	Bogdanoviç Antuvan
3	Jovil Antuvan	34	Romişiski Vayçih

* Tarih tahminidir.

**LISTA POLAKÓW DO OSIEDLENIA W
GOSPODARSTWIE WIELKIGO WEZYRA MUSTAFY
RESZIDA PASZY W TIRKALI**

*Lista imion Polaków gotowych udać się w tamten region celem
osiedlenia się w gospodarstwie jego wysokości wielkiego wezyra*

Oficerowie		Żołnierze kawalerii	
1	Porucznik Vroski Antuvan	1	Gavrilinko Teofil
2	Porucznik Anglero Ladislas	2	Zalifski Fransuva
3	Ksiądz Kaçonski Şarl	3	Petroski Valiri
4	Lekarz brygady	4	Masovski Fransuva
5	Kapitan Kaşolovski	5	Konuf Aleksandr
6	Lejtnant Migoreski Vindislas	6	Stopan Dimitri
7	Lejnant Faroski	7	Piyanetka Luvi
8	SanitariuszYaşinski İzidor	8	Minakovski Jozef
Podoficerowie kawaerii		9	Sandroviç Albir
1	Stemberoski Antuvan	10	Kohariski Luvi
2	Brozinski Antuvan	11	Mihaliski Beliz
3	Karveski Aleksandr	12	Kozovski Hanry
4	Ganiyatoski Andre	13	Radiç Vinsan
5	Karot Pol	14	Valantoviç Kazmir
6	Skovaski Aleksandr	15	Brovski Andre
7	Sarmata Konstantin	16	Kom Etiyen
8	Gravaye Jan	17	Jonkovski Antuvan
9	Krotevski Hanri	18	Bajiski Pol
10	Nivyadomski Filip	19	Moçariski Andre
Sierzanci kawalerii		20	Koloçinik Valiri
1	Vinsvavik Antuvan	21	Mazuriski Şarl
2	İngoviç Şarl	22	Korçiliski Jan
3	Stokovski Jan	23	Poravoski Jozef
4	Kokyoviç İkzaviye	24	Benbenek Antuvan
5	Soşinevski Piyer	25	Brodonas Jan
6	Jilikovski Teofil	26	Yahimak Jan
7	Yankovski Luka	27	Raciviç İpolit
Sierzanci piechoty		28	Cisler Albir
1	Trapizo Fransuva	29	Doziniski Albir
2	Novak Antuvan	30	Ponyatowski Roh
Dowódcy oddziałów kawalerii		31	Grač Nikoli
1	Zaykovski Lion	32	Shocinski Stanilas
2	Golka Gofrid Ma syna w wieku siedmiu- ośmiu lat .	33	Bogdanoviç Antuvan
3	Jovil Antuvan	34	Romişiski Vayçih

* Data w przybliżeniu

Piyade Erleri		35	Petroşkvic Silvester
1	Oloniçki Luvi	36	Kozakevich Andre
2	Jilak Toma	Hastanede Bulunanlar	
3	Jistiyak Roh	Süvariden	
4	Petroliski Matyus	1	Onbaşı Şivaski Matyus
5	Bartek Valiri	2	Onbaşı Zebiray Simon
6	Voncik Jozef	3	Nefer Piyontkovski Siyon
7	Yankovski Toma	4	Nefer Paçapenik Fransuva
8	Racinski Mateyo	Piyadeden	
9	Chowski Jakob	5	Onbaşı Eyfim Porem
10	Petroski Şarl	6	Er Pastan Şiveko
11	İstrenkovin İgopenatez	Defter Hazırlandıktan Sonra Ortaya Çıkan İsteklilerin İsimleri	
12	Tomçik Fransuva	1	Onbaşı Pavloski
13	Trilinski Valiri	2	Er Franitsof Vinsan
14	Kaloncik Simon	3	Er Franitsof Jan
15	Gjenski Stanislaw	4	Er Pascirski Fransuva
16	Novakovski Jan	5	Er Zarinba
17	Biliçakovski Albir	6	Er Govos Daytis
18	Skovoski Antuvan	7	Er Dobrovoliski
19	Sovinski Andre		
Toplam			
Adet			
8	Subay		
12	Çavuş		
13	Onbaşı		
58	Nefer		
91			
7	Sonradan ortaya çıkanlar		
98			

Żołnierze kawalerii		35	Petroškivic Silvester
1	Olonički Luvi	36	Kozakevich Andre
2	Jilak Toma	Kawalerzyści	
3	Jistiyak Roh	przebywający w szpitalu	
4	Petroliski Matyus	1	Kapral Şivaski Matyus
5	Bartek Valiri	2	Kapral Zebiray Simon
6	Voncik Jozef	3	Szeregowiec Piyontkovski Siyon
7	Yankovski Toma	4	Szeregowiec Paçapenik Fransuva
8	Racinski Mateyo	Z piechoty	
9	Chowski Jakob	5	Kapral Eyfim Porem
10	Petroski Şarl	6	Szeregowiec Pastan Şiveko
11	İstrenkovin İgopenatez	Chętni, którzy ujawnili się po sporządzeniu spisu	
12	Tomçik Fransuva	1	Kapral Pavloski
13	Trilinski Valiri	2	Szeregowiec Franitsof Vinsan
14	Kaloncik Simon	3	Szeregowiec Franitsof Jan
15	Gjenski Stanislav	4	Szeregowiec Pascirski Fransuva
16	Novakovski Jan	5	Szeregowiec Zarinba
17	Biliçakovski Albir	6	Szeregowiec Govos Daytis
18	Skovoski Antuvan	7	Szeregowiec Dobrovoliski
19	Sovinski Andre		
Razem			
Ilość			
8	Oficerowie		
12	Sierżanci		
13	Kaprale		
58	Szeregowcy		
91			
7	Ujawnienie później		
98			

Polonezköy | Adampol

مجلس فقہاء ہندوستان

**SADRAZAM MUSTAFA REŞİD PAŞA'NIN
TIRHALA'DAKİ ÇİFTLİKLERİNDE İSKÂN OLUNAN
BEKÂR LEHLİLERİN BOSNA, MANASTIR VE FİLİBE
HAVALİLERİNDEKİ KENDİ MEZHEPLERİNDEN
OLAN KIZLARLA EVLENDİRİLMELERİNE DAİR**

**DOTYCZY MAŁŻEŃSTW KAWALERÓW POLSKICH
ZAMIESZKUJĄCYCH W GOSPODARSTWACH
WIELKIEGO WEZYRA MUSTAFY RESZIDA PASZY W
TIRKALI Z PANNAMI TEGO SAMEGO WYZNANIA Z
BOŚNI, BITOLI I PŁOWDIW**

~23.03.1857~

*Bosna ve Hersek ve Rumeli Valileriyle
İşkodra Mutasarrıfı'na ve Filibe Kaymakam'na Sadaret'ten Yazı*

Osmanlı uyruğuna geçmeyi kabul ederek tarımla uğraşmak üzere benim Tırhala sancağındaki çiftliklerimde ikamet etmeleri Padişah tarafından emrolunan Lehlilerin asayiş ve refahlarının temini ile nüfuslarının artması lüzumlu görülmekte ve bunların çoğu da bekâr bulunmaktadır. Bu sebeple bunların Bosna, Hersek, Manastır, İşkodra ve Filibe havalisinde ikamet eden Osmanlı uyruklu mezhebdaşlarından kızlarını bunlarla dinî inançlarına göre evlendirmek isteyenlerin Osmanlı uyruklu Peder Filipos isimli Bosnalı rahip vasıtasıyla ve kızlarıyla birlikte bahse konu çiftliklere gitmelerine izin verilip gerekli kolaylığın gösterilmesi Padişah tarafından emredilmiş, durum diğer ilgililere tarafımdan yazı ile bildirilmiştir. Siz de, idareniz altında bulunan yerler ahalisinden bu Lehlilere kız vermek isteyenler olur ise Padişah emri gereğince hareket edip gerekli kolaylığı gösteresiniz.

*Pismo ministerialne do gubernatorów Bośni i Hercegowiny,
pana Szkodry oraz wójta Płowdiw*

Jeśli chodzi o Polaków, którzy zgodziwszy się przyjąć obywatelstwo Imperium Osmańskiego i z polecenia Padyszacha osiedlili się w moich gospodarstwach w sandżaku Tirkala, by zajmować się rolnictwem, to widać potrzebę zapewnienia ich dobrobytu i pewności bytu, ale też i wzrostu ich populacji; a większość z nich to kawalerowie. Dlatego też Padyszach nakazał za pośrednictwem zakonnika bośniackiego księdza imieniem Filipos, by zezwolić im na zawieranie małżeństw z pannami pochodzenia osmańskiego, które zamieszkują w Bośni, Czarnogórze, Monastyrze, Szkodrze i Płowdiw, a które są współwyznawcami tych samych religii, oraz zapewnić wszelkie konieczne ułatwienia, by razem z pannami mogli przenieść się do wspomnianych gospodarstw. Sytuację przedstawiłem też w listach do innych zainteresowanych. Jeśli więc i w regionach pod waszym zarządem są osoby gotowe wydać panny za tych Polaków, proszę postępować zgodnie z nakazem Padyszacha i ułatwiać im to.

i.HR 141/7391

2

دشمن عطفانو انتم حقاری
 معلوم دلاوی سرکبری یورلیغی اورو جفتخانه شاوریه اعلاص اولمجه دلاوی ضایع نه ولفانه وار بصره مشعلان مشعل فیت زانوس طوفیه اعطا قضا نه
 این فطیم ورنه ادرینه استنانه شین اولاده نکه شادی نظیره دلاوی سپه یازی برکجه اجموده لقا ازال سوی فخری فخر اولوب بویون بانه اول اوقشا اوجو
 موفقه کنه مدی حقیقه اشعاع ایلکری شدرده ایتد مس ویشیم جلد معصی و ماهیه لیت ایلکی وچاره ورفعه کنی ایشانک ویردیشی و فاعلمج بورده
 بکت بیه سی فرما نه عالیست و خیر اهدن ورن عکری بونلیغی زاده کوره ویشی لایم جلد نسا به اجموده معنادار و نه آنلای رسینک ورن
 استنبوده طیب ماده سنک نیه سی هم به سرکبری نه موفقه مودده ارفند بر مصلب ارم بیه همامه ایلای انضایله نکه نکه و نکه و نکه اعامدن یی ارم اوجو کر

معلوم دلاوی سرکبری یورلیغی اورو جفتخانه شاوریه اعلاص اولمجه دلاوی ضایع نه ولفانه وار بصره مشعلان مشعل فیت زانوس طوفیه اعطا قضا نه
 این فطیم ورنه ادرینه استنانه شین اولاده نکه شادی نظیره دلاوی سپه یازی برکجه اجموده لقا ازال سوی فخری فخر اولوب بویون بانه اول اوقشا اوجو
 موفقه کنه مدی حقیقه اشعاع ایلکری شدرده ایتد مس ویشیم جلد معصی و ماهیه لیت ایلکی وچاره ورفعه کنی ایشانک ویردیشی و فاعلمج بورده
 بکت بیه سی فرما نه عالیست و خیر اهدن ورن عکری بونلیغی زاده کوره ویشی لایم جلد نسا به اجموده معنادار و نه آنلای رسینک ورن
 استنبوده طیب ماده سنک نیه سی هم به سرکبری نه موفقه مودده ارفند بر مصلب ارم بیه همامه ایلای انضایله نکه نکه و نکه و نکه اعامدن یی ارم اوجو کر

**SADRAZAM MUSTAFA REŞİD PAŞA'NIN
ÇİFTLİKLERİNE GÖNDERİLECEK LEHLİ SUBAY
VE ASKERLERİN MAAŞLARI, DOKTOR TAYİNİ
VE YARBAY JORDAN BEY'İN¹ RÜTBESİ, NİŞAN VE
HARCIRAHINA DAİR**

**DOTYCZY WYNAGRODZENIA DLA OFICERÓW I
ŻOŁNIERZY, KTÓRZY MAJĄ BYĆ WYŚLANI DO
GOSPODARSTW WIELKIEGO WEZYRA MUSTAFY
RESZIDA PASZY, POWOŁANIA LEKARZA I STOPNIA,
ORDERU I DIET DLA PANA PUŁKOWNIKA
WŁADYSŁAWA JORDANA**

~01.04.1857~

Devletli ve merhametli efendim hazretleri

Siz Serasker hazretlerinin de malumu olduğu üzere benim çiftliklerime gönderilecek Lehli subay ve erlere dair bazı istekler hakkında Kont Zamoyski tarafından verilen iki adet yazı üzerine Padişah onayını havi tarafımdan yazılan tezkire, görüp incelemeniz için ekte tarafınıza gönderilmiştir. Bunların bir an önce ikamet edecekleri yerlere gönderilmeleri için istekleri olan hususlardan; işlemiş ve işleyecek maaş ve aylıklarının ödenmesi, çadır ve kazan gibi eşyaların verdirilmesi, Yarbay Jordan Bey'in rütbe fermanı, harcırahı ve askeri konumuna göre verilecek nişan için resmî inha yazısı ile doktor konusu sizin tarafınızdan halledilmesi gereken konular olduğundan, Padişah emri icabınca bunların gereklerinin hemen yerine getirilmesi ve anılan tezkirenin iadesi hususunda emir sizindir efendim.

17 Receb, sene 1273

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Siz Sadrazam Vekili'nin ve Padişah hazretlerinin emirleri malumum olduktan sonra durum Dâr-ı Şûra-yı Askeri'ye havale olduğunda; Padişah emri gereğince istenilen çadır ve kazanların verilmesi hususunun Açıklar Memuru Mirliya Hürev Paşa kulunuza tembih ve ifade olduğuna, bunların işlemiş ve işleyecek olan maaşlarının ve Yarbay Jordan Bey'e kural gereği verilmesi gereken 1.319 kuruştan, harcırahın düzenlenen defter ve pusulaya göre ödenmesi hususunun Maliye Nezareti'ne havale olunması, Jordan Bey'in rütbesi için ferman çıkarılması ve dördüncü rütbeden kendisine bir adet Mecidiye nişanı verilmesi için Seraskerlik tezkiresi hazırlanıp sunulması ve tayini istenen Doktor Manusçakski de faaliyetine son verilen İkinci Alay'ın doktorluğu hizmetinde iken şu anda Haydarpaşa Hastanesi'nde bulunduğundan onun tayini hususunun da Mekteb-i Tıbbiye Nezareti'ne bildirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bunun üzerine adı geçen doktorun tayini konusu Mekteb-i Tıbbiye Nezareti'ne bildirilmiş, zatıalinizin tezkiresi de yine tarafınıza iade kılınmıştır. Ayrıca sözü edilen defter ve pusula ile adı geçen Jordan Bey'in fermanı için yazılan Seraskerlik tezkiresi de yine ekte tarafınıza takdim olunmuştur. Bunlar sizin tarafınızdan da uygun görülürse gereğinin yerine getirilmesi hususunda ferman sizindir efendim.

6 Şaban, sene 1273

¹ Władysław Jordan.

Wasza wysokość i miłosierność

Jak też wiadomo waszej wysokości - wezyrowi dowódcy armii, Książę Zamoyski przekazał dwa pisma na temat pewnych żądań dotyczących oficerów i żołnierzy polskich, jacy mają być wysłani do mych gospodarstw; w załączeniu przesyłam wam, gwoli zapoznania się przez was, pismo Padyszacha dotyczące tych listów. By móc jak najszybciej wysłać ich w miejsca, gdzie będą zamieszkiwać, spośród ich żądań są takie, które to wy musicie załatwić: wypłacić im wynagrodzenia i żołdy, na jakie zapracowali i zapracują, wyposażyć ich w takie przedmioty jak namioty i kotły, wydać rozkaz co do stopnia pułkownika Jordana, przygotować pismo dotyczące diet i order, jakie mu się należą odpowiednio do jego stopnia wojskowego oraz zapewnić im lekarza. Do was należy, by jak najszybciej spełnić, zgodnie z poleceniem Padyszacha, to wszystko, i odesłać wspomniany list.

17 Redzeb, roku Hidżry 1273

Wasz wierny sługa powiadamia:

Przyjąłem do wiadomości polecenie jego wysokości Padyszacha i wasze - wezyra dowódcy armii i sprawa została przekazana do Rady Wojskowej. Jeśli chodzi o wydanie, zgodnie z poleceniem Padyszacha, namiotów i kotłów, sprawa została przekazana i waszemu słudze Mirliya Husrev Paszy, urzędnikowi zaopatrzenia; sprawę wypłacenia pułkownikowi Władysławowi Jordanowi należnych 1.319 kuruşy, zgodnie z księgami i pokwitowaniami dotyczącymi diet, przekazano do ministerstwa finansów; przygotowano i przesłano list wezyra dowódcy armii odnośnie do wydania rozkazu co do rangi Pana Jordana i przyznania mu orderu Mecidiye, w odpowiedniej dla niego, czwartej rangi; przekazano też wiadomość o konieczności zawiadomienia ministerstwa zdrowia o oddelegowaniu doktora Manusczakskiego, który wcześniej był lekarzem drugiej brygady, a obecnie pracuje w szpitalu w Haydarpasza. I tak sprawa wyznaczenie tego lekarza została przekazana do ministerstwa zdrowia; pismo waszej wysokości zostaje wam odesłane. Ponadto w załączeniu przekazuję pismo wezyra dowódcy armii dotyczące wspomnianych ksiąg i pokwitowań. Wydanie decyzji, jeśli uznacie to za właściwe, należy do was.

6 Szaban roku Hidżry 1273

4

**PRENS ADAM CZARTORYSKI'NİN, LEH
MÜLTECİLERİNE KUCAK AÇIP İHSANLARDA
BULUNAN OSMANLI PADİŞAHI'NA TEŞEKKÜR İÇİN
SUNDUĞU ARIZA**

**PETYCJA KSIĘCIA ADAMA CZARTORYSKIEGO
Z PODZIĘKOWANIEM DLA SUŁTANA A ZA
PRZEGARNIĘCIE I OTOCZENIE DOBROCİĄ
UCIEKINIERÓW POLSKICH**

~27.06.1857~

*Prens Czartoryski¹ tarafından Padişah hazretlerine
takdim kılınan 27 Haziran 1857 tarihli arizanın tercümesidir.*

Siz şevketli Padişah hazretleri tahta çıktığınız günden beri, sizden önceki yüce padişahlar gibi Lehistan'ın bahtsızlığı noktasında şefkat ve merhametinizi ortaya koydunuz ve cömertlik dolu kalbinizin yönelmesi neticesinde hemşehrilerimi Padişahlığınızın kurtarıcı kanatları altına aldınız. İçlerinden bazılarına, kendileri için iftihar vesilesi olacak şekilde tenez-zül buyurup güvendiniz. Bu kulunuz bile defalarca yüce Sul-tanlığınızın teveccühlerine mazhar oldum. Aynı şekilde daha sonra, Osmanlı askeri sınıfına kabul edilen ve uğrunuzda kanlarını dökerek vatanlarının zalimlerine karşı savaşmaktan başka bir emelleri olmayan Lehlilerden kurulu askeri birliğin Kumandanlığına tayin olunan yeğenim General Zamoyski de siz Halife hazretlerinin lütuf ve ihsanlarıyla şereflendi. Bu sebeple gerek bunların ve gerek ben kulunuzun, mazhar olduğumuz siz Padişah efendimizin bu kadar lütuflarından dolayı boynumuzun borcu olan derin şükran ve övgülerimizi ifade etmek için tacı yücelikler olan başınızı ağrıtmaya cesaretini göstermemi affetmeye tenezzül buyuracağınızı umarım. Bu teşekkürler, şu anda Osmanlı uyruğu ile Osmanlı Ordusunda bulunan ve siz Padişah hazretlerinin ülkesinde göçmen şeklinde çalışmakta olan hemşehrilerimin çoğunun iskânlarına başladığı sırada çok şerefli yüce Hükümdarlığınız tarafından cömertçe yardımda bulunulmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple Lehistan'ın bir gün Osmanlı Devleti'ne karşı olan bu teşekkür vazifesini yerine getirebilmesini ve Lehlilerin de siz Halife hazretlerine olan teşekkür ve bağlılıklarını ortaya koyabilecekleri imkânlara kavuşmalarını lütfu bol olan yüce Allah'tan dilediğimi ifade ederim. Bu güzel vesile ile en derin saygılarımı sunarım.

*Thumaczenie petycji Księcia Adama Księcia Czartoryskiego z
dnia 27 czerwca 1857 do jego wysokości Sułtana*

Wasza wysokość prześwietny Padyszachu, od dnia, kiedy wstąpiliście na tron, na podobieństwo wielu padyszachów przed wami, okazywaliście współczucie i miłość dla nieszczęśliwego losu Polski i kierowani przepojonym hojnością sercem wzięliście mych ziomeków pod swe opiekuńcze skrzydła. Niektórym z nich okazaliście łaskawość, która dla nich samych będzie powodem do dumy. Ja, wasz sługa, również wielokrotnie stałem się godnym zainteresowania Sułtanatu waszej wysokości. I tak samo w późniejszym czasie, dzięki łaskawości i za zgodą waszej wysokości dostał zaszczytów mój bratanek General Zamojski, który został mianowany komendantem jednostki wojskowej złożonej z Polaków, przyjętych w szeregi żołnierzy osmańskich, którzy nie innych oczekiwań jak tylko walczyć przeciwko ciemieżcom ich ojczyzny i przelewać za nią krew. Mam nadzieję, że okażecie łaskę i wybaczyć mi, że odważam się zaprzętać wam uwieńczoną prześwietną koroną głowę, by przekazać wam swe, będące moją powinnością podziękowania i słowa pochwały za tyle okazanych przez waszą wysokość łask. Powodem tych podziękowań jest pomoc, jakiej tak hojnie udzieliła wasza wysokość, przy osiedlaniu się mych krajanów, którzy przyjęli obywatelstwo osmańskie, służą w wojsku Imperium i jako uchodźcy pracują w kraju waszej wysokości. Chciałbym wyrazić, że proszę Allacha, którego łaskawość jest olbrzymia, by pewnego dnia Polska mogła spełnić swą powinność wyrażenia wdzięczności Imperium Osmańskiemu i by Polacy mogli okazać swe przywiązanie i podziękowania waszej wysokości Kalifa. Z tej pięknej okazji przekazuję wyraz najgłębszego szacunku.

¹ Prens Adam Czartoryski.

ÇERKEZİSTAN'DA BULUNAN LEHLİLER İÇİN SİLAH
VE MÜHİMMAT TEDARİKİDOSTAWA BRONI I AMUNICJA DLA POLAKÓW W
CZERKIESJI

~21.04.1858~

Sadaret'ten Seraskerliğe Yazı

Çerkezistan'da bulunan Lehliler için silah ve mühimmat tedariki amacıyla İstanbul'a gelmiş olan Şevc(?)¹ isimli şahsın meşhur Charlowsky'nin(?)² adamı olduğuna ve bando Miralayı Jordan Bey'in evinde kalmakta olduğuna dair yeni gelen bir yazı ekte gönderildi. Geçenlerde zatıalınıza verilen benzer içerikteki pusula ile birleştirilerek daha önce yapmış olduğumuz görüşme gereğince durum neyi gerektiriyorsa yerine getirilip bildirilmesi hususunda emir sizindir efendim.

Pismo do wezyra armii z urzędu naczelnego wielkiego wezyra

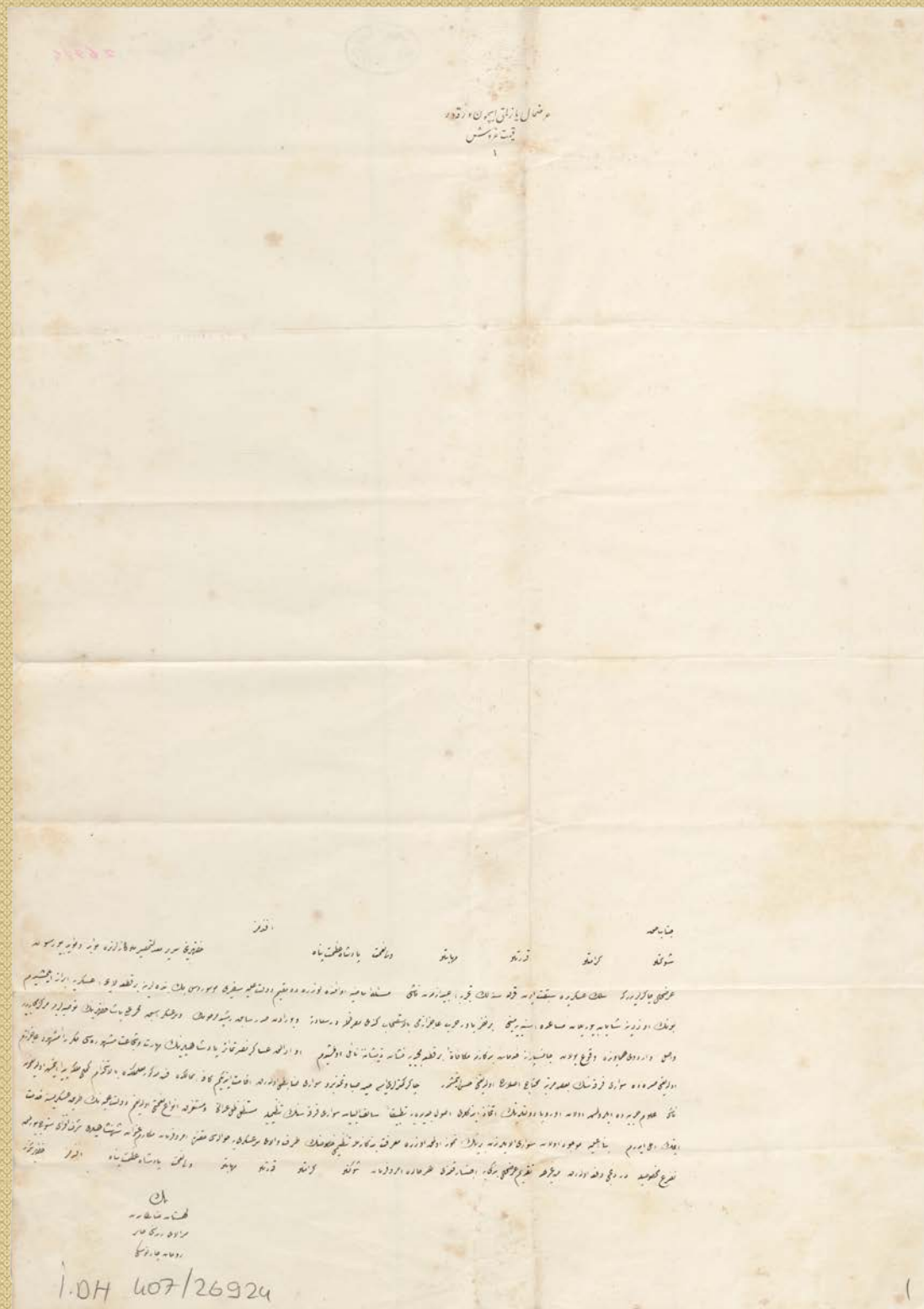
W załączeniu pismo dotyczące osoby imieniem Szulecki (?), który przybył do Stambułu w związku z dostawą broni i amunicji dla Polaków przebywających w Czerkiesji, i który jest człowiekiem słynnego Czatoryskiego (?), a obecnie pozostaje w domu pułkownika Jordana. Zgodnie z wcześniejszymi naszymi rozmowami oraz w nawiązaniu do wcześniejszego pokwitowania o takiej samej treści, jakie było wam przekazane, do was należy decyzja o uczynieniu tego, co jest konieczne.

¹ Szulecki, Józef(?).

² Czartoryski(?).

**LEHİSTANLI MİRALAY ROMAN CZARNOCKI'NİN¹
OSMANLI ORDUSU SÜVARİ FIRKALARI'NI
YENİDEN DÜZENLEME TALEBİ**

**ŻĄDANIE POLSKIEGO PUŁKOWNIKA
ROMANA CZARNOCKIEGO DOTYCZĄCE
PRZEORGANIZOWANIA KAWALERII ARMII
OSMAŃSKIEJ**

~20.06.1858~

Cenâb-ı Hak şevketli, kerametli, kudretli, heybetli velinimetimiz Padişah efendimiz hazretlerini adaletin karargâhı olan tahtında daim ve kuvvetli kılsın.

Kulunuzun arzuhâli şudur ki:

Askerlik mesleğinde geçen kırk senelik tecrübeme dayanarak, geçen meselenin² başlarında Osmanlı Devleti'nin Londra Elçisi Musurus Bey'e bir askeri layiha sunmuştum. Bunun üzerine Padişah hazretleri tarafından izin verilmiş ve ben de bir yaverimi yanıma alarak kendi masrafımla İstanbul'a ve buradan da önceki Sadrazam merhum Reşid Paşa ve daha önceki Serasker Mehmed Ali Paşa hazretlerinin tavsiyeleriyle muharebe merkezine ulaşmış ve Osmanlı Ordusunda vuku bulan cansiperane hizmetlerime mükâfat olarak bir adet Mecidiye nişanı ile ödüllendirilmişim.

O dönemde Osmanlı askerlerinin meşhur olan maharet ve cesaretine tekrar şahit olmakla beraber süvari tümeninin bazı noktalarda ıslaha muhtaç olduğunu hissetmişim. Bendeniz çocukluğumdan beri, süvari subayı olarak ikamet ettiğim bütün ülkelerde bu işin hocalığını yaparak bu konuda epey bir deneyim kazandığımdan, harp bilimlerinde ilerlemiş olan Avrupa devletlerinin kullandıkları yeni usullere uygun olarak yukarıda sözü edilen süvari tümenini tanzim etmek suretiyle adaleti altında gölgelendiğim ve çok nimetlerini gördüğüm Osmanlı Devleti'nin ordusuna hizmet etmek isterim. Bundan dolayı, mevcut olan süvari alaylarından birinin numune olmak üzere tarafımdan tanzimi hususunun yüce Seraskerlik Makamına havalesi hakkında siz Padişah efendimiz hazretleri tarafından ferman buyurulması dileğiyle haddim olmayarak bu kulunuz dördüncü defa arzuhâl sunma cesaretini gösterdim. Artık bu konuda emir ve ferman kerametli, kudretli, heybetli velinimetimiz Padişah efendimiz hazretlerindir.

Kulunuz

**Lehistan Subaylarından
Miralay Roman Czarnocki**

Oby Najwyższy uczynił waszą wysokość, sprawiedliwego, mocarnego, łaskawego, naszego dobroczyńcę Sultana silnym i wiecznym na tronie – opoce sprawiedliwości

Sługa wasz przedstawia poniższą prośbę:

Powołując się na czterdziestoletnie doświadczenie w profesji wojskowej, na początku ostatnich wydarzeń¹ przedstawiłem posłowi Imperium Osmańskiemu w Londynie panu Musurus swoją opinię żołnierza. Następnie, za zgodą jego wysokości Padyszacha udałem się wraz ze swym adiutantem i na własny koszt do Stambułu, a stamtąd – zgodnie z zaleceniami poprzedniego wielkiego wezyra świętej pamięci Reszida Pasza i poprzedniego wezyra dowódcy armii Mehmeda Ali Pasza – na pole walki, gdzie za me oddanie w służbie Armii Osmańskiej zostałem odznaczony orderem Mecidiye.

W czasie tym stałem się ponownie świadkiem znanej odwagi i uzdolnień żołnierzy osmańskich, lecz też odczułem, że oddziały kawalerii wymagają w pewnych miejscach poprawy. Ponieważ od czasu swego dzieciństwa zdobyłem – prowadząc szkolenia w wielu krajach, w których przebywałem jako oficer kawalerii – bogate doświadczenie w tej materii, chciałbym oddać swe usługi na rzecz armii Imperium Osmańskiego, które otoczyło mnie aurą sprawiedliwością i którego zalety miałem okazję widzieć, poprzez reorganizację tych oddziałów kawalerii w sposób zgodny z tym, co jest stosowane w państwach europejskich, gdzie nauka wojenna jest bardzo zaawansowana. Dlatego też niniejszy sługa waszej wysokości po raz czwarty okazuje odwagę, by prosić waszą wysokość Padyszacha o wydanie polecenia jego wysokości wezyrowi dowódcy armii przekazania mi jednej brygady kawalerii na próbę celem dokonania jej reorganizacji. Decyzja w tej sprawie należy do waszej wysokości, wielkiego, miłosiernego i mocarnego Padyszacha.

Wasz sługa

Oficer polski, pułkownik Roman Czarnocki

¹ Roman Czarnocki.
² Kırım Harbi.

¹ Wojna Krymska

Télégramme

Oristarchi Bey

Son Altesse Aali Pacha
 Berlin le 28 Fevrier 1861

Il y a eu soulèvement à Harrowie ; intervention armée.

واریساده عصبیه ایست قوه عکسیه سوده
هرگونه نابینا شده واریساده

Y a-t-il trouble en Herzé-
gorine ?

2 varak
(2 shf boş)

182/10134

5

Télégramme

Callimachi Bey نفوقانه ملك حلي برهم سيد

4

Son Altesse Ali Pacha

Hienné le 28 Fevrier 1861.

دارساده و کرکی کی برقرار بقاعه ظاهره کلاه دان قوه عکبر سوکی ابرو دروغ
برقرار بقاعه ایلان بکری بریده دها محضه موزره خود ابرو ان عکری
نادره سوله خود ایلدی بضر بر رکبرده همودینان کلنی دوسرکله اوقیاز
عاقبه الارکندو کلونک دفعی استماع اولور عجا برضی بی بره عقال
بجی حکمری بخت سوکرر اغراض ضربه سویدر بخت

2 varak
(3 shf boq)

I.H.R. 182/10134

[illegible]

i.H.R 182/10134

1

**VARŞOVA'DA ORTAYA ÇIKAN KARIŞIKLIKLAR
HAKKINDA OSMANLI DEVLETİ'NİN VİYANA
VE BERLİN BÜYÜKELÇİLİKLERİ'NDEN GELEN
TELGRAFLAR**

**TELEGRAF OD AMBASAD TURECKICH W
WIEDNIU I BERLINIE NA TEMAT ZAMIESZEK W
WARSZAWIE**

~05.03.1861~

Merhametli efendim hazretleri

Rusya Lehistanı merkezi olan Varşova şehrinde ortaya çıkan ihtilal hakkında Viyana ve Berlin Büyükelçilikleri'nden gelen iki adet telgrafnamenin tercümeleri, bu tezkire ekinde Padişah hazretlerinin bilgilerine arz ve takdim kılınmıştır efendim.

21 Şaban, sene 1277

Âciz kulunuzun arzı şudur ki:

Siz Sadrazam hazretlerinin işbu tezkiresi ve ekindeki tercüme, yüce Padişah hazretleri tarafından görülüp incelenmiş ve tekrar tarafınıza iade olunmuştur. Artık bu konuda ferman sizindir.

22 Şaban, sene 1277

*Hariciye Nezareti'ne Kalimaki Bey'den gelen
28 Şubat 1861 tarihli telgrafnamenin tercümesidir.*

Varşova'da bir karışıklık ortaya çıktı ve askerî güçler bu karışıklığı süngü ile bastırdı. Aynı karışıklık ayın 27'sinde daha tehlikeli biçimde yeniden ortaya çıktı ve bu sefer askerleri ateşli silah kullanmak zorunda bıraktı. Bu haberler resmîdir. Komşusunun hükûmetini düşürmeğe o kadar çalışılınca sonunda kendi hükûmetinin de temeli yok olur. Acaba Petersburg'da bu kuralın farkına varmayacaklar mı? Bence şüpheli. Kasıt ve kötü niyetle iyiliğe gidilmez.

*Hariciye Nezareti'ne Aristarki Bey'den gelen
28 Şubat 1861 tarihli telgrafnamenin tercümesidir.*

Varşova'da isyan çıkmış ve askerî kuvvet sevk olunmuş. Başka ayrıntı yoktur. Hersek'te karışıklık var mıdır?

Wasza miłosierna wysokość

Tłumaczenie dwóch telegramów od ambasadorów w Wiedniu i Berlinie dotyczących powstania, jakie wybuchło w Warszawie – stolicy Polski rosyjskiej, zostało przekazane waszej wysokości wraz niniejszym pismem.

21 Szaban roku Hidżry 1277

Wasz uniżony sługa przekazuje:

Pismo waszej wysokości wielkiego wezyra zostało przekazane jego wysokości Sultanowi, który się z nim zapoznał. Decyzja w tej sprawie należy do was.

22 Szaban roku Hidżry 1277

*Tłumaczenie telegrafu do Ministerstwa Spraw Zagranicznych z
28 lutego 1861 roku od pana Kalimaki.*

W Warszawie wybuchły zamieszki, które siły wojskowe zdławiły bagnetami. 27 dnia miesiąca wybuchły podobne zamieszki, ale na większą skalę, tak że żołnierze byli zmuszeni użyć broni palnej. Są to wiadomości oficjalne. Jeśli będzie starać się o doprowadzenie do upadku władzy u swego sąsiada, to w końcu nie ostanie się też fundament własnej władzy. Czy w końcu z Petersburgu zrozumieją tę zasadę? Wątpię. Złem nie osiągnie się dobra.

*Tłumaczenie telegrafu do Ministerstwa Spraw Zagranicznych z
28 lutego 1861 roku od pana Aristarki*

W Warszawie wybuchło powstanie, wysłano wojsko. Brak dalszych szczegółów. Czy w Hercegowinie dochodzi do zamieszek?

مقام نظارت جلیله خارجیہ ۸۱ کانوئہ ۱۲۸۳ ناریجلہ و بانہ سفیری فالماکیان طرفہ تقدیرم فدانہ نظارتان محمدی

له عصائله برتاج دفعه وقوعه له مصادر فوره دوسه عسکری معلوب و عوز به خود اولندر و غلامه دوقه فطظه انداز
اولمده اوره الی یک ادم استور لسانانک هر فوره جوانه حرب صوفی اعلان اولمده محمدیان وارسا و سهری
اسیسی اوره در بورام سدی فدر بانکه بود جسی معلوم اولمده

İ.HR 198/11272

1

**RUS ASKERLERİNİN LEH İSYANCILARI
KARŞISINDA YENİLEREK GERİ ÇEKİLMEK
ZORUNDA KALDIKLARI, HER YERDE SIKIYÖNETİM
İLAN EDİLDİĞİ VE VARŞOVA'DA ASAYİŞİN HAKİM
OLDUĞUNA DAİR**

**DOTYCZY WYCOFANIA SIĘ ŻOŁNIERZY
ROSYJSKICH PO PORAŻCE Z POWSTAŃCAMI
POLSKIMI, WPROWADZENIE STANU
WYJĄTKOWEGO I ZAPROWADZENIA
PUBLICZNEGO PORZĄDKU W WARSZAWIE**

~28.01.1863~

**Babiali
Tercüme Odası**

Osmanlı Devleti'nin Viyana Büyükelçisi Kalimaki Bey tarafından Hariciye Nezareti'ne gönderilen 28 Ocak 1863 tarihli telgrafnamenin tercümesidir.

Leh isyancılarıyla birkaç defa karşı karşıya gelen Rusya askerleri yenilerek geri çekilmek zorunda kalmıştır. Grandük Kostantin yardım için 50.000 adam istemektedir. Lehistan'ın her tarafında sıkıyönetim ilan olunmuştur. Varşova şehrinde şimdilik asayiş hâkimdir. Şu ana kadar tarafımızdan ancak bu kadar bilgi elde edilebilmiştir.

Biuro tłumaczeń Wielkiej Porty

Tłumaczenie telegrafu z dnia 28 stycznia 1863 od Pana Kalimaki, Ambasadora Imperium Osmańskiego w Wiedniu, do Ministerstwa Spraw Zagranicznych

Żołnierze rosyjscy, którzy parokrotnie starli się z powstańcami polskimi, zmuszeni zostali do wycofania się po porażkach. Wielki Książę Konstantyn zażądał pomocy w ilości 50.000 ludzi. W całej Polsce ogłoszono stan wyjątkowy. W chwili obecnej w Warszawie panuje porządek. Do tej pory uzyskaliśmy tylko tyle informacji.

تمام تجارت جیلده خایه به ۱ و ساطع ۱۸۹۹ تا چند روز بریده سیدی طرفه در دارالدوله بر قطعه نکت خزانة بگویند

ایستاد روسیه دولت حق نفوذت اولا نه قطع سنه ماره اختلاک کب جاسانیکده اولدی بدنه قدم دای علی جناب تقاضا کیم باطله عوم
 و استایل کب بخون ایلمیم هر قدر اولوقمه بدو تر اولانه حوریتک نشا وشی سکون بولساییم ده دفعه زیور بر صورت خجوده نویز
 و شیخو ذل حفرینه کند با در جی خیال آرتیجی یزیر بر کوندری اخطا ایسی یوسا فایده نوسن فوق وعلای ایا اید یور بولکم
 حیاط عکری دنی بدنه در قطعه حق سلام افشاده مرده لسانده سر زده ظهور اولانه اختلاکک ایشا بر حق قیات معدود شست
 اید کدیجی جای تناسه وکلایر ده الیم معلومه نظر بویجی اختلاک ظهوریم حقیقه شعار نایند معاصرون ایا اولسه اولانه خورک مادی
 سیت ویریه اولدیجی خلکله دوند بیزیم روسیه دولتک مال خلفه ده تقریبا بر او نور بک نفوذ عکرا نایند بر کدیجی عکرا مادی مذکور
 قیت ایجی سیم ریه ایتا نیشته غالباً روسیه دولتک معصاة طرفه در کور بک اولانه نظر دولت مداری جانیه به قطع و حجب اولدیجی کفین
 ایشا موزج نغاف قطره بک بیزیمک روایت کوره عصاة طرفه در کور بک اولانه نظر دولت مداری جانیه به قطع و حجب اولدیجی کفین
 او ریه نظر و قمر علیه جناب تقاضا ایددی حجب و دعوت بیزیمک ایتا روسیه دولتک بی افکار عجمه نکت ماکر سنه عجمه اید و کج معذور بولدیجی در اولوقیت
 حکم اولدیجی مذکور بک کیمیه قطع اید حجت و کور بک ایتا روسیه دولتک بی افکار عجمه نکت ماکر سنه عجمه اید و کج معذور بولدیجی در اولوقیت
 بیای حیدر ناینا خایه به بولم ایم

i.HR 199/11322

1

**LEHİSTAN İHTİLALİNİN ÇIKIŞ SEBEBİ VE
SEYRİNE DAİR OSMANLI DEVLETİ'NİN BERLİN
BÜYÜKELÇİSİ'NDEN GELEN YAZI**

**PISMO OD AMBASADORA TURECKIEGO W
BERLINIE DOTYCZĄCE PRZYZYNY WYBUCHU
POWSTANIA I JEGO PRZEBIEGU**

~04.02.1863~

*Osmanlı Devleti'nin Berlin Büyükelçisi tarafından
Hariciye Nezareti'ne gönderilen 4 Şubat 1863 tarihli yazının
tercümesidir.*

Lehistan'ın Rusya Devleti'nin elinde bulunan bölgesinde ihtilal ateşinin büyümekte olduğunu siz Bakan hazretlerine daha önce telgraf ile bildirmiştım. Her ne kadar o zamandan beri yayılan haberlerin kaynağı şüpheli bulunmakta ise de, olayın tehlikeli boyutlarda olduğu anlaşılmaktadır. Hatta haşmetli Kral hazretlerine kendi Harp Yaveri General Alonşlit'i(?) Petersburg'a göndermesini ihtar eylemesi Prusya Kabinetosu'nun korku ve telaşını göstermektedir. Bununla beraber Pojen Dukalığı'nda ihtiyat askerleri bile silah altına alınmıştır. Ara sıra Lehistan'da başgösteren ihtilallerin daima birtakım milli emellerden kaynaklandığında şüphe yok ise de aldığım bilgilere göre bu seferki ihtilalin ortaya çıkışına gerçekten insanlığa aykırı biçimde yapılmış olan asker yazımı konusunun sebep olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Rusya Devleti'nin çeşitli bölgelerde yaklaşık 130.000 kadar asker bulundurmada asker yazımına teşebbüs etmediği de açıkça ortaya çıkmıştır. Galiba Rusya Devleti, kendisine isnat edilen gevşeklik iddialarını Lehli vatandaşları üzerinde yalanlamak niyetinde bulunuyor. Olayın ilk ortaya çıkışında telgraf hatlarının bir rivayete göre isyancılar, bir diğer rivayete göre de devlet memurları tarafından kesilip tahrip edildiğine siz Bakan hazretlerinin dikkatinizi çekerim. Ayrıca, aldığım bazı özel yazılarda 400 isyancının yargılanmadan idamlarına hükmolunduğu ifade edilmektedir. Şayet bu durumun gerçek olduğu anlaşılacak olursa elbette Rusya bunu kamuoyunun değerlendirmesine arz edemeyecektir.

*Tłumaczenie telegrafu z dnia 4 lutego 1863 od Ambasadora
Imperium Osmańskiego w Wiedniu do Ministerstwa Spraw
Zagranicznych*

Już wcześniejszym telegramem informowałem waszą wysokość, że powstanie na obszarach Polski, jakie są pod panowaniem Rosji, coraz bardziej się rozszerza. Jeśli nawet źródło podawanych od tamtej pory wiadomości nie jest wiarygodne, to widać, że wydarzenia przybrały niebezpieczny rozmiar. Nawet wysłanie do Petersburga, do jego wysokości króla generała Alonszlita [?], pokazuje zaniepokojenie i obawy Dworu Prus. Jednocześnie nawet żołnierze rezerwy w Poznaniu zostali wezwani pod broń. Nie ma wątpliwości, że wybuchające od czasu do czasu powstania w Polsce mają u swych podstaw szereg dążeń, jednakże według posiadanych przeze mnie informacji, to powstanie wybuchło z powodu sprzecznego z poczuciem godności ludzkiej poboru żołnierza. Okazało się też, że Rosja nie próbowałaby poboru, gdyby nie obsadziła w różnych miejscach prawie 130.000 żołnierzy. Być może Rosja zamierza zaprzeczyć w ten sposób obywatelom polskim, którzy zarzucają jej słabość. Zwracam uwagę waszej wysokości ministrowi, że linie telegraficzne na samym początku powstania zostały – według jednych pogłosek – przecięte i zniszczone przez powstańców, wedle innych – przez urzędników państwowych. Ponadto, jak wynika z niektórych poufnych pism, jakie otrzymałem, 400 powstańców zostało skazanych na karę śmierci bez sądu. Jeśli okaże się, że jest to prawda, to z pewnością Rosja nie będzie chciała podawać tego pod ocenę społeczeństwa.

مقام تصرف جلیلہ خارجہ ۱۴۱ سال ۱۸۹۴ تاریخ مورخہ بریلہ سفیری استارک بلک طرفہ ورو دیرہ تعلقہ فادانک

لہذا یہ عسائی حقیقی اجراء اولیٰ جہ معاملہ و بہرہ حقش راسی حدودہ رعایت اولیٰ جہ اصلہ روسیہ عاکرینک یروسیا کلمہ
سربستانہ مردوینہ دائرہ بودہ یروسیا و روسیہ دونوں بیتی بر معاہدہ عقد اولیٰ و تحقیقہ جاگاہہ کورہ لری الحاجہ
یروسیا دونوں روسیہ اجرائی معاونت فعلیہ بینہ دائرہ بشرط حقش رضی درج و علاوہ فتنہ شوافقہ رضوی
یروسیا طرفہ اوستریا رضی تطیف اولیٰ برہ موافقت کوشتمای و اوستریا سفیری شوالہ اجابہ بر میداندہ
شایانہ قبول بر سبب کورہ میکی بندہ لہ نہ سوتند و اوستریا دونی بورادہ کویا حرکت عصیانہ یلہ شیعہ بظلمہ انعام
اولیٰ جہ در اضلالک کورہ بکونہ کبہ اجیدی شدہ و مافونک بعدی و فابره نلک صغوی و موسک عدم معنی
و اھانیک تعصبی رضی منظم اولیٰ جہ در فقط شو حرکت مجنونانہ یلہ بر طرفہ معاونت اولیٰ جہ بر بہادر

I.H.R 198/11294

1

**RUSYA İLE PRUSYA ARASINDA LEH İSYANCILARI
HAKKINDA BİR ANTLAŞMA İMZALANDIĞI VE LEH
İSYANININ GİDEREK ŞİDDETİNİ ARTIRDIĞINA DAİR**

**DOTYCZY POROZUMIENIA MIĘDZY ROSJĄ I
PRUSAMI ODNOŚNIE POWSTAŃCÓW POLSKICH I
WZROSTU NATĘŻENIA POWSTANIA W POLSCE**

~13.02.1863~

*Osmanlı Devleti'nin Berlin Büyükelçisi Aristarki Bey
tarafından Hariciye Nezareti'ne gönderilen 13 Şubat 1863
tarihli telgrafnamenin tercümesidir.*

Prusya ve Rusya Devletleri arasında; Lehistan isyancıları hakkında yapılacak işlemler, bunlarla ilgili olarak sınır bölgesinde uyulacak usul ve Rusya askerlerinin Prusya üzerinden Sırbistan'a geçişine dair bir antlaşma imzalanmış ve araştırmalarımıza göre bu antlaşmaya, ihtiyaç durumunda Prusya Devleti'nin Rusya'ya fiili olarak yardımda bulunmasına dair de bir gizli madde eklenmiştir. Bu ittifaka katılması için Prusya tarafından Avusturya'ya da teklifte bulunulmuş ise de kabul edilmemiş ve Avusturya Elçisi bu kulumuza, ortada bu durumu gerekli kılacak kabul edilebilir bir sebep göremediğini söylemiştir. Avusturya Devleti burada güya isyan hareketini cesaretlendirmekle itham olunmaktadır. İhtilal her geçen gün şiddetlenmekte; mesafe uzaklığı, haberleşme zorluğu, elverişsiz mevsim şartları ve ahalinin taassubu da buna eklenmektedir. Fakat çılgınca yapılan şu harekete hiçbir taraftan yardım olunmayacağı açıkça görülmektedir.

*Tłumaczenie telegrafu z dnia 13 lutego 1863 od Pana
Aristarki, Ambadora Imperium Osmańskiego w Berlinie, do
Ministerstwa Spraw Zagranicznych*

Zostało podpisane porozumienie pomiędzy Prusami i Rosją dotyczące postępowania wobec powstańców polskich, traktowania ich w regionach przygranicznych i przejścia żołnierzy rosyjskich przez Prusy do Serbii, i według tego, czego się dowiedziałem, do porozumienia tego dołączono tajne postanowienie o praktycznej pomocy Prus dla Rosji w razie takiej potrzeby. Prusy zaproponowały Austrii przyłączenie się do tej koalicji, lecz nie zostało to przyjęte, a ambasador Austrii powiedział waszemu słudze, że nie widzi powodu, dla którego miałoby to być konieczne. Austria jest oskarżana, że rzekomo wspiera ten ruch powstańczy. Powstanie z każdym dniem przybiera na sile, a dodać do tego trzeba odległości, trudności w porozumiewaniu się, niekorzystne warunki atmosferyczne i fanatyzm narodu. Jednakże wyraźnie widać, że z żadnej strony nie nadejdzie pomoc dla tego, prowadzonego w szalony sposób powstania.

لهستان و قوچاق انگلند ده نایب منسوب اولدی بونوعان دوسه دولتی اولمیش ایزر نهاده ایزر اولمیش برلایم سانی ساقیه حکایت عذرانه اولمیش ایزر اولمیش
 اولمیش و جناب و عورتان اولمیش و عیال و صاحب بی کرمه دوسه نظریات لهستان و انصافی باقی بقصد و انواع نظم و تعین الله الهی و اعظم نعمه
 اولمیش ایزر اولمیش دینی مقصد البوم غنای و انگلیز ملک صوبه خندقی و صوبه کابل و بلندی طرفه زنه اطراف مقصد اولانه سیل و بی قایم ایزر اولمیش
 انگلند دینی ستر وای موقع جمعی از قضا که اداره و سایر بلندی اولانه ده کیم شعاران به معیار اولانه حکایت مذکور با مشوره غنا تصبی و کیمه ایزر اولمیش
 قاعده سی خلاصه اولمیش و روسا دولتی طرفه دوسه دولته و عذر اولمیش اولانه معارف عکس ماری سی موجود اولانه عدم مشوری و محوس به منضم اولمیش و روسا
 و انک و از مقصد بعضی عیال و روسا حال بود و سایر دولتی حکایت اتحاد اسم اولمیش اولمیش بونوع بطریقی مقصد کوبه کوبه تبار قبول عارفی جمل نموده
 فرانسه شوی و افکار و هاربارده ستم اظهار اولمیش و شوال و هر قدر مورد دل نشان کیم و نوع اولمیش نایب اسم ایزر روسا دولته دوسه دینی مقصد
 منفعت معاهده معلوم ملک جزای حکایت مانع اولمیش اولمیش اولمیش و روسا دولتی طرفه دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته
 کوبه الحاقه سلاج الله اولمیش کیم بخار و عیال حق دینا دوسه دولتی طرفه دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته
 هر طرفه کوبه بلده ایزر و کیمه قیامی انگلند و روسا دولتی طرفه دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته
 دولتی کوبه بلده حکماری اقوام اولمیش و روسا دولتی طرفه دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته
 اطراف بلدی خال اولمیش و شقای و روسا دولتی طرفه دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته
 بونوع سی انگلند بونوعه نقیب و روسا دولتی طرفه دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته دوسه دولته

I-HR 199/11321

**İNGİLTERE, PRUSYA VE FRANSA KAMUOYUNUN
LEHİSTAN'DA YAŞANAN İSYAN VE OLAYLAR
KARŞISINDAKİ TUTUMU HAKKINDA
OSMANLI DEVLETİ'NİN LONDRA
BÜYÜKELÇİLİĞİ'NDEN GELEN YAZI**

~26.02.1863~

*Osmanlı Devleti'nin Londra Büyükelçisi Musurus Bey'den
Hariciye Nezareti'ne gelen 26 Şubat 1863 tarihli
yazının tercümesidir.*

Lehistan olayları İngiltere'de üzüntü verici etkilere sebep oldu. Bu olayların Rusya Devleti'nin emriyle kasten yapılan benzeri görülmemiş birtakım gaddarca uygulamalardan kaynaklanan bir ihtilal olduğu, Rusya Devleti'nin uygulamalarıyla isyanı bizzat davet ettiği, Rus askerlerinin isyanı bastırmak için Lehistan köy ve kasabalarını yakıp yıkmakta ve çeşitli zulüm ve tecavüzler ile ahalisini katl ve idam etmekte oldukları iletildiğinden, şu anda Leh milleti hakkında gazeteler ve İngiliz milletin çeşitli sınıfları ve özellikle politikacıları taraflarından gösterilmekte olan ilgi ve muhabbet bir kat daha artmıştır. İngiltere Devleti'nin bakanları resmî konumları gereğince ölçülü konuşmaları gerekirken insaniyete aykırı olan bu hareketleri Parlamento'da açıkça kınadılar.

Aracılık yapılmaması kuralına aykırı olarak Prusya Devleti tarafından Rusya Devleti'ne askerî yardım vadedilmiş olması da kamuoyundaki hoşnutsuzluğa ek olarak Prusya Kralı hakkında genel bir öfkeye sebep olmuştur. Hâlbuki Avusturya Devleti'nin akıllıca takip ettiği tarafsızlık politikası, beraberinde günden güne artan bir genel kabulü getirmiştir. Bu ilgi ve fikirler Fransa'da daha şiddetli biçimde ortaya çıkmış ve şu aralık her ne kadar Lord Russel resmî girişimler yapılmadığını kesin olarak ifade etmiş ise de İngiltere ve Fransa Devletleri taraflarından, Prusya Devleti'yle Rusya Devleti arasında imzalanmış olan antlaşmanın hükümlerinin yürürlüğe girmesini engellemek amacıyla Berlin Hükûmeti nezdinde tebligat icra kılınmıştır.

Lord Russel'in ifadesine göre şu anda sayıları 10 bini geçmeyen silahlı isyancıların Rusya Devleti'nin askerî gücüne uzun zaman direnebileceğini hiç kimse ümit edemiyor. Bununla beraber Lehiler hakkında her taraftan gösterilen ilgi ve muhabbete bakılınca İngiltere ve Fransa Devletleri'nin gayriresmî yollardan birtakım tavsiyeler ve belki bir diplomatik arabuluculuk ile Rusya Devleti'ni, Lehistan'ın içinde bulunduğu durumu gerçek anlamda ve ciddi biçimde ıslah etmeye mecbur edecekleri kuvvetle beklenmektedir. İşte gerek Lehilerin isyan hareketleri ve gerek bu iki Devlet'in arabuluculuklarının sonucu ne olursa olsun, Fransa Devleti'nin Lehilere karşı ortaya koyduğu bu şefkatli yaklaşımlar Fransa İmparatoru'yla Rusya İmparatoru arasında mevcut olan birlik bağını gevşetecektir. Bunun sonucunda da Fransa'nın Osmanlı ülkesi hakkındaki politikasını İngiltere politikasına yaklaştırarak yeniden düzenleyeceği gayet açıktır.

Bu vesile ile saygılarımı arz ederim.

**OCENA AMBASADY TURECKIEJ W LONDYNIE
DOTYCZĄCA STANOWISKA OPINII PUBLICZNEJ W
ANGLII, PRUSACH I FRANCJI WOBEC POWSTANIA I
WYDARZEŃ W POLSCE**

*Tłumaczenie pisma z dnia 26 lutego 1863 od Pana Musurus,
Ambasadora Imperium Osmańskiego w Londynie, do
Ministerstwa Spraw Zagranicznych*

Wydarzenia w Polsce stały się powodem napelniających smutkiem komentarzy w Anglii. Ponieważ słyszy się, że jest to powstanie przeciwko prowadzonym na polecenie Rosji barbarzyńskim praktykom, jakich wcześniej nie widziano, Rosja swymi działaniami sama wezwwała do powstania, żołnierze rosyjscy, by stłumić powstanie, grabią i palą polskie wsie i miasta i dopuszczają się różnych zbrodni i gwałtów, jak też zabijają i mordują naród, to obecnie zainteresowanie i sympatia wobec Polski ze strony gazet angielskich i różnych klas społeczeństwa angielskiego, a szczególnie polityków, znacznie wzrosły. Ministrowie angielscy, którzy ze względu na swe urzędowe pozycje, powinni wypowiadać się umiarkowanie, jawnie potępiają w Parlamencie te nieludzkie postępowania.

Sprzecznie z zasadą niewystępowania w roli pośrednika, Prusy obiecały rzekomo Rosji pomoc wojskową, co stało się powodem gniewu społeczeństwa na Króla Prus. W tym czasie Austria mądrze prowadzi politykę nieangażowania się, co spotkało się z rosnącym każdego dnia poparciem. Zainteresowanie i opinie w tej sprawie ujawniły się z jeszcze większą siłą we Francji, i jeśli nawet obecnie Lord Russel oświadczył, że nie będzie podejmować się oficjalnych działań, to - by zapobiec wejściu w życie postanowień tego porozumienia podpisanego między Prus i Rosją - Anglia i Francja przekazały rządowi w Berlinie oświadczenie.

Według wypowiedzi Lorda Russela, nikt obecnie nie ma nadziei, że niespełna 10.000 uzbrojonych powstańców będzie mogło przez dłuższy czas przeciwstawiać się sile wojskowej Rosji. Jeśli się więc spojrzy na okazywane Polsce przez wszystkich zainteresowanie i sympatię, usilnie oczekuje się, że Anglia i Francja, poprzez pośrednictwo dyplomatyczne i szereg działań nieoficjalnymi drogami, zmusi Rosję do poważnej i rzeczywistej zmiany sytuacji, w jakiej znajduje się obecnie Polska. Jaki by nie był wynik czy to ruchów powstańczych w Polsce czy też mediacji tych dwóch państw, takie pełne sympatii podejście Francji do Polaków osłabi więzi jedności między Cesarzem Francji i Imperatorem Rosji. W wyniku tego, jasno widać, polityka Francji wobec Imperium Osmańskiego zbliży się do polityki Anglii i zostanie na nowo określona.

2

**LEH MİLLÎ HAREKETİNİN HIZLA YAYILDIĞINA,
AVRUPA DEVLETLERİNİN RUSYA'YA NOTA
VERDİĞİNE VE RUSYA'NIN TAKINDIĞI TUTUMA
DAİR OSMANLI DEVLETİ'NİN PETERSBURG
BÜYÜKELÇİLİĞİ'NDEN GELEN YAZI**

**PISMO Z AMBASADY IMPERIUM OSMAN'SKIEGO
W PETERSBURGU DOTYCZĄCE SZYBKIEGO
ROZPRZESTRZENIANIA SIĘ RUCHÓW W POLSCE,
PRZEKAZANIA PRZEZ PAŃSTWA EUROPEJSKIE
NOTY ROSJI I STANOWISKA, JAKIE ZAJĘŁA ROSJA**

~18.04.1863~

*Osmanlı Devleti'nin Petersburg Büyükelçiliği tarafından
Hariciye Nezareti'ne gelen 18 Nisan 1863 tarihli yazının tercümesidir.*

Langiewicz'in¹ yenilgiye uğraması, beklendiği gibi Lehlilerin milli hareketini zayıflatmak bir yana hareketin şiddetlenip genişlemesine sebep olmuştur. Şu anda halkın her kesimi yani soylu, esnaf, tüccar ve çiftçi sınıfları süratle bu harekete katılmaktadırlar. Başlangıçta biraz soğuk davranmış olan köylüler bile meydana gelen savaşlar ve özellikle Kazakların kendilerini harap etmesinden sonra ihtilalcilere gerçek anlamda yardım etmektedirler. Bu şekilde her tarafta savaşmalarından dolayı gerilemekte olan Rusya askerleri ise, bir müddet savaşım mümkün olduğu kadar adam öldürdükten sonra galip veya mağlup olarak ormanlara çekilip görünmez olan ve ele geçirilmeleri mümkün olmayan âdeta hayali birtakım gruplara karşı savaşmışları için bıkkınlık içerisindeyler.

Lehistan'ın küçük memurlarının hepsi Lehli olduklarından isyan hareketine yardım etmekte ve gönüllülerden askeri birlikler oluşturarak isyancı gruplara yardım için göndermektedirler. Halk vergiyi İhtilal Cemiyeti'ne, Rusya Devleti'ne verdiğiinden daha fazla kolaylıkla ödemektedir.

İngiltere, Fransa ve Avusturya devletleri taraflarından resmi tebligat verilmesinden çekinen Rusya Devleti, bunu önlemek üzere, fırsat kaçtıktan sonra yayımladığı genel af ilannameleri ile gerçek bir sonuca ulaşamamıştır. Zaten bu genel af, ihtilalden önceki durumu geri getirmeyi öngördüğü ve isyanın çıkmasına sebep olan şeyleri düzeltmeyip unutulmaya bırakıldığından, ne ihtilalciler ve ne de Avrupa kamuoyu nezdinde bir etkisi görülmediği gibi Rusya ahalisinin Lehlilere karşı kabarmış olan milli duygularını da kötü yönde etkilemiş; ayrıca devletlerin, dünkü telgrafnamemde bildirdiğim, Rusya'ya tebligatta bulunmalarını da önleyememiştir.

Nitekim İngiltere, Fransa ve Avusturya Büyükelçileri devletlerinin yazılarını dün Prens Gorçakof'a verdiler. Avusturya Devleti'nin yazısı özü itibarıyla pek ılımlı, şekil bakımından da gayet nazikçedir. Fransa Devleti'nin yazısı da; Avrupa'nın ve özellikle Rusya'nın güvenliği bakımından Rusya Devleti'n-

*Tłumaczenie pisma z dnia 18 kwietnia 1863 od Ambasadora Imperium
Osmańskiego w Petersburgu do Ministerstwa Spraw Zagranicznych*

Porażka Langiewicza stała się przyczyną nie – jak oczekiwano osłabienia ruchu narodowego Polaków – lecz jego umocnienia i rozprzestrzenienia się. Obecnie wszystkie warstwy społeczeństwa, to jest szlachta, kupcy i chłopcy szybko przylaczają się do tego ruchu. Nawet wieśniacy, którzy początkowo zachowywali się z rezerwą, po tym, jak rozpoczęły się walki, a szczególnie gdy Kozacy zniszczyli ich wsie, prawdziwie pomagają powstańcom. Jeśli chodzi o żołnierzy rosyjskich, którzy dają pola we wszystkich miejscach, walczą przez pewien czas i po zabiciu tyle, ile mogą, znikają albo jako zwycięzcy albo jako pokonani wycofują się i ukrywają po lasach, są już znużeniu walką przeciwko oddziałom, których nie mogą pokonać, gdyż te pojawiają się jak duchy.

Wszyscy pomniejsi urzędnicy polscy, będący z pochodzenia Polakami, pomagają ruchom powstańczym i tworzą oddziały ochotnicze, które wspierają oddziały powstańców. Naród płaci podatki na rzecz Rady Powstańczej chętniej niż czynili to wcześniej na rzecz Rosji.

Ponieważ Rosja obawiała się wydania przez Anglię, Francję i Austrię oficjalnego oświadczenia, a straciła okazję, by to uprzedzić, więc ogłosiła generalną amnestię, lecz nic z tego nie uzyskała. Zresztą amnestia ta nie przyniosła żadnego oddźwięku ani w społeczeństwach Europy ani wśród powstańców, albowiem miała przywrócić stary porządek, sprzed wybuchu powstania, i pozostawiała nierozwiązanymi kwestie, które legły u przyczyn wybuchu powstania, lecz wpłynęła negatywnie na uczucia narodu rosyjskiego wobec Polaków, a ponadto, jak informowałem we wczorajszym telegramie, nie zapobiegła wydaniu przez te państwa oświadczenia.

Tak więc wczoraj ambasadorowie Anglii, Francji i Austrii przekazali listy swych państw Księżu Gorczakowowi. List państwa austriackiego jest ciepły pod względem treści i całkiem miły pod względem formy. List francuski natomiast zawiera żądanie od Rosji [ustanowienia] niezależnej administracji i sejmu dla Polaków, co będzie korzystne dla bezpieczeństwa Europy

¹Marian Langiewicz.

den Lehliler için bağımsız bir idare ve millet meclisi talebini ihtiva etmektedir. İngiltere Devleti'nin yazısı ise hepsinden güçlü ve yukarıda bahsi geçen düzenlemeler talep edilmekte ve İngiltere Devleti'ne bu girişimlerin yapılması hakkını veren 1815 yılı Antlaşması'na dayanmaktadır. Rusya Devleti henüz bu yazılara cevap vermemiş ise de, şayet sahip olduğum bilgiler doğru ise, verilecek cevapta nazik ifadeler ve belirsiz vaatler ile yabancı devletlerin işlerine müdahalesini kabul etmeme hususu yer alacaktır. Bu cevap verildiği anda telgrafla siz Bakan hazretlerine bunu derhâl arz edeceğim.

Burada öfke ve şiddet had safhada olduğu hâlde Petersburg Soylular Cemiyeti bazı mahalli düzenlemeleri görüşmek üzere toplandığında savaş dedikodusunun ortaya çıkmasıyla birlikte birtakım alkışlarla oy birliği ile tertip eyledikleri arizayı İmparator'a takdim ettiler. Moskova Soylular Cemiyeti de bu yolda bir ariza takdimine karar vermiş ise de Lehliler hakkında ilan olunan genel af söylentisi büyük bir hoşnutsuzluk meydana getirerek bu arizanın gönderilmesine engel olmuştur.

Haşmetli İmparator hazretleri sarayından çıktıkça 15-20 bin kişi toplanarak kendisini alkışlamakta ve ülke topraklarından küçük bir parçanın kaybedilmesine katlanmaktansa her türlü fedakârlığı yapmaya hazır bulunduklarını ilan etmektedirler. Bu ahmakça gösteriler Rusya Devleti'ni, karşı koyamayacağı herkes tarafından bilinen bir savaşa dayanmak mecburiyetinde bırakacak birtakım akılsızca hareketlere sevk edebilir.

Batılı devletlerin, benimsedikleri hareketin ilanından sonra Lehliler için gerçek anlamda bazı haklar elde etmeden geri çekilmeleri namuslarına dokunacağı gibi Rusya Devleti'nin de kendi kamuoyunun açıkça karşı çıkmasına rağmen bu hakları vermesi beklenemez. Ancak Hükümeti Rusya Devleti'yle müttefik görünen Prusya milleti de dahil olmak üzere bütün Avrupa'nın Lehlilere karşı samimi bir yönelimi vardır. Lehistan'da büyük bir devlet kurulması neticesinde Rusya'nın kuvvetinin bölünmesinin Avrupa güçler dengesi bakımından ne kadar önemli olduğunu cahil halk bile bilmektedir. Ancak İngiltere Devleti Fransa'nın kuvvet ve nüfuzunu artırmasına sebep olur endişesiyle savaşa karşı çıkmaktadır. Ancak barışı korumayı başaramadığı takdirde, savaşı tek başına Napolyon'un idare etmesini engellemek ve onu Almanya ile diğer Avrupa devletlerinin menfaatlerinin tayin ettiği sınırlar içerisinde tutmak üzere İngiltere Devleti'nin de savaşa gireceğini tahmin ediyorum.

Burada insanların çoğu savaş çıktığında Osmanlı Devleti'nin de buna katılmasından veya en azından ülkemizden düşman askerinin geçişine izin vereceğizden endişe duymaktadır. Bu sebeple mesele daha fazla karıştığı takdirde Osmanlı Devleti'nin Rusya'nın birtakım dostane ve iltifatkar yaklaşımlarıyla karşılaşabileceği kuşkusuzdur.

Bu vesile ile en derin saygılarımı sunarım.

i Rosji. W liście państwa angielskiego zaś wysunięto jeszcze większe żądania niż w pozostałych, powołując się, że prawo do takiego żądania daje Anglii porozumienie z roku 1815. Rosja nie udzieliła jeszcze odpowiedzi na te żądania i jeśli posiadane przeze mnie informacje są prawdziwe, będzie ona zawierać grzeczne wypowiedzi i nieokreślone obietnice, jak i uwagę, by obce państwa nie wtrącały się w sprawy wewnętrzne państwa. Jak tylko będzie odpowiedź, natychmiast prześlę ją telegramem waszej wysokości.

Gdy przemoc i nienawiść tutaj osiągnęły już swój pułap, szlachta z Petersburga zabrała się, by omówić niektóre miejscowe przepisy i w czasie, gdy pojawiają się pogłoski o wojnie, przekazała Imperatorowi jednogłośnie i z aplauzem przyjętą przez siebie petycję. Szlachta moskiewska również podjęła decyzję o przedstawieniu takiej samej petycji, lecz pogłoski o generalnej amnestii ogłoszonej dla Polaków stanęły na przeszkodzie przekazaniu tej petycji.

Gdy jego wysokość Imperator wyszedł z pałacu, 15-20 tysięcy zebranych ludzi powitało go oklaskami i zapewnieniami, że gotowi są do wszelkiego rodzaju poświęceń, gdyby miało dojść do utraty nawet niewielkiego kawałka ziem. Tego typu niemądre demonstracje mogą popchnąć państwo rosyjskie do bezsensownych działań, którym - jak wszyscy wiedzą - nie będzie można się oprzeć, a które wymuszają wojnę.

W państwach zachodnich, po tym jak zostały ogłoszone ich stanowiska, wiedząc, że Polacy nie wycofają się, dopóki naprawdę nie uzyskają pewnych praw, nie oczekuje się, by Rosja przyznała te prawa, mimo że jej własny naród wystąpił przeciwko. Jedynie rządy całej Europy, w tym i naród pruski, uważany za sprzymierzeńca Rosji, okazuje Polakom szczerą sympatię. Nawet ciemny lud wie, jakie znaczenie dla równowagi sił w Europie będzie miało utworzenie na terytorium Polski niezawisłego państwa. Jednak Anglia przeciwna jest wojnie zaniepokojona tym, że może ona być przyczyną wzrostu siły i wpływów Francji. Przypuszczam jednak, że Anglia, jeśli nie uda się jej obronić pokoju, będzie dążyć do uniemożliwienia prowadzenia wojny tylko pod przywództwem Napoleona i utrzymywania go w granicach określonych przez interesy Niemiec i innych państw europejskich.

Tutejsi ludzie też wątpią, czy w przypadku wybuchu wojny Imperium Osmańskie przystąpi do niej, czy też co najmniej nie udzieli zgody na przejście przez nasz kraj wrogich żołnierzy. Jeśli więc z tego powodu sytuacja skomplikuje się jeszcze bardziej, nie ma wątpliwości, że Rosja będzie mogła liczyć na szereg przyjacielskich i ugodowych działań Imperium Osmańskiego.

Z tej okazji przesyłam najgłębsze wyrazy szacunku.

LEH İHTİLALCİLERİNİN SAYISININ GÜNDEN GÜNE
ARTTIĞINA VE RUSYA DEVLETİ'NİN İÇERİDE VE
DIŞARIDA ZOR DURUMDA KALDIĞINA DAİR OSMANLI
DEVLETİ'NİN BERLİN BÜYÜKELÇİSİ'NİN YAZISI

LIST AMBASADORA IMPERIJUM OSMAN'SKIEGO W
BERLINIE DOTYCZĄCY WZRASTAJĄCEJ Z DNIA NA DZIEŃ
LICZEBNOŚCI POWSTAŃCÓW POLSKICH I TRUDNEJ
SYTUACJI WEWNĘTRZNEJ I ZEWNĘTRZNEJ ROSJI

~06.06.1863~

Merhametli efendim hazretleri

Berlin Büyükelçisi'nin; Lehistan ihtilalinin şiddetlenmeye devam ettiği, devletler arasında yapılan haberleşme ve görüşmelere dair gazetelerde yayımlanan haberlerin Lehlilerin gevşemesine yol açmadığı, her taraftan gelen mültecilerle isyancıların sayısının günden güne artmakta olduğu, Pozen Dukalığı'nda şimdiye kadar itaatkâr tutum sergileyen birtakım Lehlilerin bile sınırın öte tarafına geçmekte oldukları, Rusya Devleti'nin içeride ve dışarıda büyük sıkıntılara düştüğü, nihayet bu tehlikeli neticelerinden olmak üzere devlet yanlısı Rus vatandaşlarının bile Hükûmetlerine güvenmemekte oldukları, Rusya'nın Lehistan'daki askerî kuvvetlerinin Kumandanı olan General Berg'in, emrinde olan birliklere 40.000 asker daha ilave olunduğu takdirde isyanın kısa bir sürede bastırılacağını vadettiğine dair gönderdiği yazının tercümesi yüce Padişah hazretleri tarafından görülüp incelenmek üzere işbu tezkire ekinde arz ve takdim kılınmıştır efendim.

17 Zilhicce, sene 1279

Âciz kulunuzun arzı şudur ki:

Siz Sadrazam hazretlerinin işbu tezkiresi ve bahse konu yazı tercümesi, Padişah hazretleri tarafından görülüp incelenmiş ve tekrar zatıalınız tarafına iade kılınmıştır. Artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

18 Zilhicce, sene 1279

Wasza miłosierna wysokość

W załączeniu do niniejszej pisma przekazuję waszej wysokości Padyszachowi, gwoli zapoznania się, tłumaczenie listu Ambasadora w Berlinie, w którym pisze, że powstanie w Polsce nadal przybiera na sile; wiadomości publikowane w gazetach na temat prowadzonych między państwami rozmów i konsultacji nie przyczyniają się do osłabienia stanowiska Polaków; z dnia na dzień rośnie liczba przybywających ze wszystkich stron uchodźców i powstańców; pewna liczba Polaków z Księstwa Poznańskiego, którzy dotychczas zachowywali się wstrzemięźliwie, przeszła na drugą stronę granicy; Rosja popadła w olbrzymie kłopoty wewnętrzne i zewnętrzne, w wyniku czego nawet obywatele rosyjscy – stronnicy Państwa Rosyjskiego przestali wierzyć rządowi; General Berg, który dowodzi obecnie w Polsce siłami w liczbie 40.000 żołnierzy, obiecuje, że jeśli otrzyma posiłki, to zdławi powstanie w krótkim czasie.

17 Zilhicce roku Hidżry 1279

Wasz uniżony sługa informuje:

Pismo waszej wysokości ministra oraz tłumaczenie listu zostały przekazane Padyszachowi, który się nimi zapoznał, zostają wam zwrócone. Decyzja należy do waszej wysokości.

18 Zilhicce roku Hidżry 1279

مقام خلیل صدر غفرلہ ۱۰۱ ھجری ۱۰۱۱ ھجری
تقدیم ابوعلی عبداللہ بن عبدالمطلب

بیک سکنوز قریب سنده ینس اوم حارنورکی یونقجه بعضه اسبابی وظاهرده طرد اولسه اولوبه برطاق ایلاری عاقل و صابر
بشخصه معینه علم معنی انق و واقع اولوب منسلک اسد نسله اوم کون نسبه نسبه اولیغی محدد و کاهه انیدیشی موقعا
دها برطاق راجر و دوی سیله نفوس موجوده انیسایا بالغ اولسه و بوجرته مقدما احابیر یوجوب زرع و اصلاحی امکدرف
اولسه اولو ارضی نیشره غلبان اولوب فقر حاکمیر و جزایده اولسه اولغله قریه مذکوره قریق واقع املوک هریدیه اورمانده
بر مقدار ده اراضی ترک و احابیر یولیه بار اما طوبه و موطبه راجحیه ملوک اولوبه عسارده معافیت خصوصه معدده مکایعه
صدیو انجیل بیک شایانه یولنی اشقام ایدر و قریه مذکورده نوطه ایچی موقعا کند و علیله قافه الایده اشقام اولسه اولوب
بندار غایت فقیر الحال بولغله مقدنده صحت و عیالیه سینه سارار یویدر جعی قویا ملوک ایدر حقیقت حال معلوم ایدر اصحاب ایل یولیه
اوزره تحفقات لازم ایدر اولوبه اشقام و معدده یولیه تقدیر الی الادب سلطنتیه بنشد و مندر و عوامتیه حساب
بادشاه ایدر اوقاعدار اوله جعفر لک بیان عیالیه عبودیه سید انکار قوی

**POLONEZKÖY'DE YERLEŞİK BULUNAN LEH
GÖÇMENLERİNİN KENDİLERİNE BİR MİKTAR
DAHA ARAZİ VERİLMESİ HAKKINDAKİ
ARZUHÂLLERİ**

**PROŚBY UCHODźCÓW POLSKICH OSIEDLONYCH W
ADAMPOLU [POLONEZKÖY] O PRZEKAZANIE IM
JESZCZE TROCHĘ ZIEM**

~10.05.1867~

**Babiali
Tercüme Odası**

*Alemdağı civarındaki Adam köyünde yerleşik Leh
göçmenlerinin yüce Sadrazamlık Makamına sunmuş oldukları
10 Mayıs 1867 tarihli arzuhâlin tercümesidir.*

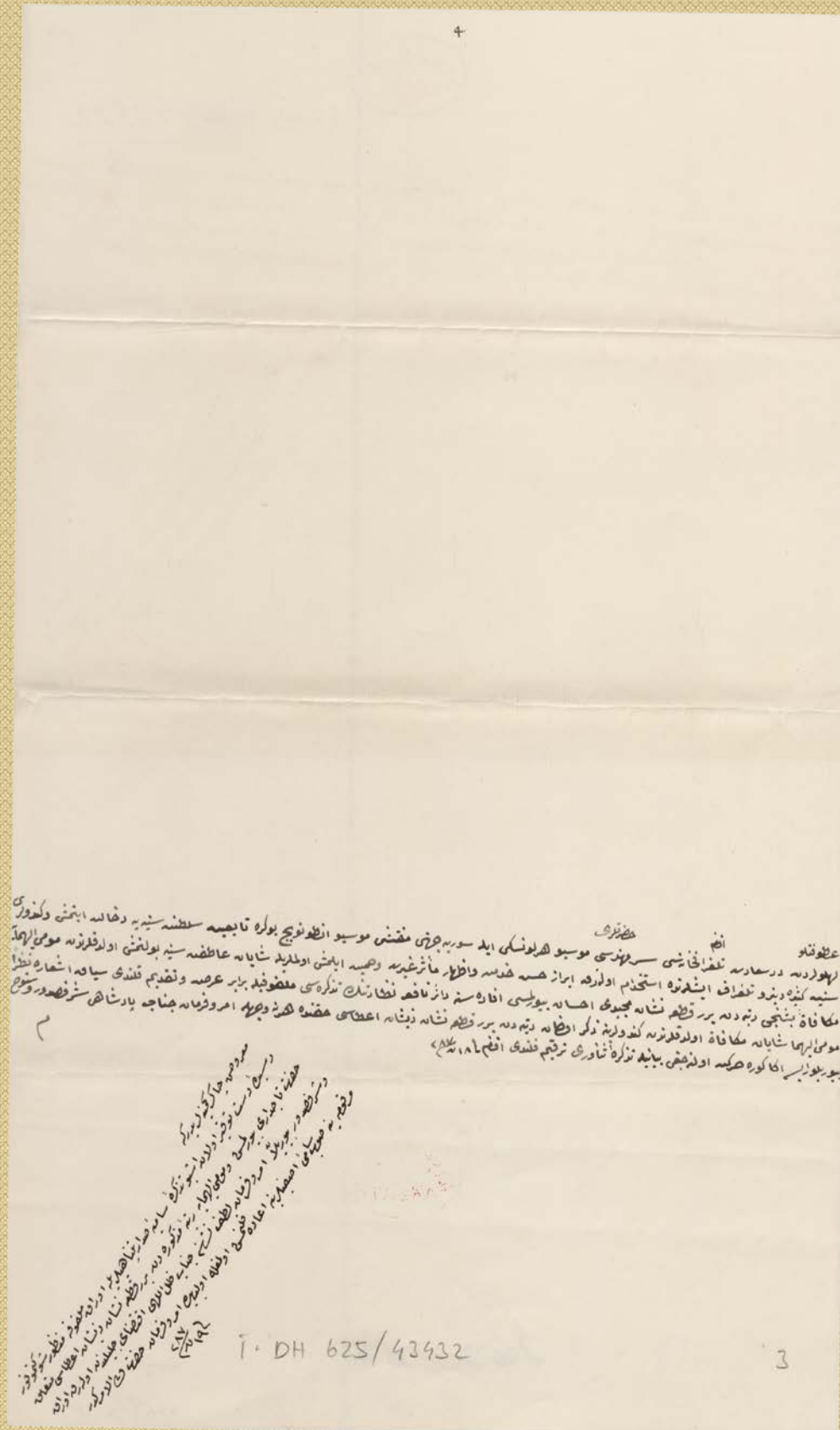
Prens Adam Czartoryski 1841 senesinde politik sebeplerden dolayı vatanlarından çıkarılmış olan birtakım Lehlileri Sadık Paşa vasıtasıyla Alemdağı eteğinde bulunan ve kurucusunun ismine nisbetle Adam köyü olarak isimlendirmiş olduğu yerde yerleştirmişti. Daha sonra yeni birtakım göçmenlerin gelmesiyle köyün nüfusu 60 aileye ulaşmış ve bu bakımdan daha önce bize ihsan buyurulup ıslah ve ziraatine nice emekler sarf ettiğimiz arazi geçimimize yetmemeye başlamıştır. Son derece fakir bir durumdayız. Bu sebeple bu köyün yakınındaki Padişah'a ait ormanlık alandan bir miktar daha arazi ihsan buyurulmasını ve Anadolu'ya yerleşen muhacirler gibi 12 sene aşar vergisinden muaf tutulmamızı istirham ederiz. Bu köye sonradan gelenler Osmanlı Devleti'nin Kazak Alayı'nda görevlendirilmiş olup gayet fakir olduklarından haklarında Padişah hazretlerinin merhamet ve inayette bulunacağını kuvvetle ümit etmekteyiz. Siz Sadrazam hazretleri tarafından işin aslı öğrenilmek üzere gerekli araştırmalar yapılarak isteğimiz yerine getirilirse Osmanlı Devleti'ne sonsuza dek minnettar kalacağımızı ve daima Padişah hazretleri hakkında hayır duada bulunacağımızı bildirir, bu vesile ile bağlılıklarımızı arz ederiz.

**Biuro tłumaczeń
Wielkiej Porty**

*Tłumaczenie prośby uchodźców polskich osiedlonych w
Adam polu w pobliżu Alemdağ z dnia 10 maja 1867 roku do
urzędu jego wysokości wielkiego wezyra*

Książę Adam Czartoryski w roku 1842, z powodów politycznych, wyprowadził z ojczyzny pewną ilość Polaków i z pomocą Sadyka Paszy osiedlił ich we wsi w pobliżu Alemdağ, która to wieś, na cześć założyciela, nazwana została Adam polem. Później dołączyli do nich inni uchodźcy polscy i liczba mieszkańców wzrosła do 60 rodzin, tak że tereny, jakie zostały im przekazane dzięki wysiłkom waszej wysokości, by zajmowali się rolnictwem, stały się niewystarczające dla utrzymania. Dlatego też prosimy o przekazanie pewnej powierzchni ziem z lasów należących do Padyszacha, położonych w pobliżu wsi, oraz zwolnienie uciekinierów, którzy schronili się w Anatolii, od dziesięciny przez okres 12 lat. Niektórzy z tych, co osiedlili się w tej wsi, służyli później w brygadzie kozackiej, a że są biedni, żywimy wielką nadzieję na łaskawość i dobrą wolę jego wysokości Padyszacha. Jeśli wasza wysokość wielki wezyr każe zbadać sytuację, by poznać prawdę, i spełni naszą prośbę, na wieczność pozostaniemy wierni Imperium Osmańskiemu i nieprzerwanie będziemy modlić się za jego wysokość Padyszacha. Przesyłamy z tej okazji wyrazy naszego oddania.

**OSMANLI UYRUĞUNA GEÇMİŞ OLAN LEHLİLERDEN
TELGRAF MÜHENDİSİ HERLONSKI İLE TELGRAF
MÜFETTİŞİ ANTONOWICZ'E NİŞAN VERİLMESİ**

**PRZYZNANIE ORDERÓW INŻYNIEROWI TELEGRAFII
HERŁOŃSKIEMU I INSPEKTOROWI TELEGRAFII
ANTONOWICZOWI POCHODZĄCYM Z POLAKÓW,
KTÓRZY PRZYJĘLI OBYWATELSTWO OSMANSKIE**

~13.12.1870~

Merhametli efendim hazretleri

Lehlilerden, Osmanlı uyruğuna geçmeyi kabul edip yıllarca telgraf işlerinde istihdam edilen ve yararlı hizmetlerde bulunarak Padişah hazretlerinin takdirini kazanmış olan İstanbul Telgrafhanesi Başmühendisi Mösyö Herlonski ve Suriye Tarafı Müfettişi Mösyö Antonowicz'e mükâfat olarak beşinci rütbeden birer adet Mecidi nişanı ihsan buyurulmasına dair Nafia Nezareti tezkiresi, ekleriyle beraber arz ve takdim kılındı. Bu bilgilere göre adı geçenlerin ödüle layık oldukları anlaşıldığından, kendilerine bu rütbeden birer adet nişan verilmesi hususunda Padişah hazretleri tarafından ne şekilde emir buyurulursa ona göre hareket olunacağını bilgilerinize sunarım efendim.

18 Ramazan, sene 1287

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Siz Sadrazam hazretlerinin işbu tezkireniz ve ekindeki belgeler Padişah hazretleri tarafından görülüp incelenerek bu kişilere belirtilen dereceden birer adet nişan verilmesi ferman buyurulmuş ve söz konusu belgeler tekrar zatıinaliniz tarafına iade kılınmıştır. Artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

19 Ramazan, sene 1287

Wasza miłosierna wysokość

W załączeniu, wraz z załącznikami, wniosek Ministerstwa Robót Publicznych z prośbą o wydanie polecenia przyznania orderu Medzidiye piątej klasy Panu Herłońskiemu, głównemu inżynierowi telegrafu w Stambule, który przez długie lata pracy na służbie Padyszacha oddał wiele usług w zakresie telegrafii i zdobył poszanowanie Padyszacha, oraz Panu Antonowiczowi, inspektorowi w Syrii, obydwaj wywodzący się spośród Polaków, którzy przyjęli obywatelstwo Imperium Osmańskiego. Zgodnie z posiadanymi informacjami obydwaj godni są tego odznaczenia. Informuję waszą wysokość, że w sprawie przyznania orderów uczynione będzie to, co nakaze jego wysokość Padyszach.

18 Ramazan roku Hidżry 1287

Prośba waszego unizonego sługi:

Jego wysokość Padyszach przeczytał i zapoznał się z niniejszym wnioskiem waszej wysokości wielkiego wezyra i dołączonymi doń dokumentami odnośnie do przyznania orderów dla wyżej wymienionych osób. Pisma te zostają wam zwrócone. Decyzja i polecenie należy do waszej wysokości.

19 Ramazan roku Hidżry 1287

مفتوحه - مفتوحه - مفتوحه

[illegible]

**LEH FİRARİLERİ KOMİTESİ'NİN,
RUSYA'YA KARŞI BİRLİKTE MÜCADELE ETME
HUSUSUNDA ORTAK ÇALIŞMALARDA BULUNMAK
ÜZERE OSMANLI DEVLETİ'NDEN BİR GÖREVLİ
GÖNDERİLMESİ TALEBİ**

**PROŚBA KOMITETU UCHODźCÓW POLSKICH
DO IMPERIUM OSMANŃSKIEGO O WYZNACZENIE
OFICJALNEJ OSOBY, CELEM PODJĘCIA
WSPÓLNYCH DZIAŁAŃ W SPRAWIE WSPÓLNEJ
WALKI PRZECIWKO ROSJI**

~26.10.1876~

Seraskerlik Yüksek Makamına

(*Resmî hitaplardan sonra.*) Daha önce yüce Makamınıza sunduğumuz arzuhâlde de bildirdik; biz ki Lehistan Firarileri'yiz. Rusya'nın siyasi oyunlarına ve haksız isteklerine karşı sağlam bir set çekmek amacıyla politikamızı sizinle birleştirip Rumeli tarafını ilerletmek ve Osmanlı Devleti'ni güçlendirmek için aramızda kesin bir karar aldık. Bugün Rusya Devleti her gün yeni bir hileye başvurup etkisini artırmağa çalışıyor ve; "*Slav-ları koruyacağım.*" diyerek biz Lehlilerin ileride daha fazla sıkıştırılmasını istiyor. Biz Firariler, kendimize en aziz borç biliriz ve hazırız ve elimizden gelen gayreti göstereceğiz ve bu uğurda canımızı bile feda edeceğiz. Bu muradımıza ermek için her türlü araca sahip olduğumuzu ümit ediyoruz. Biz Firariler, Avrupa'nın her tarafına dağılmış olan Lehlileri toplayıp Rusya'ya karşı çıkmaya yemin etmişiz ve parçalanmış olan memleketimizi uyandırmışız. Artık Rusya bizden çok çetin karşılık bulacaktır. Bunun için elimizde her türlü güç ve silah mevcuttur. Avrupa'nın bugünkü politikası da buna böyle izin vermekte ve böyle istemektedir. Biz Firariler bu durumu gayet doğru ve çok gerekli görüyoruz. Türkiye'nin içeride ve dışarıda barbar muamelesi görmesi ve ilerlemesinin engellenmesi hep Rusya'nın fena ve şeytanca işleri sebebiyledir. Biz Münih'teki Komiteler, bütün Avrupa'da bulunan arkadaşlarımıza bu düşüncemizi bildirdik; hepsi de bunu candan kabul ettiler. Biz (Komite) daha önce size sunduğumuz arzuhâlde; "*Bize bir görevli gönderin ki ona düşüncelerimizi ve ne yapmak istediğimizi anlatalım.*" diye yalvarmıştık. Zati alinizin, işlerinizin çokluğu sebebiyle bize hemen cevap veremediğini görüp yeniden bu mektubu gönderdik. Sizden rica ederiz, vakit geçirmeden bize birlikte çalışacağımız bir memur gönderesiniz ki, ortak bir metin hazırlayıp onaylamanız için size müracaat edelim.

Lehistan Firarileri Komitesi		(Komite'nin özel mührü)
Başkanı Margau Borowski	Genel Sekreteri Jeliton	

Do urzędu wezyra dowódcy armii

(*Po oficjalnym wstępie*) Już we wcześniej przekazanym waszej wysokości podaniu informowaliśmy, że jesteśmy uchodźcami z Polski. Podjęliśmy wśród nas ostateczną decyzję, że – celem postawienia trwałej bariery na drodze politycznych gier i niesłusznych żądań Rosji – chcemy połączyć nasze działania polityczne z waszymi, tak by też poszerzyć ziemie po stronie Rumelii i wzmocnić Imperium Osmańskie. Obecnie Rosja każdego dnia ucieka się do coraz to nowych oszustw i stara się wzmocnić swe wpływy, a mówiąc "będziemy bronić Słowian" chce jeszcze bardziej uciemiężyć Polaków. My, uchodźcy, znamy swą świętą powinność, jesteśmy gotowi i podejmimy wszelkie możliwe wysiłki, poświęcając nawet swe życie. Żywimy nadzieję, że dysponujemy wszelkimi środkami, by osiągnąć ten swój zamiar. My, uchodźcy, przysięgliśmy, że zwołamy wszystkich Polaków rozproszonych na wszystkie strony Europy i wystąpimy przeciwko Rosji, przebudziliśmy nasz podzielony kraj. Rosja otrzyma od nas srogą odpowiedź. Posiadamy do tego celu wszelkiego rodzaju siły i uzbrojenie. Również obecna polityka Europy udziela na to swego przyzwolenia, oczekuje tego. My, uchodźcy, uważamy, że jest to słuszne i konieczne. To, że Turcja przeżywa obecnie barbarzyńskie traktowanie na zewnątrz i wewnątrz, że na przeszkodzie jej rozwojowi kładzione są przeszkody, to wszystko dzieje się za sprawą diabelskich i niegodnych poczynań Rosji. My, Komitety w Monachium, przekazaliśmy nasze opinie wszystkim przyjaciółom w Europie i wszyscy się z tym zgodzili całym sercem. My, (Komitet), we wcześniej przekazanym podaniu, błagaliśmy: "*Wyznaczcie nam swego pełnomocnika, któremu będziemy mogli przekazać swe przemyślenia i to, co chcemy uczynić.*" Wysyłamy ponownie ten list, gdyż zapewne z powodu nawału obowiązków waszej wysokości nie otrzymaliśmy jeszcze odpowiedzi. Prosimy was, byście bez straty czasu wyznaczili swego pełnomocnika, z którym przygotowujemy wspólną treść i prześlemy wam do akceptacji.

Komitet Uchodźców Polskich		(Pieczęć Komitetu)
Przewodniczący Margau Borowski	Sekretarz Generalny Jeliton	

[illegible]

1. HR 275/16730

**OSMANLI DEVLETİ'NİN RUSYA'YA KARŞI
BAŞARILI OLMASI DİLEĞİNİ BİLDİREN
AIGLE BLANC¹ İSİMLİ LEH CEMİYETİ'NE
PADİŞAH'IN DUYDUĞU
MEMNUNİYETİN İLETİLMESİ**

**PRZEKAZANIE WYRAZÓW ZADOWOLENIA
SUŁTANA DLA STOWARZYSZENIA POLSKIEGO
IMIENIEM AIGLE BLANC [ORŁA BIAŁEGO], KTÓRE
PRZEKAZAŁO IMPERIUM OSMANSKIEMU
ŻYCZENIA ZWYCIĘSTWA NAD ROSJĄ**

~15.10.1877~

Devletli efendim hazretleri

Rusya'nın ihtiraslı niyetleri aleyhinde ve Osmanlı Devleti'nin başarılı olması temennileri hakkında, Padişah hazretlerinin yüce Eşiğine sunulmak üzere Londra'da bulunan Aigle Blanc isimli Leh Cemiyeti tarafından gönderilen arıza ile tercümesi ve Londra Büyükelçisi'nin bu konudaki yazısının tercümesi Padişah hazretleri tarafından görülüp incelenmesi için arz ve takdim kılınmıştır. Şayet kendileri tarafından ferman buyurulursa, bu samimi dilek ve ifadelerinden dolayı Padişah hazretlerinin duyduğu memnuniyetin adı geçen Cemiyet'e iletilmesi Büyükelçi'ye bildirilecektir efendim.

8 Zilkade, sene 1294

Âciz kulunuz şunu arz eder ki:

Siz Sadrazam hazretlerinin işbu tezkiresi ve ekindeki arıza ve tercümeler Padişah hazretleri tarafından görülüp incelenmiş ve bu samimi dilek ve ifadelerden duydukları memnuniyetin adı geçen Cemiyet'e iletilmesinin anılan Büyükelçiliğe bildirilmesi ferman buyurulmuş; tezkireniz ekinde sunulan evrak da kendileri nezdinde alıkonulmuştur. Artık bu konuda emir ve ferman sizindir.

9 Zilkade, sene 1294

Wasza wysokość

W załączeniu przesyłamy, gwoli zapoznania się przez jego wysokość Sułtana, tłumaczenie petycji Stowarzyszenia Polaków w Londynie pod nazwą Aigle Blanc, celem przekazania jego wysokości Sułtanowi, z życzeniami sukcesów Imperium Osmańskiego przeciwko wygórowanym dążeniom Rosji, wraz z tłumaczeniem pisma Ambasadora w Londynie dotyczącego tej kwestii. Jeśli zostanie wydane przez jego wysokość takie polecenie, Ambasador zostanie powiadomiony, by przekazał temu stowarzyszeniu zadowolenie i podziękowania Sułtana za te życzenia.

8 Zilkade roku Hidżry 1294

Wasz uniżony sługa informuje:

Niniejsze pismo waszej wysokości wilkiego wezyra, wraz z dołączoną petycją i jej tłumaczeniem, zostało przekazane do wiadomości jego wysokości Sułtana, który nakazał, by poprzez wspomnianego Ambasadora przekazać Stowarzyszeniu serdeczne życzenia i wyrazy zadowolenia. Dokumenty przesłane przy waszym piśmie zostały zatrzymane przez jego wysokość. Decyzja należy do waszej wysokości.

9 Zilkade roku Hidżry 1294

¹ Beyaz Kartal Cemiyeti.

بولونیا دره محرقانه الفامه مکتوب ترجمه اوله رجه مقدما عرض اولدنیق کبی بلصوفی
اوله زات سوتسوار مکتوب نه لرینه عرض اولمخه اولره کوند ریلده لایحه رهس بودنه
کلده مکتوب ایلم برکده ترجمه اوله رجه کذا نقا عرض اولندی
بیدنی تدویمه ایدنه در ۲۰ ر ۳۰۰ بوعلمی دولتمت جیادنی دیولونیا یان محرقانی
کتف ایلم بلانچا ایلم سولک افامتا اولمخنده افقا ایلم دیولونه اعاطلمه قشیری
بیانده صلح مننه منفعه دیولونیا دیجارستانک دوللمه اید قلی معادنی محود
جلالیه یا شاهانک اید قشیری و انظره ناک بلاهلم بدش حقمنه رضی قشیری
در بدشمنیه ران ترجمه اولناه حاجه عام اوراقه زمانه کلده کینه در کسای عرضی
بیافقا دانات صوری اولمخه صعبی اولدنیق دیولونیا اعاطلمت تصدیقده اصلای
اوله یقینه یکی یاشنده دینا حاجنه کوره مم استقبال صرتنیم یا کلیمه لانم کلیمه
نقطه بزم ایچمه ماضی کونه اولنه العوب استقبالی صرتنیم یا کلیمه لانم کلیمه
دیولونیا ایدم دول مظه ناک بدنه کجه کینه در سیمه یا قشیری اوله رجه معله الحایاد
استیایه تاثیر ایدم کلنی اسی الحایات اتحاد ایلملیک
مع ماضیه سوتسوار افتمینک دوراندیشک دعالیم یاشنده کی رها تن تصدیقه
ایلملیک صلح بویای اولدنیق بر صواب جوریمه عقلی شویده کسدره کوم برشی
بنم عقلی قالدوس لایحه مکتوب ترجمه لرینک عرض زمانه رتولیمه اوله اولونیا دیولونیا
دیجارستانه اعاطلمه رضی سوتسوار افتمینجه مقابله محبت صعبی یا مواظبه حالیه
طبعی یا اید اوله بانقاه و تحاری یکی یاشنده تجبیه یا قشیری
زیا بدشمنیا مجمل تجبیه لرک دیسده اولدنیق ماضی دیولونیا اعاطلمه بنده رضا
بد کلده نقد ریمه ایلم افاده مان حبه تصدیقده رضی اوله رجه کلیمه مکتوب ایلم لایحه
دریمه ایلم مده حبه الصداقه معلواته قیلنده اعطایک
رضی ایدرجه غایت محرقانه عرض اولندی ضلالت

[illegible][illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

**LEHİSTAN'IN İŞGALİNİ MÜTEAKİP
RUSLARIN POLONYA HALKINA REVA GÖRDÜĞÜ
ZULÜM VE BASKILAR, GEÇMİŞTEKİ İSYAN
HAREKETLERİNİN BAŞARISIZLIK SEBEPLERİ,
YENİ BİR İSYAN İÇİN OSMANLI TOPRAKLARINDA
POLONYALILARIN ASKERİ HAZIRLIK YAPMASI
GEREKLİLİĞİ VE MÜSTAKBEL POLONYA
DEVLETİ'NİN MUHTEMEL SINIRLARINA DAİR
POLONYA MİLLÎ KOMİTESİ'NİN HAZIRLADIĞI
BEYANNAME**

~02.09.1886~

*Polonya Millî Komitesi tarafından, Padişah hazretlerine
takdim edilecek beyanname suretinin aynen tercümesidir.*

Tanrı'nın yardımı ile çok zor bir dönemde zatıalınızın yüce ellerine emanet edilen hükûmetin şanlı ve bilgece idaresi, şu sırada zatıalınızın Bulgar ahalisinin birliğine izin veren fermanınız ile bir kat daha süslenmiştir.

Hükûmetinizin adil ve insanca yaklaşımı sayesinde bugün Bulgar halkı bir millet olarak kendi varlık ve bağımsızlığına kavuşmuştur.

Zatıalınızın erdemli kalbinin yüce duygularının bir sonucu demek olan bu imtiyaz meselesi, millî ve siyasi ilişkiler konusunda bir değişim meydana getirmiştir. Bu durum, Türkiye'nin komşu olan bir milleti dayanak noktası kabul ederek onunla ittifak etmesini, kendisini kendi gücüyle savunmasını ve mevcut sınırlarında yeniden bir düzenleme yapmasını gerekli kılmaktadır. Bu güçlendirme faaliyetleri de yeni bir siyasi tedbirin sonucu olmalıdır. Türkiye bu sene içinde neredeyse komşusu olan bütün devletlerin adaletsizliği, özellikle de Rusya'nın üstünlük kurma arzusundan dolayı birçok değişikliğe uğramıştır.

Rusya bugünkü azametli konumuna, Deli Petro'nun 'dünya hâkimiyeti için Osmanlı Devleti'ni yok etmeyi' öngören o bildik vasiyetnamesi sayesinde ulaşmıştır.

Tüm bu durumlar göz önüne alındığında sadece asil ve üstün milletin gelecekteki ilerlemesi değil, Devletin bekası ve mevcudiyeti de bu yeni siyasi tedbirlere bağlıdır.

Osmanlı Devleti Şark'ın bayrağının yükselmesini ve medeniyetinin ilerlemesini sağlamak için, kendisine olan dostluğunu sonsuza dek koruyup ticarî, sınai ve politik bakımlardan ortak ve karşılıklı çalışmalarda bulunmak üzere Avrupa'da bir devlet kurmalıdır. Osmanlı Devleti'nin asırlara dayanan siyasi deneyimleri, bu devletin de ancak Polonyalılardan kurulabileceğini açıkça göstermiştir.

**OŞWIADCZENIE PRZYGOTOWANE PRZEZ
NARODOWY KOMITET POLSKI ODNOŚNIE
DO UCISKÓW I NIEGODNOŚCI, JAKICH NIE
SZCZĘDZILI NARODOWI POLSKIEMU ROSJANIE PO
ZAJĘCIU POLSKI, POWODÓW NIEPOWODZENIA
RUCHÓW POWSTAŃCZYCH W PRZESZŁOŚCI,
KONIECZNOŚCI PRZYGOTOWAŃ WOJSKOWYCH
NA TERYTORIUM IMPERIUM OSMANSKIEGO DO
NOWEGO POWSTANIA I EWENTUALNYCH GRANIC
PAŃSTWA POLSKIEGO W PRZYSZŁOŚCI**

*Dokładne tłumaczenie oświadczenia Polskiego Komitetu
Narodowego do przekazania jego wysokości Padyszachowi*

Sława prześwietnej i mądrej władzy, jaka została z pomocą Bożą złożona w rękach waszej wysokości w tym trudnym okresie, ponownie została wzbogacona waszym rozkazem zezwalającym na zjednoczenie się narodu bułgarskiego.

Dzięki sprawiedliwemu i ludzkiemu podejściu waszej władzy, naród bułgarski zdobył własną osobowość i uzyskał niepodległość.

Ta wyjątkowa sprawa, wynikająca ze wzniosłych uczuć, jakie przepełniają pełne szczerości serce waszej wysokości, dokonała zmiany w stosunkach politycznych i narodowych. Uznanie przez Turcję sąsiadującego narodu za punkt podparcia i uczynienie zeń sprzymierzeńca, sprawiło, że koniecznym jest, by bronił się on sam własnymi siłami i zaprowadził nowy porządek. Działania na rzecz wzmocnienia powinny być skutkiem nowych narzędzi politycznych. W tym roku w Turcji dokonało się wiele zmian, których przyczyną były niesprawiedliwe poczynania Rosji wobec prawie wszystkich państw sąsiadujących z nią, a przede wszystkim ustanowienia nad nimi swego zwierzchnictwa.

Rosja osiągnęła swój obecny, wszechmocny status dzięki znanemu nam testamentowi Piotra I Wielkiego, w którym napisał, że "dla panowania nad światem należy zniszczyć Imperium Osmańskie".

Gdy spojrzymy na wszystkie te wydarzenia, widzimy, że nie tylko przyszły rozwój waszego szlachetnego narodu, lecz też trwałość i istnienie waszego państwa zależne są od nowych politycznych narzędzi.

Imperium Osmańskie, dla zapewnienia rozwoju cywilizacji i powiewania swej flagi nad Wschodem, powinno ustanowić w Europie państwo, z którym wspólnie będzie działać na polu handlowym, przemysłowym i politycznym, broniąc do końca żywione przezeń wobec siebie uczucia oddania. Wielowiekowe

Polonya, ya eski veya şu anda Rusya'nın egemenliği altında bulunan sınırlarda yani; güneyde Karadeniz, kuzeyde Baltık denizi, kuzeydoğu ve doğu taraflarında Nyeper¹ ve Zivina² Nehirleri içerisinde kalan yerlerde kurulmalıdır. Buralarda 25 milyona yakın bir nüfus mevcut olup bunlar yeniden devlet hâline getirildiği takdirde Osmanlı Devleti'nin muhafazası için güçlü bir ordu verebilir ki bu ordu hem Rusya hem de diğer devletlere karşı koyabilir.

Polonya; Osmanlı Devleti'nin akıllı ve adil yönetiminin gereği olarak Polonyalılara kendi ülkesinde yerleşme izni vermek suretiyle gösterdiği misafirperverliği ve şimdiye kadar Polonya'nın paylaşılmasını kabul etmemesini göz önüne alıp Osmanlı Devleti'nin en sadık dostu olma ve her hâlükârda ona yardım ve ortak hareket etme kararlılığındadır. Dolayısıyla içinde bulunduğumuz durumda Polonyalılar Macarlarla birlik olarak, Osmanlı Devleti'nin sağlam ve gelecekte her bakımdan yararlanacağı bir dostu olup her türlü siyasi isteklerinin fiilen icrasına teminat verir.

Osmanlı Devleti ne zaman düşmanlarının saldırısına uğramışsa Polonyalılar dostluk yüklü duygularını yüksek sesle duyurdıkları gibi Kırım Savaşı'nda ve 1877 Savaşı'nda kahraman Osmanlıların kardeşlik ve dostluklarını kanlarıyla mühürlemek için silaha sarılmışlardır.

Polonya'nın bu yardımı hakkıyla kullanılmadığından, Polonyalılar da güçlerinin etkisini ortaya koyamamışlardır. Fakat 1862 yılındaki ihtilal bu gücü göstermiştir. Şayet bu ihtilal sırasında Polonya kendi gücünü iyi bir şekilde kullanmış olsaydı Rusya'ya büyük bir zarar verebilir belki de Rusya'yı büsbütün mahvedebilirdi. Çünkü Polonyalılar hazırlıksız olmalarına rağmen 300.000 Rus askerine karşı koymuş ve Rusya ile 1.200 kere savaşmışlardır.

Her ne kadar Polonyalılar bu savaşta başarılı olamadılarsa da bu başarısızlık Avusturya ve Almanya tarafından silahlarının yağmalanmasından ileri gelmiştir. Aşağıdaki şartlar Padişah hazretleri tarafından kabul buyurulduğu takdirde Polonyalılar Türkiye ile silaha sarılarak Rusya'yı mahvetmeye hazır olup bugün Ruslardan gördükleri zulüm ve eziyet buna kefildir. Son ihtilalden sonra Polonyalılar Rusya'ya karşı isyan etmeyip kendi yaralarını sarmak ve iç düzenlerini sağlamakla meşgul oldukları gibi Ruslar tarafından kandırılan bir kısım Polonya soyluları da ahalinin millî duygularını büsbütün mahvedip silaha sarılmalarına engel olmaya çalışmışlardır.

Bugün Polonya tam bir ümitsizlik içerisinde olduğu gibi ekonomik olarak da millet mahvolma noktasına gelmiştir. Çünkü 1862'den beri Rusya Devleti ahalini soymaktadır. Bundan başka Rusya Polonyalılara ana dillerinde konuşmayı 25 ruble

polityczne doświadczenia Imperium Osmańskiego wyraźnie pokazują, że takie państwo może być utworzone wyłącznie z Polaków.

Polska powinna zostać utworzona w starych granicach lub w granicach, jakie znajdują się pod panowaniem Rosji, to znaczy: na południu – Morze Czarne, na północy – Morze Bałtyckie, a od strony północno-wschodniej i wschodniej – na rzekach Dniepr i Dzwina. Zamieszkuje tu obecnie około 25 milionów ludzi, z których – jeśli zostanie na nowo utworzone państwo polskie – można by stworzyć silną armię do obrony Imperium Osmańskiego, która też mogłaby zostać wykorzystana i przeciwko Rosji i przeciwko innym państwom.

Pamiętając, że dzięki mądrym i sprawliwym rządzeniom Imperium Osmańskie okazywało gościnność zezwalając Polakom na osiedlanie się we własnym kraju i nigdy nie przyjęło do wiadomości rozbiorów Polski, Polska jest zdecydowana nieść Imperium Osmańskiemu, swemu najwierniejszemu przyjacielowi, pomoc w każdych warunkach i wspólnie z nim działać. Tak więc, w obecnej sytuacji, Polacy w połączeniu z Węgrami, są stałymi przyjaciółmi Imperium Osmańskiego, korzystnymi dlań pod każdym względem, gwarantującymi faktyczną realizację wszelkiego rodzaju zamierów politycznych.

Tak jak w przeszłości Polacy głośno okazywali swe uczucia pełne przyjaźni, gdy tylko Imperium Osmańskie było narażone na ataki wrogów, chwycili też za broń w okresie Wojny Krymskiej i w wojnie w roku 1877, by krwią przypieczętować przyjaźń i braterstwo z bohaterskimi Osmanami.

Polacy nie mogli okazać efektu swej siły, gdyż nie mieli pełnego prawa do niesienia takiej pomocy. Lecz okazali swą siłę podczas powstania w roku 1862. Gdyby podczas tego powstania mogła Polska we właściwy sposób wykorzystać swą siłę, mogłaby poczynić Rosji wielu szkód, a może nawet całkowicie ją zniszczyć. Gdy Polacy, mimo, że nie byli przygotowani, wystąpili zbrojnie przeciwko 300.000 żołnierzom rosyjskim i stoczyli z Rosją 1.200 potyczek.

Nawet jeśli Polacy w wojnie tej nie odnieśli sukcesów, to przyczyną tego niepowodzenia było to, że Austria i Niemcy zrabowali im broń. Jeśli jego wysokość nakaże przyjęcie poniższych warunków, Polacy wspólnie z Turcją chwycą za broń i będą gotowi do zniszczenia Rosji, a to wszystko za poniżenie i ucisk, jakie obecnie przeżywają ze strony Rosji. Gdy Polacy, po ostatnim powstaniu, zajęci byli leczeniem ran i wprowadzeniem porządku wewnętrznego, nie buntując się przeciwko Rosjanom, to część polskiej szlachty, oszukana przez Rosjan, całkowicie niszcząc poczucie narodowości wśród ludu, starała się przeszkodzić mu w chwyceniu za broń.

¹ Dinyeper.

² Dzwina / Dvina.

ceza kesmek suretiyle yasaklamıştır. Her kim kendisine Polonyalı diyecek olursa polis tarafından hapisle cezalandırılıyor ve bazen de Sibirya'ya sürgün ediliyor. Mezhep taassubu şimdiye kadar Avrupa'da işitilmedik bir noktaya gelmiştir. Yönetim Polonyalıların mallarını ve mülklerini zorla almakla yetinmeyip milletin büsbütün mahvolması için de ahlakın bozulmasına çalıştığı gibi okullarda eğitim ve öğretimi de yasaklamaktadır.

Bazen işçileri, sosyalistlik suçlamasında bulunmakla korkutarak kendi tarafına çekmektedir. İşte Rusya'nın bu gibi uygulamaları Polonyalıların vatanperverlik duygularını yok etmek şöyle dursun aksine artırdığından Polonyalılar ilk fırsatta bu aşağılama ve saldırıların intikamını alacaklardır.

Yeni ihtilalin iyi bir şekilde sonuçlanması için Polonya Komitesi aşağıdaki şartların kabulünü istirham etmektedir:

1- Babıali politika olarak; Polonya'nın eski sınırları içerisinde veya Karadeniz'in güney tarafında bulunan topraklar ile kuzeyde Zivina³ Nehrinin döküldüğü yere kadar olan topraklar da dahil olmak şartıyla Rusya'nın elinde bulunan topraklar üzerinde bağımsız olarak yeniden kurulması fikrini esas almalıdır.

2- Padişah hazretlerinin izin ve iradesiyle yapılacak bir askerî hareket sırasında Polonya savaşın meşru tarafı, geçici yönetimi de gelecekteki bağımsız Polonya'nın, Hükûmeti olarak tanınmalıdır.

3- İlk hareketin sağlanması için Osmanlı topraklarında Polonya'nın asker tertibine izin verilmeli, bunlar silahlandırılıp nakledilmeli ve gerektiğinde para yardımında bulunulmalıdır.

4- Polonya milletin hazırlıklarına yardım ve gerektiğinde Polonya adına 20 milyon franka kadar borçlanmaya aracılık edilmelidir.

5- Osmanlı Devleti'nin yabancı ülkelerde bulunan elçilerine, *'Polonya idaresine mensup olan kişilere bunu ispat ettikleri takdirde pasaport vermeleri'* talimatı verilmelidir.

6- Bu beyannameyi Padişah hazretlerine takdim eden "N. N." nin vekilliği kabul edilmeli ve bu hususla ilgili tüm meselelerde kendisiyle müzakerede bulunulmalıdır.

Polonya Komitesi'nin yerine getirmek zorunda olduğu hususlar da şunlardır:

1- Polonya'da bulunan idarenin Türkiye ile savunma ve saldırı ittifakı yapması.

2- Kısa sürede Polonya'da ordular kurarak denizler hariç düşman topraklarını işgal etmesi.

Obecnie Polska pogrążona jest w głębokiej beznadziei, naród znajduje się na progu wyniszczenia ekonomicznego, gdyż od roku 1862 Rosja jedynie grabi naród. Ponadto Rosja zakazała Polakom mówienia w ojczystym języku, karząc za to 25 rublami. Jeśli ktoś powie o sobie, że jest Polakiem, policja wtrąca go do więzienia, a nawet czasami zsyła na Sybir. Fanatyzm religijny osiągnął niewidziany wcześniej poziom. Rząd, niezadowolający się jedynie grabieżą dóbr i posiadłości Polaków, by już całkiem wyniszczyć naród i dążąc do zniszczenia jego morale, zabronił prowadzenia szkół i nauczania.

Czasami dopuszcza się zastraszania robotników oskarżeniami o skłonności socjalistyczne, by przeciągnąć ich na swą stronę. I przez takie działania Rosji, zamiast zniszczyć pośród Polaków uczucie miłości do ojczyzny, doprowadza do jego pogłębiania, i Polacy, przy pierwszej okazji, wezmą odwet za te wszystkie poniżenia i napaści.

Z myślą o zakończeniu nowego powstania zwycięstwem, Komitet Polski łaskawie prosi o przyjęcie poniższych warunków:

1 – Polityka Wysokiej Porty: utworzenie nowego państwa Polskiego na ziemiach pozostających w rękach Rosjan, pod warunkiem, że powstanie ono w starych granicach lub będzie obejmować ziemie po południowej stronie Morza Czarnego i ziemie aż do miejsca, gdzie wylewa się doń na północy rzeka Dzwina.

2 – Podczas ruchów wojskowych, za zezwoleniem i według woli jego wysokości Padyszacha, tymczasowy zarząd Polski, strona wojny, będzie uznany w przyszłości jako rząd niezależnego państwa polskiego.

3 – By móc rozpocząć pierwsze ruchy, należy wydać zgodę na utworzenie oddziałów na ziemiach Imperium Osmańskiego, uzbroić je, przetransportować i w razie potrzeby – udzielić im pomocy finansowej.

4 – Udzielić pomocy narodowi polskiemu w jego przygotowaniach i w razie potrzeby – zapewnić mediację w uzyskaniu pożyczki do wysokości 20 milionów franków.

5 – Wydanie przez Imperium Osmańskie swym ambasadorom za granicą polecenia: *“by wydawać paszporty osobom, które udowodnią, że są poddanymi rządu polskiego”*.

6 – Zaakceptowanie N.N., który przekłada niniejsze oświadczenie jego wysokości Padyszachowi, jako pełnomocnika i prowadzenie z nim wszystkich negocjacji w związku z tą sprawą.

³ Dzwina / Dvina.

3- Rusya'da bulunan ihtilalcilere yardımla beraber, Polonya sınırlarına dahil arazi hariç olmak üzere, Osmanlı askerleri tarafından denizde veya karada Rusya'dan alınan her yerin Komite ve müstakbel Hükümeti tarafından meşru tanınması.

4- Komite'nin, Polonya'daki askeri hareketin ilerlemesini bildirmek üzere bir komiser tayin etmeye mecbur olması ve bu komiserin de Osmanlı Devleti ile Polonya'nın karşılıklı muvafakati ile tayin edilmesi.

Cenâb-ı Hak tüm bu hayırlı girişimlerimizde ilahi nazarını üzerimizden uzak tutmayıp; Padişah hazretlerini de son derece izzet ve afiyet içerisinde yücelik tahtında daim ve mukaddes isimlerini dünya tarihinin süsü eylesin.

Polonya'dan Gelen Diğer Mektubun Tercümesi

Mevcut siyasi durumun komşu milletlerle olan şu anki münasebetlerini bilmek istediğinizden, mümkün olduğunca siyasi durumun özetini arz edeceğim. Ancak benim dile getirdiğim hususların gazetelerin verdiği bilgilere aykırı olduğunu göreceksiniz. Gazetelere güvenilmez. Çünkü gazetelerin içeriği hükümetimizin kontrolünden geçip uygun görülen konular yazılıp uygun görülmeyenler alınmadığından başka, gazeteler varlıklarını devam ettirebilmek ve geçimlerini sağlayabilmek için para karşılığında istisnasız her devletin fikrine de hizmet etmektedirler.

Krakovya'da⁴ çıkan Di paolo gazetesi ve Puzen'de⁵ yayımlanan bir gazete hariç olmak üzere Galis⁶ ve Puzen Dukalığı gazetelerinde Rus casuslar bulunmaktadır.

Gazetelerin yayımladığı haberlerin açıkça yalan olduğunu ispat için şunu arz ederim ki; bunlar Polonya hakkında milli duygular ve vatan sevgisi olmadığına dair haberler yayımlamışlardır. Hâlbuki Amerika'da bir Polonya Ordusu kurulduğu haberi memleketimize ulaştığında halkın zihninde büyük bir etki meydana getirmiştir. Nitekim "Karpas", "Baltık" ve "Nyepet"e kadar milyonlarca insan Polonya'nın hukukuna zarar gelmediğini göstermek ve mukaddes vatanımızın durumunu yeniden düzene koymak için silaha sarılmaya hazır bulunuyorlar.

Siz bu haberleri gazetelerde bulamazsınız. Çünkü onlar, Ruslar doğuya doğru hareket edip Avusturya ve Almanya bile Rusya'ya karşı durdukları hâlde, Polonya'nın kesinlikle hareket ve müdahale etmemesini tavsiye etmektedirler. Para vs. şeylerle bozulmayan bir vicdan sahibi bu gibi yersiz söylemlerde bulunmaz.

Güya anonim şimendifer şirketleri tarafından depo ediliyor-muş gibi geçen sene Galis Bankası'nın 1.180.000 karbon al-

Kwestie, jakie muszą być spełnione przez Komitet Polski:

1 – Zawarcie przez rząd w Polsce przymierza o obronie.

2 – Utworzenie w krótkim czasie w Polsce własnej armii i zajęcie ziem wroga, z wyjątkiem mórz.

3 – Udzielenie pomocy powstańcom polskim znajdującym się w Rosji oraz uznanie przez Komitet i przyszły rząd polski ziem i mórz, odebranych Rosji przez żołnierzy osmańskich, z wyjątkiem terenów leżących w granicach Polski.

4 – Koniecznym jest powołanie przez Komitet komisarza, który będzie informować o rozwoju ruchu powstańczego w Polsce; komisarz powinien być powołany za obopólną zgodą Imperium Osmańskiego i Polski.

Niech Wszeczmogący nie szczędzi nam swego błogosławieństwa w tych zbożnych działaniach, a Padyszach niechaj na wieczność ozdabia swym imieniem tron świata, na którym zasiada w chwale i glorii.

Tłumaczenie innego listu nadesłanego przez Polaków

W możliwie największym skrócie pozwolę sobie przedstawić istniejącą sytuację polityczną oraz związki z narodami sąsiednimi, co chcieliście wiedzieć. Jednakże zobaczycie, że sprawy, jakie przedstawię, wyglądają zupełnie inaczej niż wiadomości podawane w gazetach. Gazetom nie ufa się, gdyż treść w gazetach przechodzi przez kontrolę naszego rządu, publikowane są tematy uznane za odpowiednie, a nieodpowiednie – usuwane, tak że gazety, by móc przetrwać i zapewnić sobie utrzymanie, służą za pieniądze bez wyjątku każdemu państwu.

Z wyjątkiem gazety Di Paolo wychodzącej w Krakowie i jednej gazety w Poznaniu, w gazetach w Galicji i Księstwie Poznańskim osadzeni są rosyjscy szpiegowie.

By wyraźnie udowodnić, że wiadomości publikowane przez gazety to kłamstwo, powiem tylko, że publikują jedynie wiadomości o braku uczuć narodowych wobec Polski i miłości do ojczyzny. Podczas gdy opublikowana w Ameryce wiadomość o utworzeniu tam armii polskiej, gdy tylko dotarła do naszego kraju, wzbudziła w świadomości narodu wielki odzew. Podczas gdy miliony ludzi z Karpas, znad Bałtyku i Dniepru gotowi są do pochwylenia za broń, by pokazać, że państwo polskie nie doznało krzywd i by na nowo uporządkować sprawy w naszej świętej ojczyźnie.

⁴ Krakov.

⁵ Poznań.

⁶ Galicja(?).

diğını muhtemelen bazı gazetelerde izlemiştir. Fakat bu bankaya Rusların dışında para yatıran hiç kimse yoktur. Zaten Rusya bu parayı gazetelere kendi lehinde muhabirlik yapan ahmaklara vermekte olduğu gibi doğruya saldırdığı zaman Polonyalıları silaha sarılma fikrinden vazgeçirmek için de pek çok paralar harcamaktadır.

Fakat bu konuda ne kadar fedakârlık yaparsa yapsın hiçbir işe yaramayacak ve her hâlükârda Rusya mahvolacaktır. Çünkü Rusya'nın içerideki ve dışarıdaki bütün girişimleri temelsizdir.

Halkımızın tamamı Rusya'ya karşı galeyan hâlidir. Bu cehen-nem hükûmetinin zulûmlerine tahammül edemiyorlar. Canlarını ve mallarını vatan yolunda feda edeceklerdir. "Lituvana" ve "Poladsa" da yapılan zulûmler bunun en mühim delilidir.

İştonda isimli yerdeki "Ukranya" isminde küçük Rusyalılar nasıl ki daha önce Polonyalıları katletmişlerse bir gün gelecek Rusyalıları da aynı şekilde ortadan kaldıracaklardır.

Ukranya halkı genel olarak mutaassıp ve saftır. Fakat komünist ve nihilistlerin gayretleriyle bizim için taassupsuz ve akıllıca hareket eden büyük bir güç olacaktır.

İşin tuhafı bu halk Türklere karşı hakiki ve samimi bir sevgi besliyorlar. Kendilerini ta eskiden beri Türkiye ile müttefik zannetmektedirler ve bu husustaki kanaat ve inançları çok fazladır. Sıradan halk; "Varmi" isminde Polonyahlar tarafından unutulmuş ve yok olmuş bir şehrin toprağı Türk süvarilerinin hayvanlarının ayaklarıyla kazılacağına ve "Mavdani" köyünün yakınında bulunan Şeytan Dağı üzerinde Rus İmparatoru'nun kesileceğine ve Polonya'nın tekrar özgürlüğüne kavuşacağına inanmaktadır. 1776 yılında yaralı bir Kazak ölürken; "1877 yılında Rusya ile Türkler arasında bir savaş çıkacağım ve Rusların kazanacağını, fakat birkaç sene sonra Türklerin güçlenip Polonyahların da ayaklamlar bir büyük savaşın Rusları mağlup edeceğini ve o zaman Polonyahların daha çetin bir şekilde ayaklamlar Rus askeri üzerine hücum ederek "Kostatinof"ta rastladıkları Rus askerini "Pançarof" deresine döküp bir kez daha yendikten sonra arkalarından takip ederek "Pripajath" ve "Prepajath" a ulaştıklarında bir miktar Rus askeri daha bulularak onları öldüreceklerini, daha sonra Türkiye ve İngiltere ile ittifak ederek üç devlet birlikte "Kiev'e kadar gideceklerini, birçok Rus askerini "Nyepet" Nehrine döktükten sonra daha içerilere yürüyeceklerini, Polonyahların İngiltere ve Türkiye vastasıyla eski hâllerine döneceklerini ve yeniden bir küçük milletin ortaya çıkarak Avrupa'da büyük bir itibar kazanacağını" söylemiştir.

Wernyhora'nın söylediklerinin hepsi gerçekleşti. Şu anda Bulgaristan bir küçük millet olarak meydana çıktı. Aynı şekilde 1877 yılında Türkiye ile Rusya savaştı. Bakalım, ileride daha neler ortaya çıkacak.

⁷ Litvanya.

Takih haberi gazetelerde de görünmez, albowiem zalecają one nieprowadzenia przez Polskę jakichkolwiek działań, chociaż Rosja przesuwa się na wschód, a Austria i Niemcy stoją naprzeciwko niej. Nie powie takich niewłaściwych rzeczy ktoś, czyje sumienie nie zostało zepsute pieniędzmi i im podobnymi rzeczami.

Przypuszczalnie śledziliście z gazet, że w ubiegłym roku Bank Galicji nabył 1.180.000 węgla, jak gdyby miał go magazynować jak rzekome anonimowe spółki kolejowe. Lecz jest to bank, do którego nikt, prócz Rosjan, nie wpłaca pieniędzy. Czyli Rosja przekazuje gazetom te pieniądze na rzecz głupców, którzy podają wiadomości korzystne dla niej samej. Wydaje ona wiele pieniędzy, by odstręczyć Polaków od myśli pochwylenia za broń, gdy uderzy na wschód.

Lecz bez względu na to, ilu dokona poświęceń w tej sprawie, nic to nie da i jakby nie było, Rosja zostanie zniszczona, gdyż wszelkie przedsięwzięcia Rosji, tak wewnątrz jak i na zewnątrz, nie mają żadnego oparcia.

Cały nasz naród jest nastawiony przeciwko Rosji. Nie wytrzyma już nieprawości czynionych przez ten piekielny rząd. Poświęci swe dobra i życie dla ojczyzny. Najlepszym tego dowodem są niegodziwości na Litwie i Podlasiu.

Tak jak kiedyś Rosjanie nazywani Ukraińcami dopuścili się w miejscowości zwanej Isztonda (?) mordów na Polakach, tak też nadejdzie dzień, że i Rosjanie zostaną usunięci z powierzchni ziemi.

Naród ukraiński jest ogólnie rzecz biorąc szczery i religijny. Lecz dzięki wysiłkom komunistów i nihilistów stanie się olbrzymią siłą, która będzie działać dla nas w sposób mądry i nieortodoksyjny.

Najdziwniejsze jest to, że naród ten żywi wobec Turków prawdziwą i szczerą sympatię. Od dawna uważają siebie za sprzymierzeńców Turcji; przekonanie i wiara ta są olbrzymie. Prosty lud wierzy, że "ziemia miasta o nazwie "Warmi", opuszczonego i zapomnianego przez Polaków, będą zryte kopytami konскими kawalerii tureckiej, że na Diabelskiej Górze w pobliżu wsi "Mawdani" zostanie odrąbana głowa Imperatora Rosji, i że Polska ponownie odzyska wolność". W roku 1776 pewien Kozak, na progu śmierci, przepowiedział: "w roku 1877 wybuchnie wojna pomiędzy Turcją i Rosją i wojnę tę wygra Rosja, lecz po paru latach Turcja okrzepnie w siłę, Polacy powstaną i jako jeden wojownik pokonają Rosję, a wówczas Polacy powstaną w jeszcze mocniejszy sposób i zaatakują żołnierzy rosyjskich i wszystkich żołnierzy rosyjskich z Kostantynowa (?) potopią w rzece "Pançarow" (?), i po tym zwycięstwie będą ich ścigać aż do "Pripajatu" (?) i "Prepajatu" (?), gdzie napotkają jeszcze jakichś żołnierzy rosyjskich i pozabijają ich, a następnie sprzymierzą się z Turcją i Anglią, wspólnie jako trzy państwa dojdą aż do Kijowa, gdzie utopią w Dnieprze wielu żołnierzy rosyjskich, po

Krakovya taraflarında Episkopos Dombrowski o civarda bulunan "Santa Mariya" Kilisesi⁸ yanına Türk süvarileri atlarını bağlarsa Polonya için güzel günlerin geleceğini işitmiştir. 1877 Türk - Rus savaşı sırasında "Husiatyn" şehrinde "Zakaria" isminde bir köylü can çekişirken Wernyhora'nın ismini bile bilmediği hâlde onun söylediklerinin tamamını söylemiştir.

Diğer milletlerden de böyle birçok rivayetler olup hatta 1848 yılında "Marya İrenberg" isminde bir kadın bugün yaşananların hepsini söylemiştir.

Bu kadın; *"İskandinav'da bulunan halk ayaklandığı zaman bütün Avrupa harekete geçecek ve Rusya'nın yok olmasına sebep olacaktır. Kuzeyden binlerce cesur adam geçip geniş bir ovada 8 gün savaşacaklar ve bu savaş dünyadaki son kavga olacak."* demıştır. Dominiken tarihlerinde gördüğüme göre; "Wilno"⁹ şehrinde 1819 yılında Rahip Kuzrenski'nin gözüne Saint Andrzej Bobola isminde bir aziz görünerek bulunduğu yerin penceresini açmasını emreder ve şöyle der: *"İşte şu gördüğün ova "Pensik" meydanıdır ki beni burada din uğrunda öldürmüşlerdi. Bu ovaya bak, ne istersen görürsün!"* Bunun üzerine Rahip de ovaya baktığında Rus, Türk, Avusturya, Fransa ve İngiltere askerlerinden oluşan büyük bir topluluğun birbirleriyle savaşıklarını görür ve büyük bir şaşkınlık yaşar. Aziz Andrzej Bobola, Rahib'e; bu savaşın ardından yapılacak barış antlaşmasından sonra Polonya'nın da esaretten kurtulacağını ve daima kendisi tarafından korunacağını söyler.

Rahip Kuzrenski'nin Aziz Andrzej Bobola'dan Polonya için Cenâb-ı Hakk'a yalvarmasını istemesi üzerine Aziz Andrzej de elini orada bulunan bir masanın üzerine koyar ve o masa üzerinde yanık bir el resmi kalır ki, bu resim şimdi bile kiliseye gidenlere görünürmüş.

Garip bir rastlantı olmak üzere geleceği görebilen bu iki kişi de Rus'un mahvolacağı ovayı aynı şekilde belirlemişlerdir.

Sadece bizim millet değil papas ve episkoposlarımız ve Katolik azizleri bile Rus'u mahvedip Polonya'yı eski hâline getirmek için Türk'ün yardımını arzu etmektedirler. Rusya'nın gelecek savaşı kaybedeceğine dair birçok belirti var ise de baş ağrıtmamak için anlatmaktan vazgeçilmiştir. Bundan 500 yıl önce Aziz "Waclaw" kendisinden 300 sene önce gelen "Malahbas" isminde birisinin söylediklerini tercüme etmiştir ki o sözlerin tamamı bu seneyi anlatmaktadır. Bu kişi demıştır ki: *"Paskalya ne zaman 'Elyos Markos' gününe rastlarsa -işte o sene bu senedir- Fransa'da horoz üç kere ötecek -yani Üçüncü Cumhuriyet olacak- ve Germanya şan kazanacak; Macaristan özgür; İtalya yeni bir devlet olacak, Türkiye Rusya'yı dize getirecek, Polonya zafere ulaşacak ve bütün dünya vah diyecek."*

⁸ Kutsal Maria Kilisesi / Kościół Mariacki.

⁹ Vilnius.

czym będą posuwać się dalej; Polacy, dzięki Anglii i Turcji, osiągną poprzedni status i pojawiwszy się na nowo jako niewielki naród, zdobędą w Europie olbrzymie uznanie".

Wszystko, co przepowiedział Wernyhora, sprawdziło się. Obecnie pojawił się niewielki naród Bułgarów. W ten sam sposób, w roku 1877 Turcja walczyła z Rosją. Zobaczmy, co się jeszcze stanie w przyszłości.

Biskup Dombrowski z okolic Krakowa ogłosił, że dla Polski nadejdą dobre dni, gdy konni tureccy przywiążą swe konie obok znajdującego się w tamtych okolicach Kościoła Świętej Marii. Podczas wojny turecko-rosyjskiej w roku 1877 pewien wieśniak imieniem "Zakaria" ze wsi "Hosiatyn", leżąc na łożu śmierci, przepowiedział to samo, co Wernyhora, chociaż wcześniej nie słyszał nawet jego imienia.

Inne narody też mają wiele tego typu opowieści. W roku 1848 kobieta imieniem "Maria Irenberg" przepowiedziała wszystko, co się obecnie dzieje.

Kobieta ta przepowiedziała, że *"gdy powstanie naród w Skandynawii, zaczną się rozruchy w całej Europie, które doprowadzą do zniszczenia Rosji. Z północy nadejdą tysiące dzielnych ludzi, będą przez 8 dni walczyć na dużej dolinie i to będzie ostatnie starcie na świecie"*. Z tego, co widziałem w historii Dominikanów, w roku 1819 w mieście Wilno księdzu Kuzreńskiemu (?) ukazał się święty Andrzej Bobola, nakazał mu otworzenie okna i powiedział: *"ta dolina, którą widzisz, to pole "Pensik" (?), gdzie umierali w imię religii. Spójrz na tę dolinę, a zobaczysz, co zechcesz!"*. Na to ksiądz spojrział na dolinę i zobaczył, jak walczą ze sobą olbrzymie grupy żołnierzy rosyjskich, tureckich, austriackich, francuskich i angielskich, i przeżył wielkie zdziwienie. Święty Andrzej Bobola powiedział wówczas księdzu: po tej wojnie zawarte zostanie porozumienie pokojowe, a Polska wyzwoli się z niewoli i już na zawsze będzie siebie chronić.

Gdy ksiądz Kuzreński poprosił świętego Andrzeja Bobolę, by ten modlił się do Najwyższego za Polskę, święty Andrzej położył rękę na znajdującym się tam stole, po czym pozostał na nim odpalony ślad ręki, co nawet obecnie widoczne jest dla tych, którzy przychodzą do tego kościoła.

Dziwny przypadek, ale te dwie osoby, które potrafiły przewidywać przyszłość, przewidywały upadek Rosji w taki sam sposób.

Nie tylko nasz naród, ale i papież, nasi biskupi i święci katoliccy oczekują pomocy Turków, by pokonać Rosję i przywrócić Polsce jej poprzedni status. Jest wiele znaków na to, że Rosja przegra przyszłą wojnę, lecz odstąpię od ich opisywania, by nie zawracać nadmiernie głowy. 500 lat temu święty Waclaw przetłumaczył to, co 300 lat przed nim samym powiedział "Malahbas" (?), a słowa te dokładnie opisują ten rok. Powiedział on: *"gdy Wielkanoc wypadnie w dniu Eliasza Markosa, to rok ten będzie tym rokiem, we Francji kogut*

"Yasber" isminde Almanyalı bir rahip de; *"1886 yılında Rusya'ya karşı Haçlı savaşları gibi bir savaş olacaktır ve Rusya ne zaman cihangirlik davasına kalkışırsa mahvolarak Polonya eski hâline kavuşacaktır."* demiştir.

Bugünkü durumun yukarıdaki kehanetlerin ortaya çıkışına yardım etmekte olduğunu şaşkınlıkla izlemekteyiz.

Bu gibi şeyler akıl ve bilgi sahibi kişiler nezdinde kesinlikle herhangi bir önem taşımamakta ise de batıl inançlara sahip olan sıradan insanlar için kesin doğru kabul ediliyor. Yukarıdan beri arz ettiğim şeyleri Türkçeye tercüme ederek gazetelerde yayımlatırsanız, Polonyalıların Osmanlılara karşı ne kadar ciddi ve samimi bir sevgi besledikleri daha iyi anlaşılır.

Polonya milletvekillerinin Peşte'ye ne şekilde kabul olunduklarını belki gazetelerde görmüşsünüzdür. Fakat İngiltere ve Türkiye ile birlikte Ruslara karşı ayaklandığımız zaman Macaristan'ın bize yardımını hiç kimse engelleyemeyeceğinden gösterilen o itibar hiç mesabesinde kalacaktır. Ruslar da bunu bildikleri için aramıza nifak sokarak birbirimizden uzaklaştırmak için büyük paralar harcıyorlar. Avusturya ile Rusya arasında olan entrikalar Macaristan sebebiyle terk edilmiştir. Bu konunun devamı için "Czas" gazetesi o kadar çaba sarf etmesine rağmen Macaristan'ın resmî ve yarı resmî gazeteleri bu konuda çok güzel işler çıkarmışlardır.

Taht ve mezhep muhafazası için Üç İmparator'un veliahtlarının yapmayı düşündükleri kongre iptal edilmiştir. "Bismarck", soylu takımının yalan sözlerine aldanıp Polonya'ya karşı kötülük yapmış ise de bu hareketi sebebiyle Almanlar tarafından ağır bir biçimde eleştirilmiştir. Rusya'nın Almanya ve doğudaki işleri serbestçe görebilmesi için böyle bir karışıklık işine gelirdi. Prens "Şarl Ludwig"¹⁰ Rusya ile Bosna ve Hersek üzerine bir sözleşme yaptığı söyleniyor. Fakat aslı olup olmadığını bilmem. Eğer böyle bir sözleşme yapılmış ise artık Avusturya'nın tarafsızlığı mümkün olamayacağı gibi daha önce size bildirdiğim bilgiler de uygulamaya konulurdu. Fakat söz konusu bilgiler askerler ve Macarlar tarafından iptal edilmiş ise de gerçek durumun bu şekilde olup olmadığını şimdilik size kesin bir biçimde bildiremem.

zapieje trzy razy, to znaczy powstanie Trzecia Republika, a Germania zdobędzie sławę; Węgry staną się wolnymi, Włochy staną się nowym państwem, a Turcja upokorzy Rosję, Polska odniesie zwycięstwo, i cały świat powie "och".

Pewien zakonnik niemiecki imieniem Gasper [?] przepowiedział: *"w roku 1886 zacznie się wojna przeciwko Rosji na wzór wypraw krzyżowych i Rosja, jak spróbuje zawładnąć światem, zostanie zniszczona, a Polska powróci do poprzedniego stanu."*

Z zaskoczeniem obserwujemy, że obecna sytuacja podatna jest na pojawianie się takich przepowiedni.

Jeśli nawet tego typu rzeczy nie mają absolutnie żadnego znaczenia dla ludzi mądrych i oświeconych, to dla prostych ludzi wierzących w zabobony jawią się jako prawdziwe. Jeśli to, co opowiedziałem powyżej, przetłumaczycie na język turecki i opublikujecie w gazetach, to znacznie lepiej będzie zrozumiałe, jak szczerą i prawdziwą miłością Polacy obdarzają Turków.

Być może czytaliście w gazetach, w jaki sposób zostali przyjęci w Peszcie posłowie polscy. Gdy wspólnie z Turcją i Anglią wystąpimy przeciwko Rosji, to nikt nie będzie mógł przeszkodzić Węgrom w niesieniu nam pomocy. Ponieważ Rosjanie to wiedzą, poświęcają wiele pieniędzy, by nas poróżnić. Z powodu Węgier zaprzestano intryg między Austrią i Rosją. Chociaż gazeta "Czas" poświęciła wiele wysiłków, to oficjalne i półoficjalne gazety na Węgrzech dokonały na rzecz tej sprawy wiele dobrych rzeczy.

Kongres, który chcieli zwołać następcy Trzech Imperatorów, by utrzymać trony i religie, został odwołany. Bismarck, który usłuchał kłamliwych słów warstwy szlacheckiej, uczynił Polskę zło, za co został mocno skrytykowany przez Niemców.

Rosja, by móc spokojnie załatwiać swe sprawy w Niemczech i na wschodzie, jest za takim brakiem jasności. Mówi się, że książę Karol Ludwig zawarł z Rosją porozumienie co do Bośni i Hercegowiny. Nie wiem jednak, czy to prawda. Jeśli takie porozumienie zostało zawarte, to bezstronność Austrii nie będzie już możliwa i zaczną sprawdzać się wieści, jakie przekazałem wam wcześniej. Jeśli jednak wieściom tym przeczą żołnierze i Węgry, to nie jestem w stanie przekazać wam, czy rzeczywista sytuacja jest taka czy nie.

¹⁰ Karl Ludwig.

**İSTANBUL-KOCAMUSTAFAPAŞA'DA OTURAN
LEHİSTANLI MÜSLÜMAN MUHACİRLERİN
KONYA-AKSARAY'DAKİ LEH MUHACİRLERİNİN
YANINDA İSKÂN EDİLMELERİ TALEBİ**

**PROŚBA MUZUŁMAŃSKICH UCIEKINIERÓW Z
POLSKI ZAMIESZKAŁYCH W KOCAMUSTAFAPAŞA W
STAMBULE O ZAKWATEROWANIE ICH W POBLIŻU
UCIEKINIERÓW POLSKICH W KONYI I AKSARAYU**

~08.02.1904~

*Muhacirin-i İslamiye İskân Komisyonu
Birinci Azahı Yüce Makamına*

Kullarınızın isteği şudur ki:

Bu kullarınız Lehistan ahalisindeniz. Bundan 8 ay önce hicret edip Konya vilayetinin Aksaray kazasına yerleşmiş olan Lehistanlı hemşehrilerimizin yanında yerleşmek için 2 hafta önce adaletli Kapınıza geldik ve Halifeliğinizin, kurtarıcı kanatları altına sığındık. 6 hanede 24 kişi olan bu kullarınızın Aksaray kazasında yerleşmiş bulunan hemşehrilerimizden başka kişilerin yanında ve başka yerde yerleştirilmemiz, birçok sebepten özellikle de Osmanlı lisanını bilmememizden dolayı bizim tam bir mağduriyet içerisine düşmemize yol açacağından ve esasen Osmanlı ülkesine hicret edip sığınmaktan maksadımız da mağduriyetten kurtulup refah ve mutluluğa ulaşmak olduğundan, bu kullarınızın da hemşehrilerimizin yanında yani Aksaray kazasında yerleştirilmemiz hususuna zatialiniz tarafından izin verilmesini ve yüce Padişah hazretlerinin adaletinden pay sahibi kılınmamızı istirham ederiz. Artık emir ve ferman sizindir.

26 Kânunısani, sene 1319

Kocamustafapaşa'da Canbaziye'de oturan Polonya muhacirlerinden		
Mustafa oğlu Hasan	Mustafa oğlu Ali	Yahya oğlu İbrahim
Murad oğlu İbrahim	Yusuf oğlu Mustafa	Ali oğlu İbrahim

*Do wysokiego urzędu Pierwszej Rady Komisji Zakwaterowań
Muzułmańskich Uciekinierów*

Prośba waszych sług:

Ci służy wasi pochodzą z narodu polskiego. Uciekliśmy przed 8 miesiącami i przed 2 tygodniami temu przybyliśmy do waszego sprawiedliwego urzędu, chroniąc się pod opiekuńcze skrzydła waszej wysokości, z prośbą umożliwienie nam osiedlenia się obok naszych krajanów z Polski, którzy zamieszkują w okręgu Aksaray. Są nas 24 osoby z 6 domów. Prosimy pokornie waszą wysokość, by obdarzył nas udziałem w jego sprawiedliwości i nie nakazywał nam osiedlenia się w innym miejscu i obok innych osób, niż nasi krajanie zamieszkujący w Aksaray, a to z paru powodów: przede wszystkim, ponieważ nie znamy języka osmańskiego, osiedlenie się gdzie indziej byłoby dla nas powodem wielkiego nieszczęścia, podczas gdy przyczyną ucieczki do Imperium Osmańskiego i schronienia się tu było właśnie uwolnienie się od nieszczęść i życie w szczęściu i spokoju; tak więc [*prosimy*] waszą wysokość o zgodę na osiedlenie się obok naszych krajanów w okręgu Aksaray. Do waszej wysokości należy decyzja.

26 Kanunisani roku Hidżry 1319

Uchodźcy polscy zamieszkali w Canbaziye, Kocamustafapaşa		
Hasan, syn Mustafy	Ali, syn Mustafy	Ibrahim, syn Yahyi
Ibrahim, syn Murada	Mustafa, syn Yusufa	Ibrahim, syn Alego

OSMANLI DEVLETİ VATANDAŞI ZOFIA
CZERNIEWSKA'YA AİT KİMLİK BELGESİDOKUMENT TOŻSAMOŚCI OBYWATELKI
IMPERIUM OSMANŃSKIEGO ZOFII CZERNIEWSKIEJ

~19.07.1907~

(Kaşe)

Askerî Şubesinde görülmüştür.

ABDÜLHAMİD HAN

BİN
ABDÜLMECİD

El-muzaffer dâimâ

El-Gâzî

OSMANLI DEVLETİ TEZKİRESİDİR

İsmi ve Ünü	Babasının Adı ve İkamet Yeri	Anasının Adı ve İkamet Yeri	Doğum Tarihi ve Yeri	Milleti	Sanatı, Sıfatı, Hizmeti ve Seçme Yetkisi	Evli ve Eşi Birden Fazla Olup Olmadığı	Askerî Dereceleri ve Sınıfı
Sofya Çerniyeski	Müteveffâ Fransuva	Müteveffiye Kasilda	1285 1284 Rusya	Hristiyan			

Eşkâli				Nüfus Kütüğüne Kayıtlı Olduğu Yer					
Boy	Göz	Simâ	Sabit Ayrırcı İz	İli	İlçesi	Mahalle ve Köyü	Sokağı	Yaşanan Yerin Numarası	Yaşanan Yerin Çeşidi
				Dersaâdet	6	Tamtam	Gülbaba	7	Hâne

Yukarıda ismi, ünü, durumu ve sıfatı yazılı olan Sofya Çerniyeski Osmanlı Devleti uyruğuna sahip olup nüfus kütüğünde bu şekilde kayıtlı olduğunu gösterir işbu tezkire verildi.

8 Cumâdelâhir sene 1325

4195 (Kaşe) İstanbul (...) Müdüriyeti Karaköy Şubesi	(Pul üzeri mühür) 3 Temmuz sene [1]323	(Mühür) Sicill-i Nüfus Daire-i Umûmiyesi Dersaâdet Kalemi	(Mühür) Nezaret-i Umûr-ı Dahiliye
---	---	---	--------------------------------------

	Sicill-i Nüfus Nizamnamesi'nin Beşinci Maddesi	Yirmi parası techizât-ı askeriye masârifî içindir.
<p>Tebaa-i Devlet-i Aliyye'den her şahıs emvâl-i gayr-i menkûle bey' ve ferâğ ve intikalinde ve bir memuriyet ve hizmete intihâb ve tayininde ve mektebe duhûlünde ve tekâüd ve ma'zûliyet maaşına istihkâkında ve mürûr tezkiresi ve pasaport ahzında ve Polis muamelâtında ve mehâkime müracaatında ve münakehâtında nüfus tezkiresini ibrâz etmeğe mecburdur. Gösteremediği hâlde hususât-ı mezkûrenin icrası Sicill-i Nüfusa kaydolunduğunu mübeyyin tezkire ahz edinceye kadar tehir olunur. Tezkire-i Osmaniyeyi sahte olarak yapan veya tağyir ve tahrif eden ve bu makûle sahte tezkireyi bilerek isti'mâl eyleyenler Ceza Kanunu'nun Yüz elli yedinci maddesi mücebince bir seneden üç seneye kadar habs ile mücâzât edilir.</p>		

Meşrûhât Mahalli				
			(Mühür)	Mühür
Beyoğlu Hendek Polis Mevkii Adet	(Kaşe) Galata muntkasınca görülmüştür. 1/309		Kuyûdât Kalemî'nin cedveli mücebince müceddeden verilmiştir. Fî 4 Temmuz sene [1]323 (Mühür ve İmza)	Muâmelât ve Tarih

Nakl-i Mekân Vukuatı			
Vukât Numarası	Cild: 6 Numara: 264	Cild: 2 [Numara]: 7704	
Kazası	Daire: 6	Daire: 6	
Mahalle ve Karyesi	Hacıali Mahallesi'nin	Hocaali Mahallesi	
Sokağı	Lüleci Hendek Sokağı'nda	Lüleci Hendek Sokağı	
Mesken Numarası	75 numaralı hâneye	75 numaralı hâneye kayd şüd.	
Suret-i Nakli	kayd şüd. Fî 5 Eylül sene [1]323	Taşradan. Fî 5 Ağustos sene [1]324	
Tarih ve Mühür	(İmza ve Mühür)	(İmza)	
Vukuat Numarası	6824		
Kazası			
Mahalle ve Karyesi	Varna'ya		
Sokağı			
Mesken Numarası	Fî 28 Mayıs sene [1]324		
Suret-i Nakli	(...?)		
Tarih ve Mühür	(Mühür)		

(Pieczęć)

Widziano w Wydziale Wojskowym

ABDULHAMID CHAN
SYN
ABDULMECIDA

Zawsze zwycięski
Tożsamości

DOKUMENT IMPERIUM OSMAŃSKIEGO

Imię i tytuł	Imię ojca i miejsce pobytu	Imię matki i miejsce pobytu	Data i miejsce urodzenia	Wyznanie	Zawód, tytuł, w służbie, prawo wyboru	Czy żonaty i ma więcej niż jedną żonę	Przydział i stopień wojskowy
Zofia Czerniewska	Ś.P. Fransuva	Ś.P. Kasilda	1285 1284 Rosja	Chrześcijanka			

Opis				Miejsce wpisu do księgi ludności					
Wzrost	Oczy	Twarz	Znaki	Województwo	Powiat	Dzielnica / wieś	Ulica	Numer miejsca pobytu	Rodzaj miejsca pobytu
				Stambuł	6	Tamtam	Gülbaba	7	Mieszkanie

Zofia Czerniewska, której imię, tytuł i opis podano powyżej, jest obywatelką Imperium Osmańskiego i jest wpisana do księgi ludności w Imperium Osmańskim. Na potwierdzenie tego wydano ten dokument.

8 Dzumadelaahir roku Hidżry 1325

4195 (Pieczęć) Dyrekcja w Stambule Oddział w Karaköy	(Pieczęć na opłacie) 3 lipca roku [1]323	(Pieczęć) Urząd	(Pieczęć) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
---	---	------------------------	--

	Artykuł 5. Rozporządzenia o rejestrach ludności	Oplata w wysokości dwudziestu wliczona do kosztów uzupełnień wojskowych.
<p>Każdy obywatel Imperium Osmańskiego zobowiązany jest do okazania dokumentu tożsamości przy nabywaniu, sprzedaży i przeniesieniu nieruchomości, przy załatwianiu spraw w urzędach i podczas mianowania na urząd, przy zapisywaniu się do szkoły, przy występowaniu o emerytur i rentę, przy staraniu się o paszport oraz w trakcie postępowania policyjnego lub sądowego. W razie niemożliwości okazania, postępowanie zostaje zawieszone do czasu okazania zaświadczenia potwierdzającego wpis do rejestru ludności. Kto podrabia, fałszuje lub przerabia Dokument Obywatelstwa Osmańskiego i celowo posługuje się nim wiedząc, że jest fałszywy, na mocy artykułu 157. Kodeksy Karnego podlega karze więzienia od roku do lat trzech.</p>		

Miejsce na objaśnienia

			(Pieczęć)	Pieczęć
Posterunek Policji w Beyoğlu Hendek Struk	Widziano na Posterunku Galata. 1/309		Wydano na podstawie rejestrów urzędowych. Dnia 4 lipca roku [1]323 (Pieczęć i podpis)	Czynność i data

Zdarzenia – zmiana adresu

Numer zdarzenia	Tom: 6 Numer: 264	Tom: 2 [Numer]: 7704	
Okręg	Mieszkanie: 6	Mieszkanie: 6	
Dzielnica	Dzielnica Hadzialı	Dzielnica Hodzaalı	
Ulica	Ulica Lüleci Hendek	Ulica Lüleci Hendek	
Numer mieszkania	Do mieszkania numer 75	Rejestracja w mieszkaniu numer 75	
Przeniesiono	Rejestr, 5 września roku [1]323	Z prowincji, 5 sierpnia roku [1]324	
Data i pieczęć	(Podpis i pieczęć)	(Podpis)	
Numer zdarzenia	6824		
Okręg			
Dzielnica	Do Warny		
Ulica			
Numer mieszkania	28 maja roku [1]324		
Przeniesiono	(?)		
Data i pieczęć	(Pieczęć)		

KIRIM SAVAŞI'NIN 53. YILDÖNÜMÜ VESİLESİYLE
1909'DA İSTANBUL'DA DÜZENLENEN VE SEYFED-
DİN BEY'İN¹ KONUŞMA YAPTIĞI
TÜRK-LEH ORTAK TÖRENİ

POLONYA'NIN EN BÜYÜK ROMANTİK ŞAİRİ
OLAN VE OSMANLI DEVLETİ'NDE ÇARLIK
RUSYA'SINA KARŞI MÜCADELE EDECEK OLAN
LEH MÜFREZELERİNİ ORGANİZE ETMEK
İSTEYEN ADAM MICKIEWICZ'İN İKAMET ETMİŞ
OLDUĞU BİNANIN ÜZERİNE HATIRA LEVHASINI
YERLEŞTİRME TÖRENİ

POLSKO-TURECKIE OBCHODY 53. ROCZNICY
WOJNY KRYMSKIEJ W KONSTANTYNOPOLU W
1909 R.

UROCZYSTOŚĆ WMUROWANIA TABLICY
PAMIĄTKOWEJ W JĘZYKU TURECKIM I POLSKIM
NA DOMU, W KTÓRYM ZMARŁ NAJWIĘKSZY
POLSKI POETA ADAM MICKIEWICZ. POETA
ZAMIERZAŁ ZORGANIZOWAĆ W TURCJI POLSKIE
ODDZIAŁY DO WALKI Z CARSKĄ ROSJĄ. NA
JEDNEJ Z FOTOGRAFII PRZEMAWIA TADEUSZ
GASZTOWTT (SEYFEDDİN BEY) (1881-1936)

~1909~

¹ Tadeusz Gasztowtt (1881-1936).

باسمہ تعالیٰ
 دارالصلوات
 مجلس کاروانیہ
 کلونی
 ۲۸۰۶

۵

۱۸۰۳

بمقام قضاہ تابع پولووز قریب استریا دوتی بقصدہ برضا اوم ہمار نور کیف زک ونبج ایکی بہ یک نیز کی دواج نوجا
 عرصہ اوتہ اوزرہ طول و عرضہ و سترہ ارتفاعہ اخراج یکساہ طولا کی کی و عرضا کی کی و ارتفاعا اویچہ
 ابعادہ یہاں یکساہ و سطحہ و سترہ ایک مڑہ ارتفاعہ برجان علی اسفحد و راولدینہ انکی یک عرصہ و سترہ
 عالم دایہ سطحہ و قفسہ و تکرار عرصہ قانونی خصوصیت یکساہ یکساہ اویچہ عرصہ یکساہ یکساہ یکساہ و سترہ
 کت دتہ معارف عرصہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ
 سترہ دولت و مجلس و کاروانیہ رید غرضت و یکساہ

۱۸۰۳
 ۱۸۰۳

۱۸۰۳

برادر بہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ
 و دقایق ہر یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ یکساہ

۱۸۰۳
 ۱۸۰۳

۱۸۰۳

۱۸۰۳

۱۸۰۳

۱۸۰۳

۱۸۰۳

۱۸۰۳

۱۸۰۳

۱۸۰۳

۱۸۰۳

۱۸۰۳

۱۸۰۳

I.MMS 175/23

5

**POLONEZKÖY'DE OKUL VE KİLİSE YAPILMASINA
DAİR İRADE-İ SENİYYE**

**POZWOLENIE SUŁTANA DOTYCZĄCE BUDOWY
SZKOŁY I KOŚCIOŁA W ADAMPOLU**

~06.01.1914~

Babiali
Daire-i Sadaret
Meclis-i Vükelâ ve Maruzat Kalemi
[Sayı:] 2804

Wysoka Porta
Urząd Wielkiego Wezyra
Biuro Ministrów i Peticji
[Numer] 2804

İrade-i Seniyye

Beykoz kazasına bağlı Polonez köyünde Avusturya Devleti uyruklu Prens Adam Czartoryski'nin bağışladığı 5.120 zirâ-kare arsa üzerine 10'ar metre en ve boyunda, 8 metre yüksekliğinde ahşap bir okul ile boyu 22, eni 8,5 ve yüksekliği 10,5 metre ölçülerinde yine ahşap bir kilise ve çatısı üzerinde 2 metre yüksekliğinde bir çan yeri inşasında herhangi bir sakınca bulunmadığından, Bezmiâlem Valide Sultan Vakfı'na ait 2.000 kuruş kıymetindeki bu arsaya, özel kanununa göre yıllık binde 10 kuruş hesabıyla arsa kirası belirlenmek ve okulun inşasında ve açılmasında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin 129. maddesi hükümlerine uyulmak üzere bahse konu kilise ve okulun yazılı olan ölçülere göre inşasına Şûra-yı Devlet ve Meclis-i Vükela kararlarıyla izin verilmiştir.

Bu irade-i seniyyenin yürütülmesiyle Adliye ve Mezahib, Maarif ve Evkâf-ı Hümayûn nazırları görevlidir.

8 Safer, sene 1332 - 24 Kânunievvel, sene 1329

Pozwolenie Sultana

Ponieważ nie stwierdzono żadnych ku temu przeszkód, Rada Ministrów wydała zgodę, by we wsi Adampol, w okręgu Beykoz, na działce o powierzchni 5.120 zirakare¹, подарowanej przez obywatela państwa austriackiego Księcia Adama Czartoryskiego, postawić budynek drewniany szkoły o długości i szerokości po 10 metrów i wysokości 8 metrów oraz drewniany kościół o długości 22 metrów, szerokości 8,5 metra i wysokości 10,5 metra, wraz z dzwonnica na dachu o wysokości 2 metrów; oszacować opłatę z tytułu dzierżawy tej działki, która należy do Fundacji Matki Sułtana Bezmialem, o wartości 2.000 kuruszy, wedle specjalnych praw na dziesięć tysięcy wartości rocznie w kuruszach, pod warunkiem, że podczas budowy i otwarcia szkoły przestrzegać się będzie postanowień artykułu 129 Rozporządzenia o nauczaniu powszechnym oraz szkoła i kościół zostaną wybudowane zgodnie w podanych wymiarach.

Odpowiedzialnymi za wykonanie tego polecenia są ministrowie nauki i wyznań oraz szkolnictwa i fundacji.

8 Safer roku Hidżry 1332 – 24 Kanunievvel roku Hidżry 1329

[Padişah] Mehmed Reşad			
Sadrazam ve Hariciye Nazırı Mehmed Said	Şeyhülislam Esad	Harbiye Nazırı Enver	Dahiliye Nazırı ve Maliye Nazırı Vekili Talat
Bahriye Nazırı Mahmud	Şûra-yı Devlet Reisi Halil	Adliye Nazırı İbrahim	Nafia Nazırı Vekili Ahmed Cemal
Ticaret ve Ziraat Nazırı Süleyman Elbustani	Maarif Nazırı Ahmed Şükrü	Evkâf-ı Hümayûn Nazırı Hayri	Posta ve Telgraf ve Telefon Nazırı Oskan

Padyszach Mehmed Reszad			
Minister spraw zagranicznych Mehmet Said	Szejk al-Islam Esad	Minister Wojny Enver	Minister spraw wewnętrznych i zastępca ministra finansów Talat
Minister floty Mahmud	Przewodniczący rady państwa Halil	Minister sprawiedliwości Ibrahim	Zastępca ministra robót publicznych Ahmed Cemal
Minister handlu i rolnictwa Süleyman Elbustani	Minister szkolnictwa Ahmed Şükrü	Minister fundacji Padyszacha Hayri	Minister poczty, telegrafu i telefonii Oskan

1 [Uwaga tłum.: 1 hektar = 17.600 zirakare]

۱۹۱۱ شاطره تاریخچه و بیان سفری علمی یا شاخصه ترند و وارد اولاً ۶۴ نوبت
 مکتوبات منک حیدر
 حاج میرزا یارقی
 شریفی
 ۶۰۹

لولم ایالت ارقرانیا برترکند نطولا یی یولونیا لیلر طرفنده اوست یا حکومتی علیه انظر الیه
 و یانده ذات عالی نطفه رینا لیلر شفا لها تفصیل اولانه تأثر و انفعالی دوایم و اشتداد ایدم یور
 امضا صاف اوله کونی یولونیا لیلر بریم ماتم اولمده اعلا و یا لکن یولونیا ده دکل قراقوی
 و طبرخ کچی اوست یا به تابع شهر کرده بیل اما که رسیده و عجمیه به سیاه برادر کشیده ایتدیر یولونیا
 غرت لری سیاه میر حیدر لرک اشترا ایلد و بند موضوع لر یولونیا نکت در دخی تقیمی عنوان اولمده
 یاز لری اوست یا مجلس اعیان و مبعوثانده کی یولونیا لی اعضای حکومت قارن و مخالفت شدید ده به
 اعلا ایلدیر خارجیه ناظر اسبقی قوت غول و غولکی یولونیا قلوبنده ایراد ایلدیکلی نطقده قوت
 میرینی شدیداً مواخذ ۵ ایتدیر و اوست یا خارجیه نطفه رقی و ارتقوی ده متساوی اوله ذاتی کری حیا غرض
 بر حال فکر عاجزانه کوره اوست یا ایلد یولونیا مجلس نیای اریه سنده مناسبات منقطع اولمده دولت ایدر
 اولمده

**HOLM¹ EYALETİ'NİN UKRAYNA'YA TERKİNDEN
DOLAYI POLONYALILARIN AVUSTURYA'YA
GÖSTERDİĞİ TEPKİLERE DAİR**

**DOTYCZY REAKCJI POLAKÓW WOBEC AUSTRII
Z POWODU OPUSZCZENIA REGIONU CHEŁMA NA
RZECZ UKRAINY**

~19.02.1918~

Babiali
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
[Sayı:] 409

Wysoka Porta
Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Biuro szyfrów
[Numer] 409

*Osmanlı Devleti'nin Viyana Elçisi Hilmi Paşa'dan gelen
19 Şubat 1918 tarih ve 63 numaralı telgrafnamenin çözümüdür.*

*Odszyfrowanie telegrafu numer 63 z dnia 19 lutego 1918 od
Ambasadora Imperium Osmańskiego w Wiedniu Pana Hilmi*

Holm eyaletinin Ukrayna'ya terkinden dolayı Polonyalılar tarafından Avusturya Hükûmeti aleyhine ortaya konulduğunu Viyana'da siz Nazır hazretlerine sözlü olarak anlattığım üzüntü ve kızgınlık şiddetlenerek devam ediyor. Barış antlaşmasının imzalandığı günü Polonyalılar bir matem günü olarak ilan ettiler ve yalnız Polonya'da değil Krakovi ve Lemberg gibi Avusturya'ya bağlı şehirlerde bile resmî ve umumi mekânlara siyah bayraklar çektiler. Polonya gazeteleri siyah çerçevelerle yayımlandı; özel makalelere *"Polonya'nın Dördüncü Taksimi"* başlığı atıldı. Avusturya Senatosu ve Parlamentosu'ndaki Polonyalı üyeler Hükûmete karşı şiddetli muhalefette bulunacaklarını ilan ettiler. Bir önceki Dışişleri Bakanı Kont Gołuchowski² Polonya Kulübü'nde yaptığı konuşmada Kont Czernin'i³ ağır bil dille eleştirmiş ve Avusturya Dışişleri Bakanlığı Varşova'daki temsilcisini geri çağırmıştır. Bence bu durum Avusturya ile Polonya Niyabet Meclisi arasındaki ilişkilerin kesildiğini göstermektedir.

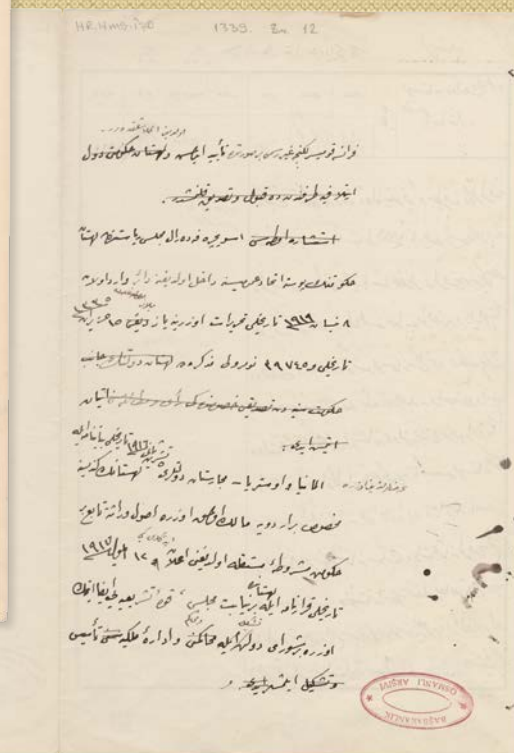
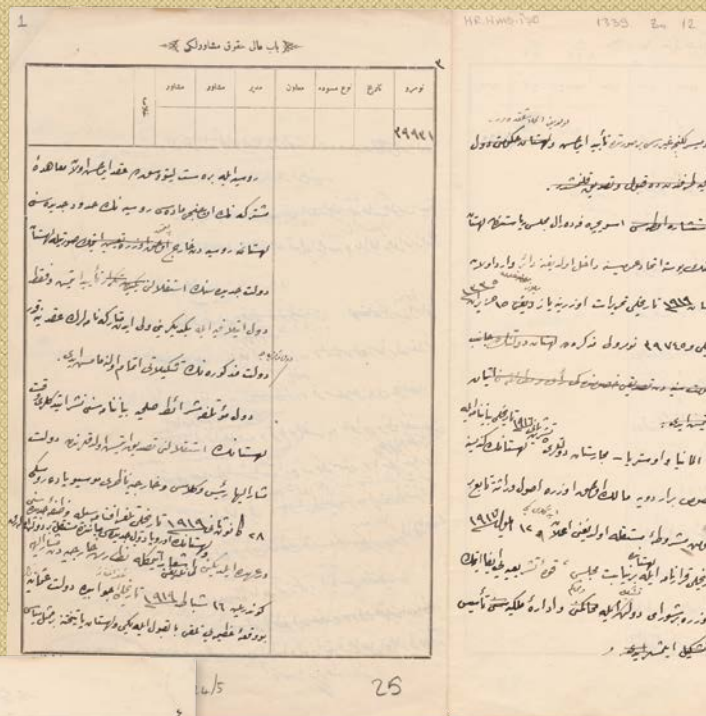
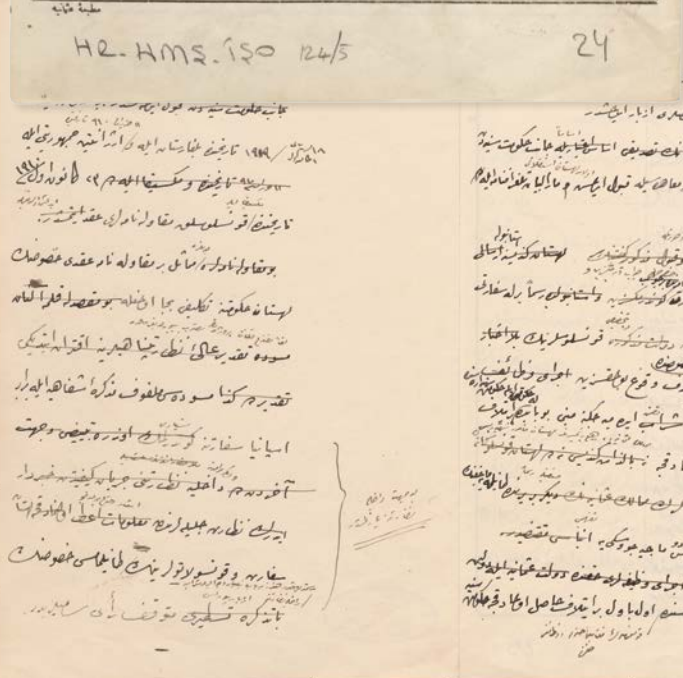
Gorycz i rozczarowanie okazywane przez Polaków wobec rządu austriackiego z powodu opuszczenia regionu Chełma na rzecz Ukrainy, o czym informowałem słownie waszą wysokość ministra, przybierają coraz bardziej na sile. Dzień, w którym podpisano umowę pokojową, Polacy ogłosili dniem żałoby, i nie tylko w Polsce, ale nawet w takich miastach należących do Austrii jak Kraków i Lwów, w miejscach publicznych i urzędowych zostały wywieszone czarne flagi. Gazety polskie ukazały się z czarnymi obwódkami, a artykułom nadano tytuł „Czwarty Rozbiór Polski”. Posłowie polscy do senatu i parlamentu Austrii zapowiedzieli, że będą stanowić silną opozycję rządową. Poprzedni minister spraw zagranicznych Książę Agenor Maria Adam Gołuchowski w przemówieniu w Klubie Polskim ostro skrytykował Księcia Ottokara von Czernina i odwołał przedstawiciela ministerstwa spraw zagranicznych Austrii w Warszawie. Według mnie, sytuacja ta spowoduje zerwanie stosunków pomiędzy Austrią i Radą Delegatów Polskich

¹ Chelm, Kholm.

² Count Agenor Maria Adam Gołuchowski.

³ Count Ottokar von Czernin.

LEHİSTAN DEVLETİ'NİN TANINMASI VE BİR LEH
KONSOLOSLUĞU AÇILMASI HAKKINDA
HUKUKİ DEĞERLENDİRMELER

OCENA PRAWNA UZNANIA PAŃSTWA POLSKIEGO
I OTWARCIA KONSULATU POLSKIEGO

~20.07.1919~

Babiali
Hukuk Müşavirliği
Numara: 39931
Tarih: 20 Temmuz 1335

Wysoka Porta
Radcy Prawni
Numer: 39931
Data: 20 lipca 1335

*Özet: Lehistan Devleti'nin
tanınması hakkında re'sen müzekkire*

*Temat: oficjalna opinia w sprawie uznania
Państwa Polskiego*

Yeniden kurulup İtilaf Devletleri ve tarafsız devletler tarafından tanınan ve 16 Şubat 1916 tarihinde Başbakanı'na önceki Hariciye Nazırı Mustafa Reşid Paşa hazretleri tarafından tebrik içerikli bir telgraf çekilerek tanınmasına olumlu cevap verilen Lehistan Devleti'nin İstanbul Konsoloshanesi Kâtibi Zdzislas de Maciejowski¹ Hariciye Nezareti'ne müracaat ederek; *"bir zamanlar Osmanlı Devleti ile eski Lehistan Devleti arasında mevcut olan dostane ilişkilerin yeniden kurulmasını yeni Lehistan Hükûmeti'nin cidden arzu ettiğini"* ifade ile İstanbul'da kurulan Lehistan Konsoloshanesi'nin Osmanlı Devleti tarafından yarı resmî bir şekilde tanınmasını ve Lehistan vatandaşları ile ilgili işlemlerin zabıta memurlarınca kolaylaştırılması ve resmî günlerde Konsoloshane'ye küçük boyutlu bir Leh bayrağı asılmasına engel olunmamasını talep etmiştir. Kendisinin bu girişiminin Fransa Komiserliğince de gayriresmî bir şekilde teyit edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

İsviçre Federal Meclisi Başkanlığı'ndan, Lehistan Hükûmeti'nin Genel Posta Birliği'ne dahil olduğuna dair gelen 8 Nisan 1919 tarihli yazı üzerine kaleme alınan 15 Haziran 1335 tarih ve 39745 sayılı müzekkirede de arz olunduğu üzere; Almanya ve Avusturya-Macaristan Devletleri 5 Teşrinisani 1916 tarihli beyanname ile Lehistan'ın kendisine mahsus bir orduya sahip veraset usulüne tâbi bağımsız meşrutî bir devlet olduğunu ilan ettikleri gibi 12 Eylül 1917 tarihli kararname ile de Lehistan'da bir Niyabet Meclisi, yasama gücünü yerine getirmek üzere bir Şûra ile mahkemeleri ve devlet idari kurumlarını kurmuşlar ve Rusya ile Brest-Litovsk'da yapılan ortak Antlaşma'nın 3. maddesi de Rusya'nın yeni sınırlarını

Z prosbą o półoficjalne uznanie przez Imperium Osmańskie utworzonego w Stambule konsulatu polskiego, ułatwienie urzędnikom konsulatu wykonywania czynności na rzecz obywateli polskich oraz o niestwarzanie przeszkód w wywieszaniu na budynku konsulatu niewielkich rozmiarów flagi polskiej w dniach świąt oficjalnych, wyrażoną słowami „Rząd polski życzy sobie ponownego ustanowienia przyjacielskich stosunków, jakie miały miejsce swego czasu pomiędzy Imperium Osmańskim i Polską”, zwrócił się do Ministerstwa Spraw Zagranicznych Zdzisław de Maciejowski, sekretarz Konsulatu Państwa Polskiego, które zostało na nowo utworzone i uznane przez państwa sprzymierzone i państwa bezstronne, co też spotkało się z pozytywnym przyjęciem przez poprzedniego Ministra Spraw Zagranicznych Mustafę Reszida Paszę, który wysłał w dniu 16 lutego 1916 roku do premiera Polski telegram z gratulacjami. Wiadomo, że wystąpienie to zostało też w nieoficjalny sposób zaakceptowane przez Urząd Komisarza Francji.

Jak przekazano w petycji numer 39745 z 15 czerwca roku Hidżry 1335, jaka została podjęta w związku z listem Przewodniczącego Rady Federacji Szwajcarskiej z dnia 8 kwietnia 1919 roku informującym, że rząd polski został przyjęty do Związku Poczowego: Niemcy i Austro-Węgry ogłosiły deklarację z dnia 5 Teszrinisani 1916, że Polska jest niezależnym, rządonym przez parlament pod przewodnictwem władcy państwem, z własną armią; uchwałą z 12 września 1917 roku powołane zostały w Polsce Rada Delegatów, oraz – by wypełniać obowiązki ustawodawcze – sądy i państwowe instytucje administracyjne; również Rosja, w artykule 3 umowy z Brześcia Litewskiego, potwierdziła niezależność państwa polskiego określając, że

¹ Zdzisław Maciejowski.

Lehistan'ı Rusya'nın dışında bırakmak suretiyle yeni Lehistan Devleti'nin bağımsızlığını teyit etmiş, ancak İtilaf Devletleri'nin kendi aralarında mütareke antlaşmalarının yapılmasına kadar merkezî devletlerce Lehistan Devleti'nin teşkilatı tamamlanamamış idi.

İtilaf Devletleri barış şartlarını yayımladıkları zaman Lehistan'ın bağımsızlığını onaylamış olduklarından, Lehistan Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Paderewski 28 Kânunısani 1919 tarihli telgrafıyla; *"yeni görevine başladığını ve Lehistan'ın Avrupa'nın yeni devletleri arasında bağımsız bir devlet olarak tanındığını"* bildirmiş ve bunun üzerine Hariciye Nezareti'nden kendisine gönderilen 16 Şubat 1919 tarihli cevabî telgrafta da; *"Osmanlı Devleti'nin bu büyük olayı kabul ettiği ve Lehistan başkentine bir siyasi temsilci gönderilmesinin kararlaştırıldığı, İstanbul'a gönderilecek bir Lehistan elçisinin de memnuniyetle kabul olunacağı"* hususları ifade edilmiştir.

Böylece, esasen Osmanlı Devleti tarafından Brest-Litovsk Antlaşması'yla kabul edilmiş olan Lehistan'ın bağımsızlığı, bahse konu telgrafta da teyit olunmuştur.

Bununla beraber Lehistan Hükûmeti'nin bu şekilde tanınması, İstanbul'a bir elçi gönderilmesi hususunda cevap vermeksizin ve resmen bir Leh Sefareti kurulmaksızın, özellikle de konsoloslarının görev yapmaları hususunda bir anlaşmaya varılmaksızın Konsoloshane kurulmasına izin verildiği anlamını taşıyamayacağından, bu konuda Leh Hükûmeti ile Osmanlı Hükûmeti arasında özel bir anlaşma yapılmadıkça Osmanlı Ülkesinde hiçbir kimsenin Lehistan konsolosluk görevlisi sıfatıyla resmen tanınamayacağının Mösyö Zdzisław de Maciejowski'ye anlatılması gerekmektedir. Öte yandan konsolosların karşılıklı olarak, hizmet ve vazifeleri hakkında kendisi ile hiçbir biçimde münasebette bulunulmamış olan bir devletin konsoloslukları şimdiye kadar kabul edilmemiş ve nitekim aynı maksatla 18 Teşrinisani - 1 Kânunievvel 1919 tarihinde Bulgaristan ile, 11 Haziran 1910 tarihinde Arjantin Cumhuriyeti ile ve 23 Kânunievvel 1910 tarihinde Meksika ile konsolosluk sözleşmeleri yapılmış olduğundan bunlara benzer bir sözleşme yapılması hususunun Lehistan Hükûmeti'ne teklif edilmesi uygun olacaktır. Bu durum muvacehesinde zatıalınız tarafından da uygun görüldüğü takdirde, ekte sunulan proje ve şifahi müzekkire taslaklarının İspanya Elçiliği'ne gönderilmesi ve diğer taraftan *Hariciye Nezareti'nden bir bildirimde bulunulmadıkça Lehistan Elçilik ve Konsolosluklarının tanınmaması** hususunun, şayet şimdiye kadar bu konuda henüz bir tebligatta bulunulmamış ise Dahiliye Nezareti'ne de yazılması, zatıalınızın görüşüne bağlıdır.

* Bu konu Dahiliye Nezareti'ne yazılmıştır.

nowe granice Rosji będą tak ustalone, by Polska pozostała poza Rosją, przy czym proces tworzenia państwa polskiego przez państwa centralne nie może zostać dokończony, dopóki państwa alianckie nie zawrą pomiędzy sobą umów o zaprzestaniu działań zbrojnych.

Po potwierdzeniu niepodległości Polski, gdy już państwa alianckie ogłosiły warunki pokojowe, premier polski i Minister Spraw Zagranicznych Paderewski przekazał, że „dopiero co rozpoczął nową funkcję i Polska została uznana za nowe, niezależne państwo wśród państw Europy”, na co ministerstwo spraw zagranicznych w przesłanym mu telegramie z 16 lutego 1919 roku stwierdziło: *„Imperium Osmańskie przyjęło to wielkie wydarzenie i postanowiło wysłać do stolicy Polski swego przedstawiciela politycznego, a w Stambule z radością zostanie przyjęty poseł z Polski”*.

Tak więc w zasadzie Imperium Osmańskie zgodziło się na porozumienie z Brześcia Litewskiego i potwierdziło tym telegrafem niepodległość Polski.

Jednakże uznanie w ten sposób rządu polskiego nie oznacza wydania zgody na utworzenie konsulatu, bez udzielenia odpowiedzi w sprawie wysłania posła do Stambułu i bez oficjalnego powołania poselstwa polskiego w Stambule, a w szczególności zaś bez zawarcia porozumienia co do obowiązków konsułów. Dopóki pomiędzy rządami Polski i Imperium Osmańskim nie zostanie zawarte szczególne porozumienie, nikt nie zostanie oficjalnie uznany w państwie osmańskim za polskiego urzędnika konsularnego, co należy wytłumaczyć panu Zdzisławowi de Maciejowskiemu. Z drugiej zaś strony, jak dotychczas nie wydano zgody na utworzenie konsulatów państw, z którymi nie przeprowadzono by dwustronnych rozmów na temat obowiązków i zadań konsułów; i tak w takim celu podpisano porozumienia z Bułgarią w dniach 18 Teshinisani – 1 Kanunievvel 1919, z Argentyną w dniu 11 czerwca 1910, z Meksykiem w dniu 23 Kanunievvel 1910; należy więc zaproponować rządowi polskiemu zawarcie podobnego do tych porozumienia. W tej sytuacji więc, jeśli wasza wysokość uzna to za słuszne, powinno się wysłać do poselstwa Hiszpanii załączony tu projekt i założenia do rozmów, z drugiej zaś strony – jeśli nie dokonano jeszcze takiego przekazania – przekazać do ministerstwa spraw wewnętrznych, że *nie uznaje się poselstwa i konsulatów polskich dopóki Ministerstwo Spraw Zagranicznych nie wyda oświadczenia**. Zależy to od zdania waszej wysokości.

* Sprawa została przekazana do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

26

قدوسی ۱۲۸۵

مصره قوامی	تاریخی	مجلس و کلاه مذاکرانه مخصوص ضبط نامه	تبیخ اولند بقید و اثر	تاریخ تالیفی
۲۶	۷۷ ۱۹		خاصه	۱۹

[illegible]

ترکه زنگنه ده دستانه موافقه رفته اند که قریب است در نقطه دیر و خیر از ساسه نوبلا هند
برای سافاه قضایات جیل خایه ده ته بیغه تفرقه

五

592

—

[Signature]

— I

فصل

نہ

1

مؤید

一、

10

MV. 218/26

**POLONYA'NIN BAĞIMSIZLIĞININ
OSMANLI DEVLETİ TARAFINDAN TANINMASI
VE KONSOLOSLUK PROTOKOLÜ
İMZALANMASINA DAİR**

**DOTYCZY UZNANIA PRZEZ IMPERIUM OSMANSKIE
NIEPODLEGŁOŚCI POLSKI I PODPISANIA
PROTOKOŁU KONSULARNEGO**

~19.01.1920~

Sıra Numarası		Tebliğ Olunduğu Daireler
26		Hariciye
Tarihi	Meclis-i Vükelâ Görüşmelerine Mahsus Tutanak	Tebliğ Tarihi
27 Rebiülahir, sene 1338 19 Kânunısani, sene 1336		19 Kânunısani, sene 1336

Liczba porządkowa		Do przekazania do
26		Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Data	Protokół dotyczący opinii przedstawicieli Sejmu	Data przekazania
27 Rebiulahir, roku Hidżry 1338 19 Kanunisani, roku Hidżry 1336		19 Kanunisani roku Hidżry 1336

Özeti

Hariciye Nezareti'nin; Lehistan Dışişleri Bakanlığı tarafından, Polonya'nın bağımsızlığının Osmanlı Devleti tarafından da tanınması ve iki Devlet arasında eskiden var olan ilişkilerin yeniden kurulması hususunda her türlü yardımın yapılması isteğine dair daha önce gönderilen telgraf üzerine yapılan işlemler ve Osmanlı Ülkesi dahilinde Lehistan'ın çıkarlarını korumak için Ortaelçi unvanıyla en son gelen Witold de Jodko'nun müracaatı bağlamında yapılan bazı değerlendirmeleri ve Osmanlı Hükûmeti ile Lehistan Hükûmeti arasında imzalanıp teati olunmak üzere düzenlenen Konsolosluk Protokolü tasarısının bu konuda yazılacak cevap ile beraber gönderilmesine onay verilmesi isteğini içeren 16 Kânunievvel, sene 1335 tarihli ve 418 numaralı tezkiresi, ekiyle birlikte okundu.

Karan

Bahse konu tezkirede ortaya konulan değerlendirmeler ve söz konusu Konsolosluk Protokolü tasarısının içeriği uygun bulundu ve tezkirede belirtildiği şekilde gereğinin yerine getirilmesinin cevaben Hariciye Nezareti'ne bildirilmesi kararlaştırıldı.

(Meclis-i Vükelâ üyelerinin imzaları)

Opis

Odczytano, wraz załącznikami: pismo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych numer 418 z dnia 16 Kanunievvel roku Hidżry 1335 dotyczące działań, jakie podjęto w związku z wcześniej przesłanym z Ministerstwa Spraw Zagranicznych Polski telegramem dotyczącym uznania również przez Imperium Osmańskie niepodległości Polski oraz udzielenia wszelkiego rodzaju pomocy przy ustanawianiu na nowo stosunków, jakie istniały pomiędzy tymi dwoma państwami; opinie odnośnie do prośby Witolda de Jodko, jaki przybył ostatnio w charakterze posła średniego stopnia, celem ochrony interesów Polski w Państwie Osmańskim; projekt protokołu konsularnego, jaki będzie zawarty pomiędzy rządami Imperium i Polską, jak i prośbę o zatwierdzenie odpowiedzi, jaka będzie w tej sprawie udzielona.

Uchwała

Opinie wyrażone we wspomnianym piśmie oraz treść projektu protokołu konsularnego uznano za odpowiednie i podjęto uchwałę o przekazaniu odpowiedzi do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych dotyczącej realizacji tych spraw w sposób określony w tym piśmie.

(podpisy członków parlamentu)

233

ATTACHE WOJSKOWY

Konstantynopol, 3 czerwca 1922.

w

KONSTANTYNOPOLU

Nr. 548/22

Wzrost	169 cm
Waga	2432 g
Temperatura	37,2
Ciężar serca	2

hepaw
43
Wojak

Do

Szefa Sztabu Generalnego.

4415.

Odpis listu delegacji naszej przy Wysokiej Porcie z dnia 15 maja b.r. Nr. 2045/II, wystosowanego w sprawie sądów mieszanych do Wysokich Komisarzy Francji, Anglii i Włoch, przedkładam przy niniejszym, jako zawierający historyczny materiał, ustalający stosunek imperjum otomanskiego do rozbiorów Polski.

Zalacznikow : 1.

Bobicki

Pulkownik Sztabu Generalnego i
Attache Wojskowy w Konspolu.

SZTABI WOJSKOWYCH	
Odz. II Sit. Informacyjnej	
19. CZW. 1922	
Wzrost	177 cm
Waga	11
Temperatura	37,2
Ciężar serca	2

Spkt

LEHİSTAN'IN TAKSİMİ HUSUSUNDA
OSMANLI DEVLETİ'NİN TAVRI HAKKINDA
FRANSA, İNGİLTERE VE İTALYA YÜKSEK
KOMİSERLİKLERİNE GÖNDERİLEN YAZI
SURETİNİN İSTANBUL'DAKİ POLONYA
ELÇİLİĞİ ASKERÎ ATAŞESİ TARAFINDAN
POLONYA GENELKURMAY BAŞKANLIĞI'NA
GÖNDERİLDİĞİNE DAİR

PISMO ATTACHÉ WOJSKOWEGO W
KONSTANTYNOPOLU DO SZEFA SZTABU
GENERALNEGO PRZESYLAJĄCE ODPIS LISTU
DELEGACJI POLSKIEJ PRZY WYSOKIEJ PORCIE
WYSTOSOWANY DO WYSOKICH KOMISARZY
FRANCJI, ANGLII I WŁOCH ZAWIERAJĄCY
INFORMACJĘ O STOSUNKU IMPERIUM
OSMAŃSKIEGO DO ROZBIORÓW POLSKI

~1922~

234
15 Mai 2.

2045/11/3.

Monsieur le Haut Commissaire,

J'ai eu l'honneur de recevoir la note collective du 15 écoulé N° 932, par laquelle Votre Excellence de concert avec Ses Collègues a bien voulu me faire connaître le mode de participation de nos nationaux à la nouvelle juridiction, appelée à statuer sur les contestations "mixtes" jusqu'à l'entrée en vigueur du traité de paix.

Une difficulté au sujet de la reconnaissance de la Pologne ne saurait être envisagée de la part de la Sublime Porte qui n'a à aucune époque ni accepté ni ratifié le partage de l'ancien Etat Polonais.

En effet, par sa note du 23 novembre 1798, adressée au Ministre de la République Polonaise à Consple, la Sublime Porte protestait contre le premier partage de la Pologne.

Dans l'alliance, signée le 21 janvier 1790 entre la Turquie et la Prusse, le Gouvernement I. Ottoman réclamait le retour à l'Etat

A

SON EXCELLENCE
MONSIEUR LE MARQUIS G A R R O N I, *Horace Rumbold et gen. Pellé*
HAUT COMMISSAIRE ROYAL D'ITALIE, *D'Angleterre et de France*
EN VILLE.

235
15 Mai 2.

- 2 -

Polonais des territoires, occupés par l'Autriche.

De plus, le traité de Vienne de 1815 qui ratifiait définitivement le partage de la Pologne, n'a jamais été accepté par la Sublime Porte.

De ces refus constants de ratifier les partages de la Pologne, relevés dans notre histoire il est à déduire que restauration actuelle de la République Polonaise ne saurait représenter pour la Turquie une situation nouvelle dont la considération exigerait l'application des principes du droit international public.

En ce qui concerne la condition juridique de nos nationaux, elle ressort des dispositions des traités, conclus entre le Gouvernement I. Ottoman et l'ancienne République Polonaise et notamment de l'art. 8 du traité de Carlovitz de 1699 qui assurait à nos nationaux des droits spéciaux.

Indépendamment de cette situation qui a pour elle le droit dans son origine, dans son existence et dans ses conditions, le principe d'égalité des Etats souverains dans la société internationale sera certainement pris en considération lors de l'obtention de l'agrément de la Sublime Porte.

Chargé de la part de mon Gouvernement, je m'empresse de faire à Votre Excellence une demande

✓
1.5 ✓

Le ————— 191 —————

DIRECTION GENERALE
DES AFFAIRES ADMINISTRATIVES

SECTION COMMERCIALE

H. G.

H. S.

454

تورک بولک قلمی رشتی به قلمه خاری و قلمی کانی
مهر

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل القرآن الكريم آية في الدنيا والآخرة

عبدالله بن محمد بن عبدالمطلب

⑤ VL

۱۴۲۹/۷/۲

DÉLÉGATION
DE
GOUVERNEMENT POLONAIS
EN TURQUIE

CONSTANTINOPLE, LE 30 Janvier 1923

No P.D. 190.

Excellence,

La Délégation apprend avec le plus vif plaisir le mariage de Son Excellence Monsieur le Maréchal Ghazi Moustafa Kémal Pacha Président de la Grande Assemblée Nationale de Turquie, célébré à Smyrne.

A cette heureuse occasion, j'ai l'honneur de prier Votre Excellence de vouloir bien faire parvenir à Son Excellence le Généralissime les sincères félicitations et les meilleurs souhaits de la Délé-

Veuillez agréer, Excellence, l'expression
de ma haute considération.

Chargé d'Affaires

K. Rybicki

SON EXCELLENCE

MONSIEUR LE DOCTEUR ADNAN BEY
DELEGUE A CONSTANTINOPLE

DELEGUE A CONSTANTINOPLE DU MINISTRE
DES AFFAIRES ETRANGERES DU GOUVERNEMENT
DE LA GRANDE ASSEMBLEE

DE LA GRANDE ASSEMBLEE NATIONALE
DE TURQUIE.

İSTANBUL'DAKİ
LEHİSTAN MURAHHAS HEYETİ TARAFINDAN GAZİ
MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN NİKÂH AKDİNİN
TEBRİK EDİLDİĞİNE DAİR

DOTYCZY GRATULACJI ZE STRONY DELEGACJI
POSŁÓW POLSKICH W STAMBULE Z OKAZJI
ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA PRZEZ
GAZI MUSTAFĘ KEMALĄ PASZĘ

~03.02.1923~

Telgraf

*Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretlerine*

İstanbul'daki Lehistan Murahhas Heyeti'nin, uğurlu ve bereketli nikâh akdiniz vesilesiyle zatıalınıza resmî olarak tebriklerini sunduklarını arz ederim efendim.

Adnan

572/50   3 Şubat, sene 1339
Çekildi. 3 / 2 / 1339

Telegram

*Do jego Ekscelencji Przewodniczącego Wielkiego Zgromadzenia
Narodu Tureckiego, Naczelnego Dowódcy Gazi Mustafy Kemal
Paszy*

Informuję Waszą Ekscelencję, że delegacja posłów polskich w Stambule przekazała życzenia szczęścia i pomyślności z okazji zawarcia przez was związku małżeńskiego.

Adnan

572/50   3 lutego roku Hidżry 1339
Wysłano: 3/2/1339

۲۹-۷۰ - ف۔ ح۔ و ط ل تہ
 برلین ملک لہستان دہلی جیو فہ تہا تہ رہا فہ کلمہ رک
 ملک لہستان کلا ایہ نہ بیان کجیہ کرکہ و آرتہ فقہ رک
 یو حقولہ کی محققہ فی اصلانہ رقتہ آلا فقہ۔ و آرتہ
 در صفحہ اسویہ دہک لہستان یو شیہ محققہ کلا
 کور و حہ صلی اولہ رخ محققہ ولہ اقمیہ ایویہ اوور لکری
 تبلیغ اندر اللہ ۵/۵/۷۰

قیام
 ۵/۵/۷۰

LEHİSTAN'IN TÜRKİYE İLE RESMÎ İLİŞKİLERİ
BAŞLATMAYA KARAR VERDİĞİNE DAİRDOTYCZY DECYZJI O NAWIĄZANIU OFICJALNYCH
STOSUNKÓW POLSKI Z TURCJĄ

~05.05.1923~

[Sayı:] 2039

Hariciye Vekâleti'ne

Bugün mülga Lehistan Delegasyonu Başkâtibi yanıma gele-
rek; "*Hükûmeti'nin Türkiye ile resmî münasebetlere girmeye
ve artık müttetiklerin bu husustaki muhalefetlerini asla dik-
kate almamaya karar verdiğini ve bu hususta İsviçre'deki
Lehistan Elçisi'ne İsmet Paşa ile görüşüp barış olmasa dahi
sözleşme yapması için emir verildiğini*" tebliğ etti efendim.

5/5/1339

[Numer] 2039

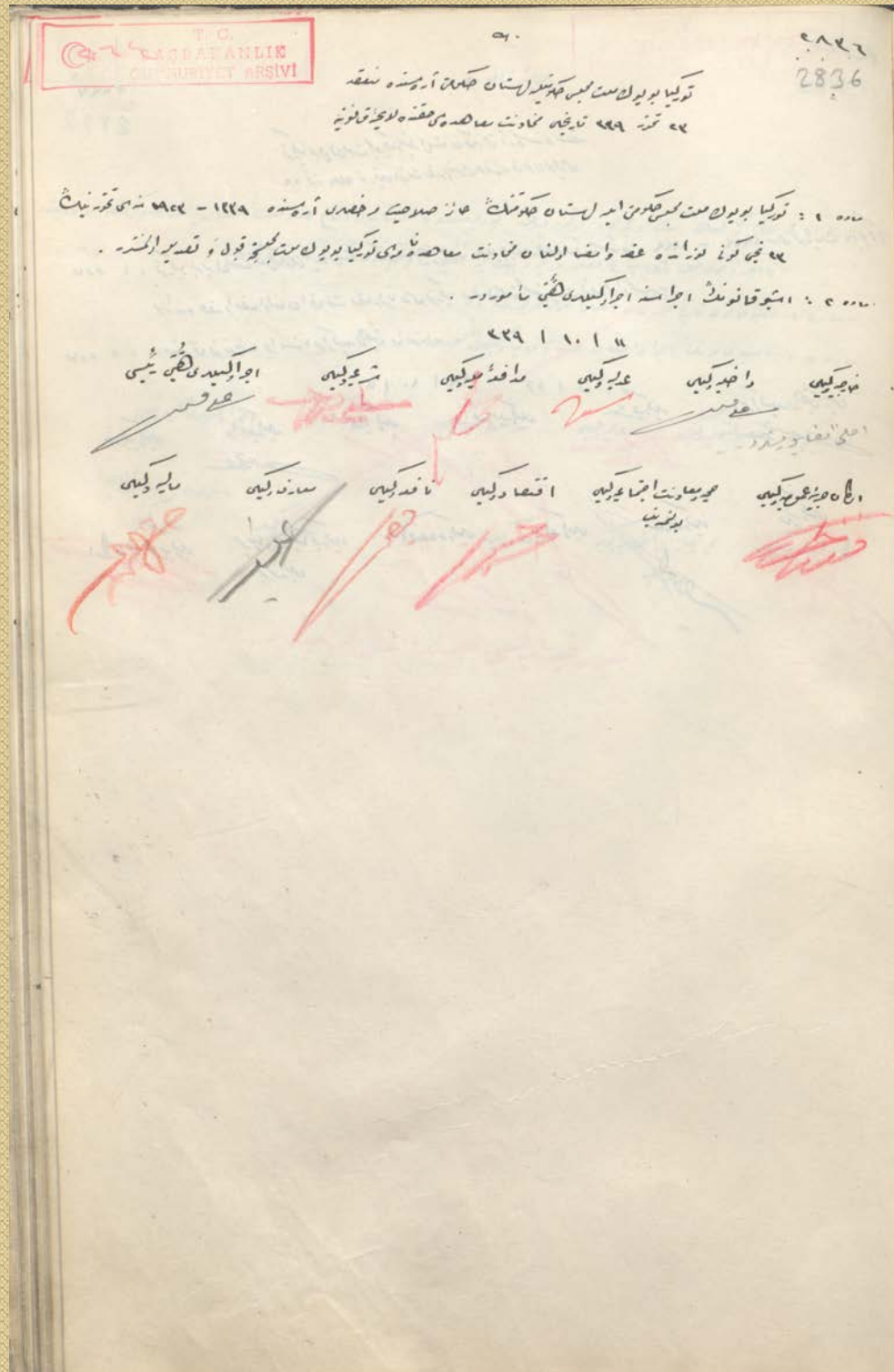
Do Ministerstwa Spraw Zagranicznych

Dzisiaj przybył do mnie sekretarz generalny delegacji polskiej
i oświadczył: „*rząd mój podjął decyzję o nawiązaniu oficjalnych
stosunków z Turcją i niedawaniu już posłuchu opiniom
przeciwym ze strony sprzymierzeńców, oraz polecił posłowi
polskiemu w Szwajcarii podjęcie na ten temat rozmów z Ismetem
Paszą i zawarcie porozumienia, nawet gdyby nie miało to być
[porozumienie] pokojowe*”.

5/5/1339

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE POLONYA
DEVLETLERİ ARASINDA İMZALANAN 23 TEMMUZ
1923 TARİHLİ DOSTLUK ANTLAŞMASI'NIN TÜRKİYE
BÜYÜK MİLLET MECLİSİ TARAFINDAN KABUL
EDİLDİĞİNE DAİR KANUN**

**UCHWAŁA WIELKIEGO ZGROMADZENIA
NARODU TURECKIEGO O PRZYJĘCIU TRAKTATU
PRZYJAŹNI POMIĘDZY REPUBLIKĄ TURCJĄ I
RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ Z DNIA 23 LIPCA 1923
ROKU**

~11.10.1923~

2836

*Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'yle Lehistan
Hükûmeti Arasında Yapılan 23 Temmuz 1339 Tarihli Dostluk
Antlaşması Hakkında Kanun Tasarısı*

Madde 1- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Lehistan Hükûmeti'nin yetkili temsilcileri arasında 23 Temmuz 1923 günü Lozan'da imzalanan Dostluk Antlaşması Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2- Bu Kanun'un yürütülmesi ile Bakanlar Kurulu görevlidir.

11/10/1339

(Bakanlar Kurulu üyelerinin imzaları)

2836

*Projekt uchwały Wielkiego Zgromadzenia Narodu Tureckiego
w sprawie traktatu przyjaźni z dnia 23 lipca 1339 roku
pomiędzy Republiką Turecką i Polską*

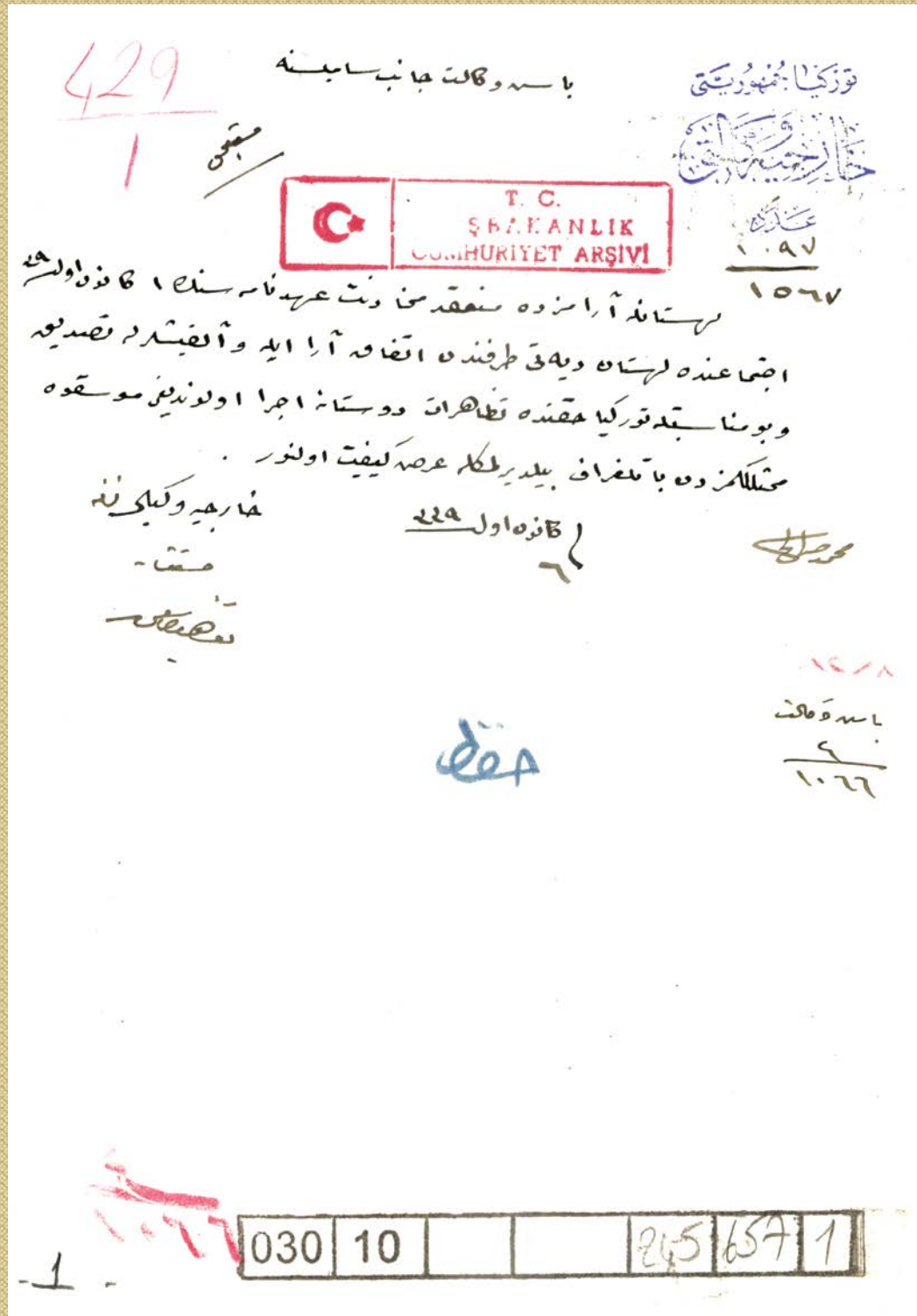
Artykuł 1 – Wielkie Zgromadzenie Narodu Tureckiego przyjęło i akceptowało traktat o przyjaźni, który został zawarty 23 lipca 1923 roku w Lozannie pomiędzy rządami polskim i tureckim.

Artykuł 2 – Wprowadzenie uchwały w życie należy do Rady Ministrów.

11/10/1339

(podpisy członków rady Ministrów)

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE POLONYA
DEVLETLERİ ARASINDA İMZALANAN DOSTLUK
ANTLAŞMASI'NIN POLONYA DİYET MECLİSİ'NDE
BÜYÜK TEZAHÜRAT VE ALKIŞLAR EŞLİĞİNDE VE
OYBİRLİĞİYLE KABUL EDİLDİĞİNE DAİR**

**DOTYCZY JEDNOGŁOŚNEGO PRZYJĘCIA, Z
OKLASKAMI I OBJAWAMI RADOŚCI, PRZEZ SEJM
POLSKI TRAKTAT O PRZYJAŹNI POMIĘDZY
REPUBLIKĄ TURCJĄ I RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ**

~20.07.1919~

**Türkiye Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanlığı
Sayı: 1097 / 1567**

Acele

Başbakanlık Yüksek Makamına

Lehistan'la aramızda yapılan Dostluk Antlaşması'nın Lehistan Diyet Meclisi'nin 1 Kânunievvel 1339 tarihli birleşiminde oy birliğiyle ve alkışlarla onaylandığı ve bu münasebetle Türkiye hakkında dostça tezahüratta bulunulduğu Moskova Temsilciliğimiz tarafından telgrafla bildirilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

6 Kânunievvel 1339

**Dışişleri Bakanı adına
Müsteşar
(İmza)**

**Republika Turcja
Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Numer: 109/156/**

Pilne

Do Urzędu Premiera

Nasz przedstawiciel w Moskwie poinformował telegramem, że Traktat o Przyjaźni pomiędzy Republiką Turcją i Rzeczpospolitą Polską został w dniu 1 Kanunievvel roku Hidzry 1339 przyjęty przez Sejm Polski jednogłośnie, z oklaskami i objawami radości wobec Turcji.

Do wiadomości.

6 Kanunievvel roku Hidzry 1339

**W imieniu Ministra Spraw Zagranicznych
Radca
(Podpis)**

LA POLOGNE,

d'une part,

et

LA TURQUIE,

d'autre part,

également désireuses de rétablir et de consolider les liens de sincère amitié, dont la Sérénissime République Polonaise et la Turquie se sont donné des preuves au cours des siècles passés,

considérant que cette amitié entre la Pologne et la Turquie a résisté aux plus dures épreuves de l'histoire,

et pénétrées de la même conviction que les relations entre les deux Etats, une fois rétablies, serviront à la prospérité et au bien-être de leurs Nations respectives,

ont résolu de conclure un Traité d'amitié et ont à cet effet nommé pour leurs Plénipotentiaires, savoir :

LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE POLONAISE :

Monsieur JAN MODZELEWSKI, Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire à Berne,

Monsieur ALEKSANDER LADOŚ, Conseiller de Légation, Chef de Division au Ministère des Affaires Etrangères,

Monsieur HENRYK TENNENBAUM, Directeur de Département au Ministère de l'Industrie et du Commerce ;

LE GOUVERNEMENT DE LA GRANDE ASSEMBLÉE NATIONALE DE TURQUIE :

Son Excellence ISMET PACHA, Ministre des Affaires Etrangères du Gouvernement de la Grande Assemblée Nationale de Turquie, Député d'Andrinople à la même Assemblée,

Son Excellence le Docteur RIZA NOUR BEY, Ministre des Affaires Sanitaires et de l'Assistance Sociale du Gouvernement de la Grande Assemblée Nationale de Turquie, Député de Sinope à la même Assemblée,

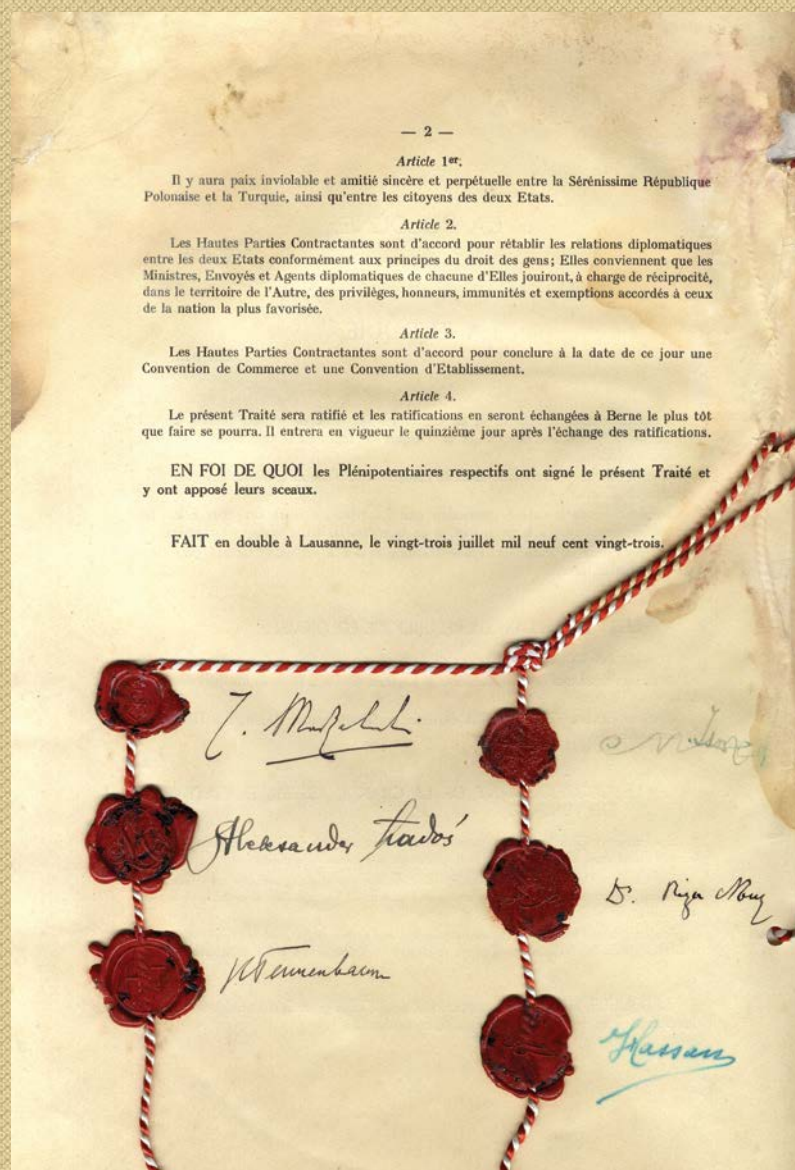
Son Excellence HASSAN BEY, ancien Ministre de l'Economie Nationale du Gouvernement de la Grande Assemblée Nationale de Turquie et Député de Trébizonde à la même Assemblée ;

LESQUELS, après s'être communiqué leurs pleins pouvoirs, trouvés en bonne et due forme, sont convenus des dispositions suivantes :

POLONYA İLE TÜRKİYE ARASINDA 23 TEMMUZ 1923
GÜNÜ LOZAN'DA İMZALANMIŞ OLAN DOSTLUK
ANTLAŞMASI¹TRAKTAT O PRZYJAŹNI POMIĘDZY POLSKĄ I
TURCJĄ PODPISANY W LOZANNIE 23 VII 1923 R.¹

~1923~

RP. / Orijinal, Archiwum MSZ, Referat Traktatowy, sygn. 80

¹ Polonya, modern Türk Devleti'ni ilk tanıyan devletlerden biriydi. Bu Antlaşma'yı imzalayan iki devlet, uluslar arası alanda kendi siyasi bağımsızlıklarını böylece vurguluyorlardı. Polonya Cumhuriyeti Parlamentosu, 5 Aralık 1923 tarihli Kanun'la bu Antlaşma'yı onayladı. Onaylama belgelerinin teati töreni 17 Mart 1924 günü düzenlenmiştir.

¹ Polska była jednym z pierwszych państw, które uznało nowoczesne Państwo Tureckie. Traktat był manifestacją obu państw, które w ten sposób podkreśliły swoją samodzielność w prowadzeniu polityki międzynarodowej. Sejm RP ratyfikował go ustawą z 5 grudnia 1923 r., a wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpiła 17 marca 1924 r.

دولت عثمانیه
وزارت عدلیه

دوسه بی

میض و تاریخ	مسود
۱۸	۳

استان بیل و لایه عدلیه

اولیات و منایات	خاتمه
استان بیل و لایه عدلیه	سرکاری قومیته منته سرحدیه
عمومی نومرو	۵۵۹۵
خصوصی نومرو	۸۰۴
تاریخ	۱۳۰۵

واریشوا ایلمکندنه وار و اولانه ۹۹ تونجه تاخیم
و ۶۷ نومرونی تحریرانده استان بیل و لایه عدلیه
سرکاری قومیته منته سرحدیه
مراجعه ایدرت آغوشون بایقنده ریسارته حرکت ایدرت
اولانه مذکور سرکاری قومیته منته سرحدیه
سرحدیه ته نظر اومنی عبا امانیه اولدینده
بدعضو صحت تاخیمه منته سرحدیه
دولتیه بولمنی منته ایدرت
سرحدیه سرکاری قومیته منته سرحدیه
و معاذرت ایدرت بدعضو صحت تاخیمه
امرد حواله بولمنی عبا ایدرت

**İSTANBUL'DA AÇILACAK LEHİSTAN FUAR
KOMİTESİ'NE KOLAYLIK GÖSTERİLMESİ****UŁATWIENIA PRAC KOMITETU WYSTAWY
POLSKIEJ W STAMBULE**

~19.08.1924~

Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti Dersaâdet Murahhaslığı
Umumî Numara: 5595
Hususî Numara: 802
Tarih: 19 Ağustos 1340

Republika Turcja
Pełnomocnik urzędu spraw zagranicznych
Numer ogólny: 5595
Numer szczególny: 802
Data: 19 sierpnia roku Hidzry 1340

*Özet: İstanbul'da açılacak Lehistan Sergisi
Komitesi'ne kolaylık gösterilmesi talebine
dair*

*Temat: prośba o ułatwienia prac komitetu
Wystawy Polskiej w Stambule*

İstanbul Valiliği'ne

Do Gubernatora Stambułu

Varşova Elçiliği'nden gelen 29 Temmuz 1924 tarihli ve 67 numaralı yazıda; İstanbul'daki Lehistan Sergisi'nin Varşova Tertip Heyeti'nin, Elçiliğe bir mektupla müracaat ederek Ağustos ayı başında İstanbul'a hareket edecek olan söz konusu Sergi Komitesi'ne oradaki memurlarımız tarafından kolaylık gösterilmesini rica ettikleri belirtilerek bu isteğin yerine getirilmesi konusunda Murahhaslığımızın aracılığı istenilmiş olduğundan, bahse konu Lehistan Sergisi Komitesi'ne icap eden kolaylık ve yardımın gösterilmesi hususunun ilgili memurlara emir ve havale buyurulmasını rica ederim efendim.

Ambasador w Warszawie, w liście numer 67 z dnia 29 lipca 1924 roku, pisze, że zwrócił się doń Komitet Organizacyjny Wystawy Polskiej w Stambule z prośbą o udzielenie pomocy Komitetowi Wystawy, który na początku sierpnia przybędzie do Stambułu; prośba została przekazana za pośrednictwem tutejszego pełnomocnika. Proszę o przekazanie i nakazanie właściwym urzędnikom, by okazali pomoc i zapewnili ułatwienia, jakie będą potrzebne Komitetowi Wystawy.

تَالِيفُ رَحْمَتِهِ

.....
.....
.....

خدمت محمد و آل محمد

بولویا سفارتخانه ۲۰ کانون اول ۱۹۰۵ تاریخ ۱۷۷۸۸ نوزدی
 ترکه ایله کوهه بولوب مقام عاقبتی، مولو بولور اولان " بولویا قانونی
 عقدہ کی از بولوب آتیه کی بولوب یازیلان شیب ایلمیه دوازده کی لقا
 تالیف و ترجمه های شیب
 تقدیم اولوند. اتم
 ع. بولوب

11. 12. 1901

طرف عابدینہ لفظ "ایمان اولوئانہ" مولویا دینت و سہ ناتوسنک
 معنی قانونی حادی شکل لایکہ "ناعدہ کی ازہ آلفد کب سقا بیورم
 بوضیہ جلد ایجوہ زات عابدینہ شکایدہ و اضرمان فائقہ ساس
 لفظ قبول مولویا سراجا ایہ کم اعتبار
 صحیفہ دینی

۱۲۱۲
 ۱۲۱۲

(عبدالکام خانکی دائرہ افادہ سازیلان نمرانہ جواب تشکيل اسديک تشکيل قصريج رجا اولونور)

180	09			52	262	1
-----	----	--	--	----	-----	---

POLONYA KANUNLARI HAKKINDA
BİLGİLENDİRMEINFORMACJA NA TEMAT
PRAWA POLSKIEGO

~06.01.1926~

**Türkiye Cumhuriyeti
Maarif Vekaleti
Telif ve Tercüme Heyeti***Özel Kalem Müdüriyeti'ne*

Polanya Sefaretinden 20 Aralık 1925 tarih ve 1228 numaralı tezkire ile gönderilip Tercüme ve Telif Heyeti Başkanlığı'na havale edilen "Polonya Kanunları" hakkındaki eser için aşağıdaki cevabın yazılması uygun bulunmuş ve Fransızcası ilişkide takdim olunmuştur efendim.

Telif ve Tercüme Heyeti Başkanı*Ankara'da Polonya Sefaretine*

Tarafınızdan lütfedilerek gönderilmiş bulunan Polonya Diyet ve Senatosu'nun Kanunname çalışmalarını içeren lâyiha özeti adındaki eseri almaktan onur duydum. Bu kıymetli cilt için yüce şahsiyetinize teşekkür ederek sonsuz hürmetlerimin lütfen kabul buyurulmasını rica ederim efendim.

06.01.1926

Maarif Vekili**Republika Turcji
Ministerstwo Edukacji
Komisja Twórców i Tłumaczeń***Do Dyrekcji Wydziału*

Uznano za stosowne przekazanie poniższej odpowiedzi w związku z opracowaniem „Prawo polskie”, przesłanym przez Poselstwo polski przy nocie numer 1228 z dnia 20 grudnia 1925 roku i następnie przekazanym do Dyrekcji Komisji Twórców i Tłumaczeń; w załączeniu tłumaczenie opracowania na język francuski.

Przewodniczący Komisji Twórców i Tłumaczeń*Do Poselstwa Polski w Ankarze*

Czuję się zaszczycony przekazaniem mi przez Pana opracowaniem zawierającym opis prac nad prawem polskim prowadzonymi w Sejmie i Senacie w Polsce. Dziękuję Waszej Ekszelencji za to dzieło i proszę o przyjęcie wyrazów mej nieskończonej wdzięczności.

06.01.1926

Minister Edukacji

Kons tantynopol, dn. 13/VIII. 1929r.

POSELSTWO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
W TURCJI

M. S. Z.	10080
Data:	24/8/29
Referent:	
P. W.	
Zak:	Atta:

WASZA DATA 133/29/A.
NASZ Nr
W SPRAWIE pomnika gen. Langiewicza.

TERMIN DLA ODP.

ZAŁĄCZNIKÓW 1.

Do Ref. G.

Wzrostem. Procy a Pascha
zakonserwować wadomski
fotografować do Pwankuwa
28/VIII 29

Ministerstwa Spraw Zagranicznych

w WARSZAWIE.

Na cmentarzu w Haidar-Pasza pochowany jest Marjan Langiewicz, dyktator w ostatnim okresie naszego powstania 1863r., który zmarł w Konstantynopolu 10 maja 1887r. w 60-ym roku życia.

Ożenił się tutaj z angiolką, która postawiła mu na cmentarzu w Haidar - Pasza /gdzie pochowani są oficerowie angielscy, którzy zginęli podczas wojny krymskiej/ bardzo ładny grobowiec. Na grobowcu tym wryty jest napis następujący :

In Loving
Memory of
GENERAL MARIAN LANGIEWICZ
ex-Dictator of Poland
Who Died
at
Haidar-Pascha
the
10 of May 1887
Aged 60 Years
Thy will be done
Erected by his Widow

W tymże grobie pochowana jest wdowa Langiewicza, o czym świadczy napis wryty na boku grobowca :
Also

SUZANNE
his Wife
Febr. 2. 1837 . - Nov. 24. 1906.

Z biegiem czasu grobowiec uległ pewnym poważnym uszkodzeniom. Korzystając z pobytu tutaj inż. Wojsława, poleciłem mu zbadać sprawę koniecznych reparacji, w celu należytego zakonserwowania grobowca. Po dokonaniu oględzin na miejscu, p. Wojsław zaopiniował :
1/ Grobowiec postawiony był bez podmurowania, wskutek czego płyta marmurowa z położonym na niej krzyżem, pochyliła się po przekątnej. Pochylenie to jest bardzo znaczne. Spowodowało ono osunięcie się bordiury.

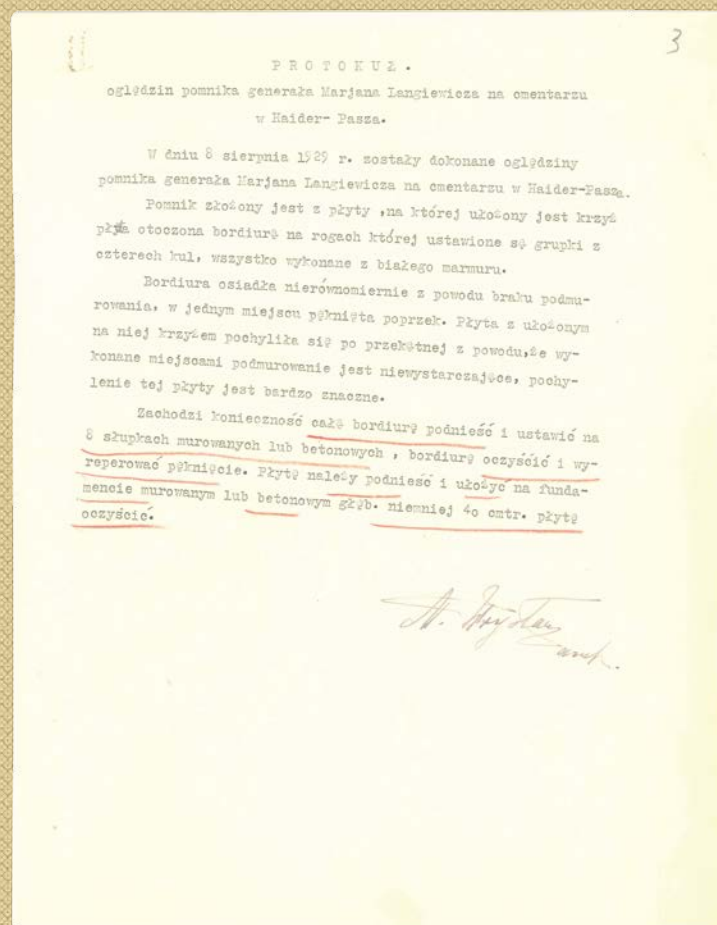
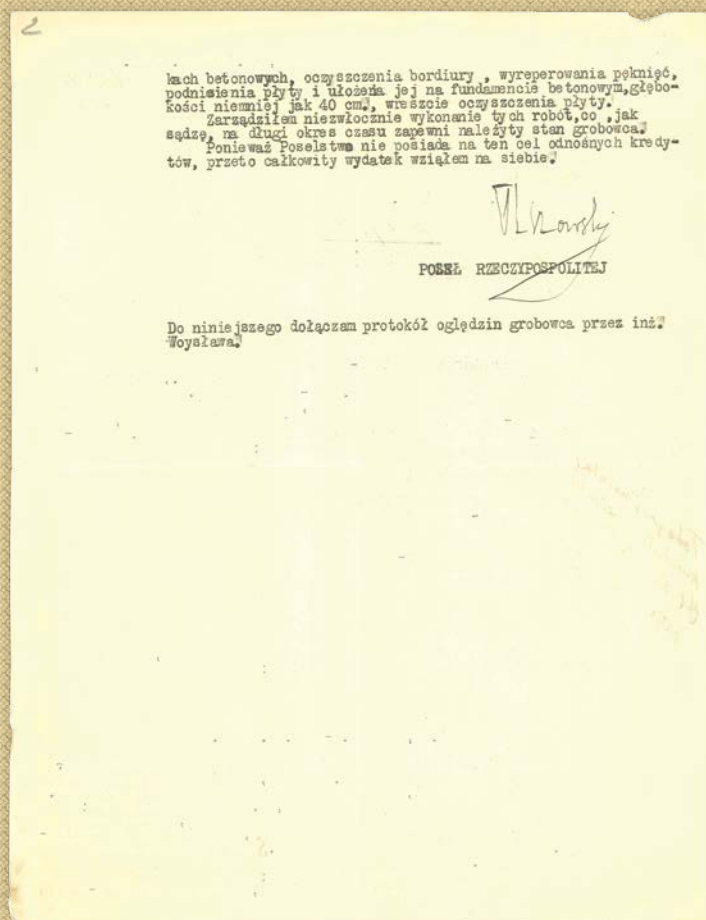
2/ Zachodzi wobec tego konieczność:
podniesienia całej bordiury, ustawienia jej na 8-iu słup

İSTANBUL HAYDARPAŞA ASKERİ MEZARLIĞI'NDA
BULUNAN VE MASRAFLARI POLONYA
BÜYÜKELÇİSİ'NİN ŞAHSİ İMKÂNLARI
ÇERÇEVESİNDE KARŞILANAN, 1863 OCAK
AYAKLANMASI'NIN LİDERİ MARIAN
LANGIEWICZ'İN MEZARININ RESTORE
EDİLMESİ HAKKINDA TÜRKİYE'DEKİ POLONYA
BÜYÜKELÇİLİĞİ'NİN POLONYA CUMHURİYETİ
DİŞİŞLERİ BAKANLIĞI'NA YAZISI¹

PISMO POSELSTWA RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ W TURCJI DO MSZ W WARSZAWIE,
Z INFORMACJĄ O ZNAJDĄCYM SIĘ NA
CMENTARZU WOJSKOWYM W HAYDARPAŞA
W STAMBULE NAGROBKU POCHOWANEGO TU
MARIANA LANGIEWICZA, LIDEREM POWSTANIA
STYCZNIOWEGO, WYMAGAJĄCYM PODJĘCIA
NIEZWŁOCZNYCH PRAC KONSERWATORSKICH,
KTÓRYCH WYKONANIE ZLECONO NA KOSZT
WŁASNY POLSKIEGO AMBASADORA¹

~13.08.1929~

RP./ AAN, Akta Ministerstwa Spraw Zagranicznych, sygn. 8601

1 Osmanlı Devleti'nde, 1863-1864 döneminde Polonya'da meydana gelmiş olan ayaklanma sonucu kurulan hükümetin temsilcileri de barındırılmışlardır. Mezarı İstanbul Haydarpaşa İngiliz Askeri Mezarlığı'nda bulunan Ocak Ayaklanması Lideri Marian Langiewicz (Langie Bey) Osmanlı Devleti'nde yaşamıştı. 1866 yılında, Osmanlı Devleti'ne yerleştikten sonra 1867'den itibaren Osmanlı ordusunda Langie Bey adıyla hizmette bulundu. Langiewicz 10 Mayıs 1887 günü İstanbul'da vefat etti. Eşi Angelika Suzanne Bery'nin (ö. 1906) çabaları üzerine Haydarpaşa Askeri Mezarlığı'nda gömüldü. Mezar taşında "ex Dictator of Poland" (Polonya'nın Eski Lideri) yazısı bulunur. 1929'da Polonya Büyükelçiliği Langiewicz'in mezarıyla ilgilenmeye başladı. Mezar taşının tamirat masrafları Polonya Büyükelçisi Kazimierz Olszowski tarafından şahsen karşılandı. (Dorota Lewandowska)

1 Swych przedstawicieli w Turcji miał także rząd powstańczy 1863-1864, a na terytorium Imperium Otomańskiego trafił Marian Langiewicz (Langie Bey), lider powstania styczniowego, którego grób znajduje się na brytyjskim cmentarzu wojskowym Haydarpaşa w Stambule. W 1866 r. zamieszkał w Turcji, a od 1867 r. służył w armii tureckiej jako Langie Bey. Langiewicz zmarł 10 V 1887 r. w Stambule. Staraniem żony, Angielki Suzanne Bery († 1906), pochowany został na cmentarzu wojennym Haydarpaşa. Na nagrobku umieszczona została inskrypcja, że spoczywa tu ex-Dictator of Poland. W 1929 r. grobowcem Langiewicza zajęło się polskie przedstawicielstwo dyplomatyczne w Turcji. Koszt naprawy płyty nagrobnej pokrył z własnych funduszy poseł polski w Turcji Kazimierz Olszowski. (Dorota Lewandowska)

SALEZYEN TARİKATI'NDAN PAPAZ ANTONI
WOJDAS İLE KİLİSE CEMİYETİ'NİN ÜYELERİ
POLONEZKÖY (ADAMPOL)'DEKİ KİLİSENİN
ÖNÜNDE

KS. ANTONI WOJDAS, SALEZJANIN Z
PARAFIANAMI PRZED KOŚCIOŁEM W ADAMPOLU
(POLONEZKÖY)

~1935~

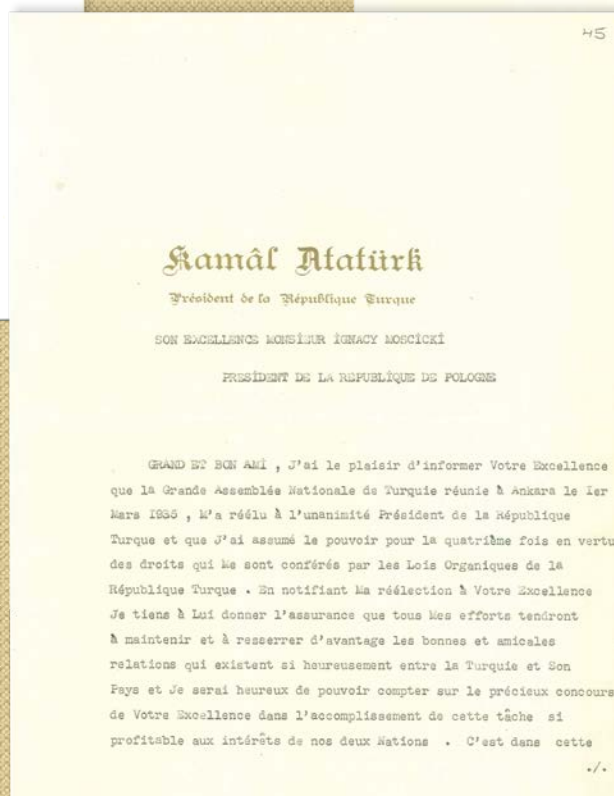
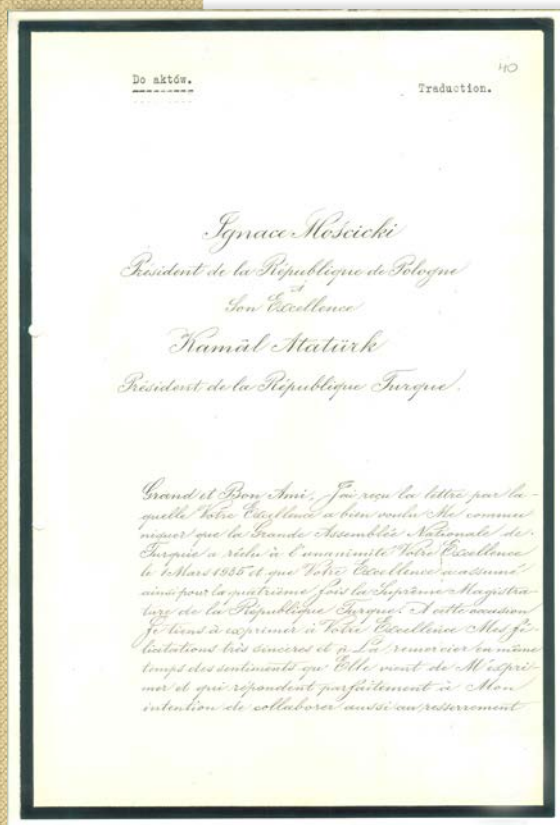
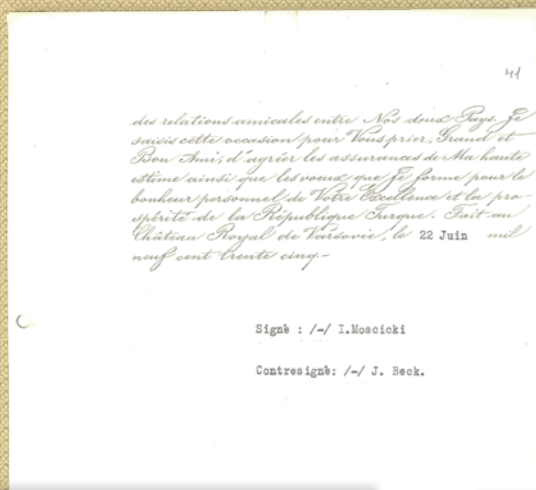

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI'NA
DÖRDÜNCÜ DEFA SEÇİLMESİ DOLAYISIYLA
22 HAZİRAN 1935'DE POLONYA CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANI IGNACY MOŚCICKI İLE
TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI
MUSTAFA KEMAL ATATÜRK ARASINDA TEATİ
EDİLEN TEBRİK YAZILARI¹

WYMIANA LISTÓW INFORMACYJNYCH I
GRATULACYJNYCH POMIĘDZY PREZYDENTEM RP
IGNACYM MOŚCICKIM I KEMALEM ATATÜRKIEM
ORAZ W ZWIĄZKU Z JEGO WYBOREM NA URZĄD
PREZYDENTA REPUBLIKI TURECKIEJ
(22 CZERWCA 1935 R.)

~1935~

RP. / AAN. MSZ, sygn. 850, s.40-41, 45-46, 57-58.

¹ Marezał Józef Piłsudski'nin vefatı nedeniyle Polonya'da ilan edilmiş olan ulusal taziye nedeniyle özel bir kâğıt üzerine yazılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti

VI nci Daire Umum Müdürlüğü

Şube

Yüksek Başvekâlete

Boğazlar rejimi hakkında Montreux'de 20 temmuz 1936 tarihinde imza edilen mukaveleye karşı Polonyanın vaziyeti ne olduğu Hariciye Nazırı M. Beck tarafından sual edilmiştir. Bunun üzerine işbu mikavelenin Boğazlardan harp ve ticaret gemilerinin müruruna müteallik ahkâm bayrak farkı gözetilmeksizin umuma şamil olduğu cihetle Polonyanın mezkûr mukaveleyi imza eden veya buna bilâhara iltihak edecek devletlerle bu mürur hususunda aynı hukuka mâlik olduğu Polonya sâfaretine Nota ile bildirilmiştir.

Polonya sefareti mezkûr Nota mündericatına hükûmetince ittilâ hasıl olduğunu ve bu Nota ile kendisine terettüb eden hukuku istimal edeceğini cevaben bildirmiştir.

Bu hususta teâtî olunan Notalar suretleri, Yüksek bilgileri için ilişik olarak takdim kılındı.

Hariciye Vekili

Hüfz
12.1.32

030	10			246	664	2
-----	----	--	--	-----	-----	---

**POLONYA SAVAŞ VE TİCARET GEMİLERİNİN
İSTANBUL VE ÇANAKKALE BOĞAZLARI'NDAN
GEÇEBİLECEĞİ**

**PRAWO PRZEPLYWANIA POLSKICH STATKÓW
WOJENNYCH I HANDLOWYCH PRZEZ CIEŚNINY W
STAMBULE I ÇANAKKALE**

~12.01.1937~

**Dışişleri Bakanlığı
VI. Daire Genel Müdürlüğü**

**Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Dyrekcja Generalna VI Departamentu**

Başbakanlık Yüksek Makamına

Do Urzędu Premiera

Boğazlar rejimi hakkında Montreux'de 20 Temmuz 1936 tarihinde imza edilen mukaveleye karşı Polonya'nın vaziyeti ne olduğu Dışişleri Bakanı M. Beck¹ tarafından sorulmuştur. Bunun üzerine işbu mukavelenin Boğazlardan harp ve ticaret gemilerinin geçişi ile alakalı hükümler, bayrak farkı gözetilmeksizin umuma şamil olduğu cihetle Polonyanın zikredilen mukaveleyi imza eden veya buna daha sonra katılacak devletlerle bu geçiş hususunda aynı hukuka malik olduğu Polonya sefaretine Nota ile bildirilmiştir.

Polonya sefaretine zikredilen Nota içeriğinin hükümetince anlaşıldığını ve bu Nota ile kendisine kendi üzerine düşen haklarını kullanacağını cevaben bildirmiştir.

Bu hususta teati olunan Notalar suretleri, yüksek bilgileri için ilişik olarak takdim kılındı.

Dışişleri Bakanı

**

(Ash Fransızca)

**Sayı : 23253/20
Ankara, 09 Aralık 1936**

*Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın
Ankara'daki Polonya Büyükelçiliği'ne Şifahi Notası*

20 Temmuz 1936 tarihli Boğazlar Sözleşmesi ile ilgili Polonya'nın durumu konusunda Ekselansları Sayın Bakan Beck tarafından yapılan talep üzerine; Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, savaş ve ticari gemilerinin Boğazlardan geçişleriyle ilgili söz konusu Sözleşme hükümlerinin imzacı veya imzacı olmayan Devletlerin bayrakları arasında hiçbir ayırım gözetil-

Minister Spraw Wewnętrznych M. Beck zapytał, jak jest sytuacja Polski w świetle porozumienia na temat statusu cieśnin podpisanego 20 lipca 1936 w Montreux. W związku z tym przekazano Poselstwu Polskiemu notę, że zgodnie z postanowieniami tego porozumienia, dotyczącego przepływania przez cieśniny statków wojennych i handlowych, Polska ma takie same prawa jak statki każdego państwa, które podpisało to porozumienie bądź dołączyło doń później, bez względu na banderę statku, albowiem są one [cieśniny] otwarte dla wszystkich.

Poselstwo Polskie przekazało, że rząd zapoznał się z treścią noty i że będzie korzystać z praw, jakie mu przysługują na mocy tej noty.

W załączeniu do wiadomości odpisy wymienionych w tej sprawie not.

Minister Spraw Zagranicznych

**

(Oryginał w języku francuskim)

**Numer: 23253/20
Ankara, 9 grudnia 1936**

*Nota werbalna Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki
Tureckiej do Ambasady Polskiej w Ankarze*

W związku z pytaniem Jego Ekscelencji Ministra Becka dotyczącego sytuacji Polskiej w związku z porozumieniem w sprawie cieśnin z dnia 20 lipca 1936, czuję się zaszczycony mogąc poinformować, że Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Tureckiej przestrzega postanowień przedmiotowego porozumienia dotyczącego przepływania przez cieśniny

¹ Józef Beck.

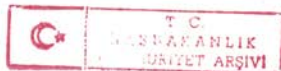

Note Verbale du Ministère des Affaires Etrangères
de la République à

l'Ambassade de Pologne à Ankara.

No 23253/20

Ankara, le 9 décembre 1936.

Se référant à la demande faite par Son Excellence
Monsieur le Ministre Beck, au sujet de la situation de la
Pologne par rapport à la convention des Détroits du 20 juillet
1936, le Ministère des Affaires Etrangères a l'honneur de
déclarer à l'Ambassade de Pologne que les dispositions de
ladite Convention quant au passage par les Détroits des na-
vires de guerre et de commerce étant appliquées sans nulle
distinction entre les pavillons des Etats
non-signataires, la Pologne se trouve à c
même pied d'égalité que les Puissances Co
adhérantes de la Convention de Montreux.

Note Verbale de l'Ambassade de Pologne

au

Ministère des Affaires Etrangères de la
République Turque

No 234/I/2

Ankara, le 6 janvier 1937.

L'Ambassade de Pologne à Ankara a l'honneur d'accuser récep-
tion de la suivante Note Verbale du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Turque en date du 9 décembre 1936 No 23253/20.

"Se référant à la demande faite par Son Excellence M. le
Ministre Beck, au sujet de la situation de la Pologne par rapport
à la Convention des Détroits du 20 juillet 1936, le Ministère des
Affaires Etrangères a l'honneur de déclarer à l'Ambassade de Po-
logne que les dispositions de ladite Convention quant au passage
par les Détroits des navires de guerre et de commerce étant ap-
pliquées sans nulle distinction entre les pavillons des Etats
signataires ou non signataires, la Pologne se trouve à cet effet
sur le même pied d'égalité que les Puissances Contractantes ou
adhérantes de la Convention de Montreux."

L'Ambassade de Pologne a l'honneur d'ordre de son Gouvernement
de porter à la connaissance du Gouvernement turc que le Gouvernement
polonais a pris connaissance du contenu de la Note susmentionnée et
qu'il fera usage des droits qui lui incombe en vertu de la Note pré-
citée.

030 10

030 10 246 664 2

2

meden uygulandığından, bu nedenle Polonya'nın da Montrö Sözleşmesine üye olan veya sözleşme yapan devletlerle eşit haklara sahip olduğunu Polonya Büyükelçiliği'ne bildirmekten onur duymaktadır.

**

(Ash Fransızca)

Sayı : 234/1/2

Ankara, 06 Ocak 1937

*Polonya Büyükelçiliği'nin
Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'na Şifahi Notası*

Ankara'daki Polonya Büyükelçiliği, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın 09 Aralık 1936 tarih ve 23253/20 Sayılı Şifahi Notasını aldığını bildirmekten onur duymaktadır.

"20 Temmuz 1936 tarihli Boğazlar Sözleşmesi ile ilgili Polonya'nın durumu konusunda Ekselansları Sayın Bakan Beck tarafından yapılan talep üzerine; Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, savaş ve ticari gemilerinin Boğazlardan geçişleriyle ilgili söz konusu Sözleşme hükümlerinin imzacı veya imzacı olmayan Devletlerin bayrakları arasında hiçbir ayırım gözetilmeden uygulandığından, bu nedenle Polonya'nın da Montrö Sözleşmesine üye olan veya sözleşme yapan devletlerle eşit haklara sahip olduğunu Polonya Büyükelçiliği'ne bildirmekten onur duymaktadır."

Polonya Büyükelçiliği, hükümetinin emri üzerine; Polonya Hükümetinin bahsi geçen Şifahi Notanın içeriği hakkında bilgi sahibi olduğunu ve yine bahsedilen Nota'dan kendilerine düşen hakları kullanacaklarını, Türk Hükümetinin bilgisine sunmaktan onur duymaktadır.

statków wojennych i handlowych państw które podpisały lub nie podpisały tego porozumienia, bez różnicy ze względu na banderę, jaką niosą; tak więc Polska ma takie same prawa jak państwa, które są stroną porozumienia lub je zawarły.

**

(Oryginał w języku francuskim)

Numer: 234/1/2

Ankara, 6 stycznia 1937

*Nota werbalna Ambasady Polskiej w Ankarze do Ministerstwa
Spraw Zagranicznych Republiki Tureckiej*

Ambasada Polski w Ankarze ma zaszczyt poinformować, że otrzymała notę werbalną Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Tureckiej numer 23253/20 z dnia 9 grudnia 1936 roku.

"W związku z pytaniem Jego Ekscelencji Ministra Becka dotyczącego sytuacji Polskiej w związku z porozumieniem w sprawie cieśnin z dnia 20 lipca 1936, czuję się zaszczycony mogąc poinformować, że Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Tureckiej przestrzega postanowień przedmiotowego porozumienia dotyczącego przepływania przez cieśniny statków wojennych i handlowych państw które podpisały lub nie podpisały tego porozumienia, bez różnicy ze względu na banderę, jaką niosą; tak więc Polska ma takie same prawa jak państwa, które są stroną porozumienia lub je zawarły."

Ambasada Polski, na polecenie swego rządu, ma zaszczyt poinformować, że rząd polski zapoznał się z treścią wymienionej noty werbalnej, i informuje rząd Turcji, że będzie korzystać ze swych praw wynikających z tej noty.

T. C.
M. M. V.
Emâkin İnşaat Ş. Mûd.

Kısım: 3
Sayı: 77
188

Ankara
25 Ocak 1937

Öz:

Baş Vekalet yüksek Makamına

İlişgi
1

Polonyada kalan türk şehitlerinin kemikleri bir araya toplanarak bir şehitlik yapılması ve bu şehitliğin mevkinin tayini ile abidenin üzerine yazılacak ibare hakkındaki Varşova Büyük Elçiliğinin yüksek makamlarına yazdığı bağlı mektubunu okudum.

1 - Varşova Büyük Elçiliğinden Vekaletimize 4/6/935 tarih ve 214 sayılı gönderilen yazısında Polonya Hükümetinin verdiği resmi malumata nazaran Polonya dahilinde şehitlerimize ait 26 muhtelif yerdeki 2262 mezarın Lembeg şehri civarına toplanarak bir şehitlik vücutta getirilmesi teklif edilmiş ve bunun içinde 50:60 bin lira sarfına ihtiyaç olduğu bildirilmişti.

2 - 935 de tahsisat olmadığı için o zaman para verilememiş fakat 936 senesinde 12100 lira verilerek işe başlanması ve müteakip senelerde verilecek para ile tedricen ikmalî yazılmıştı.

3 - Mektupda umumî şehitliğin Lemberg şehrinemi yoksa Horin havzasını yapılmaması sorulmaktadır. Tarihi bakım itibarile Horin havzası olması Vekaletimizce daha muvafıktır.

4 - Şehitliğe yapılacak anıtın üzerine halk şairi Verinhora ifadesi yazıldıktan sonra altına da "İşte biz geldik" gibi bir ibare yazılması Türk ve Sovyet dostluğu üzerine yapacağı tesiri siyasi Hükümetçe takdir edileceğinden bu hususta bir mütalea yürütmüyorum.

Bizde bütün memleket dışı şehitliklerdeki yaptırılan anıtlarda yazılı olan ibare "Türk şehitleri" gibi kısa bir cümleden ibarettir.

5 - Mektup mealine nazaran 1936 da gönderilen 12100 liranın el'an sarfedilmediği anlaşılmaktadır. Bu para mali sene sonuna kadar sarfedilemediği takdirde gelecek seneler için tertiplenen programımız kamilen bozulacak demektirki doğru bir iş olmyacaktır. Ve

030 10 193 325 7

3

Ankara
1937

Öz:

bu paranın bu mali sene sonuna kadar sarfedilmesi hususuna emir buyrulması.

6 - Elçilikçe sarfı temin edildiği takdirde bu sene ilâfa 4000 lira gönderebiliriz. Bu hususunda Elçiliğe yazılarak bildirilmesine müsaadelerini arz ve rica ederim.

Acele

M. M. V.

K. Özgü

Hariciye Vekilligine

26.1.37

1937	1	50
------	---	----

*Bay Bakan ile görüşülmüş
27.1.1937
H.F.T.*

41-167
27.1.1937
27.1.1937
27.1.1937

030 10 193 325 7

26.1.37	530
---------	-----

POLONYA'DA TÜRK ŞEHİTLİĞİ YAPILMASI

ORGANİZACJA CMENTARZA POLEGŁYCH W
WALCE ŻOŁNIERZY TURECKICH W POLSCE

~25.01.1937~

T.C.

M.M.V.

Emakin İnşaat Ş. Md

Kısım: 3 / Sayı: 71 / 288

Baş Vekâlet yüksek Makamına

Polonya'da kalan Türk şehitlerinin kemikleri bir araya toplanarak bir şehitlik yapılması ve bu şehitliğin mevkiinin tayini ile abidenin üzerine yazılacak ibare hakkındaki Varşova Büyükelçiliğinin yüksek makamlarına yazdığı ekli mektubunu okudum.

1- Varşova Büyükelçiliği'nden Vekaletimize 4/6/935 tarih ve 214 sayılı gönderilen yazısında Polonya Hükümeti'nin verdiği resmi malumata nazaran Polonya dahilinde şehitlerimize ait 26 muhtelif yerdeki 2262 mezarın Lemberg şehri¹ civarına toplanarak bir şehitlik vücuda getirilmesi teklif edilmiş ve bunun içinde 50-60 bin lira sarfına ihtiyaç olduğu bildirilmişti.

2- 935 da tahsisat olmadığı için o zaman para verilememiş fakat 936 senesinde 12100 lira verilerek işe başlanması ve müteakip senelerde verilecek para ile tedricen ikmali yazılmıştı.

3- Mektupta umumî şehitliğin Lemberg şehrine mi yoksa Horin havzasına mı yapılması sorulmaktadır. Tarihi bakım itibarıyla Horin havzası olması Vekaletimizce daha muvafıktır.

4- Şehitliğe yapılacak anıtın üzerine halk şairi Verinhora² ifadesi yazıldıktan sonra altına da "İşte biz geldik" gibi bir ibare yazılması Türk ve Sovyet dostluğu üzerine yapacağı tesiri siyasi hükümetçe takdir edileceğinden bu hususta bir mütalaa yürütmüyorum.

Bizde bütün memleket dışı şehitliklerde yaptırılan anıtlarda yazılı olan ibare "Türk şehitleri" gibi kısa bir cümleden ibarettir.

5- Mektup mealine nazaran 1936 da gönderilen 12100 liranın halen sarf edilmediği anlaşılmaktadır. Bu para mali sene sonuna kadar sarf edilmediği takdirde gelecek seneler için tertiplenen programımız kâmilten bozulacak demektir ki doğru bir iş olmayacaktır. Ve binaenaleyh bu paranın bu mali sene sonuna kadar sarf edilme si hususunda Elçiliğe emir buyurulması.

6- Elçilikçe sarfı temin edildiği takdirde bu sene ilaveten daha 4000 lira gönderebiliriz. Bu hususunda elçiliğe yazılarak sonunun bildirilmesine müsaadelerini arz ve rica ederim.

Milli Savunma Bakanı**Kazım Özalp**¹ Livov, Lwów.² Wernyhora.**Republika Turcji****Dyrekcja Firmy Budowlany "Emakin"****Część: 3 / Numer: 71 / 288***Do Urzędu Premiera*

Zapoznałem się z załączonym pismem Ambasadora w Warszawie dotyczącym zebrania w jedno miejsce kości poległych w Polsce żołnierzy tureckich, zorganizowania cmentarza, wyznaczenia miejsca pod ten cmentarz oraz napisu, jaki ma być wykonany na pomniku.

1 – Nasz Ambasadork w Warszawie przekazał pismem numer 214 z dnia 04.06. [1]935, że zgodnie z oficjalnymi informacjami rządu polskiego na terenie Polski znajdują się 2262 groby naszych żołnierzy, rozrzucone w 26 różnych miejscach, i zaproponował, by zebrać wszystkie kości poległych i założyć cmentarz w okolicach miasta Lwów, na co będzie potrzeba 50-60 tysięcy lira.

2 – Napisał, że w roku [1]935 nie przewidziano w planie takiego wydatku i nie było na to pieniędzy, lecz w roku [1]936 można przeznaczyć 12100 lira, by rozpocząć prace i w kolejnych latach stopniowo je dofinansowywać.

3 – W liście zapytuje, czy cmentarz miałby powstać w mieście Lwów czy też w dolinie rzeki Horyń [?] Z punktu widzenia historycznego dolina rzeki Horyń byłaby według naszego ministerstwa bardziej odpowiednia.

4 – Na pomniku na cmentarzu wykonać napis z wiersza poety ludowego Wernyhory, a pod spodem „Oto jesteśmy”. Nie sugeruję nic w tej sprawie, gdyż rząd musi ocenić, jaki to będzie miało wpływ polityczny na przyjaźń pomiędzy Turcją i Sowietami.

Na wszystkich pomnikach na cmentarzach żołnierzy poza granicami kraju znajduje się krótki napis „Cmentarz żołnierzy tureckich”.

5 – Z treści listu wynika, że przekazana w roku 1936 kwota 12100 lira nie została jeszcze spożytkowana. Jeśli pieniądze te nie zostaną wykorzystane do końca roku finansowego, program sporządzony na przyszły rok ulegnie całkowitej zmianie, co nie będzie rzeczą właściwą. Należy nakazać Ambasadzie wydatkowanie tych pieniędzy do końca tego roku finansowego.

6 – Jeśli Ambasadzie zapewni wydanie tych pieniędzy, będziemy mogli dosłać dodatkowo 4000 lira. Pozostawiam decyzji powiadomienie o tym Ambasadzie.

Minister Obrony Narodowej**Kazım Özalp**

134

Rząd Turecki przyjmuje do wiadomości, że wylegitymowani spadkobiercy ś.p. Księcia Adama Czartoryskiego, zmarłego w Warszawie w dniu 26 czerwca 1937 r., prawnego właściciela gruntów, położonych we wsi Adampol, zwanej Polonezką, odziedziczonych po pradziadku, Adamie, założycielu Adampola, przez dziadka Władysława, a dalej ojca Adama, a następnie przez nich, - uwzględniając życzenie Rządu Tureckiego - odstępują swe prawa własności poszczególnym osobom, które grunta te obecnie dzierżawią, zachowując sobie przy tym wolną rękę zarówno co do osób, którym ziemia będzie nadana, jak i co do obszaru gruntu nadanego poszczególniej jednostce.

Ponieważ zrzeczenie się tej własności następuje bezinteresownie, a w szczególności bez jakiegokolwiek odszkodowania ze strony Republiki Tureckiej, a ma na celu zapewnienie (mieszkańcom Adampola i ich potomstwu swobodnego rozwoju gospodarczego i kulturalnego, opartego na odwiecznych tradycjach rodu XX Czartoryskich, a zarazem możliwości korzystania z pełni opieki, jaką Republika Turecka otacza swych obywateli), Rząd Turecki, nadając /nadawszy/ osobom, które posiadają obecnie /posiadały dotychczas/ obywatelstwo Rzeczypospolitej Polskiej, a dzięki wspaniałomyślności rodziny XX Czartoryskich mają stać się właścicielami ziemi, obywatelstwo tureckie, oświadcza, co następuje:

1.

Gmina Adampol, zwana Polonezką, będzie miała po wieczne czasy prawo posiadania duszpasterza rzymsko-katolickiego

- 2 -

owości polskiej, którego sama wybierze i któremu Rząd o ile uzna to za właściwe, nada obywatelstwo tureckie. o ile uzna to za właściwe, nada obywatelstwo tureckie. erz, niezależnie od swego obywatelstwa, otrzyma upo- i inne świadczenia z tureckich funduszy publicznych ści, ustalonej dla innych osób duchownych w myśl h przepisów i zwyczajów tureckich. Będzie on miał mieszkiwania i stałego pobytu w Adampolu i będzie swej wyłącznej dyspozycji dom mieszkalny, zbudowany plebania przez mieszkańców Adampola. Zarówno dusz- jak i mieszkańcy Adampola będą mieli swobodę wykony- aktyk religijnych i nie będą pod tym względem poddani wiek ograniczeniom.

2.

Kościół, grunt przyległy do Kościoła, dom mieszkalny proboszcza /plebania/ i grunta przyłączone do nich tworzą, łącznie z gruntem cmentarnym, jednostkę niepodzielną, stanowiącą własność gminy, a znajdującą się pod administracją każdorazowego proboszcza. Grunty te nie mogą ani ulec zmianom co do swego przeznaczenia, ani zmniejszeniu obszaru, ani nie mogą być obciążone żadnymi hipotekami lub serwitutami. To samo dotyczy Kościoła i domu mieszkalnego dla proboszcza /plebanii/. Wszystkie obiekty te są raz na zawsze zwolnione od wszelkich podatków, opłat i jakichkolwiek świadczeń na rzecz Państwa, ciąż samorządowych lub innych jednostek publiczno-prawnych tureckich.

3.

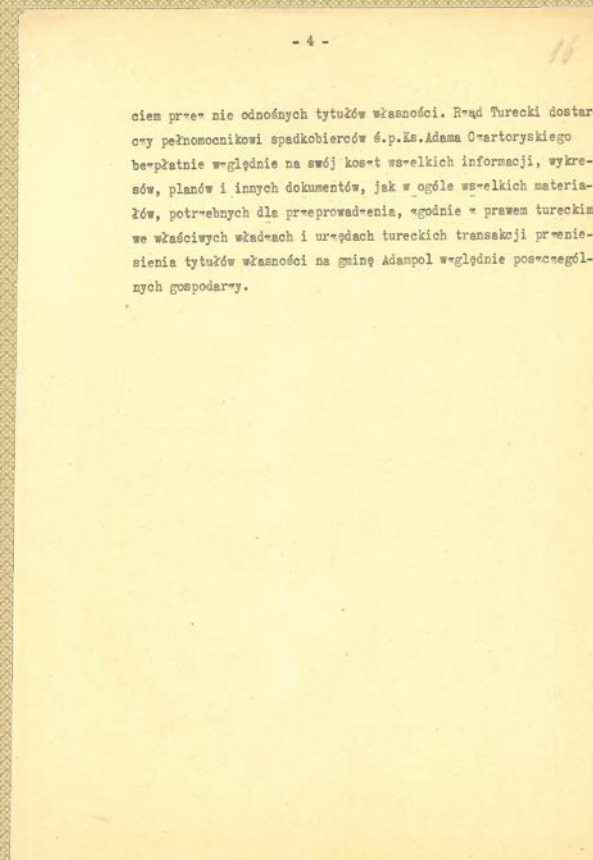
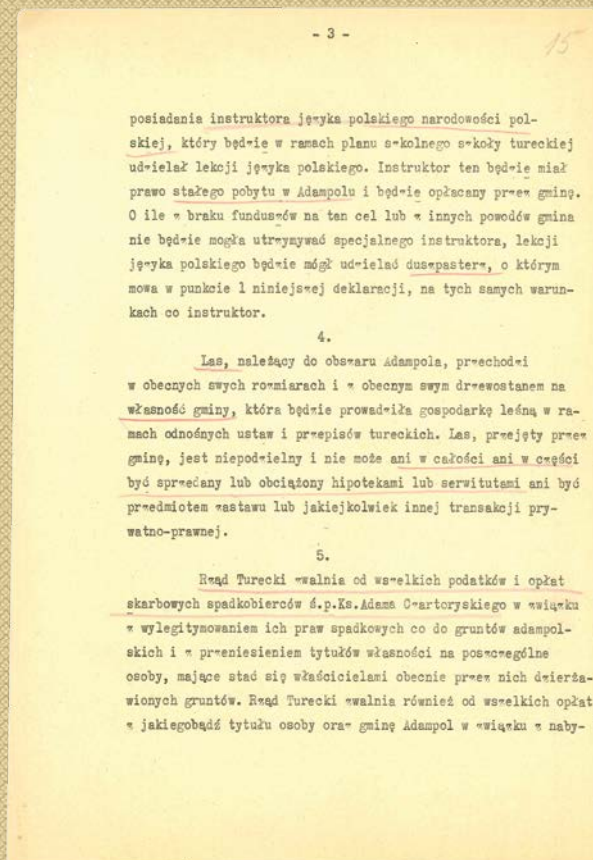
Gmina Adampol, zwana Polonezką, będzie miała prawo

PRENS ADAM LUDWIK CZARTORYSKI'NİN
MİRASÇILARININ ARAZI MÜLKİYET HAKLARINI
POLONEZKÖY (ADAMPOL) MUHTARLIĞINA
DEVRETMELERİ İLE İLGİLİ KARARI TÜRKİYE
CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ'NİN KABUL ETMESİNE
DAİR¹

RZĄD TURECKI AKCEPTUJE PRZENIESIENIE
TYTUŁÓW WŁASNOŚCI GRUNTÓW PRZEZ
SPADKOBIERCÓW KS. ADAMA LUDWIKA
CZARTORYSKIEGO NA GMINĘ ADAMPOL¹

~25.01.1937~

RP. / AAN, MSZ, sygn. 11619, s. 13-16

1 Polonezköy (Adampol), Polonyalı göçmenlerin Osmanlı Devleti'ne yerleşmesinin sembolü oldu. Köyün kuruluşu, hem Prens Adam Jerzy Czartoryski'nin etrafındaki çevrenin siyasi planlarından hem de Polonyalı göçmenlere maddi yardım isteginden kaynaklanmıştır. Polonyalı mültecilerin artan sayısı ve bunların maddi ve hukuki bakımdan kötü durumda bulunması, Osmanlı topraklarına yerleşim fikrinin Michał Czajkowski'nin aklına gelmesine sebep olmuştur. Bu tür çözüm, Polonyalı mültecilerin sadece kötü maddi durumunu bir yandan iyileştirebilecek, diğer yandan da siyasi faaliyetleri için kuvvetli bir destek olabilecekti. İstanbul'un Anadolu yakasının kuzey doğusunda bulunan ve tasarruf hakkı Lazarist tarikatına ait topraklarda yerleşmelerine izin verilmişti. Böylece 1842 yılında kurulmuş olan köye, Prens Adam Czartoryski'nin şerefine Adampol adı verildi. Yerleşen her mülteciye birer hektar arazi tahsis edilip inşaat malzemeleri, alet ve çiftler öküzlü veya at tahsis edildi. Çalıştıkları arazi kiralıktı. Fakat veraset hakkına sahiplerdi. 1852 - 1858 döneminde göçmenlerin siyasi işlerinin temsil görevinin Şark Ajansı'ndan devralınmasıyla Polonez köyünün önemi arttı. Polonyalıların XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'ndeki yerleşiminin kalıcı sembolüdür. Polonezköy'ün sakinleri ile halefleri, atalarının dinini yani Katolikliği muhafaza ederek kendi kökenini unutmuşlardır. (Maciej Próba)

1 **Adampol (Polonezköy)** Symbolem osadnictwa polskiego w Imperium Osmańskim stała się wieś Adampol (tur. Polonezköy). Jej założenie wynikało zarówno z rachub politycznych środowisk skupionych wokół ks. Adama Jerzego Czartoryskiego, jak i chęci pomocy materialnej Polakom. Rosnąca liczebnie diaspora polska w Turcji, oraz jej zła sytuacja bytowa i prawna, poddały Michałowi Czajkowskiemu pomysł osadnictwa polskiego w Imperium Osmańskim, które mogło nie tylko poprawić opłakaną sytuację materialną i prawną Polaków nad Bosforem, ale również stać się silnym zapleczem dla działań politycznych. Ziemię udostępniło zgromadzenie lazarystów, którzy posiadali niezagospodarowane tereny na północny-wschód od Stambułu, po azjatyckiej stronie Bosforu. Powstała w ten sposób w 1842 r. wieś została nazwana Adampolem, na cześć ks. Adama Czartoryskiego. Osadnikom wydzielano po hektarze ziemi, dawano budulec, narzędzia rolnicze i parę wołów albo koni. Ziemia była w ich posiadaniu jako dzierżawa wieczysta, dziedziczna. Polska wieś zyskała na znaczeniu, zwłaszcza w latach 1852-1858. Adampol pozostała trwałym symbolem polskiej obecności nad Bosforem w XIX w. Mieszkańcy Adampola, i ich potomkowie, pielęgnowali pamięć o swoim pochodzeniu, zachowując m. in. religię przodków, czyli katolicyzm. (Maciej Próba)

T. C. BAŞVEKÂLET KARARLAR DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ Sayı: _____		Dosya işaretleri III
T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ		203 50
Evrakın Numarası	5/4124	
Tarihi	15.7.94	
Yazan memur	R. Kızılay	Ticaret Vekilliğine
Yazı tarihi	15.7.94	
Muavin		
Beyaz eden	HC	
Yaz tarihi	31-7-94	
Karşılaştıranlar		
Sadıra No.	6/3604	
Merbutatı	1	
Sevk tarihi	1-8-90	
Kaydeden		
Düşünceler	<p>Kızılay Cemiyeti umumî merkez reisliğine</p> <p>1/7/940 tarih ve 16030 sayılı tezkere K:</p> <p>ilişik listede yazılı maddelerin memleketimizde bulunan polonya ~~taban~~ kolonisinin polonyadaki akrabalarına Cemiyetiniz vasıtasile posta kolisi halinde göndermeleri ~~muvafık~~ görülmüştür.</p> <p>adı geçen Vekillikle temas edilmesini rica ederim.</p>	
	Başvekil N. Mü-teşar	
	Başvekil N. Mü-teşar	
	N. Kızılay	
-5-	030 10	178 234 9

TÜRKİYE'DEKİ POLONYALILARIN
ÜLKELERİNDEKİ AKRABALARINA YARDIMLARIPOMOC POLAKÓW Z TURCJI DLA SWYCH
KREWNYCH W KRAJU

~25.07.1940~

T.C.
Başvekalet
Kararlar Dairesi Müdürlüğü
Sayı:

Ticaret Bakanlığına

25/7/940 tarih ve 5/9175 sayılı tezkereleri karşılığıdır.

İlişik listede cinsleri ve miktarları yazılı maddelerin memleketimizde bulunan Polonya kolonisi tarafından Polonya'daki akrabalarına Kızılay Cemiyeti vasıtası ile Posta kolisi halinde göndermeleri muvafık görülmüştür.

Adı geçen maddelerin ihracına ait lisans muamelesinin yapılmasına emir buyurulmasını rica ederim.

Başbakan Adına Müsteşar
İmza

***

Kızılay Cemiyeti Umumî Merkez Reisliğine

1/7/940 tarih ve 16030 sayılı tezkere K:

İlişik listede yazılı maddelerin memleketimizde bulunan Polonya kolonisinin Polonya'daki akrabalarına Cemiyetimiz vasıtasıyla posta kolonisi halinde göndermeleri muvafık görülerek lisans muamelesinin yapılması için Ticaret Vekaletine yazılmıştır.

Adı geçen Vekalet ile temas edilmesini rica ederim.

Başbakan Adına Müsteşar
İmza
Vehbi DEMİREL

Republika Turcji
Urząd Premiera
Dyrekcja Departamentu Decyzji
Numer:

Do Ministerstwa Handlu

Odpowiedź na pismo numer 5/9175 z dnia 25.07.[1]940

Wyrażono zgodę na wysłanie przez kolonię polską w naszym kraju, w formie paczek za pośrednictwem Czerwonego Półksiężycy, do swych krewnych w Polsce artykułów, których rodzaje i ilości podano na załączonej liście.

Proszę o wydanie polecenia dokonania czynności związanych z wydaniem zgody na eksport tych artykułów.

W imieniu Ministra Radca
Podpis

***

Do Dyrekcji Centrum Czerwonego Półksiężycy

Wyrażono zgodę na wysłanie przez kolonię polską w naszym kraju, w formie paczek za pośrednictwem Czerwonego Półksiężycy, do swych krewnych w Polsce artykułów, których rodzaje i ilości podano na załączonej liście, oraz wydano polecenie Ministerstwu Handlu załatwienia zgody na wywóz.

Proszę na nawiązanie kontaktu z wymienionym Ministerstwem

W imieniu Ministra Radca
Podpis
Vehbi DEMİREL

T. C.
BAŞVEKÂLET
KARARLAR DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Karar sayısı
2

1460 4

Kararname

31/Mayıs/1940 tarih ve 2/13625 sayılı kararname ile Üniversite Edebiyat Fakültesi Türk Halk edebiyatı Disiplininde geliştirilmek üzere karısıle birlikte memleketimize gelmesine izin verilmiş olan Polonyalı profösör T.Koşalesky'nin 1925 doğumlu oğlu Kazmierz Kowalsky ile 1920 doğumlu kızı Anna Kowalsky'nin de ebeveynile birlikte Türkiye gelmelerine izin verilmesi; Maarif Vekillığının 24/10/1940 tarih ve 41022/62/3020 sayılı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 6. TEŞ.SAN. 1940 tarihinde kabul olunmuştur.

REİSİCÜMHUR

İsmail Hakkı

Bş. V. Ad. V. M. M. V. Da. V. Ha. V.
Ş. R. Akşolun *Fecih Özyar* *S. Akın* *Fahri İzzet* *S. Sami*

Ma. V. Mf. V. Na. V. İ. V. S. İ. M. V.
Ş. Akın *Yıldırım* *Ş. F. Celal* *Ş. Akın* *Ş. H. Akın*

G. İ. V. Zr. V. Mü. V. Ti. V.
B. Karadayı *Trakya* *Ş. Celal* *Ş. Akın*

030	18	01	02	93	102	7
-----	----	----	----	----	-----	---

POLONYALI PROF. TADEUSZ KOWALSKI'NİN,
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'NE GELMESİPRZYJAZD NA UNIWERSYTET STAMBULSKI
POLSKIEGO PROFESORA TADEUSZA
KOWALSKIEGO

~25.07.1940~

T.C.

Başvekalet

Kararlar Dairesi Müdürlüğü

Karar sayısı

2/14607

Kararnâme

31/Mayıs/1940 tarih ve 2/13625 sayılı kararnâme ile Üniversite Edebiyat Fakültesi Türk Halk edebiyatı Disiplininde çalışdırılmak üzere karısı ile birlikte memleketimize gelmesine izin verilmiş olan Polonyalı profösör T. Kowalsky'nin 1925 doğumlu oğlu Kazmierz Kowalsky ile 1920 doğumlu kızı Anna Kowalsky [Kowalska]'nin de ebeveynile birlikte Türkiye'ye gelmelerine izin verilmesi; Maarif Vekaletinin 24/10/1940 tarih ve 41022/62/3020 sayılı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 6 Teşrinisani 1940 tarihinde kabul olunmuştur.

Reisicumhur
[İsmet İNÖNÜ]
İmza

Republika Turcji

Urząd Premiera

Dyrekcja Departamentu Decyzji

Numer: 2/14607

Decyzja

W związku z propozycją Ministerstwa Edukacji numer 41022/62/3020 z dnia 24.10.1940 roku, Rada Ministrów wydała zgodę na przyjazd do Turcji, wraz z rodzicami, Anny Kowalskiej, urodzonej 1920, imię ojca Kazimierz Kowalski, która jest córką polskiego profesora Tadeusza Kowalskiego, któremu - decyzją numer 2/13625 z dnia 31 maja 1940 roku – wydano zgodę na przyjazd do naszego kraju celem zatrudnienia go na Wydziale Literatury Uniwersytetu Stambulskiego, w zakładzie Tureckiej Literatury Ludowej.

Prezydent
[İsmet İNÖNÜ]
Podpis

Bş. V. [İ. Refik SAYDAM] İmza	Ad. V. [Ali Fethi OKYAR] İmza	M. M. V. [Saffet ARIKAN] İmza
Da. V. [Faik ÖZTRAK] İmza	Ha. V. [Şükrü SARAÇOĞLU] İmza	Ma. V. [Fuat AĞRALI] İmza
Mf. V. [Hasan Ali YÜCEL] İmza	Na. V. [Ali Fuat CEBESoy] İmza	İk. V. [Hüseyin Hüsnü ÇAKIR] İmza
S. İ M. V. [Ahmet Hulusi ALATAŞ] İmza	G. İ. V. [Raif KARADENİZ] İmza	Zr. V. [Reşat Muhlis ERKMEN] İmza
Mü. V. [Ali ÇETİNKAYA] İmza	Ti. V. [Nazmi TOPÇUOĞLU] İmza	

Bş. V. [İ. Refik SAYDAM] Podpis	Ad. V. [Ali Fethi OKYAR] Podpis	M. M. V. [Saffet ARIKAN] Podpis
Da. V. [Faik ÖZTRAK] Podpis	Ha. V. [Şükrü SARAÇOĞLU] Podpis	Ma. V. [Fuat AĞRALI] Podpis
Mf. V. [Hasan Ali YÜCEL] Podpis	Na. V. [Ali Fuat CEBESoy] Podpis	İk. V. [Hüseyin Hüsnü ÇAKIR] Podpis
S. İ M. V. [Ahmet Hulusi ALATAŞ] Podpis	G. İ. V. [Raif KARADENİZ] Podpis	Zr. V. [Reşat Muhlis ERKMEN] Podpis
Mü. V. [Ali ÇETİNKAYA] Podpis	Ti. V. [Nazmi TOPÇUOĞLU] Podpis	

Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Turcji

Nr. 417/1/1/42

W sprawie Korpusu Dyplomatycznego Do
w Ankarze

Ankara, 19 listopada 1942.

Pana Ministra Spraw Zagranicznych
w Londynie

W dniu 10tym listopada przypada rocznica śmierci Kemala Atatürka. Dzień ten święcony jest uroczystością w Ankarze: przed prowizorycznym grobem defilują delegacje, oddawany jest hołd uroczysty przez Prezydenta, Rząd, Parlament i wojsko. W uroczystościach tych w latach 1939-41 brał udział Korpus Dyplomatyczny za pośrednictwem Dziekana, który składał wieniec bezpośrednio po Prezydencie i Rządzie. Dziekanem był do 1941 ambasador Stanów Zjednoczonych Mac Murray i jako do końca swego pobytu neutralny mógł on reprezentować cały Korpus Dyplomatyczny.

W roku bieżącym funkcja oddania hołdu przypadała mnie jako najdawniej akredytowanemu ambasadorowi w Ankarze. Z natury rzeczy nie mogłem się zwracać do państw wrogich względnie tych które zerwały stosunki dyplomatyczne z Polską. W tej sytuacji udałem się do Ministra Spraw Zagranicznych z prośbą o ustalenie procedury zgodnej z charakterem uroczystym hołdu i właściwszej z punktu widzenia Rządu tureckiego. Minister Numan stanął od razu i bez zastrzeżeń na stanowisku, że jestem bezsprzecznie dziekanem Korpusu Dyplomatycznego i że Rząd turecki mnie jako takiego uznaje. Ustaliliśmy wobec tego z Ministrem i z Szefem Protokołu że złożę wieniec z napisem "A la memoire eternelle d'Atatürk le Doyen du Corps Diplomatique". Kolegom neutralnym pozostawię swobodę przyłączenia się do mnie lub postępowania osobno.

Powyższą formułę uzgodniłem następnie z kolegami reprezentującymi Państwa Sprzymierzone i zakomunikowałem kolegom reprezentantom państw neutralnych, za wyjątkiem posła hiszpańskiego ze względu na usunięcie Poselstwa R.P. z Madrytu oraz ambasadora francuskiego który niezawiadomił mnie o objęciu swego stanowiska i nie złożył mi wizyty. Wszyscy inni reprezentanci państw neutralnych przyłączyli się do mnie, tak że wieniec mój złożony został w imieniu 20 państw - wszystkich poza osi i jej bezpośrednimi satelitami. Uroczystość odbyła się z godnością i zachowaniem zwykłego ceremoniału; w późniejszej godzinie złożył wieniec w imieniu państw osi ambasador Rzeszy von Papen. Załączam tekst urzędowego komunikatu agencji tureckiej.

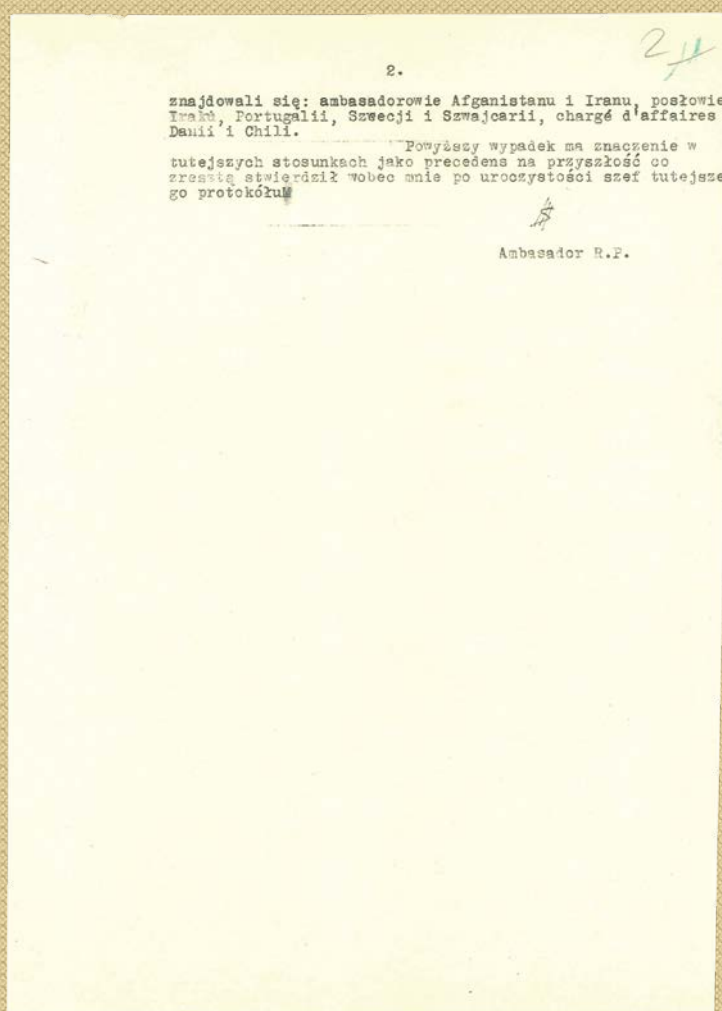
W liczbie neutralnych którzy przyłączyli się do mnie i uznają moje stanowisko jako dziekana Korpusu

POLONYA CUMHURİYETİ ANKARA BÜYÜKELÇİSİ
MICHAŁ SOKOLNICKI'NİN, POLONYA
CUMHURİYETİ'NİN LONDRA'DAKİ DIŞİŞLERİ
BAKANI'NA GÖNDERDİĞİ RAPOR¹

RAPORT AMBASADORA RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ W ANKARZE MICHAŁA SOKOLNICKIEGO
DO MINISTRA SPRAW ZAGRANICZNYCH RP W
LONDYNIE¹

~19.11.1942~

RP. / AAN, Ambasada RP w Ankarze, sygn. 73, s.1-2

¹ Raporda, Türk makamların kordiplomatik duayeni sıfatına sahip olan Büyükelçi Sokolnicki ile ilgili tutumu konusundaki bilgiler yer almaktadır. 1942'de, misyonunu en uzun sürdüren diplomat olduğu için Polonya Cumhuriyeti Büyükelçisi kordiplomatik duayeni sıfatını üstlenmiş; Türk Hükümeti de Polonya'nın Almanya ve Sovyetler Birliği tarafından işgalini tanımayarak bu sıfatı kabul etmiştir. Ayrıca Türk Hükümeti, Kemal Atatürk'ün vefatının yıldönümü nedeniyle müttefik ve tarafsız devletlerin kordiplomatik temsilcileri adına çelenk konulması vazifesinin Polonya Cumhuriyeti Büyükelçisi tarafından yerine getirilmesi fikrini de desteklemiştir. (HWs - AGAD) & (ESz - AAN)

¹ Raport informuje o stosunku władz tureckich do Ambasadora Sokolnickiego jako dziekana korpusu dyplomatycznego. W 1942 roku rola dziekana korpusu dyplomatycznego przypadła polskiemu ambasadorowi jako najdłużej urzędującemu. Rząd turecki zaakceptował to w pełni, nie uznając zagarnięcia ziem polskich przez Niemcy i ZSRR. Ponadto poparł ideę złożenia przez polskiego ambasadora wieńca w imieniu korpusu dyplomatycznego państw sprzymierzonych i neutralnych w czasie II wojny światowej w związku z rocznicą śmierci Kemala Atatürka. (HWs - AGAD) & (ESz - AAN)

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİHamdramek Michingan
17.7.1955

Sayın Menderes

İki çocuğuda Almanlar tarafından temerküz kampına götürülen bir anneyim. En büyük çocuğum Dochan ve küçüğü de Buchenwald'a götürüldü. Oralarda her iki çocuğumu da kayıp ettim. Bu trajediyi hayatımın sonuna kadar unutamıyacağım,

Anavatanım, istiklâlini kayıbeden Polonyadır. Bu hal, bütün insanların başına gelebilir ve onları, Cenevre Konferansında cereyan eden müzakereler adilâne olmadığı takdirde, esir yapabilir. Mamafî Allah âdildir.

Sayın Başvekil, son harpte en feci bir trajedi içerisine giren Polonya'yı unutamayınız .

Hürmetlerimle

Frances Kwiek

030 01 5 28 1

Hamdramek Michingan

July 12th 1955DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Dear Mr. Menderes:

I am mother of two sons, whom the Germans have taken to a concentration camp. The oldest was sent to Dachau and the youngest was taken to Buchenwald. I lost both of my sons there and I can't forget this tragedy.

My fatherland is Poland, who lost her independence. This may repeat again to all peoples and make them slaves, if the deliberations in Geneva will be unjust to enslaved nations. God is just.

Mr. Premier do not forget about Poland who went through the worst tragedy in the last world war

Yours respectfull

Frances Kwiek

030 01 5 28 1

2

**ÇOCUKLARI ALMANLAR TARAFINDAN TOPLAMA
KAMPINA GÖTÜRÜLEN BİR POLONYALI KADININ
BAŞBAKAN ADNAN MENDERES'E MEKTUBU****LIST POLKI, KTÓREJ DZIECI NIEMCY WYWIEŻLI
DO OBOZÓW KONCENTRACYJNYCH, DO
PREMIERA ADNANA MENDERESA**

~17.07.1955~

Hamdramek Michigan*Sayın Menderes*

İki çocuğuda Almanlar tarafından temerküz kampına götürülen bir anneyim. En büyük çocuğum Dochan ve küçüğü de Buehenwold'a götürüldü. Oralarda her iki çocuğumu da kayıp ettim. Bu trajediyi hayatımın sonuna kadar unutamıyacağım,

Anavatanım, istiklalini kayıbeden Polanyadır. Bu hal, bütün insanların başına gelebilir ve onları, Cenevre Konferansında cereyan eden müzakereler adilâne olmadığı takdirde, esir yapabilirler. Mamafih Allah adildir.

Sayın Başvekil, son harpte en feci bir trajedi içerisine giren Polonya'yı unutmayınız.

**Hürmetlerimle
Frances Kwiek****Hamdramek Michigan***Szanowny Panie Menderes*

Jestem matką dwójki dzieci, które Niemcy wywieźli do obozów koncentracyjnych. Starsze dziecko zabrano do Dachau, a młodsze do Buchenwaldu. I tam straciłam oboje. Tragedii tej nie zapomnę do końca życia.

Ojczyzną moją jest Polska, która utraciła niepodległość. Sytuacja taka może przydarzyć się każdemu i jeśli negocjacje w trakcie Konferencji w Genewie nie będą sprawiedliwe, uczynią z nich niewolników.

Szanowny Panie Premierze, proszę nie zapomnieć o Polsce, która w czasie ostatniej wojny przeżyła największą tragedię.

**Z poważaniem
Frances Kwiek**

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
Tetkik Dairesi
Karar Sayısı
6

KARARNAME

1335

Ekl

Memleketimizle Macaristan, Polonya, Romanya, Bulgaristan ve İsrail arasındaki iki taraflı Ticaret ve Tediye Anlaşmalarına dayanılarak 1962 yılı içinde karşılıklı ithal ve ihraç edilecek mallara dair imzalanmış olan protokollarla ilişkisi listelerin yerine geçmek üzere 1963 yılı için yeni protokoller akdini, listeler hazırlanmasını, icabında sözü geçen Anlaşmaların bazı hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak maksadıyla Ankara'da yapılacak müzakerelere, Hükümetimizi temsilen katılmak üzere, Ticaret Bakanlığı temsilcilerinin başkanlığında Maliye ve Dışişleri Bakanlıklarıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası temsilcilerinden müteşekkil iki heyetin kurulması; ve,

1- Macaristan, Bulgaristan ve İsrail ile yapılacak müzakereler sonunda tesbit edilecek belgeleri imzalaması hususunda Heyet Başkanı, Ticaret Bakanlığı Dışticaret Dairesi İkinci Başkanı Targan Çarıklı'ya,

2- Romanya ve Polonya ile yapılacak müzakereler sonunda tesbit edilecek belgeleri imzalaması hususunda Heyet Başkanı, Ticaret Bakanlığı Dışticaret Dairesi İkinci Başkanı Sabahattin Dumer'e,

Yetki verilmesi; Ticaret Bakanlığının 8/1/1963 tarihli ve 120-5/324 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 24/1/1963 tarihinde kararlaştırılmıştır.

030 18 01 163 5 15

Dosya No :
70-65
58

CUMHURBAŞKANI

Başbakan
Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı
Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı
Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı
Devlet Bakanı

Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Adalet Bakanı
Milli Savunma Bakanı
İçişleri Bakanı

Dışişleri Bakanı
Maliye Bakanı
Milli Eğitim Bakanı
Beynülhik Bakan
Ticaret Bakanı

Sa. ve So. Y. Bakanı
Güm. ve Tekel Bakanı
Tarım Bakanı
Ulaştırma Bakanı

Çalışma Bakanı
Sanayi Bakanı
Ba. - Ya. ve Turizm Bakanı
İmar ve İskân Bakanı

**TÜRKİYE - POLONYA TİCARET ANLAŞMASI
PROTOKOLÜNÜN YENİLENMESİ**

**ODNOWIENIE PROTOKOŁU TRAKTATU
HANDLOWEGO POMIĘDZY TURCJĄ I POLSKĄ**

~24.01.1963~

**T.C.
Başvekalet
Kararlar Dairesi Müdürlüğü
Tetkik Dairesi
Karar sayısı
6/1335**

**Republika Turcji
Urząd Premiera
Ustawy i Decyzje
Departament Analiz
6/1335**

Kararnâme

Memleketimizle Macaristan, Polonya, Romanya, Bulgaristan ve İsrail arasındaki iki taraflı Ticaret ve Tediye Anlaşmaları-na dayanılarak 1962 yılı içinde karşılıklı ithâl ve ihraç edilecek mallara dair imzalanmış olan protokollarla ilişkisi listelerin ye-rine geçmek üzere 1963 yılı için yeni protokoller akdini, lis-teler hazırlanmasını, icabında sözü geçen Anlaşmaların bazı hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak maksadiyle Ankara'da yapılacak müzakerelere, Hükümetimizi temsilen katılmak, üze-re, Ticaret Bakanlığı temsilcilerinin başkanlığında Maliye ve Dışişleri Bakanlıklarıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası temsilcilerinden müteşekkil iki heyetin kurulması; ve,

1- Macaristan, Bulgaristan ve İsrail ile yapılacak müzakereler sonunda tesbit edilecek belgeleri imzalaması hususunda Heyet Başkanı, Ticaret Bakanlığı Dışticaret Dairesi İkinci Başka-nı Targan Çarıklı'ya,

2- Romanya ve Polonya ile yapılacak müzakereler sonunda tesbit edilecek belgeleri imzalaması hususunda Heyet Başkanı, Ticaret Bakanlığı Dışticaret Dairesi İkinci Başkanı Sabahattin Dumer'e,

Yetki verilmesi; Ticaret Bakanlığının 8/1/1963 tarihli ve 120 5/324 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 24/1/1963 ta-rihinde kararlaştırılmıştır.

**Cumhurbaşkanı
[Cemal GÜRSEL]
İmza**

Uchwała

Do udziału w negocjacjach, jakie mają być prowadzone w Ankarze celem zawarcia nowych protokołów na rok 1963, które mają zastąpić listy i protokoły dotyczące importu i eksportu towarów zawartych w roku 1962 na podstawie dwustronnych porozumień handlowych pomiędzy naszym krajem a Węgrami, Polską, Rumunią, Bułgarią i Izraelem, powołano dwie delegacje składające się z przedstawicieli Ministerstw Finansów, Spraw Zagranicznych, Banku Centralnego Republiki Tureckiej, pod przewodnictwem przedstawicieli Ministerstwa Handlu.

1 - Przewodniczącemu Delegacji, Zastępcy Ministra Departamentu Handlu Zagranicznego w Ministerstwie Handlu panu Targanowi Çarıklı do podpisania dokumentów uzgodnionych w wyniku negocjacji z Węgrami, Bułgarią i Izraelem,

2 - Przewodniczącemu Delegacji, Zastępcy Ministra Departamentu Handlu Zagranicznego w Ministerstwie Handlu panu Sabahattinowi Dumer do podpisania dokumentów uzgodnionych w wyniku negocjacji z Rumunią i Polską.

Na wniosek Ministerstwa Handlu numer 120 5/324 z dnia 08.01.1963 Rada Ministrów decyzją z dnia 24.01.1963 postanowiła udzielić poniższych pełnomocnictw:

**Prezydent
[Cemal GÜRSEL]
Podpis**

Bş. V. [İsmet İNÖNÜ] İmza	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı İmza	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı İmza
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı [Turhan FEYZİOĞLU] İmza	Devlet Bakanı [Ali Şakir AĞANOĞLU] İmza	Devlet Bakanı [Raif AYBAR] İmza
Devlet Bakanı İmza	Adalet Bakanı [Abdülhak Kemal YÖRÜK] İmza	Millî Savunma Bakanı [İlhami SANCAR] İmza
İçişleri Bakanı [Hıfzı Oğuz BEKATA] İmza	Dışişleri Bakanı [Feridun Cemal ERKİN] İmza	Maliye Bakanı [Ferit MELEN] İmza
Millî Eğitim Bakanı [Şevket Raşit HATİPOĞLU] İmza	Bayındırlık Bakanı İmza	Ticaret Bakanı [Mehmet Muhlis ETE] İmza
Sa. ve So. Y. Bakanı İmza	Güm. ve Tekel Bakanı [Orhan ÖZTRAK] İmza	Tarım Bakanı [Mehmet İZMEN] İmza
Ulaştırma Bakanı İmza	Çalışma Bakanı İmza	Sanâyi Bakanı İmza
Ba.- Ya. ve Turizm Bakanı İmza	İmar ve İskan Bakanı [Fahrettin Kerim GÖKAY] İmza	

Premier [İsmet İNÖNÜ] Podpis	Minister Państwa i Z-ca Premiera Podpis	Minister Państwa i Z-ca Premiera Podpis
Minister Państwa i Z-ca Premiera [Turhan FEYZİOĞLU] Podpis	Minister Państwa [Ali Şakir AĞANOĞLU] Podpis	Minister Państwa [Raif AYBAR] Podpis
Minister Państwa Podpis	Minister Sprawiedliwości [Abdülhak Kemal YÖRÜK] Podpis	Minister Obrony Narodowej [İlhami SANCAR] Podpis
Minister SW [Hıfzı Oğuz BEKATA] Podpis	Minister SZ [Feridun Cemal ERKİN] Podpis	Minister Finansów [Ferit MELEN] Podpis
Minister Edukacji Narodowej [Şevket Raşit HATİPOĞLU] Podpis	Minister Robót Publicznych Podpis	Minister Handlu [Mehmet Muhlis ETE] Podpis
Minister Pomocy Socjalnej Podpis	Minister Ceł [Orhan ÖZTRAK] Podpis	Minister Rolnictwa [Mehmet İZMEN] Podpis
Minister Transportu Podpis	Minister Pracy Podpis	Minister Przemysłu Podpis
Minister Turystyki Podpis	Minister Budownictwa [Fahrettin Kerim GÖKAY] Podpis	

INDEX

1862 ihtilali 360

1877 Savaşı 360

A

Abaza Paşa, merhum 194

Abdi Çavuş, Dergâh-ı Muallâ çavuşlarından 57

Abdülhak Kemal Yörük, Adalet Bakanı 422

Abdülhamid Han, II., Sultan 369

Abdullah Molla Efend, Rumeli Kazaskeri 291

Abdülmecid, II., Sultan, Abdülhamid'in babası 369

Abdurrahman Ağa, Kırım Hanı adamı, Leh Elçisi'nin yanında bulunan 177, 178, 179, 181

Acem 17, 185, 199

— diyarı 99, 105, 127

— memleketi 155, 165

açık savunma ittifakı 291

Açıklar Memuru 327

Adalar 185

Adam Jerzy Czartoryski, Prens 311, 351, 375, 411

Adam köyü bkz. Adampol köyü (Polonezköy)

Adam Ludwik Czartoryski, Prens 411

Adam Mickiewicz, Polonya'nın en büyük romantik şairi, Osmanlı Devleti'nde Çarlık Rusya'sına karşı mücadele edecek olan Leh Müfrezelerini organize etmek isteyen 315, 373

Adam Mikołaj Sieniawski 207

Adampol köyü (Polonezköy), İstanbul 351, 402, 411

— Muhtarlığı, İstanbul 411

Adana 156, 185

Aden 79, 99, 105, 111, 127

Adliye ve Mezahib nazırı 375

Adnan [Adivar] 387

Afrika 79, 20

ağalar 119

Ağsa, Armeni'nin hizmetkârı 67

ahali

—yi katl 343

—nin beygirlerini ulak tutmamak 116

Ahidnâme-i hümâyûn 17, 80, 81, 83, 95, 100, 103, 106, 109, 112, 113, 114, 116, 122, 128, 129, 137, 142, 147, 152, 156, 157, 160, 167, 168, 170, 173, 187, 188, 189, 191

Ahitname metinlerinin Latince veya İtalyanca yazılması talebi 21

Ahmed Cemal, Nafia Nazırı Vekili 375

Ahmed Han, I., Osmanlı Sultanı, Sultan İbrahim'in ve IV. Murad'ın babası 111, 112, 121, 127, 137, 156, 165

Ahmed Han, III., Osmanlı Sultanı, Sultan IV. Mehmed Han oğlu 193, 199, 203

Ahmed Şükrü, Maarif Nazırı 375

Ahmed, Kastamonu Alaybeyi 77

Ahmet Hulusi Alataş, S. İ M. V. 415

Ahsa 185

Aigle Blanc, Leh Cemiyeti, Londra 357

akçe 47

— bakır 47

— gümüş 47

Akdeniz 17, 25, 79, 99, 105, 112, 121, 127, 155, 165, 185

akın etmekten menolunmak 138

akın ve çete için Leh ülkesine geçmesine izin vermemek 134

akıncı taifesi 73

akıncılar 69

Akkirman /sancağı 41, 53, 57, 116, 119, 134, 156, 222

— iskelesi 114, 129, 158, 168

— kadısı 57, 119

— mütesellimi 119

— sancakbeyi 41, 53, 57, 75, 82, 102, 108, 124

— serhaddi 130

— sınırı 159, 170

— Tatarları 113, 128, 157, 167

Aksabet Vasil, Lehli, Armeni'nin babası 67

Aksaray kazası, Konya vilayeti 367

Aksente köyü, Boğdan 256

Aksu 195, 196

Alay Hekimi 321

Albert Miyaskowski [Wojciech Miaskowski], Leh Kralı beylerinden, Elçi 128

Aleksander, Litvanya Prensi 9

Aleksandra, Boğdan Voyvodası 47

Alemdağı 351

alemdar 250

Ali 17, 25

Ali Çetinkaya, Mü. V. 415

Ali Fethi Okyar, Ad. V. 415

Ali Fuat Cebesoy, Na. V. 415

Ali Paşa, Sadrazam 222

Ali Şakir Ağanoğlu, Devlet Bakanı 422

Ali Ufkî Bey (Wojciech Bobowski), Divan-ı Hümayun Baştercümanlığına getirilen Jaxa sülale armasına sahip, ünlü Leh asilzadesi 145

Ali, Mustafa oğlu, Canbaziye, Kocamustafapaşa 367

Allah'ın Resûlü'nün Dört Arkadaşı 121

Almanca 145

Almanlar 365, 419

Almanya 237, 346, 360, 362, 365, 417

— Devleti 379

Alonşlit(?), Prusya Kralı'nın Harp Yaveri, General 339

altın

— kadeh 89

— sikke hesabı 234

—a çevirmek, bakır akçe 47

ambar 246

Amerika 362

ana dillerinde konuşmayı yasaklamak 360

Anadolu 17, 25, 79, 99, 105, 112, 121, 127, 155, 165, 186, 203, 351

— yakası, İstanbul 411

Anderye, Leh Elçisi 25

Andrzej (Andreas) Chalkokandyles, Rum, Osmanlı sultanın tüccarı 23

Andrzej Bobola, Saint, aziz 364

Andrzej Bzicki, İstanbul Elçisi 27

Andrzej Z Górki, Poznań Kastelanı 33

Andrzej Zakszewski, Elçi 13

angarya 116, 131, 159, 170

Angelika Suzanne Bery, Marian Langiewicz'in (Langie Bey) Eşi 401

Anglero Ladislas, Binbaşı 321

Ankara 399, 405, 407, 421

anonim şimendifer şirketleri 362

antlaşma

— mübadelesi 275

—nın yenilenmesi 156

—ya aykırı bir iş yapmamak 59

—ya aykırı iş yapmamak 61

—yı bozmak 69

—yı yenilemek 128

Antoni Wojdas, Papaz, Salezyen tarikatından 402

Antonowicz, Mösyö, Suriye Tarafı Telgraf Müfettişi 353

araba ücreti 178, 179

Arabistan 79, 165, 185

Arap 185, 199

— diyarı 17, 25, 99, 105, 121, 127

— memleketi 155, 165

— ve Acem Irakı 185

Arazi Mülkiyet Haklarının Polonezköy (Adampol) Muhtarlığına Devri 411

arı kovanları 195

Arif Hikmet, Şeyhülislam 305

Aristarki Bey, Osmanlı Devleti'nin Berlin Büyükelçisi 335, 341

Arjantin Cumhuriyeti 380

Armeni, Aksabet Vasil kızı, Lehli 67

arpa 229, 230

arsa, Prens Adam Czartoryski'nin bağışladığı 375

arslanî kuruş 116

aşar vergisinden muaf tutulmak 351

Asilzade 3

asker 119

— göndermek 49, 219

— tertibi 274, 361

— toplamak 73

—ini toplamak 69
 —lik hizmeti 317
 askerî
 — birlik 97, 250, 345
 — hareket 361, 362
 — layiha 333
 — Mezarlık, İngiliz, Haydarpaşa, İstanbul 401
 — müdahale 221
 — sınıflar 188
 — yardım 274, 343
 Atina 23
 August, III., [Nalkıranoglu], Leh Kralı, Saksonya Herseği 225, 226, 237, 241
 Augustus, II., [Nalkıran], Saks [Saksonya] Herseği 186, 199, 203, 221, 217
 Avrupa 219, 237, 241, 297, 317, 345, 346, 355, 359, 361, 363, 364, 380
 — ahali ve tüccarları 239
 — devletleri 239, 269, 281, 333, 346
 — politikası 355
 — ülkeleri 237
 Avusturya 33, 270, 299, 307, 318, 341, 343, 345, 360, 362, 365, 375, 377
 — asker(ler)i 307, 64
 — Büyükelçisi 345
 — Devleti 299, 307, 318, 341, 343, 345, 375
 — Dışişleri Bakanlığı 377
 — Elçisi 341
 — Hükûmeti 377
 —Macaristan Devleti 379
 — Senatosu ve Parlamentosu 377
 — sınırı 307
 Aydın 156
 âyin 167, 188
 Aytemir Mirza 135
 Ayvansaray 291
 Azak 133, 156

— bölgesi 133
 — Kalesi 133
 — Suyu 138
 —lılar 124

Azerbaycan 17, 25, 112, 121

Aziz Bernard Manastırı, Kudüs 89

B

Babıali 277, 361, 375, 377, 379

Baccalaéat (Lisans) unvanı 315

Badem 177, 180

Bağdad 79, 99, 105, 111, 127, 155, 165, 185

bağımsız Polonya hükûmeti 361

Bahçesaray, Kırım Hanlık merkezi 222

Bahriye Nazırı 375

Bajiski Pol, Süvari eri 321

Bakanlar Kurulu, Türkiye 391, 421

bakır

— akçe 47
 — akçelerin altın veya kuruşa çevirilmesi 47
 — güğüm 179

Bal 177, 181, 229

Balık 177, 180, 229

Balmumu 177, 180, 229

Baltık denizi 360, 362

Bar şehri 106

barbar muamelesi 355

Bardak 178, 179

barış

— antlaşması 73, 141, 142, 204, 207, 222, 274, 275, 317, 364, 377
 — antlaşmasının pekiştirilmesi 119
 — görüşmeleri 186, 270
 — ittifakı 4, 33
 — maddeleri görüşülmek 173
 — ve halkın refahının sağlanması 237
 —a aykırı olarak zarar eriştirmek 138

—a uyulmadığı 142
 —a uyulması hususu 138
 —ı bozacak bir iş yapmamak 135
 —ın devam etmesi 33
 —ın muhafazası 188
 —ın sağlamlaştırılması 173
 Baron Peter Pavlovich Shafirov, Rus Çarı'nın Kançlı 207
 Baron The Beaudesert William Lord Paget, İngiltere Elçisi 186
 Bartek Valiri, Piyade Er 322
 Başbakanlık, Türkiye Cumhuriyeti 393, 405
 başbuğ tayini 249
 Başhatman 208, 217
 Basil Lupu, bkz. Vasil, Boğdan Voyvodası
 Başkapıcıbaşı 151
 Başkumandan 307, 308, 387
 Başmuhasebe 230, 234
 Basra 79, 99, 105, 111, 121, 127, 155, 165, 185
 Baştercüman 145
 Başvekalet, Türkiye Cumhuriyeti 409, 413, 415, 421
 Başvekil, Türkiye Cumhuriyeti 419
 Batılı Devletler 346
 Batory Istvan, Leh Kralı 85
 Batory Stefan Kral, Leh Kralı 80
 Bayezid Han, II., Sultan, Mehmed Han oğlu 7, 9, 11, 17, 79, 100, 106
 Bayezid, Şehzade, Kanunî Sultan Süleyman'ın oğlu 29
 Beç 69, 97
 — Kralı, II. Maximilian 73
 — şehri 219
 Beck, Józef, Polonya Dışişleri Bakanı 405, 407
 Bekeş Gaspar, Erdel 70
 Belgrad 186
 Benbenek Antuvan, Süvari eri 321
 Bender 134, 211, 226
 — Defterdarı 211
 — Kalesi 193
 — Muhafızı 226

— Tatarları 113, 128, 157, 167
 —i Cidde 155
 —i Kili 156
 Berezlogi köyü, Boğdan 254
 Berg, General, Rus Komutan 349
 beri yaka 134
 Berkan köyü, Boğdan 254
 Berlin 297
 — Büyükelçiliği, Osmanlı Devleti'nin 335
 — Büyükelçisi, Osmanlı Devleti'nin 349
 — Hükûmeti 343
 Bernard Manastırı, Kudüs 89
 Besarabya bölgesi 307, 308
 Beyaz Kartal Cemiyeti 357
 Beygir(ler) 82, 85, 108
 —i ulak tutmamak 82, 102, 108, 124, 170, 159
 Beykoz kazası 375
 beylerbeyiler 188
 Beyoğlu Hendek Polis Mevki 370
 Beyrut 155, 165
 Beytüllahim, Kudüs 89
 Beytülmal 189
 — görevlileri 61
 bezirgân
 bezirgân(lar) 18, 80, 81, 82, 100, 101, 102, 103, 106, 107, 108, 109, 115, 116, 122, 124, 130, 131, 134, 158, 169, 170
 — bezirgân yolu, Boğdan 195
 — gayrimüslim 82, 102, 108, 116, 131, 159
 — hapis tutulan 134
 — Leh uyruklu 61, 77
 Bezmiâlem Valide Sultan Vakfı 375
 Biała Cerkiew Kalesi 167
 Bibliotheque Nationale, Paris 145
 Bieganowski Nikola, bkz. Mikolaj Bieganowski
 bildiri 297
 Biliçakovski Albir, Piyade Er 322
 Bismarck 365

Bizans İmparatorluğu 23

Boğazlar 405, 407

— rejimi 405

— Sözleşmesi 405

Bogdan Chmielnicki, bkz. Ihmil

Bogdanoviç Antuvan, Süvari eri 321

Boğdan 3, 47, 75, 79, 81, 91, 99, 101, 102, 105, 107, 108, 112, 114, 116, 121, 123, 127, 129, 131, 134, 156, 157, 159, 165, 170, 186, 187, 188, 189, 194, 211, 253, 254, 261, 295, 307, 308

— arazisi 188

— askeri 75, 191

— boyarları 194

— cizye gelirleri 211

— halkı 91, 123

— Kapı Kethüdası 261

— memleketi 91

— toprağı 295

— ülkesi 82

— voyvodası 47, 75, 81, 82, 91, 101, 102, 107, 108, 114, 129, 157, 158, 168, 169, 188, 189, 194, 195, 261, 295

—'dan kaçan eşkıya 47

Boğdanlı(lar) 47, 81, 101, 107, 113, 114, 123, 128, 129, 157, 167, 168, 194, 195

— tüccarlar 47

Böğrölce 229

Boliste(?), Lehistan 39

Boris Petrovich Sheremetev, Rus Ordu Komutanı 207

Bosna 99, 105, 112, 127, 156, 186, 325, 365

— valisi 325

Boyabat Kadısı 77

boyarlar 194

bozguncular 81, 95, 100, 101, 106, 107, 112, 113, 123, 128, 134, 167

bozgunculuk 190

Bracławski Palatini Voyvodası 193

Bracławski / Bracławcki 122, 196

Braklaya, bkz. Bracławski

Brest-Litovsk Antlaşması 379, 380

Brodonas Jan, Süvari eri 321

Brovski Andre, Süvari eri 321

Brozinski Antuvan, Süvari Çavuşu 321

Brühl, Kont, Leh Kralı Başvekili 237

Bucak 135, 193

— ahalisi 193

— Tatarları 138, 142

—lı 194

—lı Tatar kabileleri 188

Buciuşca köyü, Boğdan 257

Buda şehri 33

Budun 73, 79, 99, 105, 121, 127, 156

— Muhafızı 69

— ve Rumeli'deki sancakbeyleri 73

—'daki sancakbeyleri 69

Buehenwold, temerküz kampı 419

Bükreş 299

Bulgar ahalisi 359

Bulgaristan 363, 380, 421

Bursa 51, 55, 83, 103, 109, 116, 131, 134, 159, 170, 185, 318

— Gümrük Emni 55

— Kadısı 51, 55

burun ve kulak kesilmesi 57

Buşauca köyü, Boğdan 255

Büyük Duka, Litvanya eyaleti 277

Büyük Hatman 133, 134, 135, 193

Büyük Kale Kalem 250, 251

Büyük Litvanya Mareşali 89

Büyük Varadin Piskoposu 33

Büyükelçilik 357

— payesi verilmek 278

— rütbesi 277

C

Căinari, bkz. Kaynar

Camenca, bkz. Kamanke

camî 167

Canbaziye, Kocamustafapaşa 367

Cankirman Kalesi 57

casuslar

— bulundurmak 70

— göndermek 70

cebehane 166, 167

Celije toprakları, Macaristan 3

Cenevre Konferansı 419

Cezâyir 112, 185, 121

—i Garb 165

—i Mağrib 79, 99, 105, 127, 156

Charlowsky(?), bkz. Czartoryski(?)

Chelm, bkz. Holm

Chiperceni köyü, Boğdan 254

Chişeltnita köyü, Boğdan 255

Chowski Jakob, Piyade Er 322

Cidde 25, 155

cihangir 155, 165

Cihangir, Şehzade, Kanunî Sultan Süleyman'ın oğlu 29

Cihoreni köyü, Boğdan 254

Cisler Albir, Süvari eri 321

cizye gelirleri 211

Cogilniceni köyü, Boğdan 255

Count Agenor Maria Adam Gołuchowski 377

Count Ottokar von Czernin 377

Covan Romski [Jan Wieniawski], Başkapıcıbaşı ve Çaşnigir, Leh Elçisi 151

Covan, Beç kralının oğlu 69

Cumhurbaşkanı, Cemal Gürsel 421

Czartoryski, bkz. Adam Jerzy Czartoryski

Czartoryski, bkz. Witold Czartoryski

Czartoryski(?) [Charlowsky(?)] 331

Czas gazetesi 365

Czernichowski, bkz. Çernekoviye 199, 203

Czernihowski, bkz. Çernekoviye [Çerņişev]

Czernin, Kont 377

Ç

çan yeri, Polonezköy 375

çapul yapmak 119

Çarlık Rusyası 373

Çaşnigir 151

çavuş 82, 102, 108, 250

Çayka bkz. Mehmed Sadık Paşa (Michał Czajkowski)

Çeh kraliçesi 237

Çerçak bölgesi [Szczerec], Polonya 278

Çerkezistan 331

Çernekoviye [Czernichowski / Çerņişev] 199, 203, 277

— Büyük Dukası 203, 277

Çerņişev, bkz. Çernekoviye [Czernihowski]

Çeşnik [Cześnik] 156

çete 119

çete usulü 119

çiftçilik 318

çiftlik(ler) 188, 318, 321, 325

— sahipleri 318

Çıldır 112

çobanlar 41, 57, 82, 102, 108, 116, 124, 131, 159, 170

D

Dahiliye

— Nazırı 375

— Nezareti 369, 380

daimi elçi 275

Danska şehri 208

Dâr-ı Şûra-yı Askerî 327

davaları hak üzere görölmek 115

Deli Petro, I., Rusya Çarı 359

Deligöl, Boğdan 195

Deliyolbaşı mevkii, Boğdan 195

Dementrios Chalkokandyles, dilbilimci, Atinalı 23

Demirkapı 99, 105, 127

Dergâh-ı Muallâ 61, 91

— çavuşları 57, 138, 152
 Deri torba 178, 179
 Dersaâdet 369
 Dersaâdet Murahhaslığı, Türkiye Cumhuriyeti Hariciye Vekâleti 397
 Deşt-i Kıpçak 79, 99, 105, 112, 127, 156, 165, 186
 Devlet Giray Han, Kırım Hanı 43, 49, 65, 73
 Devlet-i Aliyye 147, 152, 187, 199, 370
 devşirme alınmaması 167
 Deylem iklimi 99, 105, 127, 155, 165, 185
 Di paolo gazetesi, Krakoya'da çıkan 362
 dinî vecibe 261
 Dinyeper, bkz. Nyeper Nehri
 Dinyester, bkz. Nester
 diplomatik görev verilmek 27
 dirlik sahibi 249
 Dışişleri Bakanı, Polonya (Lehistan)Cumhuriyeti 377, 380, 393, 405, 417
 Dışişleri Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti 393, 405, 421
 Divan-ı Hümayun Baştercümanlığı 145
 Divan-ı Âlî / Hümayûn yazıcısı 233, 234
 Diyarbekir 17, 25, 79, 99, 105, 112, 121, 127, 155, 165, 185
 dizdar 119
 Dobrovoliski, er 322
 Dobrowski, General, Leh Diyet Meclisi'nde kaza temsilci 297
 Dobruca 53, 134, 307, 308
 Dobruca Tatarları 113, 128, 157, 167
 Dochan, temerküz kampı 419
 Doğan türü kuşlar satın almak 23
 Dombrowski, Episkopos 364
 Dominiken tarihleri 364
 Domna [Rosanda], Ihmill'in oğlu Timuz'un evlendiği kadın 195
 Don [Ton] Kazağı, bkz. Ten Kazağı
 don 37
 Dorota Oleska, Sienna'lı 27
 Dört Arkadaş 25, 111, 127, 155
 dostluk

— Antlaşması [Lozan], Türkiye-Polonya 391, 393, 395
 — ve barış elbisesinin yenilenmesi 148
 — ve birliğin temellendirilmesi 148
 —a riayet olunmak 148
 —u sürdürmek 97
 Doziniski Albir, Süvari eri 321
 Dresden [Drezdeh] şehri 204, 239
 Drezde [Dresden] Kalesi 204
 Drezdeh şehri, bkz. Dresden şehri
 düğün tertibi 87
 Duhan Ağası 207
 Duka 80, 100, 106, 113, 128, 277
 düşman 49
 — askeri 269, 346
 — istilas 129
 — toprakları 361
 — tuzağı 148
 —a yardıma gitmek 129
 —a zahire verilmesine karşı çıkmak 269
 —a zahire verilmesini yasaklamak 270
 —ından intikam almak 49
 Dvina, bkz. Zivina Nehri
 Dzwina, bkz. Zivina Nehri

E

Ebûbekir 17, 25
 Ebü'l-feth 165
 Echimauti köyü, Boğdan 257
 Edebiyat Fakültesi, İstanbul Üniversitesi 415
 Edirne 116, 131, 134, 159, 160, 170, 178, 180, 185, 194
 — Ovası 148
 Eflak 79, 99, 105, 112, 121, 123, 127, 134, 156, 165, 186, 189, 307, 308
 — askerleri 191
 — halkı 123
 — vilayeti 189
 — voyvodası 75, 114, 129, 157, 158, 168

—lılar 123

Eğre vilayeti 121, 156

ekinleri harman ettirmek 246

Ekmek 177, 180, 181, 229

el yüz makremesi 37

elbezi 37

Elbiğ, Polonya'nın Elblag şehri 207

Elblag, bkz. Elbiğ

elçi(ler) 47, 63, 81, 95, 101, 106, 115, 119, 123, 130, 135, 159, 170, 177, 179, 247

— gönderilmesi 9

— göndermek 97

— Leh Kralı'nın 3

— Leh ve Türk 3

— olarak gönderilmek 27

— Osmanlı 3

—, Leh 3, 267

—, Türk 3, 4

—in dil ve usulü 299

elçilik

— heyeti 21

— vazifesi 100

Elyos Markos 364

Elzbieta, Habsburg Hanedanı'ndan 27

Engürü 134

Enûşirvan 111

Enver, Harbiye Nazırı 375

Erdel 33, 69, 70, 73, 75, 79, 112, 114, 121, 134, 156, 165, 191

— askerleri 191

— beyleri 70

— hâkimleri 114, 129, 157, 168

— halkı 70, 73

— tarafları 129, 168

— ülkesi 114, 129, 157, 168

— Voyvodalığı 70

— voyvodası 69, 75, 114, 129, 157, 158, 168

— Voyvodası'nın kardeşi 70

—'e asker gönderilmek 73

—'e saldırmak 70

Ermeni 3, 4

— bezirgânlar 82, 102, 108, 116, 131, 159, 170

Erzincan 165

Erzurum 79, 99, 105, 112, 121, 127, 155, 165, 185

Esad, Şeyhülislam 375

esarete düşmek, Hristiyanlar 3

esedî kuruş 159, 170, 179

esir(ler) 57, 81, 82, 100, 101, 106, 107, 108, 109, 114, 115, 116, 123, 124, 130, 131, 157, 159, 168, 170, 189, 285

— almak 129, 157, 188, 200

— almamak 188

— düşen Müslümanlar 285

— düşmek 27

— edilen Lehliler, Tatarlar tarafından 49

— edilenleri iade etmek 129

— edilmiş Lehliler, antlaşmaya aykırı olarak 43

— İslama girmemiş Lehliler 100, 106, 115, 130, 158, 169

— Leh halkından 43

— Leh ülkesindeki 107

— Lehliler, Tatarların elinde 49

— Macar 3

— olan Müslümanlar 81, 101, 107

— olanları parasıyla satın almak 103

— sahibi 189

—den İslama girmiş olanlar 81, 101, 107

—den İslama girmiş olanlar salıverilmek 123

—den vergi talep olunmamak 189

—i bedelleriyle salıvermek 189

—i salıvermek 81

—in kurtarılması, Macar 3

—likten kurtulmak 189

eşkîya 47

eşkîyalık 190

Et 181

— taşıma ücreti 178, 179

Evkâf-ı Hümâyûn nazırı 375
 Evtân-ı Tunus 99, 105, 127, 156
 Eyfim Porem, Piyade, onbaşı 322
 ezân-ı Muhammedî 249

F

Fahrettin Kerîm Gökay, İmar ve İskan Bakanı 422
 Faik Öztrak, Da. V. 415
 Faroski, Mülazım 321
 Ferit Melen, Maliye Bakanı 422
 ferman 53, 65, 73, 163, 177, 181, 187, 188, 213
 — çıkarılması talebi 61
 Fevkalade Ortaelçi, Lehistan 267, 278
 Filek
 — Beyi 45
 — Kalesi 45
 Filibe 325
 — Kaymakamı 325
 Filipos, Peder, Bosnalı rahip 325
 Filistin 89
 Floransa 3
 Floransalı Philippus Scorari, bkz. Pipon de Ozor
 Franciszek a Mesgnien Meniński (Franciscus Mesgnien Lotharingus), Lehleştirilmiş Fransız hümanisti, Tercüman 145
 Franciszek Kazimierz Wysocki, Çeşnik, Leh İkinci Elçisi 156
 Franciszek Piotr Potocki, Kont, Leh Fevkalade Ortaelçisi 267, 269, 281, 285, 287, 291
 Franitsof Jan, er 322
 Franitsof Vinsan, er 322
 Fransa 97, 219, 221, 225, 297, 307, 311, 317, 343, 346, 364
 — askerleri 364
 — Büyükelçisi 345
 — Devleti 219, 307, 343, 345
 — elçisi 275
 — Elçisi, İstanbul 225
 — İmparatoru 311, 343
 — Komiserliği 379

— Kralı 219
 — Kralı Elçisi 65
 — Kralı, Charles IX. 65, 73
 — Kralı'nın Kardeşi, Henrik de Valois 73
 — Kralı'nın Kayınpederi, Stanislaw 219, 221
 — Ordusu, Berlin'de 297
 — Yüksek Komiserliği 385

Franses Kwiek, Polonyalı 419

Fransız 275

Fransızca 145, 399

Fransuva, Sofya Çerniyeski'nin babası 369

Fuad Efendi, Keçecizade Fuad, Fevkalade Elçi 299

Fuat Ağralı, Ma. V. 415

G

Galata 370

Galiçya(?) 362

Galis Bankası 362

Galis Dukalığı 362

Ganiyatoski Andre, Süvari Çavuşu 321

Gavrilinko Teofil, Süvari eri 321

gayrimüslim 103, 109, 249

— bezirgânlar 82, 102, 108, 116, 131, 159, 170

— halk 51

Gazanfer, Sinop Kalesi Kethüdası 77

gazaya çıkma emri 69

Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın nikâh akdinin tebriki 387

Gdansk 208

geçiş vergisi toplayıcıları 82, 102, 108, 116, 124, 130, 159, 170

geçit yeri tayini 195

geçitlerdeki görevliler 213

gemi 124

genel af 346

— ilannameleri 345

Genel Posta Birliği 379

geometri 318

Gergizyan, Macar soylusu 3

Germany 364
 Germiyan 156
 Gerze Kadısı 77
 Girit adası 89, 165, 185, 318
 gizli saldırı ittifakı 291
 Gjenski Stanislaw, Piyade Er 322
 Göksu 195, 196
 Golgotha tepesi 89
 Golka Gofrid, Piyade Onbaşı 321
 Gołuchowski, Kont, Dışişleri Bakanı, Avusturya 377
 gömlek 37
 Gora 3
 Gorçakof, Prens 345
 Gordineşti köyü, Boğdan 255
 Govos Daytis, er 322
 Graç Nikoli, Süvari eri 321
 Gravaye Jan, Süvari Çavuşu 321
 Gregor, Elçi, Ermeni 3, 4
 Gregorine Jazlowiecki, Leh Kralı'nın Elçisi 45
 Grodno şehri 89
 güğüm 178
 Gülbaba sokağı, Tamtam Mahallesi, İstanbul 369
 Gümrük(ler) 82, 83, 102, 103, , 107108, 109, 116, 124, 131, 159, 170, 213
 — alınmak 82, 213
 — alınmaması 55
 — işlemlerini kiralama ruhsatı 23
 — ödemek 188
 — ödememek 55
 — talep etmemek 55, 188
 — verememek 213
 — i geçerli olan kanuna göre alınmak 116
 — ini vermek 81, 102
 gümüş akçe 47
 Gürcistan 79, 99, 105, 112, 127, 155, 165, 185

H

Habeş 79, 99, 105, 111, 127, 155, 185
 Habsburg Hanedanı 27
 Hacıali Mahallesi, İstanbul 370
 Hacıoğlupazarı Sahrası 173
 Haçlı savaşları 365
 Haçno Yaneş, Leh halkından 51
 haham 261
 hakanlık tuğrası 155
 Halep 17, 25, 79, 99, 105, 111, 121, 127, 155, 185
 Halicki 80
 Halifelik 95, 166, 367
 Halifelik makamı 190, 299, 303, 329
 Halil, Şûra-yı Devlet Reisi 375
 Halilürrahman 121
 halkın beygirleri 102
 Halkulvad 79
 Hamdramek Michingan 419
 Hanenko, Kazak 167
 Hantimur yeri 135
 hapis tutulan bezirgânlar 134
 hapishane 189
 haraç 167, 189
 haramiler 102, 108
 Harbiye Nazırı 375
 Hariciye Dairesi 383
 Hariciye nazırı 375, 379
 Hariciye Nezareti 307, 335, 337, 339, 341, 343, 345, 377, 379, 380, 383, 389
 — Dersaâdet Murahhaslığı, Türkiye Cumhuriyeti 397
 Hariciye Vekâleti, bkz. Hariciye Nezareti
 harp 237
 — ve ticaret gemilerinin geçişi, Boğazlardan 405
 — yoluyla barışa zorlamak 239
 Hasan Ağa 177, 178, 179
 Hasan Ağa, Haseki Sultan'ın adamı 35, 37

Hasan Ali Yücel, Mf. V. 415
 Hasan Bey, Akkirman Beyi 41
 Hasan Çavuş, Dergâh-ı Muallâ Çavuşu 57
 Hasan Paşa, Seyyid 237
 Hasan Paşa, Vezir, Özi Ordusu Serdarı 119
 Hasan Rıza Paşa, Serasker 311, 313
 Hasan, Leh Elçisi için görevlendirilen 181
 Hasan, Mustafa oğlu, Canbaziye, Kocamustafapaşa 367
 Haseki Ağa 207, 208
 Haseki Hürrem Sultan 35
 hasır 178, 179
 hâslar 53
 hatman(lar) 134, 152, 207, 245, 246
 hatt-ı hümayûn 187, 291
 havyar 177, 180
 Haydarpaşa 401
 — Hastanesi 327
 — İngiliz Askeri Mezarlığı, İstanbul 401
 Hayri, Evkâf-ı Hümayûn Nazırı 375
 hayvan(lar)
 — gasbetmek 188
 — yağması 57
 — ı sahiplerine teslim ettirmek 43
 — ı yağmalamak 43
 — ın sahiplerine iadesi 43
 — ını gasbetmemek 188
 Hazine 91
 — tezkiresi 181
 — i Âmire 166
 Hazinedarbaşı Ağa 217
 Hazret-i İsa'nın Doğum Kilisesi 89
 hediye, sultana takdim edilen 12
 Henrik Kral [Henry de Valois], Fransa Kralı'nın Kardeşi, Leh Kral-
 lığı'na getirilen 65
 Henry de Valois, bkz. Henrik Kral
 Henryk [Służalski] Bey, Mickiewicz tarafından kurulmuş olan
 lejyonun askeri, İtalya 315

Herlonsky, Mösyö, İstanbul Telgrafhanesi Başmühendisi 353
 Hersek 203, 325, 335, 365
 — valisi 325
 hersekler 69
 Hieronim Augustyn Lubomirski, bkz. Yeronim Lubomeriski
 Hieronim Augustyn Lubomirski, bkz. Yeronim Lubomeriski
 Hieronim Filipowski, Leh Kralı'nın adamı 87
 Hieronim Radziejowski, Leh Elçisi 156
 Hıfzı Oğuz Bekata, İçişleri Bakanı 422
 Hilâfet 186
 hilat 141, 147, 151
 Hilmi Paşa, Viyana Elçisi 377
 hırsız 102, 108
 Hırvat ülkesi 69
 Hocaali Mahallesi, İstanbul 370
 Holercani köyü, Boğdan 256
 Holm [Chelm, Kholm] eyaleti 377
 Horin havzası, Polonya 409
 Horodışte köyü, Boğdan 254, 257
 Hotin 112, 225, 226, 247, 261
 — geçiti, Boğdan 194
 — Kadısı 249
 — Kalesi 75, 225, 226, 249
 — Kalesi muhafazası 250
 — Kalesi Muhafızı 226
 — Muhafızı 226, 250
 — toprağı 249
 — 'in cizye gelirleri 250
 Hristiyan(lar) 3, 63, 89, 186, 369
 — devletler 221
 — devletlerin elçileri 287
 — dini 33, 188
 — kanunları 9
 — krallar 29, 221
 hudut
 — komiserleri 193
 — sonu 196

— vekili 193
 — vekilleri 195
 hudutnameler 196
 Hukuk Müşavirliği, Babıali 379
 humeka (= İng. Hummock), bkz. tepecik
 Hüseyin Ağa, Müteferrika, sınır tespiti için görevli 194
 Hüseyin Hüsnü Çakır, İk. V. 415
 Hüseyin Paşa
 —Hotin Muhafızı, Vezir 250
 —Veziriazam, Başkomutan 186
 —Vezir, Özi Muhafızı 134
 Husiatyn şehri 364
 Hüsrev Paşa, Mirliva, Açıklar Memuru 327

I

Iancu Sasul, bkz. Yankul, Boğdan Voyvodası
 Ignacy Mościcki, Polonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı 403
 Ignatei köyü, Boğdan 255
 Ihmil [Bogdan Chmielnicki], Leh Kazağı, isyan eden 195
 Insbruck 89
 Irak 155, 165, 203
 —ı Arab 203
 Istvan Kral, Leh Kralı 95
 Izabela Jagiellonska, Lehistan kralının kızı, Macaristan'ın dul kraliçesi 33

i

İ. Refik Saydam, Bş. V. 415
 İbrahim Ağa, sınır tespit işi ile görevli 193
 İbrahim Ağa, Tersane-i Âmire Emini, Elçi 199, 203
 İbrahim Bey [Joachim Strasz], Osmanlı Sultanı'nın Baştercümanı 63
 İbrahim Efendi [Müteferrika İbrahim Efendi], Divan-ı Hümâyûn Yazıcısı, kâğıt imalathanesi emini 233, 234
 İbrahim Han, Osmanlı Sultanı, Sultan I. Ahmed Han oğlu, Sultan IV. Mehmed'in babası 127, 133, 137, 141, 147, 151, 155, 156, 165, 166, 186
 İbrahim Paşa, Sadrazam 23, 27

İbrahim, Adliye Nazırı 375
 İbrahim, Ali oğlu, Canbaziye, Kocamustafapaşa 367
 İbrahim, Murad oğlu, Canbaziye, Kocamustafapaşa 367
 İbrahim, Selanik Mutasarrıfı 259
 İbrahim, Yahya oğlu, Canbaziye, Kocamustafapaşa 367
 ibrik 178, 179
 içki içmek 208
 İcra Vekilleri Heyeti 415
 iftihar nişanı 311
 ihtilal(ler) 335, 339, 345, 360, 361
 — hareketi 299
 —, Lehistan 339
 ihtilalciler 345, 362
 İkinci Alay 327
 İlhami Sancar, Millî Savunma Bakanı 422
 İmparatoriçe, Moskov 245
 imtiyaz 275, 359
 İncil 145
 — üzerine yemin etmek 9
 İnek eti 180
 İngiliz(ler) 275, 317
 — Askeri Mezarlığı, Haydarpaşa, İstanbul 401
 — milleti 343
 İngiltere 97, 317, 343, 346, 363, 364, 365
 — askerleri 364
 — Büyükelçisi 345
 — Devleti 317, 343, 345, 346
 — Elçiliği 317
 — elçisi 186, 275
 — Kralı 186
 — Yüksek Komiserliği 385
 İngoviç Şarl, Süvari Onbaşı 321
 ipek
 — kese, Sarı düz 217
 — yaşmak, Sarı çiçekli 217
 İran 199, 225
 İrevan 99, 105

İrlanda Kralı 186

İsa Peygamber 128, 122

İshak Ağa, Seyyid, İstanbul Gümrüğü Emni 233

İskandinav 364

İskele(ler) 85, 115, 130, 158, 169, 213, 214, 275

— de gümrük istenmemesi 213

— de gümrük talebi 214

— eminleri 82, 102, 108, 116, 124, 130, 159, 170

— in eminleri 213

— ye adamlar koymak 53

İskender-i Zülkarneyn 99, 105, 111, 127

İskenderiye 89

İskoçya Kralı 186

İşkodra 325

— Mutasarrıfı 325

İslam

— askeri 133, 166, 265

— Devleti askeri 246

— dini 43, 49, 249, 305

— dinine girmek 305

— girmiş olan esirler 130

— girmiş olan Leh esirler 83

— memleketine hicret 249

— ı kabul etmiş Leh asıllılar 63

İslam Giray Han, Kırım Hanı 141, 157

İslambol bkz. İstanbul

İslamiyet'e geçmek 145

İsmail Paşa, Vezir 208

İsmet Beyefendi 291

İsmet İnönü, Paşa, Bş. V., Reisicumhur 389, 415, 422

İspanya 219, 97

— Devleti 219, 311

— Elçiliği 380

— Kralı 219

İsrail 421

İstanbul 21, 39, 61, 79, 85, 89, 93, 99, 105, 112, 116, 127, 131, 134, 145, 156, 159, 165, 170, 185, 187, 207, 213, 214, 219,

225, 228, 229, 230, 233, 241, 249, 261, 275, 277, 281, 285, 289, 300, 303, 305, 315, 331, 333, 353, 369, 373, 379, 380, 385, 387, 397, 401, 411

— elçiliği 145

— Elçisi 27

— Gümrüğü 213, 233, 234

— Gümrüğü gelirleri 233, 234

— Gümrük Emni 55, 213, 233, 234

— Kadısı 55

— Telgrafhanesi Başmühendisi 353

— Valiliği 397

İstankoviç, Kapı Kethüdası, Leh Cumhuriyeti beyzadelerinden, İstanbul 241, 242

İstara tepesi, Boğdan 195

İştında 363

İstrenkovin İgopenatez, Piyade Er 322

İsveç 208

İsveç Kralı, XII. Karl, Demirbaş Şarl 200, 208, 211, 221

İsveçliler 100, 106, 113, 122, 128, 203

İsviçre 389

İsviçre Federal Meclisi Başkanlığı 379

İşviçye [Szwedów = İsveçliler] 128

İşviçye [Szwedów = İsveçliler] vilayeti 122

İsyen 345, 349, 360

— hareketi 341

—, Varşova 335

— ı bastırmak 343

İsyancılar 339, 343, 349

İtalya 89, 237, 297, 364

— Yüksek Komiserliği 385

İtalyanca 145

İthâl ve ihraç edilecek mallara dair protokollarla 421

İtilaf Devletleri 379, 380

İttifak antlaşması 273, 281

İvan İvinçki [Jan Krzysztof Gniński(?)], Büyükelçi 173

İzmir 156, 318

İzvaniçe [Żwaniec] Kalesi Ovası 171

J

Jacobus Coljer, bkz. Yakomo Kolyer
 Jagiello(?), bkz. Yağıla
 Jakub Zieliński, Leh Kralı'nın Başkadehkârı, Bracławlı, Başelçi 122
 Jan Crippa, Poznań, kalay ihracına izin verilen 15
 Jan Gar, Voyvoda, Macar soylusu 3
 Jan Grzymała Zamoyski 100
 Jan Henryk Dąbrowski 297
 Jan Kazimierz, II., Leh Kralı 141, 147, 151, 156
 Jan Kierdej, bkz. Said Bey
 Jan Klemens Branicki, Leh Başhatmanı 241
 Jan Koniecpolski, hudut komiseri 193
 Jan Koniecpolski, Leh Kralı'nın Mirahuru, Komiser 196
 Jan Krzysztof Gniński(?), bkz. İvan İvinçki
 Jan Małachowski, Krakov Piskoposu 175
 Jan Morut, Macar soylusu 3
 Jan Olbracht, Lehistan Kralı 9, 11, 12
 Jan Sienieński, Leh Kralı'nın Veziri ve Halicki'nin idarecisi, Büyükelçi 80
 Jan Sobieski, III., Lehistan Kralı 173, 175
 Jan Sobieski, Lehistan Kralı 145,
 Jan Stadnicki 229
 Jan Tęczyński, Lublin Kastelanı 21
 Jan Wieniawski, bkz. Covan Ronski
 Jan Zamoyski, Łomża'nın idarecisi, Leh beyi, Leh elçisi 100
 Jan Zapolya, Macaristan kralı 33
 Jan Zygmunt Zapolya, Macaristan kralı Jan Zapolya ve Izabela Jagiellonska'nın tek oğlu 33
 Jarosław şehri 200
 Jawor Kaymakam 145
 Jaxa sülale arması 145
 Jeliton, Lehistan Firarîleri Komitesi Genel Sekreteri 355
 Jerzy Jazłowiecki, Leh Elçisi 45
 Jerzy Utiešenovi, Büyük Varadin Piskoposu 33
 Jilak Toma, Piyade Er 322
 Jilikovski Teofil, Süvari Onbaşı 321

Jistiyak Roh, Piyade Er 322
 Joachim Strasz, bkz. İbrahim Bey
 Jonkovski Antuvan, Süvari eri 321
 Jordan Bey [Władysław Jordan], Bando Miralayı 327, 331
 Jovil Antuvan, Piyade Onbaşı 321
 Józef Piłsudski, Mareşal, Polonya 403
 Józef Wybicki 297
 Jura köyü, Boğdan 256, 257

K

Kabartay Meselesi 221
 Kabe-i Mükerrreme, 111, 155
 Kaçonski Şarl, Alay Papazı 321
 Kadı(lar) 61, 67, 85, 93, 103, 109, 119
 Kafaraçin [Kağarçen] köyü, Boğdan 256
 Kağarçen, bkz. Kafaraçin köyü
 kâğıt imalathanesi, Yalakabad kasabası 233, 234
 kâğıt ustaları, Lehli 233, 234
 Kahire 155
 Kahna, Armeni'nin cariyesi 67
 Kahraman Paşa, Kamaniçe Kalesi Kumandani 183
 kahve 177, 180, 181, 229
 — ibriği 178, 179
 Kajetan Chrzanowski 289
 kalay ihracı 15
 kale(ler) 69
 — muhafazası 249, 250
 Kalgay Sultan 113, 114, 128, 129, 157, 168, 188
 Kalimaki Bey, Osmanlı Devleti'nin Viyana Büyükelçisi 335, 337
 Kaloncik Simon, Piyade Er 322
 Kamaniçe 27, 141, 166, 167, 187, 247
 — Kalesi 187
 — Kalesi ve Şehri 183
 — Kalesi'nin tahliyesi 187
 Kamanke Kalesi, Boğdan 194
 Kamanto oğlu Hayim, mücevher tüccarı, İstanbul 261
 Kançılar 27

Kaniye 121, 156
kanslar [kançılar(?)] 152
Kanunî Sultan Süleyman, bkz. Süleyman Şah Han, I., Kanunî
kanunsuz olarak gümrük alınmamak 213
kapıkethüdası 241, 242
kapı perdesi 178, 179
Kaplan Giray Han, Kırım Hanı 221
kara kuruş 159, 116, 170
Karabağ 99, 105, 127
Karadeniz 17, 25, 79, 99, 105, 112, 113, 121, 122, 127, 128,
138, 155, 165, 185, 291, 360, 361
— Boğazı 259
Karaköy 369
Karaman 17, 25, 79, 99, 105, 112, 121, 127, 156, 165, 185
Kararlar Dairesi Müdürlüğü, Başvekalet, Türkiye Cumhuriyeti
413, 415, 421
karasığır 229
Karl Ludwig, bkz. Şarl Karl Ludwig
Karl, XII., Demirbaş Şarl, İsveç Kralı 200, 208, 211, 221
Karlofça Barış Antlaşması 193, 199, 200, 203, 204, 241, 242,
273, 275, 278
— ahitnamesi 193
Karloviçe 186
Karol Waldstein, Roma İmparatoru I. Leopold'ün Fevkalade El-
çisi 175
Karot Pol, Süvari Çavuşu 321
Karpāt 362
Karveski Aleksandr, Süvari Çavuşu 321
kasab akçesi 109
kaşık 178, 179
Kasilda, Sofya Çerniyeski'nin annesi 369
Kaşolovski, Yüzbaşı 321
kassabiye akçesi 116, 131, 159, 170
Kastamonu
— Alaybeyi 77
— Beyi 77
Kastelan, Leh şehir idarecisi 193, 200

Katif 99, 105, 121, 127
kâtipler 250
katledilen Osmanlı tüccarları, Kamenice 27
Katolik azizleri 364
Katoliklik 411
Kaynar [Căinari] suyu, Boğdan 193, 194, 195
— Deresi, Boğdan 195
— toprakları, Boğdan 195
kayser 112
Kazak(lar) 122, 166, 167, 190, 194, 345
— Alayı 307, 308, 317, 351
— Alayları Kumandanı 313
— askerleri 191
— eşkıyası 100, 106, 112, 113, 114, 116, 128, 129, 131, 133,
134, 138, 156, 157, 160
— şaykaları 124
— Süvari 2. Alayı 311
— Süvari Alayı 311
— taifesi 122, 124, 151
— ülkesi 213
—, Osmanlı uyruklu 317
Kazanowski 133
Kazım Özalp, Milli Savunma Bakanı 409
Kazimierz Jagiellończyk, IV., Leh Kralı 7
Kazimierz Jagiellończyk, Lehistan kralı 12
Kazimierz Olszowski, Polonya Büyükelçisi 401
Keçecizade Fuad, Fevkalade Elçi 299
Kefe 99, 105, 121, 127, 156, 186
— Beylerbeyi 133
— vilayeti 186
kehribar 213
Kekmenoğlu, Rusçuk 213
Kemal Atatürk, bkz. Mustafa Kemal Atatürk
kervanbaşları 61, 115, 130, 158, 169
kese, Florentin atlasından 217
Kholm, bkz. Holm
Kıbrıs adası 79, 89, 99, 105, 112, 121, 127, 156, 185, 199

Kiev 277, 363

Kılburun 134

Kili 119, 156

— kadısı 119

— Mütesellimi 119

kılıç, mücevher kabzalı 222

kilise(ler) 167, 188

—, Kudüs 89

—, Polonezköy 375

—nin birleştirilmesi 3

Kilise Cemiyeti, Polonezköy (Adampol), İstanbul 402

Kıptî zümresi 251

Kır Hatmanı 133

Kırım 156, 246

— ahalisi 193

— Hanı 43, 59, 65, 69, 70, 73, 81, 101, 107, 113, 114, 123, 128, 129, 133, 134, 137, 138, 141, 142, 147, 151, 152, 157, 168, 181, 188, 194, 200, 204, 221, 246, 249, 250, 265

— Hanı'nın Elçisi 138

— hanları 113, 157, 168

— Hanlık merkezi 222

— Harbi 333

— Savaşı 360, 373

Kırımlı 194

kışlaklar 188

Kiyevski Voyvoda 211

Kiyoviye 199, 203

kızıl üzüm 229

Kızılay Cemiyeti 413

Kızıldeniz 127, 99, 105

Koca Kral, bkz. Maximilian, II.

Koca Yusuf Paşa, Sadrazam 282

Kocamustafapaşa 367

koçi arabası 85

Koçmar-İslak yolu, Boğdan 195

Kodama [Kodyma] deresi, Boğdan 195

Kodyma deresi, bkz. Kodama deresi

Kohariski Luvi, Süvari eri 321

Kokyoviç İkszaviye, Süvari Onbaşı 321

Koloçinik Valiri, Süvari eri 321

Kom Etiyen, Süvari eri 321

komiser 194

komite 355

komünist 363

komünyon tepsisi 89

kongre, Üç İmparator 365

Konsoloshane kurulması 380

konsoloslar 380

Konsolosluk

— anlaşması, Leh ve Osmanlı Hükûmetleri arasında 380

— protokolü tasarısı, Osmanlı ve Polonya hükûmetleri arasında 383

— sözleşmeleri 380

Konstanz 3

— Piskoposlar Toplantısı 3

Konuf Aleksandr, Süvari eri 321

Konya vilayeti 367

Konyepolski, Komiser 194

Korçiliski Jan, Süvari eri 321

Kordiplomatik

— duayeni 417

— temsilciler, tarafsız devletlerin 417

Kościół Mariacki, bkz. Santa Mariya Kilisesi

Kościuszek 297

Kosorlovi köyü, Boğdan 256

Kostantin, Grandük 337

Kostantiniye 7, 18, 25, 83, 93, 103, 109, 117, 121, 124, 131, 138, 142, 152, 191, 199, 203

Kostatinof 363

Kowalska, Anna, Profesör Tadeusz Kowalski'nin kızı 415

Kowalski, Kazmierczak, Profesör Tadeusz Kowalski'nin oğlu 415

Kowalski, Tadeusz, Profesör 415

köy ve kasabaları yakıp yıkmak 343

koyun 229

— eti 177

— vergisi 41

Kozakevich Andre, Süvari eri 322

Kozoviski Hanry, Süvari eri 321

Krakov 9, 27, 362, 364

— Piskoposu 175

Krakovi şehri 377

Krakoviye 200

Krakovski 193

Krakovya bkz. Krakov

Kral 3, 4

— atamak 69

— ataması 97

— atanması 97

— seçim sistemi 222

— seçimi 97, 222

— tayini 65, 97

Krasnystaw ve Trembowla Kaymakamı 27

Kristin 211

Krotevski Hanry, Süvari Çavuşu 321

Krzysztof Dzierzek, Leh Kralı Batory Istvan'ın adamı 85

Krzysztof Szydłowski, Kaçılar 27

Krzysztof X. Zbaraski 112

Krzysztof, Armeni'nin adamı 67

Krzysztof, Leh Büyükelçisi'nin Tercümanı 113

Kubanlıkbaşı mevkii, Boğdan 195

Küçükhatman 208

Kudüs 17, 25, 67, 79, 89, 93, 99, 105, 111, 121, 127, 155, 165, 185, 261

Kürdistan 17, 79, 99, 105, 112, 121, 127, 155, 165, 185

kürk 213

Kürkçü 213

Kurleny köyü, Boğdan 255

kuruşa çevirmek, bakır akçe 47

Kutsal Kabir Kilisesi, Kudüs 89

Kutsal Kabir Şövalyesi berati 89

Kutsal Maria Kilisesi, Santa Mariya Kilisesi

Kutsal Topraklar, Kudüs 89

Kuzrenski, Rahip 364

L

Ladişlavuş Rocki [Stanisław Mateusz Rzewuski], Küçükkelçi 186

lahana 177, 180

Lahsa 79, 99, 105, 111, 121, 127, 155

Lalova köyü, Boğdan 256

Langie Bey [Marian Langiewicz], General, 1863 Ocak Ayaklanması'nın Lideri, silah müfettişi 345, 401

Langiewicz , bkz. Langie Bey

Laonikos Chalkokandyles, Osmanlı Devleti'nin tarihçisi, Atinalı 23

Latince 145, 193

Lazar, Beç kralının adamı 69

Lazarist tarikatı 411

Leh (ülkesi) 3, 59, 65, 67, 69, 70, 73, 75, 80, 81, 82, 91, 100, 101, 102, 102, 106, 107, 108, 116, 119, 123, 124, 131, 133, 138, 170, 187, 188, 189, 190, 199, 203, 207, 213, 221, 225, 226, 233, 234, 242, 245, 246, 247, 249, 261, 265, 269, 270, 285, 289, 295, 297, 299

— ahalisi 43, 112, 190, 246, 265

— arazisi 265

— asilzadesi 145

— askeri 166, 167, 187, 226

— askerinin Başkomutanı 242

— askerleri 112, 247

— bağımsızlığı 226

— Başhatmanı 207, 208, 242

— Başpiskoposu 241, 242

— Başvekili 219

— bayrağı 379

— bayrağı asılmasına engel olunmaması 379

— beyleri 69, 70, 73, 95, 167, 245

— beyzadeleri 141, 167, 194, 241

— beyzadesi 122, 289

— bezirgânları 7, 80, 123, 134, 189

- Büyükelçisi 133, 188, 189, 190, 229, 230
- cemiyeti 357
- Cumhuri 186, 188, 190, 193, 199, 200, 203, 204, 207, 208, 219, 241, 242, 245, 246, 247, 265, 267, 269, 270, 273, 274, 275, 278, 281, 289, 291
- Cumhuri beyzadeleri 241
- Cumhuri delegesi 270
- Cumhuri'nun Elçisi 278
- Devleti 187, 193, 221, 225, 226, 249, 265, 270, 292
- Diyet Meclisi 297
- elçisi 3, 33, 112, 133, 134, 135, 160, 173, 177, 179, 180, 181, 230, 247, 261, 262, 269, 270, 277, 281, 285, 287, 291
- elçisi, [Piotr Zborowski] 55, 57, 59
- elçisinin tercümanı 287
- esirleri kurtarmak 189
- Generali, Moylova'da 265
- göçmeni 253, 351
- göçmenleri, Alemdağı 351
- halkı 43, 51, 65, 73, 114, 129, 158, 168, 246, 247
- halkının beygirleri 82
- Hatmanı 217
- hududu 226, 269
- Hükûmeti 380
- İhtilal Cemiyeti 345
- isyancıları 337
- Kazağı 133, 195
- Kazakları 113, 128, 133, 156
- Komiseri Büyükhatman 194
- komiserleri 183, 193, 194
- Konsolos tercümanı 275
- konsolos vekili 275
- Konsoloshanesi, İstanbul 379
- konsoloslar 380
- konsolosu 275
- köyleri 195
- köyü 194

- kral seçim toplantısı 225
- kral seçimi 219, 221
- Kraliyet merkezi 247
- Krallık tahtı 75
- kralsız kalmak 73
- Küçükkelçisi 187, 190
- Küçükhatmanı 207
- kuruşu 116, 159, 170
- memleketi 95, 100, 106, 113, 114, 129, 130, 133, 134, 157, 158, 167, 168, 194, 221, 225, 226, 245, 246, 247, 259, 261, 269, 270
- memleketinde ölenler 115
- memleketleri 113, 128, 134, 281
- milleti 297, 343
- müfrezeleri 373
- mültecileri 305
- Ortaelçisi, Polonya 383
- Podolyası 226
- Sefareti 380
- sınırı 219, 222, 242
- sınırına tecavüz 41
- sınırları 85, 119, 93, 222
- subayları 246
- süvari bölükleri 242
- Şûrası 152
- tarafı 59, 73, 82, 116, 130, 133, 158, 159, 163, 170, 188, 190, 195
- tarafında koyun ve davarı bulunanlar 41
- ticaret gemileri Karadenizde dolaşmak 291
- toprağı 261
- toprakları 53, 265
- tüccarları 189, 124
- uyruklu bezirgânlar 77
- uyruklular 61
- vekilleri 226
- Voyvodası 194
- 'in serbestliğini koruma 281

- ne asker gönderilmek 73
- ne kral olarak atanmak 73
- ne saldırmak 69, 73
- ne tecavüz 41, 43
- ne tecavüze izin verilmemesi 43
- nin düşman saldırılarından korumak 65
- nin istikrarı 221
- Leh Kral(lar)ı 7, 17, 18, 43, 49, 61, 63, 70, 73, 80, 81, 82, 83, 85, 87, 91, 93, 95, 100, 101, 102, 103, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 119, 122, 123, 124, 127, 128, 129, 130, 131, 134, 137, 141, 144, 147, 148, 151, 156, 157, 158, 159, 160, 166, 167, 168, 169, 170, 186, 188, 189, 190, 193, 196, 199, 203, 217, 219, 221, 225, 237, 239, 245, 246, 247, 249, 263, 267, 269, 270, 273, 277
- Elçisi [Piotr Zborowski], İstanbul 61
- Elçisi 45
- Hatmanı 119
- ölümü 241
- Vekili 112, 241
- , Batory Istvan 97
- , Istvan Kral 95
- , Stefan Batory 83
- , Wladyslaw Waza, IV. 133
- , Zygmunt, II. 45, 47, 55, 57, 59, 65
- nın [III. August] vefatı 241. 242
- Leh Krallığı 65, 69, 152, 219, 221, 222, 278
- konusu 69
- makamı 242
- merkezi 75
- Lehçe 27, 63, 145
- tercümeler 63
- Lehistan 4, 21, 23, 27, 63, 185, 187, 263, 311, 313, 329, 333, 335, 337, 339, 343, 345, 346, 349, 379, 380, 383, 393
- ahalisi 367
- asilzadesi 27
- Başbakanı 380
- Başhatmanı 237
- Devleti 379, 380

- Devleti'nin İstanbul Konsoloshanesi Kâtibi 379
- Dışişleri Bakanlığı 383
- Diyet Meclisi 393
- Elçilik ve Konsoloslukları 380
- elçisi 380
- Elçisi, İsviçre 389
- Fırarîleri 355
- Fırarîleri Komitesi 355
- Hükûmeti 379, 380, 383, 391
- ihtilali 349
- isyancıları 341
- Konsoloshanesi, İstanbul 379
- konsolosluk görevlisi 380
- Kralı 3, 4, 9, 11, 12, 15, 20, 33, 63, 89, 145, 175, 311, 313
- Kralı tebaası 89
- Kralı'nın Başvekili 237
- kralının kızı 33
- Murahhas Heyeti, İstanbul 387
- prensleri 311, 313
- Sergisi Komitesi, İstanbul 397
- Sergisi Varşova Tertip Heyeti 397
- Sergisi, İstanbul 397
- toprakları 23
- vatandaşları 379
- 'ın bağımsızlığı 380
- lılar, Konya-Aksaray'da yerleşik 367
- Lehleştirilmiş Fransız hümanisti 145
- Lehli(ler) 43, 49, 70, 81, 82, 83, 100, 103, 106, 109, 123, 124, 133, 135, 189, 193, 194, 195, 196, 203, 219, 221, 222, 225, 226, 245, 246, 247, 265, 270, 291, 295, 297, 299, 307, 308, 317, 321, 325, 329, 339, 343, 345, 346, 349, 351, 353, 355
- Çerkezistan'da bulunan 331
- erler 327
- esirler 18, 80
- esirler İslama girmemiş 83, 103, 109, 122
- mülteciler 317
- subay 327

— vekil 195
 — voyvodalar 219
 —, ülkelerinden kaçan 303
 —e kız vermek 325
 —in isyan hareketleri 343
 —in serbest bırakılması, Müslüman olmayan 43
 Lemberg [Livov, Lwów] şehri, Polonya 377, 409
 Lenoir [Ludwik Zwierkowski] 315
 Leopold, I., Roma İmparatoru 175
 Leopolis Bayraktarı 145
 levazımat tertibi 274
 Levlâk makamı 111
 Lî ma'allâh sırrı 111
 liman 275
 Lipka(lar) 249, 250
 — askeri 226
 — taifesi 249, 250
 — Tatarları 166
 —, askerî taife, İslam dinine mensup, Lehistanda yaşayan 249
 Lituvana 363
 Litva 186, 188, 199, 203
 — Dukası 122
 — Hâkim 199
 Litvanya 80, 93, 100, 106, 113, 128, 193, 277, 289, 363
 — Büyük Dukası 193
 — Büyük Mareşali 93
 — eyaleti 277
 — eyaleti ahalisi 289
 — Prensi 9
 Livadya 285
 Livonya 80, 100, 106, 113, 128, 199, 203, 277
 Livov, bkz. Lemberg şehri
 Łomża'nın idarecisi 100
 Londra 357, 417
 — Büyükelçisi, Osmanlı Devleti'nin 343, 357
 — Elçisi 333

Lopatna köyü, Boğdan 256
 Lozan 391, 395
 Lublin Kastelanı 21
 Ludwik Zwierkowski, bkz. Lenoir
 Lui Napolyon, Fransa İmparatoru 311
 Lûristan 127, 155, 165
 Lüleci Hendek Sokağı, Hacıali Mahallesi, İstanbul 370
 Lwów, bkz. Lemberg şehri

M

M. Beck, Polonya Dışişleri Bakanı 405
 Maarif
 — nazırı 375
 — Vekaleti, Türkiye Cumhuriyeti 399, 415
 — Vekili, Türkiye Cumhuriyeti 399
 —i Umumiye Nizamnamesi 375
 maaş verilmesi 317
 Macar(lar) 4, 299, 360, 365
 — altını 274
 — kralı 191
 — kraliçesi 237
 — kralları 114, 129, 157, 168
 — memleketleri 112
 — milleti 3
 — ordusu 3
 — soyluları 3, 4
 — taifesi 191
 — toprakları 3
 Macaristan 3, 4, 33, 247, 299, 364, 365, 421
 — kralı 3, 9, 33
 — Kraliyeti 3
 — Krallığı 3
 — sınırı 3
 —'ın dul kraliçesi 33
 Mağrib 79, 99, 105, 156, 165, 185
 Mahmud, Bahriye Nazırı 375
 Mahmud, I., Osmanlı Sultanı 237

Malahbas 364

Maliye

- Bakanlığı 421
- Nazırı Vekili 375
- Nezâreti 327

Manastr 325

mandıraları yakmak 57

Manuşçakski, Doktor, İkinci Alay'ın doktoru 327

Maraş 99, 105, 127

Marcauti köyü, Boğdan 256

Marcin Chomentowski, Bractawcki Palatini Voyvodası, hudut belirleme işinde tam yetki ile murahhas, Komiser 196, 193

Margau Borowski, Lehistan Fırarîleri Komitesi Başkanı 355

Maria, Adam Mickiewicz'in kızı 315

Marian Langiewicz, bkz. Langie Bey

Markiyon Ormanı, Boğdan 195

Marya İrenberg 364

Marynia 315

Maşcauti köyü, Boğdan 255

Masovski Fransuva, Süvari eri 321

Mavdami köyü 363

Maximilian, II. [Koca Kral], Beç Kralı 69, 73

Mazoviya 80, 100, 106, 113, 122, 128, 199, 203, 277

Mazuriski Şarl, Süvari eri 321

Mecidî nişanı 353

Mecidiye nişanı 327, 333

Meclis-i Mahsus 307

Meclis-i Vükelâ 317, 375, 383

- ve Maruzat Kalemî, Sadaret 375

Medâyin 111

Medine 17, 25, 79, 99, 105, 111, 121, 127, 155, 165, 185

Mehammed Giray Han, Kırım Hanı 147, 151

Mehammed Han, II., Osmanlı Sultanı 79, 99, 105

Mehammed Han, III., Osmanlı Sultanı, III. Murad Han oğlu 105, 106, 112, 127, 156

Mehammed Paşa, Veziriazam, Ordu Kumandanı 148

Mehmed Ali Paşa, Serasker 333

Mehmed Çavuş, Dergâh-ı Muallâ Çavuşu 138

Mehmed Çelebi, I., Osmanlı Sultanı 3

Mehmed Giray Han, bkz. Mehmed Giray Han

Mehmed Han, Osmanlı Sultanı, II. Bayezid'in babası 7

Mehammed, IV., bkz. Mehmed Han, IV.

Mehmed Han, IV., Osmanlı Sultanı, fatih, Sultan İbrahim Han oğlu, Sultan II. Mustafa'nın babası 141, 147, 151, 156, 165, 173, 185, 193

Mehmed Han'ın sünnet ettirilmesi, Şehzade Mehmed 87

Mehmed Reşad, Padişah 375

Mehmed Sadık Paşa (Michał Czajkowski), Çayka, Kont, Leh mültecilerinden, Kazak Alayları Kumandanı 305, 307, 313, 315, 317, 351, 411

Mehmed Said, Sadrazam, Hariciye Nazırı 375

Mehmed Han, III., bkz. Mehmed Han, III.

Mehmed Han, II., bkz. Mehmed Han, II.

Mehmed, Şehzade 33

Mehmed, Tokatlı bezirgân, Lehistan'da öldürülmüş 39

Mehmet İzmen, Tarım Bakanı 422

Mehmet Muhlis Ete, Ticaret Bakanı 422

Mekke 17, 25, 79, 99, 105, 121, 127, 165, 185

Meksika 380

Mekteb-i Tıbbiye Nezareti 327

mektuplar 63

memleket dışı şehitliklerde yaptırılan anıtlar 409

Menderes 419

Meniński Linguarum orientalium Turcica, Arabica, Persica institutiones; seu Grammatica Turcica etc., Osmanlıca gramer kitabı (Viyana, 1680) 145

mercimek 229

Merd, Armeni'nin adamı 67

mescit 167

Mesih dini 29

Meske(?), Lehistan 39

mezhep taassubu 361

Michał Czajkowski bkz. Mehmed Sadık Paşa

Michał Korybut Wiśniowiecki, bkz. Mihail

Michał Sokolnicki, Polonya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi,

kordiplomatik duayeni 417

Midilli adası 156

Migoreski Vindislas, Mülazım 321

Mihai Sutu 295

Mihail [Michał Korybut Wiśniowiecki], Leh Kralı 166

Mihail, Rus Ordu Komutanı Boris Petrovich Sheremetev'in oğlu 207

Mihaliski Beliz, Süvari eri 321

Mihrimah, Kanunî Sultan Süleyman'ın Kızı 29

Mikołaj Bieganowski [Bieganowski Nikola], Leopold Bayraktarı, İstanbul elçiliği 141, 145

Mikołaj Krzysztof Radziwiłł, Sierotka (Yetimcik) lakaplı, Büyük Litvanya Mareşali, Vilnius Voyvodası 89, 93

Mikołaj Lanckoroński, Lehistan Elçisi 11

Milli Müdafaa Vekaleti, Türkiye Cumhuriyeti 409

Milli Savunma Bakanı 409

Minakowski Jozef, Süvari eri 321

minder 178, 179

Miralay tayini 311

miras 189

mirzalar 81, 113, 114, 128, 129, 157, 168

Mısır 17, 25, 79, 89, 99, 105, 111, 121, 127, 165, 185, 199, 203

Mısır-ı Kahire 155

Moçariski Andre, Süvari eri 321

Montreux sözleşmesi 405

Montrö Boğazlar Sözleşmesi 407

Moskov 83, 97, 103, 109, 208, 208, 247, 269, 291

- askeri 208, 245, 265, 270
- askerleri 225, 247
- Çarı 193, 207, 208, 221
- Çarı, I. Petro 221
- Çarı'nın Oğlu 208
- Çarıçesi 222
- Devleti 219, 225, 226, 269, 274, 292
- İmparatoriçesi 245
- Kazağı 113, 128
- Kazakları 128, 156

- Kralı 69, 73
- memleketleri 134
- ordusunun feldmareşali 245
- rehinleri 207
- sınırı 134
- sınırları 193, 222
- ülkesi 69, 213

Moskova 23

- Soylular Cemiyeti 346
- Temsilciliği 393

Moskovlu 151, 221, 222, 245, 246, 247, 265, 273, 281, 291, 292

- askerî 221
- seferi 281
- 'nun esiri 246

Moylova 265

mücevher tüccarı 261

Muhacirin-i İslamiye İskân Komisyonu Birinci Azalığı 367

muhacirler 351

Muhammed Mustafa, Allah'ın Resûlü 17, 25, 79, 99, 105, 111, 117, 121, 122, 127, 128, 131, 137, 141, 147, 151, 155, 156, 160, 165, 166, 170, 185, 190

- nın Dört Arkadaşı 79, 99, 105
- 'nın Dört Halifesi 185

mühimmat tedariki 331

mühürlü temessük 234

Mukabele defteri 250

mukataa paraları 250

mülga Lehistan Delegasyonu Başkâtibi 389

mülteci(ler) 300, 317, 349, 411

- , Polonyalı 411

mumyağı bkz. yağmumu

Münih Komiteleri 355

Münih'teki Leh Komiteleri 355

Murad Han, II., Osmanlı Sultanı 79, 105

Murad Han, IV., Osmanlı Sultanı, Gazi, Sultan I. Ahmed Han oğlu 111, 112, 121, 128, 156

Murad Şah Han, III., Osmanlı Sultanı, II. Selim Şah Han oğlu, III.

Mehmed'in babası 80, 89, 93, 99, 105, 106, 112, 127, 156
 murahhaslar 275
 Murtaza Paşa, Vezir 122, 124
 mürûr tezkiresi 370
 muşamba 178
 Müslüman(lar) 49, 103, 112, 249
 — bayrağı 291
 — esirler 123
 Mustafa Efendi, Bender Defterdarı 211
 Mustafa Han, I., Osmanlı Sultanı, Sultan III. Mehmed Han oğlu 112
 Mustafa Han, II., Osmanlı Sultanı, IV. Mehmed'in oğlu 185, 193
 Mustafa Han, Osmanlı Sultanı, İbrahim Han oğlu 186
 Mustafa Kemal Atatürk, Gazi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı 387, 403, 417
 Mustafa Paşa, Vezir, Budun Muhafızı 69, 70, 73
 Mustafa Paşa, Veziriazam 133
 Mustafa Reşid Paşa, Hariciye Nazırı 379
 Mustafa Reşid Paşa, Sadrazam 318, 325, 333
 —'nın çiftlikleri 325
 Mustafa, Hacıoğlupazarı Şehri Kadısı 191
 Mustafa, Kefeli Bezirgân, Lehista ölmüş 39
 Mustafa, Yusuf oğlu, Canbaziye, Kocamustafapaşa 367
 Musul 99, 105, 127, 155, 185
 Musurus Bey, Osmanlı Devleti'nin Londra Büyükelçisi 333, 343
 mütareke
 — antlaşmaları 380
 — imzalamak, Macaristan Kraliyeti'yle 3
 Müteferrika İbrahim Efendi bkz. İbrahim Efendi
 Mütesellim 119
 Müttetik
 — Devletler elçilikleri 307
 —lerin muhalefeti 389
 müzekkire 379

N

Nafia
 — Nazırı Vekili 375

— Nezareti tezkiresi 353
 Nahçıvan 99, 105, 127
 Nalkıran, bkz. August, II.
 Nalkıranoğlu, bkz. August, III.
 nâme-i hümayûn 63, 190
 — kutusu 299
 Napolyon 297, 346
 Nazmi Topçuoğlu, Ti. V. 415
 Nederland
 — Elçisi 186
 — State Generalleri 186
 Nemçe 97, 213, 219, 261, 269, 291, 292
 — çasarı 191, 222
 — Devleti 225, 246, 269, 274, 292
 — İmparatorluk veraseti 219
 — İmparatoru 145, 219
 — Kralı 69, 70, 75
 — ülkesi 70
 Nemçeli(ler) 70, 219, 246, 261, 265, 273
 Nester [Dinyester] geçidi 113, 128, 157, 167
 Nieśwież 89
 Niğbolu sancakbeyi 75
 Nihavend 99, 105, 127
 nihilistler 363
 nikâh daveti 29
 Nikolay Vasiliyeviç Repnin, Prens, general, Moskov ordusunun feldmareşali 245, 246
 Niş
 — Gümrük Emni 214
 — Kadısı 214
 nişan verilmek 353
 Niviyadomski Filip, Süvari Çavuşu 321
 Niyabet Meclisi, Lehistan 379
 nohut 229
 Novak Antuvan, Piyade çavuşu 321
 Novakovski Jan, Piyade Er 322
 nüfus tezkiresi 370

Nureddin sultan 188

Nyeper [Dinyeper] Nehri 360, 362, 363

O

ocaklık tayini 250

ödeme

— belgesi 213

— tezkiresi 181

Odun 177, 180, 181, 229

— nakli 179

— nakliyesi 178

oğullarını Leh Kralı yapmak 73

okul, Polonezköy 375

ölen Leh Kralı'nın [II. August] oğlu [III. August] 222

Oleś 315

Olonički Luvi, Piyade Er 322

Ömer 17, 25

ordu 33

— Kumandanı 148

—-yı Hümâyûn 267, 277

Orhan Öztrak, Gümrük ve Tekel Bakanı 422

Orhei köyü, Boğdan 254

ormanlar 195

Ortadoğuya 89

Ortaelçi seviyesi 275

Oruç, Dergâh-ı Muallâ Çavuşu 152

Oskan, Posta ve Telgraf ve Telefon Nazırı 375

Osman 17, 25

Osman Han, I., Osmanlı Sultanı, Sultan Ahmed Han oğlu 112

Osmanlı (Devleti /ülkesi) 3, 9, 15, 33, 61, 63, 73, 80, 82, 89, 102, 103, 108, 109, 114, 123, 124, 133, 134, 145, 173, 175, 187, 188, 189, 190, 191, 193, 195, 196, 199, 203, 204, 221, 222, 225, 226, 237, 239, 241, 242, 245, 246, 247, 249, 250, 259, 262, 265, 267, 269, 270, 273, 274, 275, 278, 281, 285, 289, 292, 295, 299, 300, 305, 307, 317, 318, 329, 333, 337, 339, 341, 343, 345, 346, 351, 355, 357, 359, 360, 361, 362, 365, 373, 377, 379, 380, 383, 401, 411

— ahalisi 194

— alfabesi 21

— askeri 133, 265, 269

— askerî sınıfı 329

— askerleri 333, 362

— askerleri, Akkirman sancağı 41

— başkenti 89

— bezirgânları 80, 123

— Devlet Hazinesi 163

— Devlet merkezi 166, 190, 278

— Devleti askeri 317

— Elçilik heyeti 207

— Elçisi 200

— elçisini ağırlamak ve misafir etmek 242

— Elçisinin karşılanması 242

— esiri satılmaması 114, 129, 157, 168

— halkı 51, 81, 102

— Hanedanı 137, 142, 148, 152, 277

— Hilafeti 113

— hududu 269

— Hükûmeti 380, 383

— lisanı 367

— memleketi 269

— murahhas delegeleri 185

— Ordusu 307, 311, 329, 333, 401

— Ordusu Başkumandanı 307, 311

— politikaları 27

— Rumeli Ordusu Kumandanı 311

— Saltanat ve Devleti 281

— Saltanatı 113, 190, 281

— sarayı 63

— Sarayının Baştercümanlığı 63

— sınırı 246, 247

— sınırları 247

— Sultanı 3, 33, 63, 89, 317

— Sultanı'nın Baştercümanı 63

— sultanları 63

— tahtı 128, 113, 199, 267, 269

- tahtına geçmek [Sultan III. Murad] 73
- tahtına geçmek [Sultan IV. Murad] 113
- tarafı 82, 101, 107, 116, 159, 170
- Tezkiresi, bkz. tezkire-i Osmaniye
- toprakları 195, 361, 411
- Tüccarı 23, 27
- uyruğu 317, 318, 325, 329, 353, 369
- ne hicret 367
- 'nin Berlin Büyükelçisi 339, 341
- 'nin elçileri 361
- 'nin Petersburg Büyükelçiliği 345
- 'nin sınır görevlisi 193
- 'nin tarihçisi 23
- 'nin Viyana Büyükelçisi 337
- Osmanlı Padişahı 20, 193, 199, 203, 208, 237, 241, 273, 300
  - , Abdülmecid 317
  - , Ahmed, III. 207, 208
  - , Selim, III. 277
  - 'nın aşkına içki içmek 208
- Osmanlıca 145
- Osmanoğlu hanedanı 121
- öşür 167
- öte yaka 134
- otlak
  - hakkı 82, 102, 116, 124, 131, 159, 170
  - vergisi 41
- oymaklar 186
- Özi 41, 119, 134, 138, 156, 285
  - Beylerbeyi 134
  - Boğazı 138
  - istilası 285
  - Kazağı 142
  - Muhafızı 134
  - Ordusu Serdarı 119
  - tarafı 41
  - Tatarları 113, 128, 157, 167

P

- Paçapenik Fransuva, Süvari eri 322
- Paderewski, Lehistan Başbakanı ve Dışişleri Bakanı 380
- Padişah
  - , Abdülaziz 349, 351, 353
  - , Abdülmecid 299, 300, 303, 307, 308, 311, 317, 318, 319, 325, 327, 329, 333, 335
  - , I. Mahmud 229
  - , II. Abdülhamid 357, 359, 360, 361, 362, 367
  - , III. Mustafa 241, 242, 269
  - , III. Mustafa 249
  - , III. Selim 267, 269, 270, 277, 278, 285, 287, 291, 292, 295
- Paharniceni köyü, Boğdan 253
- palankalar 167, 246
- Palatin 193, 196
- Paleolog hanedanı 23
- Pan Laski, Leh Kralı adamı 57
- Pançarof deresi 363
- Papa 188
- Papauti köyü, Boğdan 257
- paralardan gümrük talep olunmaması 116, 159, 170
- paralı asker
  - toplamak 129, 157, 168
  - toplamamak 114
- Paris 145, 311
- pasaport 315
- Pascirski Fransuva, er 322
- Paskalya 364
- Pastan Şiveko, piyade, er 322
- Pavloski, Onbaşı 322
- Paweł Benoe 229
- pazar 47
- Pecişte köyü, Boğdan 255
- Pelengân 99, 105, 127
- Pelisti köyü, Boğdan 254
- Pencere muşambası 179

Pensik meydanı 364
 Pera 263
 Peşte 365
 Petersburg 335, 339
 — Soylular Cemiyeti 346
 Petroliski Matyus, Piyade Er 322
 Petroski Şarl, Piyade Er 322
 Petroski Valiri, Süvari eri 321
 Petroşkivic Silvester, Süvari eri 322
 peynir 229
 Piatra köyü, Boğdan 253
 Piotr Broniewski, Lehistan Kralı tebaası 89, 93
 Piotr Potocki, Leh Piyade Askeri İdarecisi, Szczerzec Şehrinin İdarecisi, Çerçak Bölgesi'nin Yöneticisi, Leh Fevkalade Orta-elçisi 262, 263, 278
 Piotr Zborowski, Leh Kralı Elçisi, İstanbul 55, 57, 59, 61
 Pipo, bkz. Pipon de Ozor
 Pipon de Ozor [Floransalı Philippus Scorari], Tımışvar Beyi 3, 4
 Pirinç 177, 180, 181, 229
 pîşkeş 166
 piskopos 246
 piyade 250, 274
 — asker 69
 — askeri 274
 — askerleri 250
 — kethüdaları 250
 Piyanetka Luvi, Süvari eri 321
 Piyontkovski Siyon, Süvari eri 322
 Podlakya 199, 203, 277
 Podolya 166, 167, 194, 199, 203, 277
 — eyaleti 247
 — memleketinin tahriri 167
 — palankaları 167
 — vilayeti 187
 Pojen Dukalığı 339, 349
 Poladsa 363
 Polonezköy (Adampol), Beykoz kazası, İstanbul 375, 402, 411

— Muhtarlığı, İstanbul 411
 Polonya 185, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 373, 377, 383, 395, 401, 403, 405, 407, 409, 413, 419, 421
 — Büyükelçiliği, Ankara, Türkiye 401, 405, 407
 — Büyükelçisi 401
 — Elçiliği Askerî Ataşesi 385
 — gazeteleri 377
 — Genelkurmay Başkanlığı 385
 — Hükûmeti 407, 409
 — Kanunları 399
 — kolonisi 413
 — Komitesi 361
 — Kulübü 377
 — Millî Komitesi 359, 362
 — muhacirleri, Kocamustafapaşa Canbaziye'de sakin 367
 — Niyabet Meclisi 377
 — Ordusu 362
 — Sefareti 399, 405
 — Sefareti, Ankara 399
 — soyluları 360
 —'nın bağımsızlığının tanınması 383
 —'nın işgali 417
 —'nın paylaşılması 360
 Polonya Cumhuriyeti 417
 — Ankara Büyükelçisi 417
 — Büyükelçisi kordiplomatik duayeni 417
 — Cumhurbaşkanı 403
 — Dışişleri Bakanlığı 401
 — Parlamentosu 395
 Polonya Diyet ve Senatosu 399
 —'nun Kanunname Çalışmalarının Lâyiha Özeti isimli eser 399
 Polonyalı(lar) 315, 359, 360, 361, 363, 365, 377, 411
 — göçmenler 411
 — mülteciler 411
 Pomorzany 27
 Ponyatowski Roh, Süvari eri 321

Poravoski Jozef, Süvari eri 321
 Portekiz Kralı 219
 posta kolisi 413
 Posta ve Telgraf ve Telefon Nazırı 375
 Potocki, bkz. Franciszek Piotr Potocki
 Pozen Dukalığı, bkz. Pojen Dukalığı
 Poznań 15, 297, 362
     — Kastelanı 33
 Poznanya valisi 237
 Prepayath 363
 Pripayat 363
 Profesör Tadeusz Kowalski'nin karısı 415
 Prusya 80, 100, 106, 113, 122, 128, 199, 203, 261, 277, 291, 341
     — Devleti 274, 275, 341, 343
     — Hükûmeti 346
     — Kabinetosu 339
     — Kralı 242, 270, 291, 339, 343
     — milleti 346
 Prusyalı 265
 Prut
     — Barış Antlaşması 207, 208, 221
     — Savaşı 221
 Puzen Dukalığı 362

R

Racinski Mateyo, Piyade Er 322
 Raciviç İpolit, Süvari eri 321
 Radiç Vinsan, Süvari eri 321
 Radziwill, Prens, General, Rus 299
 rahipler 188
 Raif Aybar, Devlet Bakanı 422
 Raif Karadeniz, G. İ. V. 415
 raki 287
 Rakka 185
 Rakoczi Bey 147
 Rakoczi-oğlu 152

Raşcov, bkz. Raşkova
 Raşid Efendi, Reisülküttap 281
 Raşkova [Raşcov] Kalesi, Boğdan 194
 Razaki üzüm 177, 180
 reft akçesi 109, 116, 131, 159, 170
 Reisülküttap(lar) 277, 281, 291
 Repnin, bkz. Nikolay Vasiliyeviç Repnin
 Reşat Muhlis Erkmen, Zr. V. 415
 Reşid Paşa, bkz. Mustafa Reşid Paşa, Sadrazam
 Revan 105, 127
 Rîbnita Dağı, bkz. Ripnuti Dağı
 Ripnuti [Rîbnita] Dağı, Boğdan 195
 riyal 116, 159, 170
 Rıza, bkz. Hasan Rıza Paşa, Serasker
 Rodos
     — adası 79, 112, 156, 185
     — seferi 15
 Roma 3, 188
     — İmparatorluğu 193
     — İmparatoru, Leopold, I. 175
     — ve Macaristan Kralı 3
 Roman Çarnoski [Roman Czarnocki(?)], Miralay, Lehistan Su-
     baylarından 333
 Roman Czarnocki(?), bkz. Roman Çarnoski
 Romanya 421
 Romişiski Vayçih, Süvari eri 321
 Rosanda, bkz. Domna
 Rum 17, 23, 25, 79, 112, 121, 155, 165, 165, 318
     — ahali 318
 Rumeli 17, 25, 73, 79, 99, 105, 112, 121, 127, 156, 165, 186, 199, 203, 355
     — Kazaskeri 291
     — valisi 325
 Rus(lar) 285, 295, 300, 360, 362, 363, 364, 365
     — askeri 360, 363
     — askerleri 343, 364
     — Çarı 207

- casuslar 362
- İmparatoru 299, 300
- İmparatoru 363
- konsolosu, Boğdan'da bulunan 295
- Ordu Komutanı 207
- palankaları 166
- vatandaşları 349
- 'a esir düşen Müslümanlar 285

Rusçuk 213, 307

- geçidi, Tuna Nehri 213

Russel, Lord 343

Rüstem Paşa, Vezir 29

Rusya 80, 100, 106, 113, 122, 128, 186, 199, 203, 221, 261, 270, 277, 295, 299, 300, 335, 339, 341, 345, 346, 349, 355, 357, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 369, 379, 380

- ahalisi 345
- askerleri 337, 341, 345
- Büyükelçisi 299
- Devleti 299, 318, 339, 341, 343, 345, 346, 349, 355, 360
- İmparatoru 299, 300, 343, 346
- lılar 363

Rûz-ı Kasım 166

S

Sabahattin Dumer, Ticaret Bakanlığı Dışticaret Dairesi İkinci Başkanı 421

Sadaret 299, 308, 325, 331, 375

- Kethüdası 259
- makamı 311

Sadeyağ 177, 180, 181, 229

Sadrazam 173, 207, 208, 217, 222, 225, 237, 241, 242, 250, 259, 277, 282, 303, 307, 311, 313, 318, 319, 327, 333, 335, 349, 351, 353, 357, 375

- , Mustafa Reşid Paşa 321
- , Mustafa Reşid Paşa'nın çiftlikleri 327

Sadrazamlık 351

- hizmeti 282

Saffet Arıkan, M. M. V. 415

sahan 178, 179

Saharna köyü, Boğdan 257

Sahib-i Âr Yalısı, Ayvansaray'da 291

Said Bey [Jan Kierdej], Kanunî Sultan Süleyman'ın Elçisi, Lehistan asilzadesi 27

Sakız adası 156

Saks, bkz. Saksonya

Saksonya 199, 203

- Arşi ve maliki 193
- askerleri 225
- Dukası 222
- Herseği 199, 225, 226, 237
- memleketi 203, 204

Salezien Tarikatı 402

saman 229, 230

Samaşcani köyü, Boğdan 255

Samokicye, bkz. Żmudzki

Samucetya, bkz. Żmudzki

Samudiçya, bkz. Żmudzki

samur

- derisi 134
- kürk(ler) 23, 222

San'a 79, 99, 105, 111, 127, 155

sancakbey(ler)i 33, 61, 65, 73, 75, 85

- askerleri 75

Sandroviç Albir, Süvari eri 321

Santa Mariya Kilisesi [Kutsal Maria Kilisesi / Kościół Mariacki] 364

şarap 177, 180, 287

- ve rakı nakli izni 287

Sardunya 311

- Devleti ordusu 311

sarımsak 229

Sarmata Konstantin, Süvari Çavuşu 321

Saruhan 156

şato, Pomorzany 27

savaş

- hazırlığı 274
- ve ticari gemilerinin Boğazlardan geçişleri 405, 407

Savatlı leğen ve ibrik 178, 179

Sayda 155, 165

Sebastian Machowski, bkz. Sisanuş Makomçki

Sebe 111

sefer

- açılmak 133
- işleri 282
- e katılmak 129

şehitlik yapılmak, Polonya'da 409

Sejm (meclis) oturumu 27

sekbanlar 222

Selanik 178, 179, 259, 318

- keçesi 178, 179
- Mutasarrıfı 259

Selim Han, III., Osmanlı Sultanı 273

Selim Şah Han I., Osmanlı Sultanı, Kanunî I. Süleyman Şah'ın babası 13, 17, 25, 79, 100, 106

Selim Şah Han, II., Sultan, III. Murad'ın babası 79, 80, 93, 99, 100, 106, 112, 127, 156

Sendomir Voyvodalığı 195

Sendomirski, Leh Voyvodası 194

Serasker 327, 333

- Paşa 194

Seraskerlik 307, 308, 327, 331, 333, 355

serbestlik belgesi, Leh esirler elinde 83, 103, 109

Severia [Siewierski] 199, 203, 277

Seyfeddin Bey [Tadeusz Gasztowtt] 373

Shocinski Stanilas, Süvari eri 321

Sibirya'ya sürgün edilmek 361

Sicill-i Nüfus

- Daire-i Umûmiyesi Dersaâdet Kalemi 369
- Nizamnamesi'nin Beşinci Maddesi 370

Sieniawski ailesi 27

Sieniawski Hatman, Leh Cumhuriyeti'nin Başhatmanı 207, 208

Sienna 27

Siewierski, bkz. Severia

Sigetvar 156

sığır eti 177

Sigismundus, Roma ve Macaristan Kralı 3

sıkıyönetim, Lehistan'da 337

silah 189

- tedariki 331

- sarılmak 360

silahşörlük dersleri 315

Silistre 57, 116

- sancakbeyi 57, 75, 82, 102, 108, 124
- serhaddi 130
- sınırı 159, 170

Sınır(lar)

- belirlemek 196
- belirlenmek 196
- işaretleri 196
- işaretleri konulmak 195
- tecavüzünde bulunmamak 188
- tespiti 193, 194
- a asker ve mühimmat takviyesi 222
- a tecavüzde bulunmamak 222
- rın düzeni 188

Sinop

- Kadısı 77
- Kalesi Kethüdası 77
- Medresesi 77

sipahi 82, 102, 108

Sırbistan 341

Sirem yakası 186

sirke 177, 180, 229

Sirota köyü, Boğdan 255

Şirvan 99, 105, 127

Sisanuş Makomçki [Sebastian Machowski], Pan, Leh Elçisi 147

Sitohnia köyü, Boğdan 257

Sivas 99, 105, 127, 185

Şivaski Matyus, Süvari eri, onbaşı 322
 siyah bayrak çekmek 377
 Skarbek, Goralı, Asilzade 3
 Skovaski Aleksandr, Süvari Çavuşu 321
 Skovoski Antuvan, Piyade Er 322
 Slavlar 355
 Słuzalski, bkz. Henryk Bey
 Smolensk 199, 203
 Smolenska 277
 Sobieski, bkz. Jan Sobieski, Lehistan Kralı
 Sofya Çerniyeski 369
 soğan 229
 Sokollu Mehmed Paşa, Sadrazam 63
 Sokolnicki, bkz. Michał Sokolnicki
 Soroka geçidi, Boğdan 194
 Soşinevski Piyer, Süvari Onbaşı 321
 sosyalistlik 361
 Sovinski Andre, Piyade Er 322
 Sovyetler Birliği 417
 soylu 365
 Stanislaw 225
 Stanislaw August, Leh Kralı 273
 Stanislaw Galski, Ban, Bar şehrinin idarecisi, Elçi 106
 Stanisław Koniecpolski, Leh Komiseri, Büyükhathman 194
 Stanisław Leszczyński, Leh Kralı 211
 Stanisław Mateusz Rzewuski, bkz. Ladişlavuş Rocki
 Stanislaw, Fransa Kralı'nın kaynatası, Leh Kralı 219, 221, 222
 Stanislaw, Leh eski Kralı, Bender 211
 Stanislaw, Leh Kralı'nın adamı 17
 Stefan Batory, Erdel Voyvodası, Lehistan Kralı 69, 75, 89
 Stefan Humiecki, İkinci Çaşnigir, Hudut Komiseri 193, 196
 Stefan Pac, Vilnius Piskoposu 175
 Stemberoski Antuvan, Süvari Çavuşu 321
 Stodolna köyü, Boğdan 257
 Stokovski Jan, Süvari Onbaşı 321
 Stopan Dimitri, Süvari eri 321
 subaşılar 61

subaylar 250
 Süleyman Elbustanî, Ticaret ve Ziraat Nazırı 375
 Süleyman Şah Han, I., Kanunî, Osmanlı Sultanı, Sultan I. Selim
 Şah Han oğlu 17, 20, 25, 27, 29, 31, 33, 37, 80, 100, 106,
 112, 122, 127, 156
 sulh maddeleri 173
 sultanlık nişanı 155
 Şumnu Ovası 282
 sünnet
 — ettirmek 87
 — töreni 29
 süpürge 178, 179
 Suriye Tarafı Telgraf Müfettişi 353
 Susleni köyü, Boğdan 254
 süt 177, 180, 229
 süvari 250, 274
 — alayı 307, 317
 — alayı teşkili 308
 — askeri 274
 — askerleri 250
 — birlikleri 250
 — birlikleri kethüdaları 250
 — İkinci Kazak Alayı 311
 — Kazak Alayı 307
 — subayı 333
 — subayları 250
 — tümeni 333
 Süveys 155
 Svicsiye, bkz. Szwedów vilayeti
 Szczerzec Şehri, Lehistan 263
 Szczerzec, bkz. Çerçak bölgesi, Polonya
 Szulecki, Józef(?), bkz. Şevc (?)
 Szwedów (= İsveçliler) [Svicsiye / Şvinçste] 100, 106, 113, 122
 — vilayeti 100, 106, 113, 128

Ş

- Şahbaz Giray Han, Kırım Hanı 265
- Şalgam 177, 180
- Şam 17, 25, 79, 89, 99, 105, 111, 121, 127, 134, 155, 165, 185
- Şamdan 178, 179
- Şark 134, 359
- Ajansı 411
  - Dilleri Tercümanı 145
  - medeniyeti 359
- Şarl Karl Ludwig, Prens 365
- şayka(lar) 122, 124, 142
- çıkarılmaması 138
- Şehrizol [Şehrizer] 79, 99, 105, 112, 127, 155, 185
- Şehrizer, bkz. Şehrizol
- Şevc (?) [Szulecki, Józef(?)], Charlowsky'nin(?) adamı 331
- Şevket Raşit Hatipoğlu, Millî Eğitim Bakanı 422
- Şeyhülislam 305, 375
- Şeytan Dağı, Mavdami köyü 363
- Şifre Kalemî, Babıali 377
- Şoldanesti köyü, Boğdan 257
- Şükrü Saraçoğlu, Ha. V. 415
- Şûra 245, 246
- Lehistan yasama organı 379
- Şûra-yı Devlet 375
- Reisi 375
- Şvinçste, bkz. Szwedów vilayeti

T

- Tacik 155, 165
- tacirler 82, 102, 108, 116, 124, 130, 131, 159, 170
- , Leh Kralı'nın 45
- Tadeusz Gasztowtt, bkz. Seyfeddin Bey
- Tahnauti köyü, Boğdan 257
- Talat, Dahiliye Nazırı ve Maliye Nazırı Vekili 375
- Tamtam Mahallesi, İstanbul 369
- Tareuca köyü, Boğdan 257

- Targan Çarıklı, Ticaret Bakanlığı Dışticaret Dairesi İkinci Başkanı 421
- Tatar(lar) 43, 49, 53, 57, 65, 69, 81, 112, 113, 114, 119, 123, 128, 129, 134, 135, 138, 157, 166, 167, 168, 186, 188, 189, 200
- Ağası 207, 208
  - askeri 69, 113, 129, 157, 168, 226
  - askeri göndermek 49
  - askeriyle yardıma gitmek 49
  - askerleri 65, 101, 107, 114, 123, 124, 129, 141, 142, 157, 168, 191, 191, 246
  - eşkıyası 57
  - geçitleri 113, 128, 157, 167
  - halkı 81, 101, 107, 123
  - Hanı 49
  - Hanlığı 49
  - kabileleri 188
  - ülkesi 165
  - , Akkirman sancağı 41
  - ın denetim altına alınması 43
- tayinat 180
- bedeli 230
  - verilmesi 317
- Tazminat 57
- Tebriz 99, 105
- tecavüzlerini sürdürmek 53
- Telif ve Tercüme Heyeti, Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaleti 399
- Başkanı 399
- temerküz kampı 419
- temessük(ler) 173, 186, 190, 193, 194, 196
- Ten [Don / Ton] Kazağı 138, 142
- tencere 178, 179
- , Büyük 179
  - , Büyük boy 178
  - , Orta boy 178, 179
- tepecik [humeka = İng. hummock] 195, 196
- tercüman 63

Tercüme ve Telif Heyeti Başkanlığı 399

Tersane-i Âmire Emini 199

Teşrifat Kalemi 163

testi 178, 179

Tetkik Dairesi, Türkiye Cumhuriyeti Başvekalet Kararlar Dairesi
Müdürlüğü 421

tezkire 214, 234, 303, 313, 353

—i Osmaniye [Osmanlı Tezkiresi] 369, 370

Thesaurus Linguarum Orientalium Turcica, Arabica, Persica,
Meninski, Osmanlıca sözlük, (3 cilt, Viyana, 1680) 145

ticaret(ler) 23, 45, 82, 102, 108, 114, 116, 188

— erbabı 134

— gemileri 291

— ve Tediye Anlaşmaları 421

— ve Ziraat nazırı 375

— Vekaleti 413

— yapmak 51, 129, 131, 158, 168, 170

—i geliştirmek 275

—ini sürdürmek 134

Ticaret Bakanlığı 413

— Dışticaret Dairesi İkinci Başkanı 421

— temsilcileri 421

ticarî mal getirmek 114, 129, 158, 168

Tımsıvar 69, 73, 79, 99, 105, 121, 127, 156, 186

— Beyi 3

— Beylerbeyi 69, 73

Timurtaş 178, 179

Timuz [Tymiš], Leh Kazağı İhmil'in oğlu 195

Tırhala 318

— Sancağı 325

Titof, Rusya Büyükelçisi 299

Tohtamış, Kefeli, Ermeni 39

Tomçik Fransuva, Piyade Er 322

Top(lar) 15, 166, 167, 187

Trablus 79, 89, 112, 185

Trablusgarb 99, 105, 121, 127, 156

Trablüşam 99, 105, 121, 127, 165

Trabzon 99, 105, 121, 127

Trapizo Fransuva, Piyade çavuşu 321

Trident 89

Trifeşti köyü, Boğdan 255

Trilinski Valiri, Piyade Er 322

Tüccar(lar) 23, 82, 102, 108, 124, 188, 189, 213, 214

— Boğdanlı 47

—ın malları 27

—ın refah içerisinde olması 47

—ının sınırdan geçişleri 20

tüfekli asker 69

Tuna

— bölgesi 318

— kıyıları 213

— Nehri 213, 214

— Nehri geçitleri 213

— Nehri kıyılarındaki kazaların Gümrük eminleri 214

— Nehri kıyılarındaki kazaların kadıları 214

Tunus 79, 99, 105, 112, 121, 127, 156, 185

Turhan Feyzioğlu, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı 422

Türk(ler) 3, 4, 27, 53, 155, 165, 363, 364

— askerleri 364

— Devleti 395

— esareti 63

— Halk edebiyatı Disiplini, Edebiyat Fakültesi 415

— Hükûmeti 407, 417

— iklimi 99, 105, 127

— limanları 23

— makamları 417

— Rus savaşı 364

— şehitleri ibaresi 409

— şehitleri, Polonya'da 409

— Sultanı 3

— süvarileri 363, 364

—Leh ortak töreni, İstanbul 373

— ve Sovyet dostluğu 409

Türkçe 365

— el kitabı 145
 — öğrenmek 145
 Türkistan 99, 105
 Türkiye 355, 359, 360, 361, 363, 364, 365, 389, 401, 415
 — Büyük Millet Meclisi 391
 — Büyük Millet Meclisi Hükûmeti 391
 — Büyük Millet Meclisi Reisi 387
 — Cumhuriyet Merkez Bankası 421
 — Cumhuriyeti 393
 — Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı 403
 — Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı 405, 407
 — Cumhuriyeti Hükûmeti 411
 — Polonya 1339 Tarihli Dostluk Antlaşması 391
 — 'ye tezahürat 393
 Turla [Turlu] geçidi 128, 157, 113, 167
 — Nehri 114, 129, 158, 168, 193, 194
 — Suyu 82, 102, 108, 116, 124, 131, 159, 170, 193, 194
 Turlu, bkz. Turla
 tütün 177, 180
 Tymiś, bkz. Timuz

U

uçkur 37
 Ukrayna 167, 187, 194, 363, 377
 — Kazağı Hatmanı 187
 — toprakları 195
 — vilayeti 187
 ulak tutmamak, ahalinin beygirlerini 116
 Un 229

Ü

Üç İmparator 365
 Üngürüs 112

V

Valantoviç Kazmir, Süvari eri 321
 Van 79, 99, 105, 112, 121, 127, 155, 185

Varmi şehri 363
 Varna 307, 370
 Varşova 145, 225, 226, 245, 299, 300, 335, 377
 — Büyükelçiliği 409
 — Elçiliği, Türkiye Cumhuriyeti 397
 — şehri 225, 226, 245, 335, 337
 —, Leh Kraliyet merkezi 247
 Vasil [Basil Lupu], Boğdan Voyvodası 194
 Vehbi Demirel, Müsteşar 413
 Venedik 89
 — Cumhuriyeti Pasaportu 262
 — Elçisi, Beç şehri 219
 — Elçisi, İstanbul 219
 — ticaret gemisi 89
 veraset usulü 221, 222
 vergi(ler) 41, 49, 73, 82, 83, 101, 102, 103, 106, 107, 108, 109, 113, 115, 116, 122, 123, 128, 131, 134, 138, 142, 152, 157, 158, 159, 167, 170, 188, 189, 261, 345
 — görevlileri 41
 — paraları 91
 — parası 91
 — verilmemek 138, 142
 —, altın olarak 166
 —i her yıl vaktinde göndermek 168
 —i ödemek 7
 —ini ödemek 18, 70, 100, 130, 169
 —ini vermeye devam etmek 59
 —sini vermek 49
 —yi vaktiyle vermek 142
 Verinhora, bkz. Wernyhora
 Vertecle köyü, Boğdan 255
 vezir(ler) 29, 188
 Veziriazam 142, 148, 186, 237
 Vilne şehri, bkz. Vilnius
 Vilnius [Vilne / Wilno] şehri 27, 39, 364
 — Piskoposu 175
 Vinsvavik Antuvan, Süvari Onbaşı 321

vire kâğıdı 115, 130, 158, 169

Vișcauti köyü, Boğdan 256

Viyana 89, 145, 377

— Büyükelçiliği, Osmanlı Devleti'nin 335

— Elçisi 377

Voncik Jozef, Piyade Er 322

Voyvoda(lar) 91, 157, 207, 208

— tayini 91

Vroski Antuvan, Yarbay 321

W

Waclaw, Aziz 364

Wernyhora [Verinhora], halk şairi 363, 364, 409

Wilibski, General, Leh Diyet Meclisi'nde kaza temsilci 297

William, III., İngiltere, İskoçya ve İrlanda Kralı 186

Wilno, bkz. Vilnius şehri

Witold de Jodko, Ortaelçi, Polonya 383

Witold Czartoryski, Prens, Süvari 2. Kazak Alayı Miralayı 311, 313, 329

Władysław 315

Władysław Aleksander Łubieński, Leh Başpiskoposu 241

Władysław Jordan bkz. Jordan Bey

Władysław Waza, IV., Leh Kralı 128, 137, 122

Władysław Zamoyski 311

Władysław, Lehistan Kralı 3, 4

Wojciech Bobowski bkz. Ali Ufkî Bey

Wojciech Miaskowski, bkz. Albert Miyaskowski

Wolin eyaleti 247

Wolina 199, 203, 277

Wołyński, bkz. Wolina 199, 203, 277

Y

yabancı devlet uyruklular 189

Yafa 89

Yağla [Jagiello(?)], Lehistan Kralı 313

yağma 157, 168

— yapmak, 119, 129

—dan geri durmamak 137

—lamak 57

yağmumu [mumyağı] 177, 180, 181, 229

Yahimak Jan, Süvari eri 321

Yahudiler 261

Yakomo Kolyer [Jacobus Coljer], Senyör, Nederland Elçisi, 186

Yakub, Leh Cumhuriyeti tarafından gönderilen 245

Yalakabad kasabası 233, 234

Yanbolu kebesi 178, 179

Yanko Armeni, Leh Elçisi adamı, Bursa 55

Yanko Griško, Leh halkından 51

Yankovski Luka, Süvari Onbaşı 321

Yankovski Toma, Piyade Er 322

Yankul [Iancu Sasul], Boğdan Voyvodası 91

Yanučka Mükine tepesi, Boğdan 195

Yanya 318

yarıcı 318

Yaş 142, 113

Yasber, Almanyalı rahip 365

Yaşinski İzidor, Mülazımısani 321

yava 51

— haracı 51

—cılar 51

Yeğen Mehmed, İstanbul Gümrük Emni 213

Yemen 17, 25, 79, 99, 105, 111, 127

yemin, İncili üzerine 9

yenicheri(ler) 82, 102, 108, 116, 124, 159, 170

Yergöğü geçidi, Tuna Nehri 213

Yeronim[o] Lubomeriski / Lubomerski [Hieronim Augustyn Lubomirski / Hieronim Augustyn Lubomirski], Büyükhatman, Krakovski / Krakoviye Kastelanı, hudut vekili 193, 200

yol

— mühendislikleri 318

— yapım hizmetleri 318

Yorgi, Vilne şehri 39

Yukarı Said 25, 155

Yumurta 177, 180, 229

Yunus Bey, Silistre Sancakbeyi 57
 Yusuf Paşa, Sadrazam, Koca 281
 Yusuf Paşa, Vezir 193

Z

zabıta memurları 379
 Zakaria, Husiatyn şehri 364
 Zalifski Fransuva, Süvari eri 321
 Zamość Kalesi 247
 Zamoyski, Kont, Lehli mülteci, 2. Kazak Alayı Generali 311, 317, 318, 327, 329
 zanaatkârlık 318
 zarar
   — tespiti 57
   — ve ziyan erıştırilmemek 128
   — ı tazmin ettirmek 57
 Zarinba, er 322
 Zaykovski Lion, Piyade Onbaşı 321
 Zbaraski, Duka, Leh Kralı beylerinden, Elçi 112

Zdzislas de Maciejowski [Zdzisław Maciejowski], Lehistan Devleti'nin İstanbul Konsoloshanesi Kâtibi 379, 380
 Zdzisław Maciejowski, bkz. Zdzislas de Maciejowski
 Zebiray Simon, Süvari eri, onbaşı 322
 Zeytin 229
 Zeytindağı 89
 Zeytinyağı 177, 180, 229
 zimmî statüsünde yerleşmek 259
 Zıştovi geçidi, Tuna Nehri 213
 Zivina [Dzwina / Dvina] Nehri 360, 361
 ziyafet 3
 Żmudzki [Samokicye / Samucetya / Samudiçya] 199, 203, 277
 zührevi hastalık 89
 Zülkadriye 17, 25, 79, 121, 155, 165, 185
 Żwaniec, bkz. İzvaniçe Kalesi
 Zygmunt August, II., Leh Kralı 35, 37, 39, 43, 49, 59, 63
 Zygmunt Kierdej, Krasnystaw ve Trembowla Kaymakamı 27
 Zygmunt Waza, III., Leh Kralı 100, 106, 113
 Zygmunt, I., Lehistan kralı 17, 20, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 37

ERRATA

Strona	Jest	Powinno być
S. 2	Jana Długosza, <i>Kanonika Krakowskiego Dziejów Polskich ksiąg dwanaście</i> , t. IV, ks. XI, Kraków 1869, s. 167–168	Fundacja XX Czartoryskich, Biblioteka, rkps 1308, s. 762–763.
S. 6	PL_1_3_34_66_5_8_0002	AGAD, AKW, „Tureckie” 66, teczka 5, nr 8
S. 9	1500.03.01, Krakov	1500.03.01, Kraków
S. 13	GÖNDERİLECEĞİNE	GÖNDERİLDİĞİNE
S. 16	AGAD, PL_1_3_34-66-19-41_0001	AGAD, AKW, „Tureckie” 66, teczka 19, nr 41
S. 17	opoka i świadectwo chanatów	opoka i świadectwo chakanów
S. 17		please also remove the footnote 1 which contains an erroneous explanation
S. 24	AGAD, PL_1_3_34-67-38-84_0002	AGAD, AKW, „Tureckie” 67, teczka 38, nr 84
S. 32	AGAD, LL 10, k. 113v.	AGAD, LL 10, k. 113-113v.
S. 34	AGAD, PL_1_3_34-68-110-218_0004	AGAD, AKW, „Tureckie” 68, teczka 110, nr 218
S. 34	AGAD, PL_1_3_68-110-219_5	AGAD, AKW, „Tureckie” 68, teczka 110, nr 219
S. 43	Do Chana Krymskiego Geraja	Do Chana Krymskiego Dewlet Geraja
S. 69	jednego z Hercegowin	jednego z książąt
S. 73	Odpis listu Padyszacha do Króla Austrii	Odpis listu Padyszacha do „Króla Wiedeńskiego” (tj. Cesarza Maksymiliana II Habsburga)
S. 78	AGAD, PL_1_3_34-71-260-486_0002	AGAD, AKW, „Tureckie” 71, teczka 260, nr 486
S. 92	AGAD, PL_1_354_2-3-69-15_0002	AGAD, AR II, ks. 69/15, s. 2
S. 98	AGAD, PL_1_3_34-71-268-498_0001	AGAD, AKW, „Tureckie” 71, teczka 268, nr 498
S. 104	AGAD, PL_1_3_34-71-276-511_0001	AGAD, AKW, „Tureckie” 71, teczka 276, nr 511
S. 108	sierzanci	czauszowie
S. 110	AGAD, PL_1_1_5628_0001	AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 5628
S. 111	SZACH MURADA	SZACH MURAD
S. 111	miast Kabe	miast Kaby (Mekki)
S. 111	Enuszirwan i Medayin	miasta Anuszirwanu (Ktezyfonu)
S. 113	Łotwy	Inflant
S. 113	Chana w Jassach na Krymie	Chana Krymskiego w Jassach
S. 113	ani nikt z Sułtanatu Kalgaj i ich poddani	ani Kałga Sułtan, ani nikt z murzów
S. 119	Kili	Kilii
S. 120	of AGAD, PL_1_3_34-74-362-643_00010001	AGAD, AKW, „Tureckie” 74, teczka 362, nr 643
S. 121	SZACH MURADA	SZACH MURAD
S. 126	AGAD, PL_1_3_34-75-376-663_00175-376-663_001	AGAD, AKW, „Tureckie” 75, teczka 376, nr 663
S. 132	AGAD, PL_1_3_34-75-378_666_0002	AGAD, AKW, „Tureckie” 74/75, teczka 378, nr 666
S. 133	Hetmanowi Kiru	Hetmanowi Polnemu
S. 133	Hetmana Kiru	Hetmana Polnego
S. 133	Obrońcy Dniestru	Bejlerbeja Oczakowskiego
S. 134	Wielki Hetman za pośrednictwem naszego przyjaciela Pośła, przekazał, że zezwolono Aytemirowi Mirza i innym na zamieszkanie w Budzak, w miejscowości Hantimur, z którego to powodu odczuwa smutek	Nasz przyjaciel Hetman Wielki skarżył się przez pośła, że na miejscu Kantemira zezwolono osiedlić się w Budziaku Ajtemirowi Murzie i innym
S. 136	AGAD, PL_1_3_34-75-392_686_0001	AGAD, AKW, „Tureckie” 75, teczka 392, nr 686
S. 140	of AGAD, PL_1_3_34-75-408_707_0001	AGAD, AKW, „Tureckie” 75, teczka 408, nr 707
S. 145	FLORINÓW	FLORENÓW
S. 146	AGAD, PL_1_3_34-76-422_726	AGAD, AKW, „Tureckie” 75, teczka 422, nr 726
S. 147	SZACH MEHMEDA	SZACH MEHMED
S. 147	W siedzibie w dolinie Edirne >	W namiocie na równinie adrianopolskiej
S. 150	AGAD, PL_1_3_34-76-438_742	AGAD, AKW, „Tureckie” 76, teczka 438, nr 742
S. 151	09.06.1666	09-18.06.1661
S. 151	SZACH MEHMEDA	SZACH MEHMED
S. 151	Jan Wieniawski >	Jan Szumowski
S. 152	sierzanta	czausza

S. 154	AGAD, PL_1_3_34-77-453-762_0001 742	AGAD, AKW, „Tureckie” 77, teczka 453, nr 762
S. 155	SZACH MEHMEDA	SZACH MEHMED
S. 156	Tunezji i Ewtan	Tunisu wraz z jego krajem
S. 164	AGAD, PL_1_3_34-77-467-783_0001	AGAD, AKW, „Tureckie” 77, teczka 467, nr 783
S. 165	TRAKTAT POKOJOWY ZAWARTY W ROKU 1699 W KARŁOWICACH POMIĘDZY IMPERIUM OSMAŃSKIM I RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ	AHDNAME (AKT PRZYMIERNY) WYDANY KRÓLOWI POLSKIEMU MICHAŁOWI KORBUTOWI WIŚNIOWIECKIEMU PRZEZ SUŁTANA MEHMEDA IV
S. 165	SZACH MEHMEDA	SZACH MEHMED
S. 171	W Obozie w Dolinie Twierdzy Żwaniec >	W namiocie na równinie pod zamkiem żwanieckim
S. 173	W koszarach	Na równinie
S. 184	AGAD, PL_1_3_34-78-507-837_0001	AKW, „Tureckie” 78, teczka 507, nr 837
S. 186	króla Anglii	król Anglii
S. 186	oraz generałowie Niderlandów >	oraz Stany Generalne Niderlandów
S. 193	przez komisarza powołanego	przez komisarzy powołanych
S. 193	W imię Wszechmocnego Allacha określanego trzema przymiotami	W imię Wszechmocnego Boga określanego trzema przymiotami (tj. w imię Przenajświętszej Trójcy)
S. 195	Przeprawy w Soroka i Hotun	Przeprawy w Soroce i Chocimiu
S. 196	wody Göksu wlewają się do Aksu	Sina Woda (Siniucha) wlewa się do Bohu
S. 196	Potstoli	Podstoli
S. 200	Lubomiski	Lubomirski
S. 207	zastępca hetmana	hetman polny
S. 208	Zastępcy Hetmana	Hetman Polny
S. 208	zastępca Hetmana	Hetman Polny
S. 208	Umowa pokojowa z Prut	Traktat Prucki z 1711 r., potwierdzony w 1712
S. 211	W BENDER POPRZEDNEGO	W BENDERZE POPRZEDNIEGO
S. 211	wojewody Kijewskiego	wojewody kijowskiego (Józefa Potockiego)
S. 221	wojny o Prut	kampanii pruckiej
S. 241	WŁADYŁAWA ALEKSANDERA	WŁADYSŁAWA ALEKSANDRA
S. 242		[usunąć:] pełniącego obowiązki króla
S. 245	ICH KRÓLÓW	ICH KRÓLA
S. 247	Twierdza Zamość, przy granicy województwa Wolin, zaraz przy Podolu	Twierdza Zamość, położona w województwie wołyńskim przylegającym do województwa podolskiego
S. 249	Z LITWY	LIPKÓW
S. 249	Lipskich	Lipków
S. 280	AGAD, PL_1_336_3-173_0012	AGAD, Archiwum Roskie. Akta rodzinno-majątkowe, nr 173, s. 12
S. 282	W obozie w Dolinie Szumen	W namiocie na równinie szumeński
S. 287	ALHKOHOLE	ALKOHOLU
S. 305	W OBECNOŚCI MINISTRA SZEJK AL-ISLAM	W OBECNOŚCI SZEJCHULISLAMA (tj. wielkiego muftiego Stambułu, najwyższego dostojnika religijnego w Imperium Osmańskim)
S. 307	kwestia nadanie	kwestia nadania
S. 307	na Mołdawii	w Mołdawii
S. 307	na dwóch przeciwnych brzegach	na przeciwnym brzegu
S. 307	w pobliżu Dobrudży	w Dobrudży
S. 311	Zamojski	Zamoyski
S. 311	jednego z wielmożów przy poprzednim królu Polski	byłego króla Polski
S. 313	króla Polski Władysława II z dynastii Jagiełłów	króla Polski Jagiełły
S. 315	Władysław owipowiedz	Władysławowi powiedz
S. 315	nie chichnie	niech ich nie
S. 315	Obywyszycy	Oby wszyscy
S. 315	sąpożary	są pożary
S. 315	Resz tamojego	Reszta mojego

S. 315	w calego	wcale go
S. 315	Służalski. Staryżołnierz. Jeden z13 członków legionus formowanego we Włoszech w 1848 r. przez Mickiewicza.	Służalski. Stary żołnierz. Jeden z 13 członków legionu sformowanego we Włoszech w 1848 r. przez Mickiewicza.
S. 331	Czatoryskiego (?)	Czartoryskiego
S. 333	Roman Czarnocki	Roman Czarnomski
S. 339	General Alonslit'i (?)	General Alvensleben
S. 339	generała Alonszlita [?]	generała Alvenslebena
S. 339	w Wiedniu	w Berlinie
S. 339	w Poznaniu	w Wielkim Księstwie Poznańskim
S. 343	od Pana Musurus	od Musurus Beja
S. 353	HERLONSKI	CHOLEWIŃSKI
S. 353	Herlonski	Cholewiński
S. 353	HERŁOŃSKIEMU	CHOLEWIŃSKIEMU
S. 353	Herłońskiemu	Cholewińskiemu
S. 363	Rosjanie nazywani Ukraińcami	Małorusini nazywani Ukraińcami
S. 375	Peticji	Petycji
S. 395	Orijinal,	Oryginał
S. 405	Minister Spraw Wewnętrznych M. Beck	Minister Spraw Zagranicznych J. Beck
S. 415	PRZYJAZD	PLANOWANY PRZYJAZD
S. 417	(HWs - AGAD) & (ESz - AAN)	(Eugenia Szymczuk)

Niektóre dokumenty strony polskiej były opublikowane:

Nr 1 opublikowany w: *Jana Długosza, Kanonika Krakowskiego Dziejów Polskich ksiąg dwanaście*, t. IV, ks. XI, Kraków 1869, s. 167–168; nr 4, 8, 38, 45, 46, 47, 49, 50, 57, 59 i 64 w: D. Kołodziejczyk, *Ottoman-Polish Diplomatic Relations (15th-18th century). An Annotated Edition of 'Ahdnames and Other Documents*, Leiden-Boston-Köln 2000; nr 3 i 5 w: *Codex Epistolaris saeculi decimi quinti*, t. III, collectus opera A. Lewicki, Kraków 1894; nr 9 w: *Acta Tomiciana: epistolae, legationes, responsa, actiones, res gestae Serenissimi Principis Sigismundi eius nominis Primi Regis Poloniae, Magni Ducis Lithuaniae*. T. 7, A. D. 1524-1525 / per S. Gorski, Posnaniae: Sumpt. Bibliothecae Kornicensis, [1857]; zaś nr 43 w: D. Kołodziejczyk, *Jerozolima w polityce Porty Otomańskiej w: Jerozolima w kulturze europejskiej*, Warszawa 1997.

Niektóre dokumenty strony polskiej nr 2, 12, 17, 18, 51, 52, 53, 55 i 56 zostały zarejestrowane w *Katalog dokumentów tureckich. Dokumenty do dziejów Polski i krajów ościennych w latach 1455-1672*, opr. Zygmunt Abrahamowicz, w: *Katalog rękopisów orientalnych ze zbiorów polskich*, tom I, cz. I, Zakład Orientalistyki Polskiej Akademii Nauk, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1959.

